

MEHMET SAYDUR
HAYATİ TAHSİN YILMAZ

BİR TONGUÇ OKULU
GÖLKÖY
ENSTİTÜSÜ

Gökem
YAYINLARI

MEHMET SAYDUR
HAYATİ TAHSİN YILMAZ

BİR TONGUÇ OKULU
GÖLKÖY
ENSTİTÜSÜ

Gözkenç

YAYINLARI

Dizgi, baskı ve cilt
Görkem Basımevi

Tahsildar Sokak, 5
34 460 Küçükpazar

Mayıs 1994, İstanbul

İÇİNDEKİLER

SUNU	7
KÖY ENSTİTÜLERİNE GİDEN YOL VE GÖLKÖY ENSTİTÜSÜ ÖĞRETMEN YETİŞTİRMEDE GERÇEKÇİ BİR ARAYIŞ	9
- Kastamonu Birikimi	9
- İsmail Mahir Efendi	10
- Köy Enstitülerinin Kuramsal Temeli	13
- Öğrenci Tonguç Kastamonu'da	16
- Sayısal Durum	17
- Mustafa Kemal Öğretmenlere Diyor ki	17
- İzmir Ekonomi Kongresi	18
- Mustafa Necati ve Millet Mektepleri	19
- Öğretmen Tipi Yeniden Belirleniyor	20
- Tonguç İşbaşında	20
- Eğitim Kurşları	21
- Eğitim Kurşlarından Köy Öğretmen Okullarına	23
- Köy Öğretmen Okullarından Köy Enstitülerine	23
BİR TONGUÇ OKULU: GÖLKÖY ENSTİTÜSÜ	25
- Göl Eğitim Kursu	25
- İnönü Eğitim Kursunda	28
- Gököy Köy Öğretmen Okulu	32
- Gököy Enstitüsü	34
- İsmail Hakkı Tonguç'un Gököy'e gelişleri	38
- Hasan Ali Yücel'in Gököy'e gelişleri	39
- Gököy Enstitüsünün İlk Öğretmenleri	40
- İlk Çıkışlılar Töreni	42
- 1946 Sonrası	51

GÖLKÖYLÜLER KONUŞUYOR

GÖLKÖY EĞİTMEN

KURSU ÇIKIŞLILAR	57
- AYTEKİN, Cemal	57
- KUMCU, Mehmet	60
- OĞURLAR, Mehmet	64
- ÖZDAMAR, Mehmet	68
- ŞEN, Tahir	70
- TATLIDİL, Hüseyin	72
- TOSYALI, Bahattin	78
- ÜNAL, Mehmet	80
- YILMAZ, Necati	89

KÖY ÖĞRETMEN

OKULU GİRİŞLİ,

GÖLKÖY ENSTİTÜSÜ

VE HASANOĞLAN YÜKS

EK KÖY ENSTİTÜSÜ

ÇIKIŞLILAR	93
- ÖZTÜRK, Mehmet	93
- TÜRKMEN, Cemal	97
- YILMAZ, Hasan	103

KÖY ÖĞRETMEN OKULU

GİRİŞLİ, GÖLKÖY

ENSTİTÜSÜ ÇIKIŞLILAR

- AVCI, Makbule	110
- BAKLACI, Ahmet	114
- BOZKURT, Ahmet	124
- ÇAKIR (TOSYALIOĞLU), Mehmet	127
- ERDUN, Tefvik Fikret	133
- GÖKMEN (KARAGÖZ), Hikmet	138
- GÜL, Hasan	141
- İHTİYAR, M. Emin	143
- PINARBAŞI, İlyas	149
- YAMAN, Osman	155
- YÜCEL, Hasan	158

KÖY ENSTİTÜSÜ GİRİŞLİ,

İLK (1944) ÇIKIŞLILAR	162
- BİLKİ, M. Necip	162
- KARAYEL, Muammer	165
- NALBANTOĞLU, M.t Ali	171
- YANIKKAYA, Mustafa	178

KÖY ENSTİTÜSÜ

ÖĞRETMENLERİ	181
- KOÇOĞLU, Hulusi	181
- ÖZBENLİ, Avni	185

1945-46 ÇIKIŞLILAR

- AÇIKGÖZ, Yusuf	193
- ALEMDAR (EFE) Hayriye	197
- BALÇIK, İbrahim	201
- ÇAĞLAR, Halit	206
- EFE, Ali	208
- GÖZUAÇIK (YİĞİT), Firdes	216
- GÜNDÜZ, Emin	218
- GÜNDÜZ, Fehmi	220
- NALBANTOĞLU, Necati	222
- OKYAY, Alaattin	225
- ÖZBEK (ALBAYRAK), Naciye	231
- ÖZDAL (UĞUR), Naciye	235
- ŞAHİN, Mehmet	239
- TURGUT, Hikmet Falk	243
- UÇAK, Saniye	245

GÖLKÖY ENSTİTÜSÜ,

SAĞLIK KOLU ÇIKIŞLILAR

- GÜLER, Mustafa	247
- ÖZDEMİR, Muzaffer	249
- SARIDĞLU, Haydar	253
- UĞUR, Sabri	256

1946 SONRASI ÇIKIŞLILAR

- ACAR, Hüseyin	261	- ÖZKAN, Hayri	312
- AKÇAOĞLU, Hamdi	262	- PEKER, Mustafa	314
- AYGEN, Recep	265	- SAZAK, Mehmet	316
- CİN, Hasan	268	- ŞEN, Saim	321
- CİVELEKDĞLU, Faik	270	- UZUN, Muharrem	327
- ÇELENLİOĞLU, Osman	274	- YAMAN (YILMAZ), Sabahat	329
- ÇELİK, Abdurrahman	279	- YILDIRIM, Ayhan	333
- DİNÇ, Emin	280	- YILMAZ, Ali Osman	335
- GENCEL, Adil	282	- YILMAZ, Yusuf	338
- IŞIK, Osman	286		
- İRDEM, Ömer Lutfi	288		
- KARAALP, Enis	290		
- KAYA, Cahit	294		
- KEBELİ, Hüseyin	300		
- KILIÇ, Muharrem	302		
- KÖKLÜ, Salih	305		
- ÖZ, Şaban	306		
- ÖZEN, Sati	307		

KÖY ENSTİTÜSÜ

GİRİŞLİ, ÖĞRETMEN

OKULU ÇIKIŞLILAR 345 |

- ACAR, Ramis	345
- GÜNTEKİN, Ali Nuri	348
- KARARMIŞ, Cemil	350
- UKRAY, İhsan	353

SON SÖZ 557

49 YIL SONRA 361

- Gölköylüler Derneği	361
- Gölköy'de Buluşmaya Doğru	361
- 26 Haziran 1993, Gököy	363
- Gölköy Öğrenimlilerin Büyük Buluşması	363
- Öğle Yemeği ve Okulun Gezilmesi	366
- Havaalanındaki İzlenç	367
- Hayati Tahsin Yılmaz Kitaplarını İmzalıyor	367
- Yemekte	367
- Avni Özbenli Çalıp Söylüyor	372
- Öneri ve Eleştiriler	372

**KİTAPTA SÖYLEŞİ YAPILANLARDAN BAŞKA,
ADRESLERİ SAPTANAN GÖLKÖYLÜLER** 374

KAYNAKÇA 383

Öğrenimine Kastamonu Öğretmen
Okulunda başlayan ve enstitüleri
somutlaştıran İsmail Hakkı TONGUÇ
ve köy enstitülerinin kuramsal
temelcisi, Kastamonu Milletvekili
İsmail Mahir Efendinin anılarına...

SUNU

Bilindiği gibi köy enstitüleri, yalnız eğitim tarihimizde yer edinmekle kalmadı, bu çizgileri aşarak dünya eğitim tarihi içinde önemli bir köşeye yerleşti.

Özgür eğitim kuramlarının uygulamaya dönüştüğü ilk kurumlar olan köy enstitüleri, geçmişe olduğu kadar geleceğe de ışık tutmaktadır. Gelişmeler, gelecekte de enstitülere ilişkin araştırmalar yapılacağını gösteriyor. Üstelik, her geçen gün enstitüler daha çok önem kazanıyor.

Enstitülerin kuruluşlarının 54. ve Gököy'ü ilk bitirenlerin 50. yılına girdik. Yarım yüzyıl sonra, yaşayan enstitülülerin sayısı azaldı. Oysa enstitülüler olarak geleceğe daha çok kaynak bırakmak zorunluluğu doğuyor. Elinizdeki bu çalışmanın yapılmasının ilk nedeni sözü edilen bu zorunluluk oldu.

Çalışmalarımızda, Gököy'ün kuruluş aşamasından (eğitmen kursu), değişime uğradığı 1946 yılına dek olan döneme ağırlık verildi (1947-52 dönemi Hayati Tahsin Yılmaz kitaplaştırmıştı). 1946 sonrası değişimi ile 1953 sonrası öğretmen okuluna geçişin uygulamaya yansımalarını, nelerin yozlaştırıldığını az da olsa görebilmek için bu dönem çıkışlıların anılarına da başvuruldu.

Çok sayıda ilçe merkezine gidilerek enstitülüler bulundu ve tek tek söyleşiler yapıldı. Bu söyleşilerdeki söylenenlere bağlı kalındı.

Tonguç okulları birbirlerinden ayrılmaz özellikler taşıdıklarından, bu çalışma köy enstitüleri genel boyutlarında da işlendi. Böylece, köy enstitülerinin öyküsü de ele alınmış oldu.

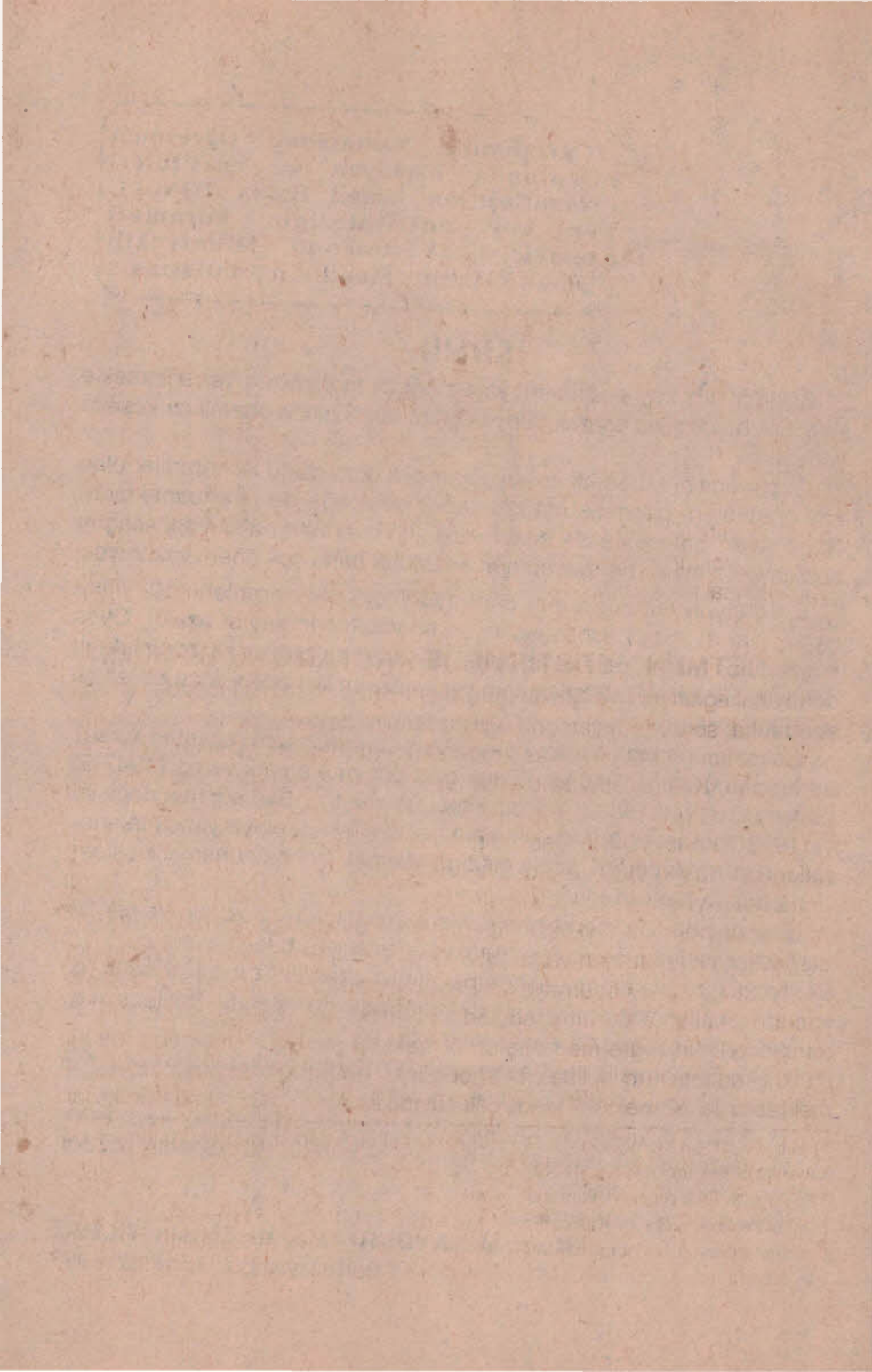
Çalışmalarımızın her aşamasında değerli Gököylülerden, köy enstitülerini sevenlerden büyük ilgi gördük.

Bu kitap bir yıldan az bir surede düşünüldü, hazırlandı ve basıldı. Sayfa düzenleri ve baskısı bir haftaya sığdırdı. Bu nedenle gözden kaçan yanlışlıklar olabilir.

Sevgiler, saygılar sunarız

Mehmet SAYDUR - Hayati Tahsin YILMAZ

Bartın-İstanbul, 17 Nisan 1993

KÖY ENSTİTÜLERİNE GİDEN YOL VE GÖLKÖY ENSTİTÜSÜ:

ÖĞRETMEN YETİŞTİRMEDE GERÇEKÇİ BİR ARAYIŞ

1872-73 ders yılında Basra'dan Cezayir'e dek tüm Osmanlı Ülkesinde "Usül-ü Cedide mektepleri"nin (yeni yöntemci okullar) sayısı yalnızca 3.057'dir(*). Bu okulların çoğu da kent merkezlerindedir ve köyler okuldan; öğretmenden yoksundur. İlköğretim sorunu çözülemez bir kördüğüm durumundadır.

İkinci Meşrutiyetin yarattığı özgürlük ortamında, dönemin eğitimcilerinin ve eğitim yetkililerinin çözmekte güçlük çektikleri baş konu ilköğretimdir. Elde okul yoktur; en önemlisi öğretmen de yoktur. Sorunun çözümü için uygulamısal bir yol bulmak gereklidir. Böyle bir yol, bir çözüm bulmak da kolay bir iş değildir.

ÖĞRETMEN YETİŞTİRMEDE KASTAMONU BİRİKİMİ

İlkokul eğitiminin ve ilkokul öğretmeni yetiştirmenin çıkmazda olduğu bu yıllarda, soruna Kastamonu eğitimcilerinin, devlet adamlarının eğildiği, ya da çözüm getirenlerin Kastamonu kültüründen etkilendikleri görülür. Bu açıdan, Kastamonu'da o yıllarda köklü ve varıl bir kültür birikimi vardır.

1872-73 ders yılında Osmanlı illeri arasında "Usül-ü Cedide" okulları açısından Kastamonu, 555 okulla birinci sıradadır(* *).

1883-91 yılları arasında Kastamonu valiliği yapan Abdurrahman Paşa döneminde her yıl 500 ilkokul yapımı gerçekleştirilmiştir. Bu okullar halkın isteğiyle, halk tarafından ve halk parasıyla yapılmıştır. Devletçe yaptırılan okul yoktur(* * *). Abdurrahman Paşanın valiliği döneminde (1883-91), yapılan okulların durumu şöyledir: 1 mekteb-i rüştiye (ortaokul), 1 darülmualimin (öğretmen okulu), 1 mektebi sanayi, 1 mekteb-i idadi-i mülki (Anadolu'nun ilk lisesi olan bugünkü Abdurrahmanpaşa Lisesi), 4 mekteb-i rüşti, 2 mekteb-i idadi, çok sayıda ilkokul... 1888 yılında ilkokullar

*) Başgöz, İhsan ve Wilson, H. E., Türkiye Cumhuriyetinde Eğitim ve Atatürk, Dost Yayınları, Ankara, 1968, s. 41-42

***) A. g. y. (adı geçen -yukardaki- yapıt) s. 42

*** Ozonoğlu, İhsan, Kastamonu Kütüğü, İstanbul, 1952, s. 53 (Abdurrahman Paşa üzerine geniş bilgi için bakınız: Saydur, Mehmet, Vali Abdurrahman Paşanın Kastamonu'daki Etkinlikleri, Kastamonu Gazetesi, sayı 3-409-3427 -1985-)

dışında ildeki okul durumu da şöyledir: 24 mekteb-i rüşti-i mülkiye, 1 mekteb-i rüşti-i askeriye, 1 inas rüştiyesi (kız ortaokulu), 2 darülmuallimin (öğretmen okulu)...(*). Abdurrahman Paşanın çalışmalarıyla Kastamonu'nun öteki illere daha da fark attığı söylenebilir. Bu birikimin eğitimi ve öğretmen yetiştirmeyi nasıl etkilediğine bakalım:

İSMAIL MAHİR EFENDİ(* *)

Köy eğitimi sorununa Türkiye'de ilk kez tüm genişliği ve önemiyle değinen, ayrıntılarıyla ortaya koyan, gerçek inanlı, değerli eğitimci, Kastamonu Milletvekili İsmail Mahir Efendi olmuştur(* * *).

Kent öğretmen okulu çıkışlıların köye gitmekteki isteksizliği ve köy yaşamına yabancılıkları nedeniyle, öteden beri çeşitli siyaset yapıcıları köy öğretmeni yetiştirmek için çeşitli önerilerde bulunmuşlardır. En yaygın görüş, köy çocuklarının, köy yaşantısı içinde, köy öğretmeni olarak yetiştirilmesi olmuştur. Köy öğretmenleri böylelikle, genel kültür bilgileri yanında, uygulamalı tarım bilgilerini de edineceklerdir. Bu konudaki tartışmaların başlangıcı oldukça öncelere gider. Genç Türkler döneminde, 14 Temmuz 1914'te Kastamonu Milletvekili İsmail Mahir Efendinin konuya gerçek anlamda ve önemle değindiği görülür(* * * *).

O dönemde maarif nazırı (milli eğitim bakanı) olan Emrullah Efendi

*) Kastamonu Vilayet Sahnamesi, 1306 Hicri (15. defa) Kastamonu 1306, s. 526 (Geniş bilgi için bakınız. Saydur, Mehmet, Vali Abdurrahman Paşanın Eğitim Etkinlikleri, Çağdaş Eğitim Dergisi, Ankara, Şubat 1985)

* *) 1869'da Kastamonu İli, Araç İlçesi, Balci Köyünde doğdu. Kastamonu Öğretmen Okulunu bitirdi. Selanik Mülkiye Rüştiyesi öğretmenliği ve Darülmuallimini müdürlüğü yaptı. Mustafa Kemal ile beraber Vatan ve Hürriyet Partisi, Selanik Şubesini kurdu ve başkanlığını yaptı. 2 Meşrutiyetin ilanından sonra İstanbul Öğretmen Okulu müdürlüğüne getirildi. Ardından da Kastamonu milletvekili oldu. Bu sıralarda "darüleytâm"ları (yetiştirme yurtları) kurdu ve ilk genel müdürlüğünü yaptı. Meclisteki konuşma ve önergeleri yüzünden "Eb-ut Takarir" (önergeler babası) sınıfta kaldı. Köylü eğitimi ve ziraat, orman, sanayi eğitimlerine ilişkin iltiş görüşleri ortaya attı. Köylü eğitimi için ilk kez, adını vermeden tüm ayrıntılarıyla enstitüleri tanımladı. Bebek Yetiştirme Yurdunu kapatmak isteyenlere karşı giriştiği savaşın sırasında 1916'da beyin kanamasından öldü. Bebek Yetiştirme Yurdu bahçesine gömüldü. İstanbul'un işgali üzerine, yurdun öğretmen ve öğrencilerince bir gece, kemikleri Bebek Mezarlığına taşındı. Bugünkü Büyükkemece Yetiştirme Yurdunun adı, 1960'lı yıllardan bu yana "İsmail Mahir Efendi Yurdu"dur. İsmail Mahir Efendinin yayımlanmış yapıtlarına rastlayamadık (bilgi için bakınız. Saydur, Mehmet, Eğitimci İsmail Mahir Efendi, Öğretmen Dünyası Dergisi, Ankara, Nisan 1989. İsmail Mahir Efendi üzerine Mehmet Saydur'un araştırması sürüyor)

* * *) Bu niteleme, kenttaşısı olarak bizim değil, değerli eğitimci M. Rauf İnan'ındır. Bakınız: İnan, Rauf, Atatürk'ün Erenselliği, Önder Kişiliği, Eğitimci Kişiliği ve Amaçları, Ankara, 1983, s. 134

* * * *) Kaya, Y. Kemal, İnsan Yetiştirme Düzenimiz, Ankara, 1981, s. 188

şöyle demektedir(*):

"Memleketin ihtiyacı pek vasi (geniş), vesaitimiz ise mahduttur (aracımız sınırlıdır). Yalnız paradan bahsetmiyorum. Maarif bütçemiz ahalimizin miktarına nisbetle (halkımızın sayısına oranla) pek dun (aşağı) bir yekün teşkil ediyorsa da velev (kaldı ki) para olsa bile müşkilat (güçlük) yine hitam bulmayacaktı (bitmeyecekti).

Muallim yok. Taşra mekatibi iptidaiyesi (ilkokullar) için bugün 70.000 muallim değil, bu miktarın yüzde birini bulabileceğimizi kim iddia edebilir? (!) (...) Maarif programının rüknu (sağlam yönü) bina ve paradır. Köylerde mektep yok, mektep binaları yaptırıldığı halde de (yaptırılrsa bile) muallim maaşı vermek için paramız yok. Bu işi bütçedeki tahsisatla (ödenekle) yapmak mümkün değildir..."

... Aradan yıllar geçip de, Tonguç İlköğretim Genel Müdürlüğünden ayrıldıktan sonra, bu genelgeyle ilgili olarak hakkında soruşturma açılır. Özellikle de "öğrencilere dayak ve hakaret yasaktır" sözü tizerinde durulur ve bununla neyi sağlamak istediği sorulur. Neden bunu bir de öğrencilerin cep defterlerine yazdırtmışmış? Rahmetli, insana saygıyı bile, bizim eski katalı sözde eğitimcilerin kâğıt üstünden indiremediklerini söyler ve sorgulayan mufettişe verdiği tek cümleyle karşılığı yinelerdi: "Bugün de yetkim olsa, yalnız köy enstitüleri için değil, bütün öğretim kurumları için aynı emri verirdim. Şunu da eklerdim: Dayak atan öğretmenine öğrenci de dayak atabilir!"

Mahmüt Makal

Köy Enstitüleri ve Ötesi, Çağdaş Yayınları, 1979, s. 59

Dönemin öteki eğitimcileri ve çeşitli düşün adamları (İslamcı, batıcı, tanzimatçı vb.) Batı'dan alınan akımlar (skolastisizm, pozitivizm, meteryalizm, pragmatizm vb.) düşünler sergilese de, bu düşünler eğitim etkinliklerine ve sistemlerine yansırken, toplumsal yapının özdeksel (maddi) temellerinden hep uzak kalmış, salt yüzeyde boy göstermiştir.

Kaynaklarını Doğu kültüründen ya da Batılı düşünürlerden alan eğitim görüşlerinin yanında "yerli" diyebileceğimiz bir eğitim anlayışı da gelişmektedir. Daha önce de "çiftçi öğretmenler ve öğretmen çiftçiler"(* *) formülü olarak ortaya atılan bu düşünüyü ayrıntılı biçimde İsmail Mahir Efendi dizgeleştirmiştir.

İsmail Mahir Efendinin bu düşünleri sanki o günlerde, 26 yıl sonra açılacak olan köy enstitülerinin tasarısını çizer niteliktedir.

Osmanlı Mebuslar Meclisinde maarif nazırlığı (milli eğitim bakanlığı) bütçesi görüşülürken konuşan İsmail Mahir Efendinin, Bakan Emrullah

*) (Aktaran) Ergin, Osman, Türkiye Maarif Tarihi, İstanbul, 1933-35, cilt 3, s. 1057-58

**) Başgöz, İhsan, ön. ver. (Önceden -ayrıntılı bilgi- verdik.)

Efendiye de en akılcı çözümü gösterdiği 1 Temmuz 1330 (14 Temmuz 1914) günkü konuşması, köy enstitülerinin kuramsal temeli olmuştur.

TONGUÇ DAM AKTARICISI

... Ilgaz ormanlarından geçerken hava gözünü sulandırdı. Yağmaya başladı. Tonguçlar yoluna devam ediyorlardı. Neden sonra yağmurun hızı kesilir gibi olmuş, onlar da bir köye ulaşmışlardı. Bir orman köyüdü bu. Yollarının üstündeki okulu görünce tepip geçmek olmazdı. "Hele bir gezelim" diye jipi okulun yanına çektiler.

(...) Başöğretmen isteksizdi. "İşiniz mi yok be adamlar, yolcusunuz madem, çekip gidin yolunuza. Okul sizin neyinize?" gibilerden karmaşık düşünceler geçirdi içinden. Derlenip toplanıp okulun anahtarını getirdi. Kapıyı açtı. Bu yolcular(!) okulu gezdi. Damla için konulmuş birkaç kab gördüler yerde. Bunlardan biri kendi masasının üstündeydi. Belli ki, yukardan yağmur damlıyordu. Tonguç sordu:

"- Akıyor galiba?"

"- Evet efendim."

"- (...) Peki, bu okulun akıntısını önlemek için köylüler bir şey yapmıyorlar mı? Sözgelimi muhtara söylediniz mi?"

"- Yok, muhtara söylemedim. Ama Çankırı Millî Eğitim Müdürlüğüne üç kez yazdım. Karşılık bile vermediler."

"- Siz bu akıntının nereden geldiğini araştırdınız mı?"

Başöğretmen darlandı. Canı sıkıldı. "Adam boyuna dikine tıraş ediyor yahu!" diye geçirdi içinden. Birden parlayıverdi:

"- Ben başöğretmenim. Benim görevim dam aktarmak değil!" deyince Tonguç ve yanındakiler birlikte dışarı çıktılar. Okul yeni yapıldığından, bahçenin kenarında artmış kiremitler vardı. Ağaçtan bir merdiven de uzanıp duruyordu yerde. Tonguç, yerdé uzanan merdiveni kapıldığı gibi, başöğretmen odasının dengine getirip dikiverdi. Hemen çatıya çıktı. kırık kiremitler "biz buradayız" diye kendini gösterip duruyordu. Onları alıp aşağıya attı. Aşağıdakiler iki sağlam kiremidi uzattı Tonguç'a. Tonguç onları yerleştirdi. Başka bir kırık kiremitin olduğu yeri, sınıfın içini gezerken aşağı yukarı bellemişti. Yürüyüp orayı da buldu. Pat pat oradaki iki kiremidi de aşağıya attı. Biraz önce olduğu gibi, aşağıdan uzatılan iki kiremidi de oraya yerleştirip aşağıya indi.

Bu arada başöğretmene dönerek, sakın bir sesle:

"- Eğer gene okulunuzun damı akarsa, Çankırı'ya yazmanıza gerek yok. Bana yazın. Ben hemen gelip, ne gerekiyorsa yaparım. Benim adresim burada yazılı" diye kartını uzatıp, beraberindekilerle birlikte jibe binip yollarına devam ettiler.

KÖY ENSTİTÜLERİNİN KURAMSAL TEMELİ(*)

Osmanlı Meclisi tutanaklarından (Takvim-i Vakayi, Üçüncü Devre-i İntihabiye, Birinci Sene, 33. İctima, 1 Temmuz 1330 = 14 Temmuz 1914):

"İsmail Mahir Efendi (Kastamonu) - Yüksek bilginiz olduğu üzere bizde maarif gereği gibi ilerleyemedi. Bunun nedenlerini arayacak olursak görürüz ki, her bakanlık aynı zamanda yazık ki, birer Milli Eğitim Bakanlığıdır. Bayındırlık Bakanlığı kendi ödevinden başka bir de Milli Eğitim Bakanlığı ödevini görüyor. Tarım Bakanlığı da yine böyledir. Çünkü emrinde tarım, ticaret okullarıyla orman okulları ve kız sanat okulları var. Sonra bir de Vakıflar Bakanlığı var ki, aynı okullar hem Milli Eğitim Bakanlığının, hem de Vakıflar Bakanlığının yönetimi altındadır. Bir de Şeyh-ül İslamlik (Meşihat) Dairesi var. Kısacası kaç bakanlık varsa, sanırım İçişleri Bakanlığıyla Dışişleri Bakanlığı dışında...

Zehrap Efendi (İstanbul) - Bir de Defter-i Hakani'de Kadastro Okulu var (...).

İsmail Mahir Efendi - Bana kalırsa bu karışık işleri yoluna koymalı. Milli Eğitim Bakanlığı bir tane olur. Harbiye Okulu Savaş Bakanlığında, Denizcilik Okulu Denizcilik Bakanlığının yönetiminde olur. Bunu anlarız. Çünkü onun öğretmenleri subaylardan olacak ve öğrenciler de subay adaydır.

Fakat öyle birtakım okullar var ki, en esaslı okullardır.

Yurdun karnını doyuracak, yurdu mutlu edecek okullardır. Bunlardan halkın mutluluğunu sağlayacak olan en temelli üç tür okul var: Tarım, ticaret, sanayi ve mühendis okulları. Mühendis okulu ile sanatlar okulu ikisi birdir. Efendiler, pek iyi bilirsiniz ki, bir ülkede ticaret, tarım, sanayi olmazsa, ülke her vakit yok olmaya mahkumdur. Bu tarım ve sanat ve ticareti vücuda getirecek ise, ancak arzetmiş olduğum üç tür okuldur. Bu üç tür okulun bugün sahibi yoktur. Buna biz zerre kadar önem vermiyoruz. Siz eğer sanat, ticaret adamları yetiştirmeyecek olursanız, bu memlekette hiçbir vakit kurtuluş umulur değildir. Size geçen gün arzetmiştim. Kahvehaneler baştan aşağı doludur. Bu durumda bu devletin bütçesi nasıl kapanır? Anadolu'da kadınlar çift sürer, erkekler oturur. Çünkü bilmezler ki iş yapsınlar. Kadınların sürdüğü çift ile ortaya çıkan ekinden aşar (onda bir-iki) geliri alarak bütçemizi kapatmak istiyoruz. Rica ederim, bu zavallıların ettikleri, biçtikleri ekinlerle acaba bu bütçe kapanır mı? Onun için bu okullara son derece önem vermek gerekir.

(...)

Bakınız, Romanya bizden otuz yıl önce ayrılmış olmasına karşın, bugün kırk milyon lira bütçesi var. Bunun yedi milyon lirasını milli eğitime özgülemiş. Öyle beş yüz bin lira ile eğitim kolay genelleşmez. Milli eğitim

(*) (Aktaran) İnan, Rauf, ön. ver. s. 134-140

demek, öğretmen demektir. Öğretmen bulduğunuz anda milli eğitim ve okul var demektir.

Sadık Efendi (Denizli) - Yalnız öğretmen değil, para gerek.

İsmail Mahir Efendi - Parayı kazanmak için fen ve bilim adamı yetiştirmek gerekir. Para da kafa ile kazanılır. Tarım, ticaret, sanat ve bilimle olur. Bilimsiz bunlar olmaz. Bununla birlikte özverilik etmelidir. Ne zaman bütçenizi denkleştirmek isterseniz milli eğitiminizi geliştiriniz. Eğitim geliştirmedikçe bütçede denkleşme olmaz. Vaktiyle bir maliye bakanı öyle demiş ki, bütçe kapanmadan önce milli eğitim ve bayındırlık olmaz. Sorun böyle değildir. Milli eğitim ilerlemedikçe, hiçbir vakit bütçe kapatılamaz. Halkın usu ermez. Şimdi bendeniz diyorum ki, şu bütçemizin bu durumu ile, bugün bulunan araçlarımızın azlığı ile giderlerimizi, özellikle ilköğretimimizi pek yakın bir zamanda ileri götüremeyiz. Öyle sanıyorum ki, bu gidişle yüz, yüz elli yılda ancak eğitimi genelleştirebiliriz.

Ben deniz başka memleketlerin yaptığı gibi ve onlara yakın bir biçimde bir şey düşünüyorum ve bunu da önereceğim. Bunu hükümet de dikkate alsın. Onaylarsanız, siz de dikkate alın. Bendenizin önereceğim biçimde, hiçbir köyünüzü on yıl içinde okulsuz bırakmayacaksınız ve bunu da böyle yapmalıyız. Diyorum ki, aşağı yukarı 70 tane sancığımız var. Ya da yurdü 70 milli eğitim bölgesine ayırırız. Bu sancakların çiftlik olan bir yerinde ya da kamusal toprakların bulunduğu bir yerinde bir erkek ve bir kıza özgü çok geniş yatılı ilkokullar vücuda getiririz. O sancak içinde kaç tane köy varsa, hesaplıyorsunuz. Nerede okul yapacak isek oralardan bir kız, bir de erkek çocuk alıp okula koruz. Doğal olarak kız okulunun birçok kuruluşu, tertibatı olacak. Dokumacılık, aşçılık, dikişçilik, kadınların tarımdan yapabilecekleri tavukçuluk ve benzerleri gibi. Erkek okullarında da tümüyle tarım işleri... Bunlara dört yıl ilköğretim göstereyim ki, Türk çocukları çok kavrayışlı olur. Üç yıl da ilköğretmen okulunun programını bunlara göstereyim. Öğrenim toplam yedi yıl olur. Bir yıl da eksiksiz, yetkin uygulama görür. Sekiz yıl oldu mu? Sekiz yıla dek o köylüleri, köylerinde öğretmen evini ve okullarını, o okulların ufak biçimi örneğinde olmak üzere yapmaya zorunlu kılarırsınız.

Rıza Paşa (Karahisarsahib) - Bu düşününüzü milli eğitim bakanına söyleyiniz.

İsmail Mahir Efendi - Milli eğitim bakanı pek iyi biliyor. Ne var ki, para veriniz. Ben bir düşün söylüyorum. Sonra o erkeği o kıza veririz. Düğün edersiniz. İki lira aylıkla memnun olarak kıvançla köyüne gider. Çünkü o köyün yanbaşında yapılacak örnek tarlanın gelirini o öğretmenler alırlar. Bundan başka çıkar yolumuz yoktur. Böylece Osmanlı memleketleri içinde yapılmadık bir köy okulu kalmaz. Böylece hem erkek, hem de bayan öğretmenimiz olur ("yeter" sesleri).

Ben başka bütçelerden söylemeyeceğim, yalnız bu bütçe konusunda söylüyorum. O vakte dek medreselere, öğretmen okullarına çok önem verirsiniz. O okullar, onlar da artık depoluk ödevi görürler. Oymak (aşiret) okulunu ve başka köylülerin okulunu yapınız. Bu okullara pek çok gider olacak sanmayınız. Bu okullara pizola, kıvırcık eti değil, köylü ne yiyorsa onu vereceğiz. Köylüler ayran, ayranlı çorba, pilav yiyorlar. İşte biz de onları yediririz. Köylü battaniyesi üzerine bir aba, ayağında köylü yemenisi. İşte bu biçimde yapılırsa, az zamanda ilerilik sağlanmış olur. Böylece yapılmazsa bu erkek, kız öğretmen okulundan öğrenci çıksın da ondan sonra dersiniz, o zaman ancak üç yüz yılda bu bay ve bayan öğretmenler meydana gelir.

Bilginize sunduğum şey belki size şaşılmalı gelir. Hele oymak (aşiret) olan yerlerde bu okullar kesinkes zorunludur. Yatacak yerlerine de çok kalın ağaç karyola yaparsın..."

İsmail Mahir Efendinin yukardaki görüşleri, eğitimi ekonomik yaşamın gelişmesine yardımcı kılmakta, öğretmenin aylığını bir ekonomik çalışmayla desteklemek yoluyla hazinenin yükünü azaltmaktadır. Okulun iş ve tarım yaşamına bağlanması ise en büyük yakınma konusu olan "nazarilik"ten eğitimi kurtarmak temeli hazırlamaktadır. Köyde öğretmenlik yapacak "eleman"ı yine köyün içinden seçmeyi önermek, onu köye bağlayarak gerçekçi önlemleri ileri sürmekle İsmail Mahir Efendi, öğretmenin köy yaşamından kaçmasını önlemeyi amaç tutmaktadır.

"İsmail Mahir Efendinin bu önergesi elbette o zamanki ortamda uygulanamazdı. Savaşlar, ekonomik-toplumsal nedenler yüzünden bu öneri ele alınamamıştır. İsmail Mahir Efendi köy enstitülerinin kuruluş yıllarını ve 1947'den sonraki tutum ve davranışları, köy enstitüleri üstüne yapılan eleştirileri görebilseydi, acaba ne derdi? Yukardaki önergeyi otuz yıl sonra yapmış olsaydı, kimbilir onun rengi üzerine de neler söylenirdi?")(*)

Mahir Efendinin önerisi öğretmen yetiştirilmenin en pratik ve ekonomik yoludur ve köy enstitülerinin habercisi niteliğindedir. Ne var ki savaşlar, ekonomik ve sosyal bunalımlar nedeniyle hükümetler öneri üzerine eğilmediler. Benzer düşüncelerin uygulamaya konulması için cumhuriyet yönetimi beklenecekti.

"Köy enstitülerinin kuramsal temeli sayılan onun o günkü önerileri, o günkü düşünürlerin, toplumun gereksinimlerini ne ölçüde ve ne denli derinliğine sezebildiklerinin kanıtıdır. Dahası, onun o önerileri yalnız bizde değil, bugün tüm az gelişmiş ülkeler için eğitimde çıkar yolu göstermektedir."(**)

*) Gedikoğlu, Şevket, Evreleri, Getirdikleri ve Yankıları Köy Enstitüleri, Ankara, 1971, s. 19

** *) İnan, Rauf, ön. ver. s. 134

ÖĞRENCİ TONGUÇ KASTAMONU'DA

Hakkı TONGUÇ, ortaokuldan sonraki öğrenimini sürdürmek için anı ve babasının gönlünü zar zor yapar. Silistre'ye bağlı Tataratmac Köyünden İstanbul'a doğru tek başına yola çıkar. TONGUÇ'u İstanbul'da zor günler beklemektedir. Bir avukat tarafından dolandırılan TONGUÇ bel bağladığı bir paşa tarafından da kovulmuştur. Paşaya çok kızmıştı. Ne yapıp yapıp okuyacak, han hamam peşinde koşmayacak ve okum özlemi içinde çirpınanlara yardım için yaşamının sonuna dek çalışacaktı.

Umut kapıları bir bir yüzüne kapanan Hakkı TONGUÇ'un başvuracağı tek kapı kalmıştır: Milli Eğitim Bakanlığı. Gider, özenle yazdığı dilekçeyi bakana uzatır. Bakan Şükrü Bey(*) okuduktan sonra Tonguç'tan ailesine üzerine bilgi alır. Duygulanır. Azıcık düşündükten sonra şöyle der:

"Burada okumanı uygun bulmam. Nedenine gelince. (...) Biz, İstanbul diye diye, yurdun öteki bölgelerini unutmuşuz. O yüzden Rumeli gitti. Anadolu'ya bakmazsak o da gider. (...) Seni, benim memleketim olan Kastamonu'ya göndereceğim. Orada yeni açılan erkek öğretmen okulunda okur, öğretmen olursun. Yurduna öğretmen olarak hizmet edersin. Öğretmene çok ihtiyacımız var. Halkımızı bilgisizlikten kurtaralım. Kastamonu güzel bir yerdir. Ama beğenmezsen bana yazarsın, seni oradan aldırır, İstanbul'a getirtirim. Anladın mı söylediklerimi?"(* *)

Sonrasını da TONGUÇ'tan dinleyelim:

"Bir görevli çağırttı. Benim Kastamonu'ya gönderilmem için buyruklar verdi. Ayrıca yol parası vermelerini de söyledi (...).

Koridora çıktığım zaman çok sevinçliydim.

'Parası olmayan okuyamaz' diyen Osmanlı Paşası, içinden çürümüş bir ağaç gibi yere serilmişti..."(* **)

Okula kayıt yazısı ile yol parası olarak verilen dört mecdiyeyi alarak bakanlıktan çıkar. Sirkeci'ye, İnebolu vapuruna gider. Ancak, o gün Alman gemilerinin Odesa'yı topa tutmaları üzerine İnebolu vapurunun seferi kaldırılmıştır. TONGUÇ için tek yol kalmıştır: Adapazarı-Bolu-Gerede yolu...

Yol uzun, para azdır. Kitaplarını ve bavulunu postaya verir. Bolu'da kol saatini de satar, bir handa bir katırcı ile pazarlığa oturur. Yokuşlarda hayvandan inip yürümek üzere anlaşılırlar. Yine TONGUÇ'u dinleyelim:

"Bizim Rumeli ile Anadolu iki ayrı dünyaydı. Gerede'den sonra gördüklerim hiç de iç açıcı değildi. Garip, yıkıntı içinde köyler: yoksul,

*) Kastamonu milletvekili. Kastamonu içindeki Sarıkaya'dan olan Şükrü Bey, "İttihat Terakki" adlı örgütün üyesi olması nedeniyle 13-14 Temmuz 1926'da ölümle cezalandırılmıştır (bakınız: Kandemir, İzmir Suikastının İç Yüzü, İstanbul, 1955, s. 128).

***) Köklügiller, Ahmet, ön. ver. s. 24

****) Cimi, Mehmet, Tonguç Baba, İstanbul, 1990, s. 34

perişan köylüler... Gördüğüm her şey, içimden bir şeyler kopardı sanki. Zaman zaman eşsiz doğa güzelliklerini unuttum, ağlamaklı oldum.

İstanbul'da Milli Eğitim Bakanı Şükrü Beyin dediklerini şimdi anlamaya başladım. Okuyup öğretmen olmalıydım. Böyle bir köye gelip köylülere ve onların çocuklarına yardım etmeliydim. Bildiklerimi onlara anlatmalıydim. Hep birlikte, el ele vererek köylerimizi güzelleştirmeliydik. Yoksa, buralar da elden giderdi..."(*)

Hakkı TONGUÇ, Kastamonu Öğretmen Okulunda iki yıl okur. İkinci yılın sonunda Bakan Şükrü Beye bir mektup yazar. Bakan da sözünde durarak onu İstanbul'a aldırır.

İsmail Hakkı TONGUÇ, Anadolu köyü ve köylüsünü ilk kez Kastamonu'da tanımıştır. O günlerden sonra da bir tek şey düşünmeye başlamıştır: Köyü eğitim yoluyla canlandırmak...

Kastamonu Milletvekili İsmail Mahir Efendinin köylü eğitimine ilişkin görüşlerini ortaya attığı günlerde adaşı İsmail Hakkı TONGUÇ da Kastamonu'da, köyü eğitim yoluyla canlandırma yolundaki ilk düşüncelerini geliştirmektedir.

SAYISAL DURUM

TBMM açıldığında, Ankara'ya bağlı 38 ilde 2.345 ilkokul vardır ve bunların 581'i kapalıdır. Eldeki öğretmen sayısı 3.061 olup, bu öğretmenlerden de yalnızca 875'i öğretmen okulu çıkışıdır. Ortaöğretimde ise 28 lise, 60 ortaokul, 18 öğretmen okulu bulunmaktadır. (* *)

Yukardaki sayıların neyi anlattığını anlamak için 1927 Nüfus Sayımı sonuçlarına bakmak gerekir. Buna göre 46.000 köyümüz vardır. İllere göre ortalama alınınca her ile 1.179 köy düşmekte olup, bunlardan 1.137'sinde okul ve öğretmen yoktur. Başka bir deyişle köylerin % 98'i okulsuzdur.

MUSTAFA KEMAL ÖĞRETMENLERE DİYOR Kİ:

"Ordularımızın kazandığı zafer, sizin ve sizin ordularınızın zaferi için yalnız ortam hazırladı. Gerçek zaferi siz kazanacaksınız." Mustafa Kemal, kazanılacak bu utkunun geçeceği alanı da şöyle tanımlıyordu:

"Türkiye'nin sahibi ve efendisi kimdir? ('köylüdür' yüksek sesleri.) Bunun yanıtını hemen verelim: Türkiye'nin gerçek sahibi ve efendisi, gerçek üretici olan köylüdür. Öyle ise, herkesten daha çok göneng, mutluluk ve varlığa en çok hakkı ve en çok değeri olan köylüdür. Bundan dolayı, TBMM Hükümetinin ekonomik siyasası bu baş amacı elde etmeye yöneliktir.

*) (Aktaran) Köklügiller, Ahmet, ön. yer. s. 38

* *) Başgoz, İlhan, ön. yer. s. 60

Efendiler! Diyebilirim ki, bugünkü felaket ve sefaletin tek nedeni bu gerçeğin aymazı bulunmuş olmamızdır. Gerçekten yedi yüz yıldan beri cihanın çeşitli uzak bölgelerine göndererek kanlarını akıttığımız, kemiklerini yabancı topraklarda bıraktığımız ve yedi yüz yıldan beri emeklerini ellerinden alıp saçıp savurduğumuz ve buna karşılık her zaman aşağılama ve küçük düşürme ile karşılıklıta bulunduğumuz ve buñca özverilik ve iyiliklerine karşı iyilikbilmezlikle, zorbalıkla uşak kertesine indirmek istediğimiz bu gerçek sahibin önünde tam utanç ve yüksek saygı ile gerçek durumumuzu alalım..."

"Efendiler! Milletimiz çiftçidir. Milletin çiftçilikteki çalışmalarını çağdaş tutumsal önlemlerle en yüksek aşamaya ulaştırmalıyız. Köylünün çalışmalarının sonuç ve verimini kendi çıkarı için en yüksek aşamaya çıkarmak iktisadi siyasamızın temel ruhudur. Bundan dolayı; bir yandan çiftçinin çalışmasını artıracak ve verimli kılacak bilgi, teknik, araç ve aletlerin kullanılmasına ve yayılmasına ve öte yandan onun çalışma sonucundan en çok yararlanmasını sağlayacak ekonomik önlemlerin konmasına çalışmak gerekir. Şimdiye dek var olan yolsuzluk, çağdaş taşın araçlarının yokluğu, değiştokuş yöntemlerinin çiftçiye karşıt olması ve hükümet yasalarının çiftçiyi koruyamaması gibi engellerin kaldırılması gerekir..."

"Demiştim ki, bu memleketin gerçek sahibi ve toplumumuzun temel ögesi köylüdür. İşte bu köylüdür ki, bugüne dek eğitim ve öğretim aydınlığından yoksun bırakılmıştır. Bundan dolayı, bizim izleyeceğimiz eğitim ve öğretim siyasasının temeli ilkönce var olan okumaz-yazmazlığı gidermektir..."(*)

Amaç, kölüyü kalkındırmaktı. Eğitim programı bu amaca göre ayarlanacaktı. Bilgiler, uygulamalı bir yöntemle verilecekti.

İZMİR EKONOMİ KONGRESİ

17.02.1923 günü Mustafa Kemal'in konuşmasıyla açılan İzmir Ekonomi Kongresinde eğitimle ilgili önemli kararlar alınmıştı. "Ziraatte Eğitim Meselesi" başlığını taşıyan bu kararlardan 3. ve 6. maddeler şöyleydi:

"Madde 3: Her livada birbirine yakın köyler için, yeter arazisi olan birer yatılı ilkokul açılmalı ve bu okullarda ilk derslerle beraber ameli ve nazari ziraat dersleri gösterilmeli."

"Madde 6: Köylerdeki ilkokulların ilk beş dönümlük bir bahçesi, iki ineklik fenni bir ahır, kümesi, yeni usul bir arılığı ve öğretmenler için iki odalı bir evi olmalı; arazinin bir bölümüne çiçek, bir bölümüne sebze, bir bölümüne fidan dikilmeli. Bunlar öğretmenlerin nezareti altında öğrenci tarafından idare edilerek gider ve geliri köy öğretmenlerine ait olmalı ve

*) (Aktaran) İnan, Rauf, ön. ver. s. 271

bu yolla çocuklara ameli olarak çiftçilik öğretilmeli ve aydın kimselerin de köylere yerleşmesi teşvik edilmelidir..."(*)

Görüldüğü üzere kararlarda İsmail Mahir Efendinin görüşlerinin etkili açıkça belli olmaktadır. Kararların özellikle altıncı maddesi yeni Türkiye'nin eğitimi için köklü bir değişiklik istemektedir. Bu kararlar kongre, köy okulunu, köy ekonomisinin doğrudan doğruya bir geliştiricisi durumuna sokmakta, okulun bünyesinde bir değişiklik istemektedir. Okul, yalnızca bilgi verilen bir yer durumundan çıkarak, tarım çalışması merkezi özelliğine girecektir.

MUSTAFA NECATİ VE MİLLET MEKTEPLERİ

Cumhuriyet eğitim bakanları arasında köye yeni tip öğretmen okulu kurma ve yeni tip öğretmen yetiştirme işi ile sağlıklı olarak ilgilenen Mustafa Necati(* *) olmuş ve sorunu uygulama alanına koymuştur. Mustafa Necati, öğretmen konusu üzerinde alabildiğine durmaktadır. Bir söylenceye göre bu konudaki düşünce ve kararını açıklayınca maliye bakanı para bulunmadığını söylemiş. Necati de ona "Ben maarif vekiliyim, görevim okul açmaktır; yapamazsam ayrılırım, yapabilen gelir. Siz maliye vekilisiniz; göreviniz buna para bulmaktır. Bulamazsanız ayrılırsınız, bulabilen gelir" yanıtını vermiştir.

"... Kastamonu'da (istiklâl Mahkemesi başkanıyken) baba ocağına girer gibi içten sıcaklıkla girdiği her köyde halkı, onun derterini, sorunlarını, toplumdaki yıkımını; halktaki yoksulluğun nedenlerini yakından tanımış, kendi içinde duymuştu..."(* **)

Mustafa Necati, öğretmen yetiştirmeye özel bir önem vermiş; çok başarılı girişimlerde bulunmuştur. 1926-27'de, köy enstitülerinin bir tür öncüsü olan Kayseri Zincidere ve Denizli köy öğretmen okullarını açmıştır. Bu okullar, Necati'nin beklenmedik ölümü sonucu kapatılmıştır. Millet mekteplerini de Necati hazırlamış, duyurusundan bir gün önce ölmüştür. Onun hazırladığı millet mekteplerinden ilk yıl 500.000 yurttaşımız

*) (Aktaran) Başgöz, İlhan, ön. ver. s. 124

** *) 1894'te İzmir'de doğdu. Hukuk Fakültesini bitirdi. Ulusal Kurtuluş Savaşında "İzmir'e Doğru" gazetesini çıkardı. Savaş sırasında Manisa milletvekilliği yaptı. Bu arada iki yıl kadar Bağımsızlık Mahkemesi başkanı olarak Kastamonu'da kaldı. Kastamonu'dayken görevi dışında toplumsal ve kültürel etkinliklere de katıldı, halkla bütünleşti. Bu nedenle kendisine "hemşehri berati" verildi. Mustafa Necati, Türkiye'nin ilk ulusal kurtuluşçu Kastamonu "Açıksöz" gazetesinde imzalı imzasız yazılar yazdı. Yazılarında Kastamonu'da "cephane" çeken kadınlardan da söz etti. Bakanlığı döneminde de Kastamonu'yla yakından ilgilenerek hemşehriliğini kanıtladı. Mustafa Necati'nin günümüze ulaşan 9 yazısının konusu ve yazılış yeri Kastamonu'dur (geniş bilgi için bakınız: İnan, Rauf, Mustafa Necati, Ankara, 1980 ve Eski, Mustafa, Mustafa Necati Beyin Kastamonu'daki Çalışmaları, Ankara, 1990)

** ***) İnan, Rauf, Mustafa Necati, Ankara, 1980, s. 20

geçerek okuma yazma öğrenmiştir.

ÖĞRETMEN TİPİ YENİDEN BELİRLENİYOR

Gerek İsmail Mahir Efendinin ve gerekse Mustafa Necati'nin zamansız ve genç yaşta aramızdan ayrılmaları nedeniyle köylü eğitimi sorunu yeniden tartışılmaya başlandı. Eğitimin koy yaşamına bağlanması görüşü ağırlık kazanmaya başladı. Bu amaçla 1933 yılında Ziraat ve Sağlık bakanlıkları temsilcilerinin de katıldığı komisyon öğretmen tipini belirledi.

- Önderlikte etkin olan
- Toplumsal yaşamı yönlendiren,
- Köyün yaşamını ileriye götüren,
- Aydın ve alanını bilen...

Bu görüşlerin tartışıldığı 1934 yılında Türkiye Cumhuriyetinin okutması gereken çocukların köylerde % 25'i, kentlerde de % 75'i okuma yazma biliyordu.

Derken; Tonguçlar, Yüceller çıkageldi. 'Olmaz olmaz böyle' dediler. Bir büyük eğitim kızması başlatıldı bozkında. Her şeyiyle bizim olan, bizden olan. Yüzyılların boşlamışlığını alınımızdan silmek, ülkemizden kovmak için zamanla yarışa durup, onun önüne geçmeye çalıştık. Biz toprak çocuğuyduk ama, toprağımızı yeni baştan bir güzel işlemesini öğrendik. Enstitü gergefesinde işlenen kumaşın güzelliği, haslığı söylenir oldu uzak ülkelerde.

Mehmet Cini, Tonguç Baba, Akyüz Yayınları, 1990, s. 5

TONGUÇ İŞBAŞINDA

1935'te Milli Eğitim Bakanı olan Saffet ARIKAN eğitimci değil, asker bir aydıydı. ATATÜRK, eğitim işinde eğitimcilerin başarısızlığını görerek, bu göreve eğitimci olmayan bir kişiyi atamıştır(*)

Saffet ARIKAN da alışılmışın dışına çıkar: İlköğretim genel müdürlüğüne, yüksek görevlerdeki partiye bağlı yöneticilerden birini değil de, sıradan bir kişi olan Levazım ve Ders Araçları Müzesi Müdürü ve Gazi Eğitim Enstitüsü Resim-İş Öğretmeni İsmail Hakkı TONGUÇ'u atar (1935).

İşte ne olursa zaman olur ve ele geçen bu kısa süreçte (1935'ten, CHP içind ki tutucuların ekonomik çıkarları nedeniyle uyanıp karşı çıktığı 1946'ya dek) dünya eğitim tarihine bir Türk buluşu olarak geçecek olan köy enstitüleri uygulaması başlatılır.

TONGUÇ, bu sürenin kısa olacağıнын bilincindedir ve ele geçen bu altın yılların çok iyi olarak değerlendirilmesine olanca gücüyle çalışır.

*) Kurtuluş Savaşında, maliyenin çok bozuk olduğu bir zamanda da böyle bir karar verilmiş; maliye bakanlığına maliyeciyi olmayan biri getirilmiş, başarı da kazanılmıştır.

Kısacası, köylünün kalkınması işine kendi içinden çıkaracağı önderlerle başlanacaktır. Onu bu düşünceye iten, kentli aydının köyü ilkel bulup sevmemesi, köyden bir an önce kaçmanın yollarını aramasıydı. Köylüler öğretmenden; öğretmen de köylüden kaçıyordu.

Köy üzerindeki kötü devlet görevlileri, olumsuz aydın ve hocaların baskıları kırılacaktır. TONGUÇ, köyü "kalkındırmak" değil; eğitim yoluyla "içinden canlandırmak" ve bilinçlendirme sürecini hızlandırmak ister. "Kanımızı ve iliklerimizi isteyerek köyün içine akıtmadıkça, kırk bin köyün kenarına mühevver insanın mezar taşı dikilmedikçe bu köyün sırlarını anlayamayız" der.

Köylü özelliklerini hiç yitirmeyen TONGUÇ, toplumsal ve ekonomik devrimlerin köylünün çıkarına olarak gerçekleşmemiş olduğunu görmektedir. ATATÜRK ve İNÖNÜ de bu olumsuzluğun sıkıntıları içindedirler. Egemen sınıflar, ATATÜRK ve İNÖNÜ'nün de çabalarına karşın, aydınlarla işçi, emekçi ve köylüleri birbirinden uzak tutmayı başarmışlardır.

İlk yıllarda kursları bitirenlere, köylerde kullanmak, üretmek üzere tarım araçları, tohum, fidan verildi. Birçok köyler için bunlar yeni, bilinmeyen şeylerdi. Bu gibi köylerin çoğunda yetiştirilen yeni ürünlere "eğitmen" sözü eklendi. "Eğitmen arpası", "eğitmen buğdayı", "eğitmen bağı" gibi.

Şevket Gedikoğlu,

Evreleri, Getirdikleri ve Yankılarıyla Köy Enstitüleri, Kendi Yayını, s. 175

EĞİTMEN KURLARI

Ordudan gelme kişilerin köy öğretmenliği işinde kullanılma düşüncesinin kökenini ARIKAN ve TONGUÇ gibi kimi yazarlar ATATÜRK'e bağlıyorlar. ATATÜRK yetkililere, okuma yazma işinde, askerliğini çavuş olarak yapanlardan yararlanılmasını önerir. İsmail Hakkı TONGUÇ da, olumlu ya da olumsuz bir görüş belirtmeden, Yozgat ve Kayseri köylerinde dolaşarak onbaşı ve çavuşları bulmuş; onların köylü ile ilişkilerini araştırmış ve başarılı bulmuştur.

Bunun üzerine eğitim kursları, çok büyük olan öğretmen açığını çok kısa sürede kapatabilmek amacıyla gündeme getirilmiştir. Okuma yazmayı askerlikte öğrenmiş olmak bile yeterli sayılır. Birçok köyde olduğu gibi, eğitimcilerin görev alacağı köylerde de okul bulunmaması bunu zorunlu kılar.

1936'da Ankara, Kayseri, Yozgat ve Eskişehir köylerinden seçilen askerliğini yapmış, okuma yazma bilen 84 aday Eskişehir'e bağlı Mahmudiye'ye yolanır. 7 aylık eğitim kursunda bunlara tarım dersleri de verilerek öğretmenlik becerileri kazandırılır. Bu ilk kursun müdürü (daha sonra Gököy Eğitim Kursunu açacak olan) Süleyman Edip BALKIR'dır.

Başarılı görülen bu eğitim kursu, köy enstitülerine (daha önce köy öğretmen okulları) bağlı olarak 1947'ye dek sürdürüldü. Amaç, 150'den az oturanı olan köylere eğitimci yetiştirmektir.

Geldiği köye yollanan eğitimci, kurs öğretmenlerinden birince (gezici başöğretmen) sürekli olarak izlenir. Gezici başöğretmen, bölgesindeki eğitimcilere kılavuzluk ederek işbaşında yetişmelerini sağlar. Ayrıca çok iyi hazırlanmış 1. Yıl, 2. Yıl ve 3. Yıl ders kitapları kılavuzları(*) eğitimcilere büyük kolaylık sağlar.

ÜÇÜNCÜ DERS

- 1- Çocukları köydeki bir sürünün bulunduğu yere götür.
- 2- Sürüdeki koyun veya keçilerin sayısını her çocuğa göz kararı ile tahmin ettir.
- 3- Sonra bütün çocuklara sürüyü saydır (sayma usulünü bilmezlerse, çoban onlara öğretsin).
- 4- Koyunları ayrı, kuzuları ayrı (veyahut keçileri ayrı, oğlakları ayrı) saydır.
- 5- Koyunlar mı çok, kuzular mı (veyahut keçiler mi çok, oğlaklar mı)? Ne kadar fazla? Sor ve söylet (köyde hiç sürü yoksa bu dersi okutma).

DÖRDÜNCÜ DERS

- 1- Bu derste köyün sığırı saydırılacaktır. Saydırma işini ya sabahleyin sığır giderken, veyahut akşam köye gelirken yaptıracağız.
- 2- Bu dersi de tıpkı üçüncü ders gibi yaptıracağız.

BEŞİNCİ DERS

- 1- Bu derste, bir bahçedeki ağaçları saydıracağız. Köyde böyle bir bahçe yoksa, bulunabilen başka bir şeyi saydıracağız.
- 2- Saydırmadan önce göz kararı tahmin yaptır.
- 3- Bütün çocuklara bahçedeki ağaçları saydır.
- 4- Ağaçların her çeşitini bir çocuğa saydır.
- 5- Mukayese yaptır. Meselâ: Elma ağacı mı çok, dut ağacı mı? Ne kadar fazla? gibi.

TC Ziraat ve Maarif Vekillikleri

Köy Eğitimcileri İçin Birinci Yıl Öğretim Kılavuzu, İstanbul, 1939, s. 47

Köylülerle de görüşülür. Onlar da durumdan hoşnuttur. Görülür ki, tutulan yol başarılı olmaktadır. Bundan daha ucuz, daha kolay okuma yazma eğitimi olamaz. Eğitimci kursları düşüncesini ortaya atan ATATÜRK bile görülen parlak başarıya şaşır. Bu kursları tüm yurda yazma gereği doğar ve 11.06.1937'de Köy Eğitimcileri Yasası çıkarılır.

*) Günümüzde tüm dünya ülkelerinin eğitim programlarını etkileyen "çevreci anlayış"ın ortaya çıkardığı "davranış ilkesi"ne dayalı olan program geliştirme anlayışı, 1970'li yıllarda ortaya çıktı. Yaratıcısı Benjamin Bloom olarak tanınır. Oysa bu anlayış, Bloom'un buluşundan 30 yıl önce eğitimci kılavuzları olarak Türkiye'de uygulandı. Kılavuzların hazırlayıcıları İ. Hakkı Tonguç, M. Rauf İnan ve (daha sonra Gököy'de öğretmen olarak çalışan) Mehmet Tuğrul'dur (bakınız: İnan, Rauf, Atatürk'ün Evrenselliği, Önder Kişiliği, Eğitimci Kişiliği ve Amaçları, Ankara, 1983, s. 134-140).

EĞİTMEN KURSLARINDA KÖY ÖĞRETMEN OKULLARINA

Eğitmen deneyimi, ülke koşullarına uygun yeni öğretmen yetiştirilme yöntemlerinin ipuçlarını verdi.

Yeni Türk eğitimi yapıcı ve yaratıcı olmalıydı. Tüketici değil; üretici, ezberci değil; uygulayıcı, kopyacı değil; gerçekçi, uyutucu değil; uyandırıcı, eleştirici olmalıydı.

İlk köy öğretmen okulları, eğitim kurslarının olduğu yerlerde açıldı: İlk ikisi 1937'de Kızılcıllu (İzmir) ve Mahmudiye'de (Eskişehir-Çifteler), üçüncüsü 1938'de Edirne-Karaağaç'ta (sonra Lüleburgaz-Kepirtepe'ye taşındı) ve dördüncüsü de yine o yıl (1938) Gök köy'de (Kastamonu) açıldı.

Köy öğretmen okulları yatılıdır. Öğrenim süresi üç yıldır (ortaokul düzeyi). Köylerde yeterli beş sınıflı ilkokul bulunmadığından, 3. sınıfları bitirenlerden de (4 ve 5. sınıfları orada tamamlamak üzere) hazırlık sınıflarına öğrenci alınır. 4 ve 5. sınıflar için köy bölge okullarının daha sonra açılması planlanır.

Köy enstitülerinin denemesi olan eğitim kursları ve köy öğretmen okullarının önceden hazırlanmış bir izlenceleri yoktu. Bu okulların örneği dünyada yoktu. Her okul, çevresel koşulları da göz önüne alarak öğretmen, öğrenci ve usta öğreticilerin katkılarıyla izlencelerini kendileri yaptılar (köy enstitülerinin ilk yıllarında da, 1943'e dek böyle sürdü). Bu okullarda sanat ve meslek dersleri de vardı.

... Tepeden gelecek bir reforma inanmaz. Ancak, ezilen sınıfın kendisi uyanır, canlanır, bilinçlenir ve haklarını isterse, kalkınmaya başlanabilir. Böylece o (Tonguç), evrimin yukardan değil, aşağıdan gelmesi gerektiği inancı ile çağdaşlarının birçoğundan ayrılır

Engin Tonguç

Devrim Açısından Köy Enstitüleri ve Tonguç, Ant Yayınları, 1970, s. 172

KÖY ÖĞRETMEN OKULLARINDAN KÖY ENSTİTÜLERİNE

Köy öğretmen okullarındaki uygulamalardan "yeni tip öğretmen okulu" düşüncesini geliştiren TONGUÇ, düşüncesini önce arkadaşlarına, sonra da Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali YÜCEL'e açtı. Hasan Ali, bir süre düşündükten sonra:

"-Tasarınız güzel. Candan destekliyorum. Yalnız, bu zor bir iş. Gerçekleştirebilir miyiz?" diye sorar.

TONGUÇ:

"- Her zorluğu yendiğimiz gibi, bunu da yeneceğiz..."

Bu kararlılıktan sonra, Bakan Hasan Ali YÜCEL'in sözü buyruk

niteliğindeydi:

"- Öyleyse hemen başlayalım!"(*)

Ve "hemen" bir yasa tasarısı hazırlandı. 17 Nisan 1940'ta bu 3803 sayılı Köy Enstitüleri Yasası TBMM'nden geçti.

Kısa sürede yurdun dört bir yanında köy enstitüleri kuruldu. Sayıları 21'e ulaştı. Biz bunlara "Tonguç Okulları" da diyoruz. Şimdi bu okullardan Kastamonu Gököy Enstitüsünün öyküsüne girelim.

*) Köklügiller, Ahmet, Ön. ver. s. 52-53

... Bir öğrenci kalktı, kaşığıyla tabağına vurarak sessizliği sağladı: "Arkadaşlar, günlük okul haberlerinizi veriyorum" dedi. Biraz durdu, elindeki kâğıda bakarak konuşmasını sürdürdü: "Bugün sebze bahçesinde beş hat hiber, altı tahta patlıcan, iki ytlz adet domates fidesi şaşırtıldı. Anılarımız iki oğul verdi. İkisi de nöbetçilerce yeni kovanlarına alındılar.

Demircilik işliğinde, yakın köylerden gelen beş pulluk, üç saban demiri, yedi kazma burunlandı. Ayrıca beş çift araba tekerinin şınası çekildi.

Marangoz işliğinde yeniden iki arı kovanı yapıldı. Beş gaz tenekesine kulp takıldı. 17 bel küreği saplandı, tepkileri takıldı. 17 çift takonya, üç harç tenekesi, dört sedye, iki sehpa yapıldı. Ayrıca beş adet çift göztlü tuğla kalıbı onarıldı. Tuğla harmanında ikinci ocak ateşlendi. Düünden beri kesilen tuğla sayısı 25 bini buldu..."

Abdullah Özkucur

Köy Enstitüleri Destanı, Öğretmen Yayınları, 1985, s. 139

BİR TONGUÇ OKULU GÖLKÖY ENSTİTÜSÜ

Gölköy Enstitüsünün kuruluşu da eğitimci kursu ile başlar, köy öğretmen okulu olarak sürer. Bu nedenle, Gölköy'ün kuruluşunu incelemek için eğitimci kursuna dek gerilere gideceğiz.

GÖLKÖY EĞİTİM KURSU

1938 Martının son haftası. Çankırı-Ilgaz yoluyla Kastamonu'ya gelen İsmail Hakkı TONGUÇ ve Süleyman Edip BALKIR(*), doğrudan eğitimci kursunun açılacağı Gölköy'e varırlar.

700 kişinin barınabileceğinin söylendiği yapılar (eski Ziraat Okulu ve Şeyhoğlu Konağı) birer yıkıntıdır. Süleyman Edip BALKIR büyük umutsuzluğa düşer. Ama TONGUÇ durumu kurtarır. Çözümü etkisinin çok kötü olacağını vurgulayarak, Kızılay'dan 200 kişilik çadır sağlama sözü verir.

Salı günü eğitimci kursu binasında yapılan köylü toplantısı bize yine sonsuz ürpertiler geçirtti. İman ve vütkü kaynaklarımızda derin inanış bayramları oldu. Halkın talisi, halk çocuğu Ayıni Doğan, köylülerle başbaşa konuşuyor, onlara, kurulmakta olan bu güzel köy yuvasının ehemmiyetini, maddi ve manevi faydalarını anlatıyor. Onlar dinliyorlar ve anlıyorlar ki, bu köy ocuğu, köylüye kalkınma hızı verecek nurlu ve verimli bir ocaktır.

Hüsnü Açıksöz, Doğru Söz Gazetesi, 15 Nisan 1938

Akşam Kastamonu'nun oturulabilecek tek restoranında hem demleniyor, hem de sorunları nasıl çözebileceklerini tartışıyorlardır. Konuşulanları ilgiyle izleyen yan masadakilerden biri, yanlarına sokularak çekingen çekingen:

"- Konuşmalarınızı elimizde olmadan izledik ve çok da ilginç bulduk. Yandan dinlemektense, masanıza misafir olalım dedik. Birimiz Doğru Söz Gazetesinin sahibi ve başyazarı Hüsnü AÇIKSÖZ, birimiz de tüccardan

*) Gölköy'ün kuruluşuna ilişkin elimizdeki temel kaynaklar, Süleyman Edip Balkır'ın Eski Bir Öğretmenin Anıları (İstanbul, 1968) ve Yeni Hızla Köye Doğru (İstanbul, 1939) adlı yapıtlarıdır. Bu yapıtlardan çok yararlandık. Ayrıca Hayati Fahsin Yılmaz'ın Son Köy Enstitüsü kitabından olduğu gibi (tırnak içine almadan ve de kaynak göstermeden) aktarmalar yaptık.

ve eski öğretmenlerden Muharrem Celal BAYAR!"

Eski bir öğretmen olan BAYAR da şöyle der:

"- Bizim burası devletle aksataya (alışveriş) yanaşmazdı eskiden beri. Ama Avni DOĞAN Bey, vali olarak buraya büyük bir güven getirdi. Eh, benim de piyasada sözüm geçer. Umarım ki araç ve gereçleri kredi ile kolayca sağlarız. Gerekirse kefil olurum. Dahası var mı?"

Gazeteci Hüsnü AÇIKSÖZ ve Tüccar Muharrem Celal BAYAR verdikleri sözü tutarlar. Vali Avni DOĞAN'ın da işe kendini vermesiyle tüm güçlükler aşılır:

Ayağımızın tozu ile valinin yanında aldık soluğu. Avni Doğan Bey uyanık, bilgili, leb demeden leblebiyi anlayan, pişkin, yurtsever ve sapına kadar mert bir yöneticiydi. Umum Müdtir, Kastamonu'ya gelişin amacını açıkladı. Eldeki projelere göre, Tarım Bakanlığınca 700 kişinin barınabileceği ileri sürülen Gököy'deki eski Ziraat Mektebi ile Şeyh Ziya Efendinin köşkü için bir inceleme izni rica etti. Hemen ilin Tarım müdürünü çağırttı. Gerekli açıklamalardan sonra görmek istediğimiz yapılara götürmesi için önümüze düşmesini buyrukladı. Doğruca, kendi haline bırakılmış okul yapısına gittik. Bir de ne görelim? Burası, şöyle yalancılıktan dolaşmak için olsa bile içine girecek bir yer olmaktan çıkmıştı artık. Ana duvarda yukardan aşağıya uzanan kalın bir yarık, yanına yaklaşma cesareti bile bırakmıyordu insanda. Biraz sonra Fidanlık'ta çalışan Alman Teknisyen geldi yanımıza. Tonguç ondan, çevrenin fidancılığı üzerine bilgiler aldı. (...) Buradan umudu kesince, büyük bir bahçe içinde, uzaktan saray gibi görünen Şeyh Ziya Efendinin yapısına yollandık. Burası da Tarım Bakanlığının malı imiş. Şöyle sağı solu kolaçan ettik. Bakımsız ve güdülmüş büyük bahçenin bir kısmında sipsivri bir yapı. Bunun yanında, artık hayvan barındıracak hali bile kalmamış ahırlar... Gösterişli evin ortasında baca gibi yükselen ambar, kapısında da, av tüfeği kadar heybetli bir anahtar. İşte eldeki projelerin kâğıt üstünde, "okul, ahırlar, odalar, salonlar..." diye gösterdiği geniş yerler, 700 kişinin barındırılması için ferah ferah yeterli görülen, ama aslında yedide birinin bile sığdırılmayacağını bar bar bağırarak bir "gerçek"le karşılaşmıştı. Yani bu ilk gezmemizin, tozmamızın toplamı şu idi: Burada öyle 250 kişilik eğitim kursu açılmazdı...

Süleyman Edip Balkır

Eski Bir Öğretmenin Anıları, Arı Kitabevi, 1968, s. 207-208

Yatak ve yastıklar için yüz ve pamuk sağlanır. Sandalye, masa, lüks lambası, gemici feneri vb. gereçler sağlanır. Sonra testere, rende, çekiç, keser vb. gereçler. Su tulumları, 6 at, 3 araba, 1 fayton. Kereste, tuğla, kireç... sağlayacak kişilerle bağlantı kurulur.

1 Nisanda (1938) Gököy'de yapım ve yerleşme çalışmaları başladı. 5 Nisanda da ilk öğrenciler geldi. Önce Çorumlular, sonra Sinop, Zonguldak ve Bolulular geldi. Kastamonu'dan katılanlar gecikerek geldiler. Adayları köylerinden sökebilmek kolay olmuyordu.

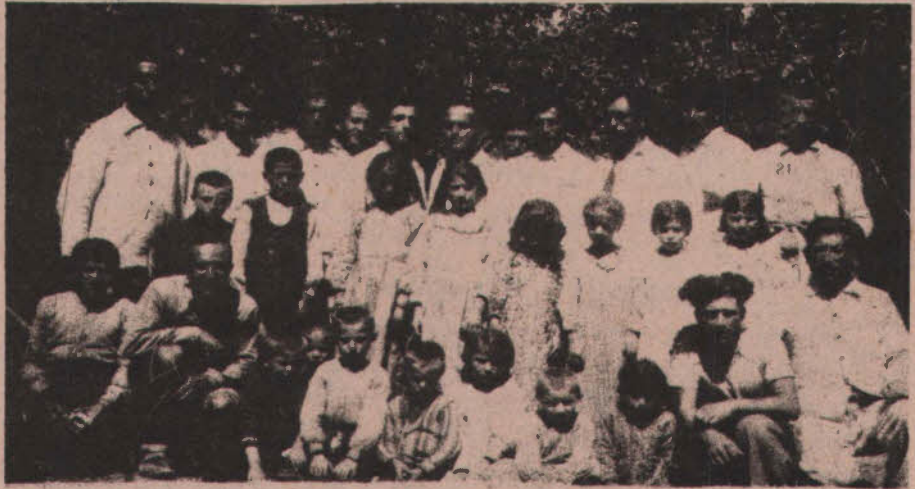
Eldeki eski "hasır" yapı ("1 No" ile adlandırılacak Şeyhoğlu Konağı) on

gün içinde oturulabilecek duruma getirilmişti. Bir bölümü yatacak yer; bir bölümü de yönetime ayrıldı. Ahırlar sökülüp, kerpiç ve keresteleri istiflendi. Hava yağışlı olduğundan her yer cıvık cıvıktı. Yol yoktu. Çamur ayakkaabilara yapıştığından, yalınayak çalışılmaktaydı. Kursun açıldığı gün (uzun yıllar yemekhane olarak kullanılacak olan) 52 metre uzunluğundaki yapının temeli atıldı. Çadır kurulacak yerler çakıl dökülerek hazırlandı. Derken, çadırlar da gelince en büyük sorun çözümlenmiş oldu.

İlin bayındırlık müdürlüğünden bir mühendis, yerleşme yerinin yollarının bir çırpıda yapıldığını görünce şöyle der:

"- Bir başkası söyleseydi, inanmazdım doğrusu! Köylerimizin kavuşacağı yolların bir müjdesi sayarım bunu. İlk geldiğim zaman, yapacağınız bir sürü işi sayarken tıkanacak gibi olmuştum da, 'bunlar ancak masallardaki Arap Karısının işidir' diye takılmışım ama yanlışmışım. Dediklerinizin hepsini rahat rahat yapabileceksiniz birader! Benim aklım kesti artık..."

Bu arada derslere de başlanılmıştı. Kurs örgütünde 34'ü öğretmen; 4'ü ilköğretim müfettişi; 1'i hekim olmak üzere 53 kişi görev aldı. Öğrenci sayısı 206'ydı(*).

Birinci devre (1938) eğitimcilerinden bir grup, bir uygulamadan sonra.

*) İlk eğitim kursundaki öğrenci sayısı, Doğru Söz Gazetesinin 5 Nisan 1938 günlü sayısına göre 250'dir. Kastamonu Merkezden 32; Daday'dan 8; Cide'den 8; Araç'tan 12; Taşköprü'den 9; İnebolu'dan 6, Sinop'tan 25; Çorum'dan 46; Bolu'dan 48 ve Zonguldak'tan 33 aday katılmıştır. Çorum'dan 4; Bolu'dan 2 ve Zonguldak'tan 17 adayın daha katılacağı ve toplam sayının 250 olacağı belirtiliyor. Gazeteye göre bu adaylar istekli 492 kişinin arasından seçilmiştir.

1 Haziranda 40 metre boyundaki (bugün 2 No'lu yapı olarak ayakta duran) iki katlı yapının temeli atıldı. Çevreden sağlanabilecek tuğlalar gereksinimi karşılayamayacaktır. Eğitimci adaylarından Çorumlu Hacı ile Ziya, tuğla yapımı işinden anladıklarını söyleyince iş çözümlenir: Tuğla harmanları kurulur ve o dönemin (1938) tüm tuğla gereksinimi karşılandığı gibi, dışarıya da verilir. O dönem kesilen tuğla sayısı 350.000'dir.

O yıl (1. dönem), yerleşim alanlarının altyapıları ve 1 No'lu yapının onarımından başka 52 metre uzunluğunda yemekhane, iki katlı 1 (2 No'lu) yapı, 1 kantin, 1 çamaşırılık, 1 hamam ve 2 kümes yapıldı. Bu yapılar için kum ve çakıl taşınmasında köylülerin de büyük katkıları oldu. Eğitimci adayları kültür derslerinden başka tarım ve sanat çalışmalarına da katıldılar. Örneğin tarımda tarla bakımı, bahçe tarımı, yemiş yetiştirilmesi, bağcılık-şarapçılık, hayvan bakımı, sütçülük, arıcılık ve tavukçuluk dersleri vardı.

Gölköy Eğitimci Yetiştirme Kursunun birinci devresi 22 Ekim 1938'de tamamlanır. O günkü törende, eğitimcilerce yapılarak gelecek devre için hazırlanan 2 No'lu yapının açılışı yapılır.

Eğitimci köylerine gidip göreve başlarlar.

Eğitimci, 1.000 tuğlayı bir liraya maletmenin kolayını buldular...

Tuğla furununda madenkömürü kullanılıyor. 130.000 tuğlalık furun yapıldı. Sonuç olumlu, başarı tam...

Eğitimci Kursu bu güzel hareketiyle hazineye 3.000 liraya yakın çıkar sağladığı gibi, çevreye de çok değerli örnek oluşturmuştur. Kursun gayyar (gayretli) ve işgüzar müdürü ile bütün arkadaşlarını kutlarız.

Doğru Söz Gazetesi, 15 Temmuz 1938

İNÖNÜ EĞİTİM KURSUNDA

Yeni Cumhurbaşkanı İsmet İNÖNÜ, ilk yurt gezisi sırasında Gölköy'e de uğrayarak ilk kez bir eğitimci kursunu görecek. Bu, Ankara'da planlanmıştı. Milli Eğitim Bakanı Saffet ARIKAN, eğitimci kursunun İNÖNÜ'ye tanıtılması görevini Vali Avni DOĞAN'a vermişti. TONGUÇ da (kimbilir ARIKAN'ın bilgisi dışında), eğitimci kursundan sonra İstanbul'daki müfettişlik görevine dönen Süleyman Edip BALKIR'a haber uçurur.

Kastamonu'ya gelen Süleyman Edip, doğruca valinin yanına çıkar. Vali Avni DOĞAN şaşırır.

"- Hayrola Süleyman Edip?"

"- Cumhurbaşkanı gelecekmış buraya da. Köy işleri üstüne..."

Süleyman Edip sözlerini tamamlamadan Avni DOĞAN:

"- Yook, işte buna gelemem! Yahu bu ne demek? Saffet Beyle uzun

uzun konuşmuştuk. Eğitimci kursu için cumhurbaşkanını gereği kadar aydınlatacağıma, kendilerini bu dava için kazanma yolunda bütün gücümü harcayacağıma söz vermiştim. Demek bana yeterli güveni yokmuş hal!..”

Süleyman Edip alçaktan alır ve “köy hizmetlerinde detaylara inilmek ya da kimi teknik ve özel bilgiler alınmak istenirse, bu alanda size yardım etmek için görevlendirilmiş bulunuyorum” der.

İNÖNÜ gelir. Millî eğitim müdürü, İNÖNÜ'nün eğitim ve öğretim üzerine sorularıyla adamakıllı terlemektedir. İNÖNÜ, “şu eğitimci işini anlatın bakayım bana” diye sorunca Avni DOĞAN:

“- Paşam, eğitimci kursu müdürü burada. Emir buyurursanız ondan bilgi alınsın” diye araya girerek müdürü kurtarır.

Süleyman Edip, tüm ayrıntılarına dek İNÖNÜ'nün sorularını yanıtlar. İNÖNÜ çok hoşnut kalır ve:

Bu Cuma günü Kültür Bakanlığı Öğretim Genel Direktörü Bay İsmail Hakkı Tonguç ile Ziraat Vekâleti Köycülük Şubesi Müdürü Mühendis Bay Raşit ve kurs direktörlüğüne tayin edilen Bay Edip Balkır Ankara'dan şehrimize gelmiştir.

Heyet, eğitimci kursu açılacak olan Göl'deki Ziraat Fidanlığına gezmişler ve yeri beğenmişlerdir. Pazar günü Taşköprü'ye kadar gitmişler, bazı köylere uğramışlar, bilhassa köylerde gördükleri uyumsuzluktan lev kalade memnun kalmışlardır.

Kurs, evvelce de yazdığımız gibi 250 kişilik olacaktır. Vilayetimizden 25 talebe alınacak, Çorum'dan, Zonguldak ve Bolu'dan 50'şer, Sinop'tan 25 talebe alınacaktır.

Eski Ziraat Mektebi binası çatlamış ve yıkılmaya yüz tutmuş olduğundan bu bina yıkılacaktır. Çiftlik binası 300 kişiyi alabilecek genişlikte olmadığından ve mevsim de yaza tesadif ettiğinden, bina noksanlığı şimdilik çadırlarla temin edilecek, hemen ilk pavilyonun inşasına başlanacaktır. Plan ve projeler esasen tasdikli olduğundan inşaata hemen başlanacak ve Hazirana kadar ilk pavilyon bitmiş olacak. Hazirandan sonra da ikinci pavilyona başlanacaktır.

Bu pavilyonlar 300 kişinin okutma ve yatırılmasına kâfi gelecek surette çoğaltılacaktır. Yerin güzelliği ve her türlü vesaitin bolluğu bu kararı verdirmeye saik olmuştur.

Eğitimci talebesinin esasen inşaat dersleri vardır. Falche bu dersi, bu pavilyonları yapmak suretiyle göreceğinden, inşaatın çok ucuz çıkacağı tahmin ediliyor. Kurs 7 ay sürecek. Beş ay tatilden sonra gelecek sene yine kurs yapılacak, bu suretle Kastamonu ve diğer vilayetlerin eğitimci ihtiyacı temin edilecektir. Bunun on sene süreceği tahmin ediliyor.

Eğitimci ihtiyacı bittikten sonra, bu binalar Köy Muallim Mektebi olarak kalacak ve bu mektep daima devam edecektir. Bu vaziyette vilayetimiz 300 kişilik leyli bir müessese daha kazanmış oluyor. İlköğretim Genel Direktörü B. İsmail Hakkı Tonguç ile Ziraat Mühendisi Bay Raşit dün Ankara'ya dönmüşlerdir. Kurs Direktörü Bay Edip Balkır şehrimizde kalmış ve talebenin yiyecek ve yatacak levazımını sıratle tedarike başlamıştır. Kurs nihayet Nisanın 20'inde faaliyete girecek, memur ve muallim 50 kişilik kadrosu işe başlamış bulunacaktır.

Kastamonu'dan gelenler biraz gecikerek geldiler, fakat Sinop ve Zonguldak'tan katılmalar hep teker teker ya da küçük topluluklar biçiminde sürdü. Kursumuzun bütün kadrosu biraz yavaş tamamlandı. Tamamlandı ama, bu arada biz de çok üzüldük ve ezildik doğrusu... Çünkü gelenleri köylerinden sökebilmek için, bunlara türlü türlü çıkarların hapları yutturularak sarhoş edilmişler. Ama kursa gelince başlamış bir ayıklık. Köydeki pazarla buradaki çarşının birbirine uymadığı çıkıvermiş karşılına. Her yer yağmurdan cıvık cıvık. Ayakkabı ile dolaşmanın zorluğu canlarına tak ettiği için herkes yalınayak. Yol yok, rahat yatak yok, yiyecek şöyle böyle... Yıkılan ahırların keresteleri, kerpiçleri istife giriyor. Çadırların kurulacağı yere kum ve çakıl döşeniyor. Eldeki eski basır yapı, barınacak biçime konulmak için uğraşılıyor. Üstelik okuma-yazma diye bir şey yok. Dinlenme aralıklarında homurtular başlamış, "yahu, biz buraya askerlik yapmaya mı geldik, yoksa amelelik etmeye mi? Köyümüzün suyu mu çıkmıştı? Oradaki emeklerimiz çoluğumuz çocuğumuzun kursağına azık olarak giriyordu. Ya burada? Burada da boğazı tokluğuna ırgatlık. Hayır arkadaş, yarından tezi yok, köyümüzün yolunu tutmak gerek!" Bu zehirli rüzgâr, ortalığı öylesine bastırmişti ki, kursumuzun kaşla göz arasında birdenbire çöküvermesi işten bile değildi. Paçaları sıvadık. Bozgunculukta önyak olan iki kaçağı hemen jandarmaya yakalattık. Böylece, hükümetle yapılan sözleşmenin bozulamayacağını kavratmak istedik. Sonra hepsini toplayarak "gerçek"leri birer birer ortaya koydum. İlerdeki durumların neler olabileceğini, nasıl gelişeceğini açıkladım. Yurt sevgisi üstünde duygulandım. Bu arada Eğitimbaşı Cemâl Üncel'in, etkisini sonradan anladığımız parlak bir önerisini gerçekleştirdim. (), fırsat buldukça "Edipçğim, şu milleti derleyip toparlamak için onlara kalem, kâğıt, kitap vermekte acele edelim. Göreceksin bu davranış, kuşkulara, çözüntülere şifa getirecek" yollu, o günlerin zorlu bir isteğini ileri sürüyordu. Kalem, kâğıt alına konusunda "para formalitesi" öyle kanşık ve uzun bir işti ki, bir türlü elim buna varmıyordu. Pratik ve kısa bir yol bulmanın peşindeydim. Sonunda çevire çevire işi denkleştirdim. Yıgdim kalemi kâğıdı kursa. Cemâl'in yüzü güldü...

Süleyman Edip Balkır, Eski Bir Öğretmenin Anıları, Arı Kitabevi, 1968, s. 218

"- Doğrusu az para ile çok iş. Deminden beri verdiğiniz bilgilerle işin temeli üstüne fikir edindim. Yalnız, kadın eğitimci yok galiba?.. Köyü bir de evin içinden kavramalı. Belki bu iş için kaynak da yok. Ama ne yapıp yapıp bu yola girmenin çaresini şimdiden araştırmalı, bir kolaylık bulmak için hazırlanmalı. Köy, ancak böyle bir tutumla toptan canlandırılabilir. Biz, eğitimci teşkilâtına büyük ümitler bağlıyoruz. Yaptığınız açıklamalardan ötürü size teşekkür ederim."

O gün İNÖNÜ, cumhurbaşkanı olarak tüm Türkiye'ye ilk söylevini verecektir. Avni DOĞAN, Süleyman Edip'e hemen Gököy'e gitmesini, o gün program uyarınca Daday'a gidileceğini ve dönüşte Gököy'e uğranılacağını söyler.

Daday dönüşü İNÖNÜ Gököy'e uğrar. Süleyman Edip, kadın erkek köylülerle cumhurbaşkanını karşılar. Vali Avni DOĞAN'ın da katkısıyla tüm yapılanlar ve eğitimci kursunun amacı İNÖNÜ'ye anlatılır. İNÖNÜ

Sırası gelmişken söyleyeyim, piyasadan malın iyisini, ucuzunu almak için mağazasını bırakıp bizimle dolaşan, bazen de şahsi kefaletlerle pratik hal arzları bulup bizi ciddi müşterilerden kurtaran Muharrem Celal Bayar, Kastamonu'daki kursun temelini, vatan hizmetinde kendisine düşen taşı koymak vazifesini en iyi yapan bir arkadaş oldu.

Süleyman Edip Balkır

Yeni Hızla Köye Doğru, Ülkü Basımevi, 1939, s. 19

çok hoşnuttur.

Ertesi gün Süleyman Edip'i vali çağırır. İlin tüm ileri gelenleri oradadır. Avni DOĞAN şöyle konuşur:

"- Arkadaşlar, şimdi Cumhurbaşkanı Hazretlerinin bana verdiği şerefli bir görevi yerine getirmekle büyük bir zevk duyacağım: Süleyman Bey, yaklaşır mısınız? Cumhurbaşkanı Hazretleri buyurdular ki, eğitimci kursu müdürünün gerek vilayet konağında yapılan görüşmeler sırasında, eğitimci kursları ve eğitimcilerle ilgili olarak verdiği genel bilgi; gerekse kursu ziyaretimde bu konunun özel ve teknik yanlarına da girerek yaptığı açıklamalar, benim için çok yararlı olmuştur. Adıma kendisini tebrik edin ve gözlerinden öpünüz! Gelin sizi kucaklayayım!..."(*)

...14 Nisanda Çorum'dan gelen 45 namzetle mevcut hemen 49'a çıktı. Bir hafta sonra Sinop'tan, Kastamonu'dan arka arkaya gelenler 132'yi bulunca hayli sıkıştık. Gemici fenerlerinin ölü ışığı altında yere serilmiş şiltelerde yatanlar, yorgan yerine yine şilteleri örtünmüşler; üzerlerinden kaymasın diye de bağlamışlardı. Ertesi gün Kastamonu'da lise için istisna edilen büyük ve boş bir eve topladığım 60 kadını çalıştırmak suretiyle yetiştirdiğimiz yorganlar, bizi bilhassa hem bu komik vaziyetten; hem de zengin vaatlerle adamakıllı sarhoş edilen namzetlerin şikâyetlerinden kurtardı.

Süleyman Edip Balkır

Yeni Hızla Köye Doğru, Ülkü Basımevi, 1939, s. 25

* Nazif Evren, "Poyraz Köyünden Köy Enstitülerine" adlı yapıtında (Gündoğan Yayınları, Ankara, 1992) Avni Doğan'a iyi not vermez. Avni Doğan 1944'te Diyarbakır Partisi (CHP) genel müfettişidir. Dicle Köy Enstitüsü kurucu müdürü Nazif Evren, Avni Doğan'ın enstitüye karşı olumsuz davranışını şöyle açıklar (sayfa 58-59): "Genel Müfettiş Avni Doğan ve vali bizimle pek ilgilenmiyordu. Avni Doğan nedense İnönü'ye küskündü. Köy enstitüleri hareketini ona bağlayarak pek ilgi göstermedi. O dönemin valileri de enstitü müdürlerinin 'amiri ita' olmalarını garip görüyorlardı. Harp yıllarıydı Benzin, çimento, gaz, mazot karneye bağlıydı. Bunları satın alabilmek için onların onayına gereksinim vardı. Ankara ve yakınlarındaki kurumlarda Genel Müdür Tonguç ve Bakan Yücel'in otoriteleriyle bu işler kolayca çözümleniyordu ama, Diyarbakır'da genel müfettişin ve valiliğin otoriteleri hükümet merkezinden daha fazlaydı..."

Süleyman Edip, durumu telle TONGUÇ'a ulaştırır. TONGUÇ da, Süleyman Edip'in İstanbul'a Ankara üzerinden dönmesini ister.

Ankara'da buluştuklarında TONGUÇ, Süleyman Edip'in boynuna sarılır, yanaklarından öper:

"- Sağol Edip. Çok iyi bir iş başardın. Artık bu alandaki çalışmalarımız daha kolay, daha güçlü ve elbet daha güvenli bir doğrultuda gelişecek. Haydi sen de evine, çoluğuna çocuğuna dön! Bundan sonra içimiz ferah ve uykularımız rahat olacak..."

Gölköy Eğitimci Yetiştirme Kursunun 2. dönemini (1939) da Süleyman Edip BALKIR yönetir. 184 adayın kurs gördüğü bu dönemde eğitimci kursunun toprakları güneye doğru genişletilir. Büyük bir yapının temeli atılır.

İkinci devre eğitimci kursu 21 Ekim 1939'da tamamlandı. 20 Ekim tarihli Doğru Söz Gazetesi, ildeki okul yapımlarının sürdüğünü, bakanlıktan 12 bin lira geldiğini, kerestelerin orman idaresinden parasız olarak verildiğini belirtiyor.

İkinci devre eğitimci kursunda 3 No'lu yapı ile dört ailenin barınabileceği iki öğretmen evi yapıldı.

Böylece okul alanı genişletilmiş, köy öğretmen okuluna hazırlık yapılmıştır.

GÖLKÖY KÖY ÖĞRETMEN OKULU

Eğitimcilerin çoğalmasıyla, 3. sınıfı bitiren köy çocuklarının iki yıl daha okuyarak 5. sınıfı bitirmeleri gereksinimi ortaya çıktı. Bu, köy öğretmen okulları (daha sonra köy enstitüleri) için kaynak sorunuydu.

Köy öğretmen okullarının tasarlanması çok önceden yapılmıştır. Ancak, hemen uygulamaya konmamış, özellikle eğitimci kursları ile bir bakıma denetlenmiştir. Gölköy'de de köy öğretmen okulu açılması düşüncesi, eğitimci kursu için yer seçimi aşamasında da vardı(*). Eğitimci kursu sürerken bu düşünce uygulamaya geçirilmiş ve burada köy öğretmen okulu açılması işini incelemek için, 1938 Ekiminin son haftasında İsmail

İlköğretim Genel Direktörü Bay İsmail Hakkı Tonguç şehrimize geldi. (...) İsmail Hakkı'nın yanında, İzmir Kızıllı Köy Muallim Mektebi Müdürü Emin Soysal, Eskişehir Mahmudiye Köy Muallim Mektebi Müdürü Remzi Özyürek bulunmaktaydı.

Direktörler Eğitimci Kursuna giderek yapılan işleri gözden geçirmişler ve gördükleri eserlerden fevkalade memnun kalmışlardır. Bay İsmail Hakkı Tonguç, Eğitimci Kursunun, diğer kurslardan üstün verimlilikte olduğunu tekrar teyit etmişlerdir.

Doğru Söz Gazetesi, 9 Ağustos 1938

* Doğru Söz Gazetesi, eğitimci kursunun açılacağını duyurduğu 29 Mart 1938 günkü sayısında şu yorumu yapıyor: "İlimizdeki müesseseden Göl'de bir kültür klonisi kurulacak ve bu binalar kurslar bittikten sonra Köy Muallim Mektebi haline gelecektir."

Eğitmenler, 1.000 tuğlayı bir liraya maletmenin kolayını buldular...

Tuğla furununda madenkömürü kullanılıyor. 130.000 tuğlalık furun yapıldı. Sonuç olumlu, başarı tam...

Eğitmen Kursu bu güzel hareketiyle hazineye 3.000 liraya yakın çıkar sağladığı gibi, çevreye de çok değerli örnek oluşturmuştur. Kursun gayyar (gayretli) ve işgüzar müdürü ile bütün arkadaşlarını kutlarız.

Doğru Söz Gazetesi, 15 Temmuz 1938

Hakkı TONGUÇ Kastamonu'ya gelmiştir. TONGUÇ gerekli incelemeleri yapmış, gereken önlemleri almıştır. Ankara'ya döner dönmez de "açılma" buyruğunu verir.

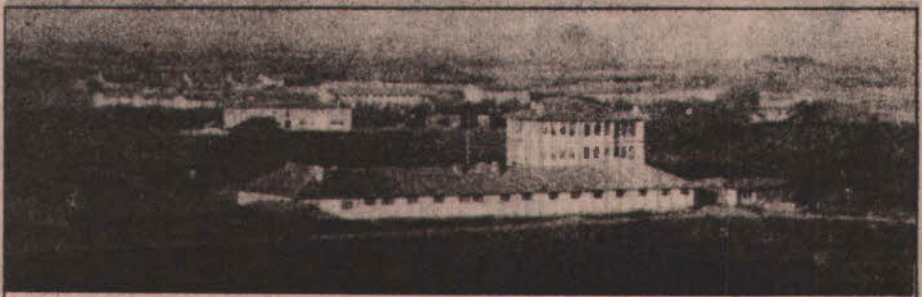
Aralık 1938'de köy öğretmen okulunun ilk öğrencileri alınmaya başlanır. Ocak 1939'da sınıf tamamlanır. "Hazırlık sınıfı" özelliğindeki bu ilk sınıfın 86 öğrencisi vardır. Müdürlüğe, ilköğretim müfettişlerinden Sabri BAHŞI; uzman öğretmenliğe de Cihat ENGÜR atanmışlardır.

Sabri BAHŞI'nin müdürlüğü dört ay sürmüştür; Temmuz 1939'da bu göreve, Eğitim Kursu Müdürü Süleyman Edip BALKIR getirilmiştir(*). Gököy Öğretmen Okulunun son müdürü de, bu kitapta kendisinden çok söz edilecek olan Ali Doğan TORAN'dır.

Köy öğretmen okulu öğrencilerinin ilk işleri, "eğitmenlerin yaptığı işlere yardımcı olmak" olarak betimlenebilir. Öğrenciler tuğla taşıma, harç karma, taş getirme gibi yardımcı işlerde çalıştılar.

Gököy Öğretmen Okulunun saptayabildiğimiz öğretmenleri Müdür Başyardımcısı Enver TORİNER, ardından bu görevi üstlenen Mehmet TUĞRUL, Emin YAVUZ, Süleyman EKİNCİ, İsmail Hakkı TANBEK, Şevket KÜRKÇÜOĞLU ve Hakkı GÜVEN.

Köy öğretmen okulu olarak 1940 yılında da öğrenci alımı sürdü ve öğrenci sayısı 158'e yükseldi. 17 Nisan 1940'ta 3803 sayılı yasa ile köy enstitüleri kurulunca, okulun adı "Gököy Köy Enstitüsü" ("Göl Köy

Gököy'ün genel görünümü (1946)

*) Doğru Söz Gazetesi, 23 Haziran 1939

Enstitüsü" ya da "Gölköy Enstitüsü") oldu. Köy öğretmen okullarının üç yıl olan öğrenim süresi, bu okullar köy enstitüsüne dönüşünce beş yıla çıktı. Müdür Ali Doğan TORAN, bu görevini 1946'ya dek sürdürdü(*)

GÖL MUALLİM MEKTEBİ MÜDÜRÜ GELDİ

Göl köyünde geçen yıldan beri faaliyette bulunan köy muallim mektebi müdürlüğüne kıymetli ilktedrisat ispekterlerinden Bay Ali Toran tayin edilmiştir.

Ali Toran uzun zaman Ankara ilktedrisat ispekterliğinde (ilköğretim müfettişliği) çalışmış, bütün arkadaşlarını memnun etmiş bir arkadaşdır. Ankara'daki vazifesi sırasında Hukuk Fakültesini de bitirmiştir.

Yeni işinde de kendisine başarılar dileriz.

Doğru Söz Gazetesi, 17 Kasım 1939

GÖLKÖY ENSTİTÜSÜ

17 Nisan 1940'ta Gölköy'le birlikte Kızılçullu, Çifteler ve Kepirtepe'de de köy öğretmen okulları vardı. o yıl 10 yerde daha (Arifiye, Savaştepe, Gönen, Aksu, Düziçi, Pazarören, Akpınar, Beşikdüzü, Cılavuz ve Akçadağ) köy enstitüsü açılarak sayı 14'e çıkarıldı. Daha sonra da İvriz (1941), Hasanoğlan (1941), Pamukpınar (1941), Pulur (1942), Dicle (1944), ve Ortaklar (1944) köy enstitüleri kurularak bu sayı 20'ye (1948'de kurulan Ercis'le 21) ulaştı.

Gölköy Enstitüsünün ilk öğrenimlilerinden bir grup
Ortada oturan öğretmenler:

Ali Doğan Toran, Hilmi Bilginer, ?, Özdemir Coşkuner.

(Bundan sonraki fotoğraflarda da sıralama "soldan sağa"dır.

Bu kitaptaki tüm fotoğraflar Gölköy'e ilişkindir)

*) Gerçek tanıtıcı ve "yerel" bilgiler söyleşilerde olduğundan, burada konuyu ayrıntılı olarak ele almadık.

Eğitmenli köy okulları öğretime son vermiş ve tatil dolayısıyla ilimizin bütün bölgelerinde inşaat başlamıştır.

Bu hayırlı işte köylülerimiz maddi, manevi her türlü özverilerini esirgememektedirler. Alınan bilgilere göre, bazı köylerde bir okul binasına sahip olabilmek için birbirleriyle ve çevredeki eğitmenli köylerle yarış edercesine çalışmaktadırlar. (...)

Gelecek ders yılı başına kadar bütün eğitmenli köylerimizin birer okul binasına kavuşmuş olacağından kuşku yoktur.

Doğru Söz Gazetesi, 20 Haziran 1939

Öteki enstitüler gibi yalnızca köy çocuklarının alındığı Gölköy de, kentten uzak bir yerde kuruldu. Gölköy, Kastamonu-Daday yolu üzerinde ve kente 10 kilometre uzaklıktaki Gölköy Köyünün toprakları içindedir. Kuruluş yeri, eğitmen kursunun açıldığı 1938 yılı başında bir tür bataklıktır. Yapılan ilk iş, kum ve çakıl taşınarak, çamurdan kurtarılan ana yolların yapımı olmuştur.

Gölköy Eğitmen Kursu altı ilden (Kastamonu, Bolu, Sinop, Zonguldak, Çankırı, Çorum); Gölköy Enstitüsü de, Arifiye'nin açılmasıyla Bolu dışındaki yukarıda sayılan beş ilden öğrenci aldı. Hasanoğlan'ın (Ankara) açılmasıyla Çankırı'nın bir bölümü; Akpınar'ın (Samsun-Lâdik) açılmasıyla da Çorum'un bir bölümü adı geçen okullara öğrenci verdi.

Gölköy Enstitüsü öğrencileri de öteki enstitüler gibi yapılarını kendileri yaptılar. Yapılar yükselirken, bir yandan da bozkır yeşile dönüştürülüyordu. 44 saat olan haftalık izlencenin yarısı kültür derslerine; öteki yarısı da sanat, teknik ve tarım uygulamalarına ayrılmıştı. Eğitim, üretim içinde yapılıyordu.

Öğrenciler tarım dersinde bahçede çalışıyor (1942)

KÖY MUALLİM MEKTEBİ AÇILMA EMRİ GELDİ

Göl mintikasında, Eğitim Kursu binalarında bir köy muallim mektebi açılacağını ve İlköğretim Genel Direktörü çok muhterem Bay İsmail Hakkı tonguç'un bu iş için icabeden direktifleri verdiklerini memnuniyetle kaydetmiştik.

Bu mekteplerin açılması için Cuma günü resmi emir gelmiştir. Mektebe bu yıllık 40 talebe alınacak ve bu talebeler tadil edilmiş (onarılmış) olan eğitim kursu binalarından istifade edeceklerdir. Mektebe, köy mekteplerinden çıkmış köylü talebe alınacaktır. Mektep için yeni binaların yapılmasına yazın başlanacaktır.

Doğru Söz Gazetesi, 1 İkciteşrin (Kasım) 1938

Enstitünün kuruluş yılları sayılan 1940'larda "iş" daha ağır basıyordu. Herşeyden önce ders yapacak derslik; yatacak yatakhane ve ışık gerekiydi. Özellikle ilk yılların yaz aylarında kültür dersleri saatlerinde de yapı ve tarım işlerinde çalışıldığı oluyordu. Tuğla harmanlarında tuğla kesildi, uzaktaki taş ocaklarından taş çıkarıldı, Daday'dan tomruk getirildi. Öğrenciler yonttular, kum elediler, kireç yaktılar, harç kardılar, duvar ördüler, hızar çektiler, çatı kapattılar. Böylelikle yatacakları, okuyacakları yapılar yapıldı. 1947'ye dek 45 yapı yapıldı(*). Gököy, bu alandaki başarısıyla adını duyurdu. Hasanoğlan, İvriz gibi enstitülerin kuruluş

Öğretmen ve öğrencilerden bir grup (1944)

*) Doğru Söz Gazetesi, 21 Nisan 1947

aşamasında enstitülerden gelen ekipler arasında yapılarını ilk tamamlayanlar çoğu kez Gölköylüleri oldu.

Yapıların yapımı sürerken, tarım alanları da boş bırakılmıyordu. Hemen her tür sebze yetiştiriliyor, öküz ve atlarla çift sürülüyordu. Buğday ekilip ürün alınıyordu. Koyunlar, inekler otlatılıyor, sağılıyor; okulun gereksinimleri karşılanıyordu. Tavuk yetiştirilerek yumurta; arı yetiştirilerek bal üretiliyordu. Özellikle arıcılıkta Gölköy'ün özel bir yeri vardı.

Erkekler yapıcılık, demircilik ve marangozluk; kızlar dokuma ve dikiş dallarına ayrılmıştı. Okulun gereksinimlerinden başka, okulu bitirecekler verecek araç-gereç de üretiliyordu.

Öğrenciler, okulun her tür temizliğini yapar; yataklarını kendileri düzeltirlerdi. Bu amaçla başçavuş (okul başkanı) ve birim başkanları seçilir; işlerin görülmesinde ve okulun yönetiminde sorumluluk üstlenirlerdi. Gölköy'de 1943'te "sağlık kolu"na öğrenci seçimine başlanır. Seçilen öğrenciler Ankara Hıfıssa Enstitüsüne yollandı. Sağlık kolunu bitiren öğrencilerin diplomaları da Gölköy'de verilirdi. Daha sonra Gölköy'de de sağlık kolu açıldı.

Seydiler'de uygulama anısı
(ortadaki beyaz ceketli
Ali Doğan Toran'dır)

1946'da sağlık koluna seçilenler Hasanoğlan Köy Enstitüsüne yollandı. Bunların diplomaları da Hasanoğlan'da verilir oldu.

Okulun öğrenci sayısı 1940'ta 158 (yazın 170); 1941'de 742; 1943'te 920; 1945'te 1.200'ü bulmuştu(*). Enstitüyü 1944'te 158, 1945'te 201; 1946'da da 119 öğrenci bitirmiştir.

Geçen gün bir akşam üstü Göl Köy Enstitüsüne gitmiştik. Enstitünün iki sene gibi kısa bir müddet içinde hakikaten büyük bir varlık meydana getirmiş olduğunu gördük. Dün, hâli bir araziden ibaret olan bu mevki, bugün canlı bir şehir haline gelmiştir. Hiç yoktan meydana gelen bu şehir, enstitünün değerli müdür ve kıymetli elemanlarının ve bu elemanların yetiştirdiği talebenin çalışmasıyla doğmuştur. Her gün biraz daha büyüyen bu enstitüyü birkaç sene sonra tekrar görenler, burada böyle bir varlığın meydana geleceğine inanmayacak kadar çizilmiş bir proje bulunduğunu bugün görmekte memleket namına iftihar edecektir.

(İmzasız) Doğru Söz Gazetesi, 7 Temmuz 1942

*) Doğru Söz Gazetesi, 21 Nisan 1947

İSMAİL HAKKI TONGUÇ'UN GÖLKÖY'E GELİŞLERİ

İlköğretim Genel Müdürü İsmail Hakkı TONGUÇ, kuruluş yıllarından başlayarak Gölköy'e çok sık gelmiştir. İlk gelişi 1938'in Mart sonlarıdır.

Kuruluş aşamasında kurucu gibi çalışan TONGUÇ, ilk gelişinden iki ay sonra (10 Haziran 1938) yeniden Gölköy'e gelmiş, incelemelerde bulunmuştur.

O yılın (1938) 9 Ağustosunda TONGUÇ üçüncü kez Gölköy'e gelmiş, eğitmen kursundaki incelemelerinden sonra durumun çok iyi yolda gittiğine sevinmiştir.

Doğru Söz Gazetesine göre, 30 Temmuz 1940'ta TONGUÇ üç arkadaşıyla Gölköy'e gelmiş, enstitüyü "tetkik ve teftiş" etmiştir(*).

TONGUÇ'un bilinen beşinci gelişinin tarihi 24 Ağustos 1940'tır. Bu gelişinde Bakan Hasan Ali YÜCEL de vardır. Doğru Söz Gazetesinde bu

... İnönü'nün, enstitü kurucularının o günlerdeki çabalarını aşan bu istekleri gerçekleştirilememiştir. Tonguç'un sonradan, ölümüne kadar defalarca yakınlarına ve çalışma arkadaşlarına anlattığına göre, Tarım Bakanı kaçamak davranmakta devam etmiş, en önemlisi, 200.000 tarımcı yetiştirme ve enstitüleri 60'a çıkarma düşüncesini benimsememiş, eleman, örgütlenme ve para yönlerinden bunu gerçekleştirme olanağı olmadığını öne sürmüştü, hatta Cumhurbaşkanı'nın bu kadar aşırı istekler öne sürmesinde, kendi yokluğundan yararlanarak Tonguç'un onu kıskırttığından bile şüphelenmiştir. Tonguç da sonradan Yücel ile birlikte bu tasarımı gerçekleştirme olanağı göremediklerini İnönü'ye anlattıkları zaman, İnönü'nün kendilerine "çok büyük fırsat kaçıyorsunuz, bu savaş yıllarından yararlanarak bunları yapmalı idiniz, savaştan sonra ne olacağı belli değildir, bunların hiç birisini bize yaptırmayacaklardır, ilerde beni dinlemediğinize çok pişman olacaksınız" dediğini anlatır ve 1946'dan sonra en karanlık günlerde şunları eklerdi: "Gerçekten onu dinlemediğimize sonradan çok pişman oldum. İtiraf edeyim ki, bu tasarının gerçekleşmesi benim de gözümde çok büyüktü. Gerçekleşemeyeceğimizden korkmuştum. Eğer benim aklım yatmış olsaydı, Yücel'e rağmen işe girişirdim. Bütün köy enstitüsü çalışmaları içinde pişmanlık duyduğum tek nokta budur. Eğer enstitülerin sayısını 60'a çıkarıp, gerçekten 200.000 de tarımcı yetiştirebilmiş olsa idik, çok daha şiddetle gelecek olan tepkiler sırasında ipe gitmek bile bana vız gelirdi..."

Engin Tonguç

Devrim Açısından Köy Enstitüleri, Ant Yayınları, 1970, s. 287-288

*) İsmail Hakkı Tonguç'un, yukarıda tarihlerini verdiğimiz Gölköy'e gelişlerini Doğru Söz Gazetesini tarayarak belirledik. Ancak, Gölköy öğrenimlilerin anılarıyla karşılaştığımızda, Tonguç'un kimi gelişlerine bu gazetenin yer vermediği anlaşılıyor. Bu nedenle Tonguç'un tam olarak Gölköy'e kaç kez geldiğini saptayamadık.

geliş üzerine bilgi yoktur. Bu bilgiyi Eğitimci Hüseyin TATLİDİL vermiştir. TATLİDİL'e göre TONGUÇ GÖLKÖY'e bu gelişinde eğitimcilerden kimilerini görevleri başında görmüş; bu yönde de incelemelerde bulunmuştur(*). Ayrıca Mehmet Emin İHTİYAR ve Mehmet Ali NALBANTOĞLU, TONGUÇ'un 1943 ve 1945 yıllarında GÖLKÖY'e geldiğini belirtiyorlar(* *).

MAARİF VEKİLİ ŞEHİRİMİZDE

Maarif Vekili Bay Hasan Ali Yücel, beraberinde İlk Tedrisat Umum Müdürü İ. Hakkı Tonguç ve Talim ve Terbiye Heyeti Teftişine azasından Bay Enver Ziya olduğu halde 24 Ağustos 1940 Pazar günü şehrimize gelmişler; doğruca Göl Köyündeki köy enstitüsüne gitmişlerdir.

Pazartesi günü şehrimizde maarif işlerini tetkik buyurmuşlar ve inşada bulunan maariife ait binaları gezmişlerdir.

Bilhare Göl Enstitüsüne teşrif buyuran vekilimiz, İnebolu'ya gitmişlerdir. Gece geç vakit İnebolu'dan avdet buyurarak, Valimiz Bay Mithat Altıok'un misafiri olmuşlardır. Sayın Vekilimiz bugün Ankara'ya gitmek üzere şehrimizden ayrılmışlardır.

Doğru Söz Gazetesi, 27.08.1940

HASAN ALI YÜCEL'İN GÖLKÖY'E GELİŞLERİ

Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali YÜCEL'in, saptayabildiğimiz GÖLKÖY'e (ilk) geliş 24 Ağustos 1940 Pazar gününe rastlar. Yanında Hakkı TONGUÇ da bulunan YÜCEL, Kastamonu'da durmayarak doğruca GÖLKÖY'e gelmiştir. Ertesi günü kentte incelemelerde bulunmuş ve yeniden GÖLKÖY'e dönmüştür.

Hasan Ali YÜCEL'in, gezi ve incelemelerinden hoşnut olduğu, Ankara'ya dönüşünde valiye çektiği telgraftan anlaşılmaktadır.

Enstitü 'öğrenimlilerden Mehmet Ali NALBANTOĞLU, Hasan Ali YÜCEL'in 1945'te GÖLKÖY'e geldiğini ve kendi-

Hasan Ali Yücel Gök köy de
(Ali Doğan Toran'la konuşuyor)

*) Bakınız: Sayfa 72.

* *) Bakınız sayfa 143 ve sayfa 171

sini Devrekâni'nin Mütevelli Köyündeki görevi başında gördüğünü anılarında belirtiyor(*)).

... Gölköy Enstitüsü öğrencilerinden Mustafa Kahraman'ın bir şiiri var. Bu şiirden de iki dördlük okuyalım. Okuyalım da, usul usul havasına girelim "17 Nisan" şiirinin:

"Bekleme sabahı, erkenden uyan,
Kollarına güven, tırpana dayan.
Elinde şemşiye efendi olan
Yaratılışında seninle birdir.

Çıkmadık sade bir candan da kalsa,
Kalbinde yurdunun sevgisi varsa,
Ey köylüm, sana da soran olursa,
De ki: Cumhuriyetle imanım birdir."

Mahmut Makal

Köy Enstitüleri ve Ötesi, Çağdaş Yayınları, 1979, s. 31-32

GÖLKÖY ENSTİTÜSÜNÜN İLK ÖĞRETMENLERİ

Gölköy Enstitüsünün ilk öğretmenlerinin çoğunluğu ilkokul öğretmenidir. Fakülte çıkışlı olan Müdür Ali Doğan TORAN ile "edebiyat doktoru" olan Eğitimbaşı Mehmet TUĞRUL, yönetimde ve izlencelerin belirlenmesinde etkili kişiler olmuşlardır.

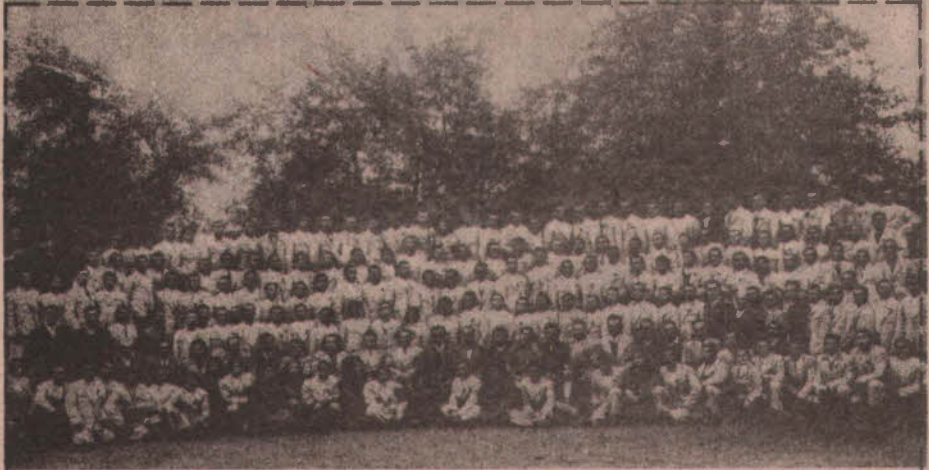
Çoğunluğunun ilkokul öğretmeni olmasına karşın, tüm öğretmenlerin canla başla çalıştıkları enstitü çıkışlıların ortak yargısıdır. İlk öğretmen kadrosu şu adlardan oluşuyor(* *):

Ali Doğan TORAN.....	(Okul Müdürü)
Mehmet TUĞRUL	(Eğitimbaşı)
Ruhi ESİN.....	(Eğitimbaşı)
Hilmi BİLGİNER.....	(Müdür Yardımcısı)
Şazimet Fatma TORAN.....	(Tarih, Coğrafya)
Rüveyde BİLGİNER.....	(Edebiyat)
Zühre ESİN.....	(Psikoloji)
Mustafa YALDIR.....	((Öğretim Yöntemleri)
Özdemir COŞKUNER.....	(Tarih, Coğrafya, Jeoloji)
Kemal ALOT.....	(Biyoloji)
Bedri AKALIN.....	(Müzikbaşı)
Lütfi AYTAÇOĞLU.....	(Resim, Heykeltraş)
Ayşe ERZİNCANLI.....	(Fransızca, Türkçe)

*) Bakınız: Sayfa 171

* -48) Bilgiler Gölköy çıkışlı (kendisiyle yaptığımız söyleşiyi ... sayfamızda bulacağınız Alaattin Okyay'dan alındı. Alaattin Okyay'ı 5 Aralık 1993'te yitirdik.

Osman BOZOK.....	(Tarih, Coğrafya)
Şükran BOZOK.....	(Edebiyat)
Hulusi KOÇOĞLU.....	(Matematik)
Hüsnü TANER.....	(Matematik)
Can BORA.....	(Matematik, kimya)
Lütfi ÖZTÜRK.....	(Matematik)
Hasan Basri ESER.....	(Matematik)
Hakkı GÜVEN.....	(Tabiat Bilgisi)
Zeki TANIL.....	(Edebiyat, Yöntem)
Sebahat TANIL.....	(Pedagoji)
Nagi GASPAP -Macar kökenli-	(Fizik, Kimya)
Süleyman EKİNCİ.....	(Arıcılık, Tarla Ziraatı)
Hikmet ÖZMEN.....	(Bahçe Ziraatı)
Hurşit EYÜBOĞLU.....	(Zeoteknik)
Osman Bayram	(Demir Atölyesi, Teknik)
Abdulkerim IŞIK..	(Marangoz Atölyesi, Teknik)
Hüseyin ŞAHİN...	(Marangoz Atölyesi, Teknik)
Mahmut ERDİL.....	(Betonarme, Teknik)
Yakup CANLIER.....	(Betonarme, Teknik)
Bayram KARADENİZ.....	(Betonarme, Teknik)
Vahdet KARADOĞAN.....	(Betonarme, Teknik)
Firuze BİROL	(Kız Atölyesi, Teknik)
Namiha TANER.....	(Kız Atölyesi, Teknik)
Ayşe TUNALI.....	(Kız Atölyesi, Teknik)
Handan TURAN.....	(Kız Atölyesi, Teknik)
Musa (Bey).....	(Kız Atölyesi, Teknik)

Öğretmenler ve ilk çıkış öğrenciler toplu olarak görülüyor (1944)

GÖLKÖY ENSTİTÜMÜZÜN 1944 MEZUNLARINA DİPLOMA TEVZİİ TÖRENİ

Parlak tezahüratlar yapıldı:

Göl Köy Enstitümüzün 1944 mezunlarına diploma dağıtma töreni pazar günü öğleden sonra parlak bir tezahüratla enstitümüzde yapılmıştır. Saat 14'te davetliler otobüs ve kamyonlarla enstitüye gitmişlerdir.

Bu törende valimiz, askeri ve mülkü ruesa ve müdiran ile belediye, ticaret, parti reisleri, okullar müdürleri ile şehrimizin seçkin bazı zevatı davetli bulunuyordu.

Beş on sene evvel çorak ve bataklık bir saha olan ve bugün bu güzel binalarla ve atelyelerle süslenmiş bulunan bu yerleri görenler kendilerini hayretten alamıyorlardı.

Bugün bir kasaba halinde nazarlara çarpan bu sahanın yarın bir şehir olacağını kim iddia edebilir?(!) Beşeri ihtiyaçların hepsini bağrında toplamıştır. Burası bir ilim yatağı, bir sanat kaynağı, bir ziraat çiftliğidir.

Yüzlerce talebe bu sanat yuvasının muhtelif şubelerinde mütemadiyen çalışıyor ve bu çalışmanın semereleri bu sahada daima görülmektedir. Bunun için bir zaman valimizin dedikleri gibi, burası "başlıbaşına bir alemdir."

Saat 15'te merasime geçit resmi ile başlanmış ve bunu müteakip İstiklâl Marşı okunmuştur. İstiklâl Marşından sonra mektebin çok değerli ve kıymetli müdürü Ali Doğan hitabet kürsüsüne gelerek şu nutku söylemişlerdir: (...)

Doğru Söz Gazetesi, 31 1. Teşrin (Ekim) 1944

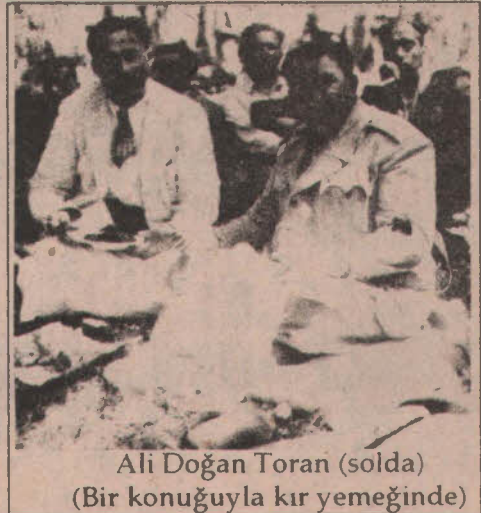
İLK ÇIKIŞLILAR TÖRENİ

Gölköy Enstitüsünü ilk bitirenler 1944 çıkışlılardır. Bu nedenle Gölköy'de görkemli bir tören yapılır.

29 Ekim 1944 Pazar günü Gölköy Enstitüsünde yapılan törende Okul Müdürü Ali Doğan TORAN'ın yaptığı konuşma(*):

"Çok Muhterem Valimiz ve Kıymetli Misafirlerimiz!

Çok mutlu bu bayram günümüzde, enstitümüzden ilk yetişen genç öğretmenlerimiz için bir toplantı yapmış bulunuyoruz. Bu toplantıya şeref verdiğinizden dolayı müessesem ve bu genç öğretmenler adına şükranlarımı arz ederim.

Ali Doğan Toran (solda)
(Bir konuşuyla kır yemeğinde)

*) Doğru Söz Gazetesi, 31 Ekim 1944

Uzun asırlar bakımsız kalmış köylerimiz, cahil bırakılmış köylülerimiz, Cumhuriyet devrinin üzerinde ehemmiyetle durduğu bir mevzuudur. Cumhuriyet idaresi, köy ve köylü için her türlü kalkınma planını ele almış ve bu planın tahakkukunda ana şartı, köylüyü hiç olmazsa ilköğretim çemberinden geçirmekte bulmuştur. Bu maksatla, köy öğretmenleri yetiştirmek üzere, bundan yedi yıl önce, memleketin muhtelif yerlerinde köy enstitüleri tesisine başlamıştır. Müessesemiz Göl Köy Enstitüsü, bilindiği gibi 1939 yılında burada, bu gördüğünüz çiftlik binasında çadırlarda kurulmuş ve şimdi beş yılını ikmal etmiştir. Halen Türkiye'de mevcut 20 köy enstitüsünün bir kısmından bu yıl 2.500'e yakın köy öğretmeni yetişmiştir. Bundan sonraki yıllarda da üçer bin öğretmen yetiştirmek için icabeden tedbirler alınmış ve teşkilat tamamlanmıştır. Bu yıl yetişmiş ve bugünlerde köylere kudsî vazifelerinin başlarına gitmek üzere bulunan 2.500 öğretmenden 158'ini bu müessese yetiştirmekle, bu yıllık kendi hissesine düşen ... (hizmet görevini yerine getirmiştir). 158 öğretmenimizden 62'si Kastamonu; 38'i Çankırı; 15'i Çorum; 23'ü Sinop ve 20'si Zonguldak köyllerine gönderilmektedir. Biraz sonra bu öğretmenlerin hangi köylere tayin edildikleri huzurlarınızda kendilerine tebliğ edilecektir.

Gördüğünüz cesur, kültür ve teknikle mücehhez bu gençler büyük bir vâzife aşkı ve heyecanla köyllerine gitmektedirler. Hepsinin imanı bütün, hepsinin kalbi memleket sevgisiyle çarpmaktadır.

Enstitü öğretmenleri (1942)

Ayaktakiler: ?, ?, Hilmi Bilginer, ?, Mahmut Erdil ve Yakup Canlier
Oturandar: Hüseyin Bey, ?, Ruhi Esin, Ali Doğan toran, ?, ?

Bugün, belki de bu suretle, memleketin her yerindeki enstitüler 2.500 köyün kurtulmak üzere olduğunu, bu köylere kurtarıcılarını göndermek üzere bulduklarını bütün memlekete, bütün millete müjdelemektedirler.

Enstitülere nasip olan bu büyük sevinç, cidden bizlere en büyük... (gururdur). Memlekete bu müjdeyi verebilme imkânı, ödevlerin belki de en şerefliisidir. Ben bu bakımdan huzurlarınızda, buradan, bütün enstitüleri tebrik etmekle ayrıca bir haz duymaktayım.

Sayın büyüklerimiz, aziz yurttaşlarımız;

Genç köy öğretmenleri, Türk köyünü bugünün icaplarına göre yeniden kuracak, Türk köylüsünü yirminci asrın en medeni insanı haline getirecektir.

Köye bilgi, makine, refah ancak bu yolla girecektir...

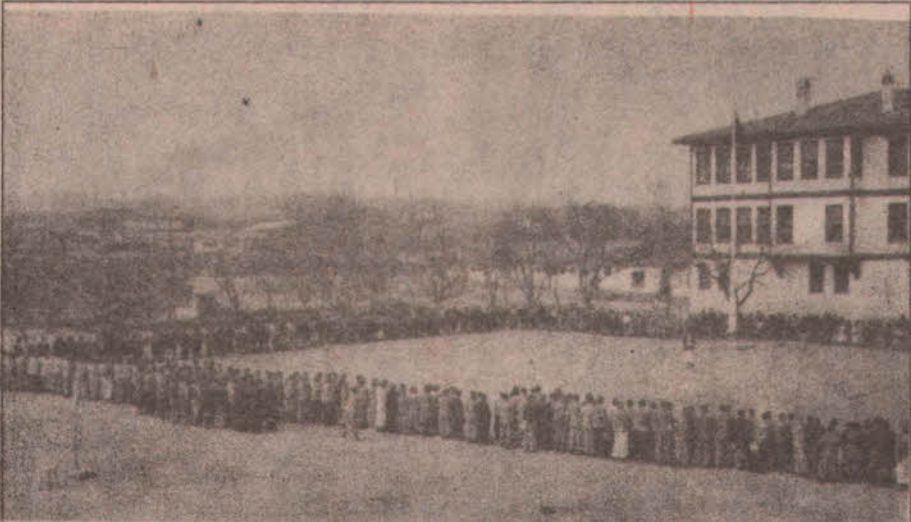
Aziz yurttaşlarım;

Şimdi genç öğretmenler, sizlere hitap ediyorum. Sözlerimi yirmi beş yıllık bir öğretmenin(49) tecrübeleri, sizlerin yetişmesinde beş yıllık bir vazifelinin müşahedeleri olarak karşılayınız.

Aldığım ödev(!), vazifelerin en büyüğü, en şerefliisidir...

Çok iyi bil ki, eline verilecek Türk yavruları birer cevher, (...)dir. Bu cevheri paslandırmamaya çalışacaksın... Bu cevher elinle, kafanla daha fazla kıymetlenmiş olacaktır.

Vazifeyi ifa sırasında belki birçok engellerle karşılaşacaksın. Bu engeller seni yıldırmaktan ziyade hızlandırmalıdır. İdealist olan için engel

23 Nisan 1943

Tören 1 Numaranın (Şeyhoğlu Konağı) önündeki alanda yapılıyor

49,5) 30 yılı aşkın öğretmenlik (bu arada Hasanoğlu Köy Enstitüsü müdürlüğü) yapan Ali Doğan Toran, Yassıada Mahkemeleri ve Danıştay üyeliğinde de bulunmuştur.

ancak müşevvik (?) olur. Nihayet seni yetiştiren bu ocak, her zaman senin hizmetine amade, seni muvaffak kılmak için yardımına hazırdır. Sen bu ocağı bir kaynak bilmekte devam edeceksin.

Senin hak ve selahiyetinin belgesi olan diplomanı Sayın Valimizin ellerinden almanı diliyoruz. Bunu kabul ederlerse, senin için çok uğurlu sayacağız...

Bir öğretmen, bir ağabey, bir baba sıfatıyla ve bütün mesai arkadaşlarımin namına sizlere sağlıklar, uzun ömürler ve vazifenizde başarılar dilerim. Yolunuz açık, yüzünüz ak olsun aziz yavrularım!.."

Osman Bozok, Hikmet Özmen, Ali Doğan Toran,
Fidanlık müdürü, Ruhi Esin ve Bedri Akalın

Müdür Ali Doğan TORAN konuşmasında enstitüleri çok güzel anlatmıştır. Dünyanın "hayran" kaldığı enstitüleri özümlemiş ve uygulayıcı olmanın da mutluluğunu taşıyor. Günümüzde bile tüm dünyanın şaşkınlıkla baktığı bu uygulama, Müdür Ali Doğan'ın deymiyle yalnızca bir "ödev"dir...

... Halkın çoğunu koynunda yaşatan köy işi de ileri götürülecekti. Cumhuriyet hükümeti kurulalıdan beri hep köyü imar ve köylüyü ilerletmekle uğraştı. Eskinin beğenmediği köylerde nadide elmaslar ve parlak zekâlar vardır. Türk köylüsü dünyanın en üstün bir cevheridir.

Bunları işlemek için en uzak köylere kadar maarif güvenini yaydı. Türk köylüsti sözden ziyade iş ister, ona göstermelidir.

O, gördüğü her şeyi yapar, anlar ve başarır. Türk maarifi de köylüye bilgiyi ameli olarak gösteriyor.

Bu hususta köy eğitimleri ilk adımdı. Köy enstitüleri ise en mükemmel bir ileri yürüyüştür...

Sabri Tümkor, Doğru Söz Gazetesi, 11.06.1940

Ali Doğan'ın ardından Kastamonu Valisi Mithat ALTIOK konuştu. ALTIOK şöyle dedi(*):

"Aziz Gençlerimiz, Sevgili Çocuklarımız!

Sizlere ne büyük mazhariyet, ne büyük muvaffakiyettir!

Türk ilinin ve Türk inkılabının 21. Cumhuriyet Bayramında mezuniyet diplomanızı elinize almış bulunuyorsunuz. İki bayramınız kutlu olsun!

(...)

Köylerinize ifranı, tekniği siz getiriyorsunuz. Düne kadar (...) seslerinden başka bir ses işitilmeyen Türk köylerinde yeni bir özlem doğacaktır. (...)

Türk köylüsü sizin rehberliğinizde yeni bir hayata kavuşacaktır. Sizin vazifeniz çok mühim ve ağırdır. Değerli müdür ve öğretmeniniz Ali Doğan'ın nasihatına bir şey ilave edecek değilim. O hepsini açık söylemiştir.

(...)

Yolunuz açık olsun! Sizlere tekrar başarılar dilerim."

Konuşmalardan sonra diploma töreni yapıldı, 158 öğrenci diplomasını aldı. Ardından "and" içildi. Sonra bir öğrenci "Köy Yolu" şiirini okudu,

KÖY ENSTİTÜLERİNİ BİTİREN ÖĞRETMENLERE (KIZ-ERKEK) VERİLECEK İŞ ARAÇ VE GEREÇLERİ ÇİZELGESİ

("*" işaretli enstitülerde yapılır)

10-20 şerit metre, 5-10 ağaç ve demir pergel(*), 10-20 ağaç ve demir gönye, 2-5 kumpas, 10-20 demir ve tahta cetvel(*), 2-5 biz(*), 2-4 nişangeç(*), 10-15 isteka(*), 5-10 marangoz tezgâhı ya da masa mengersi, 3-5 demirci mengersi, 2-4 tesfiye mengersi, 4-6 kıl testere tezgâhı(*), 1-2 gönye kutusu(*), 2-4 pres tahta ya da madeni levha(*), 4-8 yassı ve yuvarlak uçlu kargaburun, 2-4 pens, 2-4 cilt tezgâhı(*), 1-2 ciltçi mengersi(*), 10-20 kâğıt bıçağı(*), 2-3 arabacı baltası(*), 4-6 keser(*), 2-4 kısıkaç(*), 4-6 kerpeten, 8-12 kâğıt makası, 2-4 tenekeci makası, 4-6 keski(*), 2-4 bıçkı(*), 2-4 oymacı tokmağı(*), 10-20 oymacı kalemi, 2-3 kaba rende(*), 2-3 pulanye, 4-6 tornavida(*), 2-4 İngiliz anahtar, 2-4 testere, 4-8 el testeresi, 2-4 kırkık yaylı davar makası(*), 4-8 takım -üç çeşit- törpü, 4-8 takım -üç çeşit- eğe, 1-2 elmas tıraş, 1-2 çivi sökme aygıtı(*), 2-4 cırcırlı matkap kolu ve kalemleri, 2-8 türlü işlere göre zımba(*), 4-6 oluklu baskı(*), 2-4 sağlı sollu yan baskı(*), 6-10 ağaç ve maden işleri için çekici(*), 2-4 camcı çekici(*), 2-4 küçük örs, 2-4 bavya(*), 1-3 kösele taşı ve tezgâhı(*), 1-2 bileyi taşı(*), 4-10 boya fırçası, 1-2 eğe fırçası, 2-4 toz alma fırçası, 3-4 tutkal ve kola kabı, bunların fırçaları(*), 2-6 badana fırçası(*), 1-2 çapraz ve 1-2 yağdanlık.

Kaynak: Bekir Semerci

Türkiye'de İlerici Atılımlar ve Köy Enstitüleri,

Kendi Yayını, 1989, s. 167-168

*) Doğru Söz Gazetesi, 31 Ekim 1944

Acele yapılması gereken bina, yol, köprü, su arkı açılması, belli bir müddet içinde bitirilmesi zaruri ekim, hasat, harman kaldırması gibi önemli işler çıktığı takdirde gereğine göre yeter sayıda veya bütün talebe ve öğretmenler, bütün gün veya birkaç gün, bir veya birkaç hafta müddetle aynı işte çalıştırılır. Bu gibi çalışmalara iştirak edecek talebenin, o müddet içinde devam edemediği ders veya işler için bundan sonraki çalışma planlarında gerekli zaman ayrılarak, kaybettikleri telafi edilir.

**Köy Enstitüleri öğretim programı
Maarif Vekâleti, Ankara, 1943, sayfa 3-4**

müzik dinletisi yapıldı ve ulusal oyunlar oynandı. Konuklara çay ve bisküvi sunuldu.

Okulu bitiren öğrencilere iş araç ve gereçleri; sanat dalına göre işlik takımları verildi.

Genç öğretmenler köylerine gitmek üzere ayrıldılar. Köyü kalkındırmakta kararlıydılar. Demir gibi "iman"ları, "şahlanmış heyecan"ları vardı.

Enstitü öğretmenleri zaman zaman köyleri geziyor; genç öğretmenleri

KÖY ENSTİTÜLERİNİ BİTİREN ÖĞRETMENLERE SANATLARINA GÖRE VERİLEN İŞLİK TAKIMLARI

("**" işaretli enstitüde yapılır)

Demircilik takımı: 1 demirci örsü, 3 varyos, 1 kollu demirci matkabı ve uçları, 1 açılır kapanır demir metre, 6 ege, 1 demirci körüğü(*), 1 demirci testeresi kolu(*) ve testere ağzı, 2 nokta(*), enstitüce saptanan çoklukta lehim ve nişadır, 10 zımpara bezi, 2 kısıkaç(*) ve ölge okullarına gideceklere 1 küçükpafta takımıyla, kompası olan boru mengenesi.

Yapıcılık, dülgelik ve marangozluk takımı: 1 tek yaprak rende, 1 düztaban(*), 1 sıçan kuyruğu, 1 lâmba rendesi(*), 1 sistre, 1 fıçıcı rendesi, 1 sikaço, 1 çiftte rende, 1 ağaç metre, 1 su terazisi, 1 işkençe(*), 1 çekül, 1 nişangeç(*), 3 el burgusu, 2 madırğa(*), 2 mala(*), 2 tuğla çekici(*), 1 demir makara, 1 halat, zımpara kâğıdı, 2 murç(*), 1 alçıtaşı ve tas, mazayik zımpara taşı ve bölge okullarına gideceklere hortumlu su terazisi.

Kız öğretmenlere verilecek araç ve gereçler: 1 dikiş makinesi, 5 deste dikiş iğnesi, 1 biçki makası, 1 mezura, 1 rület, 1 ütü, 1 ütü kol tahtası(*), 10 örgü şişi, 5 örgü tığı, 1 dokuma tezgâhı ya da çorap örme makinesi ve bölge okullarına gideceklere 1 yün örme makinesi.

**Kaynak: Bekir Semerci
Türkiye'de İlerici Atılımlar ve Köy Enstitüleri,
Kendi Yayını, 1989, s. 167-168**

GÖLKÖY ENSTİTÜSÜNÜN İLK ÇIKIŞLILARI

31 Birinci Teşrin (Ekim) 1944 tarihli Doğrusöz Gazetesi, Gököy Enstitüsü ilk (1944) çıkışlılarının adlarını ve atandıkları yerleri yayımlıyor. Buna göre 158 öğretmenden Kastamonu İline 62; Çankırı'ya 38; Çorum'a 15; Sinop'a 23 ve Zonguldak'a da 20 öğretmen atanmıştır.

Bu ilk çıkışlıların adlarını ve atandıkları yerleri (ayraç içinde) veriyoruz:

KASTAMONU MERKEZ

Tahsin Altan (Kürdeşe)
 Mehmet Çakır (Sapaca)
 Mehmet Koca (Kirenli)
 Hüseyin Demir (Subaşı)
 Ahmet Kara (Göcen)
 Kadir Çelik (Göl)
 Raşit Tiryaki (Halife Kuyucağı)
 Hikmet Karagöz (Seydiler)
 İhsan Salavatçı (Seydiler)
 Zühtü Yılmaz (Seydiler)
 M. Ali Nalbant (Mütevelli)

Zühtü Doğancı (Yazıhisar)

İhsan Ersoy (Emreler)

Pakize Tekgöz (Seydiler)

ARAÇ

İsmail Yalçinkaya (Kızılsaray)

CİDE

Muammer Karayel (Memiş)

KÜRE

Mustafa Yanıkkaya (Ağlı)

Makbule Avcı (Ağlı)

Baki Özel (Kırlardere)

İsmail Kuru (Tunuslar)

(Sürüyor)

Demircilik dalı öğrencileri Beden Eğitimi Öğretmeni Sıtkı Şenoğlu ve Demirci Atölyesi öğretmeni Osman Bayram'la
 (Solda İlyas Pınarbaşı; sağda Cemal Türkmen görülüyor)

S. Mehmet Özcan (Örencik)

İNEBOLU

Mehmet Öztürk (Ketir)

Rahmi Cambaz (Bozkurt)

Mahir Erol (Bayramgazi)

İhsan Aksu (Bozkurt)

Saffet Demirtaş (Abana)

Fatma İnce (Çatalzeytin)

Mürüvet Karabaş (Çatalzeytin)

İsmail Dinçer (Bozkurt)

DADAY

Mehmet Bıyıklı (Çamlıkiler)

Hasan Tavşan (Akpınar)

Mehmet Çelik (Uzbanlar)

Mehmet İhtiyar (Hensalar)

Hasan Gül (Saray)

TAŞKÖPRÜ

Niyazi Bayar (Aksaray)

Osman Yaman (Aksaray)

Emin Çaygüler (Çördük)

Ahmet Bozkurt (Kapaklı)

Hasan Yücel (Gökçeada)

Mehmet Özcan (Gökçeada)

Zuhtü Yüksel (Yogunoluk)

Mehmet Ünal (Kise)

Abdullah Yıldız (Boyunduruk)

İsmail Ok (Sarıoğlan)

Hasan Çevik (Aşağı Emerce)

Nurettin Tarhan (Ayvalı)

Hasan Yılmaz (Kızılkise)

Cemal Türkmen (Y. Şerviran)

Ali demir (Aksökü)

Keskin Şenel (Aptalhasan)

Bayram karaduman (Tepedelik)

TOSYA

Hatice Uncu (A. Kayı)

İzzet Göztaçık (Karabey)

Sait Gündoğdu (?)

Hilmi Tark (A. Kayı)

Kemal Ergin (Çevlik)

KARGI

A. Kadir Köse (Göl)

Necati Yavuz (Mera)

Ali Baydar (Örencik)

Neşet Efe (Pelitözü)

Hilmi Birik (Tekkeşin)

Müşak Küçükyazıcı (Köprübaşı)

ÇORUM MERKEZ

Rüşü İlhán (Ovacık)

Mustafa Köriçek (Ovasaray)

Rıza Karataş (Sarınbey)

Ali Aykaç (Sarınbey)

Hıdır Özkeskin (Darı)

Hasan Uysal (Divanıkebir)

Osman Ergin (B. Lavin)

MECİTÖZÜ

Hacı Uçak (Çıkrık)

Şakir Demir (Kışlacık)

Hüseyin Öztürk (Figani)

İSKİLİP

Sefer Heşaf (Soğucak)

Mehmet Türkyılmaz (Esencak)

Ahmet Yağcı (Bahaattin)

SUNGURLU

Zeki Tombul (Kavşit)

Nurı Gedik (Demirşeyh)

ZONGULDAK MERKEZ

Selahattin Açıkgöz (Beycuma)

Rasim Köktürk (Hisarözü)

Ahmet Baklacı (Çiftlik)

Necip Bilgi (Amasra)

Hasan Coşkun (Güzpınarı)

Rıfat Akbuz (Kayıkçılar)

Mahir Tekin (Bakacakkadı)

DEVREK

Abdullah Bölük (Hışiroğlu)

Hayrullah Çavuş (Hüseyinçavuş)

Mustafa Mekik (Okufkaz)

Cemil Gökmen (Beycuma)

ERDEĞİ

(Sürüyor)

Ali Adatepe (Musabeyli)
 Sami Akyol (Çay)
 Yaşar Yazıcı (Alaplı)
 Tevfik Erdem (Tekkeiķebir)
 Süleyman Can (Karakavuz)
 Necati Türkan (Belen)

SAFRANBOLU

İsmail Özenver (Bulak)
 İsmail Oruç (Tabaklar)
 Kemal Tanju (Karapınar)

SİNOP MERKEZ

Haydar Tahtacı (Aloğlu)
 Kâzım Erdek (Bektaşağa)
 Kenmet Başıylmaz (Sarıkağa)
 Mustafa Oğuzgıray (Kabalı)
 Necip Tuney (Karapınar)
 Zınnı Kaymaz (İncesökü)

AYANCIK

Ahmet Ornek (Hüseyinbey)

BOYABAT

Hüseyin Dünder (Durağan)
 Ahmet Demir (Bürün)
 Cemal Demir (Bürün)
 Hasan Yaman (Bürün)
 Hüseyin Kara (Kurusaray)
 Celal Maviş (Koğacağız)
 Osman Kaynak (Köprücek)

GERZE

Rasim Kalafat (Tilkilik)
 Mustafa Özcan (Sarıyer)
 Fikri Özcan (Sarıyer)
 İrfan Kuru (Yaykıl)
 Özdemir Kaptan (Yaykıl)
 Murat Altın (Belveren)
 Mehmet Kıvrak (Sarıç)
 M. Şakir Kara (Göllü)
 Kasım Aslan (Karlı)

ÇANKIRI MERKEZ

Kemal Erdem (Karaözü)
 Ali Alemdar (Yapraklı)

İsmail Kınacı (Yapraklı)
 Satılmış Genç (Şeyhosman)
 Mehmet Kara (Dümelı)
 İhsan Işık (Yapraklı)
 İsmail Sönmez (Dümelisaray)
 Bayram Akkaç (Dümelı)
 Yakup Şen (Aşası Yanlar)

ÇERKEŞ

Mustafa Yılmaz (Tamışlar)
 Mustafa Karabaş (Aliozu)
 Kâzım Taşçı (Karamustafa)
 Bahaattin Bulgur (Sofular)
 Dursun Yardıbi (Köyceğiz)
 İlyas Pınarbaşı (Bozkuş)
 Salih Telli (Ortaköy)
 Hasan Ateş (?)
 Osman Aksoy (?)

ILGAZ

Ahmet Kaya (Eskiahır)
 Cemil Cengiz (?)
 Niyazi Özkan (?)
 Ömer Bircan (?)
 Recep Karaman (Kale)
 Mustafa Aşık (Belören)
 Mustafa Metin (Onaç)
 Mustafa Gurbetçi (Kise)
 Azmi Emre (Hacıhasan)
 Ali Ceylan (?)

KURŞUNLU

Bayram Bayrak (Hacımuştı)
 Muhittin Çapur (Yanıkören)
 Şaban Karaçalı (?)
 Sefer Esendal (?)

ŞABANÖZÜ

Yunus Maden (Gümerdini)
 Hüsnü Aslan (Kutluşar)
 Şaban Karaduman (Kalfat)
 Veli Etaş (Gümerdini)
 Salih Çelebi (?)
 Şemsettin Dursun (?)

görevleri başında da yalnız bırakmıyorlardı. Erkek öğretmenlere at, araba, inek, öküz, koyun, pulluk...; bayan öğretmenlere dokuma tezgâhi, örgü-dikiş makineleri verilmişti. Her öğretmenin on dönüm kadar "arazi" si vardı. Öğretmenler bu araçlarla üretim alanında da köylerinde öncü olacaktı. Enstitü öğretmenlerinin, köylere yaptıkları inceleme gezilerinde gördükleri eksiklikleri gidermek için gerekli program düzeltmeleri ve değişiklikleri yapmıştır(*).

Bu uygulama enstitülerin yozlaştırılmaya başlandığı 1946'ya dek sürmüş; o yıl kaldırılmıştır.

1946 SONRASI

Köy enstitülerinin anlatmaya çalıştığımız bu düzeni 1946'da bozuldu. Hasan Ali YÜCEL bakanlıktan, İsmail Hakkı TONGUÇ ilköğretim genel müdürlüğünden alındılar. Köye giden öğretmen, değil "Tonguç Baba"yı; "devlet baba"yı bile arkasında bulamadı. Ağası, tefecisi, üçkâğıtçısı, politikacısı karşısındaydı. Köy enstitüleri kurucuları, yöneticileri, öğretmenleri ağır karaçalmalarla onulmaz acılar içinde bırakıldılar. Enstitü çıkışlılar kıyımaya uğradı.

Gölköy'de ilk değişiklik, Ali Doğan TORAN'ın müdürlükten alınmasıyla başladı. Müdürlüğe Hilmi BİLGİNER getirildi.

İş dersleri azaltıldı, değiştirildi, kimileri kaldırıldı. Yapıları yalnız öğrenciler değil, yükleniciler de yapmaya başladı.

1946 sonrası Gölköy'de kültür derslerinde niteliğin arttığı anılarda belirtilmektedir. Ancak 1940-46 arasında eğitim alanların, görev başında

Harman yerinde (ortadaki Tarım Öğretmeni Ata Bodur)

* 52) Programlar merkezden yollanmaz, her enstitü programını kendi yapardı.

1946 sonrası eğitim alanlardan başarısız oldukları söylenemiyor. Dahası, ders dışı etkinliklerde ilk çıkışlılar çok daha başarılı olmuşlardır. Anı yuklu olanlar ilk çıkışlılardır. 1946 sonrasına gidildikçe anılarda beklenenin tersine azalma görülüyor.

İlk beş yıl, enstitünün kuruluş yıllarıdır. 1946'ya gelindiğinde yapıların hemen hemen tamamı lanmış olduğunu görüyoruz. Bu durumda (1946 değişikliği olmasa bile) kültür derslerine 1946 sonrasında ağırlık verileceği kuşkusuzdur.

Gölköy'de 1946 sonrasının en olumlu gelişmesi, Nisan 1948'de İsmail Safa GÜNER'in müdür olarak gelmesiyle başladı(*) İsmail Safa Güner, öncelikle öğrenciyi "merkez"e alan, öğrenciyeye değer veren bir anlayışı yaydı, oturttu. O dönemin öğrencileri, İsmail Safa GÜNER'in çok özel çabalarıyla biraz olsun 1946 öncesinin havasını soludu(* *).

Gölköy'ün bu döneminin ilginç olayları olarak 19 Nisan 1949'da cumhurbaşkanı olarak İsmet İNÖNÜ'nün (ikinci kez) ve bir yıl sonra da Celal BAYAR'ın gelişlerini

İsmail Safa Güner
(Hafize Altın ile Behiye Başoğlu arasında (1949))

Göl'de bir gün bir kadıncamız, çocuklara müdürü sorar. Park yapmakta olan sınıf işbaşı yapıyor. Büyük parkın ortalarındayız. Başlarında Şaban Yılmaz var. Çocuklar beni gösterdiler. Kadıncamız bir bana baktı, bir de çocuklara:

"- Oğul, deyiver bir yol, müdür ba ne yanda?"

"- Gel!" dedim kadına, "soyle, müdür benim, ne istersin?"

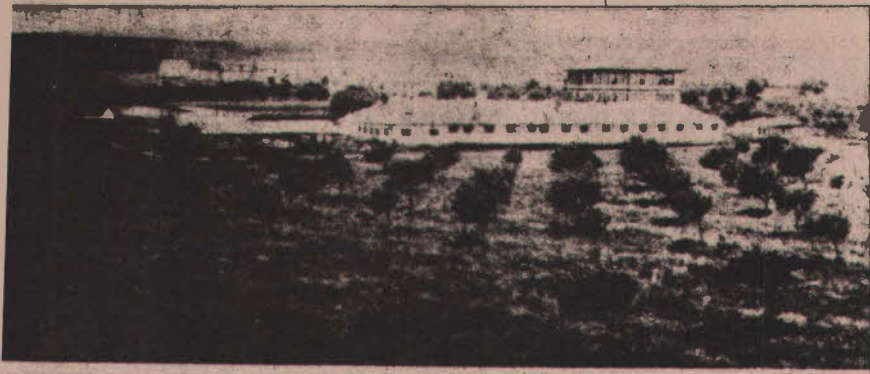
Yarım sağa döndü, başını çevirdi, ortüsünü yeniden çenesinin ucunda topladı:

İsmail Safa Güner

Köy Enstitüleri Hatıraları. Kendi Yayını, 1963, s. 145

*) Gölköy Enstitüsü'nün 1946 sonrası dönemi için bakınız: Yılmaz, Hayatı Tahsin. Sou Köy Enstitüsü, İstanbul 1991

* *) Gölköy Enstitüsünü 1952'de bitiren Mehmet Sazak ... yıllarında Gölköy'de öğretmen olarak da çalıştı. Sazak, o yıllarda da Gölköyde bir "köy enstitüsü ruhu" yaşadığını söylüyor (sayfa ...)

1944'ün Gökçöy Enstitüsü

ayabiliriz(*)).

Demokrat Partinin yönetime gelmesiyle tam olarak "hedef" seçilen köy enstitüleri 1953'te öğretmen okuluna dönüştürüldü.

Köy enstitüleri, dünyada ilk kez uygulanan bir "model" ve her şeyiyle bir Türk buluşuydu. Kemalist eğitim atılımlarının somutlanması olarak önemli özelliklerden doğmuştu.

Dünyaca ünlü eğitimcilerin bile (örneğin John Dewey) "hayran" kaldıkları, övdükleri bu okullar, köylü eğitimini; kalkınmasını; uyanmasını yaşaracağından korkularak kapatıldı. Türkiye'de Kemalizm adına ne varsa yok edilmekteydi. İşe de "en tehlikeli" görülen köy enstitülerinden başlandı.

Eğitmen kursları kapatılarak Kuran kursları; köy enstitüleri kapatılarak mam-hatip okulları; Yüksek Köy Enstitüsü kapatılarak "Yüksek İslam"

Gözlemlerime dayanarak söylüyorum, köy enstitüsü öğrencileri, her şeyden önce enstitüyü kendi evleri gibi görüyorlar; enstitünün tarlasını, bağını, bahçesini, hayvanlarını, her şeyini kendilerinin biliyorlardı. Her işe bu gözle bakıyorlar. "Akşam ne yiyeceğiz? Sabah ne pişireceğiz? Neler giyinip kuşanacağız?" gibi düşünceler yok. Çünkü her türlü gereksinimleri enstitüce karşılanıyor. Öğrenciler tüm zamanlarını okumaya, öğrenmeye veriyor; var güçleriyle çalışıyorlar. Çalışırken de hiç tedirgin edilmiyorlar. İstedikleri gibi düşünüyorlar, davranıyorlar. Düşündüklerini de korkusuzca söylüyorlar, yazıyorlar, çiziyorlar. Kendi aralarında tartışmalar, eleştiriler yapıyorlar. Alabildiğine bir hoşgörü ve özgürlük havası içindeler.

(...) Onların başarılarının gizleri burada yatmaktadır.

Seyfi Koryürek
İlkokulcu Öğretmen Gözüyle Köy Enstitüleri,
Görkem Yayınları, İstanbul, 1991, sayfa 48-49.

*) İnönü ve Bayar'ın gelişlerinin anlatımını kimi söyleşilerde bulacaksınız.

... Belli ki, enstitü ozan ve yazarlar, romantik köy ülkücülüğünü aşmış, ayağı yere değen bir köycülüğü öne çıkarmaya çaba göstermişlerdir. Köyü tanımaya ve tanıtmaya borçlu kılınmışlardır kendilerini. Köyü, köylüyü işlemeleri, köyü iyi bilmelerinden, köy anılarıyla dolu olmalarından çok, köylünün gözünü açmak, uyuyan deviyandırmaya yönelik görünmektedir. Seçtikleri konularda, toplumsal sorumluluğun ağır bastığı izlenmektedir...

Bekir Özgen

**Çağdaş Eğitim ve köy enstitüleri,
Dikili Belediyesi Kültür Yayınları, 1993, sayfa 197**

enstitüleri açıldı. "Yurttaş" değil, "kul" yetiştirilmeye başlandı.

Altı yıl gibi çok kısa süre tam etkinlik gösteren köy enstitüleri, bizde yozlaştırılıp kapatılırken, çeşitli ülkelerde bu okullar "örnek" alındı ve uygulandı. Kurucusu İsmail Hakkı TONGUÇ ve "köy enstitüleri modeli", dünya eğitim "literatürü"ne giren ilk ve tek temsilcilerimiz oldular.

Kuruluşlarının 54, Gököy'ü ilk bitirenlerin 50. yılına ulaştık. Görülüyor ki, enstitüler yine ayakta... Her geçen gün daha da önem kazanıyor, köy enstitülerinden daha çok söz ediliyor. Enstitüeliler ise, yaşayanları ile dimdik aramızdalar. Gençliklerinden, okul günlerinden, çalışma istençlerinden bir şey yitirmiş değiller. TONGUÇ'un gençleri bugün de boş durmuyor. Yazıyorlar, çiziyorlar, konuşuyorlar, çalışıyorlar...

Şimdi Gököy'ün sayfalarını açalım. Hakkı TONGUÇ'un Gököylü gençleri, çıkışlarının 50. yılında okullarını nasıl anlatıyorlar? Gököy nasıl kurulmuş, neler olmuş, neler başarılmış, nasıl başarılmış? Sözü onlara verelim, onları dinleyelim.

Su yolu çalışmalarından (1949)

GÖLKÖYLÜLER KONUŞUYOR

m
d
m

ir
A
S
JE
m
K
e
te
m
e

EĞİTMEN KURSU ÇIKIŞLILAR

CEMAL AYTEKİN

1912'de Kastamonu'nun Cide İlçesinin Çayüstü (Şirvan) Köyünde doğdu. İlkokulu Cide Merkez Cumhuriyet İlkokulunda 1929'da bitirdi. 1934-37 arası askerliğini yaptı. 1939'da Gölköy 2. Dönem Kursuna katıldı. Numarası 280'dir. O yıl 8 aylık kursu tamamlayarak kendi köyüne atandı ve bu köyde 31 yıl çalıştıktan sonra, 8 yıl da Çamaltı Köyünde çalıştı. 1977'de emekli oldu.

Telefonu: (0366) 896 51 50

Adresi: Çayüstü Köyü, Cide/
Kastamonu

-Gölköy'de eğitim kursu olduğunu nereden duydunuz?

- Bizden bir dönem önce, bizim köyden İbrahim adında bir arkadaş gitmişti. Ondan duydum ve 2. devrede, yani 1939'da ben de başvurduğum. Cide'deki "Başhoca"ya dilekçe verdim. Beni sınava çağırıldı ve kazandık. Yürüyerek, Azdavay üzerinden Kastamonu'ya gittik. Dört arkadaşlık, iki günde vardık.

- Gölköy'de o zaman neler vardı?

- Bizim sayımız üç yüzün üzerindeydi. Bizden önceki devre bir bina yapmıştı. İdare binası eskiydi. Birinci devrenin yaptığı iki katlı binayı (2 Numara) biz yatakhane olarak kullandık. Yemekhanemiz bahçede, açıktaydı.

- Müdürünüz?

- Müdürümüz Süleyman Edip Balkır'dı. Çeşitli derslere ara sıra gelir, özellikle öğretmenlik üzerinde dururdu. O adamı (Balkır) üç gün methetsem bitiremem. İdarecilik bakımından çok iyi bir adamdı. Sevimliydi. Her şeyi hoş görürdü. Eğitim şefi Kemâl Beydi. Beş ilden eğitim adayı vardı ve her ilin grubu vardı.

- Dayak var mıydı?

- Yok canım... Bir öğretmeni dayak atarken görmedim. Öyle bir şey olsa, Süleyman Edip Balkır kovardı sanıyorum. Müdürümüz öyle bir adamdı. Müdür öyle olunca, öğretmenler de iyi davranırdı.

- Yapı işinde de çalıştınız mı?

- Çalıştık ya!.. Bizim devre 44 metre boyunda iki katlı bir bina yaptı. Bu, "3 Numara" diye adlandırıldı. Tuğlasını kendimiz kestik, harcını kendimiz kıldık ve kendimiz ördük... Zor işler. Tuğla kes, bahçede çalış, derse git... Aslında dersler gevşekti, iş çoktu. Çalış babam çalış... Her şey yeni yapılıyordu. İhtiyaç vardı. Bu nederle gönüllü çalışıyorduk. Bir gün ben kantindeydim, müdür geldi, "çalışma zamanı ziraate git, kültür zamanı derse git" dedi. Herkes inşaata giderken ben ziraate gider, aşı yapardım. Her çeşit aşırı öğrendim orada. İyi bilirim.

- Kaç öğretmeniniz vardı?

- Sayısını bilemeyeceğim. On beş, yirmi kadar vardı. Bizde sınıf yok, küme vardı. Her kümenin küme öğretmeni, doktoru, inşaat öğretmeni vardı.

- Derslerde daha çok neler öğretilirdi?

- İlkokulun birinci sınıfından başlayarak, üçüncü sınıfı bitirinceye kadar, ne kadar ders varsa bunların öğretimini gördük. Sonra da okul açılacak yerlerde bizlere "tatbikat" yaptırıldılar. Arkadaşların biri ders verir, ötekiler eleştiride bulunurdu. Eleştiriler de eleştirilirdi. Tatbikatın bitiminde bazı arkadaşları yeniden askere aldılar. Alman Savaşı vardı.

- Kursta öğrendikleriniz yeterli oldu mu?

- Hiçbir eksiklik duymadık. Ben ilkokulu bitirmiştim. Bazı arkadaşlar, evrakların hazırlanmasında güçlük çektiler. Askerde iki satır yazı görmüşler, başka okul yüzü görmemişler. Onlar zorluk çektiler. Göl'de de inşaatlar yüzünden tam anlamıyla ders göremedik.

- Öğretmenlik dersi veren öğretmeniniz kimdi?

- Bizde ders öğretmeni değil, küme öğretmeni vardı. Cide ve Azdavay kümesinin öğretmeni Kâmil Akkaya idi. İyi bir adamdı. Bir de tarım-iş dersine gelen İsmail Hakkı diye Zonguldaklı bir öğretmen vardı.

- Siz askerde çavuş muydunuz?

- Hayır, onbaşıydım. İlk devrede çavuş, onbaşı olanları aldılar. İkinci devrede çok incelemediler.

- Yemekler nasıldı?

- Çok iyiydi. Orada yediğim yemeği ömrümde başka bir yerde yemedim. Her gün çok güzel çıkardı ve muayene olurdu. Müdür ve öğretmenler birlikte yedik. Zühtü Bey adında bir doktor vardı, yemek ve ekmeği beğenmezse geri çevirirdi.

- Kursu bitirince "Eğitmen El Kitabı" verdiler mi?

- Kitap verdiler. El kitapları, tarım kitapları verdiler. Bağcılık, hayvancılık, arıcılık, aşıcılık kitapları vardı. Orada çok güzel aşı, çok güzel tarım işleri öğrenmiştik.

- 24 saatiniz nasıl geçirdi?

- Sabah 7-8'de kalkardık. Kahvaltı yapardık. Sonra plana göre şu kadar kişi tarım işine, şu kadar kişi inşaata diye ayrılırdık. Akşam yemeğinden sonra okuma saatimiz vardı, başımızda bir öğretmen bulunurdu.

- Siz kurstayken Hakkı Tonguç geldi mi?

- Evet, geldi. Hasan Ali Yücel de geldi. Okulu gezdiler, inşaatları teftiş ettiler. Hasan Ali Bey konuşma yaptı. "Ben bugün öğretmenlik yapamam. Herkesin mesleği ayrıdır" dedi. Hakkı Tonguç da konuştu. İkisi de çok iyidiler. Bize çok sevimli yaklaşıyorlardı.

- Gölköy'de başınızdaki geçen ilginç bir anınız var mı?

- Pek olmadı, sakın geçti. Yaramazlık falan da olmadı. Yalnız, bazan öğretmenler arasında kavga olurdu. Birbirleriyle pek geçinemezlerdi.

- Sizler oradayken "uygulama okulu" açılmış mıydı?

- Bizim vardığımızda ilkokul vardı. O okul bizden ayrıydı ama aynı müdür bakıyordu.

- Eğitmen kılavuzlarını değerlendirir misiniz?

- Bir zamanlar her sınıfın kılavuzları vardı. 1., 2., ve 3. yıl kılavuzları. Ne diyeyim, o kılavuzlarla, hiçbir şey bilmeyenler bile öğretmenlik yapabiliyordu. O kılavuzları sonradan kaldırdılar. Biz de sapıttık. Kılavuzlarla yetiştirdiğim çocuklar lise öğrenimi düzeyindeydiler. Kılavuzlar işte öyle yetiştiriyordu.

MEHMET KUMCU(*)

1916'da Tosya'nın (Kastamonu) Yukarıberçin Köyünde doğdu. 1. ve 2. Devre eğitim kursuna alınmadı. 1940'ta 3. devre eğitim kursuna katıldı. 1941'de kendi köyünde göreve başladı. 38 yıl çalışarak, 1978'de emekli oldu.

Adresi: Yukarıberçin Köyü, Tosya/Kastamonu

- Gölköy'de eğitim kursu açıldığını nereden duydunuz?

- Asker ocağında duydum. Askerlikten sonra polis olmak istediğimi yüzbaşıma söyledim. Düşündü, "dur hele! Senin için daha iyi bir avantaj var: Askerden onbaşı, çavuş olarak terhis olanları kursa alıyorlarmış. Bu, senin için daha iyi" dedi. Zaten askere ders verirdik.

- Okuma yazmayı nerede öğrendiniz?

- Askerden önce, kendi kendime öğrendim. Eskiden köy kâtipleri vardı. Muhtarı, azaları ve köy kâtiplerini okuma yazma kursuna çağırıyorlardı. Sanıyorum yıl 1928. Köy kâtiibi, kurstan bir alfabe getirdi. Arapça-Türkçe (Osmanlıca-Latince) yazılı bir alfabe. Bu alfabaya baka baka öğrendim. O ara köy kâtipleri, köylüye okuma yazma kursları açtı. Gündüzleri kadınlara, geceleri de erkeklere... Kadınları kâtime yollamak istemediler. Kâtip bizim köylü değildi. Bu nedenle köy kadınlarına ben kurs vermeye başlamıştım

- Yeniden yüzbaşıya dönelim...

- Yüzbaşının dediklerini dinleyince babama mektup yazarak, böyle bir

*) Bu konuşmayı sağlayan müfettiş dostumuz Emin ARIK'a teşekkür ederiz.

şeyin doğru olup olmadığını sordum. Babam "öyle bir şey yok!" diye yazıyordu. Derken terhis olduk.

- Askerde çavuş muydunuz? Yıl?

- Hayır. Kütahya'da seyyar jandarma onbaşıydım. 1937'de terhis oldum.

- Öğitmen kursuna hemen mi gittiniz?

- Öyle olmadı. 1937'de askerden gelir gelmez araştırdım. Her köyden bir kişi alındığını söylediler. O zaman, Maarif Memuru Tahir Bey, "falanca gün imtihan olacak" dedi ve beni kaydederek çağırılacağımı söyledi. Dediği gün (24 Nisan 1938) için çağıran olmayınca, gittim. Maarif memuru, "bu sene Tosya'dan almıyorlar, gelecek sene olur!" dedi. Döndük geldik ikinci sene gittik, yine geri geldik. Üçüncü sene de ben bıraktım! Maarif memuru, yolladığı pusulada "bu yıl gel, yüzde yüz girersin!" diyordu. Babam da gitmemi istiyordu. Ben, "baba, eğlence mi bu, gitmem artık!" diye direndim. Babam çok saygılı adamdı. "Oğlum, bu sene nasıpmış, git!" dedi. Babamı kıramayarak gittim ve imtihanı kazandım.

- Kaç yaşındaydınız?

- Yıl 1940 olduğuna göre 25 falan!..

- Golköy'e ilk gidişinizi anlatır mısınız?

- Yayan mayan gittik işte! Derslerimize başladık. İmtihan da oluyoruz.

Bu sırada bir de "ihtiyat askerliği" çıktı. Her gün yemekhanede, askere gıdeceklerin adları okunuyordu. Piyade olarak terhis olanları askere aldılar. Başımızdaki müfettiş Sabri Beyi bile askere aldılar. Derken, bir gün bizim de adımız okundu.

Eğitmenlerin de katıldığı hasat kaldırma ortada bir köylü kadını

- Askere çağırıyorlar?

- Yaaa! Evet! Kursun bitimine bir iki gün kala. Neyse ki belgeyi aldır köyüme vardım ve ertesi gün yeniden askere gittim.

- Biz yine Gököy'e dönelim. İlk vardığınızda Gököy nasıl bir yer Uyum sağlayabildiniz mi?

- Bizim Kayı Köyünden öğrenciler vardı. Onların sayesinde yabancılık çekmedim 1 Numaralı bina dediğimiz Şeyhoğlu'nun konağında yattık. Sonra 2 Numaraya alındık. Bir kış günü de kursu bitirdik, köye döndük v askere alındık.

- Eğitimciye nasıl başladınız?

- Askerden döndüğümün bir iki gün sonrasında Gezici Başöğretmen Mehmet Ali Bey geldi. Çocukları kaydettik, göreve başladım.

-Kendi köyünüzde?

- Evet. Ama araç gereç yok... Kalem defter yok... Bir tek alfabe vardı Masa yapacağız, usta yok, tahta yok. Neyse tahta bulduk, usta olduk. Bir yanda usta çalıştı, öte yanda eğitimci... Önce bir yazı tahtası yaptık. Çocuklara birer yumurta getirttim, biraz da baca kurumu. tahtayı boyadık...

- Bu bilgileri, becerileri nereden aldınız?

- Eğitimci kursunda öğrendim. Tebeşir falan da bulduk. Öğrenciler, yollara atılmış her tür kâğıdı topluyorlardı. Bu kâğıtlara yazdırıp çizdiriyordum. Bu arada usta tahtaları hazırladı. Bu kez de çakacak çivi yok! Bir yol buldum. Çocuklara, "kim öğlen 10 çivi getirirse, sıraya ilk o oturacak. Fakat zararlılık yapmayın!" dedim. Hayli çivi geldi ve işimizi gördü. Eğitim-öğretime bu şekilde başlayabildim. O yıl öyle idare ettik.

- Yeniden Gököy'e dönelim. Kursta kaç kişiydiniz?

- 30'un üstündeydi.

- Öğretmenleriniz kimlerdi?

- Bizim küme öğretmenimiz Hüsnu Beydi Çankırlı Mufettiş Cemal Bey de dersimize gelirdi.

- Hangi dersleriniz vardı?

- Alfabe, yazı, matematik, yurt ve yaşama bilgisi... Çalışmak daha çoktu... Derslerde eğitimci kitapları ve yıl kılavuzları üzerinde de çalıştık.

- Dersleri nerede yapardınız?

- Ağaç diplerinde... Yazı tahtasını ağaca dayar, yaza çize ders anlatırdı öğretmenlerimiz. Müdür de gelip ilgilenirdi.

- Hiç derslikte ders yapmadınız mı?

- Hayır, hiç yapmadık!

-Yapılarda da çalıştınız...

- Çalıştık. Ustaya taş verir, kum taşır, harç karardık.

- Akşamları ne yapardınız?

- Ödevlerimizi yapar, derslerimize çalışırdık. Sabahları da normal

saatinde, 7.00 gibi kalkardık.

- Göreve başladıktan sonra yeniden kurs gördünüz mü?
- Başarılı olan öğretmenleri yeniden Göl'e çağırdılar. Sene 1948 ya da 1949'du. Üç ay kurs gördük. Müfettiş Hilmi Bey Göl'ün uygulama okulunda bize ders verdi, bizim dersimizi dinledi, yazı yazmayı falan öğretti.
- Köyünüze geldiğinizde okul olmadığını söylediniz. Okulu siz mi yaptınız?
- Evet, köylüyle yaptık. Hem de iki kez.
- Neden iki kez?
- İlkini bitirmek üzereyken deprem oldu (1943), yıkıldı. Yeniden yaptık. Şimdi bu okula devlet el koymaya çalışıyor. Oysaki hakkı yok!
- Kendi köyünüz olduğuna göre, öğrenci devamını sağlamakta pek güçlük çekmemişsinizdir.
- Çekmedim. O yönden müfettişler de bu köyü örnek gösterdiler.
- Üstünüze öğretmen atanmıştır.
- Önce bir bayan geldi. Bir yıl sonra da oğlum İsmail geldi.
- Kim kime yardım etti?
- İsmail "acama"yken ben ona yardım ettim. Yazışmalarını falan ilk iki yıl ben yaptım. Sonra o da öğrendi. Aynı okulda oğlumla 28 yıl beraber çalıştım.
- Öğretmen kılavuzlarını hangi yıla kadar kullandınız?
- 1948 programı gelinceye kadar kullandık. Ancak, emekli olduğum 1978 yılına kadar bu kılavuzlardan yararlandım.
- Öğrenciye dayak atar mıydınız?
- Hakettikleri zaman atardım. Ödevini yapmayan, terbiyesizlik yapanlara falan...
- Bugün görevi sürdürseniz, yine atar mıydınız?
- Evet, yine aynı şekilde atarım. Hakedene... Kendi menfaatine atarım.
- Kitap, gazete alır mıydınız? Sınıfta yararlanır mıydınız?
- Gazeteye aboneydim. Ancak, sınıfa çok götürmezdim.
- Dersleri hep sınıfta mı işlerdiniz?
- Yooo! Ara sıra dışarı çıkarır, bazı dersleri dışarda verirdim. Dağ, tepe, vadi gibi konuları göstererek, gezdirerek yerinde işlerdim.
- Derslerde araç-gerece yer verir miydiniz?
- Elbette! Kimi araçları köy bütçesinden aldırır, kimilerini de kendim yapardım. 38 yıl böyle geçti. Para için, pul için çalışmadık. Aşk vardı, şevk vardı, zevk vardı... İsteyerek çalıştık, cahillikle gönüllü savaştık...
- Eğitimimize ve toplumumuza verdiğiniz katkılar için teşekkür ederiz.

MEHMET UĞURLAR

1333'te (1917) Bartın'ın Uğurlar Köyünde doğdu. Bartın Orduyeri İlkokulunda beşinci sınıfı bitirdi (1928). Babası ölmüştü. Bir süre köyde çiftçilik yaptı. 20 Nisan 1938'de askere gitti, 1942'de geldi. İki yıl maden ocağında çavuşluk yaptı. 1944'te, Gölköy Enstitüsündeki altı aylık öğretmen kursuna katıldı.

Kendi köyü Uğurlar'da göreve başladı. Dört yıl çalıştıktan sonra, toprağı işleyecek kimsesi bulunmaması nedeniyle kendi isteğiyle ayrıldı (1948).

Adresi: Uğurlar Köyü, Bartın

- İlkokulu bitirmişsiniz. Gölköy'e nasıl başvurduunuz?
- 1944 yılı başlarında, Bartın Milli Eğitimi öğretmenlik işini ilan etti. Bartın'daki sınava 72 kişi girdik.
- Sınav zor muydu? Sınav kurulu kimlerden oluşuyordu?
- Genç genç öğretmenlerdi. Maarif Memuru Nusret Beyi hatırlıyorum. Bize matbu birer dosya kâğıdı verdiler. Sözlü hiçbir şey sormadılar. Hedgeseden (aritmetik-geometri), imladan yazdırdılar. İmtihandan çıkarken kâğıtlarımızı veriyoruz. O anda Nusret Bey benim kâğıdı eline alınca baktı, öteki öğretmenlere gösterdi sonra bana baktılar. Arkamdan yetişen Hakkı Kıvanç Arkadaşım, "sana müjde! Senin için 'çoklarını cebinden çıkarır' dediler, mutlaka kazandın!" dedi. Çok sevindim. Öte yanda madenkeşlik var!..
- Madenkeşlik?
- Sınava girenlerin çoğu macankeş kaçağı. Madende kayıtlı olup da kaçanlar. Madende, yani yer altında kömür çıkarma işinde çalışmak zorunlu o devirde. Kaçanlara da "madenkeş" deniliyor.
- Sınav sonuçları nasıl açıklandı?
- Bir perşembe günü akşamüstüydü. Bartın dan amcam geldi. "Yarın sabahleyin çantaları alsınlar gelsinler" demişler. 72 kişi içinde ilk 6'ya girmişiz.
- Yuruyerek mi gittiniz?
- Hem nasıı gittik! Elbette yayan! Aylardan nisandı. Buradan giden 8-9 kişiydik. Gol'un hazırlığına giden küçük çocuklar da var. Yol iz de bilmiyoruz. O dağlardan. Golcebel, Daday dağlarından. Şöyle bir enteresan olay oldu. Golcebel Deresini geçtik. İkinci vakti. Akşama Daday'ı bulmak istiyoruz. Yaşlı bir adama rastladık. Dirice bir adam.

Tanıştık, halleştik. Akşama Daday'a varıp varamayacağımızı sordum. Bu sırada Hakkı Kivanç da yanımızdaki küçükleri göstererek, "bunlar olmasa varırız, değil mi?" diye adama sordu. Adam şöyle bir bizi süzdü, "bırak oğlum, bu çocuklar değil amma, sen olmasan Daday'a ulaşırlar. Sen bunları dağda bırakırsın!" dedi. Nitekim o akşam Daday'a varamadık. Azgın derelerden geçtik. Yağmur sonu sel gelmiş ve daha tam olarak çekilmemiş, dereler geçit vermiyordu. Bir köyde kaldık. İkinci günü Gölköy'e ulaştık...

- Gölköy'ü görmenin bir heyecanı olmuştur?

- O an bambaşka bir şeydi... "Göl" deyince, biz orayı ahım şahım bir yer sanıyorduk. Meğerse köy gibi bir yermiş. Oysa biz başkente gider gibi düşlemiştik.

- Demek hayal kırıklığına uğradınız.

- Uğradık elbette!

- Yapılaşma durumu nasıldı?

- Binalar vardı. Çatısı matısı yapılanlar vardı. Göl'ün ensesinden Daday yolu geçer. "Göl burası!" dediler. Kocaman bir elma bahçesi vardı.

- Göl'de neler öğrendiniz?

- Efendi, bize çok şeyler gösterdiler... Bizi yüksek yetiştirdiler. Konferans da aldılar bizden. Güzel eğittiler. Asker gibi, öğrenci gibi... Biz zaten askerliğini yapmış, evlenmiş, çoluk çocuk sahibi adamlardık.

- Tarım dersi de aldınız mı?

- Gösterdiler. Ancak, tarlada fazla çalışmadık.

T - C
MAARİF VERİLLİĞİ

Kastamonu - GÖL KÖY Enstitüsü
IX . Devre eğitim kursu

DIPLOMA no: 4

Adı ve soyadı : Mehmet Özmaden
Babasının adı : Ali
Doğduğu yer : Bartın
Doğduğu yıl : 1336

Yukarıda künyesi yazılı .. 5... Numaralı Mehmet Özmaden
1944 yılı IX. Devre eğitim kursuna 8.VI.1944 tarihinde gelerek
KÜLTÜR, ZİRAAT-İŞ ve DERS TATBİKATI faaliyetlerinde kursun devamı
müddetince başarı gösterdiğinden bu eğitimlik belgesi 1944
yılı II. Teşrin ayının (15) günü kendisine verildi .

Enstitü ve kurs müdürü
Ali Doğan Toran

Mehmet Özmaden'in eğitimlik belgesi

- Öğretmenlerinizden kimleri hatırlıyorsunuz?

- Ata Bodur vardı. Çok efendi bir çocuktur(!). Çok severdik. Allah rahmet eylesin.

- Şaban Bey?

- Oooo, Şaban Bey!.. Onun adı çok geçer. Seyfi Bey (Harmandalı) de küme hocamızdı. Mustafa Yaldır da derslerimize gelirdi. Şaziye Toran, Mustafa Batur, Nurettin Çakıroğlu, Zeki Bey derslerimize girdiler. Hafize Atabek Türkçe'ye gelirdi. Üzerimizde çok dururdu.

- Yaramazlıklar?

- Anlıyorum... Bir gün Kastamonu'ya şey gelmiş. Piyes. Bize yasakmış. On beş yirmi kişi Kastamonu'ya gittik. Piyesten sonra okula geç kalmışız. Bizi tesbit etmişler. Çağırdılar, gittik. İçtimaya (sıra) çektiler. "Gittiniz mi?" dediler, "gittik" dedik. "Hadi gidin" dediler bir şey yapmadılar.

- Derslerde Hasan Ali Yücel ve İsmail Hakkı Tonguç'tan söz edilir miydi?

- Her ikisinden de söz edilirdi. Hatta "Hasan Ali Bey gelecek" dediler.

3) Öndan önce Hakkı Tonguç geldi. Onlara hizmet için, kız öğrencilerin yetişkinlerinden "hizmeten" görevlendirdiler. Beni de başlarına "şef garson" olarak seçmesinler mi!

- Sizin bu yönünüzü biliyorlarmış anlaşılır.

- Yaa, evet! Müdüre, öğrencilerden suikast tehlikesi varmış! Öğrencilere not vermesinden kaynaklanmış. Not devresiymiş. Müdür beni çağırarak görevlendirmişti. Elimde mavzerle dört beş gece müdürün evinin kapısında beklemiştim.

Şef garsonluğunuza dönelim.

- Bir hafta kadar misafirhanede görevim sürdü. Onlara yiyecek içecek ne lâzımsa sunduk. İçmek de içiyorlar ha!.. Ben kızlara emrediyorum, onlar yapıyor...

- Hakkı Tonguç nasıl bir adamdı?

- Çok boylu, çok diri bir adamdı. İyice diri bir adamdı(!). Sarının esmerine doğru çeken benizli bir adamdı. Aynı zamanda ağırbaşlı bir adamdı. Otoriteydi. Öyle her şeye karışan bir adam değildi. Bize karşı konuşması, hitabı çok iyiydi. Bir de şarkısı vardı: "Ramazan gelince oruç tutarız, oruç / Enstitüler babası yaşasın Hakkı Tonguç!.."

- O zaman bir de İkinci Dünya Savaşı var.

- Hem de savaşın civcivli zamanıydı. Göl'de durum normalin altındaydı. Bize belli başlı domates veya patatesle yumurta verirlerdi. Sabahleyin, ekmeğin altıda biri verilirdi. Öğlen yarım ekmeği ama ekmeğe ufaktı. Köy çocuğu olduğumuz için hepimiz boğaz düşkünü idik, doymazdık.

- Kursun bitiminde tören yapıldı mı?

- Evet. Merasimden sonra bahçede yemek düzenlendi. Herkes orada.

Yetmiş küsur öğretmen, kırk kişi de biz. Bilmem kaç oluyor? Hepimizin oturacağı yeri, kibrit büyüklüğünde kâğıtlara yazarak, oturacağımız yerlere koymuşlar. Adını bulup, oraya oturacaksın! Herkes bahçeye girdi, adını arıyor. O ara Zeki Bey geldi, "sen adını arama!" dedi ve işaret parmağıyla göstererek "senin yerin şurada!" dedi. Aaaa... Bir de baktım, sağımda Müdür Ali Doğan Toran, solumda Şaziye Toran! Sen şu işe bak!.. Orada sıkıldığı kadar hiçbir yerde sıkıldığımı bilmem. Ali Doğan bir yandan "buyurun!" diyerek sunuyor bana, hanımı bir yandan. Şimdi burada anlatırken yine aynı şey oluyorum(!)...

- Oyun falan oynadınız mı?

- Bu arada "piyes gibi bir şey hazırlayın da, şu Göl'de adınız kalsın" gibi bir şey demişlerdi. Bu işin düzenlenmesini de ben almıştım. Herkesin bildiği ne oyunu varsa tesbit etmiştim. Geldiğimiz yerlerdeki oyunlardan falan. Kastamonu'nun bütün müfettişleri, eğitim şefleri gelmişlerdi. Halk gelmiş, eşraf gelmişti. Bu kırk öğretmen arkadaşım bu işin içinden çıktım. Hatta, Uluslu İbrahim Uzunçelebi adında bir arkadaşımız vardı, verdiği oyunu yapmadı. Üsteleyince, "yapmam!" diye diretti. Ben de "eğer burada sen görevini yapmazsan, ben de seni eğitmen yaptırmam!" dedim. Oysa benim ne haddime! Herkesin önünde oluyor bu. Bir de ne görelim? Bu olay yüzünden midir ne, İbrahim'i eğitmen yapmadılar!.. Ertesi yıl yeniden gitmiş de eğitmen olmuş!

- Ne zaman bitirdiniz ve nerede görev aldınız?

- 1944 Kasımında bitirdim, kendi köyümde görev aldım ve dört yıl çalıştım.

- Gököy'de iyi yetiştiğinizi burada mı anladınız?

- Hem de nasıl anladık, biliyor musun? Biz öğretmenlere mart aylarında gezici başöğretmenler rapor verirlerdi. Hamdolsun ki, dört sene içinde bir kez bile gezici başöğretmen Zeki veya Cemal beyler herkesin içinde raporumu vermedi. Ötekilere de "gidin görün, onun gibi eğitim yapın!" derlermiş.

- İlk aldığınız maaşı anımsıyor musunuz?

- Otuz üç lira. Bu para çok güzeldi.. Babam öldüğünden, köydeki mal mülkü çevirebilmek için ayrıldım. Hanımım da azıcık geçimsizdi. Eğitmenliğimden bir şikâyetim olmadı.

- Çoğu dinsel içerikli olmakla birlikte, dolabınızda 300'e yakın kitap var. Okuma alışkanlığını Gököy'de mi edindiniz.

- Ben sürekli okurum efendi. Elbette Göl'ün de çok etkisi var.

MEHMET ÖZMADEN

1920'de Bartın İlçesi, Serdar Köyünde doğdu. 1941'de askere gitti ve Çatalca'da çavuş olarak tamamladı. 1944'de Gölköy Eğitim Kursuna katıldı. 6 aylık kursu başarı ile bitirerek Bartın İlçesi, Epçiler-Kadı Köyüne atandı. 29 yıl, 10 ay çalıştıktan sonra 1974'te emekli oldu.

Adresi: Serdar Köyü, Bartın

- Gölköy'ü nereden duydunuz da gittiniz?

- Burada o zamanlar madencilik vardı. Herkes madende çalışmak zorundaydı. Bu nedenle kaçamak yollar aranırdı. Bir gün köye bir atlı geldi, "ben Müfettiş Salih... Eğitim kursuna kayıt yapıyorum" dedi. Kabul ettim. Adımı yazdı ve başka köylere gitti. Sonradan istediler. Bartın'da 80 kişi toplandık. Yazılı ve sözlü sınav yaptılar. Okula gitmedim ama yazmayı biliyordum. "Eski Türkçe"yi "hoca"dan öğrendim. "Yeni yazı"yı da kendi kendime öğrendim. Yararlandığım alfabenin yazılarının altına eski yazı ile de yazılmıştı. Sınavı kazandık. Göl'e, Eflani üzerinden 13 kişi yaya olarak gittik.

- Gölköy'e vardığınızda yapı yapma işi bitmiş miydi?

- Hepsi bitmemişti. Biz, kuyulardan kireç çıkardık. İnşaatta enstitü öğrencileri çalışırdı. Bir yanda hazırlık sınıfı, bir yanda eğitim kursu ve bir yanda da enstitü!.. Hepsi de Gölköy Enstitüsü kapsamında idi. Hepsinin müdürü Ali Doğan Toran'dı. Bizim derslerimize gezici başöğretmenler girdi.

- Kimler vardı?

- Zeki Tanır vardı. Tarım dersine, soyadı Alpago olan bir öğretmen geliyordu. Öğretmenlik dersine Mustafa Yaldır geliyordu.

- Neler öğrendiniz?

- Öğretime nasıl başlanır? Ne öğretilir? Hangi dersler nasıl verilir? gibi konular öğrettiler. Göreve başladığımızda zaten kılavuzlarımız vardı.

- Tarımda kavakçılık, meyvacılık, arıcılık gibi dersler gördünüz mü?

- Elbette... Bu dersler çok iyi verilirdi. Göl'den gelince buralarda meyvacılığı yaydım.

- Köy enstitüleri erken kalkıyorlardı. Siz kaçta kalkardınız?

- Sabah yedi buçuk-sekizde kalkardık. Kahvaltıdan sonra derslere giderdik.

- Dersleri nerede yapardınız?

- Dersliklerde yapardık. Tam gün ders, akşam da etüt vardı. Spor falan yoktu.

- Öğrenci toplantılarına sizler de katılır mıydınız?

- Hep birlikteydik. Bir ayrimiz yoktu. Biz de bazı müsamereler

düzenlerdik. Yine bir müsamere düzenliyorduk. İbrahim Çelebi Arkadaşımız katılmak istemedi. Rica falan edildi, faydası olmadı.

"Katılmam!" diyordu. Hemen orada bir kurul kuruldu. Biri hakim, biri savcı oldu. Ben de kâtip oldum. Önümde bir bavul. Hakim söylüyor, ben "tak,

tak" bavula parmaklarımı vuruyorum. Canlandırıyoruz yani. Müdür Ali Doğan ve bazı öğretmenler yanımıza gelip baktılar. O arkadaşın okuldan kovulmasına karar verdik. Üç gün sonra o arkadaş bizim kümeye geldi ve

"ulan Zonguldaklılar! Benim okuldan atılmama sebep oldunuz!" dedi.

Oysa biz temsili yapmıştık. Okul idaresi çocuğu gerçekten atıverdi. Duydum ki, ertesi yıl yeniden giderek kursu bitirmiş. Oysa bizimki son dönemdi!.

- Başka ilginç bir olay yaşadınız mı?

- Buğdayları biçip, sermişlerdi. Biz de topluyorduk. O ara bir yangın çıktı. Kilim kepe kapatıp söndürdük. "Eğitmenler sigara içeriyor, onlar yaktı" dediler. Çalışmaya devam ettik. On dakika sonra yine parladı. O zaman,

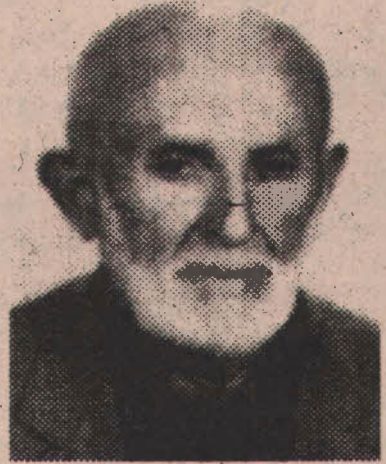
traktörün egsozundan çıkan kıvılcımla yangının çıktığını anladık. Bize sigara serbestti ama, korkmuştuk.

TAHİR ŞEN

1328'de (1912) Abana'nın (Kastamonu) Göynükler Köyünde doğdu. Okuyup yazmayı askerde öğrendi. 1938'deki ilk eğitim kursuna katıldı.

Kendi köyü Göynükler'de 10 yıl çalıştıktan sonra ayrıldı.

Telefonu: 0212 - 524 49 77

- Size kim derler?
- Dendioğlu (Döndekoğlu) Tahir Şen. "Ak Tahir" derler.
- Kısa olarak özgeçmişinizi anlatır mısınız?
- Baban (Necati Yılmaz) İstanbul'da kahvecilik yaparken, ben de sepetçilik yaptım. Sonra köye geldim ve askere gittim. Kütahya'da jandarmaydım. Tabur yazıcısı oldum. 1936'da askerden geldim. Memur olmak için oyana bu yaha başvurdum...
- Ve eğitim oldunuz...
- "Eğitmen kursu açılıyor" dediler. Babanız Sarı Ahmet'in Necati gidiyor. Ben de yazıldım. Lort'un Ziya, Sarı Kâtip'in Ahmet, Sınarcık'tan Ahmet ve birçoğları da yazıldı. İnebolu'dan tam 16 kişi gittik.
- Gölköy'de neler yaptınız?
- Orada yedi ay kurs gördük.
- İş de yaptınız mı?
- Yaptık. Binalar kurduk. Tuğla kesmesini bile öğrettiler bize.

- Başka neler öğrettiler?

- Bizi buğday hamuru gibi yoğurdular. Tuğla kesmesini, inşaatçılığı, marangozluğu öğrettiler. Her şeyi öğrettiler. Bağ-bahçenin nasıl yapıldığını, ziraatçılığı öğrendik. Hesabı kitabı öğrendik.

- Öğrenci okutmada zorluk çekmediniz mi?

- Çekmedik. Çünkü elimize birer "kılavuz" verdiler. Bu kılavuzda her şey inci ince anlatılıyordu. Yıl kitapları da işimizi çok kolaylaştırdı. Gezici başöğretmen de vardı. Gezici başöğretmen sık sık gelir, eksikliklerimizi söylerdi. Böylece, bir yandan da yetiştirdik. Öğrenmemiz süreliydi.

- Köye ilk gelince zorluklarla karşılaşmadınız mı?

- Köy odası vardı, ben odada okuttum. Herkes köy odalarında başladı.

- Siz öğretmenlikten ayrıldınız...

- 1938'den 1948'e kadar öğretmenlik yaptım. Benim öğrencilerimden gazeteci bile var. Fabrikatörler var. Müteahhitler var. Haciveli-Arpalıkbaşı yolunu da ben açtırdım.

- Öğitmenlikten niçin ayrıldınız?

- Geçinemedim. Ayda 10 lira alıyorduk. Bir yaz Ziya Ergin'e öküzlere taş çektim, 270 lira kazandım! Bu, benim sermayem oldu. Öğitmenlikten ayrıldım ve İstanbul'a gittim. Sandıkçılığa başladım. Ambalaj sandıkçılığı. Çok para kazandım bu işten. Apartmanlar yaptırdım. Oğullarım yetişti, otobüs çalıştırdık Fakat otobüsler bizi batırdı. Çok şükür kendimizi kurtardık...

HÜSEYİN TATLIDİL

1327'de (1911) Kastamonu'da doğdu. 1929'da Merkez Yarıpçı İlkokulunu bitirdi. 1933'te askere gitti.

1938'de Birinci Devre Eğitim Kursunu bitirdi. Merkez Kasaba Köyüne atandı. Hacımuharrem ve Başköy okullarında da çalıştıktan sonra 1974'te emekli oldu.

Adresi: Topçuönü, Çınar Apt. Kat 3,
Kastamonu

- Gölköy'e gidişinizi anlatır mısınız?

-1937 sonlarıydı. Yayın yaptılar "Askerden gelmiş okuma yazma bilenler eğitim kursuna alınacak" dediler. Başvurdum. Nasrullah Köprüsünün öteki ayağı tarafında bulunan Yarıpçı Mektebinde yazılı sınav yaptılar. Kazandığım tebliğ edildi.

- Gölköy'e kaç eğitimci aday gittiniz?

- Bizim köyden ben vardım. Komşu köylerden de birer kişi aldılar. Kastamonu, Çankırı, Çorum, Sinop, Zonguldak ve Bolu illerinden adaylar alınmıştı. Bizim kümenin adı "Birinci Bölge Kümesi" idi. Gölköy'e en yakın yerlerden gelen adayların oluşturduğu kümeydi. Kümemizde sekiz kişi vardı. Öğretmenimiz Araçlı Kâmil Bey ile dokuz kişi oluyorduk.

- Biraz daha başa dönelim, Gölköy'e ilk geldiğiniz duruma değinelim...

- 1938'in Şubatında Gölköy'e vardım. Bir tane müfettiş vardı, başka kimse yoktu. Ahçı gelmişti. Bolulu Sadık Usta adında biriydi. Hizmetli, memur falan henüz yoktu.

- Şeyho'nun konağı alınmıştı...

- Evet, alınmıştı... İçindeki eşyalar falan duruyordu. Ambarını biz yıktık. Oraları bataklıktı, çamurdan çıkılmıyordu. O konaktan başka bina falan yoktu. Birkaç gün sonra öğretmenler geldi. Kursiyerler yığıldı. Ben ilk giden 15 kişi arasındaydım.

- Yeniden ilk güne dönelim: Müfettiş kaydınızı yaptı. İlk üç gün neler yaptınız?

- Yatacak yerlerimiz belirlendi. Konağın içinde oraya buraya yataklarımızı serdik, yattık. Ranza yok... Yaz devresi gelince çadırlar kurulmaya başlandı. O arada mart ayında dersler başladı. Geldiğimiz yerlere göre kümelerimiz oluştu.

- Öğretmenler geldi. Bu arada neler verildi?
- Kitap, defter verildi. Kılavuzlarımız, yıl kitaplarımız verildi
- Bir tane yapınız var. Orada da yatıyorsunuz. Dersleri nerede yaptınız?
- Şeyde... Arazinin üzerinde! Elmaların dibinde... Derslerimiz kitaplarımız üzerineydi. Matematik, ziraat, Zooteknik, ilkokuma-yazma, yurt ve yaşama bilgisi, bina işleri gibi dersler vardı. Öğretmenler gruplarını alırlar, bahçenin bir köşesine çekilirlerdi. Öğretmen anlatırken isteyen not alırdı. Kalem kâğıt elimizde... Elde not tutuyoruz. İsteyen çöküp, dizinin üstünde de yazabiliyor. Bağdaş kurup yazanlar da olurdu.

- Yemekler nerede yapılırdı?

- O arada baraka şeklinde yemekhane yaptık. Kerpiç kestik, taş falan bulduk. Uydurduk velhasıl... Ne elimize geçtiyse kullandık. Tuğla zor bulunurdu, sonradan bolaldı. Kendimiz kestik, yaktık, taşıdık, ördük. Harcımız çamurdu. Daday kireci de vardı. İlk geldiğimizde süzmeden harç yaptık, sonradan yer açtık, oraya süzdük. Binaya başlayınca oradan aldık, kullandık.

- Süleyman Edip Balkır, siz Gölköy'e gittikten kaç gün sonra geldi? Nasıl bir adamdı?

- Bir ay sonra geldi. İriden bir adamdı, şişmancaydı. İstanbullu idi. Bizim her dersimize girdi. Zaman zaman geldi. Bize sebze falan ektirdi. "Köylere gideceksiniz, okulu şöyle şöyle yapacaksınız, köylüye böyle örnek olacaksınız" derdi. Eğitimcilerle arası çok iyiydi. Yumuşak, değerli bir müdüdü...

- "Gölköy'de her yer çamurdu" demiştiniz. Çamuru nasıl yendiniz?

- Ah anam!.. Oranın bir çamuru vardı, belimize çıkardı!.. Kimıldayamazdık. Ayakkabıyı ayağımızdan alırdı. Önce o yolları yaptık. Yukardan aşağıya iki yanına hendek açtık. Yollara taş ve kum döktük.

- 2 No'lu yapıyı da siz yapmışsınız...

- Evet... Biz ona "1 Numara" derdik. Sonra Şeyho'nun konağına 1 Numara demişler. Ayrıca yemekhane ve hamam yaptık. Gölköy'ün ilk temelini atan bizleriz...

- Hem yapıcılık yapıyorsunuz, hem de ders... Ne zaman ders, ne zaman iş?

- Sabah altı buçuk-yedide kahvaltıda, sekizde dersteydik. İşi öğleden sonra veya arada yapardık. Grup gruptuk. Birkaç gurup bahçede ders yaparken, birkaç grup da yapı işinde çalışırdı. Programlanmıştı. Bu işleri Balkır Bey yapar, yönetirdi. O arada dört tane de şef geldi. Müfettiş yani.

- Hayvan olarak ne vardı?

- İnekler, öküzler ve atlar vardı.

- Kâmil Beyin öğretmenliğini beğeniyor muydunuz?

- Oooof! İyî ders anlatırdı. Not alırdık. Sınavları konakta (1 Numara)

yaparlardı. Ambarı bozduk, masalar yaptık. O masalarda sınav olduk.

- Ziraat derslerinde örneğin aşı yapmayı öğrendiniz mi?
- Anaaam! Göz aşısı... Yarma, kakma aşılar... Mükemmel öğrendik. Müfettişler de yönetim işlerini öğrettiler, plan yapmayı öğrettiler.
- Uygulamaya da gittiniz mi?
- Gitmedik. Okul yok ki, nereye gidelim? Köylerin hiçbirinde okul yoktu. Birbirimiz üzerinde uygulama yaptık.
- Kürsta eğlence de var mıydı?
- Eğlence gecelerimiz olurdu. Saz çalanlar da vardı. Sabahları jimnastik yapardık.
- Yaptığınız 2 No'lu yapıda ders yaptınız mı?
- Ders yapmadık ama yattık. Dersleri hep bahçede yapardık.
- Süleyman Edip sizlerle bir toplantı yapmış ve Atatürk'ün hastalığı üzerine bilgi vermiş...
- Çok iyi hatırlıyorum. Ağır hasta olduğunu söyledi ve ardından ağladı. O ağlayınca biz de ağladık. Öyle değerli bir kişi için ağlanmaz mı?
- O zaman kursta radyo yok muydu?
- Radyo yoktu. Gramafon vardı.
- Köyü kalkındırma görevi de yükleniyorsunuz. Böyle bir ders var mıydı?
- Var elbette!.. Olmaz mı canım? Ziraat var, hayvancılık; arıcılık marangozluk gibi dersler var. Ayı ayrı hocalar girerdi. Ziraat dersine Fidanlık'tan hoca gelirdi. Marangozluk dersinde marangozhaneye giderdik. Belli saatleri vardı.
- Köye gittiniz. Okul yok, kitap yok... Ne yaptınız?
- Biz gitmeden muhtara yazı gitmiş. Gittiğimizde, önce okutacak yer yoktu. O zaman eski ve virane evler var... Sonunda eski bir kahvehane bulduk. Bu kez de sıra, masa, tahta yok. Yok, yok yok!.. Bir ay izinliydik. Eski bir okul varmış, oradan beş-altı sıra bulduk. Kırıklarını onardım. Tahta topladım, sıra yaptım. Yazı tahtası ısmarladık. Haritalar, bayraklar, Atatürk resimleri bulduk. Yirmi beş çocuk topladım. Köylü beni tanıyor, ben köylüyü... Yoksa göndermezlerdi. Köylüyü sürekli olarak okul yerini belirlemeleri için sıkıştırdım. "Gelen giden olur, krokisini alalım, bu geçici yapıdan kurtulalım" dedim. 18 x 7 metrelik bir kroki çizdim. Dersanesini, salonunu, köy kurulu odasını çizdim. Temelini açtık, temele beş-altı taş attık. Köylü çok fakirdi o zamanlar. Yiyecek bulunmuyordu. İşte bu sıralarda Hakkı Tonguç Kastamonu'ya gelmiş (1939). Gezici başöğretmenleri halkevinde toplamış. Sormuş sorduğumuş. Yapılanları, okullardaki gelişmeleri öğrenmiş. Kimi öğretmenler yalan söylemişler. Toplantıdan sonra Hakkı Tonguç atlıyor, doğru bizim köye geliyor.
- Derste miydiniz?

- Hayır. 1939'un yaz tatilindeydik. Okulun olduğu yerde otuyordum. Bir taksi geldi. İçinden iki büklüm bir kişi çıktı. İriden bir adam... Seyirttim, vardım, kendimi tanıttım. O da "ben de İsmail Hakkı Tonguç!" dedi. Yanında yalnızca şoförü vardı. "Hüseyin, okulun neresi?" diye sordu. "Buyurun, çıkalım" dedim. Geçici yapıdaki okula çıktık. Kayıtları, yılsonu defterlerini çıkardım. Baktı, "bunları kim düzenledi" dedi. "Gezici başöğretmenle beraber" dedim. "Yeni okula gidelim" dedi. Gittik. Yapıyı görünce yüzü gerginleşti. Yerini beğenmemişti. "Bu okulun yönünü anlat!" dedi. Koridora atladım ve anlattım: "Ön cephe doğu, dersane batı, köy kurulu odası kuzey, salon da güney" dedim. "Okulun bu durumu uygun mu?" dedi. "Değil" dedim, "bizim dersimiz öğleye kadar, dersane güneş görmüyor." "Elini beri ver" dedi ve elimden tuttuğu gibi beni kendine doğru çekti: "Ben anlamam. Okul yeri bulacaksınız. Devlet arkanda. Zaten karakollara emir verildi, sen 'şurası!' de, yeter!" Ben de "tamam, ben okul yeri bulurum öyleyse" dedim. Caminin yanında bir bahçe vardı, oraya gittik. Baktı, "gördün mü okul yerini! Jandarmalar falan geliyor, gezici başöğretmen de geliyor, hemen gönyeyi al, buraya ipi çek! Hadi göreyim seni!" dedi. Baktım jandarmalarla gezici başöğretmen de geliyorlar. Kendi kendime "bu fırsatı değerlendireyim" dedim. Ağalardan çok çekmişim. İhsan Ağaya haber saldım. Beş-altı da adam bulduk, hemen o gün temeli attık. Hakkı Bey birkaç köy daha gezmiş, kendisine anlatılanları bulamamış. Kastamonu'ya varınca gezicileri değiştirmiş. Birini Tosya'ya, birini Küre'ye, birini de Cide'ye yollamış. Sonra bize yeni geziciler geldi..

- Okula devletin katkısı oldu mu?

- Oldu ama, onu da muhtar yedi. 200 lira vermişlerdi. Adam zaten hırsız. Kerpici kendimiz kestik. Muhtar iki gayrimüslim usta buldu, onlara çok gösterdi, az verdi. Duvarı ördük. Okul bitmeden arka bahçeye fidan diktim, yolunu yaptım. Çevresine duvar çektim, taştan. "Meraya girdi" diye muhtar beni şikâyet etti. Köylü benden acizlik getirmeye başladı. Köyden evlendim. Ektim, biçtim. Gölköy Enstitüsüne patates sattım!

- Şikâyetten bir şey çıktı mı?

-Bana "ahlaksız" dediler. Akıl verenler olmuş. "Köyden birini kursa yollayın, gelince Hüseyin'in arkasına bir tekme vurun" demişler. Sonra işi maarif müdürüne ulaştırmışlar. Müdür İrfan Alicioğlu, "biz bu eğitmenin raporunu almadan tekme vuramayız!" demiş.

- Gölköy Enstitüsü Müdürü Ali Doğan Toran'ı gördünüz mü hiç?

- Gördüm. Köyüme bile geldi. Bir yaz tatiliydi. Okulun çatısını çıkıyorduk. Orası burası yarım yamalak kalmıştı. Yeniden köylüye para yasadık. Ama alamadık. Maarif müdürü, Zeki Tanır ile Ali Doğan Toran beyleri görevlendirmiş. Yine otuyordum. Fayton yanıma gelince Doğan Beyi gördüm, kendimi tanıttım. Ali Doğan Bey, "okulu görelim" dedi. Eski okula

çıktık. Belgelere, kayıtlara baktılar. Yeni okula geçtik. Duvar, Ali Doğan Beyin dikkatini çekti. Gitti baktı, beğendiğini söyledi. "Tebrik ederim, güzel olmuş" dedi. Nasıl yaptığımı anlattım. Aralarında fısıldaştılar. İçeriye girdik. Sağa sola baktılar. Köylüye yetmiş ikişer lira yasadığımı, fakat yoksulluk nedeniyle bu parayı toplayamadığımı anlattım. Kitlık olduğunu, buğday bitmeyince siyez yediklerini söyledim. Yine de çalışarak tamamlayacağımı bildirdim. Ali Doğan Bey "tamam, tamam!" dedi. Köyün tarihi camisi ile hamamlarına baktılar. Hamamın biri Rumlardan kalma, öteki de Türk yapısı idi. İsfenderoğullarından kalan hamamın öteberisini zaten köylüler çalıyordu. Ali Doğan Bey hamamı görünce bayıldı (sevinçten şaşırıldı). "Hüseyin, sana iş çıktı! Muhtar ben gelirken kaçmıştı. Yine de ona selam söyle, bir seferberlik ilan etsin, burayı yıkın ve okula çekin. Tahtasını, kiremidini, ağacını kullanın!" Bunları oradaki köylüler de duydu. Ertesi gün işe başladık. Taktik, çektik, her şeyini okula kullandık... Ayın başında ceza beklerken maaşıma iki lira zam geldi. Bu artış, Ali Doğan Beyin tuttuğu raporla olmuş. Şikâyet sayesinde bir kile mahsul aldım. O zaman bir kile mahsul (buğday) iki liraydı.

- Öğrenci sayınız arttı mı?
- Elbette! Çevre köylerin çocukları yığıldı. Dersimi beğenirlerdi.
- Yaptığınız o okul yıkıldı mı?
- Yoo! Bugün eğitim yine o okulda sürüyor. İki oda ek yapıldı, o kadar.
- Öğrencileriniz kitap defter alabilirler miydi?
- Kitap, defter, kalem, sandıklarla milli eğitimden verilirdi. Silgi bile sandıklarla gelirdi. Hepsi de parasızdı.
- Hasan Ali Yücel'le de karşılaştınız mı?
- Onunla da karşılaştım. Köye geldi. Okul yapılmıştı. Yine bir yaz tatiliydi. Okulu gezdik köy üzerihe bilgi aldı. "Bu okula 'Kastamonu Tarihi'ni vereceksiniz!" diye emir verdi, yolladılar. Yanında Vali Avni Doğan da vardı. Değerli bir bakandı.
- Öğrenciler ikiye geçerken durumları nasıldı?
- Okumu yazma bilmeyen geçemezdi. Gazeteyi okurlardı. Yoksa geçemezlerdi.
- Yanınıza ne zaman öğretmen geldi?
- 1956'da falan. Benim okul zaten uygulama okuluydu. Devre devre her on beş günde bir öğrenci grubu gelirdi. Okulda yatıp kalkarlardı. Kumanyaları okuldan gelirdi. Yemeklerini ben yapardım. Derslerimi dinlerlerdi. Araçta öğretmenleri de gelirdi.
- Gelen öğretmenler plan-programlarınıza da bakar mıydı?
- Hayır. Elimde eğitim kılavuzları vardı. Neyine bakacaklar ki!.. Bu kılavuzları zaten oradan verdiler.
- Kılavuzlar sizin açınızdan iyi miydi?

- Ne diyorsun beyefendi!.. Çok iyiydi, çook. Hangi derste ne vereceğimiz yazılıydı. Başarımızda kılavuzların payı çok büyüktür. Öyle şimdiki derslerle falan kıyaslamam... O şekildeydi... Şimdi değişti de ne oldu?..

- Üçüncü sınıftan çıkardığınız öğrenciler bilgi bakımından nasıl olurdu?

- Ortaokul öğrencisi gibi... Bakın bir şey anlatacağım: 1956'da Milli Eğitim Müdürü Hakkı Rodop idi. Kendisi göçmendi. Bizim köye bir göçmen öğretmen yolladı. Enstitüden değil de, kayırma bir öğretmen... Sürtüştük. Bu nedenle de başka bir köyü boyladım. Orada da aynı şekilde çalıştım. Bir gün köyden üç eşraf okula geldi, çocuklara baktılar. Öğrenciler milyonla oynuyorlar... Böley, toplay, çarpay, çıkar!.. Tahtayı yiyorlar sanki... Gelenler gıpta ettiklerini söylediler. Ağanın birisi "şu anahtarları al! Şo gördüğün konakta otur!" dedi. Hacımuharrem Köyündeki bu konakta yedi yıl oturdum. Sebze, meyva yetiştirdim.

- Yine geriye dönsek ve bu kez eğitim-öğretimin dışına çıksak... Atatürk'ün öldüğünde Kasaba Köyündeydiniz. Nasıl oldu?

- Atatürk'ün öldüğünü radyodan duyduk. Köylü de çok üzüldü. Hep ağladılar... Ona kim ağlamaz ki... Çok üzüldüler. Hıçkırığa hıçkırığa ağladık. Öyle bir adam bir daha dünyaya zor gelir.

- Kurtuluş Savaşını anımsıyor musunuz?

- Çocuktum ama anımsıyorum. Cephane çeken kadınlar gözümün önündedir.

- İstiklâl Mahkemesi Başkanı Mustafa Necati?..

- Ya, yaa! Necati Bey vardı... Köprünün başında kaç kişi astı!.. Kaçakları tuttular, astılar. Öyle olmasa önü alınır mıydı?.. İçlerinde hırsızlar, Ermeniler de var. Necati Bey yaman adamdı...

- Ne kadar emekli aylığı alıyorsunuz?

- Geçen üç aylık 14.750.000 TL aldım (Ekim 1933). Biz, birinci derecenin dördüncü kademesinden emekliyiz. Sonradan yasa ile verdiler, çalıştığımızı da değdi...

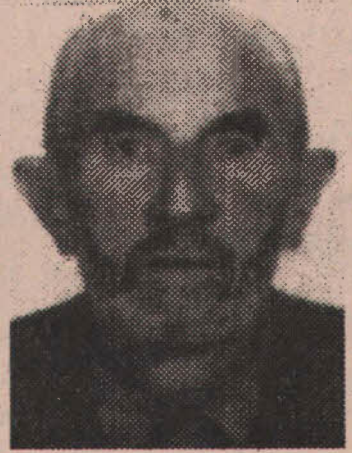
- Öğretmen kursunda iken başınızdan geçen ve bize anlatmak istediğiniz bir anınız var mı?

- Anlatayım. Arkadaşlarla bahçede ders yapıyoruz. Kâmil Bey bizi bir elma ağacının altına götürdü. Arkadaşlar otururken, ellerine geçen taş, tuğla parçası gibi şeyleri elmanın dallarına atarlar, düşeni yedik. Bazan da atılan şey birisinin başına düşerdi. Buna "tuğla kazası" derdik. O gün, arkadaşın birinin eline çene kemiği geçmiş. Nasıl attıysa, bir başka arkadaşın alınına düştü. O arkadaş feryada başladı. Biz de, "aman sus, Kâmil Bey duymasın, 'bu da kemik kazası' dedik!

BAHATTİN TOSYALI

1327'de (1911 Kastamonu Merkez, Hacıbey (Câvur) Köyünde doğdu. Dereköy İlkokulunu 1934'te bitirdi. Cumhurbaşkanlığı Muhafız Alayında askerliğini yaptığı için Atatürk'ün yakın hizmetinde bulundu. 1938'de eğitim kursuna katıldı ve kurs sonunda kendi köyüne atandı. Köyünde 1976'ya dek çalıştı ve o yıl emekli oldu.

Adres: Hacıbey Köyü, Kastamonu.

- İlkokulu bitirdiğinizi söylediniz. İlkokul sonrası?
- Askere gittim. Askerliğimi Çankaya'da, Atatürk'ün yanında yaptım. Ben, Kemal Paşanın postasıydım. Bir yıl onun yanında kaldım. Onbaşı falan değil, yazıcıydım.
- Kemal Paşa ile çok görüşmüşsünüzdür.
- Çok, çok!.. Köşkte yatıp kalkardım. 1935-36 yıllarında.
- Atatürk size karşı nasıl davranırdı?
- Askeri çok severdi. Polisleri ise hiç sevmezdi. Masasını çok topladım, kaldırdım.
- Sizi nasıl çağırırdı?
- "Asker!" derdi.

- Hiç elinizin dolaştığı, hoş olmayan bir durum yarattığınız oldu mu?
- Alışmıştık... Sonra, Kemal Paşa sert bir adam değildi ki... Aha şimdi sizinle konuştuğumuz gibi konuşurduk. Hal hatırımızı sorardı. Bizi azarladığı hiç olmadı. En çok da öteki paşalardan çekinirdim.
- Öğitmen kursunu nasıl duydunuz?
- Dereköy'ün öğretmeni söyledi. "Hemen gittim. Göl'e vardığımda yalnız "Şeyhoğ" Konağı vardı. 2 Numaralı binayı biz yaptık. Müdürümüz Süleyman Edip Balkır'dı.
- Müdürünüzü anlatır mısınız?
- İyi adamdı. Dövmezdi. Oraya gittiğimde ben evliydim. Evli adam dövülür mü?
- Kursta neler yaptınız?
- Okuma dersi, ziraat dersi vardı. "Zıkı" ders çalışırdık. Ziraat öğretmenimiz "Alaman"dı. 2 No'lu bina yapılırken kalıpları biz yaptık. Malzeme taşıdık. Tuğlayı Ermeniler keserdi(!)...
- Grup öğretmeniniz kimdi?
- Vallahi efendi, hiç hatırımda kalmamış. Şehirden falan iyi öğretmenler geliyordu. Okulda doğru dürüst teşkilât yoktu. Bahçedeki alanlarda açıkta, eriklerin altında ders yapardık. Bahçede bir yazı tahtası. İşte o kadar!.. Ayakta deftere not alırdık. İsteyen çömelir, dizini destek ederdi.
- Öğitmenlikte, öğretme açısından güçlük çektiniz mi?
- Hiç çekmedik. Gezici öğretmenler de yardım ettiler. Sonra elimize "kılavuz"lar verilmişti. O kılavuzlar varken başarısız olmak mümkün mü?..
- 1946-47 yılında ve sonraki yıllarda kılavuz vermemişler. Yıl kitaplarınız da değişmiş. Bu durumdan güçlük çektiniz mi?
- Yedi sekiz yıl kılavuzlara göre ders yaptık. Hayli alıştık. Kılavuzlar bizi öğretmen etti. Sonra kılavuzsuz da olsa başarılı çalışabildik.
- Köyünüze okul yaptınız mı?
- Evet, köylüyle birlikte yaptık.
- Öğrenci dövermişsiniz. Ne zaman döverdiniz?
- En çok, yaramazlık yaptıkları zaman döverdim. Dersini bilene ceza yok. Bilmeyene de yok... Bilmeyeni öğretiyoruz. Görevimiz de bu değil mi?
- Başınızdaki geçen ilginç bir olay olmuştur...
- Öğitmen kursunda olmadı. Burada oldu: Kastamonu Valisi bana misafirliğe geldi. Doğru sınıfa girdi. Başladı çocuklara soru sormaya.. Çocuklar bilemiyorlar. Hanımı müdahale etti. "Dur, dur! Sen hiçbir şey bilmiyor musun? Önce çocukların adlarını sorsana! 'Annen baban ne iş yapıyor' diye sorsana" dedi. Vali, hanımının dediklerini yaptı. Sonra çocuklara parça okuttu, sorular sordu. Hepsi de başardılar. Vali memnun kaldı...

MEHMET ÜNAL

1325'te (1909) Kastamonu İli, Safranbolu İlçesi, Ağaçekese Köyünde doğdu. Cami odaşında eski hocalardan "eski yazı" öğrendi. "Yeni Türkçe"yi de kendi kendine öğrendi. 8 Nisan 1933'te askere gitti. Çavuş oldu. 1935'te "terhis" oldu.

1937 sonlarında Gölköy Eğitim Kursuna gitti. 1 Aralık 1938'de eğitimci olarak köyünde göreve başladı.

36 yıl, 2 ay görevde kaldı. 1975'te emekli oldu.

Adresi: Ağaçekese Köyü, Safranbolu / Zonguldak

- Efendim, askerden 1935'te gelmişsiniz. Aradan bir iki yıl geçmiş. Gölköy'de eğitimci kursunun açıldığını nasıl duydunuz?

- Bizim köy, komşu Kırıklar Köyü ile bir okul yaptıracakmış. Yedi yüz lira da devlet yardım ediyormuş. Köyümüz, kendi köyüne okul yapılmasını istemiş ama komşu köye teslim olmuş... Orada zalim bir muhtar varmış. O muhtar bizim köyü de emri altına almış. Bu köy, o muhtara köle olmuş. Ben de hatırlıyorum, köylü çok çekti. Köylünün bu durumunu kavrayınca Safranbolu Maarif Memuruna gittim, "geri kafalıların teşvikiyle, merkez olan bizim köye yapılacak okul, başka köye gitmiş. Şimdi köylü esaret altında. Bu köylüyü nasıl kurtaracağız" dedim. Maarif memuru, tam zamanında geldiğimi belirttikten sonra şöyle dedi: "Sen şimdi Kastamonu Gölköy'e gideceksin. Orada eğitimci kursu açıldı. Yedi ay okuyacaksın ve eğitimci olarak kendi köyüne döneceksin. O zaman, köye bir okul yaptırmak için bize başvuracaksın, biz de yardım edeceğiz. Okulu yaptıracaksın ve köylünü kurtaracaksın!" Nasrettin Hoca'nın "diken" hikâyesi gibi geldi ama, "olur" dedim ve iki ay gecikmeyle Göl'e gittim.

- Yaşınız kaçtı?
- Yirmi dört-yirmi beş.
- Gölköy'e nasıl gittiniz?
- Araba işlerdi. Eşyama arabaya attım, kendim yürüyerek gittim.
- Yıl?
- 1937 sonları ya da 1938 başları. İlk devre eğitim kursuydu.
- İlk vardığınızda Gölköy nasıl bir yerdi?
- Ortada, alınmış bir ev vardı. Ağa eviymiş. O evde kaldık. Yemeğimizi, dersimizi dışarda, alanda yapardık.
- Kaç kişiydiniz?
- Tamı tamına 209 kişiydik. Ben en son gidendim. Numaram 209'du.
- Öğretmenleriniz kimlerdi?
- Hikmet Bozkurt vardı. Zooteknik hocası vardı. Adlarını unuttum. Müdür Süleyman Edip Balkır'dı. Yirmi, yirmibeş öğretmen vardı. Her gün dışarı çıkardık. Biz sınıfta okumadık. Dışarda, ağaç diplerinde okuduk. Köylere tatbikata da gittik. Birimiz ders verirdik, diğer arkadaşlar tenkit ederdi.
- Öğretmenlik dersleri de verdiler elbette.
- Tabii! Verdiler. Bu dersi Hikmet Bozkurt ile başka bir öğretmen verdi.
- Müdür de derse girer miydi?
- Bazı girerdi. O, bizim görevlerimizi anlatırdı. "Memleketinize varınca çok eziyetlerle karşılaşacaksınız. İş yaptırmanız güç olacak. Fakat korkmayın, direnin" derdi. Bu köye gelip göreve başlayınca gerçekten öyle oldu. Çok çektim. Fakat Atatürk nasıl Samsun'a çıkmış, memleketi nasıl kurtarmış; düşmanı kovmuş, "ben bu köyde küçük bir işi yaptırılmıyacak mıyım yahu!" dedim. Biz Atatürk'ten güç kuvvet alırdık.
- Yine Gölköy'e dönelim. Kursu, askerde çavuş olduğunuz için mi alındınız?
- Ben çavuştum. Onbaşlıları ve bazı yetişkin ve tek tük ilkokul mezunlarını da aldılar. O zaman ilkokulu bitirmek çok zor iş. Ben "eski yazı"ma güvendim. Eski yazıyla not alırdım, akşamları arkadaşlara okuyuverirdim.
- Yapı işinde de çalıştınız mı?
- Oradaki 2 numaralı yapıyı biz yaptık. Sırtımızla çok şeyler çektik. Birkaç arkadaş birkaç kez "yahu, biz buraya inşaat yapmaya mı geldik, okumaya mı" diye yakındık.
- Yapının neresini yaptınız?
- Öğretmenlerimizin ikisi inşaatçıydı. Süleyman Edip Bey de inşaatçıydı. Bu öğretmenler harç yapmayı, kireç süzmeyi bilirlerdi. Bize de öğrettiler. Tuğla muğla taşıdık.
- Tuğlayı nereden sağladınız?
- Biz keserdik. Genellikle Çorumlu arkadaşlar keserdi. Bolulu ve

Zonguldaklılar olarak bizler derslerde birinciydik Çorumlular da inşaatta. Tuğlayı biz taşıyiverdik, onlar ördüler.

- Bir ara ikinci kez kursa gittiğinizden söz ettiniz?

- Evet. O tamamlayıcı kurstu. Başarı gösteren eğitimcileri aldılar. Bu kurs 1949'da oldu ve üç ay sürdü. Seyfi Harmandalı hocamızdı. Belge aldık, geldik.

- Süleyman Edip Balkır'ı anlatır mısınız?

- İri yarı bir adamdı. Anlatışta çok güçlüydü. Bize karşı davranışları da çok iyiydi.

- "Anlatışta çok güçlüydü" diyorsunuz. Derslerini iyi mi verirdi?

- Tabii canım, tabii... Onun dersi daha farklı, daha etkileyiciydi.

- Yetişkin, dahası evli kişiler varmış. Dayak yememişsinizdir.

- İçimizde "yanbasan"lar vardı. Bunlardan biri (1949'da) Kastamonu'da çirkin yere gitmiş. O arada, Kastamonu'ya giderken ve törenlerde giymek için yeni urbalar vermişlerdi. O arkadaş, o çirkin yerde o tören urbalarını çaldırmış! İsmail Safa Bey (Güner) bizi alanda topladı. Bağırды çağırды. Ceza olarak o yanbasanın pullarını kestiler.

- Tek yapı olduğunu söylediniz. O da yönetim yapısı. Siz nerede yatardınız?

- Biz de o binada yatardık. Yemeği açıkta yerdik. Sadece üzeri kapalı "alak" gibi bir yerdı. Dersleri dışarda yapardık.

- Sınıf ya da derslikte hiç ders yapmadınız mı?

- Derslik yoktu ki! Sıra da yok. Alanda yapardık. Elimizde yazar-çizerdik. Çömelirdik. Ben eski yazıyla çabuk yazardım. Arkadaşlar yetiştiremezlerdi. Ben sonra, yazdıklarımı onlara okuyuverirdim.

- Sınav?

- Olurduk. İmtihanlar sıkıydı... Öyle ya, bir köye gideceksin, o köyde her ödevi yapacaksın. Köylüyle nasıl geçineceksin? Nasıl yöneteceksin? Köylünün nasıl reisi olacaksın? Bütün bu konularda Süleyman Balkır Bey anlatır, sonra da sorardı.

- Atatürk'ün öldüğünde neredeydiniz?

- Köye yeni gelmiş, göreve başlamamıştım.

- Halk üzüldü mü?

- Ona üzülmeden kimse kalmadı. Herkes ağladı. İçinden ya da açıktan... Biz Gököy'deyken Atatürk hastaydı. Süleyman Edip Balkır bir derse gelişinde hastalığından söz etti, "ağırmiş" dedi ve ağladı. Biz de ağladık.

- Gököy'de o zaman radyo var mıydı?

- Kahvemsî bir yer vardı, orada vardı. Göl'den geldiğim ay, bir kahveci ilk kez Safranbolu'ya radyo getirdi. Atatürk'ün öldüğünde, Safranbolu'nun köylüsü kentlisi o kahveye yığıldı. Atatürk'ün ölümünü naklederken

dinlediler. O zaman halk Atatürk'ü çok seviyordu. Atatürk'ü sevmeyenden şüphe ederim. O bize Allah vergisi gibi bir şey... Onun başardığı işleri başkalarının başarmasına imkân yok. O nasıl başardıysa başardı...

- Kurtuluş Savaşını anımsıyor musunuz?

- Yunan savaşını mı?

- Evet.

- Yunan savaşında ben daha on sekiz yaşında bir gençtim. Bir beygirimiz (at) vardı. Evimizin ihtiyaçları için Bartın'a giderdik. Jandarmalar bizi yolda yakalar, şubeye götürürlerdi. O gece Şubedüzü'nde yatarlık. Şube Reisi Bayram Efendi bizi erkenden kaldırır, bize yük verirdi. Ankara'ya "angarya" çekerdik. Yürüyerek yalınayak...

- Hangi yollardan giderdiniz?

- Buradan Çamlıköy'e, oradan Kuzyaka'ya... Bürmük'ten Boğarsuk (barsak) Deresine... Akşama Ali Rıza Köyüne varırdık. Oradaki büyük odada yatarlık. Kızılelma'dan çıkarak Meydan vesairenden gider, Akbaş köprüsüne ulaşırdık. Oradan doğru akşama Çerkeş'e varırdık, yatarlık. Çerkeş'ten sonra yol ikiye ayrılır. Biz Buyha üzerinden giderdik. Öteki yol Yumaklıbel'den Kızılcahamam'a iner. Biz, Buyha'dan Aydos, Çavundur ve Çubuk üzerinden Ankara'ya ulaşırdık.

- Kaç kez gittiniz? Yükünüz neydi?

- İki ayda bir yakalanır, yollanırdık. Köylerden erzak toplarlardı. Çorap, iç donu... Beyaz, yeşil nasıl olursa alırlardı. Bulgur, tarhana, fasulye, patates, kasaplardan davar, kunduracılardan ayakkabı gibi her şey, her şey!.. Kim ne işi yapıyorsa, verdiği alınırdı. Bütün bunlara "yük" denirdi. Biz de "angarya" derdik. Beygire yükler, Ankara'ya bırakırdık. Ayağımızda çarık vardı, o da delinirdi. Ayakaltımızın ön tarafı ile, topuk tarafı delinirdi. Orta bölüm kalırdı. O da bize yeterdi. Savaşa girmedim ama erzak taşıdım. O kadarlık bir faydamız oldu.

- Çok yararınız olmuş. Böylesi önemli bir konunun tanığısınız. O günleri azıcık daha karıştıralım isterseniz?

- O günleri Allah bir kere daha göstermesin! Yunan, Haymana'nın berisine kadar gelmişti. Buralarda da eşkiyalar vardı, isyan vardı. Köyden Safranbolu'ya gitmek bile çok zordu. Bir sarp dere vardı, orada elimizdekileri alırlardı. Eflani Pazarına hayvan satmaya giderdik, dönüşte yola çıkarlar, paralarımızı alırlardı... Beygiri çatarlardı. İneği alırlar, kesip yerlerdi... Memleket ne yapacağını şaşırırdı. TBMM bile şaşırırdı. Bir yanı "İngiliz'e yamanalım", bir yanı "Fransız'a yamanalım", bir yanı "Amerika'ya yamanalım" dedi. Atatürk'ün iyiliğini nasıl unuturlar, anlamıyorum. O, "hayır, hiç kimseye yamanılmayacak!" dedi. "Savaşacağız, düşmanı yeneceğiz, böyle kurtulacağız" dedi. Atatürk böyle derdi. Düşman Polatlı'ya gelirken mecliste kıyamet kopuyordu. Atatürk'e, "sen şöyle edeceğim,

böyle edeceğim dedin, düşmanı kızdırdın" dediler. "Düşman senin yüzünden geliyor" dediler. Şu yanbasanlara bakın! Şu Gerede, hatta Safranbolu bile isyancıydı. İsyancıydık biz. O zaman benim her şeye aklım ermiyordu. Safranbolu'da bazı zenginler, sözü geçenler ileri gelenler halkı derleyip toparlayıp Toprakcumalara doğru Atatürk'ün önünü kesmeye gittiler. Geredeli Dayı Avni diye birisi vardı, bir yanı Safranbolu'dan Dayıoğlu tarafıydı. Bu adamlar padişah yanlısıydı. Gerede de binbaşı falan vurdular. Epey birşeyler oldu. Safranbolu da isyancı. Sonradan döndük ama ne fayda!

- Siz Atatürk ü yakından gördünüz mü?

- Görmem mi? Askerde gördüm

- Sonra nasıl bastırıldı isyan?

- Gericiler Safranbolu da toplanıp, Toprakcuma'ya doğru yollandılar. Güya Atatürk'ün önünü kesecekler de onunla savaşıyorlardı. Atatürk nerede, bizimkiler nerede? Şu akla bakın bir kere. Şu gericiliğe bakın! Bu kafadaki adamlar yıllar sonra da "bu köye öğretmenin zararı tutar, gelmesin!" dediler. Bunların gericiliği bizi çok üzdü. Göl'den buraya geldikten sonra köylüyle çok mücadeleler yaptım. Önce Göl'den öğretmenim ve kaymakam "okul yapacağız" diye geldiler. Köyde toplantı yapıldı. Komşu Kırıklar Köyü Öğretmeni Mustafa Sevinç de var. O akşam bende kaldılar. Yedik içtik. Müfettiş ile kaymakamın yataklarını bir odaya serdim. Mustafa'nın yatağını da başka odaya serdim. Mustafa bana, köydeki Mustafa Ağaya söz verdiğini, oraya gideceğini söyledi. Dırettim ama dinletemedim, gitti. Durumu anlatmış. Mustafa Ağa öğretmene demiş ki: "Hemen beygire bineceksin, bütün mahalleyi gezeceksin, yarın sabah müfettiş ile kaymakama itiraz edecekler!"

- Sonra?

- Sabahleyin köyün ortasına çıktık. Köylü, kaymakama beya(alabildiğine) karşı gelmeye başladı. Müfettişe de karşı geldiler. Beni de istemediklerini söylediler. Kaymakam ve müfettiş yedi kişinin adlarını aldı. Bana da "sen bu köyde durma, nereyi istersen verelim!" dediler. Ben de "yok, ben bu köye mektep yaptıracağım. Bunun için Göl'e gidip eğitmen oldum" dedim. Müfettiş: "Yok yahu! Böyle köylü ile mektep yapılır mı?" dedi. "Yaptıramazsam istifa ederim" dedim. Zaten ayda 10 lira alıyoruz. "Bunlar bize karşı geldiler, bizi köyden kovdular, mahkemeye verelim" dediler. Ertesi gün bu yedi kişiyle Safranbolu'ya indim. O zamanlar insanları karakolda falan uyduruyorlar(!). Devir öyle devir. "Sizi karakolda döverler, ben sizi kurtarayım" dedim. Onları kahveye bırakıp, doğruca Milli Eğitim'e gidip müfettişi buldum. "Beyefendi, ben o adamları buldum, bunları affedeceksin, cahillik ettiler, siz bunları affedeceksiniz, ben onlara okulu yaptıracağım. Ama biraz zaman geçecek" dedim. "Gelsinler, af

dilesinler¹ dedi. Kahveye gittim, durumu anlattım. "Eğitmen bizi döğdürmeye getirdi" diye önce gelmek istemediler ama sonra razı oldular. Aradan bir yıl kadar geçti. Köylüyü topladım, "kireç yakalım, sizi bütçe parasından kurtaralım" diyerek otuz tonluk kireç yaktırdım.

- Nasıl razı ettiniz okul yapımına?

- "Mektep yapacağız" demedim. "Kireci satıp, bütçe parası vereceğiz" diyorum. Kurtardıklarımından birisi durumu sezmiş, "kireç yaktırıp, bize mektep yaptıracak" demiş. Yapmama kararı almışlar. Üç ocak kirecimiz oldu. 90 ton kadar. Arada satıyoruz da... O ara Bekir Suphi Aktan adında bir kaymakam geldi. Giden kaymakam eycük (azıcık) gevşekti. Bekir Suphi Bey dev gibi bir adam. "Hoş geldiniz"e gittim. Okul yaptırma isteğimi ve olanları anlattım. "Köye gelin ve bana okulun yerini gösteriverin" dedim. Meraklıymış, "olur" dedi. Köye geldi ama köylü gelmedi. Karşı gelmeye bile hazırlanmışlar. Okulun yerini belirledik. Bana, "köylüyü çağır, gelsinler!" dedi. Kaymakam sert. Üç de jandarma var yanında. Toplandılar. Kaymakam, "niye böyle geldiniz? Okul yapacaksınız, hani kazma-kürek? Hadi gidin, kazma-küreklerinizi alın gelin!" diye bağırdı. Denileni yaptılar. Biz o arada işi bölüştürdük. Biri gelmemiş. Kaymakam beni sıkıştırınca, adını söyledim. Jandarmaları yollayıp getirtti. O adam da eycük yanbasandı. Kazmayı yavaş yavaş vururmuş. Kaymakam da onu dikizlemiş. "Kazmayı hızlı vur, vatan için çalışıyorsunuz!" dedi. Adam da "ben vatana çok çalıştım" demez mi? Kaymakam, "vatana öyle çalışılmaz, böyle çalışılır" diyerek tokadı bası basıverdi mi?.. Köylüler korktular. Böyle itişmelerle iki göz (oda) yaptık, çatıyı çattık. Sonra işlik yaptık, öğretmen evi yaptık... Fakat şimdi yıkılıyor. Oralara varınca bakıyorum da, o emeklere acıyorum. İşlik bu yıl (1993) göçtü. Öğrenciler de taşınıyor.

- Siz çalışırken üzerinize öğretmen geldi mi?

- Çok!... Önce Oğlum İbrahim geldi. Sekiz yıl birlikte çalıştık.

- Oğlunuz başınıza müdür mü oldu?

- (Gülerek) Öyle oldu.

- O müdürlüğünü kullandıysa, siz de babalığınızı kullanmışsınızdır.

- Eh, biraz sıkıştırdım... Onun derslerini kimi zaman dışardan dinlerdim.

Bir gün bir çocuğu sıkıştırıyordu. İçeri girdim. Tahtaya kaldırmış. "Yazamıyorsun! Yapamıyorsun!" diye çocuğa bağılıyor. Zavallı çocuk korkudan titriyor. "Ne ediyorsun İbrahim böyle?" dedim. "Okuyamıyor, yazamıyor, dediğimi yapmıyor" dedi. Ben de "Canım Oğlum, bu çocuk korkusundan şaşırmış. Buna sen öğretsene! Öğretmeden dövülür mü? Dövmeyle adam mı olunur?" diyerek yatıştırdık. İbrahim Göl Enstitüsünü bitirdi. Fakat muameleyi (işlemleri) falan bilmezdi. Gelen giden evrakları ben yazıverirdim, o imzalardı.

- Siz nasıl öğrendiniz?

- Kendi kendime. Yapa yapa öğrendim.

- Efendim, önemli bir şey soracağım: Eğitim kılavuzları varmış...

- Vardı ya!.. İlk atandığımda (1938) derse başlamadan maari memurluğundan verdiler. Bir de yıl kitabı. Birinci Yıl, İkinci Yıl, Üçüncü Yıl. Biz üç yıl okutabiliyorduk.

- Bu kılavuzlar size yararlı oldu mu?

- Aaa! Efendim, dersleri saat saat yazardı. "Şu ders şu kadar saat" diye.

O saatleri bazen geçerdik. Çocuğun kafasına yerleşmediyse bazen bir saat fazla yapardık. Ya da kolaysa bir saat az. Kılavuzlar çok işimize yaradı. Adeta bize hocaydı. Her saatte ne yapılacağı adım adım yazılıydı. "Al at. Ata ot at..." Yazdır, okut, şöyle ver, böyle de, şu masalı anlat" falan. Yurt ve yaşama bilgisi dersi vardı. Üçüncü sınıfa gelen çocuk tarih, coğrafya gibi şeyleri kılavuzların gösterdiği biçimde tam öğrenirdi.

- Üçü bitiren öğrencilerin durumları nasıldı?

- Şimdi efendim, kendimi metheder gibi olmasın; üçüncü sınıftan çıkardığımız çocuk, ilkokulun beşinci sınıfına ders verecek kudretteydi.

O kılavuzlar ve o yıl kitapları ile öyle öğrenci yetiştirilirdi. Çünkü kısaca da olsa tarih coğrafya da var. Deee üniversiteye kadar okuyacaksın ki, tarihi ve coğrafyayı dibine kadar öğrenebilesin!..

- Tarih-coğrafya için "kısaca vardı" dediniz. Neler vardı?

- İstiklâl Savaşı tam olarak vardı. Ülkemizin tarihi, coğrafyası vardı. Çocuğa lâzım olacak bilgiler, öğrenilmesi gereken bilgiler vardı.

- Mehmet Bey, tüm ülkelerin eğitim programları şimdi o kılavuzları taklit ediyor. Çok ilginçmiş...

- Ne diyorsun sen?.. "Bizim hocamızdı" dedim ya... Başka bir tarife lüzum bırakmıyordu. Başka bir hocaya gerek yok be!.. O kadar detaylı. Hasan Ali'nin, Hakkı Tonguç'un buluşuydu onlar...

- Eğitim kılavuzlarını bir gün elinizden aldılar! Kitaplar değişti. Ondan sonra nasıl çocuk okuttunuz?

- O kılavuzların verdiği ilham var ya, o bize yetti zaten. Birinci sınıfta çocuk nasıl okur, bunu ben bir kere ezberlemişim. Gazeteyi okuyacak duruma getirirdim.

- Kılavuzlar ne zaman kalktı?

- Sekiz yıl uyguladım. Demek ki 1946'dan sonra kalkmış. Bakan Hasan Ali ve Hakkı (Tonguç) Beyler görevlerinden alındılar ya, işte o zaman. O sekiz yılın kılavuzları bizi de öğretmen yaptı.

- Hakkı Tonguç, siz Gököy'deyken gelmiş miydi?

- Geldi. Bir kez geldi. Teftiş etti. Yapılan işlere baktı. 2 Numarayı gezdi, gitti.

- İkinci kez Gököy'e gidişinizde yine yapı işinde çalıştınız mı?

- Çalıştım. Bu sefer Göl'e su getirdik. Uzun demir boruları biz döşedik. O işin adamları vardı, ama bizi de eygidülerdi (götürürlerdi). Çayda akan suyun taa iki metre altına boruları döşedik. Biz, başarı gösterdiğimiz için çağrılan 23 eğitmendik.

- İkinci kez de belge verdiler mi?

- 1938'de belge vermediler. İşte o zaman (1949) verdiler. İki tane de "üstün başarı" belgem vardı. Birisi Bakan Hasan Ali'den; diğeri Zonguldak Maarif Müdüründen. Hepsini yitürdük...

- Efendim, yorduk ama, Gölköy'de başınızdan geçen ilginç bir anınız olmalı?

- Yok canım, yorulmadım. Fakat anı yok.

- Öyleyse yine başa dönelim: Ziraat dersleri de var mıydı?

- Vardı. Zooteknik vardı. Haftada bir saat.

- Akşamları ne yapardınız?

- Mütalaa vardı. Çalışıyoruz. Gündüzden çalıştıklarımızı tekrarlıyoruz. Hoca geliyor, alanda ders veriyor. Açıkta gece dersi. Sınıf yok ki!..

- Sabahları kaçta kalkardınız?

- Saat yedi-sekiz gibi... Dokuzda ders başlardı. Herkes küme küme oraya buraya giderdi. Bizimkinin adı "Karaelmas Kümesi" idi. Öğretmenler kümelerin başına geçer, ders verirdi. Bizim küme öğretmenimiz Hikmet Bozkurt'tu.

- Efendim, biz epeydir bu araştırmayı yürütüyoruz. Siz, rastladığımız ilk 1938 kursu çıkışlısınız. Gördüklerimden de dinçsiniz, sağlıklısınız. Hele belleğiniz çok güçlü. Nedir gençliğinizin nedeni?

- Sağolun. Eğitimlik uğruna çok mücadele verdim. O, uçsuz bucaksız çekilmez mücadeleler... Okulla da kalmadı, köyün her türlü noksanına koştum. Camisi, çeşmesi, yolu vesairesi. Bunların anlatılması bitmez. Ben burada çok kötülükler gördüm. Birkaç kez, köyün üstündeki Kocakaya'ya, kendimi atmaya karar verdim. Çektiğim sıkıntı çok fazla. Yetiştirdiğim öğrencilerin gelip beni ziyaret etmeleri, hörmet etmelerinden çok mutlu oluyorum. Bana, onlardan evvelki geri kafalılar çektirdiler.

- Köydeki öğretmenler size mi "şöyle yap, böyle yap!" derlerdi, siz onlara mı?

- Onları maarif memurluğundan yollarlarken "orada bir öğretmen var, sakın ona dokunma, karşı gelme, dediğini yap!" derlermiş. Öğretmenlerin göreve başlama kâğıdını ben yazardım. Beni öğretmen gibi görürlerdi. Ali Koca Öğretmen, "senin yazdığın evrakın altına 'müdür' olarak imza atmaya utanıyorum" derdi.

- Öğrenciye dayak atar mıydınız?

- Bazan. Ama çok az. Öğretmenler kadar değil... Bir kere söylerim

yapmaz, iki kere söylerim yapmaz, işte o zaman. Bir de aşırı yaramazlık yaptığıında. Öğretmenler "niçin okumuyorsun" diye döverlerdi. Ne için olursa olsun, dövdünüz mü, çocuk hephepine şaşırır.

- Sınıfa gazete götürür müydünüz?

- Götürürdüm. Okurdum, okuttururdum.

- Çocukları dışarıya, bağa-bahçeye çıkarır mıydınız?

- Haftada bir gün çevreyi gezmeye çıkarırdım, "yurt ve yaşama bilgisi" dersinde. Dersin adı böyle diyor. İşte şurası dağ, şurası dere, şurası ufuk, orası bilmem ne... Çocukları bir dereye, bir tepeye çıkarır, daha pek çok şeyi göstererek anlatırdım.

- Sınıfta ders anlatırken araç gereç kullanır mıydınız?

- Tabii! Örneğin geometri dersinde kendi yaptığım santimetreküp, onametreküp(!), metreküp vardı. Kişin da bunları dışarda kardan yapardık. "İşte metreküp! Şu yüzü de metrekaedir! " Her yanını birlikte ölçeriz. Sonra, "gördünüz mü yavrularım, metrekaeyi, metreküpü..." derdim. İşte böyle. Onametreküp ile santimetreküpü ağaçtan kendim yaptım. Mektepte duruyordu. Emekli olduktan sonra bir gün gittim ki, hepsi yok olmuş! Ayrıca haritalarım haritalıktaydı. Hangisi lâzımsa onu tahtanın yüzüne gerer, öyle ders verirdim. İşte böyle zaman geçti. O günlere bakıyorum da, şimdiki mektep eğitimini hiç beğenmiyorum. Torunumun çocuğu, öğretmenin verdiği ödevleri anasına yaptırıyor. Ona soruyorum, "öğretmen seni tahtaya kaldırıp da bu hesabı yaptırmıyor mu? Bakınca, kimin yaptığını anlamıyor mu?" Yok, yok, yok!. Bir de bizimki sınıf birincisiymiş. Ötekilerin vay haline! Beşinci sınıftan alıp, ikinci sınıfa indirmeli. Ben bakarım ki, kendisi yazmamış, kimin yazdığını sorarım. "Ben yaptım" derse, ben de "bana yalan söyleme de, anam babam yaptı de!" derdim. Söyletirdim, gerekçesini öğrenirdim. Sonra da ona "sen amele tutmuşsun. O yapmış, sen yatmışsın. Şimdi tahtaya kalk bakayım..." der, tahtada yaptırırdım.

- Sizin sınıflarınızda böyle öğrenci yok muydu?

- Yoktu ya! Sınıfta kalma vardı. Korkudan çalışıyordu. Şimdi git -gel, geç. Geçen gün eski bir tanıdığa rastladım, "hocam siz gittiniz, kültür de, eğitim de bitti" dedi. Nerde o eski dersler yahul.. Kabahat programda mı. öğretmende mi, nerede?

- Efendim, çok sağolun. Eğitim tarihimizin geçmiş günlerini, önemli olaylarını gözler önüne serdiniz. Sizi de yorduk. Sağlıklı günlerinizin sürmesini dileriz. Saygılarımızı sunuyoruz.

- Ne demek!.. Asıl ben mutlu oldum. Biz bittik. Siz olsun eğitimi bitirmeyin!..

NECATİ YILMAZ(*)

1909'da Abana'nın (Kastamonu) Yeşilyuva (Gedos) Köyünde doğdu. Okuma-yazmayı köydeki "Topal Hoca"dan öğrendi. Abana Ruşdi Okulunun 4. sınıfına (sınavla) girdi ve burada yalnızca bir ay okudu.

1938'de Gölköy Eğitim Kursunun birinci devresine katıldı.

Köyü Yeşilyuva'da başladığı öğretmenliğini orada 34 yıl sürdürdü. 1972'de emekli oldu.

1989'da Abana'da öldü.

Anısı önünde saygı ile eğiliyoruz.

- Çocukluk yıllarınız nasıl geçti?
- Köyde doğdum. 25 yaşıma kadar köyde durdum. 5-12 yaşım savaş yılları içinde geçti. Hocam topal olduğu için askere alınmamıştı. Hocanın işini gücünü köylü görürdü. Fahri (parasız) olarak çalışırdı. Yemeğini de sıra ile köylü verirdi.
- Birinci Dünya Savaşı yıllarını yaşadınız. O günlere ilişkin bir anınız var mı?
- Kurtuluş Savaşının son günleriydi. Hocaya bir kâğıt geldi. Ordularımızın İzmir'e girdiği bildiriliyordu. Hoca bana dedi ki: "Haydi git, yazıcılara müjdele! 'İzmir alınmış!' de" dedi. Ben koşarak gittim, bir tarlanın içinde yazıcıları buldum. "Aşar" alıyorlardı o zaman. Ürünün sekizde biri devlete verilir. "Ey millet, müjde! İzmir alınmış!" dedim. Bana para verdiler.

*) Yazarımız Hayati Tahsin Yılmaz'ın babası Necati Yılmaz'la Muharrem Saka ve Nurettin Doğan'ın yaptığı söyleşi, 1 Mayıs 1982 tarihli Abana Gazetesinde yayımlandı. Bu söyleşinin ses bandlarından yararlanarak, konumuza ilişkin bölümleri seçtik.

- Kurtuluş Savaşına ilişkin başka anınız var mı?

- Var, var! Ben, hocadan sonra Abana'daki "Ruşdi" okuluna yazıldım. Beni sınavla dördüncü sınıfa aldılar. Ama bir ay okuyabildim. Anam-babam İstanbul'daydı. Onların yanına gittim. İstanbul daha alınmamıştı. İngilizler vardı. Ben İstanbul'dayken, Rafet Paşanın ordusu İstanbul'a girdi. O günkü bayramı, o günkü heyecanımı hiç unutamam. Çok "tezahürat" yapıldı. Köprüde kurbanlar kesiliyor; ağlayanlardan, "yaşa, varol! diye bağırانlardan geçilmiyordu. İstanbul üç yıl düşman elinde kalmıştı. Babam da o zaman "salapurya"cıların (küçük yelkenli gemi) kâhyasıydı. Ahçı dükkânımız vardı. Kahvecilik şu bu da yaptık. Ramazanda oyun yerleri açardık. Babamın dükkânından mavzer, tabanca, kama eksik olmazdı. Ordunun İstanbul'a girdiği gün halk sabaha kadar bayram etti. Cayır cayır silah sesleri her yeri çınlatıyordu.

- O devirde alışveriş nasıldı. Halkta "para" var mıydı?

- Küçükpazar'da (İstanbul) kahvemiz varken, bir çay 3 kuruştı. Kasaya hiç para girmeden kahveyi kapattığımız olurdu. Halkta para yoktu. Çayı bile veresiye içerlerdi. Herkes çayını içer, giderdi. Herkes gidince defterin başına oturur, "falanca geldi mi?" diye denetleyerek, hesabına çay parasını yazardık! 80 kişiden ancak 10'u çay parasını peşin verebilirdi!..

- İlkokulu bitirmediniz. Okuma yazmayı askerde'mi ilerlettiniz?

- Babam beni askere yollamak istemedi. "Bedel" verecekti. Ama ben, babamın haberi olmadan İnebolu Askerlik Dairesine dilekçe yazdım, jandarmalık istedim. Askere gittim ve istediğim "mertebe"yi buldum. Onbaşı oldum, karakol kumandanı oldum. Beni gedikli mektebine de yollayacaklardı ama askerde kalmadım. Askere gitmeden "yeni yazı"yı öğrenmiştim.

- Sarıyorum 1930'lu yıllardayız. Nasıl öğretmen oldunuz?

- Köye geldim. Bir sanatım yok. İş güç yok. Babamla da aramız iyi değil. Babam iki evli. Böyle düşünüp dururken, Kastamonu'ya öğretmen kursu açılacağını duydum. Köylerden okuyup yazma bilen, askerde çavuş; onbaşı olan, idarecilik yapabilecek durumda bulunanların başvuruları kabul ediliyor. Böyle ilanlar var. Ben de başvurudum.

- Yıl?

- 1938. 11 Nisan günü Kastamonu Gölköy Eğitim Kursuna kayıt oldum. Orada yedi ay öğretim usülleri üzerinde çalıştık.

- Gölköy o zaman nasıl bir yerd?

- Her yer çamur, bataklık gibi bir yerd. Çadırlarda yattık.

- İş de yapmışsınız...

- Hem de ne iş! Şeyhoğlu Konağı diye bir tek sağlamca yapı vardı. Onu onardık. Tuğla kestik. Çok tuğla kestik. Uzun bir yemekhane binası yaptık. İki katlı bir yapı yaptık. Üstünde iki yatakhane; altında da iki

dersane. Sonra kantin yaptık, kümes yaptık, hamam yaptık...

- Köyde nasıl işe başladığınızı da anlatır mısınız?

- Köyde amcam muhtardı. Baktım aleyhimde falan. "Biz eğitimci istemeyiz, Hacıveli'de okul var" falan diyor. Durumu gezici başöğretmene anlattım. "İsterse hiç çocuk vermesinler, sen bu köydesin!" dedi. Sonunda köy odasını işgal ettim, başladım öğretime. Köylü de odada oturmak istiyor. Benim kahvem vardı. Dedim ki: "Bana yılda bir gün kazma kazıverirseniz, kahvem okul yaparım!" Köylü kabul etti. Komşu Yaylas (Yakabaşı) Köyü çocukları okulu doldurdular. Bizim köyden iki çocuk benim vardı, iki çocuk amcamın ve bir çocuk da Kasap Ahmet'in oğlu.. Ha, bir de Kardeşim Mesut var. Öğrenci sayısı 33-34'ü buldu...

- Niye köyden öğrenci yollamıyorlar?

- Sonunda köylü anladı yanlışını ve yolladılar. 34 yıl bu köyde kaldım, köylü ile hiçbir anlaşmazlığımız olmadı. Köye okul da yaptırdık. Hatta, çocukları tarlamda bile çalıştırdım da, hiç karışmazlardı. Çok rahat çalıştım.

- Köylü kızlarını okula yollar mıydı?

- Bu konuda hiç sıkıntım olmadı. Köylü özellikle kızlarını daha çok

okutmak isterdi. Ben zaman zaman bütün köylüyü sınıfa çağırırdım. Bazı dersleri onlara da dinletirdim.

- Köydeki okula ilişkin bir anı...

- Okulu yeni açmışım. 1. sınıf. Üç-dört günlük. Tahtaya bir sandalye resmi yaptım. Çocuklara, "kim sandalye resmi yapabilir?" diye sordum. Sıra ile birkaç öğrenci tahtaya kalkıp sandalye resmi yaptı. Öğrencinin biri büyük bir sandalye resmi yaptı ve arkadaşlarına sordu: "Bu sandalyede kim oturur?"

2 Numara. Bugün de (1993) ayakta!
Baba Necati Yılmaz'ın da emek verdiği bu yapıda oğul Hayati (Tahsin) Yılmaz iki yıl yattı.

Cevabını da kendisi verdi: "Köstürü!" Köstürü Mehmet şişman bir adamdı.

- Okulda araç gereç yönünden sıkıntıya düştünüz mü?

- O zaman ders aracı yok. Öğretmen her şeyi kendinden yaratacak.

Bilhassa bizim eğitimci teşkilatı çok başarılıydı. Sebebi, bizim kılavuzumuzun olmasıydı. Bu kılavuz, bir öğretmen gibi bize rehberdi. Her sınıfın da ayrı ayrı kitapları vardı: 1. Yıl, 2. Yıl ve 3. Yıl. Bu kitaplar

çok iyi hazırlanmıştı. Biz, kılavuzlardan yararlanarak konularımızı çok rahat işlerdik. Hiç sıkıntı çekmezdik...

- Biraz da askerlik yıllarınıza dönelim. Siz, Mahmut Makal'ın "Bizim Köy"de anlattığı yerlerde askerliğinizi yaptığınızı söylemişsiniz.

- İlk askerliğime 7 Şubat 1934'te başladım. Yozgat Jandarma Okulunda 8 ay kurs gördükten sonra, Aksaray Merkez Karakoluna verildim. Orada iki ay stajdan sonra Borucu Karakolu kumandanlığına atandım. Bu karakola bağlı 33 köyüm vardı, Makal'ın anlattığı köyler de bunlar içindeydi. İlk gezim de Nurgöz tarafına oldu.

- Makalın öğretmenlik yaptığı köy...

- Evet. Gittiğimiz köylerde bir köpek ordusu ile karşılaşılıyorduk. Bizi, atların üzerinden alıp parçalayacaklar gibi saldırıyorlardı. Köyün çok çevrede. köpek çokluğu da bundan. Üç köpeği olan evler vardı...

- "Bizim Köy"de okuduğumuza göre, evlerde tuvalet yokmuş...

- Ne gezer! Ama ilk günlerde bilmiyordum durumu. Çavdarlı Köyünde kaldık bir gece. Yanımda da iki jandarma var. Sabah oldu. Helâya gideceğiz, bekçi elimize bir ibrik verdi, dışarıyı göstererek, "işinizi görün!" dedi. Ben baktım, helâya benzer bir şey yok... Köyde bir tane varmış, ona da kimse gitmezmiş! Neyse biz açık araziye oturduk... Sonra muhtardan, ihtiyar heyetini toplamasını istedim. Geldiler. İlk sorum, hangi mezhepten olduklarını sormak oldu. Köyde taşın bol olduğunu ama helânın olmadığına çok üzüldüğümü söyledim. Hemen o gün, oraya bir helâ yaptık. Her evin böyle bir helâ yapmasını, yapmayanları bana bildirmesini muhtardan istedim. Merkeze döndüğümde araştırdım ki, bütün köylerde durum aynıymış! Köy muhtarlarını toplayarak, her evin mutlaka bir helâ yapmasını emrettim. On beş günde helâlar yapıldı!..

- Şeyhler de varmış o bölgede...

- Çekiçler Köyünde Ahmet Efendi adında bir şeyh vardı. Bu şeyh için gizli yazı geliyordu. Ayrıca yüzbaşı da telefonla şeyh üzerine bilgi istiyordu. Şeyhi çağırdım. Geldi. Etraflıca konuştuk. Dinle devlet işlerinin ayrı olduğunu, devlet işlerine karışmaması gerektiğini... söyledim. Şeyhin durumu bir daha şikayet konusu olmadı.

- Karakol kumandanıyken önemli olaylarla karşılaştınız mı?

- Bu karakolda bir buçuk yıl kaldım. Çevre halkının misafirperverliğini unutamam. Muhtarlar arasında özellikle Nurgöz Muhtarı Gani Çavuş'u çok severdim. Makal da anlatıyor Gani Çavuş'u. Bölgede önemli bir sorunla karşılaşmadım...

KÖY ÖĞRETMEN OKULU GİRİŞLİ, GÖLKÖY ENSTİTÜSÜ VE HASANOĞLAN YÜKSEK KÖY ENSTİTÜSÜ ÇIKIŞLILAR

MEHMET ÖZTÜRK

İnebolu'nun (Kastamonu) Keti Köyünde doğdu. İlkokulu Evrenye'de (Gemiciler) okudu. 1939'da başladığı Gölköy'ü 1944'te bitirdi. Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsünü de 1947'de tamamladı.

Kastamonu Merkezde gezici başöğretmen olarak 6 yıl ve bu görevle Abana'da 2,5 yıl çalıştıktan sonra askere gitti. Dönüşte Samsun, Vezirköprü, Elaldı Köyü başöğretmenliğine atandı. Burada 1,5 yıl çalıştıktan sonra Samsun İli, maarif müdürlüğü inşaat denetmenliğine atandı. 1959'da bu görevle İstanbul'a atandı. 1961'den başlayarak İstanbul'un çeşitli ortaokul ve liselerinde resim; resim ve sanat tarihi öğretmenlikleri ve yöneticilik yaptı. 1978'de emekli oldu.

Telefonu: 0212 - 575 31 58 ve 539 85 97

Adresi: İzzettin Çalışlar Cad. 22/7, Bahçelievler/İstanbul

- Gölköy'e gidişinizden başlayalım...

- Evrenye'de sınava girdik. Soru kâğıtları Gölköy'e gitti. Sonuçlar geldi, kazanmışım. İnebolu'ya karadan (yürüyerek) gittim. Çok yağmur yağıyordu. Babam beni Manastır Deresinden sırtında geçirdi. Kastamonu'ya da bir kamyonun şoför mahallinde gittik. Şekerköprü'de inip, yürüdük. 1 No lu yapının merdivenlerini çıktık. Nöbetçi Öğretmen Hakkı Güven, beni alıp arkadaşların arasına koydu. Babam "ben gidiyorum!" deyince ağlamaya başladım. Sonra arkadaşlara ısındım.

- Kaç öğrenciydiniz?
- 45.
- Dersler ve işler nasıldı?

- İş yoktu. Yalnızca ders yapıyorduk. Yeniden besinci sınıfı okuyup tatile çıktık. Döndüğümüzde okulumuz köy enstitüsüydü. O zamana kadar hiç iş yoktu. Yemekler de güzeldi, yattığımız yer de Enstitü olunca iş dersleri başladı. Çok öğrenci geldi 2 Numarada yatıp kalkmaya başladık. Öğrenci çok olduğundan, tek bir battaniye düşüyordu. Uşüyorduk. İşler de başladı. Yarım gün ders yarım gün iş yapmaya başladık. Bahçelerde, bina yapımında çalışıyorduk. Dadaylı ve Ermeni ustalar vardı. Onlara yardım ediyorduk. İnşaat öğretmenlerimiz Mahmut Erdil ve Yakup Canlier'di. Tulumlarımızı giyerek 3 No'lu binanın önünde toplanır, işe dağılırdık. Tuğla örmesini, baca çıkarmasını, taş yont-masını, sıva ve baana yapmasını öğrendik. Ağaçtan müdür evi yaptık. 5 Numarayı yaptık. Zaman zaman bahçelerde çalıştık. Mustafa Yaldir tarım öğretmenimizdi. Bizi fidanlık'a götürürler, orada meyva budamasını, bakımını, dikimini, çukurların açılmasını, kalem yaprak aşlarını, ağaç hastalıklarını öğrendik. Uygulayarak öğrendik. Ben usta oldum. Benim yanıma küçük sınıflardan 8-10 öğrenci verirlerdi.

- Başka bir enstitüye ekiple gittiniz mi?

- Sıtkı Şenoğlu Öğretmenimizin başkanlığında Ladik Akpınar Köy Enstitüsüne gittik. Orada zelzele olmuştu. bir bina yaptık. Orada Macar Sili Usta ile de tanıştık. Sili Usta birçok köy enstitüsünde çalışmış.

- Yapı yapmaya gidiyorsunuz. Siz nerede yatıyorsunuz?

- Sırtımızda yatacağımızla gidiyoruz. Battaniyelerimiz "azık torbası" gibi sırtımızda gittik. Yaz günü. Nerede olsa yatarlık. Hasanoğlan'da da bir bina yaptık.

- Sizde en çok etki bırakan öğretmenleriniz?

- Fransızca Hilmi Bilginer, Tarih-Coğrafya Öğretmeni Özdemir

Mehmet Öztürk (solda) Ahmet Uzun'la
(1944'te Golköy'de askerlik kampı)

Doşkuner, Yurttaşlık Öğretmeni Ali Doğan Toran, Pedagoji Öğretmeni Mustafa Yaldir, Tarih Öğretmeni Şaziye Toran, Psikoloji Öğretmeni Ruhi Esin...

- Dayak?

- Ben hiç dayak yemedim. Bir keresinde Ali Doğan beni dövme için ayağıma bastı ama dövmeydi. Dadaylı Mehmet İhtiyar diye bir arkadaşım vardı. Benden cüsseliydi. Onunla güreşe tutuştuk. Ben daha önce birkaç oyun öğrenmişim. "Kapan"ı iyi öğrenmişim. İhtiyar'ı kapana vurunca, alını yere çarpıp yarıldı. Dayağı bunun için yiyecektim. Ben ağlayınca, Ali Doğan vazgeçip "bir daha yapma!" dedi. Bunun üzerine ben öteki dersleri bırakıp yurttaşlık bilgisine çalışmaya başladım. Gerçekten Ali Doğan sınıfa girer girmez "190 Mehmet Öztürk!" deyip beni sınava kaldırdı. "9" aldım "Aferin!" dedi. Ertesi derste yine kaldırdı. Ondan sonra beni çok sevdi. Beni "nöbetçi öğretmen yardımcılığı"na aldı. Orada daktilo da öğrendim. Ben tuğla harmanına, taşocağına gitmedim. Ustalıkta iyi yetiştiğimiz için, devamlı öğrencilerin başında inşaatlarda çalışırdık.

- Köylere okul yapmaya gittiniz mi?

- Ben gitmedim.

- Uygulama?

- Uygulamaya gittik. Biz üç kişi Başköy'e gittik. Orada bir buçuk ay uygulama yaptık. Orada bir bayan öğretmen vardı. Özel öğretim ve pedagoji öğretmenimiz Mustafa Yaldir da ara sıra bizi denetime gelirdi.

- Okul size iyi bir kişilik ve öğrenim verebildi mi?

- Biz ilk mezunlar gerek kültür, gerekse öğrenme bakımından gayet iyi yetiştik.

- Hasanoğlan'a da gittiniz. Oraya birçok enstitüden öğrenciler geldi. Gölköylüler olarak durumunuz nasıldı?

- En başta Kızılçullu'yu sayarım. Nedenini de şöyle açıklıyorum: Kızılçullu, Amerikan Kolejinin yerine kurulmuştu. Binaları hazırды. Doğaldır ki, onlar bizim gibi inşaatlarda çok çalışmadılar. Bu yüzden kültür derslerinde bizden ileriydiler. Çiftelerden gelenler de iyiydi. Hatta Cılavuz'dan gelenler de bazı konularda iyiydi. Biz de iyiydik. Çok gerilerde değildik.

- Hasanoğlan Yüksek köy Enstitüsünde iş de var mıydı?

- Yoktu. Tamamen kültür dersleri vardı. Plan çizme, malzeme dersi, jeoloji dersi falan vardı. Uygulama hiç yoktu. Zaten biz duvar örmesini, bir metre küp harca ne kadar kum; çimento; demir gideceğini biliyorduk. Kalıp yapmasını, demir işlemlerini biliyorduk. Ziraatçılar uygulama yapardı. Hasanoğlan'ın kütüphanesi çok zengindi. Orada çok okurduk. Ben gölköy'de bu kadar okumazdım. Ankara'da başka okullara, üniversitelere konferanslara giderdik, bizim kadar kitap okumadıklarını görürdük. Nasıl aç bir hayvan yiyeceğe saldırırsa, biz de kitaba öyle saldırıyorduk. Yarış

ederdik. Kitap değiştirirdik. Sebahattin Eyüboğlu bizim hocamızdı. Köy Enstitüleri Dergisinde yazardık.

- Eğlence?

- Haftada bir "birleşik çalışma" yapardık. Oyunlar moyunlar oynanırdı.

- Ali Doğan Toran da orada müdür.

- Arada odasına çağırırdı, konuşurduk. Yedeksubayken de ziyaretine gittim. Yassıada mahkemesindeyken duruşmasına gittim de, beni o kalabalığın içinde gördü ve başını hafif sallayarak selemadı.

- İsmail Hakkı Tonguç'u çok görmüşsünüzdür.

- Tonguç bizim "iş eğitimi" hocamızdı. Haftada iki-u saat gelirdi. Çok severdik. Bazı despot hocalar vardı, sertti. Tonguç ise gayet çekici bir adamdı. Gayet sempatikti. "Benden size zarar gelmez" der gibiydi. Öyle bir adamdı. Derse gelince bizi devamlı konuştururdu. Çok alakgonüllüydü. Kimseyi azarlarken görmedim.

- 1946 değişiminde okuldaydınız.

- Okulda (Hasanoğlan) her hafta bizim yapı kolunda kitap tanıtması yapılırdı. Tanıtma sonunda tartışma yapardık. Sağcı-solcu kavgaları da olurdu. Bir gün Bakan şemsettin Sırer okula geldi, yapı kolunu topladı. Ayakta olan müdüre "sen de otur!" dedi. Konuştu konuştu ve "burada bir operasyon yapılacak. Fakat ben şimdi bunu yapmayacağım!" dedi. Bizi Meclis Başkanı Kázım Karabekir'e bile şikâyet etmişler. Biz mezun olunca orayı dağıttılar.

CEMAL TÜRKMEN

1926'da Taşköprü (Kastamonu), Aşağışehirören Köyünde doğdu. İlkokula 3 yıllık Yukarışehirören Köyünde başladı. Bu okulu bitirince, bir süre Taşköprü Yatılı Okulunda öğrenimini sürdürdü. İlköğretimini Gölköy'de tamamladı. 1944'te Gölköy Enstitüsünü; 1947'de de Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsünü bitirdi.

Gezici başöğretmen olarak Devrekâni'de göreve başladı. Ardından bu ilçenin Sabuncular Köyü öğretmenliğine atandı. Yüksek Köy Enstitüsünü bitirdiğinden "sakıncalı" görülerek ilkokul öğretmenliğinde tutuldu. Yine Devrekâni'nin Mütevelli Köyü, Çayırıcık Mahallesi, Kadirbey İlkokulu ve Merkez ilkokullarında çalıştı.

7135 sayılı yasa ile ilköğretim müfettişi oldu. 1959'da Yozgat'a sürüldü. Sonra Kastamonu'ya dönerek 1971'e dek bu görevde çalıştı. 1971'de resim-iş öğretmeni olarak Gerze Lisesine sürüldü. İki yıl sonra Kastamonu'ya döndü ve 1977'de emekli oldu.

Emekli olduktan üç ay sonra Devrekâni belediye başkanlığına seçildi. Bu görevi 12 Eylül'e dek (1980) sürdürdü. SHP Devrekâni ilçe kurucusu oldu ve bu partinin ilçe başkanlığını yaptı.

Telefonu: (0366) 638 10 47

Adresi: Emekli Belediye Başkanı, Devrekâni / Kastamonu

- Gölköy'e nasıl gittiniz?

- Üç sınıflı köy ilkokulunu bitirdikten sonra Taşköprü Yatılı Okuluna gitmiştim. Aynı yılın sonlarına doğru bir sınav açıldı. Üç ve beş sınıflı köy okullarını bitirenler bu sınava alındı. 18 kişi kazandık. Başımızda bir öğretmenle 1938'i 39'a bağlayan gece bizi Gölköy'e götürdüler. 4 ve 5. sınıfı bir yılda okuduk. Sınıf öğretmenimiz önce Şevket Kürkçü; sonra soyadı Yavuz olan Tosyalı biriydi.

- İlk gittiğinizde müdürünüz Süleyman Edip Balkır'dı. Nasıl bir adamdı?

- Amasyalı Enver Toriner de Balkır'ın yardımcısıydı. O dönemde bu kişileri tanıyacak olgunlukta değildik. Hem de çabuk ayrıldılar.

- Gölköy'e vardığınızda neler vardı, neler yoktu?

- 1 ve 2 numaralı yapılar vardı. Dört tane de öğretmen evi vardı. Bunları eğitimciler yapmışlardı.

- Siz hazırlık sınıfında okurken eğitimciler neler yapıyorlardı?

- Eğitimciler yapı işlerinde çalışıyorlardı. Birlikte yemekhane yaptık. 3 Numaralı yapının foseptik çukuruna kışa girerken beton attık. Ellerimiz yarıldı. Henüz beşinci sınıftayız. Eğitimciler de aynı koşullarda çalıştılar. Ali Doğan Bey 1940'ta müdür olarak geldi. Onun geldiği ilk günlerde okulu sel bastı. Soyunduk, eğitimcilerle kolkola girerek etten duvar olduk ve okulu kurtardık! Sele bent olduk. Emeklerimizi sele vermedik!..

- İlk yıl genellikle yapı işlerinde çalışmışsınız.

- Hem de nasıl!.. Tuğla harmanında, taşocaklarında yapı işlerinde koşuşturduk. Hele taşocağı günleri... Sırtımızda taş çekiyoruz, birbirimizi kızıştırarak. "Herkes sevdiğinin ağırlığı kadar taş götürsün" diyerek. Zevkle iş yapmaya çalışıyorduk. İkinci yıl demirhaneye geçtim. Soba yapımı, lükslerin tamiri, saban demiri, kargaburnu, "U" demiri falan yaptık.

- Öğretmenlerin değerlendirilmesine geçelim mi?

- Önce Mustafa Yaldır demeliyim. Çok ilginçti. Bizi öğretmenliğe hazırlayanların içinde Ali Doğan'dan sonra o gelir. Tutarlıydı. Eğitim psikolojisine gelirdi. Aylardan ağustos. Harmanda döven sürülüyor, tınaz savruluyor. Yaldır Hoca da toz toprak içinde çalışıyor. Oradan derse geliyor. Elbise değiştirmesine zaman yok. Bizler de yorgunuz. Derste uyuyoruz. Ancak, Yaldır Bey geldiği zaman uyumak olası değil. Canla başla Yaldır Beyin ağzına bakakalıyoruz. Ayağında lastik çizme. Bu tür olumsuz şeyler için onun bir deyişi vardı: "Çocuklar, böyle olur böyle yazın nevruzu / Böyle olur, böyle kışın nevruzu." Öteki öğretmenler "Yaldır'ın pabuçları" diye takılırlarmış. O sıralarda başarılı öğretmenler radyodan duyurulurdu. Küçük kantinde öğretmenler otururken, radyoda başarılı öğretmenler arasında Mustafa Yaldır da sayılıyor. O zaman Yaldır Hoca şapkasını çıkarıyor, "işte Yaldır'ın pabuçları bu!" diyerek şapkayı masaya vuruyor!

- Sevmediğiniz öğretmen var mıydı?

- Sevmediğimiz öğretmen yoktu. Şaziye Toran nöbetçiye çıt çıkmaz; Osman Bozok nöbetçiye, bağırsa da, çağırsa da sıraya koyamazdı.

- Şaziye Toran'dan herkes korkarmış.

- Saygıdan dolayı. Çok iyi öğretmendi. Beni bir gün kopyada yakaladı. Kitap açıktı ama ben kopya çekmemiştim.

- Nasıl oldu?

- O, kapıdan girince aptallık ettim, kitabı kapatmadan sıranın gözüne

koydum. Soruları yazdırdı, başıma geldi. "Kitabı çıkar!" dedi. Çıkardım. "Hadi çık!" dedi, çıktım. "1" verdi. Ayrıca "Osmanlı'nın Yükselme Devri" konulu bir konferans ödevi verdi. Bu konferansı cumartesi toplantısında okula verdim, ondan sonra "10" verdi.

- Ali Doğan Toran nâsıldı?

- Ali Doğan Bey de dolu dolu bir adamdı. Köy enstitüsü müdürlerini radyoda konuştururlardı. O da konuşmaya gitti. Dinledik. Konuşmasının bir yerinde Gölköy'ü kastederek dedi ki: "Bizde zaman, işin bitmesiyle orantılıdır!.." Bu, çok büyük bir sözdü ve çok doğruydü...

- İlk yıllarda işlerin çokluğundan kültür derslerine ağırlık verilmediği yolunda görüşler var. Bu konuda neler diyeceksiniz?

- Katılmıyorum. Öğretmenlerimizin çoğunluğu ilkokul öğretmeniydi. Ancak, çalıştırma yöntemleri açısından iyidiler. Birçok şeyi verebiliyorlardı.

- Hakkı Tonguç ve Hasan Ali Beylerin gelişlerinde okuldaydınız...

- Hakkı Tonguç birkaç kez geldi. Hasan Ali Beyin gelişinde tabiat bilgisi dersindeydik. Öğretmenimiz Hüsnü Tandoğan'dı. Dersi kırdı yapıyorduk. Bakan Bey yanımıza kadar geldi. Hakkı Tonguç'un gelişinde ben göz hapsindeydim.

- Nedeni?

- Ben başçavuş (okul başkanı) iken Hasan Gül ile Medet Şenel kavga etmişler. Medet, Hasan'a tabanca çekmiş! Olay bana iletildi. Ben de gidip Medet'in silahını aldım ve Fidanlık'a attım. Durumu öğrenmişler. Bu nedenle üç günlük "tart" aldım. Göz hapsine aldılar. Hakkı Tonguç gelince, üç günüm dolmadan beni çıkarttılar. Alanda eğlence varmış, türkü söyleteceklermiş! "Bulut Gelir Seher İle" türküsünü söyledim.

- Hakkı Tonguç'u başka görmediniz mi?

- Çok... Bir başka gelişinde, yanında Milli Eğitim Müdürü Kadri Güney vardı. Kadri Bey edebiyatçıymış. Toplantıda, kendi yazdığım "Köy Kızı" adındaki şiiri okudum. Ardından Hakkı Tonguç Kadri Güney'e "bu şiiri bir de sen oku!" dedi. O da okudu. Sonra bana bir kez daha okuttu. Şiiri elimden aldı. Yüksek Köy Enstitüsüne varınca öyküsünü duydum. Abdullah Özkucur beni bulup anlattı: Hakkı Tonguç Çifteler'e gittiğinde gece düzenlenmiş. Şiirler okunmuş. Hakkı Tonguç da benim şiiri okumuş ve "şiir yazınca böyle yazın!" demiş.

- Bu şiirden birkaç dize isteyelim?

- Bir dizesi bile aklımda yok!

- Gölköy'de şiir yazmaya özendirme var mıydı?

- Hayır. Bu, benim içten gelen bir dürtüm. Kendi çabam. Yazardım. Hatta, şiirlerimden biri bestelenmiş, bir marş kitabındaymış. Adı da aklımda yok. Gölköy'de okumaya özendirme vardı. Ancak, ilk yıllarda kaynak yetersizdi.

Köye hasret

(Türkü)

Söz: K. Enst. Öğrencisi
Cemal Türkmen

Bir kişi

202.

1. Ça - yır çi - men yü - rü -
2 Gu - rur - lu mu Dik - men

müş - mü? Gül bah - çe - yî
da - ğı? Şen - ten miş - mi

bü - rü - müş - mü? Yar kü -
so - lu sa - ğı? Tut - maz

çok - tü bü - yü - müş - mü?
ol - du gö - nül ba - ğı!

Söy - le ba - na se - her ye - li
Ha - râm ol - sun gur - bet ba - na,

Gül - de var - mı ya - ban
Ge - le ce - ğim cen - net

Hepsi
e - li? Ü - zül - me hiç,
sa - na! A - ğır gel - di

ol - ma de - li, Gül - de
gur - bet sa - na Bek - li -

yok - tur ya - ban e - li!
yo - rum gel - sen ba - na!

Cemal Türkmen'in bestelenen bir şiiri
(Bedri Akalın, Köy Enstitülerinde Müzik Eğitimi Kılavuzu,
İstanbul, 1945, s, 310)

- Bize bir şiirinizden bir parça okuyamıyacak mısınız?

- Gölköy'ü bitirdiğimiz yıl dört tane atölye yapımını da tamamlamıştık.

O günlerde bir şiir yazmıştım. Anımsayabildiğim kadarıyla bu şiirin bir dördlüğünü okuyayım:

Dört atölye tam oldu,

Göz üstüne kaş koydu.

Yüz elli sekiz dille

Her köşene elveda diye.

- Okulda bir radyo varmış. Bu radyonun şiir ve müzik etkinliklerine yararı oluyor muydu?

- Radyo da sonradan oldu. Macar olan ustaöğretici mazotlu bir elektrik túbünü yerleştirdi. Elektrik önce böyle sağlandı. Radyo da oraya kondu. Çeşitli amaçlarla dinlerdik. Örneğin Muzaffer Sarısözen'in "Bir Türkü Öğreniyoruz" programı vardı, o saatte bizi radyo başına götürürlerdi. Sarısözen, okulda şarkı öğretir gibi öğretirdi.

- Sizce Gölköy'ün en güçlü yanı neydi?

- Hiç düşünmeden söyleyeyim, "sabah jimnastiği." Bütün öğrenciler çıkar, yürüyüşler yapılır, marşlar söylenir, oyunlar oynanırdı. Askerlik dersleri de ilginçti. Her ay kampa giderdik. Devrekâni'de kamp yaptık. Tepeye yukarı giderken "taarruz!" emri verilirdi. Her hareketimizle halktan bol alkış alırdık.

- Yüksek Köy Enstitüsüne gidişiniz?

- Yedi kişi alınacakmış. Sınav yapıldı. Otuz beş dakikada çıktım. Karabük ve Zonguldak'a geziye gittik. Zonguldak'ta Rasim Köktürk'ün kazandığını öğrendik. Vapurla İnebolu'ya geldik. Halkevinde çay içerken öğretmenimiz Osman Bayram, Mehmet Keteli ve Mahir Erol'un kazandığını söyledi. Kamyonla Gölköy'e geldik. Ruhi Esin, "Cemal ile Hasan nerede?" diye bağıyor. Kazanmışız. Çok sevindik.

- 158 kişiden sınava kaç kişi girdiniz?

- 14 kişi girdik. Bu girenler öğretmenler kurulunca belirlendi.

- Sınav Gölköy'de yapıldı. Neler soruldu?

"- Bütün bireyleri beş sınıflı köy okulunu bitirmiş olan bir köyde yaşayış, inanış ve düşünce bakımından sizce ne gibi değişiklikler olacaktır?" şeklinde tek bir soruydu.

- Yüksek Köy Enstitüsüne gittiniz. Öteki enstitülerden gelenlerle kendinizi karşılaştırdığınızda, Gölköylülerin eksi ve artı yanları nelerdi?

- Kızılçullu ile Çifteler köy enstitüleri üçüncü; Kepirtepe ikinci mezunlarını yollamıştı. Bizler Gölköy'ün ilk mezunlarıydık. Hasanoğlan'ın "1" numaralı yapısı ancak tamamlanmıştı. Bizi yapı işlerinde çalıştırdılar. Ücret de verdiler. Yapı işinde ileri olduğumuz biliniyormuş. Bizler yabancı dilde ve edebiyatta geriydik. Yapı işi ve tarım alanında ilerideydik. Biz yapılarda

çalışırken Hasan Ali Bey geldi. Konferans salonunda toplandık. Konuşmasının bir yerinde şöyle dedi: "Çocuklar, işe gidip çalışırken Bulgar amelesi gibi, gezmesini Fransız efendisi gibi, yemesini de İngiliz lordu gibi bilen adamlar olun!" Hasan Ali'ye karşı olan gazeteler ertesi günü "Hasan Ali Yüksek Köy Enstitüsünde çocuklara 'Bulgar amelesi gibi çalışın' dedi" diye yazdılar.

- Gölköy'e ilişkin bir anınız?

- Okulu bitirdik. Henüz ayrılmadık. Arkadaşlardan bazıları 4 No'lu yapının tuvaletine sigara içmeye gidiyorlardı. Ali Doğan görmüş. Geldi. "Dün sigara içeni yönetmelikler gereği cezalandırıyorduk. Bugün meslektaş olduk. Sigara içenler burada da içebilirler, tuvalete gitmesinler!" dedi. İzin verirsiniz bir anımı daha anlatayım: Bir akşam, Kastamonu Lisesinden öğrenciler konuk olarak geldi. Başçavuş bendim. Aşam oldu. Vur patlasın, çal oynasın!.. Kastamonu Lisesinden gelen kızlar, bizimkiler gibi boz elbiseli değiller. Daha hanım hanımcıklar. Hilmi Bilginer beni çağırdı, "Bu gece başçavuşluk yok, gece bekçiliği yapacaksın" dedi. Bekçi saatini de verdi. Saat başlarında kuruyorum. 4'ten 5'e geçerken kumayı unutmuşum. Düşündün taşındım, artık ne yapsam boşuna... Başka bir yatakhaneye gidip yattım. Ertesi günü adımla bağırıp duruyorlar, ses çıkarmıyorum. Akşamüstü 4'ten 5'e geçerken saati kurdum, Hilmi Beye götürdüm. Bir şey çıkmadı. Hayatımda yaptığım en büyük "suç" bu oldu.

- Sizden sonra Gölköy'den Yüksek Köy Enstitüsüne alınan olmadı mı?

- Oldu. Yardımcı olduk. İlgincidir, hemşehrilik gibi bir ilişki olmadı.

- Bir de sağlık koluna ayrılanlar var. Bu kola ayrılanların kimileri Ankara Hıfzısıhha, kimileri Gölköy, kimileri de Hasanoğlan'da okumuşlar. Bunun nedeni neydi?

- İlk yıllarda Gölköy'de sağlık kolu yoktu. Sonra açıldı. Bir süre sonra da kaldırdı.

- Ali Doğan Toran Gölköy'den sonra Yüksek Köy Enstitüsüne müdür olmuş. Gölköylüler olarak oldukça sevinmiş olmalısınız...

- Yalnızca, tanışmanın verdiği bir rahatlık vardı. Yoksa, ayrıcalık falan kesinlikle yoktu. Çok durmadı, Daniştay'a geçti.

- Efendim, çok teşekkür ederim.

- Böyle bir olayı belgelediğiniz için çok sevindim, ben de teşekkür ederim.

HASAN YILMAZ

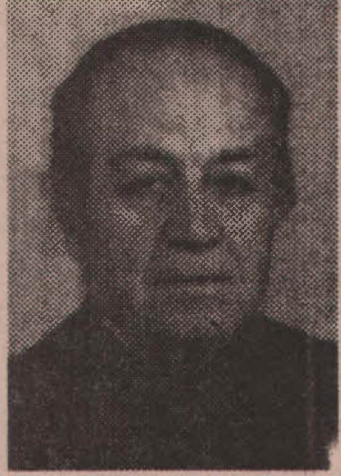
1921'de Taşköprü'nün (Kastamonu) Kese Köyünde doğdu. Üç sınıflı ilkokulu Alısaray Köyünde bitirdi. Yedi yıl ara verdi. 1938'in Aralık ayında Gölköy Köy Öğretmen Okulu hazırlık sınıfına girdi ve bir yılda iki sınıf geçerek ilkokulun 4. ve 5. sınıflarını burada bitirdi. Gölköy Enstitüsünü bitirdiği yıl (1944) Hasanoğlu Yüksek Köy Enstitüsüne geçti ve burayı da 1947'de bitirdi.

İlk görevi Kastamonu gezici başöğretmenliğidir. Bu görevde üç yıl çalıştı. Sonra Çetmi Köyü İlkokuluna atandı. Üç yıl da Tosya merkezinde ilkokul öğretmenliği yaptı. Bu arada 5. Milli Eğitim Şurasına Kastamonu delegesi olarak katıldı. Bu şuraya katılması meslek yaşamını oldukça etkiledi. İlk önemli olay, Vedita Baha Pars ile tanışması oldu.

Dönüşte, Pars'ın mektubu ile Gazi Eğitim Enstitüsüne iç hizmetler şefi olarak girdi. Burada pedagoji bölümünü de bitirdi. Meslek dersleri öğretmeni olarak Eskişehir Çifteler Öğretmen Okuluna (eski köy enstitüsü) atandı. 1964'te Sivas İlköğretim müfettişliğine geçti. Burada on yıl çalıştıktan sonra, bu görevle İstanbul'a atandı. Eyüp, Beykoz, Beyoğlu bölgelerinde çalıştı ve 1977'de emekli oldu.

Telefonu: (0216) 339 79 71

Adresi: Acıbadem, Gül Sokak, Çamlık Apt. 32/9 Kadıköy / İstanbul

- Gölköy'e gidişinizi anlatır mısınız?

- Benimki biraz değişik. Üç sınıflı ilkokulu bitireli altı yıl olmuş, yedinci yıla basmıştım. Tam anlamıyla çiftçiydim. Bir gün öğretmenim haber yollamış, "Göl'de bir öğretmen okulu açılıyor, başvursun!" demiş. Tarlada çalışırken bir öğrenci geldi ve Yakup Öğretmenin dediklerini bana ilettiler. Gölköy'ü böylece duydum ve başvurduğum. Bir süre sonra Taşköprü'ye çağırıldılar. Bize yazı yazdırdılar. Dilekçe-test türü bir şeydi. Taşköprü'den 17 kişi Göl'e gittik. Köylü olarak yalnızca ben vardım.

- Nasıl gittiniz?

- Özel bir pikapla. O zamanın adıyla "kaptıkaçtı" ile gittik. Gidişimiz olaysız oldu. Öteki arkadaşların bilgileri tazeydi. Bense sadece okuma yazma biliyordum. Yeni terimlerin çoğunu bilmiyordum. Yaşım da ileriydi. Saçlı sakallı, bıyıklı bir adamdım. Gökçöy'e vardık ki, benim gibileri de var. Örneğin bir Tahsin vardı, Kastamonu Merkezde Ali Doğan'ın kurduğu güreş kulübünde çalışmış. İri yapılı bir pehlivandı. Bir de Cemal vardı, boyu iki metreden uzundu. Baktık ki, hazırlık sınıfında, lise mezunlarındalar da yapılı çocuklar var...

- Düşlediğiniz Gölkey'le bulduğunuz Gökçöy ü karşılaştırır mısınız?

- İşin gerçek yönü böyle değil. Biz, ne olursa olsun, bir köy öğretmen okuluna girmeyi amaçlamıştık. Liseler gibi bakımlı yapıları olan bir okul düşünmüştüm. İnsanların giyimleri düzgün, her şeyleri yerli yerinde sanıyordum. Bir de oraya vardık ki, düş kırıklığına uğramamak olası değil. Ancak, geri dönmek içimden geçmedi. Bir aile şerefimiz vardı, kendime "okuldan kaçtı" dedirtemezdim. Bu yüzden kaçamadım. Ben kaçmayınca, tüm Taşköprü grubu okulda kaldı. Sıkıntıları göze alarak okula başladık. Bu arada (1939) İkinci Dünya Savaşı patlak verdi. Bu kez, öncekileri de bulamaz olduk. Yokluk başladı. O sırada Süleyman Edip Balkır gitti, Ali Doğan geldi. Yeni müdüre uyum sağlamada da zorlandık. Ardından da yarıdirektörler (müdür yardımcıları) değişti. Biz bunlara uyum sağlamaya çalışırken, çok önemli bir değişiklik daha oldu: 3803 sayılı yasayla okulumuz köy enstitüsü olunca, öğrenim süresi de beş yıla çıktı. Oysa biz üç yılda bitirerek, 40 lira maaşla koşullanmıştık. İki yıl fazla okuyarak, 40 lira maaş yerine 20 lira "ücret" alacağımız ortalığa yayılınca, okul boşalmaya başladı. Geceleyin toplanıp, grup grup kaçıyorlardı. Bir akşam Taşköprülüler de kaçmak için toplanmışlar. En büyükleri olduğum için bana geldiler. "Ne pahasına olursa olsun, devletin verdiği razıyım. Ben gitmiyorum. Okulu bitirince ya çalışırım, ya da çalışmam. Ama burayı bitireceğim" dedim. Ben kaçmayınca, onlar da kaçamadılar.

- Başlangıç yıllarını biraz ayrıntılı anlatır mısınız?

- Müdür Süleyman Edip Balkır'dı. Biz hazırlık sınıfı olarak tek sınıftık. Öğretmenimiz Şevket Kürkçüoğlu idi. 1938 Aralığında gitmiştik. Ocak ayı başında öğretmenin çevresinde toplandık, yılbaşı izini istedik. O da verdi. Oysa yetkili değilmiş. Dört gün izinden sonra geldik ki, öğretmenimiz değişmiş. O zamanki adıyla Maarif Müdürü İrfan Alicioğlu gelmiş bakmış ki, öğretmen bu izin işinde yetkisini aşmış, onu değiştirmiş. Emin Yavuz adında bir öğretmen geldi. Çok sertti. Ancak çok deneyimli idi. Beni eğitime Emin Yavuz ısındırdı. Öteki arkadaşlar direk okuldan geldikleri için biliyorlardı, alışkındılar. Ben bir yılda dördü ve beşi bitirdim. 1939'un ekim ayında birinci sınıfa başladım. Köy enstitüleri yasası daha sonra

çıktı. Müdür değışti. Süleyman Edip Balkır, Arifiye Köy Enstitüsüne müdür olarak gitti. Ali Doğan Toran gelmeden, Başmuavin Enver Toriner müdürlüğe vekâlet etti. Tuğrul Bey edebiyat doktoruydu. Özellikle Mehmet Tuğrul'un müdür başyardımcılığına gelişiyle okulun çehresi değışti. Eğitime başka türlü bakıyordu. Öteki öğretmenlerden farklı bir ders sistemi vardı. Anlatması, yöntemi değışikti. Yüksekokul tipinde ders işliyordu. Her Şey değışmeye, güzelleşmeye başladı. Ancak, bizleri ileri düzeyde okumaya yönlendirmede. Daha çok yönetim işleri üzerinde durur okulu düzenlemeye bakardı.

- Okulun en gelişkin öğrencisi olduğunuza göre, yapı işlerindeki katkınız büyük olmalı.

- Ben yapı işinde hiç çalışmadım! Şöyle oldu: Yaşım büyük olduğundan, sürekli olarak beni yönetimde çalıştırırlardı. Görevim, müdür yardımcısının yardımcısı gibi bir Şeydi. Önce Mehmet Tuğrul Bey beni yanına aldı. O yalnızdı. Benim yazım çok güzeldi ve beğenirdi. Cetvelleri falan çabuk yapardım. Gece cetvelleri yapar. Mehmet Tuğrul'un evine bırakırdım. Sonra da ders çalışmaya başlardım. Bu Şekilde üçüncü sınıfı bitirdim. Mehmet Tuğrul gidince Ruhi Esin Bey geldi. Onun yardımcısı olmadım ama, işe de yollamadılar. Bu kez "öğrenci başkanlığı" dönemim başladı. İş yüzü görmeden okulu bitirdim. Bu durum, enstitüler düzeyinde ilginçtir.

- Öğrenci başkanlığına seçimle mi geldiniz?

- Evet seçimle. Tüm öğrenciler oy kullandılar. Yaşlı olduğumdan beni seçtiler. Kimsenin yaptıramadığını, uygun bir dille öğrencilere yaptırırdım. Olayın çok güzel yanları vardı. Ağabeyleriydim. Gece bir Şey olsa, beni yataktan kaldırırlardı.

- Enstitü programınızı değerlendirelim.

- Sayısal olarak karşılaştırma yapamam. Yalnız ağırlık kültür dersleriydi. En çokt kültür derslerine özenilir, iş derslerinde hem dinlenilir hem de iş yapılırdı. İş ile kişinin eğitim yönü de iyi gelişiyordu. Öğretmen olarak yaşama atılınca, iş eğitiminin ve işin kişileri nasıl etkilediğini gördüm. Öğretmen arkadaşlarımla Sivas'ta çok başarılı çalışmalar yaptık.

- Öğretmenleriniz arasında sizde yer edenler kimlerdir?

- Kültür bakımından en etkin Mehmet Tuğrul Beydir. Bir de Ali Doğan Bey... Ali Doğan Bey hukukçuydu. Bize yurttaşlık bilgisi dersine gelirdi. O dersin de gerçekten uzmanıydı. Konuyu uzmanının dilinden dinlemek çok yararlıdır. Öteki öğretmenlerimizin canla başla çırpınmalarına karşın, sonradan görüyorum ki, kültür düzeyleri yetersizmiş. Örneğin, adını vermek istemediğim bir bayan öğretmenimiz vardı. Durmadan okurdu, çırpınırdı, ancak düzeyi o kadardı... Bir Fransızcacımız vardı, durmadan çalışırdı. Yeterli değilmiş. Dil yönünden etkili olamamıştır. Bunları sonradan kendim öğretmen yetiştirmeye başlayınca anladım. Enstitüye başladığımız

yıllarda çok değerli, idealist öğretmenlerimiz vardı. En idealist öğretmen olarak gördüğüm, E Şubesi Sınıf Öğretmeni Rûveyda Esin'di. Yaşamımda bu kişi kadar öğretmenlik duygusuna sahip bir kişiye daha rastlamadım. Şaşırtıcı derecede mesleğine düşküncü. Şimdilerde bile o günleri duygulanarak anarım, hatta yaşarım... Öğretmenliğimde hep onu örnek aldım. Okula bir öğrenci geldiği zaman, her yönden önce o ilgilenirdi. Gece yatağından kalkar, yatakhaneye gelir, üzeri açılan öğrencilerin üzerlerini örterdi... (Ağlayarak) Bir anne duygusu... Korkunç derecede iyi bir anneydi. Lojmandan, kocasının koynundan kalkıp geliyor, bizim üstümüzü örtüyor...

- Efendim, genellikle Şaziye Toran'ın otoriterliğinden söz ediliyor.

- O, gerçekten otoriteydi. Ancak, otoritesi, müdürün hanımı olmaktan kaynaklanıyordu. Müdürün karısı olduğu için, öğrenciler de, müdüre gösterdikleri saygıyı ondan esirgemiyorlardı. Bu bir korkuydu da.

- Ali Doğan göçmen miydi?

- Evet. Tatardı. Eskişehir'e yerleşmişlerdi. Tip olarak da tatar olduğu anlaşılırdı.

- Sizin devrenizde dayak var mıydı?

- Bizim enstitüde böyle bir olay yoktu. Dayak atana rastlamadım. Bilmiyorum. En çok azarlayan da müdür Ali Doğan Toran'dı. Bazan bir babanın okşaması gibi bir şey yapardı. Bizim enstitüde dayak faslı yoktu!

- Kitaplık ve okumadan konuşalım azıcık da...

- Okuma alışkanlığını, özellikle de çok okuma alışkanlığını enstitüde verdiler. Yalnız bir zamanlar "oku da, ne okursan oku, ama durmadan oku!" imajı vardı. Oysa öğretmenliğe geçip de kendi başımıza insan sorumluluğu alınca gördük ki, "ne okursan oku" önemli bir şey değilmiş. Kesinlikle seçilmiş eserlerin kişiye verilmesi gerekiyor. Her sofranın düzenli ya da rastgele konması, yemeklerin düzenli ya da rastgele yenmesi gibi. İşe yarar yemek seçme gibi, kitapları; bilgileri de seçmeliymiş. Bir insanı Dostoyevski'nin yapıtlarını okuyabilecek düzeye getirirseniz, o insan bu yazardan yararlanır. Gelmemişse yararlanamaz. Bu açıdan, toplumsal içerikli yapıtların okunması gerekiyor. Birkaç kez arkadaşlarımla ve kendimin durumunu gözetererek Gökçöy'ü tattım. Bir de öteki köy enstitülü öğretmen arkadaşlarımla durumlarını gördüm. Genellikle Hasanoğlan'da daha çok bu konuyu irdelene olanağı buldum. Yüksek Köy Enstitüsüne her enstitüden öğrenci gelirdi. Çifteler'den gelenlerle Kızılçullu'dan gelenler iyi yetiştirilmişlerdi. Çiftelerde Rauf İnan vardı, Kızılçullu, Amerikan Kolejinin yerine kurulmuştu. Yapıları hazırıdı. Doğal olarak kültür dersleri ağırlıklı olarak yetiştirilmişler. O iki enstitüden gelenler iddialıydılar. İçerikli çok kitap okumuşlar, üstelik eleştirilerini bile yutmuşlardı. Biz bu tip eleştirileri hiç görmemiştik.

- Siz Yüksek Köy Enstitüsüne de gittiniz, Gölköy'den gidenleri ötekilerle karşılaştırır mısınız?

- Herkesin yeteneğine göre de iş değişiyor. Örneğin bizden İlyas Pınarbaşı vardı, Türkiye çapında arıcıydı. Bu konuda ona kimsenin gücü yetmiyordu. Başka enstitülüler arıcılığı Gölköylüler kadar bilmiyordu. İlyas'ı da Müdür Ali Doğan bir süre için Kepirtepe'ye yollamıştı. Orada Salih Arı adında bir öğretmen varmış. İlyas bir süre o öğreticiden yararlandı. Ayrıca Ali Fuat Örsan Çiftliğine de yollandı. Böyle tipler vardı. Bu arada Doğudan, özellikle Cılavuz'dan gelenler yabancı dile çok düşmüşlerdi. İyi derecede Fransızca biliyorlardı. Kızılcıullu ile Çifteler'den gelenler İngilizceyi çok iyi biliyorlardı. Örneğin Süleyman Adıyaman o zaman çeviri yapıyordu. Geldiğinde, çevirdiği kitaplar vardı. Bizim bu yönlerimiz yoktu. Nedenini, öğretmenlerimizin yetişirme yeteneklerinin gelişmemiş olmasına bağlarım. Bizim arkadaşlarımız zayıf değillerdi, güçlü olanlar da vardı. Örneğin resimde Bayram Akkoca, Bayram Bayrak, Hatice Uncu, Mahir Erol büyük yeteneklerdi...

- Gölköy'de öğretmen-öğrenci iletişimi ve okul yönetimine öğrencilerin katılımını gözönüne alarak demokrasi eğitimi ile ilgili neler verildi?

Enstitülerde "cumartesi toplantıları" diye bir olay var. Herkes sonsuz eleştiri yapabiliyordu. Bu konularda Gölköy'de durum nasıldı?

- Durum şöyle: Göl'e toplanan ilk dönem öğrencileri olarak, okul yönetiminin, öğretmenlerin ne yapacaklarını bilmiyor ve korkuyorduk. Bir türlü cesaret edip, öğretmenlerimizle konuşamıyorduk. O arada bir gün Göl'e Hakkı Tonguç geldi. Tüm öğrencileri alanda topladı. Hava da çok güzeldi. Kendisi konuştuktan sonra bize söz verdi. İstiyor ki, öğrenciler de bir şeyler

Hasan Yılmaz (solda),
Mehmet Nalbatoğlu ile (1953)

söylesin. Ama kimse konuşmuyor, konuşamıyor... İş "horoz gibi ötmek" düzeyine kadar düştü. "Kuş nasıl öter" gibi sorularla Tonguç bizi konuşturmaya çalışıyordu. Ben de "bu nasıl iş, koskoca bir genel müdürden bunları mı duyacaktım" diye şaşım durdum. Oysa, bu çevreden gelenlerin konuşma yetenekleri olmadığını Tonguç biliyormuş. Sonra bir başka zaman Hasan Ali Beyle yeniden geldiler. Bu kez öğrenciler bir parça

açılmıştı. Çocukça şeyler söylendi ama en azından sessiz kalınmadı. Bu durum Hakkı Tonguç'un da hoşuna gitti. Daha sonraki gelişinde iş daha da hızlandı. Çankırı ve Sinoplular bu konuda bizden daha iyidiler. Ortaoyunu falan yaparlardı. O zaman öğrenciler açılmaya başladı. Kapalı, baskıcı ailelerden geldiğimiz için bu yetenekler bizde yoktu.

- Demek ki Tonguç öğrencilerle bile ilgilenirdi.

- Hasan Ali ve Hakkı Tonguç beylerin Göl'e her gelişlerinde bütün işleri güçleri öğrencilerle konuşup onları biraz daha rahatlatmak, serbest konuşmaya özendirmek, alıştırmak biçiminde olurdu. Bu konuda okul yönetimi ile ne konuşurlardı, bilemiyorum. Sınıflara girerler, okulun her yerini gezerlerdi. Mehmet Nalbant adlı bir arkadaşımız bacağını kaybetti, Ankara'ya götürdüler. Hasan Ali ve Hakkı Tonguç beyler sık sık hastaneye ziyarete gelmişler. Sonunda bacak takıldı, mezun oldu. Bakan ve genel müdür, Mehmet'in köyüne kadar giderek bir kez daha ziyaret etmişler. Bir bakandan bu kadarı beklenir mi?.. Hakkı Tonguç Hasanoğlu'na sık sık gelirdi, konuşurdu. Konuşmaları beni çok etkilemiştir. Türkiye'nin 36.000 köyünü gezdiği söylenirdi.

- Değınmek istediğınız başka ilginç bir konu ya da olay var mı?

- Bayram törenlerinde, sınıflardan şaşırtıcı derecede sanatçılar çıkardı. Belki yokluktan... O günün koşullarında, bu alanda var olan tek şey radyo idi. Okulda bir radyo vardı, o da akü ile çalışırdı. Önce akü traktöre konulup doldurulur, sonra radyo dinlenirdi. Hoperlörler de santralin üstündeydi. İkinci Dünya Savaşının haberlerini bu radyodan dinledik. Almanlar nereyi aldı, Fransızlar nereyi işgal etti, Ruslar nereye geldi hep izlerdik. Hoperlörlerden dinleyen sınıf temsilcileri sınıflarına giderler, günün gelişmeleri üzerine bilgi verirlerdi. Böylece tüm sınıfın dünya olayları üzerine bilgisi olurdu. Yokluk bu boyuttaydı. Bir de "radyo gazetesi" vardı. Ülke genelinde ekmek yok, enstitülerde de yok. Ali Doğan, okulun yetişkin öğrencilerini memleketlerine yollar, fasulye, patates toplattırırdı. "Neyi ne kadar bulursanız getirin!" derdi. Sabah kahvaltısında üç patates. Ekmek yok. Onu da bir öğrenci yürütürse, yandın!..

- Okulda gazete-dergi çıkar mıydı?

- Okul içinde birkaç sayfalık dergi gibi bir şey yayınlandı. Teksir edilerek çoğaltıldı, sınıflara birer tane verildi. Birkaç sayı çıktı. Genelde çıkan Köy Enstitüleri Dergisine şiirler yollanırdı. Cemal Türkmen'in şiirleri falan çıktı.

- Enstitüleri bir de günümüz öğretmen yetiştirme sistemi ile karşılaştıralım?

- Eğitimi ne yönden amaçlarsanız, ona göre düşünmek gerekir. Türkiye toplumunun o zamanki yapısı toprağa bağlıydı. Yüzde sekseni çiftçi olan toplumun okur yazarlık durumu yüzde otuzu geçmiyordu. Köy

enstitüleri, amaçları yönünden oldukça başarılıdır. Bence eksik yanlarına gelince: Tamamen işe yönelik eğitim çok faydalı değil. Bunun ortasını bulup, sentez yapmak ve bu sentezi memleketin gereksinimine göre yönlendirmek gerekir. Öğretmeni de o nitelikte yetiştirmek gerekir. İnsanları kesinlikle azıcık idealizme dönük yetiştirmeli. Maddeye doğru yöneltince her şey bitiyor. Günümüz öğretmeni maddeye fazlaca yönelmiş durumda. Davranış eğitimi o yöne, çıkarıcılığa doğru gidiyor. Bu, çok tehlikelidir. Ama bizim yaşadığımız dönemde getirilen idealizm, memleketin kalkınması için gerçekten güçlü insanlar yetiştirmiştir. Üreten ve hesabını soran... Ama bunun dozu fazla mı kaçı, bilemiyorum. Bu çizgide John Dewey'i çok severiz. Sentezi güzel yapmıştır. Türkiye'de bunun düşünülmesi gerekir. Ancak, bize göre sentezi yapılmalı. Bizim öğretmenliğimizde bunlar yakalanamadı. Bu konuda Hüsnü Cıvıtlı'nın incelenmesi gerekir. Çevirilerle birlikte, eğitim alanında yazılmış kitaplar içinde, onun yazdıkları bende en öndedir. Cıvıtlı iyi sentez yapmıştır.

- Son olarak bir diyeceğiniz var mı?

- Var. Unutulmasın diye söyleyeceğim. Günün birinde, köy enstitüsünden bozma bir meslek okuluna meslek dersleri öğretmeni olarak gittim. Çifteler Hamidiye Öğretmen Okuluna... O öğretim yılı sonunda öğrenciler memleketlerine gidiyorlardı. Sabahleyin bir baktım ki, ne kadar kitap varsa yırtılmış ve meydanlara serpilmiş!.. Bu kızgınlığın, tiksindenin, kinin anlatımıydı. Sonra öğrencilerle iyi bir diyalog kurduk, yırtmadılar. İnsana zorla bilgi yükü verilince nefret ediyor. Köy enstitülerinde böyle olaylar olmadı. Çünkü zorla bilgi yükü verilmedi; herkese alabildiği kadar verildi.

Arkadakiler:

Makbule Avcı, Cemile Kara,
Cavdan Yanık.

Ortakadiler: ?

Ulviye Savaş, Emine Özaş.

Oturan:

Pakize Tekgöz.

KÖY ÖĞRETMEN OKULU GİRİŞLİ KÖY ENSTİTÜSÜ ÇIKIŞLILAR

MAKBULE RUCI

1924'te Ağlı'da (Kastamonu) doğdu. İlkokulun ilk dört sınıfını Ağlı'da okudu (1935-40). 1940'ta girdiği Gölköy'ü 1944'te bitirdi.

Tosya'nın Aşağı Kayı Köyünde 2 yıl; Ağlı'da da 12 yıl çalıştıktan sonra 1958'de İstanbul'a atandı. İstanbul'un çeşitli okullarında da 16 yıl çalıştıktan sonra 1974'te emekli oldu.

Telefonu: (0216) 358 08 73

Adresi: Göztepe, Dr. Erkin Cad.
Bahar Apt. 2/17, Kadıköy / İstanbul

- Enstitüye nasıl girdiniz?

- Benim dayım vardı, Recep Aşçı. Çok kültürlü bir insandı. "Makbule, merak etme, seni okutacağım" dedi. Göl'de enstitünün açıldığını duymuş. Enstitü yok daha o zaman. "Köy öğretmen okulu". Bir gün Hafize Atabek Öğretmene, "öğretmenim, nedir bu telaşınız" dedim. "Gölköy'e kız talebe istiyorlar, gider misin?" dedi. "Aaa, gitmez olur muyum öğretmenim!" dedim. Dayımla da konuştum. Günlerden çarşambaydı. Beni bindirdiler bir kır kırsırağa. O güne kadar ata binmemişim. Ödüm kopuyor. Böylece dayımla Küre'ye gittik. Orada imtihana girdim. Sonra çağırdılar. 1940 yılının 2 Nisanında okula vardım.

- Gölköy'de ilk günleriniz?

- Canımız sıkılıyordu. Bir gün baktık karşı tarafta (Fidanlık) bir traktör çift sürüyor. Merak ettik. Hiç traktör görmemiştik. Birimiz teli kaldırdı ve altından geçerek traktörün yanına gittik, başladık seyretmeye. Sonra Yarıdirektör Enver Toriner'in bizi çağırdığı haberi geldi. Gittik. "Yahu, sizin ne işiniz var orada? Tavuk musunuz siz, telin altından geçiyorsunuz?"

falın dedi. Bir de saçlarımızın kesilmesini unutamam. Örgülü saçlarım vardı. O kesilen saçlarımı niye almadığıma pişmanım.

- Nisanda gittiniz ve sınıf geçtiniz...

- Sınavla sınıf geçtik. Ben, dördüncü sınıftan, hazırlık sınıfına gelmişim. Bana sınavda sorulan matematik sorusu şuydu: "Avcı!" dedi öğretmenimiz, hep soyadımızla çağırırlardı, "bu oda dolusu zeytinyağını mı alırsın, bin lirayı mı?" Ben de dedim ki: "Ben şimdi seçemem öğretmenim. Siz bana bu odanın enini; boyunu; yüksekliğini verin, zeytinyağının fiyatını da verin, hesaplayayım, hangisi çoksa onu alırım." Böylece köy enstitüsünün birinci sınıfına geçtik.

Makbule Avcı (sağda)
Hikmet Gökmen'le (1943)

- Okula "yükümlülük belgesi" getirmeden girenler var mıydı?

- Vardı ama hemen isterlerdi. "Hanağası" diye birisi var Küre'de.

Senedimi o imzalamış. Ama sonradan Küre'nin ileri gelenlerinin yanında, "Ağlı'dan Pantigilin Kızı okumaya gidiyormuş, senet yaptık, bana imzalatırlar!" demiş. Birisi de demiş ki: "Yahu, sen ne cesaretle imzalağın, ya bu kız okuldan kaçarsa, ya da kocaya varırsa, ya okumazsa senin hanını hamamını sattırırlar!.." Adam korkup senedi yırtıyor. O zamanki parayla 105 kuruş gitmiş o senedin puluna falan. Kâzım Dayım yeniden yaptırmış senedimi. Bu dayılarımın iyiliğini hiç unutamam.

- Tonguç ve Yücel'le hiç karşılaştınız mı?

- Hasan Ali Yücel bir gün geldi. Ağaçların altında ders yapıyorduk.

"Mehmetcik" diye bir parça vardı, onu işliyorduk. Hatta Abanalı Ahmet Tığlı diye bir arkadaşımız vardı, belki siz tanırırsınız onu, o sonradan okulu terketti. Ona bir soru sordu. Dedi ki: "Şu etrafına bir bak bakalım, mavi

gözlü kim var?" Şiirde "mavi gözlü" sözü edilmişti. Çocuk dedi ki: "Benim gözlerim mavi, ama sizin gözleriniz benimkinden de mavi!" Sonra "mehmetcik"ın anlamını sordu.

- İş derslerinde neler yapardınız?

- Dikiş dikerdik. Bazan, izine gideceklerin elbiselerini yetiştirebilmek için lüks lambasıyla gece 12'lere kadar çalışırdık. Gömleklerine, donlarına varıncaya kadar biz dikerdik.

- Dersler ve işler nasıl ayarlanıyordu?

- Yarım gün ders, yarım gün iş!

- Birçok enstitüde "bir hafta ders, bir hafta iş" uygulanmış. Gölköy'de böyle olmadı mı?

- Hayır, yanışınız var, öyle değil!..

- Okula yakınlarınız gelir miydi?

- Gelirdi. Bir gün "ziyaretçin var!" dediler. Biz, yemekhanenin sırasındaki öğretmen evlerinde kalıyorduk. Eniştem, dayım, amcam geldiler, "kara kız, sen okuyamıyormuşsun, biz seni almaya geldik!" dediler. "Kat'iyyen yalan, ben böyle bir şey söylemedim, asılıırım yine gelmem!" dedim. Sonra şaka olduğunu söylediler.

- Okulda "konukevi" gibi bir yer var mıydı?

- Erkekler kalamazdı ama ben annemi, ninemi yanımda çok yatırdım!..

- Okul bitiminde tören yapıldı mı?

- Tabii... Bir cumhuriyet bayramıydı. Hiç unutmam, yakalarımıza kırmızı kurdela takmıştık. Vali de gelmişti.

- İlk görev yeriniz?

- Benim tayinim çok özel oldu. İlk eşim Hilmi Tanış'la okulda anlaşmış ve evlenmeye karar vermiştik. Ali Doğan Beyin hanımı Şaziye Öğretmen beni çağırıyor, "bak Avcı, seni Hilmi'nin köyüne tayin edeceğiz, ne diyorsun? Biz öyle düşündük!" dedi. Ben elini öptüm, boynuna sarılarak teşekkür ettim ve "olur öğretmenim, madem alınma bu yazılmış, giderim, orada evlenirim!" dedim.

Beden Eğitimi Öğretmeni
Sıtkı Şenoğlu ile Yaşar Yazıcı,
Makbule Avcı ve Hatice Uncu

- Ananız babanız razı mıydı?

- Babam yoktu zaten. Evdekiler karşı çıktılar. Hiç birisi razı olmadı. Ben de onlara, "adım çıktı, herkes biliyor!" diye direttim. "Evleneceğim" dedim. Sonra, tayin olduğumuz Tosya'nın Aşağı Kayı Köyünde evlendik. O gece çok üzülüp ağlamıştım. Çünkü düğüne eşimin tüm yakınları katılmıştı ama, benim yakınlarımdan kimse yoktu. Ama iki yıl sonra barıştık. Ağlı'ya tayin edilerek, 12 yıl orada çalıştık.

- Gölköy'deki öğretmenlerinizden görev yerinize gelenler oldu mu?

- Kayı'ya geldiler. Ali Doğan Bey geldi, Özdemir Coşkuner geldi. Birkaçı daha geldi ama ötekilerin adlarını hatırlayamadım.

- Size neler verildi donanım olarak?

- İki inek verildi, bir manda verildi. Tosya'da iki yıl sağdık onları. Yoğurtlar yaptık.

- At gibi çift hayvanı verilmedi mi?

- Ha. evet, katır verdiler, pulluk verdiler, araba verdiler, tezgâh verdiler.

- Ne tezgâhı?

- Dokuma tezgâhı. Ama ben dikiş bölümündeydim. bu tezgâhı hemen hemen hiç kullanmadım.

- Eşinizin seçmeli sanatı neydi?

- İnşaatçıydı. Çok çalışan, gayretli bir insandı. Enstitüler arası yardımlaşma için ekiple birkaç enstitüye gitmişti. Oralarda binalar yapmışlar

- Hafta sonu etkinlikleriniz...

- Müsamereler yapardık. Benim sesim çok güzeldi. Hatta bir seferinde "Saadet Hanım" rolüne girdim. Ali Doğan Beyin hanımı, bu rol için bana kalın bileziklerini vermişti. Kollarıma takınca çok beğenilmiştim. Faal bir öğrenciydim.

AHMET BAKLACI

1926'da Bartın'ın Çiftlik Köyü, Baklacioğlu Mahallesi'nde doğdu. İlkokulun ilk üç sınıfını köyünde; 4 ve 5'i Kızılelma'da okudu (1939). 2 Nisan 1940'ta Gölköy'e girdi, 1944'te bitirdi.

İlk görev yeri kendi köyüdür. Çaycuma (Zonguldak) Aliköy, Ramazanoğlu ve Saltukova okullarında çalıştı. 1985'te emekli oldu.

Telefonu: (0372) 618 10 81

Adresi: Saltukova, Atatürk Caddesi,
5, Çaycuma/Zonguldak

- İlkokulu 1939'da bitirdiniz...

- İlkokulu bitirince babam beni hayvanların peşinden aldı, Bartın Ortaokuluna yazdırdı. Canım okumak istemiyordu. Babam ise meraklıydı. Ortaokula üzülerek başladım. Okulda herkes bana yabancıydı. Okulda bir arkadaş, Kastamonu'da öğretmen okulu açıldığını ve köy çocuklarının alınacağını duymuş, bana söyledi. Maarif memurluğuna başvurduk. Sınav yaptılar. Ben kazandım ama, bana haber veren arkadaş kazanamadı!

- Nasıl gittiniz?

- Hayatımda ilk kez trene binecektim. Kokaksu'dan bindik ve Çankırı'ya gittik. Orada bir gece kaldık. İkinci gün ağaç kasalı bir otobüse bindik ve Kastamonu'da indik. Kastamonu'dan Göl'e de at arabası tuttuk. 2 Nisan 1940'ta kayıt olduk.

- 2 Nisan 1940'ta Gölköy'ün durumu nasıldı?

- Hayal kırıklığına uğradık. Oraya vardığımda sağa sola bakıyorum, bir öğrenci tahta rendeliyor; bazıları tavuklara yem veriyor; bir kısmı demirhanede demir dövüyor... Tahta rendeleyene bakarak, "bu işi ben daha rahat yaparım!" dedim. O arada durumu beğenmeyen kimi arkadaşlar okuldan kaçtılar. Gölköy'de o zaman 1 ve 2 numaralı binalarla öğretmen lojmanları vardı. Başka hiçbir şey yoktu!

- İlk günlerde neler yaptınız?

- Ortaokulda bazı dersleri gördüğüm için beni 1939'da gelen

arkadaşların içine kattılar. Öteki arkadaşları da hızlandırma eğitimine aldılar. İlk yıl sanat dallarına ayırmadılar. Öğleye kadar ders; öğleden sonra iş vardı. İş saatlerinde bir hafta demirhaneye; ertesi hafta marangozhaneye; üçüncü hafta da yapıcılığa yolladılar. Bu iş iki yıl sürdü. İkinci yıl sonunda hangi alanda becerili isek, o alana ayırdılar. İş saatlerinde herkes kendi dalına gitmeye başladı. Benimki yapıcılıktı.

- Nasıl işbaşı yapardınız?

- O gün işe gelen öğrencileri, "dal öğretmeni" toplardı. Sonra işbölümü yapar, "sen sen tezkere çekmeye, sen sen şu binanın köşesini çıkmaya, şunlar su taşımaya, bunlar harç karmaya!.." O zaman fırın tuğlaları var. Herkes köşe çıkamıyor. Ondan sonra herkes atölyeye gider, verilen göreve göre gerekli araçları alır, oradaki nöbetçiye yazdırırdı. İş bittikten sonra da herkes aldığı araçları güzelce temizler, aldığı yere koyar ve nöbetçiye teslim ederdi.

- Azıcık geriye gidelim, sizin girdiğinizde okulun adı "enstitü" değildi...

- Adı "köy öğretmen Okulu"ydu. Bu nedenle atölyelerde çalışma falan bize ilginç geldi. Madem öğretmen olacaktık, bu işlerle ilgimiz neydi? 17 Nisan 1940'ta 3803 sayılı yasayla köy enstitülü olduk.

- Enstitü olunca "iş"; iş sözkonusu olunca da "tuğla harmanı" aklı geliyor... Tuğla harmanına günlük mü gidiyordunuz?

- Hayır, günlük gitmiyoruz. Giden grup bir hafta kadar dururdu. Orada çadırlar vardı. Yemekler kimi zaman okuldan gider; kimi zaman da orada yapılırdı. Bir grup da Daday yolundaki taşocağına giderdi. Kimileri kireç ocaklarına, kimileri Daday'a keresteye...

- Okulda araba var mıydı?

-Bir tane Opel vardı. Müdür kendi işlerinde faytonu kullanırdı. Kastamonu'ya da faytonla giderdi. Bu faytonun atlarından biri, Kastamonu'da bir adamı ısırıp öldürdü! O atı vurdular! Okulun Opel'i pek çalışmazdı. Habire dayanırdık.

- Gölköy'de hayvanlar var. İnekler iyi ırk mıydı?

- İlk kez yerli inekler alındı. Bu inekler bakıma çekildi, ırkı iyileştirildi. Ahırlara "ahır başkanı"

Hasan Coşkun, Mehmet Şahin
ve Ahmet Baklacı (1941)

bakardı. Ahırları da öğrenciler temizlerdi. Bir de tavukhane başkanı vardı. Öğrencilere kümesin bakımını yaptırır, akşam yumurtalarını aldırırdı. Kızlar da akşam inekleri sağardı. Süt ve yumurta döner sermayeye gelirdi.

- Döner sermayeyi azıcık açalım?

- Döner sermayeye öğretmenler bakardı. Bahçede yetiştirilen sebzeler de döner sermayeye gelirdi. Ben altı ay Matematikçi Hulusı Kocoğlu nun yanında çalıştım. "Sürem bitti" derken, Koçoğlu beni değiştirmede ve bir yıl çalıştım. Önemli yerlerde "çavuşluk" yapan arkadaşların havası vardı. Yumurtayı, sütü, sebzeyi ben teslim alır, deftere yazardım. Sabahleyin yanımda iki nöbetçi, bakraç elimde öğretmenlere süt, yumurta satmaya giderdim. Not ederdim. Aybaşı gelince toplamaya giderdim. Borçlarını söyleyince kimi bayan öğretmenler, "Ahmet, ne olur, bu ay beni pas geç!" derlerdi. Ben de "pas" geçerdim. Bu da o öğretmen için iyi olur; borcunu bir sonraki ay öderdi.

- Çizmek yok muydu?

- Yok, hayır! Bir sonraki ay öderlerdi. O arada, benim gibi yerlerde olanlar eğitimbaşidan sonra gelirdi

- Sebzeleri de mi siz satardınız?

- Toplanan sebzeleri bahçe başkanı muhasebeye getirir, satar, parasını bana verirdi.

- Bu yiyeceklerden mutfağa da gitmez miydi?

- Gitmez olur mu?.. Öncelikle mutfağa giderdi. Dışardan alacağımıza kendimiz üretir, ürettiklerimizi yedik.

- Bahçede yetişen daha çok ürün var. Örneğin kabak! Kabak, Gölköy'de önemli...

- Doğru, doğru... Kabak çok önemli. "Akşam kabak, sabah kabak / Ali Doğan, bunun çaresine bak!.." Elma da önemliydi. Dalından alıp yiyemezdik. Çankırılı Haydar Tombak arkadaşımızı Hilmi Bilginer elma çalarken yakalamış ve sınıfa hapsetmiş! Tombak da Bilginere bir mektup yazmış: "Sayın Öğretmenim, ben buradan çıktıktan sonra aynı işi yeniden yapacağıma göre, beni burada bekletmeniz boşunadır!" Mektubu alınca Hilmi Bilginer kapıyı açmış ve "gel köpek, çık dışarı!.." demiş.

- Buğday da ekiyorsunuz...

- Çifti atla sürerdik. Traktör yoktu. Harmanı da atla sürerdik. Mustafa Yaldır sürekli başımızda olur, bizimle çalışırdı. Bir gün harmanda yangın çıktığını söylediler. "Herkes battaniyesini ıslasın, harmana koşsun!.." dendi. Harmanın uzaklığı hemen hemen 500 metre vardı. Ben de bir battaniye ıslatarak gittim. Yangını söndürdük ama battaniyeler de yandı. Bu yüzden bazı arkadaşlar, izleyen kışı tek battaniye ile geçirdiler.

- Tarlalar sürülüyor, ekiliyor. Buğdaylar biçiliyor, hasat yapılıyor. Değirmende un oluyor, sizler yiyorsunuz... İkinci Dünya Savaşı yılları.

Başka çözüm yok, değil mi?

- Elbette... O yıllarda çok kıtlık çektik. Sabah hiç ekmek yoktu, akşamdan haşlanan patatesleri yedik. Biraz da bulgur çorbası... Öğlenleri çeyrek ekmeğin yarısı... Ölmeyecek kadar! Hulusi Koçoğlu Tosya'ya pirince gitti. Nasılsa aldı, geldi. O yıllarda yiyeceklerin bir yerden bir yere götürülmesi de yasaktı.

- Okuldaki bu yoğun çalışmanın üzerine bir de ekip çalışmasına gidermişsiniz...

- Ya, ya!.. 1941'de Hasanoğlan kuruldu. Oraya bina yapmak için ekip gideceğini söylediler. Benim sanatım iyi, boyum küçüktü. Gitmek istiyordum ama bu nedenle göndermeyeceklerini sanıyordum. İlkokuldayken öğretmenimiz "Ankara" Şarkısını söyletirdi. "Ankara Ankara, güzel Ankara / Seni görmek ister her bahtı kara..." Kendi kendime "kuş olsam uçsam da şu Ankara'yı görsem" derdim.

- Hasanoğlan'a gidiyorsunuz anlaşılıyor?

- Bir gün öğretmenimiz Mahmut Erdil, "Ahmet, seni de göndereyim mi?" dedi. "Ah gönderseler!" dediğimde, "sen karışmal" diye yanıtladı. 20 öğrenci, 10 eğitmen adayı gidecekmiş. Mahmut Bey müdürün kulağına eğildi, bir şeyler söyledi. Sanırım becerikliliğimden, iyi köşe çıktığımdan, falan söz etti. Hasanoğlan ekibine girmiştim. Hasanoğlana 10 enstitüden ekipler geldi. Çadırlarda yattık. Birer binaya başladık. Bir aya varmadan ve birinci olarak biz bitirdik. Başımızda öğretmenimiz Yakup Ertosun ile eğitmenlerin küme öğretmenlerinden Mehmet Üçer vardı. Hafta sonları Ankara'yı gezme olanağı buldum ve iyice gezdim.

- Etnoğrafya Müzesine de gittiniz mi?

- Gördüm. Atatürk'ün naaşı beyaz bir tülbent içindeydi...

- Hasanoğlan'a dönelim...

- Daha önce Hakkı Tonguç Gököy'e geliştinde, "Malatya Akçadağ'da bir Hasan var, çok iyi güreşçidir" demişti. Hasanoğlan'da bir gün bir yapının önünde güreş tutacağız. Malatyalı Hasan da oradaymış! Bize söylemiyorlar... Bizden Mehmet Ünal, Malatyalı bir öğrenciyle güreş tutuştu, yendi. Hemen ardından Malatyalı birisi istekle soyundu. Bizim güreşçi Tahsin (Altan) de orada... O da soyundu. Mehmet Ünal, "Tahsin, sen karışma, ben bununla da güreşeyim!" dedi. Ünal, Hakkı Tonguç'un dediği Hasan'ı da bir çelmeye devirdi. Oldu, olmadı derken bir kavga çıktı. Malatya ekibiyle aramız serinleşti. Oysa daha Tahsin çıkmamıştı...

- Bir ay sonra Hasanoğlan'dan ayrıldınız.

- İlk kez biz ayrıldık. Geziye çıktık. Eskişehir, Çifteler'de bir gece kaldık. Öğrenciler bize çok yakınlık gösterdiler. Oradan Konya'ya geçtik. Deveyi ilk kez, trenle giderken yolda gördük. Konya'da trenden inince doğruca develere bakmaya koştuk. Orada bir gece otele kaldık.

- Otel parasını cebinizden mi verdiniz?

- Hayır, devlet ödedi. Bize ayrıca günde 150 kuruş harçlık veriyorlardı. O da büyük paraydı. Günde en çok 20 kuruşunu yiyebiliyorduk. Ekmek 8 kuruştur. Konya'dan Kayseri'ye geldik. Dokuma Fabrikasını gezdik. Döne dolaşa Çankırı'ya geldik. Araba yoktu. Bir arkadaşla beni bir tuz kamyonuna bindirdiler. Kastamonu'ya indik. Ali Doğan Bey bizi karşıladı. Bizi kucakladı kucakladı öptü. Öptü öptü bir daha kucakladı... Çok duygulu bir insandı rahmetli. İşi birinci olarak bitirdiğimiz için öpüyor. Gözlerinden yaşlar boşandı. "Hepinize tek tek teşekkür etmeyi bir borç bilirim!" dedi...

- Ne kadar büyük davranış, ne kadar büyük söz!

- Elbette. Bize teşekkür ediyor!.. Bakın bir şey anlatayım: Benim bir yeğen var, Adapazarı'nda kolejde okuyor. Geçen yıl durup dururken çıkageldi. Nedenini sordum, okulda kalorifer kazanı patlamış da, okulu tatil etmişler!.. Dayanamadım, "yazıklar olsun! Devlet, İkinci Dünya Savaşında Kepirtepe Köy Enstitüsünü kapatmadı, Hasanoğlan'a getirdi, köyde yaşattı!" dedim. Çağ atlama devrinde "haydi gidin!" demişler...

- Gök köy'e dönelim. İki yıl sonra yapıcılığa ayrıldınız. Artık hep yapıcılıkta mı çalıştınız?

- Öyle oldu. Yapılarda çalıştık. Köşe çıktık, tuğla ördük, usta öğrenci olduk.

- Hangi binaları yaptınız?

- 5 Numarayı ve müdür evini biz yaptık. Müdür evinin içine Mahmut Erdil ile fayans işledik. Önce çimento harcının içine biraz kireç kattık. Mahmut Beyin "kireç, harcı yumuşak tutar, çabuk dondurmaz!" deyişi hiç aklımdan çıkmaz...

- Yapılarda çalışırken Ali Doğan denetler miydi?

- Her yapıya gelirdi. Ondan sonra da en çok Müdür Yardımcısı Enver Toriner gelirdi. Her yeri gezerdi. Yerde bir kağıt parçası bulsa düdük çalar, birine alırdı. Bir gün demirhanede boş dolanıyordum. Toriner'i kapıdan girerken görürdüm! Gözüm eğri çivileri gördü, aldım, doğrultmaya başladım. Geldi, sordu, "çivileri doğrultuyorum" dedim, "evet, eğlence de lazım!" dedi. Çok uyanık bir öğretmendi, yutmamıştı...

- O yapılar 1944 depremi geçirdi. Aradan da tam yarım yüzyıl geçti. Yine de çatlak bile yok. Böylesine sağlam yapıları nasıl yaptınız?

- Göl'e gelen öğretmenler Ankara Yapı Usta Okulu çıkışlıydılar. Sonra Mahmut Erdil'in mühendislerden çok bilgisi, becerisi vardı.

- Bir de Macar var...

- Haa, Macar vardı. O, marangoz öğretmeni idi. Rus ve Rum yapı ustaları da vardı. Usta öğretici olarak ve aylıkla çalışıyorlardı. Rus'un adı "Mekun"du.

- Siz yapılarda çalışırken Hakkı Tonguç gelmiştir.

- Geldi. Yapıları da gezdi. Tonguç'un geldiğinde ayağım sakattı. Futbol oynarken Mehmet Ünal'la çarpışmıştım. "Bir spor gösterisi yapılacak" dediler. Hentbol oynadık, o akşam ayağım yine sızlamaya başladı. Revire gittim. Oradaki sağlıkçı "hamama git!" dedi. Gölköy Köyündeki hamama gittim, akşama kadar kaldım, gerçekten iyi geldi, ağrı geçti.

- İlk yıllar iş dersleri ağırlıklı mıydı?

- Hayır, orantılıydı. Bizde yaz tatili yoktu. Yazları çokça işe dönük çalışırdık. Dersler hemen hemen bir yana bırakılırdı. Buna "iş seferberliği" denilirdi. Yılda bir ay izinimiz vardı, ancak, ne zaman kullanabileceğimiz belli değildi. Yurttaşlık bilgisine Ali Doğan geliirdi. Bir gün o gelmeden arkadaşlar tahtaya "izin ne zaman?" diye yazdılar. Ali Doğan geldiği zaman çevreyi kontrol ederdi. Geldi, yazıyı okudu, "0" yazdı.

- Uygulama var mıydı?

- Elbette. Göl'de hazırlık sınıfı vardı. Ayrıca son sınıfta Devrekâni'ye gittik. Ben "Çontay" adında bir köye gittim. Haftada bir erzak almaya geliyorduk. Müdüre haber yolladım, "bizim erzakları buraya kadar getirsinler, biz getiremiyoruz" diye. Ne demiş biliyor musunuz? "Stajda olduğunu unutmasın. Yarın köylere gittikleri zaman erzaklarını taşımayı öğreniyorlar. O zaman ne yapacak?" Bir ay sonra Göl'e döndük.

- Bir ay izin kullanıp on bir ay ders yapıyorsunuz...

- 5 yılda 55 ay!.. 1946'daki yozlaştırmadan sonra bize onulmaz yaralar atıldılar. Beş yıl öğrenim gördüler diye yedeksubay hakkımızı almak istediler. 55 ay 6 yıla denkti. Bu nedenle 1948'de üç ay daha Gölköy'e gidip kurs aldık.

- Ekiyle köylere gittiniz mi?

- Bizi okul yapmaya yollamadılar. Son sınıfta ekiplere ayrıldık ama, köylerdeki okulların durumunu incelemeye yolladılar. Biz sekiz kişi Eflani'ye gittik. İsmail Özenver, Kemal Tanju, Ali Oruç, Hasan Coşkun, Kâmil Akyol ile birlikte bir faytonla gittik. Fayton bizi mi, biz faytonu mu götürdük, belli olmadı. Çoğunlukla biz faytonu ittik. Daday'dan sonra hanlarda yattık. Handa domina oynadık. Dominayı ilk kez orada gördüm. Eflani'de sekiz gün kaldık. Köy,köy gezerek okul durumlarını saptadık. Nahiye müdürüne, "dönsünler, Cumhuriyet Bayramında diploma verilecek, tören yapılacak" diye haber yollamışlar. Yedi at; bir eşekle dönüş başladı. Eşeğe ben bindim. Göl'e geldik.

- Olumlu ya da olumsuz yönleriyle öğretmenlerinizden sizi etkileyenler olmuştur...

- Öncelikle Zühre Esin... Zaman zaman geriye dönüp bakıyorum, bu kişiler çok "taktire şayan" birer öğretmenmişler. Oysa çoğu ilkokul öğretmeni idi. Beğenmemin nedenine gelince: Hulusi Koçoğlu büyük bir

matematikçiydi. Bozok iyi bir tarihçiydi. Ötekiler de öyle. Hiç unutmam cebire başlıyoruz. Ben de ilk zamanlar bir türlü kavrayamıyorum. O ara bi şube dağıtıldı. Koçoğlu bizim şubeyi de aldı. Koçoğlu'nun ilk dersinde bel cebiri öğrendim. "Koyunlar bir yana, keçiler bir yana!" diyerek dersi işledi geçti... Hepsinin derin bilgileri vardı. Bizi çok iyi yetiştirmişler. O günür koşullarında bazı yanlışlar yapılsa da, bu öğretmenleri affetmemi gerekir.

- En çok Ali Doğan ve hanımından korkmuşsunuz...

- Doğru... Ancak, bunları Ali Doğan'a çok görmemek gerekir. Bir oku ki, kimi hayvan peşinde, kimi atölyede, kimi derslikte, kimi yapılarda, kim taş kırmada... Böyle bir örgütü yönetmek kolay değil. Bu kadar disiplin olmayınca, bu kurumu yaşatmak o zamanın koşullarında çok zor bir şey... Şaziye Toran'a gelince... Çok ciddi bir öğretmendi. Kimseye tokat attığı olmamıştır. Yalnızca sert bakardı. O nöbetçi olduğu zaman herkes saatinde kalkar, hazır olurdu. Öteki öğretmenler de bizleri sıraya zor sokardı. Bir gün bakın ne oldu: Elmalar toplanmıştı. Bir ağacın tepesinde bir elma kalmış. Dibinde otururken bir şey fırlattım. Şaziye Toran da oradan geçiyormuş. Gördü, "ne o Ahmet!" dedi, geçti gitti. Başka bir gün yemekhanede Fikri Özcan ile nöbetçiyiz. Nöbetçi öğretmen de Şaziye Hanım. Fikri Özcan'ı da daha önce bir gün elma çalarken yakalamış. Bana, "arkadaş mısınız?" dedi. Ben de "evet!" dedim. "Arkadaş olduğunuz belli zaten!" dedi. Bunun nedeni, o tek elmaya taş atmamdı...

- Öteki öğretmenler dayak atarlardı mı?

- Pek olmazdı. Öğrencinin korktuğu bir başka öğretmen de Bayram Bayrak'tı. Katı tutumlu ama dürüst bir öğretmendi. Ben döner sermayede iken, yazısı gelirdi. Örneğin 100 kilo demir istiyor. Demir başka şeye benzemez. 102 kilo gelebilir. "Yok, ben ne istersem o olacak!" derdi. 99'u kabul etmezdi. Ama çok adaletli bir insandı.

- Atıştığınız öğretmen olmadı mı?

- Oldu. Mahmut Bey gitti, meydan Yakup Beye kaldı. Beni merdane çekmeye yolladı. Gittim ama oturuyorum. Herkesi görevine dağıttıktan yarım saat sonra öğretmen gezer, kimin ne yaptığına bakardı. Yakup Bey geldi, "niye bu merdaneyi çekmedin?" dedi. Ben de "siz beni merdane çekerken hiç gördünüz mü?" dedim. Atıştık. Elinde bir çita vardı. Çitayı bana değil de, birkaç kez merdaneye vurdu ve kırdı! Ondan sonraki iş saatlerinde ben döner sermayeye gitmeye başladım.

- Mehmet Tuğrul'u nasıl anımsıyorsunuz?

- O, biz okula başladıktan sonra geldi, eğitimbaşı oldu. Bizim dersimize de girdi. Yaklaşımı ve ders anlatması öteki öğretmenlerden farklıydı. Zengin bir kültürü vardı. Bir gün yolda yürürken beni görmüş, "yavrum, sen çok zayıfsın, seni revire yazıyorum!" dedi. Beslenmeye alındım. O

günlerde genellikle akşam sabah bulgur çıkıyordu. "Akşam bulgur, sabah bulgur / Çaresine bak, Mehmet Tuğrul!" diye tahtaya yazdık. Ali Doğan için olan "kabak" dizelerini söylemişim. Böyle şeyler Ali Doğan'ın hoşuna giderdi. Gecelerde müdürü canlandıranlar olurdu. Örneğin müdür nöbetçiye sık sık "aklı başında bir öğrenci çağır bana!" derdi. Bir gecede de bir öğrenci öğretmenleri taklit ediyordu. Sıra müdüre geldiğinde, "aklı başında bir öğrenci çağır bana!" deyince, gülmekten ortalık yıkıldı. En çok da Ali Doğan güldü...

- Cumartesi toplantıları öteki enstitüler kadar etkin değilmiş...

- Ben pek ayırında değilim.

- Kütüphane, kitap durumu? Okumaya isteklendirme konusunda neler söylersiniz?

- Kütüphanede kitap tasnifinde çalıştım. O zaman üç bin dolayında kitap vardı. Okumaya en çok Hilmi Bilginer yöneltirdi. Epeyce kitap okuduk. Hele hele öğretmenliğe başladıktan sonra yeni çıkan kitapları aldık. Şimdi öyle mi?

- Okuldan çıkarken dalınıza uygun araçlar verilmiş. Ayrıca görev yerlerinize bir öğretmenin de gelmiş...

- Bana Mustafa Yaldır ile Sıtkı Şenoğlu geldiler. Mustafa Yaldır, bizim merdivenin alt basamağına oturdu. Babam, "bey, buraya oturma, ayıp oluyor, eve çıkalım!" dedi. Yaldır da, "baba, buraya oturmamın bir nedeni var. Biz bin bir türlü emeller kurarak öğretmen yetiştirdik. Daha önce Çorum'u dolaştım. Onların en lüks yerine sizin şurayı tercih ederim" dedi. Yetiştirdiği öğrencilerin Çorum'da yaptıkları bir değişiklik görmemiş.

- Ne verdiler size?

- Bizim üç çift öküzümüz vardı. Bir çiftini bana Yaldır alıverdi. İnek ve arazi de alıverdi, bana teslim etti. 4274 sayılı yasada "öğretmenin görevi güneş doğarken başlar, batarken biter" derdi. Biz, o işten o işe koşturduk. Bartın'da Naci Rolyas adında bir kaymakam vardı. Köy enstitülü olan bizlere, "ilçeye her gelişinizde bana uğrayacaksınız!" derdi. Jandarma yüzbaşısı da yanında, muhtarlara "öğretmenin bir dediği iki olmayacak!" diye emir verirdi. Kaymakama gelen emir de öyleydi.

-1946'da bir şeyler oldu...

- Ya, ya!.. Verdiklerini geri aldılar. Araziyi de köylüye verdiler. Uygulama bahçesi kadar bir yer kaldı.

- Enstitülü öğretmen köyü de canlandıracaktı. Bu amaçla öküz, inek, tarla verilmiş. Sizin çalışmalarınızın daha canlı olduğunu duydum. Köyde neleri değiştirebildiniz?

- Başarılarımız oldu. İlk yıl okulun raporunu yazacaktım, geçmiş raporlara bir bakmayı düşündüm. Açtım baktım ki, "okula bir baca yapılması, okul çevresinin çitle çevrilmesi" diye yazmışlar. Düşündüm. O

öğretmenler gibi yapılması için mi yazacağım, yoksa yapıldığını mı yazacağım. Muhtarı çağırdım, "biz köye bu bacayı yapmaya geldik. Sen parasını vereceksin, tuğla alacağım. Bir de kirecini getireceksin. Bacayı ben yapacağım" dedim. Yaptı, getirdi. Şabah öğrencilerle başladım, ikindiye doğru bitirdim, sobayı kurdum. Okulun tepesinden duman çıkmaya başladı. "Emine Abla" dediğimiz kadın koşarak, telaş içinde okulun kapısından içeri girdi, "Muallim Bey, Muallim Bey, okul yanıyor!.." diye bağırdı. O güne kadar köyde baca yoktu. Çatıdan duman çıktığını görmemişlerdi. Emine Abla, soluğu ağzında girmişti sınıfa... Sonra okul bahçesine meyva ağaçları diktim. Aşı yaptım. O zaman köylerde meyva ağacı yoktu. Bütün bu yaptıklarımı köylülere de yapıvererek öğrettim...

- Köy enstitülerine "komünist" suçlaması yapıldı. Daha çok da kız-erkek ilişkileri ile karaladılar. Nasıldı bu ilişkiler?

- O zamanlar toplumda kız erkek yanyana gelmiyordu. Enstitüde her sınıfta 7-10 kız vardı. Milli oyunlar oynanmaya başlandı. Okuldaki 1.000 öğrenci alana çıkınca, kızlı erkekli toplu olarak bir milli oyunu oynayabiliyorduk. Oynarken çevreden görenler yanlış yargıya varıyordu. Karalamalar da böylece tuttu. Halkı kandırmak kolaydı... Bakın, 49 yıl sonra 26 Haziran 1993'teki Gölköy buluşmasında şöyle bir şey oldu: Bayan arkadaşlar beni görünce tanıdılar, çağırdılar. Bazılarını ben tanıyamadım. Düşündüm, nedenini buldum. Onlara da söyledim. "Bana bakın, biliyorsunuz, bizi komünizm olayıyla çok suçladılar. Bu, hepimiz bir aradayken oldu. Ancak, sizinle evlenmek değil, gözlerinizin rengini bile göremedik!.. Ak mı, mavi mi? Disiplin o kadar sıkıydı ki, gözlerinizin içine bile bakamadık." Bayan arkadaşlar katıla katıla güldüler. Gerçi ben döner sermayedeyken kızlar 22-23'e kadar süt getirirlerdi. Ancak, aklımızdan kötü bir şey geçmezdi.

- Efendim, Bartın yöresini mesleğim gereği ileri düzeyde tanıdım. Emekliliğe doğru giden ve emekli olan öğretmenler içinde çok sayıda öğrenciniz var. Hepsi de, "beni öğretmen yapan, öğretmenimiz Baklacı'dır" diyor. Sizi bu nedenle kutluyorum. Ne kadar öğretmen yetiştirdiniz. Ve de nasıl yetiştirdiniz?

- O zaman en önemli olay, köyde bir öğretmen olmasıydı. Ben 1944'te Çiftlik'e geldim. Pek çok köyde okul yoktu. İkincisi, öğrencilerimi öğretmen olmaya isteklendirdim. Sonra da başvurularını yaptırdım. Sıra, yaz döneminde kurs açmaya gelirdi. Gölköy'deki sınavlarda her yıl çıkan soruları izlerdim. Bu soruları öğrencilerime verirdim. Ölçülerde çevirmeler, pirizma hacimleri gibi... Bunları bilmeyen öğrencileri zaten beşten çıkarmazdık ki!..

- Kurstan sonra göreviniz bitiyor mu?

- Olur mu hiç? Yanlarında Gölköy'e kadar giderdim. Sınava girinceye

kadar hazırlık sürerdi. Bakın, benim bir yeğenim var, Çaycuma'da bir okuldan çıkmış, Kur'an kursuna yollamışlar. Duydum, gittim, getirdim. Fazladan bir yıl daha okuttum. Gölköy'ün sınavına Kastamonu'ya götürdüm. İsmet sınavdan çıkınca, "Dayı, Balkan savaşını sordular" dedi. "Boş ver sen Balkan Savaşını, matematikten hepsini yaptın mı?" dedim. Yapmıştı. Göl'ü kazandı, bitirdi. Şimdi nerede biliyor musunuz? Bursa Tıp Fakültesinde fizik profesörü! Adı İsmet Kan...

- Yetiştirdiğiniz ve öğretmen olmalarını sağladığınız 100 kişi var mı?
 - Evet, 100'e yakın öğretmen öğrencim var. Yargıçlar da var...
 - Bu yaptığınız büyük bir özveri. Birçoklarını da trene bindirip uğurlamışsınızdır...

- Oldu ya... Trene bindirip el salladığım her öğrencimin ardından kendi ilk gidişim gözümün önüne gelmiştir.

- Öğrencilerinizin şimdilerde size karşı davranışları nasıl?
 - Hepsinin saygınlıkları yüksek düzeydedir. 1947'de ilkokuldan çıkardığım emekli öğrencim yanımda sigara içmiyor. Bir gün köye giderken, karşı yönden gelen bir öğrencime rastladım. Durduk, konuştuk. Ayrıldıktan sonra azıcık yürüyünce, baktım yolun içinde yanan bir sigara var! Beni görünce atmış!..

- Aradan yarım yüzyıl geçti. Bugünlerde Gölköy Enstitüsünü özlüyor musunuz?

- Biz o denli büyük bir istekle öğretmenliğe başladık ki, sanki savaşa gidiyorduk!.. Köylüyü biz kurtaracaktık. O yönde yetişmiştik, dönüş yoktu... Başarılı da olduk. Emekli oldum, yine de öğretmenlikten hızımı, hevesimi alamadım. Biz enstitümüzü bozkırın göbeğinde hiç yoktan kurduk. İsterdim ki, orada şimdilerde daha nitelikli öğretmen yetişsin...

- Anıları en canlı olan sizin devre. Düşlerinize de giriyor mu?
 - Girmemesi olası mı? 304 ben, 305 Ayşe Yıldırım, 306 Necip, 307 M. Nalbantoğlu, 308 İsmail Kuru...

- Böyle bir eğitimin örneği olmadı, değil mi?
 - Özellikle bu bir "kişilik eğitimi"dir. Gölköy olmasaydı hemen hepimiz çiftçi olurduk, okuyamazdık!

- Emekliliğinizde de çalışıyor musunuz?
 - Ya ne yapayım? Evim de köy enstitüsü gibi. Hangi sanat takımını, hangi aracı ararsanız vardır. Kedi, köpekten tutun, birçok hayvan beslerim. Beş köpeğim var! İnek, koyun... Günler yine de bana-az geliyor. Köy enstitüsünde dedikleri gibi, yine güneş doğarken iş başlıyor, batarken bitiyor...

AHMET BOZKURT

1926'da Taşköprü'nün (Kastamonu) Kırha Köyünde doğdu. İlkokulun ilk üç yılını köyünde, iki yılını da Taşköprü İsmetpaşa Yatılı İlkokulunda okudu. 1939'da girdiği Gölköy'ü 1944'te bitirdi.

Taşköprü'nün Kapaklı Köyünde göreve başladı ve orada 15 yıl kaldı. 15 yıl da İstanbul'da çalıştıktan sonra emekli oldu.

Telefonu: (0212) 531 40 55

Adresi: Malta, Kirmasti Mah. Hafızpaşa Sok. 2, D 3, Fatih/İstanbul

- Gölköy'ü nasıl duydunuz, nasıl gittiniz?

- İsterseniz bana başka soru sormayın da bu soruyu uzun yanıtlayayım. Benim gidişim ilginçtir. O zaman Taşköprü Maarif Memuru Kâzım Beydi. 1939'da yatılı okuldan mezun olunca, bizi Gölköy'ün imtihanlarına soktu. Köyüm yakın olduğundan, sonucu öğrenmek için arada uğradım. Bir gün yine uğradım. Kâzım Bey, "yahu, Mehmet Özcan'la Ali Demir kazanmışlar, senin adın yok!" dedi ve ekledi: "Sen şimdi Kastamonu'ya gideceksin, Maarif Müdürü Hakkı Rodop'u göreceksin. Hatta valiye bile çık!" dedi. Ben doğru köye gidip annemi buldum ve geri dönerek Kastamonu arabasına yetiştim. Tek bir araba kalkıyor. Kastamonu'ya vardığımda akşam olmuştu. Doğru bir kahveye gittim. Biri bana, "yahu Pireli, burada ne işin var?" dedi.

Bana "Pireli" derlerdi köyde. Baktım bizim köyden biri. Durumumu anlattım. O akşam orada beraber kaldık Ben sandalyelerin üzerinde yattım. Sabahléyin sora sora hükümeti buldum. Erken gitmişim. Okuya okuya maarif müdürlüğünü arıyorum. Derken, bir de baktım, bizim okula gelen müfettiş orada! Müfettişi selamlayıp kendimi tanıttım. Göl'ün imtihanlarını kazanıp kazanmadığımı öğrenmeye geldiğimi söyledim. "Gel!" dedi. Adamın arkasına düştüm. Beni "kalem"e götürdü ve Emin Beyden sınav sonuçlarına bakmasını istedi. Emin Bey adımı sorunca, ben de yanına sokuldum. Emin Bey, "oğlum, sen kazanmışsın. Taşköprü'den Ali Demir ve Mehmet Özcan da kazanmış!" dedi. Müfettiş de duydu. Ama müfettiş, "yalnız oğlum, imtihan kazanmakla olmuyor, 20 lira da para istiyorlar" dedi.

- Sonra köye dönmüşsünüzdür.

- Hayır. 20 lirayı duyunca birden şaşırdım. Oradan çıktım ve valinin odasını buldum. Kapıdaki polise durumumu anlattım. Polis, "gel peşimden!" deyip, kapıyı tıklıyarak girdi ve durumumu özetledi. Vali, "versin efendim, bu, hükümetin kanunu!" dedi. Ben, "vereyim ama benim babam yok, nasıl vereyim?" dedim. "Git, kahvede çırıklık yap!" dedi. "Kahve çıraklığı yapsam bile, 20 günde bu parayı kazanamam!" dedim. Vali yeniden azarlayınca, polis beni geri çekti ve çıktı.

- Vali Avni Doğan mıydı?

- Avni Doğan'dı. Namlı valiydi. Dışarı çıkınca, ben yıkıldım. Okula giremezsem, İstanbul'a gidip ya şekerci, ya da helvacı çırağı olacaktım! "Bir de maarif müdürünü göreyim" dedim ve girdim içeri. Hakkı Rodop beni dinledi ve yandaki oda ile aradaki ufacık pencereyi açarak, "Emin Bey, sana bir çocuk yolluyorum, bunun derdini halledin!" dedi. Ben yeniden Emin Beyin karşısına çıktım. Baktım, bizim yatılı okulun müdürü Remzi Bey de orada değil mi? Tesadüf bu kadar olur! Emin Bey, Remzi Bey'e: "Bu çocuk sizin okuldan mezun, Taşköprü öğretmenleri olarak bu çocuğa yardım edemez misiniz?" dedi. Remzi Bey de "ederiz!" dedi. Oradan çıktım, başladım ağlamaya. Çok boşaldım. Gittim ki, araba kalkıyor. Bindim. 25 kuruşa gidiliyor. 20 kuruş verdim, "olmaz" dediler. O akşam Taşköprü'de kalıp, ertesi gün Müdür Kâzım Beyi buldum. "Kaç kuruş temin edebilirsen et, edemediğini bize bırak!" dedi.

- Gerçekten ilginçmiş...

- Köye gittim 3 liraya bir "kile" buğday sattık. 3 lira da rahmetli halamın birinde alacağı varmış, onu aldık. Bir tek ineğimiz vardı, onu sattık. Ondan bundan derken 15 lirayı tamamladık. Harçlık da bunun içinde, 20 lira da! Gidilecek gün geldi çattı. Bir araba tutulmuş. Kâzım Bey bana, "Ahmet, anlat bakalım, sen ne yaptın?" dedi. 15 lira toplayabildiğimi anlattım ve parayı verdim. "Harçlığın var mı?" dedi. Olmadığını söyleyince de bana

2,5 lira verdi, "bunu harçlık yaparsın!" dedi. Sonra bizden önce Gölköy'e gitmiş olan Osman Yaman'ı çağırdı, ona, "al şu 20 lirayı, Ahmet için okul veznesine yatır. Bu Ahmet'i de sana teslim ediyorum, orada daima kollayacaksın!" dedi. Bizi arabaya bindirerek uğurladı.

- Okula girdiniz. Çalışmaktan yılmadınız mı?

- Yılmadım. Ama çok açlık çektik. İzinden dönenlerin getirecekleri en büyük hediye ekmektir! Biz de izinden ekmek getirirdik.

- İzine nasıl giderdiniz?

- Yaya gidip geldiğimiz oldu. Savaş yılları. Vasıta yok. Yakın şehirler arasında buğday arabaları vardı. Onlara da rastlayabilirsen.

- Yaya gidişinizi de anlatın öyleyse...

- Göl'den erkenden çıktık. Şekerköprü üzerinden kestirme gidiyoruz. 50-55 km'lik yol. Yatsıya, Taşköprü'ye yakın bir köye vardık. Ama iyice yorulduk. Yatacak yer arıyoruz, kimse oralı olmuyor. "Bir eğitmen var" dediler. Gittik ki, adam misafir edebilecek durumda değil. Sonra yaşlı bir adam bizi dinlemiş, bizi o gece misafir etti. Ertesi gün Taşköprü'ye vardık, döneceğimiz günü kararlaştırdık ve yine yaya olarak Gölköy'e gittik.

- Ekmek götürdünüz mü?

- Götürdük. Arkadaşlar bizi görür görmez "ekmek getirdiniz mi?" dediler. Baktılar az. "Niye az getirdiniz?" dediler. Yaya olarak geldiğimizi, yarısını yolda yediğimizi anlattık.

- İzin ne kadardı?

- Sanıyorum bir aydı.

- Çok yapı yaptınız. İlk yıllarda "ustalık" işini nasıl çözümlüyordunuz?
- İlk yıllarda, yakın köylerden ustalar vardı. Başımızda inşaat öğretmenleri de vardı. Biz iş bilmiyor, onlara yardım ediyorduk. Sonra biz usta olunca, ustalar çıkarıldı. Küçük sınıflar bize yardım ediyordu.

- Ekip çalışmasına gittiniz mi?

- Gittim. Hasanoğlan'a ve Arifiye'ye gittim. Adapazarı depreminden sonra Arifiye'de öğretmen evleri yaptık.

- Hakkı Tonguç'u gördünüz mü?

- Çok!.. Gölköy'e gelir giderdi. Arifiye'de de, Hasanoğlan'da da gördüm. Geldiği zaman "Gölköylüler nerede?" diye sorardı. Bizi yüreklendirirdi. Hasanoğlan'da piyes de yaptık. Köyü canlandırdık. "Boncuk" oynadık. Mehmet Şimşek Arkadaşımız boşa bulunup, "bilmem ne yaptığının oğlu!" diyerek küfürü bastı. O kadar kendimizi oyuna vermiştik. Millet kahkahayı bastı. Ne günlerdi o günler!...

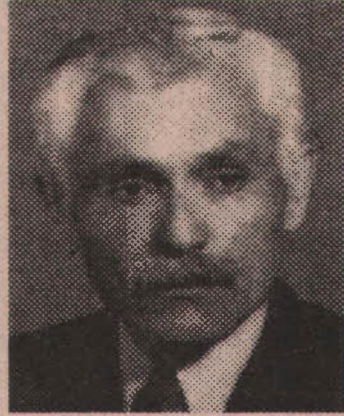
MEHMET ÇAKIR (TOSYALIOĞLU)(*)

1926'da Kastamonu'nun Sapaca Köyünde doğdu. 4 sınıflı Merkez Cumhuriyet İlkokulunda öğrenime başladı. 5. sınıfı İsfendiyarbey İlkokulunda okurken, Gölköy Öğretmen Okulunun açılması üzerine yapılan sınavı kazanarak Gölköy'ün uygulama okuluna geçti. Gölköy Enstitüsünü 1944'te bitirdi.

Kastamonu'nun Sapaca Köyünde göreve başladı. Sırasıyla Bürnük, Cıvciler ve Sapaca'da çalıştıktan sonra Merkez Yetiştirme Yurduna atandı. 1977'de emekli oldu.

Telefonu: (0366) 214 49 95

Adresi: Cebrail Mah. Uzun Sok. Arel Apt. Kat 3, D 13, Kastamonu

- Sayın Hocam, öncelikle soyadı değişikliğine değinmekte yarar var.

- Soyadımı değiştirdim. Gölköy'deki soyadım Çakır'dı. Yani ben 211 Mehmet Çakır'ım. Bu değişikliğin nedeni de şu: Bir gün sokakta arkamdan bir adam "Çakır!.. Çakır!.." diye bağırıyordu. Döndüm baktım ki, adamın elinde bir et parçası, köpeğini çağırıyor. Ben de kızdım ve soyadımı değiştirdim!

*) Tosyalioğlu'nun okuldaki soyadı "Çakır"dır. Söyleştüğümüz bayan öğretmenlerin de kızlık soyadlarını öne aldık.

- GÖlköy'e nasıl gittiniz?

- Benim okumamı sağlayan teyzemin oğludur. Beni köyden getirip okutuyordu. Bir gün, "Göl'de muallim Mektebi açılıyormuş, seni yollasam gider misin?" dedi. Ben de "giderim" dedim. Sonra başvurduk. 1939'un ocak ayı idi. Sınav Kastamonu'da, eski Gazipaşa İlkokulunda (Şeyh'in olduğu yerde) yapıldı. Kültür ağırlıklı bir sınavdı.

- Sınava kaç kişi girdiniz?

- Çook! Üçten dörde, dörtten beşe geçenler, beşi bitirenler olmak üzere belki yüzlerce kişi. Kastamonu ve ilçelerinden toplam 40 kişi aldılar.

- GÖlköy'e vardınız. 1939 Ocağının GÖlköy'ünü anlatır mısınız?

- Bir Şeyho'nun konağı vardı, bir de öğretmenlerin yaptığı bina. Eğitimciler bizden bir yıl önce başlamışlar ve "2" numaralı binayı yapmışlar. 2 Numaranın üst katında yattık. Altında da ders yaptık. Karşılıklı iki dersane vardı. Bir süre sonra öğretmenlerin ikinci devresi geldi. Bizi 1 Numaralı binaya geçirdiler. Dersanemiz, yatakhanelerimiz, yemekhanemiz hep "1" numaralı binada düzenlendi. Biz hazırlık sınıfları olarak (4 ve 5) 40 kişiydik.

- Müdürünüz Süleyman Edip Balkır'dı...

- Evet, öyle. Öğretmenimiz Hakkı Güven idi. Dördüncü sınıfı okutan da Şevket Kurkçuoğlu idi. Eğitimci kursunun başında Sabri Bey diye bir müfettiş vardı. Bizim eksiklerimizle bu kişi ilgilendi. Ertesi yıl 100 öğrenci olduk.

- İki yapı dışında başka yapı çalışması yok muydu?

- Eğitimciler bir bina daha yapıyorlardı. Kimi tuğla kesiyor, kimi örüyordu. Daha "enstitü" adı yoktu. 3803 sayılı yasa çıkınca bizden senet aldılar, 20 lira ücret, 20 yıl zorunlu hizmet!.. Bu yükümlülük çıkınca epeyce öğrenci okuldan kaçıp gitti.

- Kalanların ilk işi de hemen yapı işlerine başlamak mı oldu?

- Hemen başlamadık. Yalnızca bir iki gün, öğretmenlerin kestiği tuğlayı fırına taşıdık. İnşaatlarda çalışmaya, Müdür Ali Doğan geldikten sonra başladık.

- İnşaatın önce derslerde neler işlerdiniz?

- Sınıflardaydık. Bahçede tarım da vardı. Karşıdaki Fidanlık'ta Salih Bey diye bir ziraatçi vardı, ziraat derslerimize o gelirdi. Sonradan biz kalabalıklaşmaya başlayınca İsmail Hakkı Tanbek adında bir Türkçe öğretmeni geldi. Hem Türkçe, hem de ticaret derslerine giriyordu. Ondan sonra Süleyman Ekinci ziraat derslerine geldi. Tam bir ziraatçi, aynı zamanda müfettiş idi. Ziraat üzerine her türlü hüneri öğretti. Arıcılık, sebzeçilik, meyvacılık gibi alanların ustası odur.

- İlyas Pınarbaşı'nı Süleyman Ekinci mi yetiştirdi?

- İlyas benim devre arkadaşım. Göl'deki arı kovanlarıyla hemen

ilgilenmeye başladı. Bunun üzerine İlyas'ı Trakya'ya kursa yolladılar. Kurstan gelince arıcılığı canlandırdı.

- Yapıcılık işlerine Ali Doğan Beyin gelişiyle başladığını söylemişsiniz...

- Evet, öyle... Çamuru kendimiz kardık, kerpiç yaptık, taşıdık, fırınladık. Ancak, ben şahsen gitmiş değilim. Çünkü benim "koltuk işlerim" çoktu. Bana bir tür "koltuk" çıktılar!

- Bu "koltuk" işini açalım?

- Matematiğim bir parça iyiydi. Matematik Öğretmeni Hüsnü Taner Bey, döner sermayeye de bakardı. İş saatlerinde beni yanına alır, çalıştırırdı. Duvar örmedim. Ben zaten demirciydim. Bu arada atışlar düzenlendi. Ben ikinci oldum. Birinci olan şımarır gibi oldu ve bazı olumsuz işler yaptı ve sonucunda okuldan "tart" edildi. Atış kaptanlığı bana geçti. Bu görevim okul bitene kadar sürdü. Atış yardımcı öğretmenliği diploması bile aldım. Mavzer verildi ve köyde atış poligonu kurdum.

- Siz Gököy'deyken Hakkı Tonguç gelmiş olmalı?

- Hakkı Tonguç Beyi bir defa gördüm. Bakan Yücel ile gelişlerinde ben izinliydim. İriden, uzun yapılı bir adamdı. Çok sıcak davranışları vardı. Golf pantolon giymişti. Fantazi bir durumu yoktu. Bazı sınıflara girdi, her yeri gezdi, meydanda bir konuşma yaptı.

- Şimdi geriye dönüp bakalım: Sizi en çok etkileyen öğretmenler kimlerdir?

- Ben Hüsnü Taner'i çok severdim. Dersimize girmemesine karşın, Hulusi Koçoğlu da bende iz bırakmıştır. Türkçeci Mehmet Tuğrul Beyi de analım. Sade ve öz yazdırmaya, konuşturmaya çalışırdı. Öğrenciler en çok Şaziye Toran'dan korkardı. Otoriter bir kadındı. Müzik öğretmeni Bedri Akalın, bedenci Sıtkı Şenoğlu alanlarının iyi öğretmenleriydi. Gö!'e sporun her çeşidini Şenoğlu sokmuştur.

- Ali Doğan nasıl bir adamdı?

- Bizce çok iyiydi. Hatta Yüksek Köy Enstitüsü müdürlüğüne almaya çalıştılar, "ben ilk yetiştirdiğim ağacın meyvesini görmeyince ayrılmam" dedi. Bizi mezun etti ve iki yıl sonra Yüksek Köy Enstitüsüne müdür olarak gitti. Kendisi hem Yüksek Muallim Mektebi ve hem de hukuk fakültesini bitirmişti. Yassıada duruşmalarında da bulundu. Babamız kadar severdik.

- O yıllar 2. Dünya Savaşı yılları...

- Evet! Günde 150 gram ekmek yiyerek çalıştık. Sabahleyin ekmek çıkmazdı. Patatesle pekmez veya yalnızca patates... Biz, savaş yıllarını yemeklerimizin azlığı ile tattık...

- Aranızda kız arkadaşlarınız da vardı...

- 200 kadar kız arkadaşımız vardı. Bizim elbiselerimizi falan dokur, dikerlerdi.

- Bir günün öyküsünü sizden dinleyelim. Sabah kaçta kalkıyoruz?

- Sabah güneşini üzerimize doğdurmazdık. Kahvaltıdan önce beden eğitimi yapardık. Sonra, öğrencilerin yarısı derse, yarısı işe giderdi. Öğleye kadar dersteyseniz, öğleden sonra işe giderdik. Akşam yemekten önce "bileşik saatler" diye bir etkinlik vardı. Çeşitli eğlenceler olur, gruplar halinde oyunlar oynanır, şarkılar türküler söylenirdi. Yemekte öğretmenlerimiz masalarımızın başında otururdu. Demir kaşıklarımız vardı ve tabak, bardak ayırdı. Öğretmenler, yemek yemeği de öğretirlerdi. Yemekten sonra etut vardı. Saat 21 00'da yatıyorduk. Kendi yatağımızı kendimiz yapıyorduk.

- Okul kütüphanesi o yıllarda mı kuruldu?

- 1940'tan sonra kuruldu. Kutuphanecilik de yaptım. Benden önce Hasan Yücel bakıyordu. Ben ondan devraldım. Epeyce kitap vardı. Öğrenci başına 3-5 tane düşerdi. Öğrenciler içeride okuyamıyorlardı, dışarı veriyorduk.

- Hangi yazarların kitapları vardı?

- Çeviri kitapları çoktu. Türkçe romanlar da vardı. Ömer Seyfettin'in kitapları gibi. Ben kutuphanede çalıştığım sürece kitap gelmedi.

- Öğrencilerde kitap alma eğilimleri nasıldı? Okumaya özendirilen öğretmenler kimlerdi?

- Epeyce kitap alıp okuyan olurdu. Herkesin sınıf öğretmeni vardı. Onlar özendirirlerdi. Tarih coğrafya öğretmenimiz Ozdemir Coşkuner okumamız için deli olurdu.

- Yaramazlıklarınız da olmalı?

- Var ya! Son sınıftayım. Çalışkanım. Hüsnü Taner'in yanında çalışırken teyzeoğlu geldi. Annem koyden Kastamonu'ya gelmiş, beni görmek istemiş. Göl'e gelemiyor. Benim kastamonu'ya gitmem gerekiyor. Çevrede de bir tifüs salgını var ve bu nedenle izin falan vermiyorlar. Cemal Martin Bey, Hüsnü Bey'e izin alivermesini söyledi. O da, "ya, git sen aliver!" dedi. Cemal Bey ile Müdür Yardımcısı Hilmi Bilginer'e gittik. Bilginer, kin besleyen bir adamdı. Müdür de geldi. Ali Doğan aslında izin verecekti, Bilginer müdürün isteğini engelledi. "Ya annesinde tifüs salgını varsa?" dedi. İzin vermediler. O akşam kaçmayı kafama koydum. Okul başkanı da bizim şubedendi. Akşam yemeğini yiyerek yoklamada bulundum. Sonra okul başkanı, beni Daday yoluna çıkarıverdi. Cemal Beyin kardeşi Ahmet Martin de bizim sınıfta öğrenci. Ahmet Martin cumartesi günleri ağabeyinin evine gidiyor, arayan soran olmuyor. Ona, "Ahmet, benim yatağa yativer!" dedim. Ben gidedurayım, o gece Rüveyde Bilginer nöbetçi imiş... Gece yatakları dolaşır. Ahmet Narin benim yatağa yatmamış, yatağın içine bir saz sokmuş, battaniyeyi bozmuş, ağabeyinin evine gitmiş. Yatakhaneye, eşinin yerine Hilmi Bilginer giriyor, dolaşılıyor. Sıra benim yatağa geliyor. "Şu kim?" diyor. Arkadaşlar "Mehmet Çakır"

diyorlar. Sağ tarafımda yatan İhsan Tekkeşin, sanki "nerede?" diye sorulmuş gibi, "işte efendim!" diyerek elini uzatınca, sazdan bir ses geliyor. Bilginer, "vay eşşoğlu eşşek! Sıçan olmadan dağarcık mı yüzüyor? Sabahleyin gelesiyey beni görecek!" diyor. Ben gece Kastamonu'ya indim. Annemi gördüm. Sabah erkenden de Göl'e ulaştım. Kadir Çelik olanları anlattı. Sabah. Bilginer gezerken ben sağında solunda dolaşıyorum, görsün diye... Çağırıyor da hiç... Bilginer o sırada müdürün evine gitmiş. İkisi "tard-ı müebbet" (sonsuz uzaklaştırma) kararı almışlar. Pazartesi günü Tahsin Altan ile nöbetçiyiz. Müdür düdüğü öttü, Tahsin koştu. Her yere o koşardı. Müdür, "sen değil, yanındaki gelsin!" dedi. Koştu. Bana, "Kastamonu'dan niye geldin?" dedi. Ardından da "ulan hayvan herif! Bu müesseseye niye geldin? Han mı burası, otel mi? Hemen eşyalarını topla, git!" dedi. O zaman Göl'de "öl, öl; kal, kal!" Eşyalarımı hazırladım. Hüsnü Taner'e veda ettim. Eğitim kursunda bizim köylü bir öğretmen vardı. Ona gittim. Orada tarihçi Osman Bozok varmış. Durumu öğrendi. Beni çay ocağına götürdü. Sert bir adamdı. "Ulan biz olur olmaz şeye ağlamayız. Kes ağlamayı!" dedi. Bozok, beklememi isteyerek çıktı gitti. Müdüre gitmiş. Benim kovulmamla ilgili karar masanın üzerindeymiş. İçeri girince evrakları eline almış ve müdüre "bü ne?" demiş. Müdür anlatmış. Bozok, "bu gördüğün çocuk benim iki gözüm, bir numaralı öğrencim" diyor. Oysa bize derse de girmiyordu. Müdürün masasından evrakları aldığı gibi yırtmış. Müdür de, "madem öyle, cezayı tard-ı muvakkat'e (geçici uzaklaştırma) çevirelim. Bu gece de ceza olarak yatmasın, tuvalette beklesin!" demiş. Tuvalette de 15-20 gün önce bir öğrenci asılmıştı. O nedenle korkuyorum. Neyse o gece için bir çözüm bulduk ve ben Tevfik Sofu'nun evinde yattım. Sabah erkenden 1 No'lu binanın tavanüstüne çıkardılar. Sabah Bilginer çağırdı. "Seni bir hafta okuldan uzaklaştırıyoruz!" dedi. Ben köye geldim ama, anama babama "izinli geldim" dedim. Okula döndüğümde benden adres istediler. Anladım ki, cezayı babama bildirecekler. Başka bir yakınımın adresini verdim. Böylelikle de anamın babamın öğrenmesini engelledim.

- Dayak da yediniz mi?

- Elbette! Demirhanede bıçak yaparken yakalandık. Ali Doğan önce ayağıma bastı, sonra da iyice tokatladı. Asker gibi... Başka dayak yemedim.

- Askerlik dersiniz de varmış...

- Hem de nasill!.. Bir ay sürekli askeri eğitim vardı. Asker elbisesi giydik. Jandarma çavuşları takım kumandanımızdı. Kumandanımız orman yüzbaşısı..... Yürüyüşlere gidiyoruz. Kısa yürüyüş Camili köye kadar. Orta yürüyüş Devrekâni'ye, uzun yürüyüş Daday'ın ilerisine... Oralarda gece de kaldık. Savaşa girmek ve gitmek zorunda kalırız diye mi neydi?..

100 İtalyan filintası bana teslim edildi. 15-20 sandık da mermi... Gerçek mermilerle destekli ve desteksiz atış yaptık. Yıl 1943... Bir de okulun atış poligonu vardı. Buradaki atışların dersle ilgisi yoktu. Her zaman ve spor olarak yapılırdı. Bir mermi dört buçuk kuruştı. Herkesin kaç atış yaptığını deftere kaydeder, Beden terbiyesi Bölge Müdürlüğüne yollardım.

- Şimdiki öğretmenlerle karşılaştığınızda, enstitülü olarak kendinizi nasıl görüyorsunuz?

- Kendimizi üstün görüyorum. Bugün yine enstitülere gereksinim var. Ama vatandaş yanlış damga vurmuş. Geçenlerde bir vatandaş bana "sen Hasan Ali'nin öğrencisisin!" dedi. Ben de, "peki, sen de benim yaştasın. Hasan Ali bakan idi, bütün okulların bakanı idi. Sen de onun devresinde yetiştin. Sen de komünistsin öyleyse... Bak, üstelik ben hacıyım, Hac ça gittim!" dedim. Okuldayken komünizmle ilgili en küçük bir şey olmadı. Erkek kız arasında da herhangi bir olay olmadı.

- Okuldan çıkarken size ne verdiler?

- Herkesin gördüğü sanata göre aletler verdiler. Bana örs, çekiç, körük, balyoz ve bu cinsten araçlar verdiler. Ayrıca İnek, öküz, araba, at verdiler. Beni pazara çağırdılar, bu hayvanları alıp, teslim ettiler.

- Atandığınız köyde okul var mıydı?

- Benden önce eğitimci geldiği için okula benzer bir şey yapılmıştı. Okulda işlik kurdum ama faaliyete geçiremedim. Ders dışı boş zamanlarda köylünün demir işlerini yaptım. Demircilik sanatıyla kendi geçimimi şu anda bile sağlayabilirim. Maşa, boru, tömbek gibi şeyleri çok yaptım, sattım. Okulda sanatı "sanat" diye öğrendik. Emeklilikte açtığım bakkal dükkânına bir gün demircilik öğretmenimiz Osman Bayram çıkageldi. Birkaç dakika sonra sesinden çaktım. "Özür dilerim hocam!" diyerek boynuna sarıldım. İkimiz de ağlamaya başladık.

- Öğretmenliğe ilk başladığınızda yetersizlik hissettiniz mi?

- Plan yapmakta biraz güçlük çektik. Bize az öğretmişlerdi. Onun dışında ne yapacağımızı, karşılaştığımız durum karşısında kendimiz çıkarıyorduk. Özel yaşamımızda da bu böyle oldu. Yine de öyledir. Önemli olan da bu değil mi?..

TEUFİK FİKRET ERDUN

1927'de Alaplı'nın (Zonguldak) Büyüktekke (Tekkeikebir = Eleşler) Köyünde doğdu. İlk üç sınıfı köyünde; 4 ve 5. sınıfı da Alaplı'da (o zaman bucak) okudu. 1939'da girdiği Gölköy'ü 1944'te bitirdi.

9 yıl kendi köyünde, 5 yıl Kırıyacak'ta (Mevreke) ve 16 yıl Zonguldak İl Merkezinde toplam 32 yıl çalıştıktan sonra, 1976'da emekli oldu.

Telefonu: (0212) 532 45 73

Adresi: Mimarsinan Mah. Keçeciler Cad.
Armutlu sok. 15/7, Fatih/İstanbul

- Gölköy'ü nereden öğrendiniz?

- Ben, köyümdeki üç sınıflı okuldan sonra, 5 km'lik yol olan Alaplı'ya her gün gidip gelerek 5'i bitirdim. Okul Müdürü Ziya Yazıcı vardı. "Kastamonu'da bir öğretmen okulu açılmış, seni oraya yazdırayım" dedi. Biz beş kişi Ereğli'ye gidip sınava girdik. Üç kişi kazandık. Ben, Kâmil Akyol ve Ali Adatepe.

- Gölköy'e nasıl gittiniz?

- Bizden 20'er lira istediler. Anam paramı gömleğime dikti. Zonguldak'a gittik. Orada iki gün kalarak kâğıtlarımızı yaptırdık. Oradan trenle Çankırı'ya gittik. Çankırı'nın pazarıymış. İlk defa deveyi orada gördüm. Bir kamyonla Kastamonu'ya hareket ettik. Ilgaz Dağındaki bir handa çay içtik ve geceleyin

Kastamonu'ya vardık. Bir otelde yattık. Ertesi günü milli eğitimi arayıp bulduk. Bize saat vererek, o saatte gelmemizi söylediler. O saatte gittik. Dört kişiydik. Anbar Memuru Ağâh Bey bizi aldı ve faytonla Gölköy'e götürdü.

- Tarih?

- 1939 Kasımının ilk haftasıydı. 1 No'lu binaya gittik. "Paralarınızı ve kâğıtlarınızı çıkarın!" dediler. Biz, bir bıçak isteyerek, paralarımızı dikilen yerlerimizden çıkardık! O zaman 20 lira çok para. Bir Reşat altını 5-6 liraydı.

- Böylece kayıtlarınız yapıldı.

- Yapıldı. Sonra bizi bir sınıfa götürdüler. Baktım, iri yarı öğrenciler var. Bize "yeni açılıyor" demişlerdi. Eskilerle tanıştık. Biri, "su içecek var mı?" diye sordu. "Ben varım!" deyince dışarı çıktık. Arkadaş bana, buraya niye geldiğimizi sordu. Okumaya geldiğimizi söyleyince, "burada okumak yok, çalışmak var!" dedi. Nerede çalıştırdıklarını sordum, "ziraatta, inşaatta, atölyede!.." dedi. "Yarın görürsün!" diye ekledi. Altı üstlü ranzalara yattık. Sabahleyin kampana ile uyandık. 2 Numaranın arkasındaki tulumbada elimizi yüzümüzü yıkadık ve 1 No'lu binaya kahvaltıya gittik. Bakır bardaklardan çay içtik. Sonra geldik 2 Numaranın arkasına. Oradaki yeni tuvaletin sıvası yapılıyordu. Elimize birer teneke verdiler, çamur ve su taşımaya başladık. Öğlen oldu, yemek yedik. Ben ilk defa tulumba tatlısını orada yedim. Haftada kaç defa bu tatlının verildiğini sordum, "cumartesi günleri" dediler.

- İlk günlerde ders yok muydu?

- Ders yoktu. Sınıflarımız da ayrılmadı. Herkes çalışmaktan şikâyetçiydi. "Biz buraya çalışmaya mı, okumaya mı geldik?" diye mırıldananlar çoktu. Neyse bir bayram geldi de iki gün tatil oldu, soluklandık.

- Müdür Ali Doğan Toran mıydı?

- Ali Doğan biz oradayken geldi. Bir gün Gököy'e doğru geziyoruz. Yanımızda bir kamyon durdu. Bir arkadaşımızı da alarak okula doğru gitti. Merak edip döndük, Ali Doğan'mış. Eşyalarını indirmeye yardım ettik.

- Dersler ne zaman başladı?

- Ali Doğan Bey geldikten sonra dersler başladı. Çalışma da devam ediyor. Cumartesi ve pazar günleri de çalışma var. 20 kişilik de 5. sınıf (hazırlık) vardı. Bizi A ve B şubesi olarak ikiye ayırdılar. Dersler başladı. Kitap az. Fransızca ve tatım derslerinin kitapları hiç yoktu. Biz, öğretmenin anlattıklarından not tutuyorduk. Ara sıra bir şey almak için Göl'e (köy) gidiyorduk. O yıl böyle geçti. İlkbahar geldi, hâlâ okula öğrenci geliyor! İyice çoğaldık. Sonra kızlar da gelmeye başladı...

- Köy öğretmeni okuluken kızlar da var mıydı?

- Sanıyorum kızlar Nisanda geldi ve köy enstitüleri kuruldu. Biz ikinci sınıfa geçtik. Fakat, sonradan gelenlerin de çoğu ikiye geçti. On beş günde sınıf geçenler oldu!..

- Sanat kollarına da ayrıldınız...

- Ayrıldık. Ben inşaata düştüm. Demircilik ve marangozluk da vardı. Biz, demircilere "kömürçüler"; marangozlara da "çürükçüler" derdik. Onlar

da bize "çamurcular" derdi.

- İş ve oranı?

- İş, birinci planda gelirdi. Öğretmenlerimizin çoğu ilkokul öğretmeni idi. Derslerin de çoğu teorikti. Şimdi benim aklımda kalan yaptıklarımızdır. Çoğunu unuttum. Uygulayarak öğrendiklerim hep aklımda.

- Yokluk ve savaş yıllarında okudunuz?..

- 1942 kıtlığını orada yaşadık. Ben, yemeği yiyince daha çok acıkırdım. Doymazdık. Sabahleyin bulgur çorbası ile haşlama patates yerdik. Günde 150 gram ekmele idare ederdik.

- Ekip çalışmasına katıldınız mı?

- Katıldım. 1943'te Hasanoğlan Köy enstitüsüne gittim. Bir ay kadar çalıştık. Orada Çubuk Barajını, Dil-Tarih-Coğrafya Fakültesini, Ulus Meydanını, TBMM'ni gördük.

- Yapınızı bitirince geziye çıktınız mı?

- Bazı arkadaşlar geziye çıktı. Ben gidemedim. Çünkü bizi askerlik kampı için çağırdılar. 20 gün askeri eğitim gördük.

- Hasanoğlan'dan başka enstitülere de ekip çalışmasına gidenler oldu mu?

- Kepirtepe, İvriz ve Pazarören'e giden arkadaşlarımız oldu.

- Gölköy'de hangi yapıları yaptınız?

- 3 No'lu yapıyı yaptık. Arkasındaki 6 Numarada çalıştık. Yukarda fırın yaptık.

- Kitap okur muydunuz?

- Ben çok okurdum. Hatta, kitaplığa girebilmek için bir yaz tatilinde izine gitmedim. Kitaplığa girince de gece yarılarına kadar okudum. Okumaya doymadım.

- Neler okudunuz?

- Ben çok hevesliydim. Her şey hakkında bilgim olsun isterdim. Klasikleri de okudum. Gazete de okurdum.

- İzin?

- Yazın bir ay izine çıkardık.

- İzine nasıl giderdiniz?

- Çankırı'dan giderdik. Bazen İnebolu üzerinden geldiğimiz olurdu.

- Sizde en çok etki bırakan öğretmenleriniz kimlerdir?

- Ali Doğan Bey çok muhterem bir insandı. Çalışanı severdi. Merhametliydi. Biz onu çok sever, sayardık. Benim üzerimde en çok etkisi olan edebiyatçı Mehmet Tuğrul'dur. Onun çok araştırmaları vardır. Ben de ondan ilham alarak pek çok şey topladım. Köy hayatından 300 kadar canlı örnekler, görüşler, değer yargıları var. 1.000'den çok atasözü topladım. Bunlar tamamen halk dilindedir. Bunları işitir işitmez hemen yazmışımdır.

- Bunlara bir örnek verebilir misiniz?
- Vereyim. "Ağustosta ekilen darıdan, / Kocasından geç kalkan karıdan, / Oğul vermeyen arıdan, / Arap kızından karıdan adama hayır gelmez!"
- Sizin birçok buluşlarınız da var...
- Mesleğe girdiğim ilk on yıl içinde büyük kararsızlık geçirdim. Öğretim kuralları bana çok ters geliyordu. Verimsizliklerin nedenleri üzerinde durdum. Sonunda kendi metotlarımı buldum.
- Örneğin...
- Çocuğa ders vermek yerine, çocuktan ders alma metodunu getirdim. Eğitim öğretim üzerine bazı kitaplar yazdım. Amaç, dersleri yaparak, yaşayarak canlı bir hale getirmektir. Bunların üzerine metotlar buldum. Araçlar yapıp geliştirdim. Bu çalışmalarım sürüyor.
- Basıldı mı sözünü ettiğiniz kitaplar?
- Basılmadı.
- Biraz açar mısınız yaptıklarınızı?
- Ben bulduğum yeni metotlarla kitapları, defterleri, tahtaları değiştirdim. Hatta bazı kitapları bile öğrencilerin yazmasına taraftarım. Önce çevrenin tarihini, coğrafyasını öğretilim. Çevreden başlayarak genişletelim. Gereksiz konuları atalım. Çocuğun kullanabileceği bilgileri verelim. Örneğin ben bir yere gittim, taksiye bindim, şoför okulu bilmiyor. 20 yıllık taksi şoförü, okulun nerede olduğunu bilmiyor! Bu şoförde kentin bir haritası olmalı ve en azından önemli yerlerin yerini bilmeli. Yine bir ilçede, bir ortaokul üçüncü sınıf öğrencisi, milli eğitim müdürlüğünü bilemedi. Çocuğa önüne çevresini öğretmeliyiz. Biz önce başka yerleri öğretiyoruz. Ben, kitaplarda da büyük yanlışlar görüyorum. Kitaplar kısa cümlelerle yazılmalı. Başka ülkelerin eğitimini değil, kendi ihtiyaçlarımızın eğitimini yapalım. Çok bilgi yerine, uygulanabilecek bilgi verilmeli. Ben, bu "uygulama-öğrenimi"ne ilişkin pek çok araç gereç yaptım.
- Bir örnek verebilir misiniz?
- Size demin gösterdiğim küpleri örnek verebilirim. Bunları çocuklara vereceğiz, inceleyecekler. Bir desimetreküp nedir? Bunda kaç santimetreküp vardır? Bunları çocuk görerek öğrenecek. 20'den çok yazı tahtası buluşum var. Dişliler, kaldıraçlar da yaptım. Bu kaldıraçlarla küçük ağırlıklar kolayca kaldırılabilir.
- Bu yaptıklarınıza uygulama alanı bulabildiniz mi?
- İstanbul Nene Hatun Okulunda iki öğretmene yaptıklarımla ilgili uygulamayı öğrettim, okullarında uyguladılar. "Biz çok rahat ettik" dediler. Çocuklar da çok memnunmuş. Onların bu sözleri gözlerimi yaşarttı. Sonra Isparta'da da tahtalarım uygulandı. Yaptıklarım Tebliğler Dergisinde de okullara tavsiye edildi.
- Bu yaptıklarınız tüm Türkiye'de biliniyor mu?

- Bilinmiyor. Ama duyuracağız! Türk milli eğitimini yörüngesine oturtmamız gerekir. Kitaplarda pek çok yanlışlar var. Örneğin yedi kez basılmış bir fizik kitabındaki bir deneyi denemek istedim, olmadı. Öğretmenlere sordum, içinden çıkamadılar. Yazarlarına gittik, birisi "ben fizikçi değil; kimyacıyım!" dedi. Biri de, "bu müsveddede vardı, kitaba geçmemiş!" dedi.

- Ne zaman başladınız bu buluşlarınıza?

- Ben, ilkokulun dördüncü sınıfında iken teknik bir buluş yaptım.

- Neydi bu buluşunuz?

- 1938'de ilkokul öğretmenimizin General Elektrik marka bir radyosu vardı. 1939'da İkinci Dünya Savaşı başlayınca, yirmi köyden bizim köye radyo dinlemeye gelirlerdi. Başka köyde radyo yoktu. Alaplı'da da yoktu. İlk haberleri bu radyodan öğrenirdik. Ben, ağır konulara meraklı olduğumdan, radyonun nasıl yapıldığına ilişkin bir kitap okudum ve babama radyo yapacağımı söyledim. Babam, "sen nasıl yapacaksın radyoyu?" dedi, "ben yapacağımı" dedim. Babam Zonguldak'a giderken, radyo için gerekli parçaların listesini verdim. Benim radyo yapacağım köyde duyulmuş. "Radyo yapmak kim, o kim? Herkesin akıllısı o muymuş" diye köyde alay etmeye başlamışlar. Ve biz radyoyu yaptık! Bu, muhitte büyük bir sükse yaptı. Teknik Üniversitesi asistanı bile buna şaşıtı.

- Gerçekten radyo mıydı yaptığınız? Çalışıyor muydu?

- Radyoydu elbette! Kulaklıklılı bir radyo. Ankara'yı dinleyebiliyorduk!..

Baki Özel, Hilmi Tanış ve Ahmet Martı (1942)

HİKMET GÖKMEN (KARAGÖZ)

1928'de Seydiler'de (Kastamonu) doğdu. İlkokulu Seydiler'de okudu. 1940'ta girdiği Gölköy'ü 1944'te bitirdi.

Seydiler'de 2; Gölköy Hazırlıkta 1; Taşköprü Kise Köyünde 8; İnebolu Evrenye'de (Gemiciler) 3 ve Ağılı'da da 1 yıl çalıştıktan sonra 1959'da İstanbul'a atandı. Paşabahçe ve Beykoz okullarında çalıştıktan sonra 1975'te emekli oldu.

Telefonu: (0216) 345 10 25

Adresi: Kayışdağı Cad. Kuyubaşı Sok.
Karnapoğlu Apt. 28, D 35, Kadıköy / İstanbul

- Gölköy'e nasıl girdiniz?

- 1940'ın 2 Nisanında okula geldik. Üç arkadaşlık: Makbule Avcı, rahmetli Mürvet Kocabaş ve ben. İmtihani kazandık, Küre'de birleştik ve geldik. Enver Toriner bizleri kaydetti. Müdürün hanımı Şaziye Toran ve Rüveyda Bilginer saçlarımızı kestiler. Hatta, "annesini yokmuş, bu saçlara nasıl temiz bakılmış?" diye konuştular. 4 kız iki ay birinci sınıfta okuduk ve 1939'da girenlerle sınıfı geçtik. Dört buçuk yılda bitirmiş olduk.

- Kaç kız vardınız?

- 7 Kız vardık. İlk mezunlar 7 kızdır.

- İş dersleriniz nasıldı?

- Önce karışık çalıştık. Bez de dokuduk, çorap da ördük. Ben sonra dikiş bölümüne ayrıldım. Dikişte arkadaşlarla yarış ederdik.

- Örneğin?

- Örneğin, "dört saatte dört pantolon" dikerdik. Pantolonun her şeyini bir kişi dikerdi. İzin zamanı elbise yetiştirebilmek için çok çalışırdık. Makineler hiç boş durmazdı.

- Tarımda da çalışır mıydınız?
- Sebze yetiştirirdik, bulgur yapardık. Meyva bahçesi yaptık. Her öğrencinin bir fidanı vardı. Onlara bakardık, sulardık. Kız-erkek beraber kazma kazardık. Okulu selden kurtarmak için de setler yaptık.
- Giysileriniz nasıldı?
- Yazın basma giyerdik. Kışın kalın kumaştan tayyörlerimiz vardı. Genel olarak da önlük giyerdik. Yazın işte çalışırken tulum giyerdik. Kışın ayrıca palerinlerimiz vardı.
- Hafta sonu eğlenceleri?
- Her hafta cumartesi günleri eğlenceler olurdu.
- Yemek masanızda öğretmeniniz de oturur muydu?
- Her sınıfın öğretmeni sınıfıyla yemek yedi. Kızlar da erkeklerle beraber yedi. Her masaya bir kız otururdu.
- Yatakhane?
- Yatakhane de sıra ile nöbet tutardık. Öğretmenlerimiz de kontrol ederdi. Onlar da nöbet tutardı
- Hasan Ali Yücel'le İsmail Hakkı Tonguç'u gördünüz mü?
- İkisini de gördüm. Hasan Ali'nin kaşlarının gürlüğü, gözlerinin maviliğini bugün bile unutamıyorum. Çok babacan adamlardı. Bizimle her şeyi konuşurlardı.
- Ders dışı kitap okur muydunuz?
- Ders kitabı dışında çok az okurduk. Çünkü çok çalışıyorduk. Vakit

Hikmet Gökmen (Karagöz) Hazırlık sınıfında öğrencileriyle (1947)

kalmıyordu.

- İş dersleri haftalık mıydı?
- Günlüktü. Dört saat ders, dört saat iş.
- Başka enstitülere gittiniz mi?
- Kızlar gitmedi. Erkeklerden,

demirciler dışındakiler gidiyordu. Birçok enstitüye gidip binalar yaptılar. Mükâfat olarak da gezilere çıktılar. Yalnız son sınıftan mezun olurken, demircilerle biz 7 kızı geziye götürdüler. Karabük, Zonguldak, Safranbolu ve Çankırı'ya gezmeye gittik. İlk defa demiryolunu, ilk defa denizi o zaman gördük.

- Enstitüler arası spor yarışmaları yok muydu?

- Bizim zamanımızda yoktu. Yalnız, Kastamonu Lisesiyle falan yarışmalar yapılırdı.

- Öğretmen olduktan sonra hiç enstitüye gittiniz mi?

- 1946'da Ali Doğan Ankara'ya tayin olmuştu. Onun veda toplantısına gittim. Hilmi Bilginer ısrarla benim Göl'e gelmemi istedi. Köyde körleneceğimi söyledi. Bu istek üzerine ben de dilekçe vererek enstitüye gittim ve hazırlık sınıfı öğretmenliği yaptım. Öğrencilerimin çoğunluğu Zonguldaklı kızlardı. Bir yıl çalıştıktan sonra evlendim ve ayrıldım.

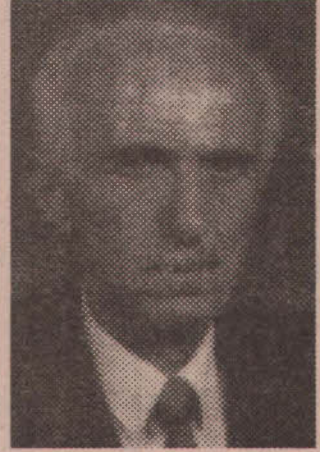

Yaşar Yazıcı, Hikmet Gökmen ve Firdes Gözüpek "pelerin"leriyle

HASAN GÜL

1925'te Daday'ın (Kastamonu) Kızsini Köyünde doğdu. Daday yatılı ilkokuluna girdi. 1938'de 4. sınıftayken "ziraat mektebi" ne diyerek Gök köy'e gitti. 4 ve 5'i burada tamamladı. Gök köy Enstitüsünü 1944'te bitirdi.

Daday'ın Saray Köyünde başladığı öğretmenliğini Pınarbaşı gezici başöğretmeni olarak sürdürdü. Askerlik dönüşü Daday Karaköy Uygulama Okulu öğretmenliğine atandı. Bir ara Tosya'nın Kargı Köyünde çalıştı. Azdavay Merkez Okulunda çalışırken, bu ilçenin maarif memurluğuna geçti. 1961'de Araç Maarif Memurluğuna, 1969'da da Küre İlköğretim Müdürlüğüne atandı. Naklen geldiği Merkez İlköğretim Müdürlüğünden 1972'de emekli oldu.

Adresi: Milli Eğitim Müdürlüğünde Ferit Gül Eliyle, Kastamonu

- Gök köy'e gidişinizi anlatır mısınız?

- 1938 sonlarında ilkokulun 4. ve 5. sınıflarından mülakatla seçme yaptılar. 1939 yılının 3 Ocak günü biz Göl'deydik. 4. sınıfların öğretmeni Emin Yavuz; 5'lerin öğretmeni de Hakkı Güven'di. Ben dörde başladım. Bir yılda iki sınıf geçtik ve enstitüye alındık. 20 lira ücret; 20 yıl zorunlu hizmet çıkınca, yanımızdaki yatakların gece boşaldığını gördük.

- Öğretmenleriniz nasıldı?

- Ali Doğan'ın, memleketin geleceğine dönük bir enstitü müdürlüğü başardığına inanıyorum. Gözümüzde çok büyük bir adamdı. Öğretmenlerimizin çoğunluğu ilkokul öğretmeni idi. Daha çok göçmen kokenliydi. Ali Doğan Toran, Hilmi Bilginer, Hulisi Koçoğlu, Özdemir Coşkuner, Rüveyda Bilginer göçmendiler. Müdürün hanımı, eşinin otoritesiyle ders yapmaya kalkardı.

- İş etkinliklerinizden söz edelim mi?

- İlk yıl sanat öğretmenleri geldiler ve bizi seçtiler. Öğretmenlerin kayırdığı öğrenciler vardı. Bizi de kayırarak atölyeye yolladılar. Tuğla harmanından, taş çıkarmaktan, hızar çekmekten kurtulduk böylece. Demirhanede bir at arabası yaptık. İnşaatlardaki ağaçların başlarını birleştirmede kullandığımız civata, samun ve menteşelerin büyük bir kısmını atölyede yaptık. Okulun elektrik işlerini de atölyede yaptık. Taşköprülü Cemal arkadaşımız kendini elektriğe kaptırdı ve öldü.

- Yaramazlıklar var mıydı?

- "1" numaralı binanın önünde bir armut ağacı vardı. Bir gece Taşköprülü Hasan Yavaş ile armuda çıktık. Bizi yukarıya Mehmet Ünal çıkardı. Attıklarımızı topluyordu. Bir süre sonra aşağıdaki ses kesildi. Ama attıklarımız toplanıyordu. Bir de ne görelim? Mehmet Ünal'ın yerini Hilmi Bilginer almamış mı!?. Anlar anlamaz armuttan atlayıp kaçtık, karanlığa karıştık. Kim olduğumuzu bilemediler!.

- Enstitüler arasında yardımlaşma var mıydı?

- Vardı... İnşaat yapmaya başka enstitülere giderdik. Kızılcıllu'ya falan gittiler.

- Kültür derslerinizin azlığı öğretmenliğinizi etkiledi mi?

- Mezun olup köylere gittiğimizde, çevremizde kendimizi kıyaslayacak öğretmen yoktu. Olsa da bizim yanımıza yaklaşmaktan çekinirlerdi. Maarif memuru, daireye girerken ayakkabılarımı çıkarttırdı!.. Ders defterlerinin nasıl yazılacağını, kütük defterinin nasıl işleneceğini ilk yıl müfettiş gelince öğrendim. Çalıştığım okul uygulama okulu olunca, maaşımın en az yarısını eğitim-kültür dergilerine verdim. Okuyarak öğrendim.

- Kitap okuma alışkanlığı Gölköy'de mi verildi?

- Kütüphanede pek bir şey yoktu. Mezun olduğumuz yıllarda kitaplar gelmeye başladı. Yine de mümkün olduğunca okuyorduk.

- Enstitü eğitimini değerlendirir misiniz?

- Bugünkü görüşüm şudur: Bizi yanlış eğitmişler. Elimize bir anahtar verdiler. Bu anahtar çok büyük... Memleketin kalkınması için kendimizi adadık. Ama elimizde bir şey yoktu ki! Bizi köye yolluyorlar. Peşimizden köy enstitülü müfettişler gelecekti. Peşimizi bıraktılar... Hasan Ali ve Hakkı Tonguç'lar alınıp, başımıza Şemsettin Sırer'leri getirdiler. O andan başlayarak başımıza felâketler geldi...

MEHMET EMİN İHTİYAR

1926'da Daday'ın (Kastamonu) Kızını Köyünde doğdu. Üç sınıflı olan köyündeki ilkokulu 1933'te bitirdi. İki yıl ara verdi. Daday Yatılı Bölge Okulunu 1937'de tamamladı. Üç yıl aradan sonra 3 Nisan 1940'ta Gölköy Öğretmen Okuluna (14 gün sonra "köy enstitüsü" oldu) girdi. Okulu 1944'te bitirdi.

Daday Honsalar İlkokulunda başladığı öğretmenlik yaşamını Tosya Aspiras, Daday Sorkun, Cide Merkez okullarında sürdürdü.

1965'te Kastamonu Milli Eğitim Müdürlüğü Beslenme Eğitimi Gezici Başöğretmenliğine atandı. Bu görevden 1976'da emekli oldu.

Telefonu: (0366) 214 33 61

Adresi: Bahçeli Öğretmen Evleri, 23, Kastamonu

- Gölköy'e gidişiniz nasıl oldu?

- Köyde çalışmaktan usandım, Daday'da bir kahveye çirak durdum.

Bir gün baktım, Belediyenin altındaki ilan levhasında bir yazı var: "Göl'de bir öğretmen okulu açıldı. Köy çocukları alınacak..." diye gidiyordu. O gece saat 21'e kadar kahvede çalıştım. Sonra gittim, eski kitaplarımı karıştırdım. Birkaç gün sonra da başvurdum. Geceleri idare lâmbası ile sınav hazırlığımı sürdürdüm. Daday'da yapılan sınava 35 kişi başvurduk. Daday Maarif Memuru Vekili Osman Turan'ın kahveye her gelişinde yüzünü gözlüyordum. Bir gelişinde, "bugün kahveyi güzel yap!.." dedi ve kahveyi içerken müjdeyi verdi: "Müjde! Yedi kişi kazandı, birisi sensin!" Sevinçten uçuyordum. 3 Nisanda (1940) Göl'e vardım.

- O zaman Gölköy nasıl bir yerdi?

- 1 ve 2 no'lu binalar vardı. Müdür Ali Doğan Beydi. O yıl, üç sınıf öğrenci ile eğitim-öğretime başladık.

- 3 Nisanda geldiniz, 17 Nisanda (1940) 3803 sayılı Köy Enstitüleri Yasası çıktı. Tören falan yapıldı mı?

Türkiye Cumhuriyeti Maarif Vekilliği

KÖY ENSTİTÜSÜ DİPLOMASI

~~A. Osman İhtiyar~~ oğlu-kızı ~~Mehmet İhtiyar~~
Köy Enstitüsünde türkçe, tarih, coğrafya,
yurtdaşlık bilgisi, matematik (aritmetik, cebir,
geometri) fizik, kimya, tabiat ve okul sağlık
bilgisi, yabancı dil (Fransızca), el yazısı, re-
sim-iş, beden eğitimi ve ulusal oyunlar, müzik,
askerlik, ev idaresi ve çocuk bakımı, öğretmen-
lik bilgisi (toplumbilim, iş eğitimi, çocuk ve iş ruh
bilimi, öğretim metodu ve ders tatbikatı, eğitim
ve iş eğitimi tarihi) zirai işletme ekonomisi ve
kooperatifçilik, ziraat ve sanat derslerinden
imtihan geçirerek iyi derecede KÖY İLK
ÖĞRENİM KURUMLARI ÖĞRETMENLİĞİ
DİPLOMASI almağa hak kazanmıştır.

İlk Öğretim
Umum Müdürü

F. Tany

Enstitü Müdürü

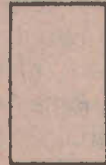
Eğitim Başı

R. Örsün

Öğrencinin adı ve soyadı	Mehmet İhtiyar
Öğrencinin numarası	316
Babasının adı	Ali Osman İhtiyar
Doğduğu yer	Kastamonu Daday - Kırşını
Doğduğu yıl	1926
Öğrenciye diploma veren Enstitü	Kastamonu - Göl
Enstitüye girdiği tarih	3 .IV .1940
Bitirme ders yılı ve Sanatı	1943-1944 Yapıcı
Mecburi hizmet müddeti	Yirmi yıl

Diploma No 88

- Bizi meydanda topladılar. İstiklâl Marşı söylendi. "Şu kanunla Gökçöy Öğretmen Okulu, köy enstitüsü oldu, adreslerinizi 'köy enstitüsü' olarak yazacaksınız" falan dediler. Başkaca bir şey yapıldığını anımsamıyorum.

- Peki Sayın İhtiyar, derslerden söz edelim mi?

- Bir bölümümüz öğleye kadar ders yapar; bir bölümümüz de ziraat, inşaat işleriyle uğraşırdık. Ziraat öğretmenlerimiz hem anlatır, hem de uygularlardı. "Sıcak yastık şöyle olur, şurayı kazın, şurayı belleyin!.." derlerdi. İsmail Hakkı adında bir ziraat öğretmenimiz vardı, biraz kekeme idi, teklerdi. Teklerken ben güldüm. "Gel buraya!" diye bağırdı. Gittim, bir tokat attı ve "bir daha gül!" dedi. Gül gülebilirsen! Kültür derslerinden Fransızcaci Hilmi Bilginer'i taktir ederim.

- Yapı işlerinde de çalıştınız...

- Çok çalıştım. Köşeleri en çok ben çıkardım. Bir gün Ali Doğan Toran inşaatın yanına geldi. İnşaat öğretmenimize, "Mahmut! Beşinci tuğla eğri olmuş, İhtiyar nerede?" diye seslendi. Adam geriden görünce anlıyor. Bu arada ben "buradayım efendim!" diye atıldım. Bana da emrini yineledi: "Git, o tuğlayı düzelt!" Bu kadar gözü olan bir adamdı. Ben sürekli ustalık yaptım. Tuğla harmanında hiç çalışmadım.

- Kaç yapı yaptınız?

- 3, 4 ve 5 numaralı binalarla müdür evini yaptık.

- Yapı işinde harcınız neydi?

- Kireç ve kum... Çimento yoktu. Bakın, binalar yine de ayaktadır. Çünkü malzeme iyiydi. Tuğla iyi pişmiş, harç güzel yapılmış, duvar da güzel örülmüş. Hatta, harçta temiz kum kullanılmış. Kireç de taş kireç... Daday'dan getiriliyor, yakılıyor, kuyuya tekmeden süzülüyor. Suyunu çektikten sonra alıp alıp harç yapıyoruz.

- İşbölümü de var mıydı?

- Elbette!.. Demircilik bölümü inşaatların demir aksamını, marangozlar çatısını yaparlardı. Kızlar da ütü, dikiş, nakış, dokuma işlerini yaparlardı. Meyvasından sebzesine yediklerimizi kendimiz üretirdik. Buğday eker, katırlarla hasat yapardık. İnekler süt gereksinimimizi karşılardı. Tam bir köy tipi idi. Ne gerekliyse hepsi vardı.

- Bu işlerde çalışırken, başınızdan güzel anılar da geçmiştir.

- Şu anda birini anlatayım: Üç öğrenci bir suç işlemişler. Bu üç öğrenciyi hapsedmişler. Bunlardan biri kendini asmış, ölmüş. Gece 21.00 sıralarında gecenin sivil bekçisi geldi, beni kaldırıp müdüre götürdü. Müdür, yardımcısıyla beraber makam odasındaymış. Ali Doğan ilkönce bana, "atın hangisine binersin?" diye sordu. "Küçük Yağız'a" dedim. Seyise söyledi, at hazırlandı. Çekmecesinden çıkardığı tabancasını uzattı, kemerime takmamı istedi. Ben hemen taktım. "Sen bu silâhı nerede öğrendin?" dedi. Anlattım. Şubat ayı idi. O sıralarda bisikletle okulun postacılığını da yapıyordum. O nedenle de bana güveniyor. Sonra bana

döndü, "şu evrağı al, maarif müdürüne ver, gel!" dedi. Ata bindim, Kastamonu'ya gittim. Maarif müdürünün evine kadar vardım. Kapıya çıkan kızkardeşi Zehra Hanıma verdim. Biraz sonra müdür kapıya çıktı, "müdürünüz rahat uyusun, şabah geliyorum!" dedi. Elime de bir zarf verdi. Yeniden ata bindim, yola çıktım. Ay ışığı vardı. Hacıorta Doruğuna çıktım. Bir de ne göreyim?.. Karşımda bir kurt sürüsü!.. Daday-İnebolu yol kavşağının ilersindeler... Beni görünce karın üstünde eşinmeye başladılar. İnebolu yolundan gitmem gerekirken, kurtlar yüzünden Daday yoluna koyuldum. Tabancayı da çıkardım. Atmadım. Silâh elimde Göl'e kadar geldim. Beni yollayanlar, okulun orta yolunda, yolumu bekliyorlarmış. Ali Doğan'a mektubu ve bilgileri ilettim. Gözlerimden öptü...

- İnşaatçılara başka alanlarda da sorumluluk verilir miydi?

- Hasanoğlan'dan dönünce benim işim, köylerde yapılan okulların plan, projelerini uygulamak oldu. Köylü yapıyor, ben projeyi uyguluyordum. Dört okulun sorumluluğu bendeydi. Bir yaz boyu gezdim ve uyguladım.

- Enstitüde sabahtan akşama kadar iş yapıyordunuz. Bıkmaz mıydınız?

- Şimdi bile çalışıyorum. Bahçe, arılar, bu oturduğum inşaat, meyvacılık... Hepsini sürdürüyorum. Enstitüler kaldırılmasaydı, şimdiye kadar Türkiye kalkınmış olurdu. Başta köy ağalarının yüzünden enstitüler kapandı. Ağalar köylüyü kullanmaya alışmışlardı. Biz köylere gidince halka çalışmayı ve üretmeyi öğrettik. Ağaların işi bitti. Çalıştıracak adam bulamadılar. Herkesin bahçesi, elması, sebzesi oldu...

- Öğretmenlerinizden beğendikleriniz?

- İnşaat öğretmenleri Mahmut ve Yakup beyler.

- En çok korktuğunuz?

- Şaziye Toran... Dövmezdi ama, bakışlarıyla insanın ciğerinden vururdu. Müdürden o kadar korkmazdık. Ortayol, birinci veya ikinci yolda gezerken yanımızdan falan geçerse "put gibi" kalırdık.

- Eğlenceye gelirim...

- Milli oyunlar... Kastamonu Sepetçioğlu, Topal Koşma... Çok yaman oynardık.

- Hakkı Tonguç'un gelişlerinde hazırlık yapılır mıydı?

- Özel bir hazırlık yapılmazdı. Milli oyuncular azıcık hazırlanırlardı. Bir gelişinde Hakkı Tonguç bir hafta kadar kaldı. Ders yaparken sınıfları gezdi, inşaatlarda incelemeler yaptı. Yapıcı ve ileri görüşlü bir adamdı. Bize karşı güleryüzlü; tatlı dilliydi. Gönül kibir yoktu.

- Demin bir ara "Hasanoğlan" dediniz. Öteki enstitülerle ilişkileriniz var mıydı?

- Vardı elbette!.. 1942'de usta olarak 45 kişi Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsüne bir bina yapmaya gittik. 5'i eğitmen; 40'ı enstitülü. Başımızda da inşaat öğretmenimiz Yakup Bey vardı. Her enstitüden gelen grupların

inşaat yapacakları yerler belirlenmişti. Binamızı kırk günde bitirdik. Sonra da Çifteler (Eskişehir) Köy Enstitüsüne gezmeye gittik.

- Gölköy'ün kütüphanesi zengin miydi?

- Zengin sayılmazdı. Öğrenci başına iki-üç kitap düşüyordu. Okuyup, orada bırakıyorduk.

- Enstitüden size neler verdiler?

- Çekiç, murç ve diğer inşaat aletleri. Bir inek, bir çift öküz, bir at, bir pulluk ve bir araba verdiler. Bunların bir kısmını Göl'ün saymanları Daday Pazarından satın aldı. Köyden tarla da alındı. Amaç, öğretmeni ekonomik yönden de desteklemek, üretimde verimi artırmak ve çevreye örnek olmaktı. Hakkı Tonguç ve Hasan Ali görevden alınınca verilenler geri alındı. Ben, okulun bahçesinde, halka domates yetiştirmeyi, aşı yapmayı öğrettim. Zaten okulu da birlikte yaptık.

- Okulu nasıl yaptınız?

- 1944-45 öğretim yılında eğitim-öğretime caminin altında başlamıştım. O baharda plan-projesini yaparak okulun inşaatına başladık. Bir gün Ali Doğan Toran ile Hakkı Tonguç beyler köye çıkageldi. Ben iş elbisemle inşaatın başındaydım. Hakkı Tonguç Bey inşaatı gezdi, Ali Doğan Beye, benim nasıl bir öğrenci olduğumu sordu. O da başarılı olduğumu anlattı. Çay, kahve sunduk. Kullandığımız araç gereçleri inceledi; keresteye baktı. Hepsini beğendi. Teşekkür ettiler ve bir başka enstitü çıkışlıyı daha görmek üzere yola koyuldular...

Raşit Tiryaki, Elife Tokuş, Yaşar Yazıcı, Şaziye Tüfekçi, Makbule Avcı, Hayriye ve Hasan Varsak (1943)

İLYAS PINARBAŞI(*)

1928'de Kurşunlu'nun (Çankırı) Bozkuş Köyünde doğdu. İlkokulun ilk dört yılını komşu köyde okudu. Beşinci sınıfa geçerken 1939'da Gölköy Öğretmen Okulu hazırlık sınıfına girdi.

Gölköy Enstitüsünü 1944'te bitirdi. Çankırı ve Ankara köylerinde çalıştı. Türkiye'nin belli başlı arıcıları arasına girdi, tanındı. Emekliliğinde sınıf arkadaşı Hasan Yücel ile beraber Beşiktaş'ta (İstanbul) arıcılık araçları ve bal satışı işini kurdu.

1991'de öldü.

Saygıyla anıyoruz.

1928'de Kurşunlu'nun Bozkuş Köyünde doğduğu zaman, öleceği kalacağı belli değildi. Toprağa atılmış binlerce tohumdan biri. Ya çıkacak, ya çürüyecekti. Belki zamansız bir sel toprağın yüzünü milleyecek, küçük İlyas kabuğunu kırıp gün yüzüne çıkamayacaktı.

Köyünde okul yoktu. Babası, "okusa ne olur, okumasa ne olur?" diyen bir adamdı. Okula yorgun varır, eve yorgun gelirdi. Birini, komşu köydeki ilkokula yollayıp okutuyordu. Nasıl olduysa oldu, Bozkuş köylü Tahir de İlyas'ı yolladı. Tam dört yıl, yağmurda, çamurda, bu köye sabah gitti, akşam geldi İlyas. Atsız, eşeksiz: Yayan! Ufacık tefecikti. Arkadaşları gider, o kalırdı. Okula yorgun varır, eve yorgun gelirdi. Yorgunluktan ders dinleyemez, çalışamazdı.

Komşu köydeki ilkokulun dört yılı çok zahmetli geçti. 1939'da Gölköy'de "enstitü" açıldı. Giyinmeyi kuşanmayı, saç tarayıp gezinmeyi bırakmış birtakım eğitimciler, köy köy çocuk topluyorlardı: "Beşinci sınıfa da Gölköy'de tamamlarsın, haydi!" diye İlyas'ı da götürdüler. On bir yaşında Gölköy'e geldi.

*) Yakın arkadaşlık kurarak sık sık görüştüğümüz İlyas Pınarbaşı'nı 1991'de yitirdik. O günlerde böyle bir çalışmayı netleştiremediğimiz için, Pınarbaşı ile bu yönde söyleşemedik. Fakir Baykurt'un hoşgörüsüne sığınarak, "Efendilik Savaşı" yapıtından (Bilgi Yayınevi, İstanbul, 1979, sayfa 212-222) Pınarbaşı'ya ilişkin bölümü olduğu gibi aktarıyoruz. Hasan Yücel'le yaptığımız söyleşide (sayfa 158)de İlyas Pınarbaşı'ndan söz ediliyor.

Gölköy o zamanlar çadırlar, çamurlar içinde bir köy enstitüsü! Eğitimciler gelip işe başlamışlar. Küçük köyler, mezralar için "altı ay" okuyup giden eğitimciler, askeriğin açığız, seçkin çavuşları... Bizim Bozkuşlu Tahir'in oğlu ise büyük köyler ve köylerin sorunları için "beş yıl" okuyacak. İlkokulu da burada bitirmesi gerek; altı yıl...

Yüzlerce köyden İlyaslar, Ayşeler, Ömerler... Bir yandan yeni yeni derslere, yeni yeni dergilere, kitaplara saldırıyor, bir yandan çift çubuk işlerine yetişiyorlar. Bir yandan da boylarından büyük yapıların kumunu kirecini hazır ediyorlar. Öğretmenlerinin yanı sıra, küçük karıncalar gibi birbirlerine ulanarak, o koca yapıları yapıyorlar. Beşer yıl, enstitünün kumuyla kireciyle karılıyorlar, taşıyla tuğlasıyla örülüyorlar. Hamam yapıyorlar, su getiriyorlar. Bağ dikiyorlar, elektrik parlatıyorlar. Ahlatları aşılıyorlar. Arı, at, inek, öküz, koyun besliyorlar. Kendilerini iş içinde, iş ile, iş için yoğunlaşarak; yaparak, yaratarak öğreniyorlar.

İlyas'a hafif işler veriyor arkadaşları: "Sen" diyorlar, "arılara bak!.." Enstitünün bir sürü kovani var. Kastamonu-Çankırı bölgesi, belki eskiden Türkiye'nin ballığı idi. Ama o gün çürük sepetlerde, derme çatma kovanlarda yapılıyordu bu iş. Bütün "oğul"lar bir yıl sonra "yağmacı" olup çıkıyordu. Ne arıda bir hayır kalıyordu, ne "oğul"da. O sepeti atmak, arıyı başka sepete, tabii en iyisi bir modern kovana aktarmak gerekiyordu... İlyas dalıyor bakım işlerine. O ne gayret, o ne heves! Arılarla uçuyor, arılarla konuşuyor çocuk!

Tonguç Baba, Bakan Yücel'i gezdiriyormuş enstitülerde. Müdür Ali Toran, bir derslikten çıkmış, bir işliğe gidiyormuş. Konukları görmüş. Almış dolaştırmış her yeri. Orası burası derken, yolları arıların bulunduğu yere uğramış. Bakmışlar bir inilti, bir vızıltı. Arıların içinde bir ufak çocuk. Bir o kovana, bir bu kovana koşup duruyor. Gelenin, gidenin, bakanın, genel müdürün farkında değil. Sokulup:

"Merhaba aslan!" diyorlar.

Bizimki kendine geliyor:

"Geri durun, biriniz kolanya kokuyorsunuz, arılar kolanyadan hoşlanmaz!" diyor.

Bakan Yücel kendi kendine: "Bak şu bacaksıza!" diyor, dudaklarını ısırıyor.

Tonguç Baba geri geri çekilerek: "İşini bitir de biraz gel bakalım yanımıza!" diyor.

İlyas: "Olur, geleyim!" diyor. Beş on dakika sonra varıyor: "Buyrun, geldim!"

Yücel soruyor: "Ne olur biz kolanya kokuyorsak?"

İlyas: "Arılar kolanyadan hoşlanmaz. Arılar ya kaçıp giderler sonra!" diyor.

Tonguç Baba hoşnut. Kendine has kalın sesiyle: "Adın ne bakayım senin?" diye soruyor.

Ufacık öğrenci: "Adım İlyas!" diyor.

"Kovanlarda bal var mı bakalım?"

"Var tabii! Niye olmasın?"

"Bize yedirecek misin?"

İlyas'ın karşılığı:

"Şimdi zamanı değil, sonra!"

Yücel de hoşnut: "Nereden öğrendin sen bu arıcılık işini?"

"Kitaplardan öğrendim..."

Çıkarıp kitaplarını gösteriyor: Prof. Fritz'in "Arıların Hayatı" kitabı, Moris Materlink'in "Arı" kitabı. İ. Hakkı Arıcı'nın "Arıcılık Kılavuzu" kitabı. F. Örsan'ın "Pratik Arıcılık" kitabı.

"Bu defterlerde neler yazılı?"

"Yazılı bir şeyler!"

Bakan açıp bakıyor: Bal veren otların ve ağaçların sıraya konmuş adları. Melisa = oğulotunun bitkisel özellikleri ve arıcılıktaki önemi. Sonra birtakım sözler:

"Arıyı, karıyı gezdirmek gerek!"

"Arı yükü, darı yükü, karı yüküyle kayığa binilmez!"

"Tavı geçtikten sonra ekilen tarlanın, gündönümünden sonra oğul veren arının, el sözüne kulak veren karının hayırı olmaz!"

"Nereden buldun bunları?"

"Topladım!"

Bakan İlyas'ı bırakıp Tonguç'a dönüyor:

"Memleketimizde bir arıcılık folklorü olduğunu yeni farkediyorum!" diyor. İlyas'tan bunları bir kâğıda yazıp vermesini istiyor. Yarım saat sonra eline gelen kâğıda bir göz atıyor, altında bir de imza: Tıpkı bir arı! Kafası var, kanadı var, gülen bir arı İlyas'ın imzası...

Bir hafta sonra Gököylü'nün müdürüne Tonguç Babadan şöyle bir yazı geliyor:

"Bozkuş Köyünden İlyas Pınarbaşı adındaki öğrenciyi, yanına hevesli bir öğrenci daha katarak, hemen Kepirtepe Köy Enstitüsüne yollayın. Orada Tarım Öğretmeni M. Salih Arı var. Çocuklar arıcılığı ilerletsinler!"

İlyas'la arkadaşına ak kumaştan yeni giysi yapıyorlar. Başlarına panama şapka, kitaplarına çanta dikiyorlar, hemen yolcu ediyorlar bunları. Gököylü iki öğrenci Kepirtepe'de, Öğretmen M. Salih Arı'nın yanında dört ay kalıp arıcılığı ilerletiyor.

Dört ay sonra enstitüye döndüğü zaman, öğretmenleri korkuyorlar İlyas'tan: "Başımıza arıcıbaşı oldu! Öğretmenliğe hiç merak sarmayacak belki!.." diyorlar. Boyu da o kadar ufacık ki! Müdür: "Dokunmayın canım,

hem arıcılık yapsın, hem öğretmen olsun!" diyor şakacıktan. İlyas öyle bir öğretmen oluyor ki, istesen istesen bu kadarını istersin!"

Kepirtepe'den döndükten sonra enstitü arıcılığını yenileştiriyor. Arkadaşlarına, işin pratiğini anlatan kurslar açıyor. Ve bir gün enstitüye, Devrekâni ilçesinin Tekke-Kızıllar Köyünden Mehmet adında, pehlivan gibi iri yapılı bir adam geliyor: Aman Müdürcan, arılarımda bir mazarrat var, ne yapacağımı bilemiyorum. Enüsdü Okulu buna bir çare bulma mı?"

Müdür Toran düşünüyor: "İlyas'ı çağıralım, bir çare düşünsün!" diyor. Çağırıyorlar, İlyas geliyor. Mehmet'i dinledikten sonra diyor ki: "Tekke-Kızıllar'daki arılara Gököy'den ben ne yapayım amca? Kovanları falan görmem lâzım!"

Hemen yola çıkıp Tekke-Kızıllar'a varıyorlar. İlyas bakıyor ki, sepetlerde ayı izi, kurt izine karışıyor. El kolu sıvayıp işe girişiyor. Tam seksen sepetlik arıyı kurtarıyor. Köyde bu bacaksızın becerdiklerine bakıp hayran oluyorlar. İlyas bir de kurs açıyor orada. Gençlerden yaşlılardan 18-20 öğrenci alıp arıcılığı güzel güzel anlatıyor. Mehmet'in oğluya iki üç tane de yeni kovan yapıp gösteriyor köylüye. Sonra yallah enstitüyel

Müdür soruyor: "Nerde kaldın?"

"Kurs açtım! Kurs açmasam da gelemezdim, adamın seksen sepet arısını aktardım. Gece gündüz çalıştım, boş kalamadım..."

Ne kadar dörtnala ve ne kadar tatlı geçiyor Gököy'de zaman! Dört ay sonra öğretmen adayları uygulamaya dağıldılar. İlyas, Tekke-Kızıllar'da yetiştirdiği arıcılarla ilgilenebilmek için o çevrede uygulama istedi.

"Peki, git!" dediler.

Gitti, bir yandan öğretmenlik uygulaması yaptı, bir yandan yetiştirdiği arıcıların işlerini düzenledi. Sonra da o kadar işin arasında Balabanlar, Lâçin, Çayırıcık köylerinde, Devrekâni Merkezinde kurslar açtı. Çünkü duyan geliyordu: "Bir kurs da bize!" diyorlardı. Devrekâni'deki Kunduracı İzzet Ustaya da arıcılığı İlyas belletti. Adamın şimdi elli kovana var!

Derken, öğretmen olma günü geldi. İlyas, köyüne gidip okul açtı. Köyünün okulsuz çocuklarını topladı. Bir yandan da hem kendi köyünde, hem çevre köylerde, gelene gidene arıdan, arıcılıktaki yeni buluşlardan, sepetler içinde yapılan ilkel arıcılığın verimsizliğinden söz ediyordu. Bu konuşmalar o kadar etkin oluyordu ki, arı sahipleri sepetlerini kovana çeviriyordu. Arısı olmayanlar da arılanmaya bakıyordu. İlyas diyordu ki: "Yoksullar da bal yiyebilir, bal satabilir, bu iş öyle bir iş!"

Bir yandan da boyu geliyordu. Artık o ufacık tefecik "arı bekçisi" değildi şimdi. Köyün birçok işine el atmıştı. Gençleri birleştirmiş, okutuyordu. Onlara birer ikişer beceri kazandırıp, hepsini iş sahibi ediyordu. Günleri sabahın beşinde başlıyor, geceyarılarına kadar sürüyordu. İki üç işle birden uğraşmak zorunda kalıyordu.

Öğretmen olduktan sonra İlyas'ın kendi köyünde ve çevresinde başardığı işlerden bazıları şunlardır:

1- Köy sokaklarına ve köy yollarına bir biçim vermek için çitleri, tarlaları geri çekirmiş, bunun için önce kendi ana-babasıyla, hısım akrabasıyla didişmiştir. Babası ve akrabaları bu işi yapınca, öteki komşular da "eh" demişlerdir.

2- Darüleytamları (yetimler okulu) kuran ve köy çocuklarının sanatla desteklenmiş yeni anlamlı bir ilköğretimden geçirilmesi davasını ilk olarak Osmanlı Mebuslar Meclisine getiren ve savunan İsmail Mahir Efendi'nin Boyalı-Balcı köyüne gitmiş, onu bilenlerle konuşmuş, topladığı bilgileri "Pedagoji Sözlüğü"ne gönderip, "İsmail Mahir Efendi" maddesinin yazılmasına yardım etmiştir.

3- Çankırı-Kastamonu bölgesinin bal veren otlarını ve ağaçlarını toplamış, bunları dizmiş kurutmuş, meydana getirdiği kolleksiyonu Ankara Üniversitesi Fen Fakültesine vermiş, kataloğa aldirmiştir. Çevresinde hiç bilinmeyen melisa = oğulotunu getirmiş, çoğaltmış, yaymıştır.

4- Babasının sepetlerini derhal kovanlara aktarmış, kendisi için bir özel arılık kurmuştur. Arıcılığa destek sanatlardan tenekeçiliği, marangozluğu, demirciliği yapmaya yetecek bir işlik açmış; ilerde bütün İç Anadolu'nun ihtiyacına karşılık verecek bir "arı okulu"nun çekirdiğini meydana getirmiştir. Bu tasarının üç yapısı hazırdır.

5- Bozkuş Köyünde ve çevrede 1944-45'te görülmemiş bir uyuz salgını çıkmıştır. Öyle bir uyuz ki, adamların derileri dökülüyor. İlyas koşuyor sağa sola, hiçbir yerden fayda yok! Klorinli ilaçlar öğrenip, teneke teneke getiriyor, şişe şişe dağıtıyor, nasıl sürüleceğini, nasıl kullanılacağını öğretiyor, hastalığı yeniyor. Daha nice kızamıklar, nice salgınlar oluyor doktorların duymadığı, bilmediği. İlyas, çevre köylerden birindeki sağlık memuru arkadaşıyla elele verip savaşıyor, bunları da yeniyor.

6- Hırsızlık olaylarını kaldırıyor. İlk zamanlar arıları çalışıyorlardı. Bal için kovanları sırtlayıp götürüyorlardı. İlyas diyor ki bunlara: "Koca kovanı götürüp ne yapacaksınız? Petek götürün!" Daha sonra, "mevsimli mevsimsiz kovan açılmaz, benden isteyin!" Daha sonra: "Ben açarken gelin, size ziyafet çekeyim!" Arı hırsızlığı kalkıyor. Hele Bozkuş çayırında konaklayan yabancılardan birinin atının eyeri kayboluyor bir gün. İlyas diyor ki: "Bu eyer bizim köyde. Yarın sabaha, kim aldıysa, ben görmeden getirip, kavakların arasına koyacak, sahibine teslim edeceğiz!" Ertesi sabah eyer, İlyas'ın kavaklarının arasına bırakılıyor...

Tarım Bakanlığı duyuyor İlyas'ı. Özel bir komisyon kurup sınava çekiyorlar. Sonunda "kurs açabilir, belge verebilir. İlyas Pınarbaşı'dan belge alan bir adam Ziraat Bankasından arıcılık kredisi çekebilir" diyorlar. İlyas o günden bugüne Ravlı'da, Çubuk'ta, Gölbaşı'nda, Hasanoğlan'da,

Kastamonu ve Çankırı köylerinde, Ankara Atatürk Sanatoryumunda elliden fazla kurs açıp, 1.500'den fazla arıcı yetiştiriyor, kırk para ek ücret, kök ücret istemiyor, almıyor...

Ben İlyas'ı Ankara'da tanıdım. Bir arkadaşın ev taşımaya yardım edelim diye gitmiştik. O da gelmiş. Eşyaları kamyonu yükledik. Yeni evin oraya geldik. İndirip taşıyoruz. Bir ara baktım, İlyas bir ağacın başında. Habire bir şeyler yolup sepete dolduruyor. "Hayrola arkadaş?" diye sorduğumda, "bunun adı safora! Bizim köyde yoktur! Arı için çok iyidir! Her çiçek solduğunda, bu açar!" diye karşılık verdi. Bir sepet safora tohumu topladı o gün. Sonra oturup uzun uzun konuştuk kendisiyle.

Kurşunlu ilçesinde üç arıcı arkadaş, üçü de mavi ketenden bir örnek giysi kesindikleri ve birlikte çalıştıkları için "bunlar komünist! Bir örnek giyiniyorlar, kollektif çalışıyorlar!" diye sürgün edildiklerini anlattı bu konuşmamızda. Girişken, çalışkan her köy enstitülü öğretmenin hikâyesinde böyle acılı yanlar da vardı.

İlyas diyordu ki: "Cahillerle güreş olmaz arkadaş! Onlara 'he hı' deyip geçeceksin. Bir gün gelecek, anlayacakları!"

"Cahiller" dediği, köylüler falan değil tabii. Köylünün İlyas'a bir şey dediği yok ki! Kasabada, kentte oturup, köylerdeki köylüyü sömüren haramzadeler ya da onların köydeki adamlarıydı İlyasların tekerine taş koyanlar...

Ve Bozkuş köylü Tahir'in oğlu İlyas, bir yandan okutuyor, yetiştiriyor; bir yandan da kendi ürünü balı, kendi elişi kutulara süzüp lehimliyor. Üzerlerine birer kâğıt yapııştırıyor. Kâğıtların üzerine damga basıyor, ondan sonra sürüyor pazara. Kutuların üstünde önce köyünün adı, sonra mesleği, en sonra da kendi adı: "Bozkuş Köyü Balı - Öğretmen - İlyas Pınarbaşı"

OSMAN YAMAN

1922'de Taşköprü'nün (Kastamonu) Çaylaklar Köyünde doğdu. İlk üç sınıfı Alısaray Köyünde; 4 ve 5. sınıfları da 1936'da başladığı Taşköprü Merkez İsmetpaşa Köy Yatılı Okulunda bitirdi. 1939'da girdiği Gölköy'ü 1944'te tamamladı.

Alısaray Köyünde 9 yıl çalıştı. Abana'nın İlişi Köyünde 3 yıl çalışarak yeniden Taşköprü'ye döndü ve Çördük Köyünde göreve başladı. 1955'te sınavla "denetmen" oldu. Bu görevle Ordu'nun Mesudiye ve Perşembe ilçelerinde iki yıl çalıştı. Sonra Sinop'un Ayancık İlçesinde 5 yıl ve Tekirdağ ilçelerinde de 5 yıl çalıştıktan sonra 1968'de bu görevle İstanbul'a atandı. 1977'de emekli oldu.

Telefonu: 0216 - 366 61 68

Adresi: İdealtepe, Öğretmenler Sokak, 37/12, Küçükyalı/ İstanbul

- Gölköy'e nasıl gittiniz?

- Taşköprü'deki sınavı kazanınca, 1939'un 1 Ocağında Gölköy'e gittik. Karlı bir gündü. Kastamonu'da bizi Öğretmen Hakkı Güven karşıladı. Elimize birer somun (ekmek) verdiler. Helva da verdiler. Gece onları yedik. Kar vardı. Sabahleyin kalkınca, ahır yapısından artan kerestelerden keserek sobayı yakıp ısındığımızı hatırlıyorum.

- Hemen işe ve derse başladınız mı?

- İş yok. Yalnız tarım dersleri vardı. Fide falan dikedik. İnşaat yoktu. Biz o zaman, yani köy muallim mektebine gittiğimiz zaman hiç inşaatta çalışmadık. Eğitimci çalışırdık.

- 1940'ın ilk günlerindeyiz. Kaç öğrenciydiniz?

- Sanıyorum 45 kişi kadar olduk. Ama ilk yıl bize ilkokul dersleri gösterdiler. 4 ve 5. sınıflar vardı. 5'i bitirenler de beşinci sınıftaydı.

- 1944'te de Gököy'ü bitirdiniz. Nasıl oluyor, birinci yıl ilkokulu okuduğunuza göre, bir yıl eksik değil mi?

- Birinci yıl mayısa kadar okuyup tatile girdik. Eylülde gelince 1. sınıfa başladık. Biliyorsun köy enstitülerinde tatiller kısaydı. Ders ve iş saatleri de uzun olunca, öğrenim süresi az olmuyor.

- Köy öğretmen okulu olarak geldiniz ve dördüncü ayda okulunuz köy enstitüsü oldu. Öğrenim süresi üç yılken, beş yıla çıktı. Buna tepki gösterdiniz mi?

- Süre beş yıla çıktığı gibi, alacağımız ücret de düştü. Köy öğretmen okuluna girdiğimizde 40 lira aylık alacaktık. Enstitü olunca aylığımız 20 liraya düştü. Bu durum tedirginlik yarattı. Birçok arkadaşımız okuldan kaçtı. Ben de kaçacaktım ama, Taşköprü Maarif Memuru bana mektup yazarak öğüt verdi, kaçmamamı istedi. Köydekilerin yaşamının daha kötü olduğunu yazıyordu.

- Hangi sanat dalına ayrıldınız? Bu sanatı öğrenebildiniz mi?

- Ben inşaat dalına ayrıldım ve kısa zamanda iyi bir usta oldum. Duvarcılığı, taşçılığı iyi öğrendim. Hatta, İnşaat öğretmenimiz Mahmut Erdil bana bir mala, bir madırğa ve birkaç taşçı kalemi hediye etti. Bunları saklarım.

- Ekiple başka enstitülere gittiniz mi?

- Hasanoğlan'a gittim. İnşaat üç metre kadar yükselmişti ki, iskelemiz çöktü. Ben ve Dursun adında bir eğitmen iskelenin altında kaldık. Böğrümeye kalas geldi. Bir hafta revirde yattım. Dursun Arkadaş da Numune Hastanesinde yattı.

- Okul yapmaya köylere de gittiniz mi?

- Gittik. Ben Camili Köy'e gittim. Bu köyün okulunu su basmasına kadar yaptık.

- Tuğla harmanı, taşocağı...

- Oralarda da çalıştım.

- Kıtık çekmişsinizdir...

- Doymazdık. Sabahları hiç ekmek yoktu. Müdürümüz Ali Doğan Toran, "aklı başında" arkadaşlarımızı Çankırı ve Tosya'ya yolladı. Hilmi Tarık, İzzet, Ahmet Kaya, Bayram Bayrak arkadaşlarımız gittiler, patates ve pirinç getirdiler. Bol bol patates yedik.

- Para ile mi topladılar patatesle pirinci.

- Evet parayla. Döner sermayeden onlara para verildi.

- Dayak yediniz mi?

- Hayır, ben hiç dayak yemedim.

- Okula ilişkin bir anınız...

- Türkân adında bir kız arkadaşımız hırsızlıkla suçlanmıştı. O da kendini asmış. Bunu gören iş öğretmenimiz Ayşe Tunalı'nın "yetişin, bir z kendini tuvalette asmış!.." feryadı üzerine ben koşup kızı çözdüm. Elen arkadaşların da yardımıyla Türkân'ı indirdik. Ölmemiş. Bu kız arkadaşımız bugün de sağ!

- Yanınızda Fidanlık (Ziraat) var. Buradaki uygulamaları izler miydiniz?

- Elbette. Ziraat'a sık sık gider uygulama yapardık. Öğretmenlerimiz Süleyman Ekinci, Hikmet Özmen, Hurşit Eyuboğlu, Salih Bey değerli öğretmenlerdi. Bize fidancılığı da öğrettiler. Hatta ben öğretmen olunca ziraattan 100 fidan alıp, yarısını kendim diktim; yarısını da köylüye dağıttım. Çekirdekten fidan bile yetiştirdim.

- Köyde mi?

- Evet. Enstitüde bir gün elma da ve vermişlerdi. Her masaya birer kâğıt parçası koyup, herkesin çekirdekleri bu kâğıda koymasını, bunu müdürün istediğini söyledim. Bir kavanozdan çok çekirdek toplandı. Öğretmen olarak köye gidince bu çekirdeklerden, okulda öğrendiğim şekilde fidan yetiştirdim.

- Köyde tuğla da kestirmişsiniz...

- O Abana'da oldu. İlişi'de öğretmenken, komşu Günvakti köyündeki okulun yapımı için Vali Hakkı Rodop beni görevlendirdi. Abana'da tuğlanın tanesi 20 kuruştı. Ben, Taşköprü'den Ali Dayı adındaki ustayı getirterek tuğla döktürdüm ve tanesini 4 kuruşa malettim!

- Atatürk'ün öldüğünde on beş yaşındasınız. Anımsıyor musunuz?

- Taşköprü'de üç tane radyo vardı. Atatürk ağır hasta olunca, radyoda sağlık durumu üzerine saat başı rapor okunuyordu. Ölümü şöyle duyuruldu: "Dikkat dikkat! Ulu Atatürk bu geceyi derin koma içinde geçirmiş ve bu sabah 9'u 5 geçte terki hayat eylemiştir." Bunun üzerine taşköprü'de bayraklar yarıya çekildi. Halk ağlıyordu...

HASAN YÜCEL

1927'de Hanönü'nün (Kastamonu) Vakıfgeyme Köyünde doğdu. İlkokulun ilk üç sınıfını Hanönü'nde okudu 4. sınıfa Taşköprü İsmetpaşa Yatılı Okulunda başladı. 1938 Aralık ayında Gölköy'e, köy öğretmen okulu hazırlık sınıfına girdi. 1940'ta başladığı Gölköy Enstitüsünü 1944'te bitirdi.

Hanönü'nde (o zaman bucak) 9 yıl; Donalar'da da bir yıl çalıştıktan sonra 1955'te Çatalzeytin ilköğretim müdürü oldu. 1956'de sınavla denetmen (müfettiş) oldu. Bu görevle Çorum'da, Kastamonu'da ve İstanbul'da çalıştıktan sonra 1979'da emekli oldu.

Telefonu: (0212) 258 24 42

Adresi: Taşbasamak Sok. 46/1, Ortaköy / İstanbul

- Gölköy'ü nereden öğrendiniz, nasıl gittiniz?

- Taşköprü'de, yatılı okulda okurken, bir gün okulumuzun müdürü Kâzım Bey beni çağırdı. Dedi ki: Bir köy öğretmen okulu açılmış, seni yollayacağım!" Niçin beni seçti bilmiyorum. Sınıfın çalışkan öğrencilerindendim. Yoksuldum da. Belki beni kurtarmak için yaptı..

- Başka giden yok muydu.

- Vardı. Taşköprü'den 16 kişiydik. Osman Yaman, Hasan Yılmaz, Mehmet Özcan, Nurettin Tarhan, İsmail Ok falan vardı. Bizi Ömer Emminin kaptıkacıasına bindirip yolladılar. Kastamonu'yu buluncaya kadar tam 9 kere lâstik patladı! Kastamonu'da bizi Öğretmen Hakkı Güven karşıladı. Hepimizin kucağına birer ekmek verdiler. Çünkü, eğitim kursu dağılmıştı. Aylardan aralıktı (1938). Göl'de Bolulu Koca Ahçı, Muhasip Behzat Bey vardı. Bizi onlar karşıladı. Hiç unutmam, bize mercimek yemeği verdiler. Ama acımış tereyağı ile yapıldığından ben yiyememişim. Hiç aklımdan çıkmaz.

- 1938'in Aralık ayında köy öğretmen okulu için gelen kaç kişiydiniz?

- 40 kişi olduk. Hepimiz Kastamonu çevresinden. Hepimiz de hazırlık sınıfına alındık. İlkokulu bitirenleri de hazırlığa aldılar. 4 ve 5. sınıf vardı. Kul müdürümüz Sabri Bahşi adında bir ilköğretim müfettişiydi. Bizim 4. sınıfı Şevket Kürkçüoğlu okutuyordu. 5. sınıfta Tosyalı Hakkı Güven'de okuduk.

- Süleyman Edip Balkır ne zaman geldi?

- Biz tatile çıkarken. 1939'da. 1939'da bütün yaz tatil yaptık.

- Daha öğretmen okulu yok.

- Yok. Hazırlık sınıfları var. 1939'un sonbaharında tatilden döndüğümüzde biz 5. sınıfa başladık; 5'i bitirenler de köy öğretmen okulunun birinci sınıfına başladılar. Fakat biz ikinci sınıfta onlara yetiştik!

- Nasıl?

- 1940 yılında 5'i bitirince tatil yapmadık ve üç aylık tatilde birinci sınıfın derslerini okuyarak ikinci sınıfa geçmiş olduk. Artık köy enstitüsü öğrencisiydik.

- Yalnızca Kastamonu İlinden öğrenci alındığını söylediniz.

- Birinci yıl öyleydi. İkinci yılda, yani 1940'ın sonbaharında başka illerden de öğrenci alındı. Zonguldak, Çankırı, Çorum ve Sinop'tan öğrenci alındı.

- Çalışıyorsunuz da. Dalınız neydi?

- Ben yapı (inşaat) koluna ayrıldım. Ama çok çalışmadım. Kütüphaneye geçtim. Fransızca öğretmenimiz Hilmi Bilginer beni kütüphaneye aldı. Aynı zamanda arıcılık da yapıyordum. Okulun ilk arıcılarındım.

- İlyas Pınarbaşı?

- İlyas benden sonra geldi. İlyas'la Çorumlu bir arkadaşını Ali Doğan Kepirtepe'ye yolladı. Ondan sonra okuldaki arıcılığa onlar hakim oldular.

- İyi yetişebildiniz mi? Özellikle kültür derslerinden.

- Ne yazık ki pek olumlu yanıt veremeyeceğim. Örneğin yeterli Türkçe öğretmenimiz olmadı. Çok yetenekli arkadaşlarımız vardı, hep körlendiler. Ben kovuşturmaya bile uğradım.

- Nasıl?

- Şiir yazmaya meraklıydım. Yukarda çamlıklar vardır. Orada bir şiir yazdım. Bir dizesi şöyleydi: "Ufukta kıpkızıl yanıyor güneş!" Bu dizeden Rüveyde Öğretmen beni sorguya çekti. "Bu ne demek?" dedi.

- Demek o zaman bile vardı böylesi kovuşturma?

- Ben, öğretmenken de bir kovuşturmaya uğradım: Bucak merkezinde (Hanönü) çalışıyordum. Kendimi yeterli görmediğimden, çok okuyordum. Adı, "Komünistlik Nedir? 100 Soru, 100 cevap" mı ne, bir kitap geçti elime. Bu kitap yüzünden beni mahkemeye verdiler. Sonunda aklandık ama epeyce uğraştırdılar. Ben sonradan işin farkına varıyorum, okulda kütüphaneye bakarken de birçok kitap geldiği halde, birazını depoda

saklar, öğrencilere vermezdik. Demek ki sakıncalıymış(!). Ne yazık ki, öteki birçok enstitüdeki arkadaşlarımız kadar okuyamadık, bilinçlenemedik!..

- Müzik?

- Ben Cemal Türkmen'in bir şiirini bestelemiştim. Bedri Akalın bu besteyi "kılavuz"a aldı. Keman çalardım. Daha iyi çalan arkadaşlarım vardı. Bizden Aydın yetişti. Kız arkadaşlarımız da bu konuda ilerleydi. Mehmet vardı. Zonguldaklı Ali Efe vardı. Bu arkadaşlarımız iyi keman çalardı. Metotlardan çalışırdık. Rüyeyde Öğretmen bana bir keman armağan etti. "Bu keman bana babamdan hediye, ama artık biz kullanmıyoruz, sana hediye ediyorum!" dedi. Yayı filan yoktu. Yayını Bedri Bey verdi. Bu kemani saklarım.

- Başka enstitülere yapı yapmaya gittiniz mi?

- 4. sınıftayken Hasanoğlan'a gittik. Orada "Gölköy 1" yapısını yaptık. Bodrumlu bir yapıydı. Bu yapıyı 40 günde bitirdik. Şimdi düşünüyorum da, bugün makinelerle bile 40 günde böyle bir yapı yapılamaz!

- o günlere ilişkin anınız var mı?

- Bizim rahmetli Mehmet Ünal vardı, güreşi çok severdi. Duyduk ki, Malatyalı bir Hasan varmış, çok güzel güreş tutarmış. Tuttuğunu yere vuruyormuş. Mehmet bununla güreşmek istedi. Bizim Mehmet, Malatyalı bir çocuğu sorguya çekip, Hasan'ın bütün oyunlarını öğreniyor. Uzatmayalım, bizim temelde güreş başladı. Hasan bir daldı! Ama Mehmet onun oyununu bildiğinden başarılı olamadı. Hasan iyici sinirlendi. Mehmet Hasan'ı yordu ve zayıf bir yanını yakalayıp yere yatırdı ve yendi. Ama ben farkına varamamışım, bir de baktım Malatyalıların da, bizim tarafın da ellerinde birer kazma sapı var! Neyse o sırada bir öğretmen geldi, Hasan'a baktı ve "gelecek sefere de sen yenersin!" diye işi tatlıya bağladı.

- Yapınızı bitirince geziye çıktınız mı?

- Çıktık. Önce Eskişehir'e gittik. Sonra Konya'ya gidip Mevlana'yı falan gezdik. Eskişehir'de Çifteler'de üç gün kaldık. Rauf İnan'ın bir konuşmasını dinledik. Naşrullah'ın suyu gibi güzel konuştu. Orada bir Kirizma gördük. Dağı taşı kirizma yapıyorlardı. Kendi elektriklerini kendileri yapmışlar. Orada tanıştığımız arkadaşlarla yıllarca ilişkilerimizi kesmedik.

- Okulda iş ve kültür dersleri nasıl belirlenirdi?

- Mevsime göre değişirdi. Bazı tam gün, hatta tam hafta iş yapardık. Bazı da yarım gün. Ama yazları tuğla harmanına falan gidince uzun kalırdık. Yarış yapar gibi çalışırdık.

- Nöbetler nasıl olurdu?

- Nöbetler haftalık olurdu. Kimi yerlere gidecekler kendiliklerinden dağılırdı.

- Her nöbette aynı işe mi giderlerdi?

- Bazı yerler öyleydi. Arılık, ineklerin bakımı, revir, idarede postacılık gibi. Ben, okulun postacılığını da yaptım. Kastamonu'ya bisikletle gidip gelirdim.

- Tonguç'u görmüşsünüzdür...

- Tonguç gelince bayram gibi olurdu. Ben Gököy'de Tonguç'u yakından görmedim. 1 No'lu yapının üst katındaki revirdeydim. Tonguç'u oradan gördüm. Ama öğretmen olunca, Tonguç benim köyüme geldi...

- Siz İlyas Pınarbaşı ile yakın ilişki kurdunuz...

- Emekli olunca, İlyas'la beraber Beşiktaş'ta küçük bir dükkân açtık. Bal, arı sütü ve "polen" (çiçek tozu) pazarlıyorduk. Ne kazanırsak, bölüşürdük.

- Balı nereden alıyordunuz?

- İlyas'ın belirli yerlerde adamları vardı. Örneğin Bolu'nun Tomruk Köyünün balını alırdık. Ta, Erzurum'da bilmem kime mektup yazıyor, 20 teneke bal geliyordu...

- Bunları nasıl kavanozluuyordunuz?

- Bal önce Ankara'ya gidiyordu. Orada, İlyas'ın evinin altında balı kavanozlayacak kuruluşu vardı. Bal, çevresi su dolu bir kazana konuluyordu. Su kaynatılarak bal eritiliyordu. Sonra da santrafuj dediğimiz hızlı dönmeye bal, petekten ayrılıyordu. Çeşitli süzgeçlerden geçirildikten ve dinlendirildikten sonra kavanozlanıyordu.

- İlyas Pınarbaşı arıcılık da yapmış...

- Bu işe köyünde öğretmenken başladı. Sonra Ankara'nın bir yerinde yaptı. Daha sonra arılarını Kuşadası'nın Caferli Köyüne götürdü. Orada 7-8 dönümlük bir yer aldı. Çok seviyordu orayı. Oraya bir de yapı yaptı. Gidip geliyordu. Sulama düzeni de yapmıştı. En çok rahat ettiği yer orasıydı.

- Arıcılığı çok iyi mi biliyordu?

- Evet. Arılar onu sokmuyordu. Aklınız durur! Bir kovanın başına gider, maske falan takmaz. Sigara da içmezdi. Bazıları en azından bir sigara içer. Alır kovana, açar, çerçeveyi çeker! Beğenmedi mi, çerçevenin başına bir vurur böyle, arılar çevreye dağılır ama onu hiç sokmazdı! Bir yere doğru giderse, arılar da arkasından giderdi. İlyas'ın geliştirdiği arı kovanları Türkiye düzeyinde standartlaşmıştı. Bir de kitap hazırlamıştı. Ne yazık ki, bastıramadı...

KÖY ENSTİTÜSÜ GİRİŞLİ, İLK ÇIKIŞLILAR

(1940'ta girip de tarih vermeyenleri ve
17 Nisanından sonra gelenleri bu bölüme aldık)

M. NECİP BİLKİ

1925'te Bartın'ın Amasra Bucağında doğdu. İlkokulu Amasra'da bitirdi. Nisan 1940'ta Gököy'e girdi ve 1944'te bitirdi.

Amasra İlkokulunda başladığı öğretmenlik yaşamını Bartın Sipahiler, İnpiri'nde sürdürdü. Yeniden Amasya Merkez ilkokuluna geldi ve 1976'da emekli oldu.

Telefonu: (0372) 315 11 50

Adresi: Kaleiçi Mah. Baruthane Sok. 24, Amasra / Bartın

- Gököy'ü nereden duydunuz ve nasıl başvurduunuz?
- Öğretmenimiz Afyonlu Zeki Bey idi. O bana anlattı ve "seni göndereceğim" dedi. Burada sınava girdik, kazandım. Vapurla İnebolu'ya; oradan da kamyonla Göl'e gittik. Nisan 1940'ta Göl'e vardık.
- O zaman Gököy'de yalnızca 1 ve 2 numaralı yapılar varmış...
- Evet, 1 No'lu bina kamulaştırılmış bir konaktı. 2 Numarayı eğitimciler yapmıştı. Ötekileri biz yaptık. Direktörümüz Ali Doğan Toran'dı.
- Ali Doğan nasıl bir adamdı? Nasıl bir müdürdü?
- İyi bir müdür. O zamana göre dört başı mamur bir adamdı. Öğrenciyi sever ama, belli etmemeye çalışırdı.
- Hem Türkiye yoksul, hem de savaş yılları. En çok neyin yokluğunu çektiniz?
- İkinci Dünya savaşı nedeniyle ekmek bir gün 300 gram; ertesi günü

150 gram verilirdi. 150 gram verildiği gün yalnızca öğlenleri ekmek çıkardı. 300 gram verilince akşam da çıkardı. Sabahları ekmek yok!.. Ekmek yerine pekmez falan çıkardı. Yemekleri Ali Doğan kontrol eder ve o da bizimle yedi. Öğrenciye çok düşküdü.

- Siz inşaat dalında yetiştiniz. Hangi yapıları yaptınız?

- Ooooh!.. Hepsini temelden biz yaptık. Tuğlasını kestik, harcını kardık, duvarını ördük, sıvasını yaptık... Geriye kalan zamanlarda da ziraata gidiyorduk. Sebzeçilik falan... Aşı da yapardık. Ben genellikle ziraata bakıyordum. İnşaatlarda da çok çalıştım.

- İnşaatla en zor iş köşeleri çıkmakmış...

- Öyle ya!.. Önce onu öğretiyorlardı. Köşe taşlarını keserdik, murçla yontar, gönyesine getirirdik. Ondan sonra köşeleri çıkardık. Yakup Bey öğretmenimizdi. "Macar" lakaplı bir ustamız vardı. Ama ben onunla çalışmadım. Ben "Rus"la çalıştım. Ancak, bu ustaöğreticilerden önce Ermeniler vardı. Kastamonu'daki Türk Ermenileri. Onlar da iyi ustaydılar. Bizimle çalışırlardı ama, Ermenice konuşurlardı. Biz bu duruma kızardık. Öyle ya, belki de küfür ediyorlar, anlamıyoruz. Direktör Ali Doğan'a durumu ilettik. Ali Doğan Bey hepsini kovdu, bir tane bile kalmadı. 2 No'lu binanın yanında öğretmen evleri vardır, onları da biz yaptık. Yukardaki yapıları da biz yaptık. Müdür evini de biz yaptık. Ağaç kısımlarını marangozlar yaptı. Boş zamanımız yoktu. Her şey çok güzeldi.

- Peki Hocam, kültür dersi mi çoktu, iş dersi mi? Ancak, anlattıklarınıza bakılırsa, "kültür dersi de yapar mıydınız?" diye sormam gerekiyor.

- Hah, hah, hah!.. Düşündüğünüzün tam tersine, genelde kültür dersi daha çoktu!.. Ancak, öğleye kadar ders; öğleden sonra da işe gittiğimize göre "eşitti" denebilir. Kültür derslerinden çıkmamız öğlen 12.30-13.00'ı bulurdu. Bu fark, saatleri uzun ve kısa günlere göre ayarlamaktan doğuyordu. Akşam da etüt. Etütler kışın uzun olurdu.

- Beğendiğiniz öğretmenler kimlerdi?

- Başta Ali Doğan Toran'ı anmalıyım. Sonra da meslekçi Mustafa Yaldır... Sınıf öğretmenimiz Rüveyda Bilginer ve eşi Hilmi Bilginer... Ana-baba gibi üzerimize düşerlerdi.

- Mustafa Yaldır'ın meslek dersleri öğretmenliğini beğeniyor muydunuz?

- Dersi çok iyi anlatırdı. Onun sayesinde mesleğe girişte hiç güçlük çekmedim. Zaten, öğrettiklerinin hepsini sınavlarda sorardı. Sözlü ve yazılı sınavlarımız olurdu.

- Ayrı bir kütüphane yapısı var mıydı? Kitaplarınız yeterli miydi?

- Kütüphanemiz vardı. Ancak, kitaplarımız yeterli değildi. İsteyen kitap alır, okurdu. Kitap okumaya en çok Rüveyda Bilginer özendirirdi. (Ağlayarak) Çok iyiydi, çok!..

- Hakkı Tonguç da gelmiş.

- Bir kez geldiğini hatırlıyorum. İnşaatları teftiş etti. Derslere girdi, dinledi. Bazı arkadaşlara sorular sordu. Bizim sınıfta bir kişi cevap veremedi, ötekiler doğru cevap verdiler. Sevinmişti... Sonra bahçede toplantı yaptı. Öğrenciye yakın bir adamdı. Biraz da ölçülüydü...

- Kaç kez dayak yediniz?

- Hiç! Ben yaramaz değildim, çok sevilirdim.

- Elma çalmadınız mı?

- Çoook! Ama daha çok başkalarının çaldığı elmaları yedim. Gölköy'e gitmeden önce buralarda hiç elma ağacı yoktu. Elmayı pazarda görürdük. Gölköy'de çok fidan yetiştirdik. Sonra da buralarda yetiştirdik...

- Gölköy'ü bitirince neler verdiler?

- Bir pulluk, bir araba, bir at, bir inek verdiler. Göreve başladığım köye Göl'den Mustafa Yaldır geldi, bunları alıverdi. Ayrıca okuldan inşaat malzemeleri de verildi. Arazi kamulaştırıldı ve bize verildi. Buralarda düz arazi olmadığından, tarla çok kıymetli... Önceki sahipleri, tarlaları gece sürdüler, ektiler. Onlarla başedemedim, tarlalardan yararlanamadım! Şikâyet ettim, nahiye müdürü yasal işlemleri yaptı, yine tutturamadık. Meyva bahçeleri kurdum, aşı yaptım. Bu alanda çevreye örnek oldum.

- Gölköy Enstitüsünü özlediğiniz oluyor mu?

- Çok, hem de çok özlüyorum. 26 Haziran 1993 buluşmasına gidemedim. Sonra da çok pişman oldum. 49 yıl önceki arkadaşlardan bazıları gitmiş!..

- Kız arkadaşlarınız da vardı. Kız-erkek ilişkileri nasıldı?

- Kızlar, bizim yaptığımız 4 No'lu binada kalırlardı. Yasak ilişki olayı olmadı.

- Enstitüler arasında dayanışma var mıydı?

- Vardı, vardı... Biz, 4'ü eğitmen, 32 kişi Hasanoğlan'a bina yapmaya gittik. Oraya gidince bize göğsümüzden karma aşı yaptılar. Göğsüm şişti. Üç gün yattık, çıkamadık! Yemek falan yiyemedik. Sonra, bize ayrılan binayı yapmaya başladık. Başımızda öğretmenimiz Yakup Bey vardı. Sıkı çalıştık. Gece, Yakup Beyden kaçarak, ayışığında inşaata devam ederdik. Öyle ya, Göllüler olarak en önce biz bitirmeliydik... Nitekim öyle oldu. En önce binamızı biz bitirdik. Ondan sonra ödül olarak bize bir vagon verildi ve İç Anadolu'yu gezdik.. Bizim gezeceğimiz yerde vagonumuz duruyor, ertesi gün giderken başka bir trene takılıyorduk. Böylece başka başka yerlerde duruyorduk... Otuz kuruş da yövmiyemiz vardı.

- Çıkışınızdan yarım yüzyıl sonra enstitüleri nasıl değerlerdiriyorsunuz?

- Memleket yararına çok iyi kurumlardı. Ancak, bizimle çok uğraşıldı. Okulu bitirdik, "komünist" dediler. Bu damga Sovyetler yıkılana kadar sürdü. Bizler halkın yararına çalışan kişilerdik. Bu nedenle arkamızdan küfür ettiler. Oysa memlekete çok faydamız dokundu. İşte suçumuz da buydu!..

MUAMMER KARAYEL

1924'te Kastamonu'nun Cide İlçesinde doğdu. Cide Cumhuriyet İlkokulunu 1939'da bitirdi. 1940'ın nisanında Gölköy'e gitti, 1944 ekiminde okulu bitirdi.

1944'te Cide Memiş Köyünde başladığı görevi, Cide Merkez Cumhuriyet ve Atatürk okullarında sürdürdü. 1982 yılına dek çalıştı ve o yıl (12 Eylülcülerin uygulamalarına dayanamayarak) emekli oldu.

Telefonu: (0366) 866 16 03

Adresi: Atatürk Caddesi, 32, Cide/
Kastamonu

- Gölköy'ü nereden duydunuz?

- Daha önce böyle bir okulun olduğundan bilgimiz yoktu. Üç arkadaş deniz okullarına başvurduk. Bu arada okul müdürümüz Hakkı Bey bizi çağırırdı. "Kastamonu'da köy öğretmen okulu açılmış. Siz deniz okuluna gideceğinize, Kastamonu'ya gidin!" dedi. Bir gün elimize kâğıt verdiler, ne iş yaptığımızı falan yazdık. "Kayığımız var, vapura gidiyoruz, tarla sürüyoruz, inek besliyoruz" şeklinde yaşantımızı özetledik. Öğretmen bu kâğıtları aldı, bizi yeniden çağıracaklarını söyledi. Üç-dört ay sonra müdür çağırırdı. "Hazırlanın!" dedi. 20 yıl zorunlu hizmet yapacağımıza ilişkin noterden senet yaptık. Sonra yola çıktık. Bir kız, beş erkek, motorla İnebolu'ya gittik. Oradan da adam başına 75 kuruş vererek otobüsle Göl'e ulaştık. Bizden önce yerleşen öğrenciler yatacak yerlerimizi gösterdiler. Ne sınıf belli, ne de yatakhane!.. Bizimle ilk ilgilenen Hilmi Bilginer oldu. Bizi peşine taktı ve 2 Numaralı binanın üzerindeki sağ yatakhaneye götürdü. Birinci yarıyıl sonunda Cide'ye izinli giden arkadaşlarım okula dönmediler. Cideli olarak bir ben kaldım.

- Okula gelince hemen çalışmaya mı başladınız?

- Okula vardığımız zaman 1 ve 2 numaralı binalar vardı. 1 Numara bağış ya da kamulaştırma yoluyla alınmış, üç katlı güzel bir binaydı. 2 Nolu binayı da bizden önceki öğretmenler yapmıştı. Bu bina derslik ve yatakhane olarak kullanılıyordu. 1 Nolu binanın yanında da barakalar yapılıyordu. Birisi kızlar yatakhanesi (4 Numara) ve atölyesi; onun "L" şeklindeki uzantısı olan baraka da yemekhane ve mutfaktı. Bunları biz tamamladık. Bir de kantin yaptık. Bahçenin karşısına dört tane öğretmen evi, bir de ahşap müdür evi yaptık.

- Ahşaptan nasıl yaptınız?

- Bir tomruğu hizarla ortasından biçiyoruz, tomruğun yuvarlak kısmı dış duvar oluyor. Köylerdeki duvar sistemi. İçi modern oluyor. Bu bina bugün de duruyor.

- Başka bina yapmadınız mı?

- Yaptık, yaptık!.. 3, 4, 5 ve 6 numaralı binaları yaptık. Burada dikkat edilmesi gereken bir şey var: EK meslek grupları arasında, iş atölyelerine göre işbölümü var. Ben demirciyim. Arkadaşlarımız elektrikçilik, soğuk demircilik, kaynakçılık gibi işleri üstlenmişlerdi. Hatta kalaycılık yapan arkadaşlarımız bile vardı. Binaların kapı, pencere, döşeme ve çatılarını marangozluk bölümündeki arkadaşlarımız yapardı. Öğretmenler ve Dadaylı ustaöğreticiler de bizimle çalışırdı. Bina daha yapılmadan, arkadaşlar bahçede çatısını kurarlardı. Parçalara numara verirlerdi. Binanın duvarları çıkar çıkmaz bu çatı parça parça çıkarılır ve monte edilirdi. Binaların kısa zamanda yapılmasının birinci nedeni, planlı çalışılmasıdır.

- Tarım işleri?

- Tarım işlerinde sıra ile çalışılırdı. Tarlalar, bahçeler okul için

"Karayılan" Gölköy'de

labaratuvarı. Kümesi, arılığı, inekleri... Gereksinim olan her şey okulda vardı. Bahçede her tür sebze yetiştirilirdi. Fideler seralarda hazırlanırdı. Derslerde öğrendiklerimiz dışarda uygulanırdı.

- Okulda elektrik var mıydı?

- Vardı. Önce yedi beygirtik küçük bir sanayi motoru vardı. Bir kayışla bu motora bir dinamo bağlanmıştı. İkinci yıl yeni bir dizel motoru geldi. Ali Doğan Bey bir gün "bunu kim çalıştırabilir?" diye sordu. Çalıştırabileceğimi söyledim. Yeni motor 20 beygirlikti. Ben Cide'de, deniz motorlarında "miço"luk yapmıştım. Ali Doğan Bey bana önce eski motoru çalıştırttı. Sonra da büyüğünü çalıştırmamı istedi. İki tane ateşleme fişegi vardı. Mantar gibi bir şey takılıyordu. Kolunu azıcık çevirince çalışıyordu. Çalıştırdım. Elektrik sistemini Seydileri İhsan Selavatçı ile yönettik. İkinci sınıftan sonra 1944 yılına kadar bu santralde kaldım. Bizden Sonra gelen İlişi'li (Abana-Bozkurt) Ahmet Topaloğlu'na öğreterek devrettim.

- Dersler nasıl gidiyor?

- Santralde çalışıyoruz ama, derslere de çalışmak zorundayız. Mütalaa (serbest çalışma = etüt) saatlerinde dersaneye gidemezdim. Motorun yanında gürültü içinde çalışmak zorunda kalıyordum. Bir gün böyle ders çalışırken birisi omuzuma vurdu. Baktım ki, Müdür Ali Doğan Tecran! Hemen ayağa kalktım. "Burada okuyorsun ama, bu makinelerin yağı suzu iyi mi?" dedi. Biz, işte bu şekilde okuduk. Okulu pek de rahat bitiremedik.

- Suyunuz nasıl sağlanıyordu?

- İlk yıl 2 Numaranın yanında büyük bir kuyu kazdık. Önce bir kemer döküldü, beton donduruldu. Ondan sonra altı kazıla kazıla bu kemer (beton büz) aşağıya indirildi. Suyun içine kadar kemer indi. Kuyunun yapımı bitince önce elle basılan emme basma tulumla ile; sonra da elektrik motoru takılarak su yüksekteki depoya çıkarıldı. O kuyu bugün de duruyor.

- Size göre kalıcı öğretmenler kimlerdi?

- Öğretmenlerimizin çoğunluğu ilkokul öğretmeni idi. İlk iki sınıfta, öğretmenlerin yetersiz olduğunu farkedemedim. Üç ve dördüncü sınıfta bazı fizik ve matematik problemlerini çözerken, öğretmenlerimizin yetersizliği ortaya çıktı. Buna karşın, seçilen öğretmenler il bazında iyidiler. Dönemlerinin iyi öğretmenleri olduğu anlaşılıyor. Öncelik sırasında bence Özdemir Coşkuner vardır. Gazi Eğitim öğrenimliydi. Bakın, aradan yarım yüzyıl geçti, o, coğrafyayı işlerken "kıta sahanlığı" nı anlatmıştı. 1973'te Ecevit Hükümeti döneminde kıta sahanlığı ülkemizin güncel sorunu olunca, "yahu, biz onu 1943'te öğrenmiştik!" dedim. Haritanın üzerinde deniz renkleri var ya. Kıyılar açık renk, gittikçe koyulaşıyor. Türkiye'nin sınırlarını öğretirken "bizim sınırlarımız denizin 200 metre derinliğine kadar gider. Sınırımızın ucu, temeli 200 metre derinliktedir.

Temel bizim olunca, suyun üstü de bizim olur" derdi...

- Başka öğretmenleriniz...

- Hilmi Bilginer müdür yardımcısıydı. Fransızca'yı öğretebilmek için plaklar getirdi. Ayrıca teksir yapar, elimize verirdi. Çırpınırdı adamlar.. Tarım öğretmeni aşının çeşitlerini, fidanın nasıl dikildiğini öğretir, yaptırırdı. Hatta, notu fidanı dikerken verirdi. Sonra bahçede uygulama yapılır, inekler beslenir, tavuklar beslenir, gelirleri döner sermayeye giderdi. Devlete pek yük olunmazdı. Bazı ürünler bol olur, yığılırdı. Kabak yığılır, kimse yemezdi. Şu dizeler okulun tarihine geçti: "Akşam kabak, sabah kabak / Ali Doğan, bunun çaresine bak!" Ondan sonra da kabak dolması, kabak yahnisi, kabak kızartması, kabak tatlısı gibi yemekler azaldı! Bir de Eğitimbaşı Mustafa Yaldır iyi bir öğretmendi. Alanında güçlüydü. Bir gün tuvalet tıkanmış, öğrenci ve hizmetliler açamamışlar, Yaldır Hoca koluna torbayı taktı ve kendisi açtı: Köylü tipi bir yapısı vardı. Yaşantısı da öyleydi. Öğrenciyle birlikte kazma salları, ekin biçer, döven sürerdi. Anadolu adamıydı. Kardeşini de okutmuştu. Müdürün eşi Saziye Hanımın nöbetinin olmasını isterdik. Saygındı. O da ilkokul öğretmeni idi. Onun nöbeti olunca, gerekirse "ip gibi" dizilirdik. Elleri arkada olurdu. Baktı mı tamam. Ses soluk yok!.. Yemeklere sıra geldi mi, masada tabaklar, bardaklar, kaşıklar asker gibi dizilmiş olurdu.

- Dayak olayına da açıklık getirir misiniz?

- Öğrenciliğim boyunca tek bir tokat yedim, o da kitap yüzünden. O sıralar, cumartesi pazar günleri elinde kitapla görünmeyen, pazartesi günkü derste sorguya çekilirdi. Kitabın özeti isteniyordu. Okumasına göre öğrenciye değer veriliyordu. Köy enstitülerindeki okuma alışkanlığı bu özellikten kaynaklanır. Tokat olayı da şöyle oldu: Taşköprülü Hüseyin Aytekin sınıf nöbetçisiydi. Sınıf kitaplığından kitap almak istedim. Günlerden de cumartesi. İzin vermedi. Onu ittim, sınıfa girdim, kitabı aldım, çıktım. Müdür Yardımcısı Mehmet Tuğrul'un odası, bizim dersliğim olduğu 2 No'lu binadaydı. Hem görmüş, hem de duymuş. Geldi, bana bir tokat attı. Sevme gibi bir tokat...

- Okumadan açtık. Özendirme var mıydı? Kütüphanenin kitap durumu nasıldı?

- Biz okula, oldukça eksik bilgiyle gittik. Eksişimizin ne olduğunu farkedemedik dört yıl geçti. Bir ay izin dışında sürekli eğitim. Bir taraftan okul kuruluyor, bir taraftan eğitim var. Tamamlanmış bir okula gitseydik, belki eksişimizin farkına varıp, tamamlamaya çalışırdık. Şimdi sorunuza gelelim: Bakan Hasan Ali döneminde klasiklerden çeviriler yapılmıştı. Bu kitapların hepsi kütüphanemizde vardı. Hilmi Bilginer'in bir özelliği vardı, öğrenci harçlıkları okul yönetimine geliyordu. Bilginer deftere yazıyordu. Gelen paralardan kesinti yaparak, her öğrenciye yılda en az üç kitap

aldırmıştır. Bu kitaplar seçilerek alınıyordu. Bizi eriklerin altına toplayarak, radyodan iki kez "Kral Odipüs" operasını dinlettiler. Ben, etkisinde kalarak, Kastamonu'ya gittiğimde kitabını da aldım. Kitap okuma alışkanlığı bu şekilde Gölköy'de verildi. Şimdilerde en önemli uğraşım yine okumaktır. Cumhuriyet Gazetesini bulamazsam, bir arkadaştan alır, deniz kıyısına gider, yine okurum. Elimde ayrıca bir kitap da olur.

- Gölköy'de öğretmen-öğrenci iletişimi ve öğrencilerin yönetime katılma durumunu gözönüne alarak, demokrasi eğitimine dönük yapılanları anlatır mısınız?

- Bu anlamda öncelikle dönüşümlü nöbetçilik demokratik eğitime örnek gösterilebilir. Nöbetçi öğrenciler çeşitli alanlarda öğretmenlere yardımcı olarak çalışırlardı. Yemekhanede, gece nöbetlerinde, ders çalışmada, öğretmenin bulunmadığı yerde (sınıf başkanı olarak) öğretmenlerin görevleri üstlenilirdi. İkincisi yemek çıkarmalarda, taşımalarda, ekme kesilmesinde yardımlaşma olurdu. Bahçede çalışırken bile, bir arkadaş yönetici olur, herkes ona uyardı. Her alanda bu böyleydi.

- Cumartesi toplantılarında neler konuşulurdu?

- Cumartesi öğleden sonra öğrencilerin çeşitli sorunları sınıf öğretmenleri tarafından ele alınırdı. Her öğretmen, bayrak töreninden sonra sınıfını toplar, konuşurdu. Hatta bir ara "yedeksubaylık verilmiyor" söylentisi çıktı. Öğrencilerin tamamı, "okulu boşaltacağız, ayrılacağız!" diyerek karşı çıktılar. O gün sınıflara da girmedik. Hilmi Bilginer sandalyenin üzerine çıktı, "bakanlıkla telefon görüşmesi yapıyoruz, böyle bir şey yok!" dedi. Ardından da bakanlıktan gelen bu yöndeki telgrafı gösterdi. Biz de sınıflara girdik. Yani öğretmenlerle öğrenciler arasında bir kopukluk yoktu.

- Çevredeki toplumsal etkinliklere katılabiliyor muydunuz?

- Çok az. Cumartesi öğleden sonra "sinemaya yetişeceğiz" diye on kilometrelik yolu kestirmeden koşarak giderdik. Gelen filmlerle ilgili olarak okulda bilgi verilir, görmemiz önerilirdi.

- Bayram törenleri için Kastamonu'ya gider miydiniz?

- Genellikle bayramları okulumuzda kutlardık. Kastamonu'ya bir kez 19 Mayıs kutlamalarına gittik. Cumhuriyet Bayramında büyük gösterilerimiz olurdu. Her sınıfın hazırladığı küçük oyunlar o gece sergilenirdi. Sınıflardan sazcular, sözcüler ortaya çıkar, her yeteneğe yer verilirdi. Bir de eğitimci kursumuz vardı. Onlar da bizden ayrı düşünülmezdi. Bu kursta bulunan Cideli Mustafa Yılmaz iyi keman çalardı. Hasan Ali gelince de Mustafa Yılmaz Cide havaları çaldı, çiftetelli oynattı.

- Öğretmenleriniz, Hakkı Tonguç'un düşünceleri doğrultusunda "köy-köylüyü canlandırma"dan söz ederler miydi?

- Dediğiniz olay bizim dönemimizde yeni yeni geliyordu. Hakkı Tonguç'un kitapları bizim okulda yoktu. O dönemde biz okuyamadık. Ancak, enstitülerin amaçları doğrultusunda Tonguç'un görüşleri büyük önem taşır. Öğretmenlerimiz köylerde yapacağımız işleri, kimlerin kimlerden olacağını, okulda öğrenilenlerin köye aktarılmasını, okul uygulama bahçelerinin köye örnek olmasını, kümesi, arısı, meyvesi gibi konularda bize çok şey verdiler. Kimi yerlerde arkadaşlarımız bu olanakları bulamadı. Ben de bulamadım. Köye gelişimizle birlikte, yalnızca okuma yazma öğretmek durumuna düştük. Fidanlık diye bir yer verdiler, tarla açılmıyor. Merkeze yakın yerlerde imece yapmak da zordu. Bazı yerlerde arkadaşlara zeytinlik, bağ falan vermişler. Arkadaşlar hazırda konmuşlar. Biz ise yeniden yapmak zorunda kaldık. Tarla açtık. Askere gittik geldik, bu kez de düzen değişti. Okula verilen tarlaları geri aldılar. Bu iş de böylece bitti!

- Okuldan çıkarken size neler verilmişti?

- Demircilik araçları. Yani örs, körük, çekiç gibi. Ayrıca bir araba, bir öküz, bir at, bir inek verdiler. Hayvanları İnebolu'dan satın alıverdiler. Yürüyerek Cide'ye getirdim. Ardından, ilk görev yerime Gököy'den Sabri Tümkor adındaki eğitim şefi geldi. O zamanlar eğitim şefleri, yeni mezunlara yılda bir kez gidecek, bakacak, karşılaşılan güçlükleri çözecekti. Bu zorunluydu. 1947'ye kadar bu yapıldı. Tümkor geldiğinde, benim köydeki okul inşaatının çatısı bitmişti. Tümkor kaymakamı sıkıştırdı, bu olay da yurttaşın tepkisine neden oldu.

- Köyünüze başka gelenler de oldu mu?

- Enstitü Müdürü Ali doğan Toran geldi. 1944'te, köydeki okulumuz yapılırken Vali Mithat Altıok'la geldiler. Okulu inceledi. Cide'de yapılan 200-300 tonluk gemileri de inceledi, mühendisini sordu. Mühendis olmadığını, ustaların yaptığını söyledim. Geminin içini iyice inceledi...

MEHMET ALİ NALBATOĞLU

1924'de Kastamonu'nun Devrekâni İlçesinde doğdu. İlkokulu 1936'da Devrekâni'de bitirdi. Bir süre Kastamonu Ortaokuluna gitti. 1940'ta Gölköy Enstitüsüne girdi. Enstitüyü 1944'te bitirdi.

Devrekâni'nin Metevelli Köyüne atandı. Sırasıyla Devrekâni Merkez, Daday Merkez, Cide Merkez, yeniden Devrekâni Merkez ve Kastamonu Merkezdeki okullarda "lütuflu" atamalarla yer değiştirerek çalıştı. En son görev yaptığı İsfendiyarbay İlkokulundan 1982'de "zorunlu emeklilik" kapsamında emekli oldu.

Telefonu: (0366) 214 47 97

Adresi: Pilevne Caddesi, 56/3, Kastamonu

- Sayın Hocam, geçmiş olsun. Siz tüm köy enstitülülerin örnek gazisisiniz. Sizden öğrenecek çok şey var. Ancak, hastalığınız arasında sizi çok yormak istemiyorum. Bacağınızın kesilmesi olayından başlayalım mı?

- Oluşundan başlayayım. Enstitülerde kendin pişir kendin ye, kendin yap kendin yat yöntemiyle yaşantımız sürerdi. Binalarımızı da aynı şekilde kendimiz yapıyoruz, kendimiz kullanıyoruz. 3 Numaralı bina için tuğla harmanında tuğla kestik. Tuğlayı fırına yerleştirdik. Kıvamı gelince ateşledik. Bir gün sonrasıydı. O gün ben nöbetçi başkanıydım. Müdürümüz Ali Doğan Toran, "marangoz öğretmenini bul, on-on beş arkadaşınla on tane de eğitimci alın! Bedford'a da malzeme yükleyin ve çabuk tuğla harmanına gidin, fırının üzerini kapatın. Havanın arkası karardı, yağmur yağacak!" dedi. Hemen eğitimcilerden beş-altı kişi buldum. Enstitülü arkadaşlarımdan da on-on beş kişi topladım. Kamyonu malzeme atıp gittik. Tuğla harmanına vardığımızda, hafiften yağmur çisildemeye başladı.

İşlerimizi daha da çabuklaştırdık. Kamyonun tahtaları, kalaslar indiriliyor, fırının üstüne veriliyor. Ben de fırının üstündeyim. "Mağ kolu" gerekiyordu. Bir tane ağaç vardı ama, ikincisi yoktu. O ara dedik ki: "İki tane kapak tahtasını yanyana getirip, çivileyerek güçlendirelim, bir tarafına koyarız!" Bu şekilde iki mağ koluna bağlı kalaslarla, tahtalarla çatı yapıp, fırının üstünü kapatacaktık. Yarısını kapatmıştık da! Ben, fırının üstünde duruyordum, yukardaki arkadaşlara çivi uzatıyordum. Bir ara "harr!" diye bir ses

duydum. Çatı yaylandı, mağ kolu üzerime doğru geldi ve çöktü. Bacağım mağ kolu ile çivi sandığı arasında kaldı. Bacağımı, ayak bileğimin bir karış yukarısından ezdi! O anda ne olduğumdan haberim yok. Korkudan sesim de çıkmıyor! Aşağısı ise ana baba günü. Herkes birbirini arıyor, soruyor... Derken, "Nalbant yok!" dediler. Onları duyuyorum, ancak, "ben buradayım" diyemiyorum. Sonunda üzerimden malzemeleri ata ata beni çıkardılar. Bir arkadaş kollarımdan tutup da beni geriye doğru çekince bacağım ağrımaya başladı. Beni oradan indirdiler, o zaman "lüks" olan Bedford kamyonuna attılar. Okula geldik. O arada bacağım şişti, iş pantolonumu daralttı. Direktörümüz Ali Doğan Toran duyar duymaz geldi, baktı, inceledi. Hiç durmadan

Nalbatoğlu

Kastamonu'ya hareket ettik. Ali Doğan da başımda. Kastamonu Hastanesindeki doktorlar da incelediler ve "bekletmeden Ankara'ya götürün!" dediler.

- Ve Ankara'ya götürülüyorsunuz.

- Kastamonu'dan beni bir taksiye attılar. Öğretmen Hakkı Güven ve müdür yardımcısı da yanımda. Ankara'ya varınca, doğruca Numune Hastanesine gittik. Beni indirip çimlerin üzerine bıraktılar. Öğretmenler içeriye, işlemleri yaptırmaya gitti. Orada epeyce zaman kaldım. Sonra beni alıp, içerde bir odaya koydular. Odanın camında örgülü tel vardı. Orada da hayli kaldım. Gelen yok, giden yok... Kapıdan giren rüzgâr da beni epeyce üşüttü. Akşamüstü oldu, ne arayan var, ne soran!.. Unutulduğum gibi bir şey... Çöz zaman sonra beni oradan da aldılar, yukarıya çıkarıp,

bir odaya yatırdılar. Aradan on dakika geçmedi, kapı açıldı, ellerinde kitaplarla Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel, İlköğretim Genel Müdürü İsmail Hakkı Tonguç ve Bakanlık Şube Müdürü Ferit Oğuz Bayır beyler içeri girdiler... Hasan Ali Yücel ağlayarak boynuma sarıldı... Yanaklarımdan öptü, öptü... Yiğitliğimden söz açtı... Değınmedık bir yer bırakmadı. Beni alabildiğine yüceltti.

- Yanınızda ne kadar kaldılar?

- Yarım saat kadar kaldılar. Sonra dışarıda, hastane yetkilileri ile, başhekim ve doktorlarla görüşmüş olmalılar. Çünkü, hayli zaman sonra "veda" için yine uğradılar.

- Doktorlara buyruk vermiş olmalılar.

- Tam vermişler hem de!.. Yücel, Tonguç ve Bayır gittikten sonra beni, üzerinde "hususı" yazılı bir özel odaya aldılar. Başucuma da telefon çektiler...

- Sonradan da geldiler mi?

- Ferit Oğuz Bayır ile Hakkı Tonguç beyler kesinlikle her gün gelirlerdi. Hasan Ali Bey de, orada kaldığım 18 günde en az on kez uğradı. Gelemediği günlerde de telefonla aradı. Başımdaki telefon sık sık çalardı. Kimden geliyor, ben kime bilgi veriyorum, anlayamayacak kadar ilgi odağı olmuşum. Üç-dört gün deyince sırça parmağım morardı. Bu durumdan, kangren başlangıcı olduğunu saptadılar. Morarma arttı. Sülük vuruyorlardı. Sülük, beş kuruş kadar yerin kanını çekiyor ve orası bembeyaz oluyor. Başka yerden oraya kan gelmiyor. Moraran yerler çürümeye başladı. Ve birkaç gün sonra "ayağını keseceğiz!" dediler.

- Onayınızı aldılar mı?

- Evet, sordular. Hemen "olur!" dedim. Çünkü ağrıyor, bağırıyorum... Ferit Oğuz Bayır Bey vardı. Onu da benim kabul etmeyeceğimi düşünerek çağırmışlar. Kararda onun da etkisi oldu. Günlerden cumaydı. Ayağımı pazartesi günü kesmeye karar verdiler. Pazartesi gelince de çarşambaya ertelediler. Toplanıp, bacağımın kalçanın bir karış aşağısından kesilmesine yeniden karar almışlar. On ikinci gün bacağımı kestiler. Bacağım kesildikten sonra da on sekiz gün hastanede kaldım.

- O ara yine Hakkı Tonguçlar geldi mi?

- Hiç boş bırakmadılar. Çok kitap getirdiler. Fakat çoğunu hastaneden vermediler. Birazını da ben isteyenlere verdim.

- Hastaneden çıkışınız?

- Abim geldi. Bakan Hasan Ali Yücel bize makam arabası ayırdı. Ferit Oğuz Bey, Abimle makam arabasına bindik. Kastamonu'ya geldik. Arkadaşlarımı, enstitüye üç kilometre uzaktaki Şekerköprü'ye kadar tek sıra dizmişler, beni karşıyorlar... Arabadan indik. Yemekhanede bir toplantı yapıldı, konuşuldu. Beni övdüler. Sonra revirde ayrılan özel

odaya yerleştirdiler. Ferit Oğuz Bey ertesi günü döndü. Sonra 1 Numaralı yönetim binasında benim için bir "köşe" yapıldı. Oraya resimlerim de asılmıştı. Ortaya da mermer zerine Hasan Ali Yücel'in şu sözleri kazınmıştı: "Vücutlarının yapıcı uzuvlarını kaybedecek derecede kendilerini işe veren lk erlerimizden Mehmet Ali Nalbatoğlu..." Hasan Ali Beyin imzası da vardı. Bu mermeri sanırım bakan yazdırıp yolladı.

- Sonra bacak takıldı.

- Sonra Hasan Ali Beyin direktifleriyle bacak takıldı. Okul taktırdı. Ayak kısmı yoktu. Zamanın en iyi bacağı... Onunla okuldan ıktım. Devrekâni'nin Mütevelli Köyünde ğretmenliğe başladım. Okulla ilişiğim kesildi ama yine peşimi bırakmadılar... Bir yıl sonra, 1945'te Hasan Ali Yücel ve İsmail Hakkı Tonguç Gl'e gelmişler. Hasan Ali Bey benim kşeysi görünce, "ben Mehmet Ali'yi görevi başında da görmek istiyorum!" demiş. Bir pazar günüydü. Devrekâni'deydim. Belediye başkanının bana doğru koşarak geldiğini gördüm. Geldi, durdu, "Yahu, milli eğitim bakanı geliyor!" dedi. Ben de "nereye?" demişim. Belediye başkanı coşkuyla, "Metevelli'ye!.." dedi. Kendi kendime "ne edecekmış Mütevelli'de?" diyorum. Birdenbire şaşırmıştım. Hemen köyün yolunu tuttum. Komşunun birine "ayran falan yapın!" dedim. Ancak, halk hasıl-harman işinde! Bir de muhtarımız var: Palabıyık. Gerçekten de bıyıklarına yaraşır mertlikte. Çok geçmeden arabalar göründü, geldiler. Hoş beş, selam saygı... O sahneyi duygulanmadan anlatmak g!.. (Kendini toparlıyor.) Neyse... Benim n dişlerim yoktu. Hasan Ali Bey, Enstitü Müdürü Ali Doğan Toran'a döndü, "yahu Direktör, Hocamın dişlerini niçin yaptırmadın? Bak, kız da vermezler şimdi Mehmet'el.." Bir bakanın bir öğrenciye gösterdiği ilgiye bakın!

Yazarımız Mehmet Saydur (solda) Nalbatoğlu ile syleşiyor

Zamanın anlayışına bakın!... Bu bakana, bu anlayışa "komünist" dediler. Bu anlayışı bakandan, müfettişten, müdürden gördükten sonra ben öğretmen olarak ne yapmam yahu!.. Şimdi var mı bunun bir örneği daha?..

- Sonra ayran sundunuz mu?

- Hah! Hasan Ali Bey bana, "beni bir aile evine götür!" dedi. Okulun yanındaki bir eve gittik. Sahibi harmandaydı. Haber saldı, geldi. Sabah sofrası, yatak yorgan odada serili duruyormuş. Hâsıl, harman zamanı... Hasan Ali Bey odadaki ocağın önünde serili olan mindere bağdaş kurup

Ankara, 24 Eylül 1940

T.C

MAARİF VEKALETİ

İlk Tedrisat Umum Müdürlüğü

Sayı: 12543

ACELE

Özet: M. Ali Nalbant'ın durumu hakkında

Gölköy Enstitüsü Müdürlüğüne

804 sayı ve 12 Ekim 1940 tarihli yazıya karşılıktır.

1- 307 Numaralı Mehmet Ali Nalbant'ın başından geçen kaza hakkında: Vak'a mahallinde hadisenin ceryanının tetkik ve tesbiti suretiyle gereken hahkikatın yapılması ve evrakın en kısa zamanda vekile gönderilmesi lazım gelirken, bu yapılmamıştır. Bu tahkikatın yapılmasını,

2- Mehmet Ali Nalbat'ı Ankara'ya getiren memurun vekillige uğramaması doğru olmamıştır. Bu gibi hadiselerde talebe ile daha yakından ve candan ilgilenecek bir öğretmen veya idare adamının işe el kolması lazımgeldiğinin bildirilmesi,

3- Bu hadisenin vekillige telle bildirilmemesi de doğru bir hareket olmamıştır. Önemli işlerde telle muhabere edilmesini,

4- Mehmet Ali Nalbant'ın dizkapağı üstünden ayağı kesilmiştir. Sıhhati iyidir. Vekillikçe durumu takip edilmektedir. Nalbant'ın talebelik hukuku tamamen mahfuzdur. Çocuk hakkında ailesine haber verilmesi lazım gelirse, her hususta tatmin edici izahat verilmesi ve sıhhatinin iyi olduğunun anlatılması,

5- Bir çocuğun hayatı ile ilgili bu meselede idarenin tarzı hareketi baştan itibaren köy enstitülerinde tesise çalışılan havaya uygun değildir. Çocukların sıhhatlerini ilgilendiren meselelerde çok titiz davranılmasını, her türlü tedbirleri önceden alarak, vukuata sebebiyet verilmemesini, ictinabı inkânsız hadiseler karşısında çok hassas bulunulmasını önemle dilerim.

İlk Tedrisat

Umum Müdürü

İsmail Hakkı Tonguç

İmza

oturdu. Onu görenler de, oldukları yere bağdaş kurdular.

- Hakkı Tonguç da var mıydı?

- Vardı, vardı! Ferit Oguz Bey de vardı. Kastamonu valisi de oradaydı. Hepsi de oturdular. Hasan Ali Bey bana, "hocam, bu görevi yapabilecek misin?" dedi. Ben de "isteyerek öğretmen oldum. Bu köye de hizmet için geldim. Ne yapayım, başka yolu yok" dedim. Gerçekten de öyleydi. Şu son hastalığıma kadar eksik bir yanımı hissetmedim. Ayran içtiler. Köylülerle konuştular. Toprağın verimini, gübre kullanıp kullanmadıklarını falan sorup öğrendiler. Sonra vedalaştık ve gittiler. Hem o gün hem daha sonra Enstitü Müdürü Ali Doğan Toran birkaç kez bana sordu: "Bir zorlukla karşılaşıyor musun? Seni daha kolay bir hizmete alabiliriz... Bu konuda Bakan Beyin direktifleri var." Ben de "kâtiplik" gibi bir görev verecekler sanıyordum. Oysa iş öyle değilmiş. Nereyi istesem vereceklermiş. Hasan Ali ve Hakkı Tonguç görevden alındıktan sonra sık sık sürgün yedim.

- Sonra Hasan Ali ve Hakkı Tonguç'la ilişkiniz kesildi mi?

- Yoook! Bayramlarda falan üçüne de tebrik atardım. Karşılığı gelirdi. Ancak, imzalar baskılı imzaydı. Haberleri olur muydu, bilmiyorum...

- Bakan ve arkadaşları siz enstitüdeyken gelmemişler miydi?

- Gelmişlerdi. O zaman da özel ilgi hiç eksik olmadı. "Neden önlem almadın, bakanlığa şu şekilde neden zamanında bilgi vermedin?" diye müdürümüz Ali Doğan Toran'ı zorlamışlar.

- Ayağınız kesildikten sonra Gölköy'de iş derslerini sürdürdünüz mü?

- Kendi isteğime bıraktılar. Ben de katıldım. Yanıma sürekli birilerini yollarlardı, "yalnız başına düşünmesin, bunalıma girmesin" diye imiş. Altı ay kadar bunalım dönemi de yaşadım.

- En çok hangi öğretmenin desteğini gördünüz?

- Hepsinin de!.. En başta Şaziye Toran'ı sayabilirim.

- "Özel ilgi" aşırıya kaçmış gibi...

- Fazlaca hem de. Beni sivriltiler. Sevenler ve anlayanların yanında sevmeyenler de vardı. Hasan Yılmaz ile Tahsin de bu grup içindeler. Okul yönetimi bizden azıcık çekinirdi. Biz, çalışkan ve yaşlı öğrencileriz. Kimi konularda bizlere danışılırdı.

- Tahsin dediğiniz "Güreşçi Tahsin" değil mi?

- Evet. Arada sırada güreş tutardık. Oynaşırdık yani. Tahsin Güreş Kulübünden gelmişti. Herkesi kıvırdı. Bir gün meydana Tahsin'le ikimiz çıktık. Ayağım sağlamdı daha! Usulca, "Tahsin! Ezme sakın ha!" dedim. Bir süre oynadıktan sonra Tahsin altıma düşüverdi! Tuttum bir boyunduruk vurdum ki, kaldıramıyorum. Ama okuyor(!) altımda!.. Ona göre ne ki! Sonra iki sallamada aldı beni altına... Kurbağa gibi ezdi beni! Bıraktırdılar, berabere kaldık. Sonra bir gün, küçük havuzun yanında güneşliyorduk. Havuz da dolu... Tahsin beni havuza itiverdi. Tuttu, sokup sokup çıkardı...

Üç gün sonra da bu kaza oldu...

- O yıllar, savaş nedeniyle yokluk yılları da...

- Öyle ya! Her şey kitti. Yılda bir kez takım elbise veriliyordu. O da taşocağında, tuğla harmanında, inşaatlarda çalışırken yıpranırdı. Kız arkadaşlarımıza atölyede yama yaptırıp giyiyorduk. Hasan Ali ile Hakkı Tonguç Beylerin okula geleceklerini duyduk. Bu durumu Hakkı Tonguç'a iletmeyi ve elbise istemeyi kararlaştırdık. Arkadaşlar beni görevlendirdiler. Hasan Ali ve Hakkı Tonguç beyler, yanlarında Çankırı ve Kastamonu milletvekilleri ve Kastamonu valisi ile geldiler. Hakkı Tonguç arabadan indi. Bir baktık ki, giydiği golf pantolonun dizleri ve kızı yamalı! Bizden daha pejmurde! Kolunun dirsekleri bile yamalı idi. Bu durum karşısında ne diyebilirdik ki? Hasan Yılmaz ve Tahsin arkadaşlara döndüm, "ulan, biz bu adamdan elbiseyi nasıl isteyelim?" dedim. Arkadaşlar da bir şey diyemediler. İsteğimizden vazgeçtik...

- Efendim, teşekkür ederim, sağlıklı günler dilerim...

1942 den bir anı

MUSTAFA YANIKKAYA

1338'de (1922) ' Ağlı'da (Kastamonu) doğdu. İlkokulu Ağlı'da okudu. 1940'ta girdiği Gölköy Enstitüsünü Ekim 1944'te bitirdi.

Doğrudan Gölköy Enstitüsü inşaat öğretmenliğine atandı. Aynı zamanda uygulama okulu öğretmenliği de yaptı. Bu görevde üç yıl kaldı. Daha sonra Daday'da gezici başöğretmenlik, Kastamonu Milli Eğitim Müdürlüğünde şeflik yaptı. Yedeksubay öğretmenliğini Muş'ta tamamladı. Askerden sonra

Çatalzeytin ve Küre'de ilköğretim müdürlüğü; Kastamonu ve Gaziantep'te de yetiştirme yurdu mürürlüğü yaptı. 32 yıllık

- Gölköy'e nasıl geldiniz?

- Ağlı ilkokulunu bitirdim. İki sınavdan geçtikten sonra Gölköy'e geldim.

- Nerede kaldınız?

- 1 Numaralı yapıda hem yatakhane, hem de dersane vardı. Yöneticilerimiz de bu yapıdaydı. Bu yapı üç katlı olup, bir köy ağası konağı idi. Bundan sonraki binaları eğitimcilerle biz yaptık. Tuğlalarını da biz kestik.

- "Dersanemiz de vardı" dediniz, dersanede de ders yapar mıydınız?

- Elbette. Havaların elverdiği ölçüde dışarda da ders yapardık.

- Yoklukları anlatır mısınız?

- Üçüncü Dünya Savaşı ve kıtlık yıllarıydı. Yokluk ve kıtlık enstitüde de büyük boyuttaydı. Sabahları bulgur çorbası yedik, bakır tabaklar içindeki bulgurlar sayılırdı. Bazan tek yumurta ile bir dilim ekme, bazan da yalnızca iki patates verilirdi. Öğle bir tabak pilavla bir ekmeğin dörtte birini yedik. Ben kooperatifte de görev aldım, yiyecek satardım. Daha çok "karışık" (findık, üzüm, leblebi) satışı olurdu. Parası olan alır, olmayan bakardı. Köyü yakın olanlar ekme getirir, ertesi gün dolaplarında ekmeceklerini bulamazlardı.

- Hasan Ali Yücel ve Hakkı Tonguç'la hiç karşılaştınız mı?

- İkisi birden okulumuza geldiler. Gece meydanda okul toplandı. Ortaya bir tabure kondu. Bana "bir halk türküsü oku!" dediler. Ben "Sarı Kurdelem Sarı"yı söyledim. Türkü bitince Tonguç beni yanına çağırdı ve kutladı. Türküyü çok beğenmişti. Yine başka bir toplantıda hocamız Mehmet Tuğrul bana "Orda Bir Köy Var Uzakta" şiirini okuttu. Tonguç, bu şiiri okuyuşumu da beğendi.

Bir grup kız öğrenci, bir öğretmenleriyle (1944)

KÖY ENSTİTÜSÜ ÖĞRETMENLERİ

HULUSİ KOÇOĞLU

1910'da Manastır'da (şimdi Yugoslavya) doğdu. İlkokulu Ankara Öğretmen Okulunun uygulama bölümünde okudu. 1928'de Ankara Musuki Muallim Mektebine başladı. 1929'da Kastamonu Öğretmen Okulunda öğrenimini sürdürdü. Bu okul kapanınca Konya Öğretmen Okuluna, oradan da İstanbul Öğretmen Okuluna geçti ve 1935'te öğretmen oldu.

1 Ekim 1935'te Ankara Gazi Çiftliği Yatılı Okulunda göreve başladı. Bir yıl sonra atandığı Şereflikoçhisar Merkez İlkokulunda dört yıl kaldı. Bir yıl da Kalecik 5. Bölgede başöğretmen olarak çalıştıktan sonra 1940'ta Gököy Enstitüsüne matematik öğretmeni olarak atandı. 1944'te Düziçi Köy Enstitüsü müdür yardımcılığına getirildi. 1948'de İstanbul'a

atandı. Burada, Yeşilköy Yatılı İlkokulunda öğretmenlik, Hırka-i Şerif Okulu; Yeşilköy Pansiyonlu İlkokulu ve Fatih Yavuzselim İlkokulunda müdürlük yaptı. 9 Ekim 1969'da emekli oldu.

Telefonu: 0212 - 571 64 20

Adresi: Zuhuratbaba, Resneli Sokak, Can Apt. 7/10,
Bakırköy / İstanbul

- Çocukluğunuzdan başlayalım Manastır'dan Türkiye'ye nasıl geldiniz?
- Dört yaşındaydım. Pek hatırlamıyorum. Manastırdan Selanik'e trenle, oradan da İstanbul'a vapurla geldik. Yıl 1914.
- Gököy'e nasıl geldiniz?
- Kalecik 5. Bölgede mufettişken Ankara'da mufettişim olan Ali Doğan Toran, bir görüşmemiz sırasında Gököy'e öğretmen olarak gelmemi istedi. Olumlu cevap verdim ve 1940'ın Ekiminde Gököy'de matematik öğretmeni olarak göreve başladım.

- Sizin geldiğinizde öğretmen sayısı kaçtı?
- 14 öğretmen vardık.
- Bu öğretmenlerden kaç yüksek öğrenimliydi?
- Müdür Ali Doğan Toran, Resim Hocası Lütfi Ayaçoğlu, Müdür Muavini Mehmet Tuğrul vardı. Sonra Mustafa Yaldır, Özdemir Coşkuner geldiler.
- Günde kaç saat derse girerdiniz?
- 12 saat.
- Günde 12 saat ders var mıydı?
- Şimdi bakın: Köy enstitülerinde yarım gün iş; yarım gün ders vardı. Sabahleyin öğrenim görenler, akşam üzeri iş yapardı. 8 dersimiz vardı. Ondan sonra "etüt"e girerdik, başka iş yapardık. Günde en az 12 saat çalışırdık. Nöbetçi olduğumuz günler 14-15 saat çalışırdık...
- Bedenen de çalıştığınız oldu mu?
- Çalıştım elbette. Tuğla kestim. Daday yolundaki Tekkehatun'a gidip tomruk yükledim. Sırtımda ağaç taşıdım. Benim karım öğretmen değil. O bile Hoca Köyündeki tuğla harmanında çalıştı!.. Koşucu Hasan Varsak'ın babası Mehmet Usta tomrukları biçerdi.
- Gölköy'de momorsuz ağaç biçilmedi mi?
- Biçildi. Köylerden hızarıcılar gelirdi. Biri altta, biri üstte ağaçları biçerlerdi.
- Ağaç biçmede öğrenciler çalışmadı mı?
- El hızarıyla biçmede çalışmadı. Hep hızarıcılar gelirdi.
- Gölköy'de hangi konutlarda kaldınız?
- İlk yıl Gölköy Köyünde Hatice Hanımın evinde kaldık. İkinci yıldan başlayarak da, eriklerin içindeki öğretmen evlerinden, yukardan aşağıya üçüncüsünde kaldık.
- Sınıf öğretmeni oldunuz mu?
- Olmadım. Döner sermaye muhasipliğini (saymanlık) yaptığımdan, sınıf öğretmeni olmadım. Askerlik dersine de girerdim.
- Döner sermayeyi anlatır mısınız?
- Enstitünün atölyelerini, ziraat alanlarını döner sermaye işletirdi. Meselâ, öğrenciye diktiğimiz elbise için, devletten takım başına biraz ücret alırdık.
- Okuldaki ustaların ücretleri döner sermayeden mi ödenirdi?
- Evet.
- Okulun elmasını parayla mı alırdınız?
- Okulun elmasını parayla almadık. Yalnız, yanımızdaki Fidanlık'ın elmasını çok ucuza enstitüye alırdık.
- Giysiler hep okulda mı dikilirdi?
- Enstitüde binden çok öğrenci vardı. Bu öğrencilerin bütün giyecekleri

atölyelerde dikilirdi.

- Kumaş?

- Kumaşı devlet yollardı. İş elbiselerini Devrekâni bezinden yapardık. Dış elbiseliklerini devlet verirdi. Boz kumuştan. İş ve dış elbisesi olarak yılda iki takım verilirdi.

- Postallar?

- Amerikan yardımından. Dışardan gelirdi.

- Ambarda Agâh Bey vardı...

- Ambar, döner sermayeden ayrıydı. O, devletindi. Döner sermaye ise enstitüündü.

- Sizin zamanınızda Gölköy'de çamur var mıydı?

- Biz çamurdan şikâyetçi olmadık. Eğitimciler orta yolu yapmışlardı.

- Kıtık yıllarından da söz eder misiniz?

- Çok sıkıntı çektik. Öğrencilerimiz köy çocuğu olduğundan, basit yiyeceklerle doymuyordu. Mustafa Yaldır Devrekâni'ye gitti, tonlarca patates getirdi. Bu patatesleri haşlayıp, ekmeğe yerine yedirirdik. 1941'de pirinç çok pahalıydı. Vali Mithat Altıok, Tosya Kaymakamına ricada bulundu. Kendi de Ali Doğan Beyle Tosya'ya giderek çok ucuza 10 ton pirinç almamıza yardım etti. Bu suretle Gölköy öğrencileri bol bol pi'av yedi.

- Sınıfınız yok. Siz de yemeği öğrencilerle mi yerdiniz?

- Öğrencilerle beraber yedik. Hepimizin yeri vardı, oraya otururduk.

Öğrencilerin içine karıştırdık.

- Gölköy'de öğretmenler arasında anlaşmazlık oluyor muydu?

- Kastamonu'nun en güzel yanı, öğretmenlerin birbirleriyle uyuşmalarıydı. Aileler arasında da çok iyi bir dostluk vardı. Akşamları bir evde toplanılır, geç saatlere kadar vakit geçirilirdi. Öğretmenler arasında bir anlaşmazlık olduğunu hiç hatırlamıyorum.

- Ali Toğan Toran üzerine söyleyecekleriniz?

- Ali Doğan Toran çok büyük bir yöneticiydi. Hiçbir zaman müdür olduğunu hissettirmezdi. Bir şey yapılacağı zaman, karşısındakini kırmadan yaptırırdı.

- Gölköy'den sonra Düziçi'ne (Adana) gittiniz. Düziçi öğrencileriyle Gölköy öğrencilerini karşılaştırır mısınız?

- Büyük bir fark yok.

- Siz orada İsmail Safa Güner'le çalıştınız...

- Safa eğitimbaşısıydı, ben müdür muaviniydim. Çok çalışkan, öğrencilerle çok ilgilenen, hatta bütün öğrencilerin numaralarını ezberleyen bir arkadaştı. Öğrencilerin her şeyiyle ilgilenirdi. Onların yetişmesi için elinden gelen bütün gayreti sarfederdi...

- Konuştuğumuz öğrencileriniz, sizin matematikte "çok usta" olduğunuzu

söylüyorlar. Matematiğe ilginiz nereden geldi?

- Öğretmen okulundayken matematiği çok sever, her gün 4-5 saat çalışırdım. Bu hevesim öğretmen olunca da devam etti

- Gökçöy'den ilk öğrenimlileri uğurladınız.

- İlk mezunlar için 1944'ün 29 Ekiminde çok büyük bir tören yapıldı. Hatta o akşamki cumhuriyet balosuna, öğrencilerden on kişilik bir grubu da götürmemizi Vali Mithat Altıok istedi. Biz de on kişi seçip bu baloya götürdük.

- Tonguç ve Yücel'den de söz edelim

- İsmail Hakkı Tonguç ve Hasan Ali Bey Gökçöy'e geldikleri zaman ben 2 Numarada dersteydim. Dersime girdiler. Zil çaldı, çıkıp 1 Numaraya gittik. Yolda giderken Tonguç'a, "Hocam, bu akşam hep beraber bir yemek yiyelim, eğlenelim" dedim. O da vekile bu isteğimizi ilettiler, oluru cevabı aldık. O akşam, eriklerin altındaki öğretmenler gazinosunda hep beraber eğlendik. Tonguç ve Yücel'e de hem halay çektirdik hem horon teptirdik.

- O akşamki yemeklerinizi kimler yaptı?

- Aşçılar.

- Öğrencilerden servis yapan olmadı mı?

- Kesinlikle. Yemekleri aşçılar hazırladı, servisi de öğretmen arkadaşların hanımları yaptı.

- 1946 değişiminden sonra Tonguç ve Yücel'le hiç karşılaştınız mı?

- İstanbul dayken, Osman Bozok ve bazı arkadaşlar Beyoğlu'ndaki Tokatlıyan'da buluşurduk. Şimdi yok. Yıl 1952-53. Hasan Ali Bey de oraya hep gelirdi. Vekil filan değildi o zaman. Konuşurduk. Çok zeki bir adamdı.

- Son olarak söyleyeceğiniz bir şey var mı? Anı falan...

- Bit olayını anlatayım. 1941'de okula çok öğrenci alındı. 500 kişi vardı. O yıl herkes bitlendi. Hatta Müdür Muavini Mehmet Tuğrul'un masasına üst kattaki yatakhane'den bitler düşüyordu! Butun korkumuz tifustu. O zaman DDT de yoktu. Seferberlik ilan ettiler. Utuler yaptık. Her gün iki sınıfın yatağına yorganına varıncaya kadar iç ve dış çamaşırlarını utuden geçirdik. On beş günde bitin önünü aldık!

Bayan öğretmenler:

?, Şaziye Toruner, ?, Rüyeyde Bilginer ve Namıka Taner(1941)

AVNİ ÖZBENLİ

1919'da Kastamonu'da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Kastamonu'da yaptı. Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesinin felsefe bölümünü bitirdi. Gönüllü olarak Kastamonu Gökçöy Enstitüsünde görev aldı. Bu okulda eğitim başı olarak çalışırken ABD'ye yollandı. Dönüşte Çifteler Köy Enstitüsü müdür-lüğüne atandı. Daha sonra

Kastamonu Kız Öğretmen Okulu müdürlüğüne, oradan da Hasanoğlan Atatürk Öğretmen Okulu müdürlüğüne getirildi. 1962'de Konya'da bir eğitim enstitüsü kurdu. Sonra sırasıyla bakanlık müfettişliği, başmüfettişlik, bakanlık müşavirliği yaparak 33 yıllık meslek yaşamını noktaladı.

Telefonu:

(0312) 230 63 30

Adresi:

Şehit Daniş Tunalıgil
Sok. 20/1 (Eti Apt),
Maltepe/Ankara

- Öğretmen olarak atanmadan önce sizin Gökçöy'le ilişkileriniz var...

- Gökçöy'e 1946'da atandım. Ancak, 1937-38'lerden. Süleyman Edip Balkır'ın çadırli okulundan başlayarak Gökçöy'ü bilirim.

- Gökçöy'le böylesine yakın ilişkiniz nereden geliyordu?

- O yıllarda Kastamonu Lisesinde öğrenciydim. Sazımı omuzuma atıp bisikletime biner, Gökçöy'e giderdim. Orada çocuklarla beraber çayıra oturur, saz çalardık. Eğitimden kursundan başlayarak bu şekilde Göl'e gittim geldim.

- O zaman, 1938'lerin Gökçöy'ünü sizden dinleyelim?

- O zaman yalnızca 1 Numaralı bina vardı. Başka hiçbir şey yoktu. Bol olan şey çamurdu. Bu nedehle çocuklara postal ve golf pantolon veriliirdi. Golf pantolonun paçaları yukardan büzüldüğü için çamura batmıyordu.

- Kursiyerlerin büyük bölümü çadırlarda kalıyormuş...

- Çadırlarda, giderek tahta barakalarda kaldılar. Bahçede, açıkta ders yaparlardı. Yapılmış olan inek ahırlarından birisi, ihtiyaç üzerine sonradan yatakhaneye çevrilmişti. Çocuklar adına "Gülpalas" koydular...

- Balkır'ı da tanıdınız...

- Evet. Uzun boylu, gösterişli bir zat... Yapıcı, atılımcı, cesur, çevresine karşı yakın, kendini kasmayan bir insandı. Görünüşünün heybetli olmasına karşın, yakından tanıdıkça, onun insançıl yanı daha iyi ortaya çıkardı.

- Fakülteyi bitirmeden Hasan Ali Yücel'le karşılaştığınızı söylemişsiniz...

- Ben fakültede okurken, o, milli eğitim bakanıydı. Branşı da felsefeydi. Dekana, "çocukların felsefe imtihanında bulunmak istiyorum, haber verin!" demiş. Rastlantı olarak benim imtihanımda bulundu. Geldi bana soru sordu: "Zamanla ahkam tegayyir eder. Sana 'Mecelle'den bir cümle. Ne anlıyorsun?" dedi. "Zamanla yargılar değişir" diye başlayarak dört başı mamur bir şekilde anlattım. "Bu çocuk mezun olunca benim haberim olsun, bunda istikbal görüyorum" dedi. Bu arada 17 Nisanda Göl'e gittim. Bir iki gün önce Ali Doğan Bey, "17 Nisanda bakan ile Hakkı Tonguç gelecek, çocukların arasında bulunur musun?" demişti. Gökçöy'de öğrencilerden bir saz ekibimiz vardı. O gün, bu çocuklarla çayıra bağdaşı kurduk. Tabure bile almadık. Hava da sertti. Hasan Ali ve Hakkı Tonguç sigaralarını yakmışlar, bizi izliyorlar... Biz çalışıyoruz, başka bir grup da mahalli oyunları oynuyor. O zamanki şube müdürlerinden Ferit Oğuz Bayır da var. Hasan Ali Bey orada beni tanıdı. Zeki adamlar... İşaretle çağırırdı, yanına gittim. "Sen burada ne arıyorsun?" dedi. "Burası benim memleketim" dedim. Bu arada Ali Doğan Bey devreye girdi, "çok severiz. Çocuklar da çok severler" dedi. Hasan Ali Bey, "fakülte bitti mi?" diye sordu. "Bu yıl bitecek" dedim. "Madem burası memleketin, bu okulu da çok seviyorsun, Müdür Bey ve arkadaşlar da seviyorlar, seni buraya tayin edeyim" dedi. "Hay hay, ben hazırım" dedim. "Mezun olunca bana gel!" dedi. O ara enstitüyü geziyoruz, "nerede o?" diye beni yanına çağırıyor. "Bak buralara, ne güzel şeyler yapmışlar!.." diyor. Bütün birimleri bu şekilde beraber gezdik.

- Hakkı Tonguç da geziyor...

- Evet, evet... Hatta Tonguç daha gezmeye başlamadan, oturduğu yerden, en yukarıdaki çamaşırhane binasını falan sorardı. Önceden gezmiş, biliyordu. Süleyman Edip Balkır zamanından neyin var, neyin yok olduğunu biliyordu. Hangi binanın nerede ve ne durumda olduğunu çok iyi biliyordu.

- Sonra Gölköy'e atandınız...

- Atanırken, Ferit Oğuz Bayır'ın masasına elimi dayadım, "Bakan Bey emretti, benim kararnamemi Gölköy'e çıkaracaksınız" dedim. Sonra bakana da gittim, "okulumu bitirdim, sözümde duruyorum" dedim. Böylece Hasan Ali Bey sözünde durdu ve ben Gölköy'e öğretmenlik bilgisi öğretmeni olarak atandım.

- 1946'da Gölköy'e öğretmen olarak atandınız. Enstitülerde 1946 yozlaşması yaşandı. Öncesiyle sonrasına ayrı ayrı değinelim. Örneğin, Müdür Ali Doğan Toran dayakçı ve otoriter olarak tanınıyor. Bir öğretmen olarak, Ali Doğan Toran'ı nasıl tanıdınız?

- Gölköy'e öğretmen olarak ilk gelişimde Ali Doğan Bey pencereden beni seyretmiş. Ayakkabımın teki çamurda kalmıştı. Dönüp aradım ve buldum. Tam alacağım sırada müdür, yanındakilere, "hoca ayakkabısını çamura kaptırdı, ambar memuruna haber verin, bir çift postal versin!" demiş. O gün boz elbiseyi, golf pantolonu ve postalları giydim. Otoriter yanına gelince... Ali Doğan Beyin bir adeti vardı, konuşurken uyarmak gibi bir amaçla elinin tersiyle vururdu. Öğretmene de vururdu, öğrenciye de... Bunun dışında dayakçı bir özelliği yoktu. Enstitülerin kuruluş yıllarında müdürlerin sıkıntıları çoktu. Savaş içindeydik. Köylerden buğday, patates toplanır, öğrenci doyurulurdu. Tarlalar ekilip biçiliyor, yetmiyordu.

- Ali Doğan Toran'dan bir başka öğretmene geçelim. Siz, halk müziği ustalarındansınız. O günlerde Gölköy'de güçlü bir müzik öğretmeni var...

- Evet, Bedri Akalın... Tüm köy enstitülerinde okutulan "Müzik Klavuzu"nu o hazırlamıştı. İşini bilen, enstitüye uyum sağlayan biriydi. Hasan Ali Beyin şiirini de bestelemişti. Türkiye çapında tanındı. Bedri Bey de, ben de ders dışı etkinliklerde öğrencilerle gece 23'e kadar saz çalar, oynardık. Peki, neden 23'e kadar?

-Elektriklerden mi?

- Aferin!.. 23'te elektrikler sönerdi. Bir kez de dinamomonun bir yeri bozulmuştu, rahmetli Mustafa Yaldır ile Ali Doğan Bey traktörü getirdiler, kayış taktılar. İsmail Usta duvarı deldi, kayışı duvardan geçirdi, traktörü duvara dayadı... Böylece, kayışı dinamoya takarak okula elektrik verdik. Çocuklar böyle ağır koşullarda okudular.

- Kışın ısınma nasıl olurdu?

- Her dersanede bir soba ve bir balta olurdu. Odunu bütün bütün dersaneye atarlardı. "Bunlar köy çocukları, yapsınlar!" felsefesi yaygındı.

Bu durumu öğretmenler kuruluna getirdim, "bunlar köy çocuğu diye böyle yapmayın. Odunu dışarda kırdırıp da sınıflara getirelim!" dedim. Bu tür önerilerime Ali Doğan Bey kızardı.

- "Derş dışı etkinlikler" dediniz. Bu konuyu biraz açalım.

- Boş zamanlarda saz çalar, milli oyunlar oynardık. O zamanlar "Boş Zamanları Değerlendirme Genel Müdürlüğü" yoktu ama, biz o görevi yapıyorduk. Çevre temizliğimiz bile vardı...

- Çevre konusunu da azıcık açalım...

- Bugün "çevre, çevre" diyorlar. Biz o zaman "çevremiz"i incelettirir, korunması gerektiğini vurgulardık. Su baskınlarında alınacak önlemler, kuraklığa, yangına, hastalığa karşı önlemler... Çevre ürünlerinin korunması, pazarlanması... Tüm bunları ödev olarak da verirdik. İlginç yazıları okul panosuna asar, dikkat çekerdik. Bugün "çevre bakanlığı" var... O zaman "meydan temizliği" diye bir kavram vardı, çevre temizliğinin ta kendisiydi. Halk Eğitim Genel Müdürlüğü kuruldu, adı var, kendisi yok!.. Halk eğitiminin kendisi enstitülerde gerçekleşiyordu. Köylüye örnek oluyordu. Hasanoğlan'da birçokları evlerinin pencerelerini okulun penceresine benzettiler. Hasanoğlan kurulmadan önce, o köyedeki pencereler ahırdaki pencereler gibiydi. Çok büyük örnekler verildi...

- 1946 ya kadar her enstitü kendi programını kendisi yapıyor...

- Eğitimbaşı hazırlar, öğretmenler kurulunda görüşülerek son şekli verilirdi. Haftalık ders dağıtım çizelgesini ise yalnızca eğitimbaşı yapardı. Kültür dersleri öğretmeni olarak kavgamız şuydu: "Çocukları çok fazla işe zorunlu tutmayalım, mutfak, revir nöbeti falan vermeyelim..." Bulaşikhane dışında her yerde öğrenciler çalışırdı. Ama bu çalışmalar da öğrenciyi yetiştirirdi. Okul nasıl işliyor, müdür, yardımcıları, revir, doktor... Bölüm başkanları, okul başkanı... Öğretmenler kurulunda, "çocukları üç hafta iş derslerine yolluyoruz, bir hafta kültür dersi görüyorlar. Öğretmeni olmama karşın, o dersin neresinde kaldığını ben unuttuyorum. Çocuk nasıl unutmasın?" derdim. Ayda üç hafta tuğla harmanında, taşocağında, nöbette geçiyor. Ben de tecrübesizdim. Kültür dersleri ile iş dersleri arasında denge kuramadık. Bunun zorunlu nedenleri de vardı. Çocukların yatakhane, yemekhaneye, çamaşırhaneye... ihtiyaçları var. Bu binaların yapılması gerekir. Savaş içindeyiz ve para da yok. Hasanoğlan'da müdürlük yaparken hesabını çıkardım, 86 parça bina için devletin harcadığı üç bin lira... Öteki yanı hep öğrencilerin kol gücüyle yapıldı...

- Öğrencileriniz olan Golköylülerle yaptığımız konuşmalarda, genellikle okuldan çıktıklarında kendilerinin öğretmenlik yönünden yetersiz olduklarını duyumsadıklarını belirttiler. Ancak, nasıl bir kişilik eğitimi verdiyseniz, daha sonra bu eksikliklerini tamamlamışlar.

- Doğrudur... Ne zaman kütüphaneye gitsem öğrencilerle dolu

örürdüm. Kütüphanede en az 7.000 kitap vardı. Sürekli alınır, öğrencilerle okurdu. Bir de son (7.) ders "serbest okuma saati"ydi. Kume öğretmenleri sınıfların başında olarak, kütüphaneden alınan kitaplar okunurdu. Ödevi olan, ancak öğretmenden izin alarak yapabiliirdi. Serbest okuma saatleri, okuma alışkanlığının temelini oluşturdu. O nedenle köy enstitülüler kendi kendilerini yetiştirdiler. Zaten okul, gerekli bilgilerin hepsini veremezdi. Anahtarı verilebilirse, tamamdı. Verdiğimiz anahtar okuma, araştırma, inceleme yetenekleriydi.

- Okulda demokratik hava ne kadar vardı?

- Bugünkü gibi değildi doğal olarak. Bugün de ne kadar olduğu tartışılır ya. Ali Doğan Beyin sert havası okula egemendi. Biz öğretmenler bile korkar, çekinirdik. Çünkü yetişme tarzı öyle. Müdür alabildiğine yetkili. Valiye kafa tutardı. Enstitünün kuruluş yıllarında "Ali Doğan disiplini" gerekliydi. Öğrenciler okulu bırakıp kaçıyorlardı. Tayin olarak kaçan öğretmenler de vardı. Enstitü şartları köyden daha çetindi. Öğretmeni alırken müdür, "bak arkadaş, burası liseye, ortaokula benzemez. Burada gece kamyon geldiğinde, kümeni uyandırıp kamyonu boşaltacaksın!" derdi. İşte böyle. Gece kaçak kereste gelirdi.

- Devletin okuluna gelen de "kaçak" mı oluyor?

- Öyle ya. Orman dairesi kaçak peşinde. Gönen'de iş valiyeye aksetmiş Vali de, "kanun böyle yakalayın!" demiş. Öyle yapmışlar ve enstitüde işler durmuş. Ustaların, öğrencilerin eli havada kalmış. Enstitü müdürü, anahtarları almış gitmiş, valinin masasına koymuş, "müdürlüğü gel sen yap!" demiş. İşte böyleydi. Hasan Ali Beye, Hakkı Tonguç'a güvenerek bunları yaptık. Sonra onlar gidince canımıza okudular ya! Bu uygulama Mustafa Necati'nin bakanlığı döneminden başlar. Bu, Kemalist eğitim uygulamasıdır, kimseye ödün yok! Şimdi bu demokratik tutum, eğitime verilen bu önem yok işte!.

- Hakkı Tonguç'u da yakından tanıdınız.

- İyi bir eğitimciydi. "Öğrenciyi özel işlerinizde kullanmayın!" derdi. Dayağa karşıydı. Büyük bir kitle buna uyardık. Gököy'e gelişlerinde her birimi gezerdi. Akşam bizlerle konuşurdu.

- Nelere değinirdi?

- Daha çok, öğrencilerin kendisine yazdığı mektuplardaki şikâyetler üzerinde dururdu. Göl'den yazanlar da varmış. Dayak üzerinde de uzun uzun konuşurdu. Sonra da bu konuda bir genelge yayımlamıştı.

- Öğretmenler bu durumu nasıl karşıladılar?

- Genellikle olumlu karşıladılar. Ancak, o zamanki öğretmen de bunalımlıydı. Bakıyorlar ki, şehirdeki öğretmenler çok rahat, bizse haftada kırk saat derse giriyoruz. Şimdiki gibi ders ücreti falan da yok. Yine de "gık" demezdik.

- Gölköy'de hangi derslere girdiniz?

- Meslek derslerine girdim. O zaman bu derslerin adı "öğretmenlik bilgisi"ydi. Mustafa Yaldır, Hasan Keskin, sonra da Azmi Devrim'le birlikte bu derslere girdim.

- Bir sınıfa haftada kaç saat derse girdiniz?

- Beş-altı saatten az değildi.

- Ayda kaç saat oluyor?

- İşte orası kötü!.. Birinci hafta beş-altı saat girdiğimiz sınıf ikinci hafta yerinde yok!.. Okul nöbetinde, tuğla harmanında...

- Derslerinizde not yazdırır mıydınız?

- Ders kitapları eksikti. Halil Fikret Kanat, Hüsnü Cırıtlı, Mitat Enç'in kitaplarını okuttum. Not yazdırırdım. Bu derse başka öğretmenler de giriyordu.

- Aynı derse mi?

- Şöyle: Öğretmenlik bilgisi içinde ben ruhbilime giriyordum. Eğitim tarihi, uygulama, genel öğretim metodu, özel öğretim metodu derslerine başka öğretmenler girerdi.

- O zaman, bir sınıfta haftada en az beş saat psikoloji var. Öteki dersler de var. Öyle mi?

- Evet. Örneğin, metot dersi bir gün akşama kadar sürüyordu. Eğitim tarihi de üç-dört saat.

- Öğrencilerin bu dersleri sevmeleri gerekir...

- Severlerdi. Meslek dersleri öğretmenlerinin böyle bir şanslı yanları vardı. Karşımızdakiler ilerde meslektaşlarımız olacaktı.

- Girdiğiniz başka ders var mıydı?

- Almanca derslerine girdim.

- Gölköy'de Almanca dersi var mıydı?

- Şu var: Öğrencilerden isteyenlere Almanca kursu açardık. Sınıf geçme dersi değildi. Kurslar da ücrete tabi değildi(!). Elli kadar öğrenciye kurs verdim.

- İngilizce öğrenmek isteyen yok muydu?

- Öğrenmek isteyen vardı ama, öğretecek öğretmen yoktu. Sonradan Amerika'ya gidince İngilizceyi de öğrendim.

- ABD'ye Gölköy'den mi gittiniz?

- Evet, Gölköy'den gittim. Wofford'un "Tek Sınıflı, Tek Öğretmenli Köy Okullarında Öğretim Tekniği" kursu için gittik. O zaman Türkiye'nin sorunu buydu. Wofford, Türkiye'yi gezdi, bizlerle tanıştı. "Sizin okullarınızda bunun tekniği verilmiyor. Siz 25 kişi seçin, biz bunları yetiştirelim" demiş. Wofford, "bu 25 kişi, Türkiye'de pilot okullarda, en çok üç okulda ve beşer-altışar kişi olmak üzere takım çalışması yapsınlar. Müdüründen uygulama öğretmenine kadar bu ekipten seçilsin ve pilot okullarda deneme yapılsın"

emiş. Öyle olmadı. Her birimizi değişik yerlere dağıttılar. Ben Göl'e geldim. Kısa bir süre sonra da Çifteler Köy Enstitüsü müdürlüğüne atıldım. Böyle olunca, deneme verimli olmadı.

- Bir ara Göl'den ayrılmışsınız.

- Ben Göl'de stajyer olarak başladım ve askerliğe kadar çalıştım. Askerlikten sonra "sen biraz dinlen, seni bazıları çok sevmiş(!), fakat biz, bazı sevenleri sevmiyoruz" dediler. İki yıl beni gezdirdiler... İki yıl oyunca beni "avara kasnak" gibi dolaştırdılar... Allahtan, Hoca demiş ki: "Sanat ola ki, meğer saz çalmak ola..." O arada radyoya girerek, rahmetli Harisözen'in sağ kolu olarak "Yurttan Sesler"de çaldım, çağırdım. Derken, levir zamanla daha anlayışlı "mecra"ya girdi. Dediler ki: "Sana haksızlık yapmışlar, senin suçun yokmuş, gel artık çalış!" Genel müdür bana, nereyi istersin?" diye sordu. Ben de, "kişi düştüğü yerden kalkar, beni yine Gölköy'e verin" dedim. İkinci kez Gölköy'e geldim.

- Öğretmenler arası ilişkilere de değinelim. Öğretmenler odası akşamları okal...

- "Lokal"i iyi açtınız. Ne yazık ki, öğrencinin lokali yoktu. Uyku saatleri dışındaki tüm zamanı sınıfta geçirdi. Bizim öğretmen lokalinde bir çaycı vardı, çay-kahve yapardı. Oyunlar oynanırdı. Kadınlar gündüzleri birbirleriyle görüştükleri için, geceleri aile görüşmesi pek olmazdı. Öğrenci yatıncaya kadar zaten bizim de boş saatimiz olmazdı. Akşam yemeğini de çoğunlukla okulda yerdik.

- Ali Doğan Toran da lokale gelir miydi?

- Ara sıra gelirdi. Akşamları pek çıkmaz, evinde çalışırdı. Lokale daha çok bekâr öğretmenler giderdik.

- Siz nerede yatıyordunuz?

- Ben, Hasan Keskin ve Ali Seyhan bir odada yattık. Bir dersanenin bitişiği idi. Altı ay orada kaldık ve "yüz metre" yaptık!

- Yüz metre?

- Odamızda yüznumara yoktu. Yüz metre ötedeydi. O nedenle "yüz metre" diyoruz.

- Efendim, öğrencileriniz bile artık emekli. O günlerin üzerinden tam yarım yüzyıl geçti. Şunu demek istiyorum: Hiç dayak attınız mı?

- Ne yazık ki, eğitimbaşı olunca biraz sertleştim. Okulun disiplininden ben sorumluydum. Gölköy'deki son yılımda, hırsızlık yapan bir öğrenciyi, suçunu söylemediği için dövdüm. Tosyalıydı ama adını söylemeyeceğim. O zaman da kimseye söylemedim. Döner sermayede tarım işçisi olarak görev verdim. Sinemada bilet de sattı, bir kuruş geçirmedim. Para kazandı, borcunu ödedi. Çocuğu kazandık, öğretmen yaptık...

- İlginç anılarınız olmalı...

- Çok!.. Şimdi aklıma gelen Çorumlu Yusuf oldu. Yusuf'a Bedri Akalın,

"senin istidadın var. Parmakların müsait, kulağın da iyi. Kemana başla!" demiş. Kendisi de keman dersi veriyor. Bu çocuk sol eline mendili sarmış, parmaklarının ucunu kapatmış, inşaatta taş taşıyordu. Biz de arada gezer, onlara moral verirdik. Bu amaçla inşaata yaklaştığımda, Yusuf'un bu durumunu gördüm. "Yusuf, ne oldu oğlum, elini taş mı kesti, niye sardın?" dedim. "Yo, Hocam, keman çalıyorum ya.. Parmaklarım sertleşmesin diye sardım" dedi. Bu olayı ve Yusuf'u, şimdi konservatuvarda okuyanlar anlayamazlar. Keman çalana taş taşıtmak!.. Buna zorunluyduk. Ya şimdi?.. Şimdikiler çok rahat.. Bir de sağlık kolu mezunlarının bir davranışını hiç unutamam. Bizim sağlık kolu mezunu olup, Ankara Numune Hastanesinde çalışan öğrencilerim, beni özledikleri için röntgen filmimi saklamışlar, beni ikinci kez hastaneye gitmeye mecbur bırakmışlardı..

- Geriye dönüp bakarsak, enstitüler için neler söylersiniz?

- 26 Haziran 1993 günü Gölköy'deki mezunlar toplantısı hepimizde bir yuvaya dönüş mutluluğu yarattı. Sevinçten ağlayanlarımız oldu. Bizleri tek tek gafil avlayanların hepsi gitti, biz kaldık!.. Köy enstitüsü olgusu artık yalnız Türk milli eğitim tarihine değil, dünya eğitim literatürüne mal oldu. Bu sonuç, bizim meslek ve memleket hizmetinde doğru yolda olduğumuzun kanıtıdır. Gölköy'de binaları, temelinden başlayarak öğrenciler yaptı. Tüm enstitülerde bu böyleydi. Zaman geldi, Hasanoğlan Köy Enstitüsündeki binaların badana işleri müteahhite verildi. Açıklaması zor bir fark!.. İşte köy enstitüleri, işte geldiğimiz nokta!.. Daha söyleyecek, yazacak çok şey var. Ancak, giderek köy enstitüleri felsefesi bilimsel yöntemlerle incelenecek ve bu kendimize özgü eğitim kurumlarımızın, canlandırılacak köylerimize birer üniversite olma olasılığının neden önlenmeye çalışıldığı daha iyi anlaşılacaktır...

GÖLKÖY'ÜN MÜDÜRLERİ

Süleyman Edip BALKIR	1938-39
Ali Doğan TORAN	1939-44
Hilmi BİLGİNER	1944-48
İsmail Safa GÜNER	1948-50
Mustafa YALDIR	1950-53

1945-46 ÇIKIŞLILAR

YUSUF AÇIKGÖZ

1925'te Zonguldak'ın Ulus Bucağında doğdu. İlkokulu Ulus'ta bitirdi (1939). İki yıl gezdikten sonra 1941 Nisanında Gölköy'e girdi, 1945'te bitirdi.

Ulus Bucağı, Inceçam Köyünde başladığı öğretmenlik yaşamını Aşağıdere, Abdipaşa, Merkez ilkokullarında sürdürdü ve Ulus Merkez ilkokuluna müdür oldu. 1974'te emekli oldu. İki dönem il genel meclisi üyeliği yaptı.

Telefonu: (0378) 416 15 50

Adresi: Kaldırım Mah. Yıldırım Cad. Lale Sokak, 22, Ulus/Bartın

- İlkokulu 1939'da bitirmişsiniz. İki yıl aradan sonra Gölköy'ü nereden duydunuz?

- Evet, iki yıl ara verdim. O ara İlköğretim Genel Müdürlüğünden bir genelge gelmiş. Sınıf öğretmenimiz Hakkı Ersoy bizi aradı, buldu. "Yeni bir okul açıldı, sizi yollayacağım" dedi. Şerafettin Çayırılı, Hidayet Kuru ve ben gitmeye karar verdik. Dilekçe falan vermedik. Bir at arabasına bindik, üç günde Göl'e vardık. Tarih, 6 Nisan 1941.

- Sınavı Gölköy'de mi oldunuz?

- Öyle oldu. Sağlık muayenemizi de Göl'deki doktor yaptı. Üçümüz de sınavı kazandık. Bir hafta sonra bize boz elbise verdiler. Çalışmaya başladık.

- Yapıların çoğunu sizler yapmışsınız...

- Bizi önce branşlara ayırdılar. Ben demirciliğe geçtim. Herkes branşında iş yapıyor. Bu arada biz de araba tekerlekleri yapmaya başladık. Sonra da profil demirleri yaptık. Anılarım her zaman tazelenir. Demirci öğretmenimiz Osman Bey sık sık sırtımı sıvardı. Vidaları açıyoruz, civataları yerleştiriyoruz, marangozlara teslim ediyoruz... Marangozlar yiv açıyor, set açıyor, monte ediyorlar... Çatı yerde yapılıyor, yerde kuruluyor, tamamlanan inşaatın üzerine taşınıyor. Biz daha küçüktük. Ağır işleri kaldıracak durumda değildik. Bizi zorlayan da yoktu. İçimizdeh gelerek, candan isteyerek çalışırdık. Böylece yuvalarımızı yaptık. 3 ve 4 numaralı binaları bitirdik. Sonra da Hasanoğlu'n'a gittik. Oradaki 5 Numaralı binayı da biz yaptık. Binayı bir ayda tamamladık ve Hasanoğlu'n müdüründen başarı belgesi alarak Türkiye gezisine çıktık. Kayseri, Malatya-Akçadağ, Adana-Düziçi, Konya-İvriz, Eskişehir-Çifteler'i gezdik.

- Siz Hasanoğlu'n'dayken, Hakkı Tonguç oraya geldi mi?

- Gelmedi. Hakkı Tonguç Gökçöy'e geldi. Ama onun gelişinde ben yoktum. Hasan Ali'nin gelişinde vardım.

- Hasan Ali Yücel'in gelişinden aklınızda ne kaldı?

- Hasan Ali Bey gelmeden önce, sınıflar 1 No'lu binanın önüne dizildi. Sınıf öğretmenleri sıraların başlarına durdular. Ben de sıradayım... Bakın bir anım aklıma geldi: Bakan Bey, genel müdürler ve bizim müdür sıraların önünden geçiyorlardı. Bir gece önce dudağım uçuklanmıştı. Hasan Ali Bey insanın yüzüne o kadar sık bakıyor ki, hakikaten müşfik bir davranışı var. Dudağımın uçuklayan yerini görmüş, "oğlum, dudağına ne oldu?" dedi. "Gece uçuklamış" dedim. Omuzumdan tuttu, "gel bakalım oğlum!" dedi. O zaman yüzüne özenle baktım. Kaşları alabildiğine gür ve uzun, Sarışındı. Gözleri de Atatürk'ün gözleri gibi çekici... Bir adım öne çıkardı, "bugün mezun oldun, atandığın köyde başarılı olabilmen için neler yapacaksın?" diye sordu. Ben de "yurdumuzun içinde bulunduğu şartlara göre yetiştik. Köylü öğretmeni yeni görecek. Köy ihtiyar kurulu bizi karşılar. Ben, ilk olarak muhtarı ziyaret ederim. Okul hakkında bilgi alırım. İhtiyaçlarımızı birlikte belirleriz. Kendi seçtiği için, köylü muhtara bağlıdır. Muhtarı okula davet ederim ve çalışmalara başlarım. Öğrenci devami olsun, yurttaşların okula ısınmaları yönünden olsun diyalog sağlarım. Köylüyü cahillikten kurtarmak için kolları sıvarım. Yalnızca ders değil, tarım ve iş derslerinden aldığımız bilgi ve becerileri köylülere sunarım. Pullukları da köylünün işlemesine sunarım. Karasabandan kurtarmak için örnek bir çiftçilik sergilerim. Sonra ihtiyar kurulunun da desteğini alarak köyün çeşmesini, yolunu, okulunu, helaların dışarı akmamasını ve diğer eksikliklerini gidermeye çalışırım. Artık gerisi kolaydır. Eğitim-öğretim sağlanır" diyerek, düşüncelerimi dile getirmeye çalıştım. Ben sözümü

bitirdikten sonra Bakan Yücel, "hay hay!" diyerek güldü. Söylediklerim için sınıf öğretmenimiz Zühre Esin sonradan beni kutladı.

- Köyü kalkındırma yönünden sizlere iyi şeyler kazandırılmış...

- Biz iyi yetiştik. Köy enstitüleri içinde ideolojik yönden sapıklık görmedik.

Çeşitli açılardan Hasanoğlu'dan sonra Gökçöy'ün adını söylerlerdi.

- Size göre Gökçöy'e damgasını vuran öğretmenler kimlerdir?

- Başta Zühre Esin'i analım. Öncelikle "ana" idi. Bana çok baktı. Kendi çocuğundan bizleri ayırt etmezdi. Cebinden her hafta para verirdi... Sonra Hüsnü Taner, Şaziye Toran ve Hilmi Bilginer'i de anmadan geçemem. Bilginer, Fransızcasıyla güçlü bir öğretmendi. Bir de Osman Bozok... Tarih dersini yaman anlatırdı. O anlatırken bizler yaşardık. Ayrıca, çok kabadayı bir adamdı. Öğrenci döverken görmedim. Şaziye Toran çok sert bakardı. Kastamonuluların "buyduk" demesi gibi yerel sözcüklere çok kızardı.

- En çok kim dayak atardı?

- Müdür Ali Doğan Bey atardı. Genellikle elma hırsızlığı yapanları döverdi. Gökçöy Köyünün kahvesine salmazdı. Ozan Kahvesine gidenleri yakaladı mı, yine sıra dayağı tüterdi...

- Okuma saatleriniz de var mıydı?

- Olmaz mı?.. Öncelikle sınıf kütüphanesinden yararlanırdık. Ayrıca okul kütüphanesi de vardı. Kitaplar epeyce vardı, yeterliydi. Bakanlık çevirileri de gelmişti. Özellikle Zühre Esin okumaya özendirirdi. Kendisi de okurdu. O günlerde günlük basın bizlere ulaşmazdı. Eski gazeteleri zor bulurduk.

- Gökçöy'ün eksikliğini gördünüz mü?

- Bu, genelde tüm enstitülerin eksikliğiydi. Yirmi lira maaş, yirmi yıl zorunlu hizmet!.. Bu para yetmedi. Ankara, Tandoğan Meydanına bağırırmaya gittik. Oysa İnönü 1944'te Göl'e geldiğinde "bu kanun ileride değiştirilir, geliştirilir, kafanıza takmayın!" demişti.

- Okuldan çıkarken neler verildi?

- Pulluk, bir çift öküz, körük, demircilik aletleri verdiler. Mustafa Yaldır Hoca Ulus'a kadar geldi ve hayvanları buradan aldık. Yeri değil ama, izin verirsiniz azıcık da Yaldır Hocaya değineceğim. İyi bir meslek dersleri öğretmeni idi. "Çocuklar, bizi bu hale düşüren, hareketsizlik yönünden eski yazı olmuştur. İnsan okuyor, yazamıyor. Bu nedenle biz gelişemedik. Eğitimi öğretimi köklü olarak yerleştiremedik. Bir örnek vereyim. Bir kelime Arapçada üç anlama geliyor: gel, kel ve gül... Gel, Kel Ahmet Çeşmesinden iç gülâbâda suyu... Gül de oluyor, kel de oluyor, gel de oluyor... Gül Ahmet, kel Ahmet, gel Ahmet. Üçü de oluyor" derdi.

- Göreve başladığınızda meslekseniz açıdan güçlük çektiniz mi?

- Yok yok! Mustafa Yaldır iyi öğretmişti. Güçlük çekenler kendi

yönlerinden çektiler. Kültür dersleri sonradan inşaata kaydı. Ancak, yine de sistemli olarak verildi. Kavrayabilen kavradı, kavrayamayan kavrayamadı. Biz son sınıfta iken, öğretmenlerimiz, Göl'ün öğrenci aldığı beş ilde ilk mezunlar üzerinde inceleme yaptılar. Her mezunun okuluna gitmişler. Bizi meydana topladılar ve gezi anılarını anlattılar. "Çorum ve Çankırı'da halk ilkel bir hayat sürüyor. Öğretmenler etkili olamamışlar." Başarısızlık, başta helâların yapımında imiş. Güldük... Acı gülme bu! "Önce kendinizi yetiştirin, yoksa köyde yenilik yapamazsınız" dediler. Zonguldak'ta görev yapanları da, evlerin altından ahırları çıkarttıramadıkları yönüyle dile getirdiler. Ahırları evlerin altından çıkarttırmamızı, bunu sağlamamızı istediler.

- Köy enstitülerini şimdiki öğretmen yetiştirme kurumları ile karşılaştırır mısınız?

- Köy enstitüleri çok ileride, çağa göre hazırlanmış bir eğitim aşamasıdır. Köy enstitülü öğretmen ile "klasik" dediğimiz şehir öğretmen okullarından çıkanların arasında dağlar kadar fark var. Çocuk beş parmağını çamurla duvara vurmuş! Bir tase badana hazırlar, o ayıbı gideririz. Ötekisi ise öğrenciyi döver. Biz hep yaparak, yaşayarak yöntemine ağırlık verdik. Okulun masasını, kapısını, kilidini, badanasını, sıvasını kendimiz yaptık.

- Bakan Hasan Ali Yücel'e söylediklerinizi köyde yapabildiniz mi?

- Yaptım ya!.. Atatürk Orman Çiftliğinden 40 tane pulluk getirdim, köye dağıttım. Köyde bir aşama yaptım. Verim iki katına çıktı. Yalnız kavakçılığı yerleştiremedim. Hükümetin verdiği toprağı işledim, verim artışını köylüye gösterdim, onlara da bu konuda yardım ettim.

- Verdikleri araçları ne zaman geri aldılar?

- 1947'de... Aletler geri alındı, hayvanlar satıldı. Alırken parasını enstitü vermişti, satınca para özel idareye gitti.

- Enstitüyü özlüyor musunuz?

- 17 Nisan tüm enstitülerin günü. Ancak, siyasi bir atmosferin hışmına uğradı. Yaptırmadılar. Hasan Ali - Kenan Öner davası Türkiye için büyük bir darbedir. Köy enstitülü öğretmenler olmasaydı, Türkiye bu şekilde kalkınamazdı. Biz, ot yataklarda da yattık, karyolada da... Fakat o beyefendiler bizim bu yaşantımızı yadırgadılar. "Türkiye'nin gözü açılıyor" düşüncesiyle bizi suçladılar. Demokrat Partililer bize ideolojik ve ağır bir darbe vurdular. "Köy enstitüleri ahlâken bozulmuştur" imajı verdiler, iftira attılar... Samimi olarak söylüyorum, okulda böyle bir şey yoktu. O acı sözleri işitmekten büyük burukluk duyuyorum. Amacımız köyü kalkındırmaktı. Ziraat Marşında da yazılıdır. Ne derdik: "Toplandık baş çiftçi Atatürk'ün sesine..." Olay budur...

HAYRİYE ALEMDAR (EFE)

1927'de Amasra'da (Bartın) doğdu. İlkokulu Amasra'da 1941'de bitirdi. O yıl Gölköy Enstitüsüne girdi ve 1945'te öğretmen oldu.

Amasra Merkeze atandı. Sonra sırasıyle Bartın Esenyurt (Lazlar), Boyabat (Sinop) Merkez Dumlupınar, Safranbolu (Zonguldak) Bağlar İlkokullarında çalışarak 1978'de emekli oldu.

Telefonu: (0372) 712 13 60

Adresi: İnönü Mah. Akter Sitesi, B Blok, No 2,

Safranbolu/ Zonguldak

- Gölköy'ü nereden duydunuz?

- Benim kaydım İstanbul, Beyoğlu, 28. Ortaokul'a yapılıyordu. Fakat, "burası bir savaş alanı, bulunduğunuz yerde okumaya çalışın!" diye haber geldi. Bu arada öğretmenim Zeki Sanal geldi, "ben yana yıkıla kız arıyorum Kastamonu'ya yollamak için..." dedi. Eve geldim, aileme açtım. Babam denize çıkmıştı. Gemisi İstanbul'a gelince tel çekildi. Tele olumlu karşılık geldi. Benim Kastamonu'ya gidecek olmam, öteki kızları da kamçıladı. Altı kız olduk. Yanımıza bir adam kattılar, vapurla İnebolu'ya, oradan da Şekerköprü'ye ve Göl'e ulaştık.

- Kaydınız yapıldı...

- Yapılmadı. Önce doktorun lojmanına yolladılar. Muayene edildik ve kaydımızın yapılması için idareye yollandık. Ne olduysa işte orada oldu: Bizi kaydetmediler! O anda okulda 28 kız varmış. Giysilerimizden, valizlerimizden köyden gelmediğimiz; öteki kızlara benzemediğimiz anlaşılmış! Dış görünümü ile tam bir şehir kızyıdık. Terlik, giysiler, kısa çoraplar... Bizi bekâr bayan öğretmenlerin yanına verdiler. Öğretmenlerden Rahmiye Bursalı ve Ayşe Erzincanlı bizi aldılar, her gün gezdirdiler. Kendi kendilerine "bu kızlar burada durmaz, kaçarlar" diyorlarmış. Düşündükleri yanlış da değildi. "Burada deniz yok, durmayız!" diye sürekli ağlıyorduk. Sonunda köylü olmadığımızı ileri sürerek hepimizi geri yolladılar. Amasya'ya geldik.

- Evinize geldiniz.

- Geldik... Herkes neden geldiğimizi sormaya başladı. Altı arkadaş bizim evde toplanıp konuştuk ve şu karara vardık: "Bütün çevre, bizim okuyamayıp da geri geldiğimizi söyleyecekler. Bizi yeniden Göl'e yollasınlar. Bu kez biz oradakilerin giysileri gibi giyelim. Pabuçlarımız oradaki kızların pabuçları gibi olsun. Hepimiz de oraya varınca ağlayalım!"

- Ve kararı uyguladınız.

- Evet, uyguladık! Ben, Makbule Bozkurt, Ruhiye Özenver, Fatma Tercan, Pembe İyidoğan ve Hanife Güre ağladık, ağladık... Ailelerimizin gönlünü yaptık. Amasra'da köylü giysileri diktirdik! Altı çivili ayakkabılar aldık. Siyah çoraplar giydik... Yanımıza yine bir adam tutuldu ve yeniden Gölköy'ün yolunu tuttuk! Bizi yine doktora götürdüler. Doktor bize şöyle bir baktı, "şimdi olmuşsunuz!" dedi. Beni zayıf olduğum için revire yazdı. Revir yemekleri yiyeceğim de besleneceğim.

- Kayıt işiniz?

- Haaa! Kayıtlarımızı yaptılar. Herbirimizi ayrı şubelere verdiler.

- Dalınız ne oldu?

- Bende dikişe yatkınlık gördüler ve bu dala ayırdılar. Rahmiye Bursalı dikiş atölyesinin anahtarını bana verdi. Arkadaşlarım tuğla taşımaya falan gittiklerinde ben yine atölyede olurdum. Dikiş yönünden iyi durumdaydım.

- Dikiş dalı dışında bir de dokuma olduğunu biliyoruz. Başka dallar da var mıydı?

- Yoktu. İki dal vardı. Okuldaki erkek arkadaşların tamamının iç çamaşırları okul atölyesinde dikilirdi. Mont, çeket vs. Kızların giysileri de dikiş atölyesinde dikilirdi. Reşat Usta adında bir ustaöğretici vardı. Dikişte ben biraz öndeydim. Osman Bozok Öğretmene frenk gömleği diktim...

- Kendi giysilerinizi kendiniz mi dikerdiniz?

- Evet, evet... Biz biçerdik ve dikerdik. Oradan aldığım pratikle, ölçülere göre hep keser, dikerim.

- Dikiş bölümünde yeterli makine var mıydı?

- 12 makine vardı. Hep beraber gitmediğimiz için yeterdi.

- İş derslerinde dikişten başka neler yapardınız?

- Arkadaşlarım çeşitli işlere giderlerdi. Ben gitmezdim.

- Kızlar da erkeklerin yaptıkları işleri yaparlarmıydı?

- Elbette!... Su taşıma, tuğla taşıma ve verme gibi işleri yaparlardı.

- Siz hiç mi o işlere gitmediniz?

- Olur mu, gittim! Beni yollamıyorlardı. Ağlayarak Osman Bozok'a "ben tuğla harmanını bilmiyorum, görmedim. Görmek istiyorum!" dedim. Beni götürdü. Tuğlaları elden ele, karpuz atar gibi atıyorlardı. Ben de çalıştım.

- Tarlaya da gittiniz mi?

- Gittim. Ekin yoldum... Yemek pişirme, bulaşık yıkama da var. Yalnız

bu işlere güçlü kızlar alınır. Olağanüstü durumlarda hepimize görev düşerdi.

- Hasan Ali ve Hakkı Tonguç'un gelişleri gibi mi?

- Evet, öyle! Hasan Ali ve Hakkı Tonguç beylerin gelişlerinde servisi ben yapardım. Şehriye ile ben, müdür odasına masayı hazırlardık. Dışardan gelen yemekleri sunardık. Önceden, "yemek sağdan verilip soldan alınacak!" diye öğretilirdi. Öğrendiğimiz şekilde servisi yapar, dışardaki görevli öğrencilere verirdik. Bu görevi birkaç kez yaptım.

- Heyecanlanır mıydınız?

- Hayır. Önceden öğretmenlerle yemeğe oturduğumuz için alışıkındık.

- Hasan Ali ve Hakkı Tonguç'u ne kadar tanıdınız?

- Epeyce yakından tanıdım. Her ikisi de "tevazu" sahibiydi. Yemekleri beğenirlerdi. Hakkı Tonguç, "yemekleri bize ikram ediyorsun. Yalnız sen çok zayıfsın. Niçin yemek yemiyorsun?" demişti. Ali Doğan da "Huriye revirden yiyor" dedi. Beni bir yere yolluyorlar, dakikasında geliyorum. Böyle etkin bir durumum vardı. Hakkı Tonguç Gölköy'e gelince bana döner, "Alemdar, yine biz geldik!" derdi. Tanıyordu.

- Hakkı Tonguç'un yamalı giysiyle geldiği oldu mu?

- Ya, ya, oldu... Bir kez öyle bir geldi ki, üzerindeki elbise çok kötüydü. Adam on-on beş gündür enstitülerde geziyor. Elbisesinin giyilecek yeri kalmamıştı. Çok kötü bir durumdaydı... Bu okuldan sonra nereye gidecekse, hem temiz gitsin ve hem de Gölköy'ün bir hatırası olsun diye birkaç kız, birkaç ustaöğretici o gece birleştik, bir günde bir elbise diktik! Hakkı Tonguç'a verdik. Ölçülerini ustaöğreticimiz Reşat Bey hazırlamıştı. Yapılacak teğel, ekstrofor gibi şeylerde de ben koşturdum. Bitirdik, verdik. Çok sevinmişti...

- İş derslerinde oldukça başarılı olduğunuz anlaşılıyor. İş dersleri mi çoktu, kültür dersleri mi?

- Kültür dersleri daha çoktu. Atölyedeki zamanımız azdı. Bunun yanında, meraklı olanlar öğretmenle anlaşarak boş saatlerini atölyede geçirirdi.

- Hayvan bakımlarını da öğrenciler yaparmış. Örneğin siz hiç inek sağdınız mı?

- Sağdım. İnek sağmayı merak ederdim. Gittim, sağdım. Dönerli olarak herkese sıra gelirdi. Dikiş öğretmenim Rahmiye Hanım, cılız olduğum için beni yollamıyordu. Yalvararak izin alabildim. Bir arkadaş inek sağmayı bana gösterdi. Ben başladım ama, memenin birisine asılırken ötekini bırakıyorum. Beceremedim. O arkadaş "bu kez yapamadım ama bir dahaki nöbetinde beni yine getir, öğrenelim" dedim. Sınıflarda en çok altı kız vardı ve sıra çabuk geliyordu. Birkaç gün sonra yine gittim ve öğrendim.

- İnekler iyi cins miydi?

- Öyleydi. Yanlarında kaybolurduk. Neredeyse atlarından geçilirdi. Bildiğimiz köy ineklerinden çok büyüktü. Otuz-kırk inek vardı. Koyun daha azdı.

- Bir de askerlik dersi var. Kızlar da bu derse giriyorlar...

- Elbette. Ayırım yoktu. Fidanlık'a doğru yürüyüş yaptırırlardı. Yüzbaşı sert yürüyüşü severdi. Bir de atış poligonu vardı. Sitki Bey, küçük mermili tüfeklerle atış yaptırırdı. Kızlarla erkekler bu derste de aynı işleri yapardı.

- Enstitüler arasındaki spor yarışmalarına kızlar da katılır mıydı?

- Kastamonu'daki okullar arası yarışmalara katıldığımızı biliyorum. Atıcılıkta Huriye Özenver ikinci gelmişti.

- Beğendiğiniz öğretmenlerin başında kimler geliyor?

- Önce "Rüveyda Bilginer" diyeceğim! Bilginer, yemekhanede yemek yerken bile yanımızda otururdu. "Çocuklar, savaş içinde olan insanlar tabağınızda bıraktığınız pirince muhtaçtır!" derdi. Hiç unutmam. hem bu konuya, hem de yanımda iğne-iplik bulundurmaya o gün bugün özen gösteririm. Çok şeyler öğrenmişiz... Rahmiye Hanım iş dersleri öğretmenimizdi. Onu da çok severdik.

- Hiç dayak yediniz mi?

- Hayır. Hiç dayak yemedim!

- Bize anlatacağınız bir anınız olmalı...

- Yıl 1944. Yatakhane nöbetçisiyim... Gece deprem oldu. Hemen bağırarak kızları kaldırdım. Yataktan kalkan gece giysileriyle kendini dışarı attı. İçerde pelerin, pantolon, gömlek... ne varsa pencereden dışarı, karın üzerine atıyorum... O arada Ali Doğan geldi. Kızlar atıklarını alıp giyiyorlar, oturuyorlar... Ali Doğan, "peki, kendi canınızı kurtardınız, ya bu giyecekleri kim kurtardı?" diye sordu. Kızlar beni gösterdiler. O zaman geldi, alnımdan öptü. Onun emriyle uzun süre yatakhane başkanlığı bende kaldı.

- Okul anılarınız çok güzel. Şimdi okul sonrasına gelelim. Öğretmenliğe başladığınızda güçlük çektiniz mi?

- Çekmedim. Devrekânî'ye staja gitmiştik. Orada plan, program ve yönetim alanında kendimizi yetiştirdik.

- Okulu bitirince size neler verildi?

- Dikiş makinesi, inek ve öteki bazı araçlar verildi.

- Son olarak bir diyeceğiniz var mı?

- Bir anı daha aklıma geldi: Çok küçüktüm. Demek ki ilk sınıftayım. Bir kış günüydü. Dişim ağrıyordu. Sınıf öğretmenimle Ali Doğan Bey beni özel faytonlarına attılar, Kastamonu'ya götürdüler. Dişim çekilirken ikisi de başımda bekledi. Sanki babamın yanındaymışım gibi hissettim kendimi. Enstitüler işte böyle okullardı!..

İBRAHİM BALÇIK

1340 (1924) İzmir, Karşıyaka doğumlu. İlkokula Karşıyaka Türk Birliği İlkokulunda, 1933'te başladı, Zonguldak, Çaycuma Yatılı İlkokulunda bitirdi (1940). Altı ay Kilimli'de "puantör"lük yaptı. 1940'ta Gölköy'e girdi, 1946'da bitirdi.

Amasra İlçesi Çakraz Köyü İlkokulu başöğretmenliğine atanarak başladığı meslek yaşamını Terkehatipler, Kaşbaşı, Kantariler (Yıldız), Merkez Atatürk, Merkez Fatih ilkokullarında sürdürdü. 28 yıl çalıştıktan sonra 1974'te emekli oldu.

Telefonu: (0378) 227 33 09

Adresi: Kemerköprü Mah. Ahçeloğlu Sok. 15, Bartın

- Gölköy'ü nereden duydunuz?

- Benim bir öğretmenim vardı, Seyfi Harmandal... Beşinci sınıf sınavında, "Çalışırsak derse / Verirsek sınavı / Bak bizde keyfe / Okulumuzun kıymetli hocası / Yaşasın Seyfi Harmandal Efe!" diye Çaycuma'da bağırıyordum. Bu, iyi bir iz yaptı, diplomayı verdi... Seyfi Harmandal, babamın öldüğünü duymuş, bana bir mektup yazmış. Mektubunda, "İbrahim, Müfettiş Hazım Gündeç Beyle senin için görüştüm. Falan zaman gideceksin, onu Zonguldak'ta Namık Kemal İlkokulunda bulacaksın" diyordu. Gittim, buldum. Amasra'dan Hüseyin Ceylan ve Alaaddin Gültop da bu müfettişi bulmuşlar. Hüseyin Ceylan okumadı. O, "Fransızcadan okuduk setün ile kalayı / Biz bu mektebi terketmezsek yeriz ..." dedi ve açlığa dayanamayarak kaçtı. Celal Bayar'ın adamı oldu. Şimdi Amasra'da motoru da var, her şeyi var. Biz de yine aynı Balçık!.. Müfettiş beni sınav yaptı, kâğıtları Kastamonu'ya yolladı. On beş gün sonra bizi Kastamonu'dan çağırdılar. Kazanmışız...

- Nasıl gittiniz?

- O zaman "Kadeş Vapuru" vardı. Amasra'dan İnebolu'ya kadar bu vapurla gittik. Oradan da kamyonla Göl'e. Bizden bir ay önce gidenleri ikinci sınıf yaptılar. Biz kaçırdık.

- Sonra?

- Sonra çalıştık... İşe iş, dişe diş!.. Herkes neredeyse, ben de orada. Gelgelelim, bir gün Osman Bozok bana taktı! Nedenini söylemeyeyim. Bazı şeyleri görmektense, görmemek daha iyi!

- "Herkes neredeyse, siz de orada" değilsiniz! Siz enstitünün faytoncususunuz...

- Evet, faytoncusuydum. Öğretmenlerin çocuklarını şehire okula götürür, getirirdim. Osman Bozok'un oğlu, Ali Doğan'ın kızına "kur" yapıyordu. Bir gün, "kızım, annene söyle, o da babana söylesin!" dedim. Birkaç gün sonra Ali Doğan Bey beni kantinin arkasına çağırdı. "Nedir bu, oğlum?" dedi. "Benim söylediklerim haksız olabilir, beni enstitüden kovabilirsiniz ama durum böyle böyledir. Kızınıza sorunuz!" dedim. Ondan sonra ayrı arabalarda götürdük, getirdik. Bir zaman böyle gitti. Bir süre sonra karısı söylemediğim olaydan, Osman Bozok da bu olaydan dolayı bana taktılar. O yıl ikisi de derslerinden beni sınıfta bıraktılar. İkinci yıl yine yüklendiler. Yıl sonu toplantısında Şaziye Hanım ve Ali Doğan Bey bağırıp çağırıyorlar. Doğan Bey "Balçık hakkındaki notlarınızı düzeltin bakalım!" diyor. Düzeltiyorlar ve sınıfı geçiyorum!..

- Faytonculukta başka neler taşıdınız?

- Uzun süre Kastamonu'dan ekmek taşıdım, o kıtlık zamanında. Parayla köylülerden un alıp, ekmek yaptırıyorlardı. O zaman enstitüde isim yaptım. Bana yemek ayrılır, elli kuruş da harçlık verilirdi. Bu para, müdürün emriyle muhasebeden çıkıyordu!

- Ali Doğan Toran'ı da taşıdınız mı?

- Ali Doğan'ı, Bilginer'i, Esin'i ve öteki öğretmenleri taşıdım. Daday'a, Devrekâni'ye ve Taşkopru'ya de gittik!

- Niye gittiniz?

- Köylerden patates toplamaya... İkinci Dünya Savaşı yılları. Kıtlık zamanı. Yiyecek yoktu...

- Kahvaltılarda çıkan patates, bu patates mi?

- Evet efendim. Köylerde patatesten başka bir şey bulamazdık. Kışın patates, yazın da "Akşam kabak, sabah soğan, / Çaresine bak Ali Doğan!"

- Enstitüde hayli hayvan var. Saman yetiyor muydu?

- Haaa, bak!.. Köylerden saman da topladık. Her öğrenci saman arabasını yürütemezdi. Halkalıdoruk'tan aşağı araba indirmek kolay mı?.. Karşıdan da bir İnebolu arabası geliyorsa! Atların parlaması var, arabanın devrilmesi var! Ben iyi hakedirdim. Bu nedenle Ali Doğan beni

çok severdi.

- Öteki öğretmenlerle de yakınlığınız olmuştur...

- Olmaz mı?.. Bir gün bir ilaç ismarladılar. "Frizobirol." Eczaneden alırken, ne ilacı olduğunu sordum, uyuz ilacıymış!.. Firuze Hanım uyuz olmuştu! Uyuz Firuze! Ama benden başka kimse bilmiyordu!.. 'Bir de Rahmiye Bursalı vardı. "Reyhan eker misin, Lili yar!" Yine de kızmazdı.

- Öğretmenliğiyle en çok beğendiğiniz kimdi?

- Bence Hulusı Koçoğlu idi. Bir hesap sormuş, çözememişler. Bu hesabı bahçede "kafadan" çözdüm. "Brovo Balçık!" dedi. "Limon şu kadar kuruş, portakal bu kadar... Sandığın içinde kaç limon, kaç portakal var?" gibi bir soruydu. Bir de, "25 kuruşla 10 kuruşun karışık olduğu bir torba para var. Bir bir sayınca 90 tane geliyor. Kuruş olarak sayınca 1.350 kuruş çıkıyor. Kaç tanesi 25; kaç tanesi 10 kuruştur?" diye bir soruydu. Bunu da yaptım. Ondan sonra biz bütün işleri düzelttik. Koçoğlu, soru soranlara "Balçık a gidin!" dermiş!

- Ali Doğan Toran sert bir adammış. Öğrencilerin ayağına basarak döğdüğü söyleniyor.

- Çok seyrek olan bir olaydı. Bir öğrenci yaramazlık yapmış. Çağırılmaz, biriktirir biriktirir, sonunda çağırır, ayağına basar, oyle döverdi!

- Ali Doğan'ın otoriter bir müdür olması o günlerde azıcık gerekli miydi?

- Gerekliydi. Aslında öğrenciyi seven bir adamdı. Onun yanında işe koşarak gidip gelecektiniz! Temizliği, dürüstlüğü, çalışkanlığı severdi. Gece nöbetinde arkadaşın üstü açılmış, bir yakalarsa çekeceğiniz var: "İşin ne! İki saatte bir nöbet değişiyorsunuz!" derdi. Bizimle konuşurdu: "Buradan gideceksiniz. Gittiğiniz yerlerde kahve içecekseniz, orta ya da az şekerli isteyiniz. Çok şekerliyi bayanlar içeri!" derdi.

- Ali Doğan Bey dersinize geldi mi?

- Zirai işletme dersimize girerdi. Dersini çok iyi bilir, çok iyi verirdi.

- Şaziye Toran'dan da çok korkuluyor... Nasıl bir kadındı?

- Şaziye Hanım nöbeti alacağı zaman önce ambara giderdi. Erzağın iyisini çıkaracak. Et, pirinç pilavı, üzüm hoşavı çıkacak... Yemek kuvvetli olacak. Şaziye Hanımın nöbetini gözlerdik!.. Öte yandan, suç işleyen bir çocuk oldu mu, çağırır, yukarıdan aşağı bir bakardı: "Tuh sana!.. Utanmadın mı sen bu suçu işlemeye? Sıkılmadın mı benim karşıma gelmeye? Git, kaybol!.." derdi. Bu da bize yeterdi.

- Azıcık da yapıcılığa dönelim. Sizin branşınız bu. Neler yaptınız?

- Avuçlarım köşe taşı yontmaktan nasırlaştı. Kesme taştan kütüphane binası yaptık, şimdi camiye çevirmişler. Kütüphane yerine cami!.. Uygulama binaları elimizden geçti. Fırının yanındaki yetmiş yedi metre uzunluğundaki binanın köşelerini çıktım. Köşeleri çıkıp ipi gerdim mi, küçük sınıf

öğrencilerine tuğlayı ördürürdüm. Yakup Canlıer bana izin verir, bir sigara yakardım.

- Başınızdaki çok ilginç olaylar geçmiş...
- Benim başımdan geçti. Sağlık koluna bile ayrıldım.
- Ya, o nasıl oldu?

- Tart (uzaklaştırma) cezası almıştım. Bu cezayı Amasra'da çekerken, Ali Doğan'dan telgraf aldım. "Sınıfını geçtin, acele gel!" diyordu. Gittim, sağlık koluna ayırdılar. Devam ettim. Mustafa Yaldır bir gün, "yahu, sen çok iyi bir öğretmen olacaktın!" dedi. Hasan Ali Yücel'e telgraf çektim. Enstitü müdürlüğüne Bakan Hasan Ali Yücel'den emir geliyor, "İbrahim Balçık öğretmenliğe geçsin!" diyor..

- Hasan Ali Yücel'e çektiğiniz telgrafta ne demişiniz?

- "Ben öğretmen olmak istiyorum, sağlık kolunu istemiyorum" diye iki kez telgraf çektim. Emir ikincisinde geldi. Biz de o gün portakala iğne yapmayı bitirmiş, Kastamonu Devlet Hastanesine uygulamaya gidecektik. Öğretmenimiz Cemil Can Bora bizi kamyonu bindiriyordu. Kamyondan indirdiler. Ali Doğan, "şimdi doğru eski sınıfına gideceksin!" dedi. Eski sınıfım 4-C'yd.

- Sevinçle gitmişsinizdir.

- Sevinçle gittim ama arkadaşlarıma alışamadım. Ereğlili 52 Cafer o sıra nöbetçi öğretmen vekilliği yapıyordu. "Cafer, beni yanına al!" dedim. Ona, saklı olarak Kastamonu'dan elma falan getiriveriyordum. Beni yanına aldı. Ben de bir hafta nöbetçi öğretmen vekilliği yaptım. Her şey emrimizde... Öğrenciyi, ahçıyı, ambarcıyı kontrol ediyorum. Canım istediği zaman, istediğim kadar yemek yiyebiliyorum. Kimse bir şey diyemez. Çünkü nöbetçi öğretmen vekilisin, yemeği kontrol ediyorsun!

- Hakkı Tonguç ile Hasan Ali Yücel 1945'te Gölköy'e gelmişler...

- Milli oyunlar oynandı. "Vurun vurun vuralım, / Döşemeyi kiralım. / Bu enstitüde usta çok, / Yeniden yaptırılalım!" diyerek birlikte halay çektik. Okulun bütün bölümlerini gezdiler.

- Ekiple gittiniz mi?

-Ayancık'ın Veysel Köyüne gittim. Ekiptekiler, Mustafa Çulcu ile benim dışımda Sinop'luydu. Biz de muhtarın evinde yiyip içip yattık. Tek derslikli bir okul yaptık.

- Enstitü tarlalarında çift sürdürdünüz mü?

- Sürdüm. Çorumlular daha iyi sürerlerdi. Ancak, kadarayı (at) zaptedemezlerdi. Kadaralar tanesi 2,5 liradan askeriyeden alınmıştı. Ot atları ancak şekerpancarı ile besleyerek adam edebildik!..

- Enstitüdeki hayvanları öğrenciler mi otlatırdı?

- Öğrenciler otlatır; kışın da nöbetçiler bakardı. Ahırda kuru ot verilirdi. Az sayıda koyun bile vardı.

- Okuma nasıldı?

- Mütalaa saatinde okurduk. Kütüphanede on bine yakın kitap vardı.

Klasikler, Hakkı Tonguç'un kitapları...

- Yabancı ustalar da varmış...

-Vardı. Rus'la çalıştım. "Epram Efendi, sen çok güzel adam olacak" derdi. Votka içerdi. Enstitüde öldü. Yıkayacak kimse bulunamadı. Gölköy'de yaşlı bir kör hoca vardı, o yıkadı. Fırının arka tarafındaki tepede alıçların dibine gömdük. Rus usta, bir arabanın her şeyini yapar, yalnızca makinesi kalırdı. Okula güzel bir minibüs yapmıştı. Motor bulunamadı.

- Rus nereden, nasıl gelmiş?

- İstanbul'dan birisi getirmiş. Aç kalmış. Bizimle beraber karavana yer, atölyede çalışırdı. Laz Abdülkerim Işık vardı, Rus için "lazım, lazım, çok lazım!" derdi. Ermeni ustalar da vardı. Ermeni'nin birisi çekici tutar, destek yaparak bir tükürür, taşın gönyesini belirlerdi.

- O yapıları böyle sağlam nasıl yaptınız?

- 35 cm. kalınlığında tuğla ördük. Sağlam toprağı buluncaya kadar temeli kazardık. Demir, çimento yok!..

- İşleri içtenlikle yaparmışsınız...

- Severek, içimizden gelerek... Dalgacılık yok. İşe yarışarak giderdik. Yapılan işler öğretmenlerce kontrol edilirdi.

- Köy enstitülerine şimdi nasıl bakıyorsunuz?

- Biz yalnızca abece öğretmeni değildik. Yaşam için gerekli her şeyi öğretirdik. Kömürün ne olduğunu, nasıl çıktığını değil, kömürden elli iki çeşit ürün elde edildiğini, naftaline varıncaya kadar öğretirdik. Şimdakilere sorun, "biz Amerikan metoduyla öğretiyoruz" derler. Gel bakalım benim karşıma, Amerikan metodu neymiş?.. Çubukla yere yazdır!..

- Enstitüler kapatılmasaydı...

- Enstitüler kapatılmasaydı, bugün yurdumuz kalkınmış bir ülke olurdu. Liselerde, imam hatiplerde çocukları çürütüyorlar. Her yerde yüz güldüren biz olduk. Askerde komutan "yat!" diyor, şehir çocuğu yatmıyor. At gövdeni yere, çatlamazsın!.. Bizden olduğunuz halde sizi de güldürdüm.

- Enstitü günlerinizi özleyiyor musunuz?

- Çok özleyorum. Nasıl özlemeyelim?.. Sık sık düşlerime giriyor. Elmanın dibine otur, taş at!.. Yasak yahu! Bu elma toplanacak, ambara girecek, mutfağa gelecek, yiyeceksin! O günleri çok özleyorum..

HALİT ÇAĞLAR

1927'de Devrekâni'nin (Kastamonu) Kurtköy' nde doğdu. İlkokulu  e kadar köyünde okudu. 4 ve 5'i de Devrekâni'de bitirdi. 1942'de girdiği Gölköy'  1946'da bitirdi.

Devrekâni İnciğez Köyünde göreve başladı. Buradan Devrekâni Merkeze atandı. 1974'te emekli oldu.

Telefonu (366) 638 14 95)

Adresi: Kurtşeyh Mah. Keskin Sok. 1/1, Devrekâni/Kastamonu

- Gölköy'  nereden duydunuz?
- Babam bir gün "seni G l'e yollayacağım" dedi. İlbaharda beni Gölköy'e götürdü. Kayıt olduk ve okumaya başladık (1942).
- İlk yıl nerelerde çalıştınız?
- İlk yıl her yerde çalıştım. Kireç söndürmede, s zmede, taşımada. Sonra tuğla taşımada ve ustalara yardım etmede çalıştım. Bu işler bazı günler gün boyu sürüyordu. Daha çok havaların durumuna bağlıydı. Hava iyi olursa çok çalışıyorduk. İkinci yıl marangozluğa geçtim. Tuğla harmanında tuğla kesme işleri de ikinci yıl başladı. şekerköprü deki toprak yetmedi. Hoca Köyüne gittik. Zaten, her izin dönüşü, her sınıfa bir bina verilirdi. O bina bitmeyince yaz izinine gidemezdik.

oplardı ki, sinek uça duyulurdu. Oturduğunuz yerden bir sözcük söyler öylemez adınızla karşılık verirdi. Çok akıllı bir adamdı.

- Hiç dayak yediniz mi?

- Hayır. Hiç yemedim! sınıfımız çok feşeldi(yaramaz). Yine de dayak yiyen olmadı. Taşköprülüler ile Kastamonu Merkez köylerinden gelenler sık sık kavga ederlerdi.. Birbirlerinden dayak yediler yani!..

- Tarlada, bağ bahçede de çalıştınız...

- Ooo, hem de nasıl!.. Çift sürdük, ekin yolduk, öküzlerle un taşıdık, çiremit taşıdık...

- Bize anlatacağınız bir anınız olmalı...

- Anı?.. Yok. Herkes gibi biz de çalıştık. Şunu belirteyim, o zaman kesinlikle ayrıcalık yoktu. Hepimiz eşittik. Herkese eşit işlem yapılıyordu. Herkes her işi yapıyordu. Tüm öğrenciler bir potada... Öğretmenler bize her türlü eğitimi veriyorlardı. "Köye gittiğiniz zaman rehber olacaksınız" derlerdi. Öyle eğitim verildi ki, öğretmenliğimizde bir takım elbisemiz olmasına karşın, şık ve temiz giyinirdik. Tatil günleri bile traşımızı olurduk. Her açıdan çevremize örnek olduk.

- Size de marangozluk araçları verilmiştir...

- Bir marangoza ne gerekliyse hepsi verildi. Ayrıca Mustafa Yaldir geldi, bir çift öküz, bir at, bir araba, bir inek ve arazi alıverdi.

- Son olarak başka diyecekleriniz var mı?

- Var!.. Bizler, enstitüleri hiç yoktan var ettik. Devlete de yük olmadık. Ürettik, yedik; yaptık, yattık... Bozkırlarda birer şehir yarattık. Köylünün uyanmasına karşı olanlar hepsini altüst ettiler...

ALİ EFE

1927'de Zonguldak'ın Alaplı İlçesinde doğdu. İlkokulu Büyüktekke Köyünde 1940'ta bitirdi. Kasım 1940'da girdiği Gölköy'ü 1945 Ekiminde tamamladı.

İlk görev yeri kendi köyüdür (Büyüktekke). Ardından Zonguldak Merkez Gazi İlkokulunda beş yıl çalıştıktan sonra 1960'ta 7135 sayılı ilköğretim müfettişleri kursunu bitirerek, 1961'de Sinop İli ilköğretim müfettişliğine atandı. 1964'te bu görevle Zonguldak'a atandı ve buradan 1974'te emekli oldu.

Telefonu: (0372) 712 13 60

Adresi: İnönü Mah. Akter Sitesi, B Blok, No 2,

Safranbolu/Zonguldak

- Gölköy'ü nereden duydunuz ve nasıl gittiniz?

- Ailem İstanbul'daydı. Köyümüzde eskiden beri ilkokul vardı. Daha ilkokula gitmeden öğretmenliğe ilgim başlamıştı, ilkokulda da geliştirdim. Öğretmenimiz Hayri Duman, beşinci sınıftaki beş kişiyi mezun etti, kendisi de Gölköy Eğitim Kursuna gitti. Öte yandan, bizden bir yıl önce Gölköy'e gidenler vardı. Onlara meylimiz oldu. İlgili yerlere başvurduk. Hemen almadılar. Sınavla eleme oldu. Sonunda üç kişi vapurla gittik. Yanımızda Zeki'nin babası vardı. 1940 yılı Kasım ayının bir günü İnebolu'ya indik. İnebolu'dan, önü bir iki sıra oturaktık, arkası yüke ayrılmış bir araçla hareket ettik. Gece olduğundan, Şekerköprü'de inmeyerek Kastamonu'ya kadar gittik. Bozoklu Handa o geceyi geçirdik. Ertesi gün Göl'ün arabasıyla okula vardık. Müdüre çıktık, bizi doktora yolladı. Doktor, beden ve zihin kontrolü yaptı...

- Her öğrenci doktorun önünden geçiyor muydu?

- Kesinlikle... Sağlık durumu nedeniyle kaydedilmeyerek geriye gidenler vardı. Eldivanlı 72 Ömer Uğur'u biz kurtarmıştık.

- 1940'ta Gölköy'de neler vardı? 1940'lı yılların bir fotoğrafını çekelim...

- 1, 2, 3 ve 4 numaralı binalar... Santral, atölyeler... Toplam 18 parça bina vardı.

- Doğrusöz Gazetesi 1946'da 65 parça bina yapıldığını yazıyor. Öteki binaları sizler yapmış olacaksınız.

- Evet, çok bina yaptık. 18-20 parça uygulama binası, 5 ve 6 numaralı binalar, ğretmen evleri gibi...

- Siz demircilik dalındaymışsınız. Neler yaptınız?

- Ben biraz "nahoş" gittim. İnşaatlara su taşıma gibi hafif işlerde çalıştım. Yakup Canlıer ile Mahmut Erdil "hanım evladı" diye beni kızdırdılar. Ben, köyümde işte çalışmamış bir ocuğum. Biraz da kğm. İlk iki yıl öyle geçti. Kireç kuyusunda szlmş kireç taşıma - yolu da uzundu-, karılmış harcı genye ile iskeleden inşaata çıkarma gibi ağır işleri bizlere vermediler. Her gün, her saat, her işin yapımında işbölümü yapılırdı. Demirciliğe ayrıldım. Demirhane çok hoşuma gitti. Demircilik herkesin istediği bir daldı. Kimse kaçmazdı. Bir süre çalıştım. O zaman "tenekecilik" vardı. Kıymetli bir sanattı. Bir insan tenekeci olursa, kuyumcu gibi bir sanat sahibi olmuş sayılırdı. Çok kıymetli bir branştı. Herkes geçemezdi. Ustağreticisi Emin Aytaç beni oraya aldı. Ben de, lehime varıncaya kadar bir şeyler yaptım. Yarım yamalak bir şeyler öğrendim. İkinci sınıfta biraz kooperatifte çalıştım. Ondan sonra da kültür dersleri biter bitmez müzik barakasına giderdim.

- İş dersinde mi müzik barakasına giderdiniz?

- Müzik ğretmenimiz Bedri Akalın beni seçti. "İş derslerinde müzik barakasına geleceksin!" dedi. Bedri Bey beni kemana ayırdı. Öteki ensturumanlara da çalıştım. Piyanoyu da Akalın'ın baldıızı Edibe alıştırmıştı. İstanbul Yüksek Kaldırım'daki Papa George'nin müessesesinden öteki ensturumanlar getirildi. Bu arada bir de "si bemol klarnet" alıştım, yine kemana döndüm. Dört kişi, "Hochman Keman Metodu"nun ikincisini bitirdik. ncy bitirip, drdncye başlayanlar vardı. Bize, "küçük bir orkestrada keman alabilecek duruma geldiniz" dediler. Kastamonu Halkevinde birkaç kez konser verdik.

- Orkestra kuruldu...

- Buna "orkestra" denmez de "orkestraya benzeyen bir topluluk" denebilir. Birinci ses, ikinci ses şeklinde. Kemanlarla solo veya koro şeklinde... Orkestra denir mi, denmez mi, orayı iyice bilemem... Kemanda beş on kemancı bir arada belli bir parçayı "icra" ederdik. Klasik bir parçayı... Hâlâ birkaç parçayı kulağımla izler, uyarım... Bedri Akalın'ın zihninde 2.000 orkestra parçası vardı! Aynı anda birinci; ikinci keman, armoni; kanon sesleri... Kastamonu Halkevindeki konserlerimizden birinde Ali Doğan sahnenin perdesine sarılmış bir şeyler yapıyordu. İyice

baktığımda simit yediğini gördüm! Sevincinden olduğu belliydi... Daha sonra akordiyon çaldım. Akordiyonun 1, 2, 3 ve 4 yüksek sesleri vardır. Toplulukta mandolin, keman, akordiyon, zil gibi sazlar ve arka planda koro vardı. Kenardan Bedri Akalın yönetirdi. Arada notalar kaçır, yanlışlıklar olurdu. O yanlışlık arasında ben akordiyon sesini yükseltirdim. Yanlış yapan arkadaş o arada düzeltir, doğruyu bulurdu... Radyoevine götürülecek bir tasarı vardı. Bazı enstitülerin müzik toplulukları radyoevine götürülmüş. Bizim de gitmemiz sözkonusu oldu ama, nedense gerçekleşmedi. O düzeye gelmiştik. Hatta, öğretmenimiz Bedri Akalın, köy enstitüleri arasında müzik dersinin eşgüdümünü sağlamak için görevlendirildi. Çalışmalarıyla çok beğenilmişti.

- Millî oyunlar oynanırken siz de çalardınız.

- Evet, ben de görevliydim. Ensturumanların içinde akordiyon tekti.

- Demek ki Gölköy'ün akordiyoncusuydunuz.

- Öyle! "Tek başınayım" dedim ya... Yürüyüş saatlerinde bin iki yüz kişiyi akordiyonla yürütürdüm. Benden sonra İsfendiyar ve Ahmet boruyla yürütmüşler. Ben tek başıma akordiyonla. Demek ki, herkes işitebiliyordu...

- O zaman, döneminizden Gölköy'e gelen seçkin kişileri de en yakından görenlerdensiniz...

- Elbette... Bizi överlerdi. Mehmet Ünal zurna çalarken Hakkı Tonguç'un gözüne gözüne tutmuştu. Tonguç, eliyle okşayarak övücü sözler söyleydi. O günkü kelimelerle söylemek gerek, ancak, hatırlayamıyorum. "İyi çalışın, toplumda üstün yer alırsınız!.." gibi sözlerdi.

- Hasan Ali ve Hakkı Tonguç'u siz nasıl tanıdınız?

- Hasan Ali bir kez geldi. Hakkı Tonguç birkaç kez geldi. Onları, müzikteki yakınlığımla biliyorum. Gösterilerimizi yaptıktan sonra yakınımıza gelip, bizi övücü sözler söylerlerdi. Öteki öğrencilerin de yakınlarına giderler, elleriyle severler, ilgilenirler, öğrencileri incelerlerdi. Hasan Ali toplu, Hakkı Tonguç çok sadeydi. Kumaş elbise değil de şayak cinsi elbise giyerdi. Hasan Ali lâcivert çizgili bir elbise giymişti. Sessiz, sakın, ağır bir adamdı.

- Tuğla harmanına gitmediniz mi?

- Müzik atölyesinde olmam gerekirken, bazan arkadaşlarla tuğla harmanına falan kaçardım. İşe gitmek çok hoşuma gidiyordu. Oraya gitmeden önce, tuğla nedir bilmezdim. Çamurun hazırlanışını, pişirilmesini gördüm. Enstitüden çıktıktan sonra her birimiz bir tuğla harmanı işletecek düzeye geldik.

- İşe severek, benimseyerek mi gidiyordunuz?

- Kaçan çok azdı. "Çan eğrisi"ndeki sayılar kadar. Neyse, Şekerköprü'deki tuğla harmanındayız. Bir gece iyi bir yağmur yağdı. Osman ve Şükran Bozok beni, yanımdaki koruma ile okula yolladılar.

Geldim, bana verilen kâğıdı müdüre verdim. Müdür okudu, telaşlandı. At arabası falan istedi. İslanan çocuklara yardım yolladı.

- Anladığım kadarıyla, Gölköy'de "tuzu kuru" bir öğrenciymişsiniz...

- Evet, doğru... Ayrıca en yetkin öğrenci de değildim. Benden çok daha yetkin öğrenciler vardı. Ben, parası olan öğrenciydim.

- Bağışlayın, "şımarık" bir öğrenci miydiniz?

- Hah! Tamam. Kesinlikle öyle... Bununla beraber ders notlarım zayıf değildi.

- Ali Doğan'ı da yakından tanıyorsunuzdur. Anlatır mısınız?

- Çok otoriter, öğrencinin çok saydığı ve çok korktuğu bir direktördü. Bir işi yaptırmak için Ali Doğan'ın kendisinin değil, adının geçmesi yeterliydi. Ali Doğan'ın milli ve dini bayramlarda öğrenciyi toplayıp, "çocuklar! Bugün ... bayramıdır. Bu bayram size kutlu olsun! Böyle bir bayram gününde her biriniz ananızın babanızın yanında bulunmayı istediniz. Ancak, insanlar her bayram istedikleri yerde olamazlar. Öğrenim, askerlik, hastalık gibi nedenlerle ana baba ocağından ayrı olunabilir. Bunlar kayıp değildir, normal şeylerdir. Şimdi sizler de öğrenim çağındasınız. Burada kendinizi, geleceğinizi hazırlamak için bulunuyorsunuz. O nedenle çok büyük üzüntüye kapılmanız gerekmez. Gönlüm sizinle birlikte... " deyip, gözlerinden yaş akmadığı, hıçkırık çekmediği zamanı hatırlamıyorum. Mehmet Nalbant'ın kardeşi Necati'nin ayağının sakatlanmasını, ya da bir öğrencinin başına kötü bir şey geldiğinde, durumu ağlamaktan anlatamamıştır. Ali Doğan böyle bir insandı...

-Öğrenciye çok yakın ve duyguluydu demek ki...

- Ne diyorsunuz siz!.. Çok yakın, çok duygulu bir adamdı. Ancak, böyle bir adam otoriteydi de!.. Bir öğrenciye, bir hayvana, bir eşyaya acıyan bir insan ve otoritel.. Bir gün elimdeki "Sinekli Bakkal" kitabını gördü. "Sen mi okuyorsun?" dedi ve alımdan öptü. Aynı zamanda ağlamaya başladı! Ali Doğan işte böyle tatlı-sert bir adamdı. Bizim sınıfta Süleyman Ekim diye bir arkadaş vardı. Hikmet adında bir bayanı Ali Doğan okul başkanı yapmıştı. Ben, "ikisi konuşmuş" gibi bir şey söyledim. Ali Doğan beni çağırdı, "Sen benim gözde öğrencime ne gözle bakıyorsun?" diyecek. Ama söyleyemiyor ki! "Sen!.. benim!" diyor, ellerini kıpırdatıyor... Ben orada elli sopa yemeye razıyım. Keşke o sözleri bana söylemeseydi. Kendisini böylesine sayıyorduk. En küçük bir lâfına dayanamazdık. Onun demek istediğini bizim yapmamız gerekirdi. Bize böyle alışkanlık kazandırmıştı. Bize kişilik vermişti. "İnsan şunu yapar"ı vermişti. Yapamadığımız zaman onun karşısında eridik. O gün ben de eridim eridim kemiğim kaldı!

- Ali Doğan döneminde Gölköy'de pek boş zaman yok gibi...

- Hemen hemen öyle. Sosyal çalışmalar adı altında öyle güzel planlama yapılırdı ki, 24 saat içinde ya uyku, ya iş, ya ders, ya da başka bir etkinlik... Öğrencilerin boş zamanı diye bir şey olmazdı. Ali Doğan yönetimi buydu işte!.. Böyle çalışkan bir adama Kastamonu milletvekilliği önerildi, kabul etmedi. Bunu çok iyi biliyorum...

- Bir de Mehmet Tuğrul var...

- Mehmet Tuğrul Bey sonradan Türkiye'de ünlü bir edebiyatçı oldu. Göl'de müdür yardımcısıydı. Bize Türkçe'ye geldi. Öteki öğretmenlerden farklı bir insandı. Yolda yürürken bile kendine özgü bir hali vardı. Tek başına yaşayan bekâr bir adamdı. Köy enstitüsü ölçülerinden farklıydı. Enstitülerde çocuklarla beraber ağlayacaksın, beraber oynayacaksın, beraber güleceksin!..

- Bu düşünceye uygun en beğendiğiniz öğretmenleri saymanızı istesem?

- Bana beğenmediklerimi sorsaydınız, bir iki ad verebilirdim. "Beğendiğim sorulunca hepsini saymam gerekir. Bu nedenle adamlara şaşıyorum, nereden buldular? Şu ustaöğreticiler var ya, yahu nereden buluyorlardı bu adamları?.. Öğretmenlerin seviyesindelerdi. Çok güzel giyinirdiler. Ciddiydiler. Görünüş, nezaket, terbiye, olgunluk... Şaşılası bir şey... Berber Mahir, Rus, Macar, Ermeniler... Hepsi de eğitsel davranışlı insanlardı. Enstitünün her çalışanı okulu için canını verirdi. Hilmi Bilginer'in kayınpederi vardı, "Jurnalci" derlerdi. Bir gün adamın biri at arabasıyla okulun kapısından içeri girmeye kalkıyor. Jurnalci "giremezsin!" dediyse de, adam atları kırbaçlayıp içeriye dalıyor. Bizim Jurnalci arabanın arkasından tutup geriye doğru asılıyor! Bir yandan da "içeriye giremezsin!.." diye bağılıyor. Hayatını ortaya koyuyor!

- Hiç dayak yediniz mi?

- Bir kez Şaziye Hanımdan (Toran) yedim.

- Onun dövmediğini, sert baktığını söylüyorlar.

- Öyleydi. Ben de aslında tokat değil, defter yedim. Saat 23.00'a kadar elektrikler yanar, o saatte sönerdi. Akşamdan fenerhaneye, yatakhanelerin fenerlerini almaya gidilirdi. Mütalaa çıkışından beş dakika önce yatakhane nöbetçisi yukarıya çıkar, fenerleri açardı. Pencere açık kalmış, fenerin camları kirlenmiş. Çocuklar "camlar kirli!" diye bağırmışlar. Nöbetçi öğretmen Şaziye Hanım. Geziyor bakıyor ki, karanlık. Kimin nöbetçi olduğunu öğreniyor ve "ne biçim nöbetçisin sen!" diyerek alınma defteri vuruyor! Okulda "dayak atma" diye bir olay genelde yoktu. Olsa bile çok küçük çaptaydı. Öğretmenlere genel müdür tarafından "öğrenciyi dövemezsiniz!" diye emirler verilmiş. Biz dinlenirken bile, yanımızdan bir öğretmen ya da ustaöğretici geçse, ayağa kalkıp selamlardık!..

- Demokratik ortamdan söz edebilir miyiz?

- Demokratik ortam, öğrencinin yönetime katılması, işe katılması şekliyle vardı. Öğretmeni eleştirme biçimiyle yoktu. Osman Yaman, Hasan Yılmaz gibi yaşlı öğrenciler bizim önümüzde olur, yönetime gereken isteklerimizi söylerlerdi. Küçük çapta eleştiri yaparlardı. Yine de derslerde doğru söyleme, eleştirme, yüze söyleme gibi şeyler veriliyordu.

- Azıcık da okulda beslenen hayvanlara girelim. Benim ilgimi at sayısının çokluğu çekti. Bunun nedeni işlerde kullanılması mıydı?

- Gerçekten de çoktu. İkinci Dünya Savaşı bitti ya da bitiyordu. Bu nedenle ordudaki fazla atlar satılıyordu. Öncelikle kamu kuruluşlarına ucuza veriliyordu. Bu atlardan okula otuz kadar satın alındı. Bacakları uzun hayvanlardı. Bu atlar için ahır yoktu. Gölköy'ün içinde bir ya da iki yer bulundu. Mürsel adındaki at bakıcısının yanına nöbetle öğrenci verilirdi. Bir gece ben de kaldım. Ata binişleri o zaman öğrendim. Okulun postalarını çıkaracaksın, çarık gileceksin... Çorum ve Çankırılılar çarıkları çabuk giyerek bağlarlardı. Zonguldak'tan gidenlerin hiç birisi beceremezdi. Biz yalnızca çarığı görmüşüz, o kadar... Çarığı bağıyorum, basıyorum, ayağımdan çıkıveriyor! Bir de unutmadığım o atlar "lagar"dı. Askerin işine yaramamış, devre dışı bırakılmış hayvanlardı yani... Gölköy'de tavuk ve arı da çoktu. Arıhane ve kümeshane son derece moderndi.

- Motorlu taşıt bir iki taneymiş. Ulaşım hep hayvanlarla mı sağlanıyordu?

- Çok sayıda bisiklet ve motosiklet vardı. Sosyal çalışmalarda belli kişilere kullanılmaları öğretilirdi. Bu kişiler at arabası da içinde, bu araçları kullanırdı.

- Okumaya değinelim...

- Mütalaa saatlerinde okuma zorunluymuştu. Okulda "kitap kooperatifi" vardı. Çok kitap okudum. Klasiklerden falan... Kütüphanede 10.000 dolayında kitap vardı.

- Yazmaya özendirme var mıydı?

- Köy enstitülerinden çok yazar çıktı. Gölköy'den çıkmadı. Okuldayken küçük çapta Cemal Türkmen, Rasim Köktürk, Haydar Tombak, İsmail Sönmez gibi adlar vardı. Bu alanda biz, dışarıya açılan enstitülü olmadık. Gücümüze giderdi. Yine de, öteki enstitülerden yetişen yazarları gördükçe çok hayıflanıyorum. Bizim arkadaşlarımız bu alanda yetiştirilmedi, geliştirilmedi.

- Şiir yazarlar varmış...

- Vardı. Cemal Türkmen başta gelirdi. Onun "Dikmen Dağı" şiirinin edebiyat değeri büyüktür. İçerdiği anlam ve satırların birbirine bağlanması çok güzel. Değme şairin yazamayacağı kadar edebi değeri olan bir şiirdir.

- Kültür derslerinin "yeterliydi-değildi" tartışması var. Ne dersiniz?

- Bir ders programımız, bir de iş programımız vardı. Bir de üçüncü bir program vardı ki, bu da sınıfça yapılacak işleri kapsıyordu. İmece

yöntemi yani... Yağmur yağıyor, kış geldi. Bitirilmesi gereken bir iş var. Ya da izine gidecek bir sınıf var ki, işini bitirememiş... O işe öteki sınıflar imece usulü ile yardım ederlerdi. Sınıfın başında öğretmen de imeceye giderdi. Yani bazı öğretmenler de, öğrencilerle beraber o işte çalışırdı. Artık orada öğretmen, erkek, kız farkı olmazdı. İmece buydu... Bir gün enstitüye Ankara'dan otuz kişilik bir gazeteci gurubu geldi. 3 Numaralı binanın önünde 250-300 kişi toplandık. Bizimle sohbet ettiler. Bana tarihten sordular, cevap verdim. Hemen herkes doğru cevaplar verdi.

- Kültür derslerinden zaman çalarak iş derslerine aktarıldığı olur muydu?

- Yıla göre, aya göre, mevsime göre program yapılırdı. İş dersleri ayrı, kültür dersleri ayrıydı. Olağanüstü bir durum olursa, hep birlikte önlem alınırdı. Ekin biçme zamanı havanın bozması gibi... Biraz da özeleştiriyapayım: Bazı arkadaşlarımız vardı, ortaokulda, lisede olsalar okuyamazlardı. Okulu bitirdikten sonra, enstitülerdeki eğitimin çeşitli yönlerini eleştirmeye başladılar. Yalan yanlış bilgiler veriyorlar. Yedeksubay okulunda bir öğretmen cebir, logaritma, enterperasyon gibi dersler anlatıyor. Liseden gelenler de var, onlar takılıyor, çözemiyorlar. Biz baktık, birazını biliyoruz, birazını hiç görmemiştir. Beş aylık kursta biz yine birinci sırada yer aldık.

- Ancak, Göl'de çok iyi bir matematikçi var...

- Yaaa. Hulusi Koçoğlu öyleydi.

- Öğretmenliğe başladığınızda güçlük çektiniz mi?

- Pedagojik yönden iyi yetiştirilmemiş olduğumuzu gördüm. Öteki derslerden kesinlikle...

- Öğretim yöntemlerinin eksikliği nereden kaynaklanıyor?

- Bir Mustafa Yaldır vardı, derse girdiği sınıf da hayli çoktu. Bize iki saat ders verirdi. Yetiştiremediği için de galiba genelleme yapmak zorunda kalırdı. Pedagoji bakımından iyi yetişmediğimizi kabul ediyorum. Bizi iş adamı, kültür adamı yetiştirdiler. Oysa öğretmen olacaktık!

- Okulu bitirince neler verdiler?

- Bana değil, okuluma verdiler. Körük, örs, bazı demirci araçları, okul araçları, ders kitapları... Öküz de verildi ama ben öküzü almadım. Benim çevremde (Alaplı) Haydar Yazkurt dışında kimse çevresine dalıyla ilgili bir şey veremedi!

- 1946 sonrası için söyleyecekleriniz var mı?

- 1946'da çok partili hayat başladı. Abdurrahman Bozacıgil adında bir adam, bir açık hava toplantısında enstitülerin komünist yuvası olduğunu söyledi. Bölge öğretmenleri toplandık. Ben sözcüyüm. "Siz şöyle böyle demişsiniz, bunu 'öyle değildir, böyledir!' diye kürsüye çıkıp düzeltereksiniz" dedim. "Benim sıram geçti, arkadaşın birine şöylettireyim" dedi. Bunu

1946'da bir öğretmen yapıyor. Atatürk yaşasaydı, çok partili yaşama geçmeyi bir daha denerdi sanıyorum.

- Okulu bitirince öğretmenlerinizle ilişkileriniz sürdü mü?

- Evet. Yaldır, Bilginer, Toriner gibi birçoğunu ziyaret ettim. Boyabat'ta ilköğretim müfettişi olarak çalışırken Ali Doğan'la görüştüm. Bana, "Ali yahu! Sen şimdi önemli bir görevin başındasın. Yetkili bir insansın. Boyabat da kalabalık bir yer. Öğretmenlere iyi şeyler anlat. Her öğretmenin birkaç tavuk beslemesini öner ve yaptirt. Bir öğretmenin beş veya on yumurta üretmesi, memleket adına olumlu bir grafik oluşturur. Bunları yap... Her öğretmeni üretici yap. Birkaç ocak fındık diktir..." demişti. Ben işte bu düşüncenin adamıyım. Türk ekonomisinin köy enstitüleri aracılığıyla nereye geleceğini, nereye gelmesi gerektiğini bilen bir insanım... Köy enstitüleri kapanmadan bugünlere gelebilseydik, bugünün Türkiye'si dünyanın en güzel, kalkınmış bir devleti olurdu. Kesinlikle böyle olurdu...

Dikiş Öğretmeni Firuze Birol (1943)

FİRDES GÖZÜAÇIK (YİĞİT)

1925'te Tosya'nın (Kastamonu) Aşağı Kayı Köyünde doğdu. İlkokulu köyünde okudu. 1941'de girdiği Gölköy Enstitüsünü 1945'te bitirdi.

Aşağı Kayı Köyünde 2; Karabey'de 2 ve Kayı'da da 2 yıl çalıştıktan sonra Tosya Merkez'e atandı. 1958'de İstanbul'a atandı, çeşitli okullarda çalıştıktan sonra 1976'da emekli oldu.

Telefonu: (0216) 338 39 65

Adresi: Kayışdağı Cad.
Kuyubaşı Sok. Karnapoğlu Apt. 28.
D 34, Kadıköy / İstanbul

- Gölköy'e nasıl gittiniz?

- Köyde Ali Efendi diye biri vardı. Gölköy'e kızların da alınacağını ondan duyduk. 5. sınıftaydım. Öğretmenlere çok özenirdim. Babam razı olmadı ama, anneme yalvararak işlemlere başlattım. Sonunda babam da razı oldu.

- Okula uyum sağlayabildiniz mi?

- Sağladım. Ama babam sık sık okula gelirdi. Bir gün bulgur kaynatırken geldi ve "kızım, ben seni buraya bulgur kaynatmaya mı yolladım?" dedi. Ben, bu işi sevdiğimi söyledimse de, beni okuldan almak istedi. Annemin hasta olduğunu söyledi ve Kastamonu'ya geldik. Bir gece kaldık. Ben, babamın haberi olmadan okula telefon ettim. Okuldan bir yetkili gelerek beni aldı ve okula götürdü. Babam gelişlerinde pirinç getirirdi. Kıtık yıllarıydı. Pirinci öğretmenlere dağıtırdım.

- İş dersleri nasıl gidiyordu?

- İş derslerinde ikiye ayrılmıştık: Dikiş ve dokuma. Ben dokuma kısmındaydım. Çorap örüyorduk, fanila dokuyorduk, bez dokuyorduk...

- Dokuduklarınız işe yarıyor muydu?

Gözüaçık (sağda)
Fatma Ceylan'la

- Yarardı. Ördüğümüz çoraplar giyilirdi. Fanila giyilirdi. Bezleri boyar, çamaşır falan yapardık.

- Tarım dersleri?

- Domates toplardık, elma toplardık, ekin biçerdik...

- Neyle biçerdiniz ekini?

- Elle yolardık. Orak da vardı ama, biz biçemezdik. Sonra, ekinler boy vermezdi.

- Başka ne işleri vardı?

- Mutfakta patates soyardık. Fasulye kırardık.. Makarna keserdik. Efendim, ahırda inek sağardık. İnek sağmak haftalıktı. Derslerin dışında. Bizim gücümüz yetmezdi de, çamaşırçı kadınlara sağdırdığımız olurdu.

- Bakıcıları yok muydu ineklerin?

- Erkek arkadaşlarımız bakardı.

- Nöbetler haftalık değil miydi?

Firdes Gözüaçık (sağda)
Ulviye Savaş'la (1944)

- Hayır. Bir günlüktü. Sırayla her sınıf bir gün nöbet tutardı.

- Nerede yatardınız?

- 4 Numarada.

- Sizinle yatan bayan öğretmen var mıydı?

- Yatakhaneimizin girişinde, birbirine geçme iç içe iki oda vardı. Bekâr bayan öğretmenlerden orada yatan olurdu. Orada Ayşe Tunali'nin ve Handan Öğretmenin yattığını biliyorum.

- İzine nasıl giderdiniz?

- At arabasıyla.

- Tosya'ya at arabasıyla mı giderdiniz?

- Evet. İlk zamanları at arabasıyla giderdik, bir günde varamazdık!..

Firdes Gözüaçık
motosiklet kullanıyor (1942)

EMİN GÜNDÜZ(*)

Şenpazar'ın (Kastamonu) Kuztekke Mahallesinde doğdu. İlköğrenimini Kuztekke İlkokulunda tamamladı. 1942'de girdiği Gölköy Enstitüsünü 1946'da bitirdi.

İlk görev yeri, köyü olan Kuztekke'dir. Sonra sırasıyla Azdavay Sıra, Cide Nanepınarı, Kuztekke, Cide Merkez Atatürk ilkokullarında çalışarak 1975'te emekli oldu.

Telefonu: (0366) 866 18 18)

Adresi: Atatürk Cad. 56,

Cide/Kastamonu

1941'de annem öldü. Babama, Gölköy'de okumak istediğimi söyledim. Kabul etmedi. Bir akşam amcama durumu açtım. O da beni okula kaçırmaya söz verdi. Anlaştığımız gibi, ertesi günü erkenden yola çıktık. Kıştı. O gün Şenpazar'dan Ağlı'ya varabildik. Amcam, Ağlı'dan Kastamonu'ya gidecek olan birine beni teslim etti. O kişi beni Şekerköprü'ye kadar götürdü ve oradan enstitüyü gösterdi. Çantamı sırtıma aldım, garip garip okula doğru yürüyordum. Yolda, at arabasıyla kum-çakıl çeken öğrencilere rastladım. "Sen de bizim okula geliyorsun" dediler. Okula geldik. Bir öğrenci beni müdürün odasına götürdü. Ali Doğan'ın yanında Hilmi Bilginer de vardı. Bana "yüklenme senedi" sordular. Olmadığını söyledim. "Senedin yoksa, seni kayıt etmeyiz!" dediler. Ben de, "Müdür Bey, ben evden kaçtım da geldim. Eve dönmek istesem, yol bilmiyorum, memleketimi bulamam!" dedim. O zaman Bilginer, "Cide çocukları uslu çocuklardır, alalım!" dedi. Beni aday öğrenci olarak aldılar.

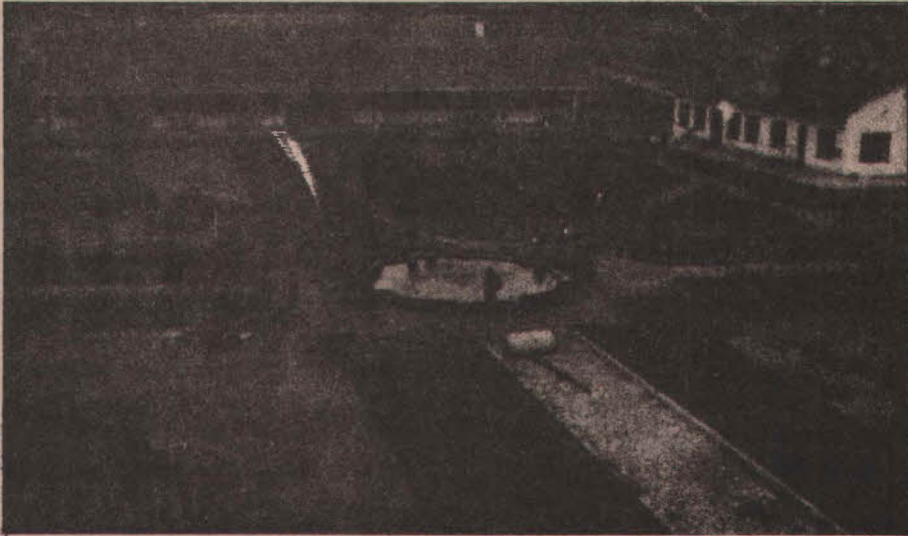
Hemen babama bir mektup yazdım ve senet istedim. Yollamazsa, kendisini hapse atacaklarını belirttim. Babam senedi yaptıırıp hemen yollamış. Ben de artık gerçek öğrenci oldum.

*) Bilgiler mektupla alındı.

Unutamadığım ikinci anım da, yaşadığımız depremle ilgili... Çisentili bir geceydi. Gece uykudan, gürültülü bir sallantı ile uyandık. Yatakhane tavanındaki fener bir o yana, bir bu yana sallanıyordu. Deprem olduğunu anlamıştım. Dünyanın yörüngesinden çıkıp, uzayda bir yıldıza çarpacağını düşünüyordum. Sonra arkadaşların açıklamalarından depremin ne olduğunu anladım ve rahatladım. Gece saat 03 sıralarıydı. Apar topar kalktık, giyindik.

O anda, elinde dinemolu bir fenerle Eğitimbaşı Ruhi Eşin geldi. Elindeki elektriği viv viv sıkarak duvarlara bakıyor, çatlak-yarık arıyordu. "Çocuklar! Bu deprem yarım saat içinde tekrarlanabilir. Dışarı çıkın!" dedi. Hemen dışarı çıktık. Dışarısı pusluymuş ve çiseliyordu. Depremin tekrarlanmasını korku ile bekliyorduk. O gece dışarıda yattık. Bir şey olmadı. Bu, "Tosya depremi" adını aldı.

Okulu bitirip deniz yoluyla Çide'ye gelirken fırtına çıkmıştı. Vapurdan kıyıya çıkmak üzereyken sandal devrildi. Zor kurtuldum. Bavul da denize düştü, içindekiler ıslandı. Denizden kurtarabildiğim ve tuzlu sudan biraz etkilenmiş olan birkaç fotoğrafı, anıları güçlendirmesi için yolluyorum.

İsmail Safa Güner zamanında yapılan park (1949)

FEHİMİ GÜNDÜZ

1927'de Zonguldak'ın Safranbolu İlçesinde doğdu. Kadıbükü Köyünde ilkokula başladı. Son sınıfı Gölköy Hazırlık İlkokulunda okudu ve Gölköy Enstitüsünü 1945'te bitirdi.

Safranbolu Davutobası'nda başladığı öğretmenliğini Gümüş Köyünde sürdürdü. 1961'de eğitim enstitüsü muavinliği sınavına girdi ve resim-iş öğretmeni olarak bitirdi. Safranbolu Lisesi ve Ortaokulunda çalıştı. Yöneticilik yaptı. 1971'de emekli oldu.

Adresi: Cemal Caymaz Mah. Fatih Sitesi, C Blok, D 4

Safranbolu/Zonguldak

- Gölköy'e gidişiniz nasıl oldu?

- İlkokulun beşinci sınıfında okurken Safranbolu öğretmenleri, düzenledikleri bir gezide Kastamonu'ya uğramışlar. Gölköy'de konuk olmuşlar. Gölköy'ün yöneticileri, "okullarınızdan, özellikle kızlardan öğrenci yollayın" demişler. Öğretmenimiz gelince bizlere sordu ve iki kişi gitmek istedik. Öğretmen bizi bildirdi. Nisan ayı içinde (1941) öğretmenimiz Gölköy'den çağrıldığımızı söyledi. Babamla Toprakcuma'ya gittik. Oradan bir arkadaş daha katıldı. Bir at tutuldu. Akşama Araç'a vardık. Araç'tan at arabası bulduk ve Kastamonu'ya kadar gittik. İki günde vardık. Kastamonu'dan Göl'e de yaylı at arabasıyla gittik. Müdür Yardımcısı Mehmet Tuğrul bizi topladı, bize Safranbolu'yu anlattırdı. Arkadaşlardan bazıları çevredeki çalışmayı görünce okumaktan vazgeçtiler. Tuğrul, gitmek ve kalmak isteyenleri ayırdı. Kalmak istemeyenler dönüp geldiler. Bizi de ertesi gün kaydettiler. Sınav yaptılar ve birinci sınıfa girdik.

- O yılki öğretmenlerinizi anımsıyor musunuz?

- Nasıl anımsamam?.. Önce Zühre Esi'n'i anımsarım. Bu kadın azarlamaz; kimseye kötü söz söylemezdi. "Teessüf ederim!" dediyse, bilin ki çok kızmıştır. O nedenle çok çalışır, o sözü söyletmemeye özen gösterirdik. Şaziye Toran ise çok sertti. Ondan çekinirdik.

- Şaziye Toran da dövmeziş...

- Yooo, hayır! Ama çok sertti. Bakışları dayaktan da betardi...

- Hiç dayak yediniz mi?

- Bir kez... Müdür Ali Doğan Toran dövdü. Sabah patates çıkıyor. Ekmek iki öğün... Aç olduğumuz için köylülerden elma almaya gittik. Numaralarımız yazılmış. O nedenle bizlere birer tokat attı.

- Öğretmenleriniz yeterli miydi?

- Hemen hepsi ilkokul öğretmeni idi. 1944 çıkışlılardan kimileri de öğretmen olarak Gölköy'e atanmışlardı. En bilgilileri Hulusi Koçoğlu idi.

- Zamanın çoğu iş alanlarında geçiyormuş. Siz hangi daldaydınız?

- Ben marangozdum. İlk yılda dala ayrılmaz, yardımcı işçi gibi çalışırdık. Günün yarısı derste, yarısı da işte geçirdi. Binaları biz tamamladık. Hiçbir bina müteahhide yaptırılmamıştır. İnşaatlarda iskele kurar, çatı yapardık. Güçlü kuvvetliler, Daday'dan gelen tomrukları hızarla biçirdi. O arada, Hocaköy'ndeki tuğla harmanına gider, tuğla keserdik.

- Bazıları ekiplerle öteki enstitülere de gitmiş...

- Ben de gittim. Konya-İvriz'e gittik. 1944'te orası yeni kuruluyordu. Kırk kişi gittik. Oradaki tek katlı yatakhane binasını biz yaptık. Yemekhanemiz arazi üzerindeydi. Toprağı daire biçiminde kazmışlar, ortası yüksek kalmış. Kenarlarına oturuyorsunuz, tabaklarda yemeğinizi yiyorsunuz. Kaşık, çatal, bıçak, ekmek... toprağın üzerinde!.. Bunlar yemekten önce dağıtıldığı için, kaşığı-çatalı sıcaktan zor tutardık. Elimizi yakardı! Başımızda Ödemiş Bey (Coşkun) vardı. Kırk günde binayı bitirdik. Sonra bize bir vagon verildi, Adana, Mersin ve Malatya'yı gezdik. Gittiğimiz yerlerde enstitülerde konuk olduk.

- Öğretmenliğe başlayışta güçlük çektiniz mi?

- Çekmedim. Nedeni, enstitünün dördüncü sınıfında bir ay uygulama yapmamızdı. Uygulama okulunda yattık, kalktık. Beşinci sınıfta da kendi köylerimizde uygulama yaptık. Buralarda hem ders verdik ve hem de okulun yönetim işlerini öğrendik. Bu nedenle güçlük çekmedik.

- Anlatacak bir anınız vardır sanıyorum...

- Tuğla harmanında bizim sınıfın nöbeti vardı. Başımızda da Ödemiş Bey bulunuyordu. Gececi gündüzlü orada kalıyoruz. Bir gün yağmur yağdı, tuğla kesilemedi. Tuğla harmanının olduğu köyün ileri gelenlerinden biri Ödemiş Beye rica etmiş. Evinin altındaki kurulukta pislik yığılmış. Döküntüler falan. "Bunları bana atıver!" demiş. Gittik. Avlu gibi, yağmurluk gibi bir yer. Adamın evinin altını temizledik. O gün bu gün o işi neden bize yaptırdıkların çözemedim...

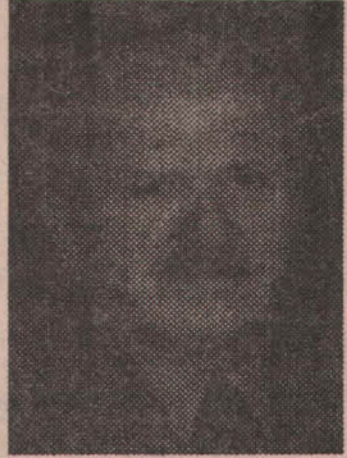
NECATİ NALBANTOĞLU

1926'da Devrekâni'de (Kastamonu) doğdu. İlkokulu Devrekâni'de bitirdi. 1940'ta Gölköy'e girdi, 1945'te bitirdi.

Devrekâni'nin Mütevevelli Köyünde göreve başladı. Sırasıyla Doğuörcünler, Kanlıabat, Merkez ilkokullarında öğretmenlik yaptı. 1960'ta Devrekâni iköğretim müdürlüğüne atandı. Bu görevde aralıksız yirmi yıl çalıştı. 1980'de sürülmesi üzerine emekli oldu.

Telefonu: (0366) 638 15 48

Adresi: Sazkaya Mah.
Öğretmenevleri,
Devrekâni/Kastamonu

- 1940'lı yıllardan başlayalım...
- Babam genç yaşta ölmüştü. Ağabeyim Mehmet Ali, bir yıl önce Gölköy'e girmişti. Bu olaylar beni Gölköy'e itti. Kasım 1940'ta gittim, okula kaydım yapıldı.
- İlk yıl inşaatlarda işçilik yaptınız...
- İlk yıl ufak tefek işlerde çalıştım. İkinci yıl Ruhi Esin ve Sıtkı Şenoğlu'nun bürosuna aldılar. Orada kâtip gibi çalıştım. Öğrenci kayıtlarını, daktilo işlerini yaptım. Ayak parmaklarım kesildiği için iş derslerinde pek çalışmadım.

- Ağabeyinizin iş kazası sonucu ayağı kesilmiş. Size ne oldu?

- 1941-42 yılbaşında Kurban Bayramı tatilinde köye giderken yolda kaldık. Altı arkadaşlık. Mehmet Mercan, İhsan Demirbaş falan vardı. Kış, kar çoktu. Arkadaşlar bizi ektiler. İsmail'in bisikleti vardı, bıraktıramadık. İnatçıydı. Karın içinde sabaha kadar kalmışım. Öteki arkadaş yanımda ölmüş! Ben sabahleyin azıcık toparlandım. Donmuş bacaklarla yakındaki köye kadar gidebildim. Tanıdıklardan birisi beni almış, ahıra götürmüş. Karnımın aç olduğunu söylemişim. Bir tas tarhana çorbası yapmışlar, içmişim. Ayakkabılarımı çıkarmışlar, ayakkabı ile parmaklarım arasında parmak kalınlığında buz varmış! Bacaklarımı bir çuval koyun gübresinin içine sokmuşlar ve beni hastaneye götürmüşler. Tetanos olmuşum. Bayram nedeniyle doktorlar ilgilenmediler. Ardından parmaklarım kangren oldu, kestiler. Ayak parmaklarımın tarak kısımları yoktur.

-Siz en çok hangi öğretmenleri severdiniz?

- Hepsini taktir ederim. Başta Ali Doğan'ı... Yıllar sonra 1967'de, rahatsızlığı nedeniyle çocuğumu İstanbul'a götürmüştüm. Milli eğitim müdürlüğüne uğradım. Benim bulunduğum odaya bir kişi daha girdi. Ali Doğan'a benzettim. Oradaki başka birine sordum, oymuş. Hemen karşısına geçtim. Şöyle bir baktı, "Necati! Sen misin evladım?" dedi. Elini öptüm. Çalıştığım yerleri sordu. İlköğretim müdürü olduğumu söyledim. Çok sevindi. Bana başarılar dilerken göz pınarlarından damlaların aktığını gördüm. Bu kadar milliyetçi adam görmedim doğrusu!.. Çok severdik. Bütün öğretmenlerimiz de öyleydi. Sevmediğim, hoşlanmadığım öğretmen yoktu.

- En iyi ders anlatan kimdi?

- Özdemir Coşkun'er'di... Anlatırken saçları kabarırdı. Eşi Hamdiye Hanım da çok sessizdi.

- Ali Doğan Toran derse de girer miydi?

- Bize kooperatifçilik dersine geldi. Bazı sınıflara da psikolojiye girerdi. Hukuk mezunuydu ama daha önceden öğretmenliği varmış.

- Sabahleyin nasıl kalkardınız?

- Kampanya kalkardık. Nöbetçi Şaziye Öğretmen ise, kampana çalar çalmaz kalkardık. Öteki öğretmenlerde biraz daha yatardık! Kalktıktan sonra sabah jimnastiğine giderdik. Sonra da kahvaltıya... Kahvaltıdan sonra bazı sınıflar dört saatlik derse; bazıları da dört saatlik işe giderdi. Yaz dönemlerinde ise, seferberlik gibi sürekli işe giderdik. Binalar böyle yapıldı.

- Bizler sizleri itişken, başaran, üreten, değerlendiren, özgür düşünceli kişiler olarak tanıyoruz. Bu özellikler enstitüde nasıl kazandırıldı?

- Bizler, haksızlığa dayanamayan kişilerdik. Yine anıdan yola çıkarak sorunuzu yanıtlayayım: Hasan Ali Yücel ve Hakkı Tonguç, 11 Ağustos

1945'te Gölköy'e geldiler. Öğrencileri büyük alanda dörder dörder dizdiler. Hasan Ali ve Hakkı Tonguç beyler öğrencileri birer birer gözden geçirdiler. En sonunda ortaya geldiler. Hasan Ali Bey, " sizi çok sağlıklı gördük. Sizinle, başta ben olmak üzere tüm Türkiye gurur duyuyor!" dedi. O akşam konuklar onuruna şenlik düzenlendi. Okul ışıklandırıldı. 1 Numaralı binanın önündeki armut ağacının altı da konuklara "şeref salonu" oldu. Tam karşıya İstiklal Marşı ve Ziraat Marşını söyleyecek ekip yerleştirildi. "Dikkat!" çekildi. Bedri Akalın eline çubuğu aldı, altmış kişilik koroya komutu verdi. Herkes ayakta. "Korkma, sönmez bu şafaklarda..." derken, Hasan Ali Bey, "arkadaş!" dedi, Bedri Bey duymadı. İkinci kez "arkadaş, sana söylüyorum, bütün öğrenciler söylesinler!" dedi. O zaman okulun öğrenci sayısı 1.600 dolayındaydı. Yeniden komut verildi, hep birlikte, bir ağızdan İstiklal Marşını söyledik. Milli oyunlar oynandı ve sonra müsamere gösterisi yapıldı. Sonunda konuşma faslına geçildi. Hasan Ali Bey, "çocuklar! Enstitünün anlamı şu: İş içinde eğitim... Bu, ne Fransız, ne Bulgar, ne İngiliz, ne de Amerikan malıdır. Bugün birinci saat Edirne'de hangi ders varsa, Hakkari'de de aynı ders vardır!" dedi. Eğitim kılavuzları öyleydi. İş içinde eğitim... Bir öğretmen, evinin; iş yerinin; çevresinin her şeyi olacaktı. Konuşmasının sonunda da şöyle dedi: "Çocuklar! Taş gibi yatın, kuş gibi kalkın!.." Badana boyayı, kilit ya da cam takmayı, çatıyı onarmayı, ders araçlarını... kendimiz yaptık. Bu yetenekleri bizlere enstitü verdi. Ürettiklerimizi yok etmek isteyenlere karşı mücadele etmeyi de!.. Bu nedenlerle sürüldük, kıyıldık. Ancak, bitmedik, yılmadık, yorulmadık. Yirmi yılı ilköğretim müdürü, otuz beş yıllık öğretmen olarak dağ başına sürüldüm. Gülerek gittim...

- Enstitüde iken köyü canlandırmaya dönük neler verilmişti?

- Çok şey verildi. 4274 sayılı yasa ile belirlenmiş bazı hizmetler vardı. Bu hizmetlerde köylüye çiftçilik, tavukçuluk, arıcılık ve benzeri her türlü sanat öğretecektik. Bu amaçla öküz, araba, pulluk, tarla ve bolca alet verildi. Hakkı Tonguç Baba ile Hasan Ali Bey 1946'da görevlerinden alındılar. Sonra da bize verilenleri elimizden aldılar. Sürdüler!.. Her şeye karşın yine buradayız işte!..

ALAATTİN OKYAY(*)

1924'te Abana'da (Kastamonu) doğdu. İlkokulu Abana'da bitirdi. Bir süre ara verdi. 1940'ta girdiği Gölköy Enstitüsünü 1945'te bitirdi.

Hacıveli Köyü (sonradan mahalle) ve Abana Merkezinde çalıştı. 1975'te emekli oldu.

15 Aralık 1993'te Abana'da öldü. Saygıyla anıyoruz.

- Gölköy Enstitüsüne ne zaman girdiniz?

- 1940'ta.

- Enstitü öncesi yıllarınız?

- İlkokulu Abana'da bitirdim. O zaman burası bucaktı. İnebolu'da ortaokul vardı ama, parası olanlar okurdu. Üç yıl boşta gezdikten sonra İstanbul'a gittim. Babam beni Marmara Adasındaki rahmetli teyzemin yanına gezmeye yollamıştı. Bir gün ağabeyimden, çalıştığı Girinti'nin Oğlunun (Mustafa Kaptan) "Türk Gücü" motoruna beni de almasını istedim. Beni aldılar. İlk seferimiz İzmir'e oldu. Oradan "Dip Burnu"na kereste falan taşıdık. "İslam Boğazı"na, "Dar Boğaz"a kadar gittik. 12 yaşındaydım ama makinistliği falan öğrendim.

*) 15 Aralık 1993'te yitirdiğimiz Alaattin Okyay'la Salim Yılmaz'ın yaptığı söyleşinin konumuza ilişkin bölümlerini Abana Gazetesinin Haziran 1993 sayısından aldık (Abana Gazetesi aylar öncesinden Gölköylülerin 26 Haziran 1993 toplantısına sayfalarını açtı. İlerki sayfalardaki Recep Aygen ve Satı Özenle yapılan konuşmalar da Abana Gazetesinden alındı). Alaattin Okyay bu kitabın hazırlıklarından habersizdi ve belleğini zorlayarak bize sınıf arkadaşlarının ve öğretmenlerinin adlarını (başka sayfalarda), ve Abana Gazetesinde çıkan bu söyleşiyi yolladı.

ALAATTİN OKYAY'IN SINIF ARKADAŞLARI

1945'in 5-A Sınıfı

- 28- Ali Osman ARICI
 29- Osman ACAR
 30- Mehmet GÖKÇEN
 31 Hamdi ARICA
 32- Mehmet GÜVEN
 33- Satı KARAGÖZ
 34- Osman ÇELİK
 35- Niyazi YILMAZ
 36- Şevket ÇOLGEÇEN
 37- Veysel ŞAHİN
 38- Mehmet ÜSTEL
 39- Hasan KUŞ
 40- Kâzım DEMİRCİ
 41- İbrahim TURGUT
 42- Nurettin DELİKANLI
 43- Mehmet GÖDEK
 44 Hüseyin CEYLAN
 45- Alaattin, GÜLTOP
 46- İbrahim BALÇIK
 47- Niyazi GÜLLÜ
 48- Tahir YAMANER
 49- Mustafa YAMAN
 50- Mustafa ÖZDEMİR
 51- Mehmet TURPÇU
 52- Cafer ÖZTÜRK
 53- Zekeriya ÖNDER
 54- Ali KELEŞ
 55- Rauf CANRBAZ
 56- ?
 57- ?
 58- Halil YILMAZ

- 59- Şevket YAŞAR
 60- Ali SOLAK
 61- Mustafa SEMERCİ
 62- Bekir PALAZ
 63- Mehmet SAYGILI
 64- Ahmet TUNCER
 65- Abdullah HAVUŞ
 66- Mehmet ERSİN
 67- Ali AŞÇI
 68- Hamza AYDIN
 69- Alaattin OKYAY
 70- Mustafa Çelebi
 71- Mehmet ŞAHİN
 72- Ömer UĞUR
 73- Salih DUMAN
 74- Ali EFE
 75- Zeki TÜRKAN
 76- Kâmil İNGÖK
 77- Cemal CİN
 184- Ferhat ÇETİN
 187- Veli YILDIZ
 188- İbrahim HAMZAOĞLU
 193- İbrahim EKİM
 ?- Yaşar ÇERTEL
 ?- Mürüvvet
 YALÇINKAYA
 ?- Hamide KOYUNGÖZ
 ?- Zahide YELKENCİ
 ?- Mahir KANCA
 ?- Medet ÇELİK
 ?- Hüseyin ŞİMŞEK

- Babanız da mı denizciydi?

- Rahmetli babam da denizciydi. Makinistti. Cahildi ama, cahilliği sevmezdi. Okumaya hasretti. Benim gemiye girdiğimi duyunca kızıyor, "ben şu kadar askerlik yaptım, cahil olduğumdan, rütbem onbaşılıktan yukarı çıkamadı" diyor. Beni okutmak istediğini söylüyor. "Seni keser, Karadeniz'e atarım da denizci yapmam!" diye haber yolluyor. Ömer'in Niyazi'ye yıldırım telgrafı çekerek, "bulduğun yerde hemen kulağından tut da al gel!" diyor. Niyazi Ağabey hemen beni buldu ve getirdi buraya.

- Sonra Gölköy'e mi gittiniz?

- O zaman köy enstitüsü yok daha. Köy öğretmen okulu var. İnebolu'da sınav açıldı, Karadeniz ilkokulunda. Biz köy öğretmeni olacağız. O zaman maarif memuru Hasan Döler. Bizi bir kurul önünde sınava çekti. Abana'dan arkadaşım Sabri Tıgılı ile sınavı kazandık. O gitmedi.

- Nasıl gittiniz?

- İnebolu'dan. Bir kamyonun arkasına konulan kanepenin üzerinde gittik.

- Eee?

- Bizi Şekerköprü'de indirdiler. Yolu sorduk, "eğitmen kursu" dediler. O zaman "eğitmen kursu" diye anılıyor orası. Okula varınca bizi bir bekçi karşıladı. "Talebe misiniz?" dedi. "Siz açsınızdır" dedi. Hemen bize kahvaltı verdiler. Aklımda kaldığına göre bal bile yedik. Bize yatakhane gösterdiler, yatırdılar. Sabahleyin kahvaltıdan sonra bizi çalışmaya götürdüler. "Ben çalışmam!" dedim. Üzerimde İstanbul'dan aldığım "Giz" marka elbisem vardı. "Ben çalışacak olsaydım, babamın evinde çalışırdım, bizde iş çok!" dedim. "Kaçarım ben buradan!" diye düşündüm.

- Tazminat yok muydu?

- Taahhüt senedi vardı ama, bilmem ne oldu? Bizi yine çalıştırıyorlar. Bir gün ben de kaçacak oldum. Müdüre söylemişler. Müdürümüz meşhur Ali Doğan Toran'dı. Çok sevdiğimiz babacan adamdı. 2.000 kişinin adını, soyadını bilirdi. Beni çağırmış. "Sen misin kaçacak olan?" dedi. "Benim!" dedim. "Niye kaçacaksın?" dedi. "Ben buraya çalışmaya gelmedim, üzerim başım berbat oldu. Elime falan bakılmıyor. Ben amele değilim!" dedim. "Oğlum!" dedi, "burası yeni bir kuruluş. Herkes kendi binasını kendisi yapacak! Ondan sonra rahat edeceksiniz. Yarın sobalar yanacak, sobanın başında derslerinizi yapacaksınız" falan dedi. Ben yine "siz ne dersenez deyin, ben kaçacağım" dedim. "Kaçamazsın!" dedi. "Seni öyle bir döverim ki, dünyaya geldiğine pişman olursun!" dedi. Sonra cebinden bir kâğıt çıkardı. Babam o zaman asker. İhtiyat askeri. Savaş yıllarındayız.

- Babanız mektup mu yazmış?

- Babam yollamış. Eski Türkçe ile yazmış. Müdür okuyuverdi.

- Ne diyor babanız?

- "Kıymetli Müdür Bey" diye başlamış. "Ben falanca numaralı öğrenciniz Alaattin Okyay'ın babasıyım. Filan yerde askerliğimi yapmaktayım. Ben 4. Orduda askerliğimi yaptım. Dört sene savaştım. Sonra Rusya'ya esir gittim. Rusya'da dört sene kaldım, kaçtım geldim. İstanbul'da milli orduya katıldım. Cephane kaçırdım. Şunu yaptım, bunu yaptım" diye bir bir anlatıyor. Sonra da okuyamayıp cahil kaldığını, benim öğretmen okulunu kazanmama çok sevindiğini, oğlu gibi everip, kızı gibi satmasını, bütün "terbiye"mi vermesini, her şeyimin ona (müdür) ait olduğunu yazıyor; "oğlumu önce Allah'a, sonra da sana emanet ediyorum" diyor.

- Siz ne dediniz bu mektuba?

- Ne diyeyim? "Bu okuldan herkes kaçır, sen kaçamazsın!" diyor müdür. "İyi bir öğretmen olacaksın, seni yetiştireceğim" falan filan dedi. Hemen telefonu eline aldı, kütüphaneye telefon etti. Hasan Abi var orada: Öğrencilerden, Taşköprülü Hasan Yılmaz. "İşini bırak, doğru buraya gel!" dedi ona. Hasan Abi gelince benim için, "bu arkadaşı al, sana yardımcı olacak. Kitapları tasnif edecek. Sıcak sobanın başında oturacak. İşe mişe gitmeyecek. Bunu idare et!" dedi. Kitaplıkta Raşit Tiryaki adında bir arkadaş daha vardı. Onlar beni idare ettiler, okula ısındım. Sonra her yandan öğrenciler geldi, derslere başladık. Her şeyimiz iyiydi. Bir ana-baba yapmaz bize yapılan iyiliği. Öğretmenlerimiz çok iyiydi.

- Kaç öğrenci vardı okulda?

- 2.000 kadar vardık. İlk yıl sınıfımız 60 kişiydi. Biz çok döküldük. Kaçan çok oldu. Okumayan çok oldu. İkinci sınıfta isyan çıkardık!..

- Ne isyanı?

- O zaman 4274 sayılı Köy Enstitüleri Kanunu çıktı. Bu kanunla, yedeksubaylık hakkımızın kaldırıldığı söylentileri duyuldu. Biz de "Allahısmarladık!" diyerek köylerimize dağıldık. Okulda kimse kalmadı. Dersler kesildi. Birkaç gün sonra bizi istediler. Gittik. Müdür bizi erik ağaçlarının altında topladı. Kanun getirtmiş! Okudu, yedeksubaylık hakkımızın olduğunu açıkladı ve biz yeniden "bismillahirrahmanirrahim!" dedik.

- Kaç yıl okudunuz?

- Beş yıl. 1945'te bitirdik.

- Siz savaş yıllarında okudunuz. Yoksulluk çekmediniz mi?

- Çektik, çektik! O zaman Dr. Refik Saydam başbakandı. Sayılmayacak kadar iyilikleri vardı adamın. Öyle cesaretli idi ki! "Bu tek parti devrinde bütün işler A'dan Z'ye bozuktur!" diyebiliyordu. Düzeltmeye ömrü yetmedi. Sonra Saraçoğlu geçti, günde 300 gram ekmeğe yiyebildik biz. Sabahları dört tane patates; öğlenleri ve akşamları 150'er gram ekmeğe! Bunlarla dayandık.

- Hastalık?

- Bit sorunu vardı. Ütü makineleri geldi, ondan kurtulduk. Su sorunumuz vardı, o da halledildi. Hamam yapıldı. Yemekler düzenli çıkmaya başladı. Yemekler düzenli çıkmazsa öğretmenleri, müdürü eleştirirdik. "Fırında çamur gibi ekme çıkıyor, niye ilgilenmiyorsunuz?" derdik.

- Okulda işler nasıl olurdu?

- Sabahleyin jimnastik vardı. Taş yağsa bu jimnastik yapılırdı. Milli oyunlar oynanırdı. Akşam olunca "birleşik çalışma" yapardık. Milli oyunlardan tut da, davul, zurna, keman, mandolin, saz gitar çalmak gibi akla ne gelirse çalışılırdı. Akordeon, mızık... Dört sesli koro vardı. Müzik öğretmenimiz Bedri Akalın'dı. Sonra matematik öğretmenlerimiz çok kuvvetliydi. Hulisi Koçoğlu, Hüsnü Taner, Mustafa Yaldır vardı. Hilmi Bilginer vardı.

- Kitaplık?

- Kütüphanemiz çok düzenliydi. Haftada en az bir kitap okumak zorunluydu. Okuduğumuz kitapların özetini yazdığımız bir dosya tutardık.

- Hasan Ali Yücel'in çevirttiği kitaplardan da okur muydunuz?

- Onların hepsini okuduk.

- Öğretmenliğe nerede başladınız?

- 1945'te Hacıveli'de (Abana) başladım.

- Sizden önce öğretmen var mıydı Hacıveli'de?

- Rahmi Bilecen vardı, Ankara Muallim Mektebi mezunu. Çok değerliydi. İstiklal madalyası vardı. Mezarı da Hacıveli'dedir. Onun yanında öğretmenliğe başladım.

- Köy enstitülü olduğunuz için, yedeksubaylıkta size ayırım yapıldı mı? Biliyorsunuz, sizden sonrakiler çok çektiler.

- Bazı subaylar "bunlar İsmail Hakkı'nın; Hasan Ali Yücel'in kulları" diye bizi hafife almak istedi. Yedeksubay yapmak istemediler. Ama gördüler ki, biz söylenenler gibi kötü değiliz, hakkımızı verdiler. Ben topçuydum. Yıl 1946. Hatta subaylarımızdan biri, Tonguç ve Yücel'in görevden alınmaları üzerine "köy enstitülerini kapatanların iki gözü kör olsun!" dedi. O zaman Avukat Kenan Öner ve Meraşal Fevzi Çakmak çok uğraştılar köy enstitüleri ile. Bizi yediler. Kedi, kendi yavrusunu yedi. Bizler köylüyü uyandırıyorduk, ağaların elinden kurtarıyorduk. İşlerine gelmedil!

- Bu konuda Abana'da da sıkıntılarınız oldu mu?

- Ben buraya geldiğim zaman, rahmetli hocam Fahri Bey (Yazgan) beni bağrına bastı. "Sana değil, köy enstitüsü mezunlarından birine bir şey yapanın, bir şey söyleyenin gözlerini oyarım!" dedi. "Köy enstitülerinden çıkanlar en değerli evlatlarımızdır!" derdi.

- Fahri Bey belediye başkanı mıydı?

- Evet.

- Burada sizlere kötü gözle bakanlar olmadı mı?

- Olmaz mı? En yakınlarım bile, adları gerekli değil, beni komünistlikle damgalarlardı. Yıllarca Bozkurt Belediye Başkanı Kâzım, bu zehiri etrafına yaydı. Bizi kötü göstermeye çalıştı.

- Bize bir de Cumhuriyet'in 10. yıl kutlamalarını anlatır mısınız?

- Abana o zaman köhne bir yer. Okulumuzun önünde kocaman bir poyra ve bir dutla bir üvez ağacı vardı. Daha ötede incirler, cevizler vardı. pazar kurulurdu. Beş öğretmenimiz olmazdı. Dört öğretmen verirlerdi. Uzun Nuri adında Taşköprülü, çok iyi bir öğretmenimiz vardı. Bizden önce sarıklıymış. Ama çok ilerici bir öğretmendi. Yıl 1933. O zaman İstiklal Marşını bilen yok. Bir Bayrak Marşı var, onu söylüyoruz. Sözleri şöyle: "Yükseklerde dalgalanan al bayrak, / Yüksel yüksel al dalgalar saçarak. / Senin gölgen bize sıcak bir kucaq, / Varlığında tütecektir her ocak..." Üç kere "hazırol!" komutu verilir ve bu marş söylenirdi.

- İstiklal Marşı hiç mi bilinmezdi?

- Bilinmezdi. Onuncu yılın büyük törenlerle kutlanacağı yazısı gelmiş. Hacı Yüzbaşı'nın yerinde Cumhuriyet Halk Fıkrası var. Harıl harıl bayraklar dikiliyor, pankartlar yazılıyor. "Cumhuriyet Bayramınızı bütün ulusça kutlar..." vs. Davullar zurnalarla kutlama yapılıyor. Her eve bir bayrak; her eve bir fener asılıyor. Mum ya da gemici feneri. Fatma Hocayı (Gemici) bir haftalığına, İstiklal Marşı ve Onuncu Yıl Marşını öğrenmesi için kursa yolladılar. Fatma Hoca önce bize öğretti bu marşları, sonra da gençlere öğretti. O zaman halkevi vardı, gençlere ve halka orada öğretti. O zaman valiler parti başkanıydı. Nahiye müdürü de törenlere "altı ok"lu bayrakla çıkardı. Muhtar, Molla'nın Oğluydu (Mustafa Şenol). Büyük taklar kuruldu. Bu takların iki yanına birer lüks lâmbası asıldı. Nahiye Müdürü Mahmut Bey Atatürk'e benzerdi. Tığlıoğlu'nun evinde otururdu. Tören çok kalabalıktı. Köylü hep inmişti. Atlarla gelenler de çoktu. Halk Abana'ya sığmıyordu. Onuncu Yıl Marşını Zuhuri Gür söyledi. Boru gibi sesi vardı. Halk Fıkrasının önüne Hasan Reis'in borulu gramfonu konmuştu. Atatürk'ün plağını (Onuncu Yıl Nutku) koydular. "Türk milleti, Kurtuluş Savaşına başladığımız yılların on beşinci yılındayız!" diyordu Atatürk. Büyük bir tören oldu. Geceki fener alayının bir ucu burada (Belediye Bahçesi), bir ucu da Yukarı Abana'daki Sakar Ağanın evinin yanındaydı. Kirse Kayasına kadar gittik. O zaman karayolu yok. Küçücük patika bir yol var. Kirse Kayasında ateş yaktık. Oyunlar falan oynandı. Davul zurna kıyamet kopuyor. Hancı da sarhoş, yolcu da! Üç gün üç gece bayram oldu. Donanma da geçti Abana önlerinden. Yavuz prajektör tuttu. Cumhuriyet'in onuncu yılı böyle kutlandı.

NACİYE ÖZBEK (ALBAYRAK)

1928'da Ayançık'ın (Sinop) Mujan (Işıklı) köyünde doğdu.

İlkokulun ilk üç sınıfını köyünde, öğretmen olan babası Hasan Özbek'te okudu. 1942'de Gölköy'ün hazırlık sınıfına girdi. Bir yılda 4 ve 5'i okudu. Gölköy'ü 1946'da tamamladı.

Sırasıyla köyü Işıklı'da 3, Çatalzeytin (Kastamonu) Epçeler'de 2, Ayançık Darnay'da 2, Işıklı'da 1, Türkeli (Sinop) Merkezde 8 ve Ayançık Merkezde 4 yıl çalıştıktan sonra İstanbul'a atandı (1965) ve o yıl emekli oldu.

Telefonu: (0216) 338 29 08

Adresi: Feneryolu,
Muhtarpaşa, Yıldırım sok. 9, D 5 (Nur Apt.), Kadıköy / İstanbul

- Gölköy'e nasıl girdiniz?

- Babam eğitmendi. Halam ve ben üçüncü sınıftan sonra okuyamadık.

Babam bizi okula yollamak istedi ama ben çok ağladım. "Gitmeyeceğim!" diye ağladım. Ama babam bizi dinlemeden aldı götürdü. Yol iz yok o zaman. Motorla İnebolu'ya kadar gittik. Oradan da bir kamyonla Kastamonu'ya. Hilmi Bilginer müdür muaviniydi. Kayıt için onun odasına girdik. Halam ile yaşımız birdi ama benim boyum küçüktü. Hilmi Bilginer, "bu kız çok küçük, bu yıl almayalım da, gelecek yıl gelsin!" dedi. Hiç unutmam, topuklarımın üzerine kalkarak, boyumu büyük göstermeye çalıştım. Sonra babama, "çok taktir ettiğimiz bir eğitmensin, hadi alalım!" dedi. Ve böylece öğrenci olduk. Bizden büyük ablalar hemen bize sahip çıktı. Öğretmenler de bizim için büyük kızlara, "bunlar çok ağılıyor, ilgilenin!" dedi. Okula alışmamız için babam bir iki gün bekledi.

- Okula kıtlık yıllarından 1942'de girmişsiniz. Zorluk çekmediniz mi?

- Çok zorluk çektik. 2. Dünya Savaşı da vardı. Ekmek kıstıltıydı. Bu nedenle olacak, bir yıl ağlamamız pek bitmedi. Kalmak da istemedik. Arada babama mektup yazarak "bizi alın! Biz burada açlıktan ölüyoruz!" diyorduk. Babam, "alışsınlar" diye, bize devamlı olarak yiyecek yolluyor, "sakın kaçmayın, ben gelir, sizi alırım!" diyordu. Bir keresinde amcamla yiyecek yolladı. Heybeler dolusu börekler, çörekler... Yatakhaneinin ortasında tahta valizi açtık. Arkadaşlar bir hücum etti, bütün yiyecekleri yağmaladılar! Ben çok ağladım. Amcam devamlı bana "sus, sus, daha torbada dolu.." diyordu.

- Okuldaki yiyecekleriniz nasıldı?

- Sabah kahvaltılarında bazan 2-3 zeytin, bir açık çay ve bir yumurta. Ekmek yok! Bazı sabahları yalnızca haşlanmış bir patates! Öteki yemeklerde de ıspanak, mercimek... Ekmek çok az. Çok sıkıntılı yıllar yaşadık. Bir de soğuk kışı vardı Gökçöy'ün. Su kıt. Bazan buzla elimizi yüzümüzü yıkayıp hemen jimnastiğe yettiğimizi, oradan da uykulu uykulu kahvaltıya koştüğümüzü hatırlıyorum. Çok soğuktu. Sobalar her zaman yanmazdı...

- Hafta sonu dinlencelerinde neler yapardınız?

- Biz kızlar, çamaşırlarımızı kendimiz yıkardık. Bu yüzden tatil günlerimiz çok zaman temizlikle geçirdi. Hatta ben çok küçüktüm ve

Ayaktakiler: Cavidan, Munise,
Öğr. Ayşe Tunalı, Pembe,
Hatice Uncu, Fatma, Öğr.
Rahmiye (Dilaver).

Oturanlar: Terzi Ahmet Usta,
Hikmet Karagöz, Makbule Avcı
ve Terzi Reşat (1945).

çamaşırlarımı zor yıkardım. Bu yüzden Hulusi Bey (Koçoğlu) bana çok sahip çıkardı. Öğretmenlerin çamaşırlarını yıkayan bir Safiye Hanım vardı, babam tenbih ettiği için, "bunun çamaşırlarını yıkayıver, bu beceremiyor, gücü yetmiyor! Hem de öğrensin!" diyerek ona yıkattırırdı. Yani o kadar küçüktüm. Böyle böyle alıştık. Öğretmenler bana "küçük kız" derlerdi.

- İş derslerinde neler yapardınız?

- Ziraattan çok dikiş atölyesinde çalıştığımı hatırlıyorum. Hatta İsmail Hakkı Tonguç'u bile dikiş atölyesinde gördüm. Biraz hızlı dikiş diktığım için, Hakkı Tonguç'un geldiği gün sınıftan çağırıldım. Koşarak atölyeye gittim, makineye

oturduğum, nevrerim dikmeye başladım. Biz takır takır dikiş dikerken Hakkı Tonguç atölyeyi gezdi.

- Hasan Ali'yi de gördünüz mü?

- İkisini de rahmetle anıyorum. Bizi bugünlere getirdikleri için de teşekkür ediyorum. Yücel'le tanışmam da şöyle oldu: Sanıyorum ikinci sınıftaydım. Hasta olmuşum. Şiddetli bir zatürreye yakalanmışım da bilmiyorum. Nöbetçi öğretmen de farkına varmamış. Hastalığının ikinci gününde Hasan Ali Yücel geldi. Kalkıp elimi yüzümü yıkayacak halim bile yoktu. Yücel, bizim yatakhaneye geldi, "bu nedir böyle? Niye yatıyor bu çocuk?" dedi. Ben ateşler içinde, o dalgın halimle yatarken gördüğüm Hasan Ali Yücel'i unutamıyorum. O kaşlarını ve gözlerini gerçekten unutamıyorum. Başımda dikildi, hemen koşarak revirin doktorunu çağırdılar. Çok iyi hatırlıyorum, doktora, "bu ne? Bu kız dünden beri böyle yatıyormuş! Derece 42 oluyor, görmüyor musunuz?" dedi. "Bu, akşamdan beri böyle galiba!" dediler ama ben iki gündür yatıyordum. Beni apar topar bir faytona koydular ve Kastamonu'ya hastaneye götürüldüm. Gerçekten şiddetli bir zatürre geçirmiştım. Böylece, Hasan Ali Yücel'i de yakından görmüş oldum.

- Siz okuldayken bir deprem olmuş...

- Yılıni hatırlamıyorum. Bir deprem olmuştu. Pencerelelden atlayıp, sabaha kadar binanın önündeki sahada beklemiştik. Sabaha karşı öğretmenimiz bizi zorla içeri sokmak istedi ama koridorlardan içeri girmedik. O korku hâlâ içimdedir. Zelzeleden çok korkarım. O zelzelede arkadaşlar, Subaşı Köyüne kurtarma çalışmalarına gittiler. O köyde ölenler vardı.

- En çok etkilendiğiniz öğretmenler...

- En çok korktuğum, en çok da beni seven öğretmen, müdürün hanımı Şaziye Toran'dı. Beni çok sever; çok kayırırdı ama, ben ondan çok korkardım. Hatta evine de sık sık yollardı beni, çocuğuyla oynamam için. Bizim zamanımızda kızlarla erkeklerin çok yakın olmaması için disiplin vardı. Etkilendiğim öğretmenlelden Özdemir Coşkuneri de sayabilirim. Sonra Fransızcacı Ayşe Tunalı vardı. Rahmiye Dilaver vardı, Hamdiye Hanım vardı. Bir de Resim Öğretmeni Lütfi Bey vardı. Güzel resimler yapardım, o da çok séverdi...

- İzin zamanı...

- Yazları bir ay izine giderdik. O zaman arabalar yoktu. Dedemin iki tane atı vardı. Amcalarımdan biriyle çobanımız gelir, halamla beni alırlardı. Bir keresinde Yaralığöz Dağlarında halam attan düşmüştü. Neyse bir yeri kırılmadı.

- Bir günde Ayancık'a varabilir miydiniz?

- Neredel.. Üç günde varabilirdik. Bir gece Devrekâni'nin bir köyünde; bir gece de Çatalzeytin'in Somay köyünde kalırdık. Oralarda dedemin

ahbabları vardı. Gelirken de buralarda birer gece kalırdık.

- İnebolu yolunu kullanmaz mıydınız?

- Hava güzel olursa İnebolu'dan gelirdik. Çatalzeytin'e kadar yürür, oradan motorla İnebolu'ya geçerdik. Oradan da kamyon mu bulunur; otobüs mü, neye rastlarsak binerdik. Çok çileli zamanlar geçirdik.

- 17 Nisanları nasıl kutlardınız?

- Ben 17 Nisanı kutladığımı hiç hatırlamıyorum. Sık sık jimnastik yapardık ama, 17 Nisanı kutladığımı hiç hatırlamıyorum. Çok sıkı askerlik dersi bile aldık.

- Askerlik mi?

- Tabii. 18-20 kız vardık. Tüfekler omuzumuzda. Pantolonlarımız vardı, onları giyip bayağı talim yapardık. "Tüfek çat! Tüfek çıkar! Yat! Kalk! Omuzda ateş al!" Bize büyük alanda talim yaptırırlardı. Tüfek çatmalar, koşmalar vardı. Askerlik dersleri 2. Dünya Savaşı için miydi, bilemiyorum. Bu dersler bir yıldan çok sürdü. Atış poligonları vardı, para ile mermi alıp atış yapardık...

- Bu askerlik çalışmaları sürekli miydi?

- Hayır! Ara ara yapardık. Ama dediğim gibi, bu talimler bir yıl kadar sürdü.

- Öğretmen olduktan sonra sizi görmeye gelen öğretmenleriniz oldu mu?

- Müdür muavini Hilmi Bilginer geldi. Ben babamla çalışıyordum. Ayancık maarif memuru ile geldi. Babama dediler ki: "Bu kız senin kadar öğretsin, senin kadar başarılı olsun, fazlasını istemeyiz! Sen takviye edersin bunu!.." Ben bozulmuştum. Babam üçe kadar okutuyor; ben 4'le 5'i okutuyordum.

Kızlar askerlik kampında

NACIYE ÖZDAL (UĞUR)

1927'de Amasra'nın (Bartın) Cumayanı Köyünde doğdu. İlkokulu Cumayanı Bölge Okulunda okudu. Babası Ali Özdal da öğretmendi. 1942'de İlkokulu bitirdi. 1942'de girdiği Gölköy'ü 1946'da bitirdi.

İlk görev yeri kendi köyü olan Cumayanı'dır. 1947'de Bartın'ın Uğurlar Köyüne atandı. Bartın'da Arıt, Kozcağız ve Devrek Tefen'de çalıştıktan sonra 1974'te Zonguldak 30 Ağustos İlkokuluna atandı ve bu görevden emekli oldu.

Telefonu: (0378) 212 19 52)

Adresi: Köyortası Mah. İskele Cad. 86/2, Bartın

Üçü de bir aileden (1993):
Öğretmen Naciye Uğur (Özdal)
Sağlıkçı Sabri Uğur
Eğitmen Mehmet Uğurlar

- Efendim siz ilkokulu köyde bitirmişsiniz...

- Bizim köyde o zamanlar yatılı okul vardı, babam da öğretmendi. Babamın nerelerde okuduğunu bilmiyorum ama, Kurtuluş Savaşı yıllarında da öğretmenmiş. Yeni yazı çıkınca Bolu'da sınava girip kazanmış. Ben küçükken babam emekli oldu. 1941'de ilkokulu bitirecektim, zatürreye yakalandığım için öğretmenim "mezuniyet sınavlarını veremezsin" diye sınıfta bıraktı. Bu nedenle 1942'de bitirdim.

- Gölköy'e gidişinizi anlatır mısınız?

- Beni Gölköy'e yollayan babam ve başöğretmenimiz Cemal Beydir. Küçükken babam, "seni öğretmen yapacağım, topuklu pabuçlarla gezeceksin!" falan derdi. İlkokuldaki bayan öğretmenlerimize de imrönirdik. Ben o zaman Gölköy'e gitmek

istemiyordum ve ağlıyordum. Babam, "gideceksin böcek!" derdi. Babamla Cemal Bey bir kâğıt uzattılar ve "okumak istiyorum. Köy çocuğuyum. Kabulümüzü dilerim" diye yazdırdılar. Dilekçemiz bu oldu... Bir gün sonra da bizi istediler. Üç öğrenci, babalarımızla ve yürüyerek önce Cide'ye gittik. Oradan motorla İnebolu'ya geçtik. İnebolu'dan bir kamyonun üzerinde Gölköy'e vardık. Babam müdürün yanına çıktı. Müdür babama, "sen gitme, yarını bekle!" dedi. Yatakhane yer gösterdiler. Yemek yedik. Müdür, benim için babama "senin çocuk pek okuyacağına benzemiyor!" demiş. Zatürreye tutulduğum için saçlarım kıvir kıvir. Saçlarımı yaptırdığımı sanıyorlar. Ben ise ağlıyorum. Babam üç gün bekledi. "Ben bu ot yataklarda yatmam! Burada durmam!" dedim. O zamanlar öğretmene çok ihtiyaç var ki, bana yalvardılar. Ben de kaldım. Bir ay zor durdum. Babama mektup yazdım. "Ot yataklarında yatamıyorum, kamım doymuyor, ben burada duramıyorum, gel beni al!" dedim. Dört ay iznim çıktı. Zonguldak'tan, Ereğli'den arkadaşlarım olmuştu. Onları özlediğim için yine Gölköy'e döndüm. Bizim sınıfta 8; tüm okulda 250-300 kız vardık.

- Erkekler yapı işlerinde çalışırken kızlar ne yapıyordu?

- Biz de çalıştık! Tuğla kestik, taşıdık. Ayaklarımızla harç kardık. Bina yaptık. Buğdaylar kısa olduğundan tırpanla biçilmiyordu. Biz de elimizle topladık. Öküzlerle harman yaptık, döven sürdük. Bulgur kaynattık. Haftalarca çadırların içinde kaldık. Okul toptan tatile girmezdi. Sırayla izine çıkardık. Bütün bu işleri öğretmenlerle beraber yapardık. Onlar da bizimle çalışırdı. Harç yapmayı öğrenirken, önce öğretmenler paçalarını sıvadılar, çamurun çiğnenmesini gösterdiler. İşte böyle... Çok bina yaptık. Yaptığımız binalarda okuduk. Diktiğimiz yatak-yorganlarda yattık. Ektiklerimizi biçtik, ürettiklerimizi yedik...

- Öğretmenlerinize dönelim...

- En çok sevdiğim, Dokuma Öğretmeni Musa Beydi. Kız öğrencileri çok korurdu. Bir de Handan Öğretmen vardı. O da kızların yanında yatardı. Tarım öğretmenimiz Ata Bodur da kalıcı öğretmenlerdendir. Pek ders görmedik ki biz, hep çalıştık, iş yaptık!. "Siz köylerde çalışacaksınız, size öküz vereceğiz, makine, pulluk, körük... vereceğiz" dediler. Okulda ineklerimiz de vardı. Onları güttük, sağdık... Ben dokumacıydım. Biz dokurduk, dikiş şubesi de dikerdi. Çarşaf gibi şeyler dokuduk. İpliği piyasadan alır, önce boyardık, sonra çözerdik. Tezgâhlara geçirmesini, ipliklerin bağlanmasını, dokumasını öğrendik. Çorap bile dokuduk. Köylere gidince de halka öğrettik... Sonra bağda bahçede her şey yetiştirdik. Seralarda turfanda sebze yetiştirdik. Biber, domates, çiçek... Sonra meyvecilik... Ağaçların bakımını yapardık. Dibine düşen elmayı yiyemedik. Ama çaldığımız olurdu! Aşı yapmayı bile öğrendik. Çalıştığım köylerde çok aşı yaptım! Öğrencilerime, çevreye öğrettim...

- Köy kadınlarına el işlerini de öğrettiniz mi?

- Biz kendi köyümüze gitmek zorundaydık. Plan, proje, taslak gibi bir şey vermediler. Bunları, gerektiğinde kafamızdan yaptık. Kendi kendimizi yetiştirdik. Köylerde kadınlara dokuma ve el işlerini ve bildiğimiz her şeyi öğrettik.

- Kız ve erkeklerin yatakhaneleri nerelerdeydi?

- Bizim yatakhaneimiz, yemekhaneye yakındı. Erkeklerin yatakhanelerinin altında dersaneler vardı.

- Efendim. enstitüleri sonradan kız-erkek ilişkileri ile de karaladılar. Nasıldı ilişkileriniz?

- Gayet normaldi. Hiçbir olay olmadı. Hatice adlı bir kız arkadaşım âşık oldu. Ayancıklı İsmail'e tutulmuştu. Herkes biliyor. Öğretmenler de. Müdür çağırırdı, ikimiz gittik. Müdür ona, "kızım, sen karasevdaya tutulmuşsun!" dedi. Müdürün isteği üzerine gittim, kızın ailesiyle görüştüm, ikna edemedim. Sonra Hatice, "ben müdüre çıkacağım, 'bu işi iyi yap' diyeceğim" dedi. Çıktı, söyledi. Müdür de mezuniyet balosunda onların nişanlarını yaptı. Bu işler saklı olmazdı ki!..

- Siz okuldayken Hakkı Tonguç gelmiş..

- Hasan Ali Yücel ile geldiler. Siz bir Hasan Ali'yi görseydiniz!.. Kaşları çok gürdü. Gözlerinin içine şöyle baktığınız zaman alabildiğine çekiyordu... Bana, "sen gözünü açkınsın, gel bakalım buraya!" dedi. Adımı sordu, cevap verdim, "aferin!" dediğini anımsıyorum. Akşam da koro ile konser verdik.

- Müzik öğretmenlerinizi de seviyor muydunuz?

- Elbette... Çok iyi insanlardı. Bedri Akalın, Aşık Veysel... Veysel'i çok sever, sayardık. Tarlalardan, işten gelirken bazen Veysel'i görürdük. Banklarda otururdu. "Hadi gelin, size bir türkü söyleyim de dinlenin!" derdi.

- Sizin döneminiz "iş" ağırlıklıydı...

- Ziraatten kültüre koş, kültürden inşaata, inşaattan tarlaya... Başımızı kaşıyacak zamanımız yoktu. Yorgunluktan, akşam okuma saatlerinde bile uyuklardık! Ama yine de inşaatlara, tarlaya giderken mandolin çalardık. Bıkkınlık yoktu bizlerde. "Şu binamızı bitirelim, tarlaları ekelim, yiyeceklerimizi üretelim, ekini biçelim, biz yiyoruz..." diye düşünürdük.

- Gököy'ü bitirince size el tezgâhı falan verdiler mi?

- Arkamızdan yolladılar. Dikiş makinesi, dokuma tezgâhı, çorap makinesi, 40-50 tane kitap yolladılar. Enstitüden görevli olarak Ata Bodur köyüme geldi, bana köyden hayvan alıverdi. On tane koyun, bir at, bir öküz, iki inek... Pulluk, kazan ve kova da verdiler. Tarla alıverdiler. Amaç, hem öğretmene ek gelir kazandırmak ve hem de çevreye örnek olmasını sağlamaktı. Hem öğrencilerime, hem de köy kadınlarına dikiş-nakış öğrettim. Dokuma öğrettim. Köylü kadınlar grup grup ayrıldılar, "biz şunu, bunu bilmiyoruz" diye... Bilmedikleri ne varsa öğrettim. Biz böyle öğretmenlik ettik işte!..

- Öğretmenliğiniz döneminde Gölköy'ü özlediniz mi?

- Ay, ben her zaman rüyamda görürüm. Yaşlanmışım, okulu ziyarete gitmişim. 1 No'lu binanın önünde gezerim. Bütün arkadaşlarımı görürüm. Onlar öğrenci gibi, ben eli bastonlu... Bir Numaralı bina ile yemekhane arasında bir yolumuz vardı, oralarda gezerim. Öğretmenlerimizi görüyorum. Uyandığım zaman eşime, "Sabri! Ben bu gece yine Kastamonu'ya gittim, Gölköy'deydim!" diyorum. Okulumu çok özlüyorum. Ama duyuyorum ki, binalarımızın bazılarını yıkmışlar, virane etmişler! O nedenle gerçeği görmek istemiyorum. Ben, düşümdeki okulumu yaşıyorum, olduğu gibi yaşıyorum...

Demirci Öğretmeni Osman bayram'la
Makbule Çeliker, Ayşe Yıldırım, Saniye Uçak, Hamide Koyungöz,
Makbule Avcı, (sağ öndekiler) Mürvet Kocabaş ve Hikmet Karagöz

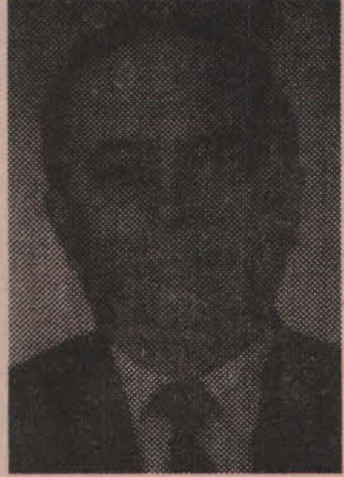
MEHMET ŞAHİN

1925'te Bartın'ın Kızılelma Köyünde doğdu. Kızılelma İlkokulunu 1941'de bitirdi. O yıl girdiği Gölköy'ü 1946'da bitirdi.

Kendi köyü olan Kızılelma'da öğretmenliğe başladı. Bartın'da Arıt Merkez, Arıt Yukarışıhlar, Kilimli Kurtköyü'nde çalıştıktan sonra Kozlu Cumhuriyet ve Atatürk ilkokullarında yöneticilik yaparak 1984'te emekli oldu.

1986'da Kozlu belediye meclisi üyeliğine seçildi. Şimdilerde (1993) bu görevi "başkanvekili" olarak sürdürüyor.

Adresi: Belediye Başkan Yardımcısı, Kozlu/Zonguldak

- Gölköy'ü nereden duydunuz, nasıl başvurdunuz?

- Babaannemin bir yakını Bartın maarif memuruydu. O haber yollamış.

Anam-babam kesinlikle yollamak istemiyordu. Mısır topladığım için işlerine yarıyordum. Ailenin en ilerigörüşlüsü babaannemdi. Göl'e gitmemi, köyden kurtulmamı o istedi. Eski yirmi beş kuruşları, gümüş paraları saklamış. Bunları toplayıp cebime soktu. Bir sabaha karşı şehire gidenlere de katarak, beni anam-babamdan kaçırdı. Bartın'da müdüre gidip durumu anlattım. Müdür, "ben hallederim!" dedi. Evraklar hazırlandı, iş sınava kaldı. Birkaç gün sonra jandarma kanalıyla babama bir yazı geldi. Jandarma baskısı olunca, babam beni alarak sınava götürdü. Sınava yedi kişi girdik. Daha çok tabiat bilgisinden olmak üzere her dersten soru çıktı. Başımızda ilköğretim Müfettişi Nevzat Bey vardı. Çok titiz bir adamdı. Sınav kâğıtları zarflara kondu, kırmızı mühür basıldı. Postaya verileceğini söylediler. Anladım ki, değerlendirme burada olmayacak. Bir ay kadar sonra çağırdılar. Jandarma emriyle gideceğimiz gün de söylendi. Babam yine korktu. Milli eğitimden, alınacak eşyaları içeren bir liste verilmişti. İstenilenleri aldık.

- Nasıl gittiniz?

- Birkaç gün sonra otobüsle Saltukova'ya gittim. Valizimi kaldırabilecek yaşta olmadığım için, işçilerin yardımıyla trene koyabildim. Karabük'e yaklaşırken, ilgimi çeken biri ile tanıştık: Adı Ali Efe olan bu arkadaş da Göl'e gidiyormuş. Çankırı'ya yaklaşırken beş kişi olduk! O zamanları Çankırı'dan Kastamonu'ya salı ve cuma günleri otobüs gidiyormuş. Başka araba da yokmuş! Ali Efe gözüaçık bir arkadaştı. Onun önerisi üzerine belediyeye gittik, durumumuzu anlattık. Bir zabıta memuruna emir verildi ve bizi bir otele yerleştirdiler. Otel ve lokanta paralarımızı belediye ödedi. İki gün sonra bir belediye görevlisi bizi otobüse bindirdi. Ücretlerimizi de ödedi. Ayrıca, Kastamonu'ya telefon edildiği de söylendi. Kastamonu'da, Bozoklu Hanın önünde bir polis, otobüsü durdurdu. "Çankırı'dan gelen beş öğrenci insin!" dedi. İndik. Bir polis arabası, valizlerimizle beraber bizi aldı, emniyete götürdü. Emniyet müdürlüğünde eli arkasında, kısa boylu birinin gezinişi dikkatimi çekti. Gölköy Enstitüsü Müdürü Ali Doğan Toran'mış! Çaylar geldi. Ardından da "vali geliyor!" dediler. Ayağa kalktık. İlk kez göreceğimiz valiyi çok büyük bir adam olarak algılıyorduk. Vali gelir gelmez, Ali Doğan ile sarmaş dolaş oldu. Bir süre sonra okulun arabasına bindik ve doğruca Göl'e gittik. 3 No'lu binaya girdik. Ali Doğan Bey, Yardirektör Mehmet Tuğrul'a bizimle ilgilenmesini söyledi. Mehmet Bey bize yemekhaneyi ve yatakhaneyi gösterdi...

- İlk günlerde neler yaptınız?

- Hemen derslere başladık. Öğleye kadar tarlalarda çalıştık. Beş tarım öğretmenimiz vardı. Tarımbaşısı Süleyman Ekinci idi. Sebze kısmına Hikmet Bey bakardı. Ata Bodur hayvancılık derslerimize gelirdi. Sonra inşaatlarda çalışmaya başladık. Bir Macar ustamız vardı, hiç şakül tutmaz, yukarıdan bir tükürük bırakırdı. Şakülünde değilse, bir tekme atarak hepsini yıkardı. Şu anda bile, belediye başkanı yardımcısı olarak bir inşaatın başına vardım mı, duvarın şakülünde olup olmadığını bakar bakmaz anlarım. Bir anımı anlatacağım: İnşaatta çalışıyorum. Gömleğimin cebinde sigara ile kibrit var. Okulda sigara içmek o kadar yasak ki, yakalananlar kovuluyor. Taşköprülü Mahir Kanca'nın bu nedenle kaydı silinmişti. Öyle ki, disiplin kurulunun toplanmasına bile gerek kalmazdı!.. Neyse, ikinci kattayım ve Macar'ın "peç" dediği köşeyi çıkıyorum. Köşenin içinde de baca var. Hasan Ali Yücel ve Hakkı Tonguç beyler gelmişlerdi. Direktör Ali Doğan Bey ve yarıdirektörlerle inşaatın başına geldiler. İkinci kat bitmek üzere. Hasan Ali ile Hakkı Tonguç köşeyi incelemeye koyuldular. Beğendiler ve teşekkür ettiler. Henüz on metre ilerlemişlerdi ki, sigara ve kibrit "pat!" diye aşağı düştü. Demek ki eğilmişim! Kendi kendime "mahvoldum!" dedim. Yanımdaki arkadaşta "ulan hemen in, al, gel!" dedim. Arkadaş koşarak indi, kimse görmeden getirdi. Böylece,

yüzde beş yüz atılmaktan kurtuldum. Hayatta çektiğim en büyük korku o oldu.

- Hasan Ali ve Hakkı Tonguç Göl'de neler yaptılar?

- Her ikisi de makamlarında pek oturamazlar, sürekli incelemeye çıkarlardı. Hakkı Tonguç'un bir yıl içinde üç kez enstitümüze geldiği olmuştur. Biz Harmandalı ya da İzmir Zeybeği oynarken, Hasan Ali'nin kollarını kaldırması, okkalı okkalı oynaması gözümün önünde! O bizden daha çok oynadı! "Haydi efem!.." diye bağırınca gökyüzü inlerdi.

- Gölköy'de en çok kimlerden korkardınız?

- Doğrusu en çok Ali Doğan'dan korkardım. Herkes de ondan korkardı. O, evinden çıkar çıkmaz inek sağan kadının bile haberi olurdu... Oysa kimseye bir tokat attığını bile görmedim. Şöyle bir bakardı, o bize yeterdi. Akıllıydı. Üç yüz öğrencinin adını, soyadını bilirdi...

- Öğrenci olarak dertlerinizi anlatamaz mıydınız?

- Tam tersine!.. Bu kadar korktuğumuza bakmayın. Tartışmalar, konuşmalar... Cumartesi-pazar günleri, çarşamba öğleden sonraki sosyal çalışmalarda her türlü tartışmalar, konuşmalar yapılırdı. Hepsisi de saygı-sevgi içinde olurdu. Biz hem öğretmenlerimizi, hem de arkadaşlarımızı çok severdik. Yıllar sonra bir arkadaşımın Zonguldak'ta karşılaştık. Beni bir kucakladı!.. Sıkıştırıp öpüyor, kokuyor... Ceketimin cebinde gözlüğüm var. "Etme Recai, gözlüğümü kıracaksın, kemiklerimi de kıracaksın!.." dedim. O yine sıkıyor. Gözlüğüm çatır çatır kırıldı! O ise, "yahu, kırılın boş ver, ben yenisini alırım, yirmi yıldır seni görmemişim!.." diyordu. Birbirimizi bu kadar severdik...

- etkileyen bir öğretmen oldu mu?

- **Öd:** Tarihçi Özdemir Coşkun... İkincisi yine tarihçi Osman Bozok... Adamlar çok milliyetçiydiler. Osman Bozok başımızda, kırk öğrenci geziye çıktık. Devlet bize üçüncü sınıf bir vagon verdi. Çankırı'dan bindik. Kayseri, Niğde, Sivas, Akçadağ, Adana-Düziçi, İskenderun, Mersin... Oradan otobüslerle Antalya'ya geçtik. Bir yerde gezerken, sokakta Rumca konuşulduğunu gördük. Antalya valisi, milli eğitim müdürü yanımızdalar... Bozok'un tüyleri havaya kalktı: "Benim memleketimde Rumca nasıl konuşulur? Bak şu hinoğlu hinlere!.." Hiddetle bağırıyordu... Özdemir Coşkun de Kurtuluş Savaşını coşkuyla anlatırdı. Sanki o da savaşmış gibi biz olayı yaşırdık. Dinlememek mümkün değildi.

- Bir de askerlik dersi çok sıkıymış...

- Hem de nasıl!.. İyi veya pekiyi alacaksın. Yoksa geçemiyorsun! Bizi tepelere çıkarttılar. Çadırlar kuruldu. Subaylarımız var. Kırk beş gün kamp görüyoruz. Ali Doğan geldi, "aman yavrum dikkatli olun, bu dersin öğretmenlerine sözümüz geçmiyor, emirlere uyun!" dedi. Piyade tüfekleri dağıtıldı. Ben eğitimde, mekanizmayı düşürdüm. Üsteğmen bir tokat attı

Asker Yüzbaşı bizleri, 90 km'lik Inebolu'ya yürüyerek götürdü-getirdi. Inebolu'ya üç km. kala çadır kuruldu. Yemekler at arabalarıyla, kamyonlarla arkamızdan geldi. Üç günde gittik ve üç günde geldik. Çayırılık, bataklık bir yerde "yat!" komutu verildi. Sirtımızdaki otuz beş kg'lık eşya ile yattık! Koynumuza, potinimize su doldu! "Kalk!.. Yürü!" komutu geldi peşinden! Gece de yürüdük... İşte askerlik dersi böyleydi...

- Öteki enstitülerle ilişkileriniz oluyor muydu?

- Oturdu... Kalktık Akçadağ'a (Malatya) gittik. Bizi geldi diye ortalık bayram havasına döndü. Milli oyunlar, türküler... Biz de orada üç kez müsamere verdik. Sepetçioğlu, Harmandalı oynadık. Yetmiş tane keman eşliğinde oynadık! Mandolin, saz, akordiyon... Hepsini çalanlar vardı.

- Ders çalışmaya da zaman kalıyor muydu?

- Bir saat sabah, bir saat de akşam mütalaamız vardı. Ama yeterli gelmiyordu. Gece elektrik direğinin altında İslam tarihi çalıştığımızı hiç unutmam.

- İzininiz bir aymış ve yazları da hasat yaparmışsınız...

- O bir ders olarak yapılırdı. Önce, sınıfta kuramsal bilgisini öğrenirdik. Bir hafta sonra da uygulamasını yapardık. Toprağın tavi nedir, ne zaman ekilir?... "Toprağın ekimi" konumuz ise, bu konuyu işlemek için toprağın "tav"a gelmesini beklerdik. Öğrenir, öğrendiğimizi uygulardık. Dört tane döverbiçerimize kadar her tür makinemiz vardı.

- Enstitüde köyü kalkındırma üzerine sizlere bir şeyler verildi mi?

- 120 tane not yazdırdılar. Köyün telefonu, çamaşırlığı, yolu... "Bunları yanıtlayacaksınız!" dediler. Görevimiz dışında bunu tamamlamamız, köyün kalkınması açısından koşuldu. Bunları özellikle Hasan Ali Yücel, mezuniyet törenimizde anlattı. Bunlar bize üçer nüsha verildi.

- Bunları yaptınız mı?

- Gelince kaymakama ve jandarmaya gittim. Telefon istedim. "Veremeyiz, gizli kapaklı, şifreli işlerimiz olur!" dediler. Ben de "devletin neyi öğretmenden saklı ki! Bakan böyle dedi!" dedim. Bu işi, köyde jandarma karakolu kurarak çözdük, onların telefonundan yararlandık.

- Size de dalınıza ilişkin araç gereç verildi mi?

- Bir pulluk, bir çift öküz, bir inek, bir Bolu yapısı bir at arabası ve bir at verildi. İlk görev yerime Mustafa Yaldir Bey geldi, bunları bana aldı. Bir yıl sonra düzen değişti ve geri aldılar. Ondan sonra da her şeyin tadı tuzu kaçı!..

HİKMET FAİK TURGUT

1926 Eflani(Zonguldak) doğumlu. İlkokulun ilk üç sınıfını Bostancı Köyünde okudu. Daday (Kastamonu) Halitpaşa Yatılı Okulunda tamamladı (1937). Üç yıl aradan sonra 1941'de Gölköy'e girdi, 1945 Aralık ayında bitirdi.

Göreve Daday (Kastamonu) Selalmaz'da başladı. Ardından Eflani Mülazım ve Bostancı İlkokullarında çalıştı. Daha sonra Karabük Yenişehir İlkokulunda 6 yıl çalıştıktan sonra Safranbolu İlköğretim Müdürü oldu. 1971'de emekliye ayrıldı.

Telefonu: (0372) 712 07 88

Adresi: Bağlarbaşı Kültür Sitesi, B Blok, No 1, Safranbolu / Zonguldak

- Gölköy'ü nereden duydunuz. nasıl gittiniz?

- Daday Halitpaşa Yatılı Okulunu bitirmiştım. Gölköy'de öğretmen okulu açıldığını babam duymuş. Beni götürdü, oraya kaydettirdi. Yıl 1939... Müdür Süleyman Edip Balkır. Gölköy'de eğitim kursu var. Orada beşinci sınıfı bir daha okudum, bir diploma daha aldım. Yaz tatiline çıkarken "güzün gelin, öğretmen okulu bölümü yeni açılacak, sizler bizim asil öğrencilerimizsiniz" dediler. Güzün gittim, bu kez de kaydımın olmadığını söylediler. Açıkta kaldım. Ağlayarak köye döndüm. O ara babam da öldü. Bir yıl gezdim. Bizim arkadaşlardan biri öğretmen kursundaydı. Ona bir mektup yazdım. Benim mektubu Eğitimbaşı Mehmet Tuğrul'a vermiş. Mektupta Gölköy Uygulama Okulunu bitirdiğimi, babamın öldüğünü, çalışmak için İstanbul'a gitmek zorunda olduğumu anlattım. Mehmet Tuğrul mektubu okuyunca evraklarımı araştırmış ve bulmuş. Kurstaki o akrabamıza "hemen çağır, gelsin!" demiş. Mektubu alınca, çarıkları çektiğim gibi koşaradım Gölköy'e ulaştım. Mehmet Tuğrul beni birinci sınıfa kaydetti. Benden dört ay önce başlayanlarla beraber sınıfı geçtim. Sonra Mehmet Tuğrul'dan öğrendiğime göre, benim evraklar oradan nasılsa Bolu Öğretmen Okuluna nakledilmiş. Orada yatılı okuyacaktım!

- Süleyman Edip Balkır'ı çok az kişi tanıyor. Nasıl bir adamdı?

- İri yarı! İşi bilen, öğrencisini ve okulu çok seven bir adamdı. Dersimize girmede.

- Hangi öğretmenler sizde iz bıraktı?

- Bizleri en çok Zühre Esin etkiledi. Okuma zevkini veren de odur. Bir kitabı alır, dersinde okutur, bölüm bölüm çözümler, sonra sentezini

yaptırırdı. Böyle çok kitap okuduk. Özdemir Coşkuner de iz bırakanlardandır. Derste kendini unutturdu. Anlatırken hem biz, hem de kendisi tarihi yaşardık.

- Kütüphaneniz var mıydı?

- Vardı, Bakanlık, klasikleri çevirtmişti. Kütüphane klasiklerle doluydu. Her öğrenci haftada bir kitap okumak zorundaydı. Sürekli okurduk. Klasikleri devrettik.

- İş dallarına da değinelim?

- Ben inşaatçıydım. Tuğla kestim, kireç süzdüm, harç kardım, sıva yaptım... Yapmadığım iş kalmadı. Devlet, başımıza sadece öğretmen vermişti, o kadar!.. Okulumuzu kendimiz yaptık, yarattık. İnşaatçı Mahmut ve Yakup beyleri hep konuşuruz. O zaman yaptığımız fırın bile şimdi kullanılıyor. İki yıl da Hasanoğlan'a inşaat yapmaya gittim...

- Ne zaman?

- 1943 ve 1944'te. Ekte kırk kişi kadar vardık. İşi bir ayda bitirdik. Bitirince, ilk yıl İzmir'e; ikinci yıl da Hatay'a gezi yaptık. Emrimize vagon veriliyordu. Biz nerede konaklarsak, vagon da orada kalıyordu.

- Meslek dersleri öğretmenlerinizin verdikleri yeterli oldu mu? Öğretmenliğe başlayışta güçlük çektiniz mi?

- Enstitünün dördüncü ve beşinci sınıflarında yaptığımız birer aylık uygulamalarda aşağı yukarı her şeyi öğrendik. Eğitim yöntemlerini okulda almıştık. Yönetim işlerini de uygulamada pekiştirdik. Dördüncü sınıfta gittiğimiz Şeker Fabrikası yanındaki Oğul Köyü Okulunu hiç unutamam...

- Unutmadığınız bir anınızı anlatır mısınız?

- Genellikle çok olumlu ve çok olumsuz anılar bellekte kalıyor. Olumsuz bir anımı anlatayım: İkinci Dünya Savaşı bütün hızıyla sürüyordu. Bir akşam dersanedeyiz. Arkadaşlar nereden buldularsa patates getirmişler ve kömür sobasındaki ateş azıcık geçtikten sonra sobaya doldurmuşlar. O arada WC'ye çıktım. Baktım ki, nöbetçi öğretmen Mahmut Bey geliyor, koştum; arkadaşlara haber verdim. Herkes sobaya hücum etti, patatesleri kapıştı. Mahmut Bey içeriye girdi. Şöyle bir masaların altına baktı, bana döndü: "Sen tahtaya çık!" dedi. Çıktım. "Önümden kaçan sen miydin?" dedi. "Değildim" dedimse de, iki tane salladı ve masanın altına doğru kaydım. Sonradan anladım ki, giydiğim beyaz pantolon beni ele vermiş!

- Enstitüden çıkarken sanatınıza ilişkin araçlarla at, araba ve öküz verilmiş. Ne yaptınız bunları?

- Bu saydıklarınızı biz direk Gököy'den almıştık. O zamanlar Eflani Kastamonu'ya bağlıydı. Verilenleri 1950'ye kadar kullandık(!), sonra geri aldılar.

SANIYE UÇAK

1928'de Tosya'nın (Kastamonu) Aşağı Kayı Köyünde doğdu. İlkokulu köyünde okudu. 1941'de girdiği Gölköy Enstitüsünü 1945'te bitirdi.

7 yıl köyünde, 3 yıl da Aşağı Dikmende çalıştıktan sonra, 1953'te İstanbul'a atandı. Çeşitli okullarda çalıştıktan sonra 1978'de emekli oldu.

Telefonu: (0216) 360 86 07

Adresi: Ersoy Sitesi, Kadıpaşa Sok.
Işık Apt. 3/20, Erenköy / İstanbul

Ayaktakiler: Fatma İnce, Gülüzar Soy, Hamide koyungöz, Firdes Gözüaçık, Saniye Uçak, Hatice Uncu, Makbule Çeliker, Yaşar Yazıcı, Makbule Avcı, ?.

Oturanlar: Cavide, ?, Cemile kara, Pakize, Hikmet ve Mürüvet (1943)

- Gölköy'ü nasıl duydunuz?
- Bizim köyden rahmetli Hilmi Tanış daha önce Göl'e gitmişti. Babama mektup yazmış, "kız öğrenci de alıyorlar, Saniye'yi yolla" diye. Benim haberim yok. Beni Tosya'da imtihan ettiler, Firdes'le (Gözüaçık) ikimiz gittik. Zaten okumak istiyorduk.

- Nasıl gittiniz?

- 1941'in Nisanında kamyonla Kastamonu'ya gittik. Firdes'le benden başka Sait Hoca ve babası vardı yanımızda. Kastamonu Milli Eğitim Müdürü İrfan Alıcıoğlu bizi misafir etti, ertesi günü Göl'e kadar götürüp kaydımızı yaptırdı.

Makbule Avcı, Saniye Uçak,
Yaşar Yazıcı ve Nezihe Hamarat

- İlk günler uyum sağlayabildiniz mi?

- Önce istemedik. Ağladık. Şaşırdık maşırdık, sonra alıştık. Sınıflarımız hemen ayrıldı. Üstümüzü hemen giydirdiler. Yemeklerimiz iyiydi. Her şey verdiler. Öğretmen Evlerinde yattık. Sonra 4 Numara verildi. Yazın da ders yaptık.

- İş dersleri...

- İş derslerinde dokuma öğrendik, çorap ördük, dikiş diktik, ütü yaptık. Hatta, makineler öteki odada kilitliken bile, pencereden girip, çalıştırıyorduk! Öğrenmek istiyorduk. Zevkle ayağımızı çevirirdik.

- Ali Doğan Toran üzerine ne söyleyeceksiniz?

- Nur içinde yafsın. Bize hem ana, hem babaydı. "Hatalarınızı affettim, artık yeni hata işlemeyin!" derdi. Kimbilir ne hatalar işledik.

"Her şeyinizi bana söyleyin, ben buradayken üzülmeysin, korkmayın, çekinmeyin, çalışın!" derdi. Benim babam 35 yaşında öldü. Anneme başsağlığına köye geldi Ali Doğan! Annemi çağırırdı, "kızını mezun edip, bu köye tayin ettireceğim!" dedi. Mezun olur olmaz da köye tayinim yapıldı!..

- Köyde zorluklarla karşılaştınız mı?

- Karşılaştık. Köylü bizi yadsıdı. "Bunlar da öğretmen mi? Bunlar dünkü çocuk!" gibi şeyler söylediler.

- Size araç gereç verildi mi?

- Bana bir dikiş makinesi verdiler. Bir inek verdiler. Başka bir şey vermediler. İneği de geri aldılar!..

Fatma Ceylan, Firdes Gözüaçık,
Döndü ve Saniye Uçak

SAĞLIK KOLU ÇIKIŞLILAR

MUSTAFA GÜLER

1928'de Devrekâni'nin (Kastamonu) Ahlatçık Köyünde doğdu. İlkokulu 1944'te Şenlik'te bitirdi. O yıl girdiği Gökçöy'den 1947'de sağlık koluna geçerek Hasanoğlan Köy Enstitüsüne gitti. 1949'da sağlık memuru olarak yaşama atıldı.

Devrekâni İlçesi, Ahlatçık Köyler Grubu sağlık memurluğuna atandı. Sonra Karamürsel (Kocaeli) İlyasbeyli Köyler Grubu sağlık memuru, Konya Ereğli Merkez sağlık memuru, İnebolu Meset sağlık memuru oldu. Daha sonra Ağlı, Kastamonu ve Devrekâni hükümet tabipliklerinde memur olarak çalıştı. 1981'de emekli oldu.

Telefonu: (0366) 638 11 25)

Adresi: Kurtşeyh Mah. Bayram Sok. 10, Devrekâni/Kastamonu

- Göl'e gidişiniz nasıl oldu?

- Benden önce ğiden arkadaşlarıma imrendim, ben de gittim.

- İlk yılınız yapı işlerinde mi geçti?

- Evet, evet! Tuğla kestik, bahçivanlık yaptık, hayvan güttük, arabalarla Devrent denilen yerden taş çektik. Her türlü işçilik yaptık.

- Sonra da bir dala ayrıldınız...

- Ben demirciliğe ayrıldım. Teneke işleri ve özellikle soba yaptık. Öğretmenimiz Osman Bayram'dı. Tesfiye, lehim, eğeleme işlerini öğrendik.

- En çok beğendiğiniz bir öğretmenin var mıydı?

- Hepsini de severdim. İçlerinden en çok matematikçi Hayrullah Yalçın'ı unutamam. Cideliydi. İyi öğretirdi. Hilmi Bilginer de alanında güçlüydü.

- Dayak yediniz mi?

- Mehmet Yılmaz'dan yedim. İlginç bir nedeni vardı...

- İlginçliği neydi?

- Efendim, biz köyden gitmişiz. Çok şeyi bilmiyoruz. Yazılı yoklama vardı. Ben, "yazılı"nın ne demek olduğunu hiç bilmiyordum. İlkokulda görmemişim. Kâğıtları kalemleri çıkardık, adımızı, soyadımızı yazdık. Ben, "yazılı yoklama" deyince, kitaba bakılıp da yazılacak sandım. Bilmiyorum ki.. Öğretmen başıma geldi, "kalk!" dedi. Kalktım. Bana iyi bir tokat yerleştirdi. Bir de "sıfır!" diyerek sınıftan attı. Çıktım. Sürekli ağladım. Bu adam beni niçin dövdü? Hem "yazılı yoklama yapacağız" dedi, hem de yazarken dövdü!.. "Kopya" olduğunu yine de anlamamıştım! Birkaç gün sonra, "yazılı"nın ne demek olduğunu arkadaşlarımdan öğrendim. On beş-yirmi gün sonra aynı öğretmen, "bu dersi kim anlatacak?" deyince, "ben!" dedim. Hicivle karışık "anlatırsın, anlatırsın!" diyerek beni kaldırdı. O sordu, ben anlattım. "Otur! 8!" dedi. Daha sonra bir derste daha kalktım, 6 aldım ve paçayı sıyırdım...

- Sağlık koluna geçme nedeniniz ne oldu?

- Niye geçtiğimi ben de bilmiyorum. Üçten dörde geçerken bütünlemeye kaldım. Köyden sınava gittim, Gölköy'e vardığımda sağlık kolu için sınav açıldığını duydum. Bütünlemeye gelenlerden çoğumuz girdik. Atatürk'ün Kurtdereli'ye mektubu soruldu.

- Neden Hasanoğlan'a yolladılar?

- Gölköy'deki sağlık kolu o yıl kaldırılmıştı. O nedenle gittik.

- Öteki enstitülerden gelenlerle Gölköylüleri karşılaştırmıyorsunuz?

- Kültür derslerinde olsun, öteki derslerde olsun, Gölköylüler öteki enstitülerden gelenlerden daha başarılıydı. Bir de Düziçi'nden gelenler başarılıydı.

- Derslerinize giren doktorlar nereden geliyordu?

- Ankara'nın çeşitli hastanelerinden geliyorlardı. Kültür derslerimize de Hasanoğlan'ın öğretmenleri girerdi.

- Siz, sağlık müdürlüklerine bağlı olarak çalıştınız. Ancak, köy enstitülüsünüz. Toplumda "hocam" diyenler de olmuştur. Siz kendinizi öğretmen olarak da duyumsuyor muydunuz?

- Biz öğretmenliğe daha yakınız. Aynı kökenden gelen insanlarız. Meslekte de öğretmen arkadaşlardan kopmadık. Öğretmen lokallerine giderdik. Şimdi de gidiyoruz. Emekli bir sağlıkçı olarak, yakın çevrem öğretmenlerden oluşuyor. Daha çok köy enstitülü öğretmen havası var. Üstelik ilk üç yıl öğretmenlik bilgileri aldık. Mustafa Yaldır'ın anlattıklarını nasıl unutabilirim?

- Meslekte, enstitüler dışında başka okullardan gelen sağlıkçılarla beraber oldunuz. Kim daha başarılıydı?

- Enstitü kökenliler her yönden başarılıydı. Başarımız, aldığımız kültürden ve yetişme biçimimizden kaynaklanıyordu...

MUZAFFER ÖZDEMİR

1931'de Bartın'ın Kızılelma Köyünde doğdu. İlkokulu 1941'de Akbaba Köyünde bitirdi. O yıl Gölköy'e girdi ve 1946'da bu okulun sağlık kolunu bitirdi.

Akbaba Köyleri Grubu sağlık memurluğu görevine atandı. Daha sonra Kırşehir Merkez ve Kaman'da çalıştı. Ardından Bartın Hükümet Tabipliğinin "Anteri-Bakteri Teşhis Ünitesi Laboratuvarında çalıştı. 1977'de emekli oldu.

Telefonu: (0378) 254 30 79)

Adresi: Kızılelma Köyü, Bartın

- Gölköy'e gidişinizi anlatır mısınız?
- İlkokulda Nuri Yılmaz adında bir öğretmenimiz vardı. Göl'e parasız öğrenci alındığını söyledi. Ben, sınıfta sevilen bir öğrenciydim. Bartın İlköğretim Müdürüne başvurduğum. Gezici başöğretmen bizi sınav yaptı. Kazandık. Bir süre sonra okuldan çağırdılar. Bir Temmuz günü Kokaksu'dan trene bindim. Elimde ağaçtan bir asker bavulu vardı. Çankırı'dan gece 11'de, bu kez ağaç şaseli bir otobüse bindik. Otobüsün koltukları da ağaçtandı! Sekiz saatte Kastamonu'ya indik. Göl'e vardım. Sınıf geçirilmesine bir ay varmış. Bir aylık ders sonunda sınav yaptılar, kazandım. Böylece, bir ayda ikinci sınıf öğrencisi oldum!

- Önce bir kola ayrıldınız...

- Evet. Ben marangozluğa ayrıldım. Önce den bir ay harç kardık, tuğla harmanında tuğla kestik, fırınladık ve inşaatlarda tuğla, çivi... taşıldık.

- Tuğla harmanı yakın mıydı?

- Olur mu? Okula 10 km. uzaktaydı. Kızlar dahil, sınıfça yürüyüş yaparak giderdik. Bir kez gidince de, gece gündüz bir hafta orada kalırdık. Çadırlarda yatıp kalkardık.

- Ali Doğan Bey de ara sıra tuğla harmanına gelir miydi?

- Onun bir faytonu vardı, atlar gelirdi. Otoriter bir müdüdü. Tarlada öküzlerle çift sürerken de ara sıra damlardı.

- İyi çift sürenlerden miydiniz?

- Evet, evet... İyi çift sürerdim. Ama çiftçilikten daha çok Çorumlular anlardı. Bir gün ben çift sürerken Ali Doğan Bey gelmiş, başıma dikilmiş, beni seyretmiş... Beğenmiş olacak ki, "sen Çorumlu musun?" diye sordu! Onun gibi bir müdür hiçbir okulda görmedim.

- Marangozlukta neler yaptınız? Ekibe gittiniz mi?

- Öğretmenler ve ustaöğreticilerle bu dalda her tür iş yaptık.

Hasanoğlan'a ekibe de gittik. Oradaki revir binasını biz yaptık. Başımızdaki öğretmen bir yandan inşaatı yönetti, öte yandan da yerde bize çatı kurdurttu. Orada çalışan öteki enstutülülere bu yöntemle fark attık. Onlardan üç-beş gün önce ve birinci olarak binamızı bitirdik.

- "Ali Doğan Bey otoriterdi" diyorsunuz. En çok ondan mı

korkardınız?

- En çok Ali Doğan'dan değil; eşi Şaziye Toran'dan korkardık. Bizim

dersimize gelmedi ama, ondan korkmayan yoktu. Oysa dövmezdi. Bakışları adamı öldürürdü. En çok sevdiğim ise Özdemir Coşkun'er'di. Tarih ve coğrafyaya gelirdi. Onun dersini dinleyip de anlayamayan olmazdı. Bana "Bartın'ın hangi ormanları ünlü?" diye sordu.

Bilemedim. "Bak, Karadere Ormanlarını bilmiyorsun!" diye kızdı.

Öğretmenlerin hepsi de öğrencilerle ilgilenirdi. Birbirlerine öğrencilerin durumlarını sorar, öteki derslerden ne durumda olduğumuzu öğrenirlerdi.

- Okuma-yazmaya da özendirirler miydi?

- Hem de çok... Oysa çok kitabımız da yoktu. Bu yönde Rûveyda Esin'in çabalarını anmalıyım.

- Siz Gököy'deyken Hakkı Tonguç ile Hasan Ali Yücel gelmiş

olmalı...

- İkisi de geldiler. Büyük alanda tören yapıldı. Konuştular.

İnanırdıcı, güvenilir kişilerdi. Bir baba, bir abi geliyor gibi sevinirdik. Konuşmaları, hareketleri ile tam bir baba gibiydiler. Öğrencileri çok

severlerdi.

- Sağlık kolunu isteyerek mi seçtiniz?

- Evet. Temizliğe karşı ilgim vardı. Sağlık kolunu seviyordum. Bu nedenle sınava başvurduğum. Hatta Şaziye Toran, "başarısız öğrencilerin sağlık koluna geçmeleri iyi. Okulu ancak böyle bitirebilirler. Sen niye geçiyorsun? Hem, sağlık memurunun bir evi bile olmayacak!.." demişti.

- Sağlık kolunu nerede okudunuz?

- Gölköy'de okuduk. Bu kolda 40 kişiydik. Aynı bir sınıftaydık. Sağlık kolu dersliğimiz vardı. Dersimize Göl'deki tek doktor gelirdi. Arada da at arabasıyla Kastamonu Devlet Hastanesine giderdik. Hastanedeki dersi, hastaların başında görürdük. Sonra yine Göl'de "kadın doğum doktoru" olan Şekip Arı bizlere ders verirdi. Kültür derslerine de enstitünün öteki öğretmenleri gelirdi.

- Sağlık kolu olarak ikinci ders yılında, birinci sınıfa öğrenci alındı mı?

- Alındı... Bizden sınıfta kalanlar da o arkadaşlarla okudular. Biz son sınıftayken de yeni öğrenciler alındı.

- Efendim, sağlık koluna alınanların bir bölümü Hasanoğlan'da okumuşlar. Siz ise Gölköy'de okumuşsunuz...

- Biz Gölköy'de sağlık kolunda okurken, bazı arkadaşlarımız da Hasanoğlan'ın sağlık koluna gitmişlerdi. Bizim devreden de isteyenler gitmişti. Bu arada bize de Beşikdüzü'nden 7 arkadaş geldi. Orada sağlık kolu yokmuş. Beraber Gölköy'ü bitirdik.

- Sağlık koluna ayrıldığınızda, Gölköy'de eğitimci adayları, öğretmen ve sağlıkçı olacaklar var. Aranızda bir ayırım yapılır mıydı? Örneğin, toplantılara herkes alınır mıydı?

- Genellikle ayırım yapılmazdı. Eğitimciyle pek ilgimiz olmazdı ama, toplantılara alınırlardı. Sağlıkçı olarak bizim, öğretmen olacaklardan farkımız yoktu. Yalnızca yatakhane ayrıydı. Üst kattaydı. Öteki alanlarda beraberdik.

- Sağlık kolunun yatakhaneliyle öteki yatakhaneler arasında temizlik açısından fark olur muydu?

- Genellikle olmazdı. Onlar da sağlıkçı kadar temizdiler. Temizliği zaten kendimiz yapardık. 50 kişilik bir yatakhane en çok 3 kişinin yatağı beğenilmeyebilirdi. Onlara da düzeltilir ya da temizlettilirdi.

- Diplomanızı hangi bakanlık verdi?

- Sağlık Bakanlığı... Bakanın imzası var.

- Anılara geçelim mi?

- İki anımı kısaca anlatayım: 1952 yılıydı. Yedeksubay olarak

Ankara'da bulunuyordum. Bir gün caddede yürürken arkamdan birisi sarıldı. Döndüm baktım, Ali Doğan Toran!.. "Nasılsın Muzaffer?" diye adımla seslendi. Aradan altı yıl geçmiş ve binlerce öğrencisinden biriydim. Konuştuk. Saygılarımı ilettim. "Ben Yargıtay'ın falanca yerindeyim, bir işin olursa doğrudan gel. Çayımı içmeye de beklerim!" dedi. Nasıl tanıyabildi, bilmiyorum. Oldukça duygulandım.

- İkinci anınız?

- Bu da emeklilik sonrasında. Bu köydeki sağlık ocağına bir doktor geldi. Bana, "sen iğne yapamazsın!" diye diretti. Ben hiç ilgilenmedim ve işimi sürdürdüm. Sonuçta beni mahkemeye verdi. Ömrümde ilk kez hakim karşısına çıktım. Diplomamı gösterdim. Savcı diplomamı gördükten sonra doktora döndü: "Yahu, sen bu adamdan ne istiyorsun? Bu diplomayı bakan vermiş!" dedi. Sonunda Ankara'dan soruldu. "Diplomasında yazılı bütün işleri yapar" diye, Sağlık Bakanlığından mahkemeye yazı gelmiş. Aklandık!..

- Efendim, siz Gölköy Enstitüsünden çıktınız. Sağlıkçı olarak çalıştınız ve emekli oldunuz. Kendinizi enstitülü öğretmen gibi duyumsatabiliyor musunuz?

- Yarı yarıya öğretmenim... Ama tam bir köy enstitülüyüm! Çalıştığım yerlerde hep enstitülüydüm. Ben de öyle duyumsadım, çevrem de öyle algıladı. Çokları bana "hocam" diye seslendi. Zaten üçüncü sınıfa kadar "öğretmen olacağım" düşüncesiyle okudum. Yine de kendimi daha çok öğretmen olarak görüyorum...

HAYDAR SARIOĞLU

1932'de Devrek'te (Zonguldak) doğdu. İlkokulu Gökçebe'y'de bitirdi. Gökköy'e 1944'te girdi, 1947'de sağlık koluna geçerek, öğrenimini Hasanoğlan Köy Enstitüsünde sürdürdü

Bartın, 'Tuzcular Köyünde "köy grup sağlık memuru" olarak göreve başladı. Ardından Yenice, Kokaksu, Cumayanı ve Filyos'ta çalıştı. 1967'de Sağlık Eğitim Enstitüsünü kazandı ve 1970'te bu okulu da bitirdi. Zonguldak Sıtma Savaş Bölge başkan yardımcılığına atandı. 1971'de Çankırı Sıtma Eredikasyon bölge başkanı olarak çalışmaya başladı. 1980'de Sıtma Savaş başkanlığı yaptı. 1986'da Zonguldak Sağlık Meslek Lisesi meslek dersleri öğretmenliğine atandı. 1987'de emekli oldu.

Telefonu: (0372) 253 16 68)

Adresi: Meşrutiyet Mah. Hoştepe Sok. 27/3, Zonguldak

- Gökköy'e girişiniz nasıl oldu?

- İlkokulun üçüncü sınıfına kadar sınıfın tembellerindim. 1943'te öğretmenimiz çalışkanlara, "sizi Göl'e okumaya yollayacağım" dedi. Ben sobanın arkasında oturuyordum. Başımı çevirip şöyle bir bakmışım! Öğretmen bana, "ne o, sen de mi gitmek istiyorsun?" dedi. Utandım, "hayır!" dedim. Ama Göl'e gitmek için çalışmalıyım. O yıl öğretmen de değişti. Çalıştım ve bir yıl içinde sınıfın çalışkan öğrencileri arasına girdim. Öğretmen, "sen, sen, sen... Kastamonu'ya gideceksiniz!" dedi. Ben de içlerimdeydim. 1944'te, dördüncü sınıftayken yola çıktık. Devrek'e kadar yaya gittik. Noterde senet yaptırдық. Bir hafta sonra, on bir yaşında bir çocuk, elinde ağaç çanta; sırtında torbayla tek başına trene bindi. Babam ölmüş, boyacılık yapmaya başlamıştım. Üzerimde boyacılık elbiseleri, ayağımda anamın topuklu mesisi vardı. Çankırı'da ağaç kasalı

otobüsü buldum. Şoförle konuşup yüklerimi koydum. Gece 11'de kalkacağı için biraz gezmeye çıktım. Döndüğümde otobüs yoktu!.. Ağlayarak, Çankırı içinde otobüsü aramaya başladım. Bir lokantacı ağlamamın nedenini sordu. Anlattım. "Gel burada garsonluk yap!" dedi. "Hayır, ben okumaya gideceğim" dedim. Koşarken PTT'nin önünde otobüsü buldum. Bindim ve bir daha inmedim! Gece saat 11'de yola çıktık. Uyudum. Uyandırıldığımda Kastamonu'ya indiğimizi anladım. İtfaiye erlerini polis sanarak Göl'ü sordum. İçlerinden biri beni ana yola kadar götürdü ve nasıl gideceğimi gösterdi. Hacorta yokuşunu yeni aşmışım ki, sıtma yakaladı. Orada kıvrılmışım. Birkaç saat sonra yoldan geçen birisi beni uyandırdı. Yardım etti, beraber Göl'e ulaştık!..

Haydar Sarıoğlu (solda),
Muharrem Subaşı ile (1944)

- Bu sıtma tutma olayıyla sağlıkcılığa geçiş arasında bir ilişki var mı?

- Bunlar birer rastlantı. İlgisi yok. Ben Göl'ün ilkokuluna gidiyorum, henüz öyle bir şey olamaz!..

- Siz de önce bir dala ayrılmışsınızdır...

- Marangozluğa ayrıldım. Bölümlerin en zayıfıydı. Bir yıl çalıştım, sonra sağlık koluna ayrıldım. Sağlık kolunda böyle dallar yoktu.

- İz bırakan öğretmenleriniz oldu mu?

- Rûveyda Bilginer... Sınıf öğretmenimizdi. Bilgiliydi. Bir kez dayak yedim. Müdür Hilmi Bilginer dövdü. Yemekten çıkınca tuvalete gittim. İçerde sigara içinler vardı. Dışarıda bir gürültü oldu. Hilmi Bilginer geldi. Benden yaşlı üç-

dört arkadaş benim bulunduğum kabine girdi. Bilginer hepimizi dışarı çıkardı. Herkese "hohla!" dedi. Sırayla dövdü. Ağladım, hanımına gittim. Sigara içmediğimi söyledim. Ondan da bir sopa yedim. Sınavla sağlık koluna geçerken de Mehmet Yılmaz'dan dayak yedim. Sınavda "solunum ve solucanlar"ı sordular. Ben, karaciğerden solunum yaptırmışım. Bana kızdı. Kâğıdı sınıfa getirdi, "sağlıkçı olacak adam, karaciğerden solunum yaptırıyor. Eşşeğle eşek!" dedi. Öteki sorulardan ve edebiyattan iyi puan

almışım ki, kazandım.. Öğretmenler, öğrencilerini sağlık bölümüne yollamak istemezlerdi. Başarılı olamayan; sınıfta kalacak olanları yollarlardı. Altı kişi kazandık ve Hasanoğlan'a gittik

- Sağlık koluna sonra geleceğiz, enstitüdeki okuma etkinliklerine ilişkin değerlendirmenizi alalım...

- Gölköy her şeyi vermiştir, resmiyeti verememiştir! Ben, vermediği konulara değineyim de, verdiği konular ortaya çıksın! Yazışma şekillerini, yönetim bilgilerini biz alamadık. Elbise ütülmesini, kravat bağlamasını bize vermediler. Biraz da yokluk yıllarından çektik. Çayı çanakla içer; içine eklemek doğrayıp da yerdik.. Zeytin, peynir zaten yok!..

- Sağlık koluna gelelim...

- Köy enstitülerinde 3'ten 4'e geçerken seçilen iki yıllık bir öğrenimdi. Ancak, bu kola ayrdılanlar Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsüne gider, oradaki sağlık bölümünde okurdu. Hasanoğlan'daki öğretmenlerimiz genellikle pratisyen hekimlerdi. O zamanki pratisyen hekimlerin verdiği dersleri, bugünkü sağlık meslek liselerinin öğretmenleri bile veremiyor. Okuldan çıktıktan sonra en az altı ay devlet hastanelerinde, sağlık ocaklarında ve dispanserlerde uygulama yaptırdılar. Sonra da, okuldan çıkış notu ile uygulama notu birleştirilirdi. "Sağlık memuru olabilir" notundan sonra diplomayı alabilirdik.

- Hasanoğlan'da enstitü öğretmenleri de derslere girerler miydi?

- Elbette. Kültür derslerine enstitü öğretmenleri girerdi.

- Siz diplomayı Gölköy'den mi aldınız?

- Sağlık koluna ayrılınca Gölköy'le ilişkimiz kesildi. Hasanoğlan'ın öğrencisi olduk. Diplomayı da Hasanoğlan verdi.

- Siz Hasanoğlanlı mısınız, Gölköylü mü?

- Aslında ikisi de var. Ama ben daha çok kendimi Gölköylü olarak hissederim...

- Gölköy'e ilişkin bir anınız vardır...

- Sağlıkla ilgili bir anımı anlatayım: Göl'de 1.200 kadar öğrenciyiz. 100-150 kişide uyuz var. Mevsimlerden yaz. Tarlalarda çalışıyoruz. Uyuz olanlar işten kurtuluyor. Uyuz olan Ali Soysal'dan -o da sağlık koluna geçti- gömleğini istedim, giydim. On dört gün sonra ben de başladım kaşınmaya. Uyuz oldum. İki gün keyifle yattım. Ondan sonra okul yönetiminin akli başına gelmiş. Uyuzların tümünü, ayrı olarak işin en ağırına sürdüler!.. Bizim gönüllü uyuzluk işe yaramadı, daha da kötü oldu. Pişman oldum.

SABRİ UĞUR

1926'da Bartın'ın Uğurlar Köyünde doğdu. İlkokulun ilk üç sınıfını, üç sınıflı Bartın Orduyeri'nde; 4 ve 5. sınıfları da İstiklal İlkokulunda tamamladı. 1938'de Bartın Ortaokuluna başladı. 1942'de orta ikinci sınıftan ayrılarak Gököy Enstitüsüne girdi ve 1946'da bu okulun sağlık kolunu bitirdi.

Kendi köyüne sağlık memuru olarak atandı. Bartın'da Arıt, Kozcağız; Devrek Tefen; Zonguldak EKI'de sağlık memurluğu görevlerinde bulundu. 1972'de emekli oldu.

Telefonu (378) 212 19 52)

Adresi: Köyortası Mah. İskele Cad.
86/2, Bartın

- İlkokulu kentte bitirmişsiniz. Zor olmadı mı?

- Köyüm Bartın'a 8 km'dir. Ben üç yaşındayken babam ölmüş. Köyde okul olmadığı için Bartın Orduyeri İlkokuluna başladım. Abimin yardımıyla, anam yetiştirdiği sebzeleri satarak benim okul harçlığımı, giysilerimi sağladı. 8 km'lik yolu çok zaman yürüdüm. Kendi çocuğu da okula gittiği için amcam, kışları bize Bartın'dan ev tuttu. O zamanki ilkokul üç sınıflı idi. 4 ve 5'i İstiklal İlkokulunda okudum.

- Atatürk'ün ölümünü anımsıyor musunuz?

- İyi anımsıyorum. Coğrafya dersindeydik. Daha sabah saatleriydi. Öğretmenimiz Rahmi Beye haberin nasıl ulaştığını bilmiyorum. Yalnız sınıfı susturdu, "çocuklar! Size çok acı bir haberim var!.. Atatürk'ü kaybettik!" dedi. Ağlamaya başladık... Bizi bahçeye çıkardılar. Müdür İhsan Açıkeren bir konuşma yaptı. Okulun tüm personelinin ağladığını anımsıyorum. Bunun dışında tören yapıp yapılmadığını anımsamıyorum. Şehir içine çıktığımda, halkın da ağladığını gördüm.

- Siz ilkökuldan sonra Gölköy'e gittiniz...

- Hayır, hayır!.. Bartın'da ortaokula başladım. Hatta ikinci sınıfa geçmiştim. Yıl 1942. Köyümdeydim. Evimizin önünden Bartın-Amasra yolu geçer. Bir ilköğretim müfettişi geldi. Okuma olanağı olmayan köy çocuklarına yardım etmeyi seven bir adammış. Kahvede oturduk, konuştuk. Çektiğim zorlukları anlattım. Hatta Bartın'a girerken ayakkabılarımı giydiğimi, oraya kadar yalınayak gittiğimi falan da anlattım. Bana, "seni bir okula yollarsam gider misin?" dedi. "Giderim!" dedim. Can atıyorum zaten... Kararlaştırdığımız üzere, ertesi günü müfettişle Bartın Maarif Memurluğunda buluştuk. Bana orada sorular sordular. Bazı formlar doldurtular. "Sen Kastamonu'ya gideceksin, orada öğretmen olacaksın. Biz seni yine çağırırız!" dediler. Çok sevindim.

- Ama siz kent ilkokulu çıkışlısınız, hem de ortaokuldasınız...

- Onun bir dümenini buldular herhalde... Ne yol bulduklarını da bilmiyorum. Yalnız, Göl'e varınca beni almak istemediler. Bu saydığın iki engel karşıma çıktı yani... Müdür Yardımcısı Ruhi Esin'e yalvardım. Babamın da olmadığını belirterek, geri yollamamalarını istedim. Böylelikle birinci sınıfa kayıt oldum.

- Azıcık geriye dönelim. Gölköy'e bu ilk gidişiniz nasıl oldu?

- Önce beni maarif memurluğuna çağırdılar. Muhtar olan amcamla beraber gittik. Oradan Amasra'ya geçtik. Tırhan Vapurunu bekledik. Vapur geldi, fırtınadan limana yanaşamadı. Bir hafta otelde kaldıktan sonra, vapurun ertesi seferinde binebildim. Vapura binerken anneannemin öldüğünü öğrendim. Amcam benimle İnebolu'ya kadar geldi, geriye döndü. İnebolu'dan bir yük kamyonuna bindim. 12 saatte Şekerköprü'ye indim. Göl'e giden bir at arabasına rastladım ve binerek okulu buldum. Amasralı öğrenciler beni aldılar, yatakhaneye yerleştirdiler. Sonra Eğitimbaşı Ruhi Esin'e gittik ve yukarda anlattığım zorlukları yaşadktan sonra kayıt oldum. Orada okurken 1943-44 yıllarında öğrenci başkanlığına seçildim. Fakat, Müdür Ali Doğan'ın hanımı ve Coğrafya Öğretmeni Şaziye Toran'la, nedense aramız açıldı ve bir türlü düzelmedi. Ters düştük. "Seni ben buradan mezun ettirmem!" dedi. Korktum. O arada, sağlık kolu sınavı açıldığını duydum. Şansım varmış. Bu kola ilk kez

öğrenci alınıyordu. 1944 başı idi. Çok istekli vardı.

- Neden çok istekli vardı?

- Çocukluk işte!.. Biraz da şu var: İnşaatlarda çalışıyoruz. Demirciyiz, marangozuz... Duvar örüyoruz, harç karıyoruz, bina yapıyoruz... Sağlık koluna ayrılırsak alıp götürcekler ve bu işlerden kurtulacağız. İyi ki, sınava yalnızca üçüncü sınıflardan aldılar ve on sekiz kişi kazandık.

- Yine geriye dönelim. Düşlediğiniz enstitü ile yaşadığınız enstitü arasında fark var mıydı?

- Oraya varınca, arkadaşlarımızı çalışıyor gördük. Elbiseleri işçi elbisesiydi. Önce yadırgadık. İlk akşam arkadaşlarım beni misafir gibi ağırlamaya çalıştılar. Ama yatak ottandı. Yastık da ottan!.. Bitmiş üç tane bina vardı. Öteki binaların hepsi inşaatta!.. Ben de çalışmaya başladım. Bu arada arkadaşlarımdan okulu bırakıp gidenler oldu. Enver adında bir arkadaşım vardı, o da kaçacaktı. O günlerde kalçasında çıban çıkmıştı, şu nedenle kaçamadı. Sonra o da sağlık memuru oldu. O çıban onu kurtardı, adam yaptı.

- Sağlık sınavını kazandıktan sonra ne oldu?

- Bizi Ankara'ya yolladılar. Can Bora adında sınıf öğretmenimiz vardı. Aynı zamanda Türkçe derslerimize girerdi. Bu öğretmenimiz ve doktorumuz başımızda olmak üzere yola çıktık. Ankara'da işi olan bir bayan öğretmen

T. C.
Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı No.: 275
Köy Sağlık Memurları Diploması

1926... yılında Bartın'da doğan Musa eşi Sabri Uğur Kocaeli Köy Enstitüsü Sağlık
kolunda Balıkesir Şehri içinde okuyan Teorik Derslerden ve Pratik İşleri Anadolularda, Sannetlik, Hastabakıcılık ve Faali Tathizat ve
tebbihattan yapılan harflardan sonunda iyi derecesiyle kazandıktan 9 / 7 / 1943 tarih ve 4459 sayılı Kanunun dördüncü maddesine
göre yalnız Köylerde çalışmak üzere parti buntları sebebiyle yapmaya yetkili ve 11 / Nisan / 1928 tarih ve 1219 sayılı tebaat ve
şuabesi San'atların ayrı işlerine dair Kanunun Üçüncü maddesi maddesine istinaden yazılı olanlara münhasır kalmak
üzere parti buntları sebebiyle ve istisnai hallerde ilk kademe yapmaya izah olmak üzere bu Diploma Üzeri Özne and işlediğinden sonra adı
gözetilmiştir. 21 Ocak 1948

SALIK VE SOSYAL YARDIM BAKANLIĞI

de bizimleydi. Bir kamyonla yola çıktık. Can Borā bizimle kamyonun üzerinde; doktorla öğretmen de şoför mahallindeydi. Hatta başka enstitülerden de öğrenciler gelmişlerdi. Samsun'dan, Doğudan. Onlar da kamyonun üstündeler. Bir ara fısıltı ile arkadan "buraya gel!" diye çağırdılar. Gittim baktım ki, ellerinde bir şişe şarap! Bardak da var. Meze olarak da Kastamonu'nun üryani eriği... İkinci Dünya Savaşı yılları ve üstelik ekmek de var! İlk kez içkiyi orada içtim. Çankırı'da kamyonun inerek trene bindik. Ankara Garında indik. Soğuk bir gündü. Elbisemiz çuhadan. Pantolonlarımız golf. Garda bizi gazinoya götürdüler. Tam gireceğiz, "buraya giremezsiniz!" dediler. Başımızda doktor ile Can Bey var ama, onların elbiseleri de aynı. Doktor, "ben doktorum, arkadaşım da bu grubun öğretmeni. Bu arkadaşlar da öğrenci. Girmemizin ne sakıncası var?" dedi. Yine "giremezsiniz!" diyerek diretiler. Gazinoda o zamanın Ziraat Bakanı varmış. Kalktı, güzel bir konuşma yaptı. "Bu arkadaşlar köy çocukları. Biz bunlara çok güveniyoruz. Çok iyi eğitim veriyoruz. Yarın bu arkadaşlar köylerine gidecekler, eğitim; sağlık hizmeti verecekler. Buraya giremeyecek kişiler varsa, onlar da sizlersiniz, bizleriz!.." diye yüksek sesle lokantadakilere konuştu. O zaman ortalık sus-pus oldu. Sonra Bakan bize döndü, "hoş geldiniz!" dedi ve hepimize çay ısmarladı...

- Ankara'da nereye gittiniz?

- Hasanoğlan'da bir hafta misafir olduk. Sonra bizim için hazırlanan Etimesgut'taki Gazi Yatılı Okuluna gittik. Nümune Hastanesinde staja başladık. Merkez Hıfzısıhha Enstitüsünün salonlarında ders gördük, çalıştık. Hıfzısıhha Enstitüsünün yanındaki Küçük Sağlık Memurları Okulunda da teorik dersleri aldık. Ama biz yine enstitü öğrencisiyiz. Kayıtlarımız da enstitülerimizde. Sınıf geçilecek ve diploma alacağımız yer de Gölköy!..

- Ankara'da ne kadar kaldınız?

- Ankara'da iki yıl kaldık. 4'ü ve 5'i Ankara'da okumuş olduk. Bu uygulama üç-dört yıl sürdü. 1950'ye gelmeden sağlıkçı yetiştirme işi kapandı.

- Notlarınız Ankara'da verildi, Gölköy'den diploma aldınız...

- Evet... Mezuniyet töreni için Gölköy'e geldik. Zaten arada gelip gidiyorduk. Göl'den hiç kopmadık.

- Gölköy'deki öğretmenleriniz içinde sizde en çok iz bırakan kimler oldu?

- Fransızca Öğretmeni Ayşe Hanım. Türkçe Öğretmeni Ruhi Esi'nin hanımı. Çok iyi eğitimciydiler. Hiç kırıcı sözleri olmadı. Ata Bodur da iyiydi.

- Bir de Aşık Veysel var...

- Bizim altı ay kadar öğretmenimiz oldu. Çok sempatikti. Onu çok

severdik. Halk müziği öğretirdi. Yanında bir de rehberi vardı. Onun da maaşı verilirdi. Veysel hepimize saz çalmayı öğretti.

- Nasıl öğretirdi?

- Veysel sınıfa girdiğinde, ilk iş olarak sazları akort ederdi. Karşımızda oturur, "mızrabı böyle vurun, tellere böyle basın!" diye açıklamalar yapardı. Nota falan yoktu. Önce Kastamonu türkülerini öğretti. Bizim repertuvarımız çok zengindi. Konservatuvar kadar zengindi. Yerel derleme yapanlar da vardı. Bakın şimdi anımsıyorum. Veysel gittikten sonraydı. Ben bir ud almıştım. Bir gün bu udu çalarken Hilmi Bilginer gelmiş, ben görmemişim. Udu elimden aldı, "bu Arap çalgısı! Arap çalgısını okulda çaldırtmam!" dedi. Udu aldı gitti, bir daha da vermedi!

- Cumartesi toplantılarına da değinelim.

- Meydanda herkes toplanırdı. Konuşma yaparlardı. Bizlere de söz verirlerdi. Ancak, öğrenci olarak çıkıp da "biz doymuyoruz, yemekler çok olsun, temiz olsun!" gibi bir şey söyleyemedik. Çekinirdik. Bu yüzden "tard" edilen arkadaşlarımız oldu.

- O yıllar İkinci Dünya Savaşı tüm şiddetiyle sürüyor. Savaşın okula yansması nasıl oldu?

- Yalnızca yeme-içmeye yansdı. Türkiye de savaşa hazırlık vardı. Bizim yemeklerimiz de az çıkardı. Ekmek ölçülü verilirdi. Kahvaltılarda patates, yumurta yedik, doymazdık. Ekmek verilmezdi!

- İlk maaşınız kaç liraydı?

- 24 lira... Öğretmen maaşıyla aynıydı. Yalnız, bize 30 lira da "gezi tazminatı" verilirdi. Böylece öğretmenleri hayli geçiyorduk...

1946 SONRASI ÇIKIŞLILAR

HÜSEYİN ACAR(*)

1928'de Ereğli'nin (Zonguldak) Ramazanlı Köyünde doğdu. Çaylıoğlu İlkokulunu bitirdi. 1943'te girdiği Gök köy Enstitüsünü 1948'de tamamladı.

Zonguldak İlinin çeşitli yerlerinde 30 yıl çalıştıktan sonra 1978'de emekli oldu.

Adresi: Bağlık Mah. Erd. Cad. Eser Sokak, 24/1, Ereğli/Zonguldak

İlkokulu bitirdikten sonra Zonguldak ve çevresinin alın yazısı olan maden ocağına girebilmek için mücadele verdim. Rahmetli babam madende çavuş olduğu için, yaşım tutmadığı halde, başkasının adıyla ocağa çalışmaya girdim. Fakat, gönlümdeki öğretmenlik ağır basınca, bu konuda girişimlerde bulunmak gereğini duydum. Babamın mühürünü kazıtarak ve çok değerli ilkokul öğretmenimin sayesinde Kastamonu Gök köy Enstitüsüne girebildim.

Bugünkü olanaklarla eğitim ve öğretim görseydik, profesör değil; ordinalyüs profesör olurduk.

Bir anımı anlatayım: İlköğretim Genel Müdürü Hakkı Tonguç, enstitüyü teftişe gelmişti. Okulun müzik öğretmeni Bedri Akalın, bir grup öğrenciye değişik parçalar söyletiyordu. Genel müdür kalktı, tüm öğrencilerin koroya katılmasını istedi. Bütün öğrencilerin aynı coşkuyla söylemeleri üzerine müzik öğretmenimizi tebrik etti.

Bir anım da şu: Bir 23 Nisan günüydü. Lapa lapa kar yağıyordu. Yemekhane nöbetçileri at arabasıyla odun getiriyorlardı. Beş kişiydiler. Çok üşümüşlerdi. Ellerinin donmak üzere olduğunu gördük, onları revire yollayarak, onların yerine geçtik ve onları donmaktan kurtardık.

Köy enstitülerinde yalnız eğitim ve öğretim görmedik. Sanat alanında da eğitim gördük ve iş dallarına ayrıldık. Okuldan aldığımız feyizle çalıştığımız köylerde örnek olduk. Köy enstitüleri kapatılmasaydı, yurdumuz çok daha yüksek duruma erişmiş olurdu.

Bana bu olanağı verdiğiniz için sizleri kutlar, saygılarımı sunarım.

*) Bilgiler mektupla alındı.

HAMDİ AKÇAOĞLU

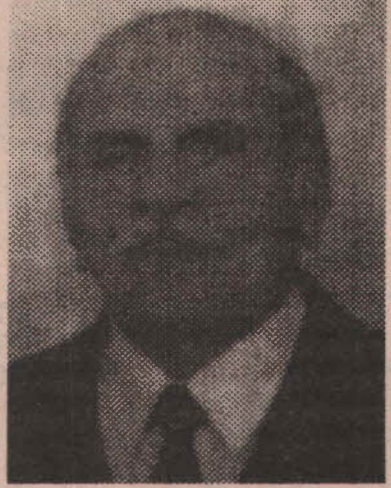
1931'de Araç'ın (Kastamonu) Çal Köyünde doğdu. 1943'te Pelitveren İlkokulunu bitirdi. Bir yıl Kastamonu Sanat Okulunda okuduktan sonra 1947'de girdiği Gölköy Enstitüsünü 1952'de bitirdi.

Devrek'in (Zonguldak) Eğerci Köyünde göreve başladı. 1955'te Araç'ın Karandı Köyüne atandı. Askerlik dönüğü Karabük Merkez Anayasa İlkokuluna atandı (1961).

Bu arada dışardan Gazi Eğitim Enstitüsü sınavlarını vererek resim öğretmeni oldu. Sonra sırasıyla Karabük Demirçelik Lisesi(1965), Gölköy Öğretmen Okulu (1969), Çorum Mecitözü Lisesi (1976), Safranbolu Lisesi (1977), Mecitözü Lisesi (1978), Gölköy Öğretmen Okulu (1980), Cide Lisesi (1980), Kastamonu 23 Ağustos Ortaokulu (1981), Çorum Alaca Lisesi (1981) ve Gölköy Öğretmen Okulunda (1981) çalıştı. 1982'de emekli oldu.

Telefonu: (0216) 358 08 73

Adresi: Göztepe, Dr. Erkin Cad. Bahar Apt. 2/17, Kadıköy/ İstanbul

- Gölköy'e nasıl girdiniz?

- İlkokulu bitirince Karabük Demir-Çelik Sanat Okulu sınavına girdim.

Sınavı kazandım ama hastaneden "sağlam" raporu alamadım. Karabük'ün kirli ve sıcak havasına dayanamıyordum. Çok zayıftım. Köye döndüm ve amcamın mahallebici dükkânına çirak olarak girdim. Köyümüzden biri Kastamonu Sanat Enstitüsüne yazılmıştı. Babama söyledim. Gönlü oldu ama olanaklar çok zayıftı. Vakıfın bir binasında yatıp kalkarak bir yıl Kastamonu Sanat Enstitüsüne okudum. Teknik resim ve fen derslerinden bütünlemeye kalmıştım. Yazın mahallebicide çalışmaya başladım. Bu arada Kastamonu milli eğitim müdürüne bir mektup yazarak durumumu anlattım ve yardım istedim. Milli eğitim müdürü, sanat okulu müdürüyle Gölköy Enstitüsü müdürünü de yanına alarak köye gelip beni buldu. Uzatmayalım, böylece Gölköy Enstitüsüne yazıldım. Yıl da 1947 oldu.

- Sınava girmediniz mi?

- Girdim. Okula varınca, yatacak yer kalmadığını söylediler. Sülüklü Oluk'ta bir handa yattık. Ertesi sabah okula geldiğimde, 2 Numaralı binanın önünde yeni gelenler dörderli sıraya girdik. Bizi, ilkokulda benden üç sınıf önce olan köylüm Adem Uysal sıraya geçiriyordu. Son sınıftaymış ve öğrenci başkanıydı. Beni en başa geçirdi ve aday numaram da "1"di. Dörder dörder sınava alındık. Türkçe, matematik ve tabiat bilgisinden sınav olduk. İlk dört kişiden yalnızca ben kazandım.

- Kazandığınızı sınavda mı öğrendiniz?

- Hayır. Sınavdan çıkanları İbrahim Uz'un yanına inşaata yolluyorlardı. Bir binanın ikinci katına harç ve tuğla taşıdık. Bir ara gözüm karardı, bir arkadaşımınla taşımakta olduğumuz bir "tezkere" tuğlayı yere devirdik. Okulda yatıyor ve yiyorduk. İbrahim Uz'un "harç!.." diye bağırmasından korktuğumuz için çoğu zaman işten kaçıyor ve yemek zamanları ortaya çıkıyorduk. Benimle sınava giren bir arkadaşım beni bulup, "müjde!.." dedi. Sınavı kazananların içinde müdür benim de adımlı okumuş. Bunu duyunca, Müdür Hilmi Bilginer'in evine gidip, kapının ziline bastım. Müdür çıktı. Durumumu sordum, "sen kazandın, git, saçlarını kestir!" dedi. Çok sevinmiştim. Resim dersini dört gözle beklemeye başladım. Resime tutkum vardı.

- Sizin girdiğinizde enstitü programları nasıldı?

- Biz sonradan farkettik. Bizim girdiğimizde bir geçiş dönemi yaşanıyormuş. Programlar iyiydi. İş eğitimi, tarım üretimi, hayvancılık, arıcılık ve meyvacılık ağırlık taşıyordu. "Kendi okulunu kendin yap" uygulaması azalarak da olsa yürürlükteydi. Enstitüde yetişen öğretmen adayının iş prensipleriyle yetişmesi ve üretken olması sürüyordu. Ancak, Şemsettin Sirer Hükümeti zamanında bu okulların programları istenmiyordu. Çünkü, köylünün uyanması, kalkınması istenmiyordu. Yücel ve Tonguç görevlerinden alınmışlardı.

- Sizin zamanınızda günlük yaşam nasıldı?

- Kalk kampanyası, etüt, sabah kahvaltısı, müzik ve oyunlar, iş ve ders saati (ilk 4 saat), öğle yemeği, milli oyunlar, ders ve iş saatleri (son 4 saat), serbestlik, kampana ile akşam etüdü, akşam yemeği, dinlenme, akşamın ikinci etüdü ve yat kampanyası.

- Siz de sanat dallarına ayrıldınız mı?

- Ayrılmadık. Bizden önceki ağabeylerimiz ikinci yılda demircilik, marangozluk ve inşaat dallarına ayrılmışlar ve dallarında birer usta olmuşlardı. Biz dallara ayrılmadan hepsinde çalıştık ama usta olmadık. Bizim başımızda öğretmenlerimizden başka ustaöğreticiler de vardı. Ustaöğreticilerin kimileri üstüste sınıfta kalan eski öğrencilerdendi. Bunlardan en ünlüsü inşaatçı İbrahim Uz idi ve bir öğretmen kadar sözü geçerdi. Okulun Ford kamyonunu çalıştıran Selahattin Yalçın ve elektrik

santralında çalışan Salim Balaban da eski öğrencilerdendi.

- Enstitüde başka ne gibi etkinlikler vardı?

- Çevre temizliği vardı. bu kavram 50 yıl önce enstitülere girmişti. Okulda spor da yapılırdı. Güreş, futbol, basketbol, hentbol, tenis, atletizm vb. yapılırdı. Yazın bir ay askerlik kampı programı vardı. Tüm öğrenciler bu kampa katılmak zorundaydı. Cumartesi günleri sınıfların eğlence programları vardı. Ayrıca okulun temsil kolu vardı, belirli zamanlarda temsiller düzenlenirdi. "Vurun Kahpeye", "Paydos", "Cimri" gibi oyunların oynandığını hatırlıyorum. Edebiyat öğretmenimiz Nihat Akyıl bize, okuduğumuz kitapların özetini çıkarttırır, okuma alışkanlığı kazanmamıza çalışırdı.

- Gököyde öğretmenken, bir tarih öğretmenini kürsüden indirdiğinize değinmişsiniz. Olayı yeniden anlatır mısınız?

- Bir 16 Mart öğretmenler gününde Gököy'de tören yapılıyordu. Salon ağzına dek doluydu. Önde vali ve milli eğitim müdürü de olmak üzere Kastamonu'dan gelen "seçkin" konuklar da vardı. Okulun tarih öğretmeninini kürsüden, köy enstitülerinin komünist yuvası olduğunu; kız öğrencilerin helalarda çocuk düşürdüğünü söylemeye başlaması üzerine kürsüye atlayarak, bu öğretmenin elinden mikrofonu kaptım ve "sen köy enstitülerini bilmiyorsun! Burada, bu okulda para babalarına hizmetkâr; ağalara çoban yetiştirilmiyordu. Adam yetiştiriliyordu!.." diye bağırdım. Salonu terkedip çıktım. Öğrenciler de peşimden salonu terkettiler. Ondan sonra da sürgünlerden surgun beğendim!..

19 Nisan 1949. İnönü Gököy'de (Hidayet Yılmaz, "Bir Dağ Başısın, Ak Saçın Alnında Bulutlar!" diye başlayan, Orhan Seyfi Orhon'un "İnönü" şiirini okuyor okuyor). Fotoğrafta, anımsayabildiğimiz öğretmenlerden İsmail Safa Güner, Hasan Keskin, Melahat Şenyıldız, Zübeyde Delibaş, Fatma Karataş ve Hafize Atabek görünüyor (İnönü'nün bu gelişi üzerine 7 fotoğrafı daha bundan sonraki sayfalarımızda bulacaksınız).

RECEP AYGEN*)

Çankırı'nın Kurşunlu İlçesi, Sarıalan Köyünde doğdu. İlkokulun ilk üç sınıfını amcası olan eğitimde okudu (1942). 4 ve 5'i Gölköy'ün hazırlık sınıfında tamamlayarak 1945'te birinci sınıf öğrencisi oldu ve 1950'de bitirdi.

Abana'nın (Kastamonu) Altıkulaç Köyüne atandı. Daha sonra Yemeli Köyü, Yakaören Köyü (Bozkurt) ve Abana Merkez Atatürk İlkokulunda çalıştıktan sonra 1979'da emekli oldu.

Adresi: Yüksel Apt. B Blok, 4,
Abana/Kastamonu

- Siz Çankırı'nın neresinden oluyorsunuz?
- Biz eskiden Kastamonuluyduk. 1947'de Çankırı'ya geçtik. Ben Kurşunluluyum.
- Demek ki eskiden Kastamonuluydunuz ve de Kastamonulu kaldınız.
- Bizim köyler şimdi de Kastamonu'ya geçmek istiyor ama geçemiyor.
- Şimdi Abanalısınız.
- Abanalı olduk. Çankırı'yı bilenimiz yok.
- Gölköy Enstitüsüne girişinizi anlatır mısınız?
- Kurşunlu'nun Sarıalan Köyündenim. Rahmetli amcam eğitmedi, bizi okuttu.
- Tam da savaş yılları, öyle değil mi?
- Dehşetli savaş yılları. Alman Harbi. Amcam bizi Gölköy'e götürdü. Müdür Ali Doğan benim için, "şunları alalım ama, bu yavru çok kelez, zayıf!" dedi. Gözlerimden yaşlar aktı. Amcam müdüre, "Müdür Bey, bu çocukların hiç biri de alınmasa gam yemem, ama bu çocuk yetim, ben bunun için geldim. Bu çocuk için ısrar edeceğim, size yalvaracağım. Bu yavruyu da alalım" dedi. Böylece okula alındık.
- Bayağı ilginç olmuş okula girişiniz.
- Bizi doğruca hamama yolladılar. Bir güzel yıkandık. Birkaç gün geçti

*) Recep Aygen'le Salim Yılmaz'ın yaptığı bu söyleşinin konumuza ilişkin bölümlerini Nisan 1992 tarihli Abana Gazetesinden aldık. Söyleşinin sonuna eklediğimiz, Ali Doğan Toran'a ilişkin anıyı, Recep Aygen bize mektupla yolladı.

geçmedi, biz okuldan kaçtık!

- Neden kaçtınız?

- Çocukluk işte. Şartlara uyamadığımızdan değil. O devirde karnın doyuyor da, daha ne istersin? Düşüncesizlik. Arkadaşların sözüne uyarak kaçtık. Dört kişiydik.

- Yeniden geldiniz anlaşılır.

- Yeniden geldik ve tüm gücümüzle çalıştık. Köydeki öğretmenli okulda ancak üçüncü sınıfı bitirmiştim. Bu nedenle hazırlık sınıfına girdim. Arada sınav yapıldı ve bir yılda iki sınıf geçtim ve 1945'te birinci sınıfa kaydoldum. Bir yıl da sınıfta kalarak 1950'de okulu bitirdim.

- Okulda düzen nasıldı?

- Askerlik gibi bir sıkıdüzen vardı okulda. Ama bu düzen çok sıkıcı değildi. Zamanla alıştık. Sabahleyin erkenden kalkılacak, beden eğitimi yapılacak, serbest okuma yapılacak, çoğu zaman beden de çalışılacak, akşamları eğlence yapılacak. Çok ayrı bir yaşam biçimi vardı enstitüde.

- Köy enstitülerinde sanat dalları da vardı.

- Marangozluk, inşaatçılık ve demircilik vardı. Kızların da dikiş ve dokuma bölümleri vardı. Her öğrenci bu dallardan birini seçerdi. Emekli olduktan sonra bile bu öğrendikleri sanatla para kâzananlara rastladım. Böylece, köy enstitüleri bizlere birer altın bilezik de takmıştı. Köylere gittiğimizde, okulların birçok eksikliğini kendimizin yapması öğretildi. "Okulun birçok işini kendin yapacaksın. Kiremit aktaracaksın, kapısını bacasını onaracaksın!" derlerdi.

- Tuğla harmanında çalışılacak...

- Tuğlamızı kendimiz keser, yapılarımızı kendimiz yapardık. Üç aylık yaz dinlencesinin de yarısını okulda çalışarak geçirirdik.

- Dinlence bir buçuk aydı demek ki...

- İlk yıllarda bir aydı, sonra bir buçuk aya çıktı. Ama ben bu bir buçuk ayı da çalışarak geçirirdim. O zaman yoksulluk diz boyu. İzine gidince, Tostyalı bir çanak çömlekçinin yanında çalışırdım. Günde bir liradan kalıpcılık yapardım. O zaman büyük paraydı bir lira. Bu paranın yarısını babama verir, yarısını da okul harçlığı yapardım. Savaş yılları. Üste yok başta yok. Herkes öyle.

- Kaç öğrenci vardı sizin zamanınızda?

- Hiç unutmam, öğrenci başkanıyım. 1.025 "mevcut" verdim. Hani sabahleyin alanda toplanırdık. Kızların sayısı 200'den çoktu. İş atölyesine sırada giderlerdi de, bayağı uzun kuyruk oluşurdu.

- Siz Gökçöy'de Aşık Veysel zamanında da bulundunuz mu?

- Veysel bize altı ay geldi. O çalardı, biz bakardık. Bize şiirler de okurdu. Sonra "komünistlik" suçlamasıyla onu okuldan uzaklaştırdılar.

- Bu suçlamalarla enstitüleri de kapattılar.

- Kapatıldılar. Önce Hasan Ali Yücel ve İsmail Hakkı Tonguç'u görevlerinden alıp yozlaştırdılar. Demokrat Parti gelince de kökten papattı. 60.000 köy enstitüsü çıkışlı öğretmen yurt düzeyine yayılmıştı. Bu yayılıştan Menderes çok ürktü. Oysa bu okulların amacı açıktı. Kent çocukları kent okullarından yararlanıyor. Köy çocukları da köy enstitülerinden yararlanacaktı. Geldikleri yere daha iyi uyum sağlayabilecekleri gerekçesiyle Yücel ve Tonguç bu okulları açtılar. Allah kana kana rahmet eylesin!

- Bir başınıza en çok kaç öğrenci okuttunuz?

- İlk görev yerim Altıkulaç'tı. Tam 110 öğrencim vardı. En büyükleri benim gibiydi. 17 yaşında kızlar vardı. "Ben bu 110 öğrenciyle ne yaparım?" diye korktum başlangıçta. Ama halk çok istekliydi okumaya. Biliyorsunuz, tek öğretmen beş sınıfı okuturduk. Bugün de durum pek değişmiş değil yal..

- Okula ilişkin bir anınızı anlatabilir misiniz?

- Okula henüz su getirilmemişti. Su varillerini nöbetçi sınıftan seçilen öğrenciler doldururdu. Su doldurma işi o hafta bize verilmişti. Erkenden kalktık, 2 Numaralı binanın arkasındaki varilleri doldurduk. Bu işi bitirdikten sonra kümeslerin önüne gidip, "fındık vurmaca" oynamaya başladık. Bu, küçük de olsa bir tür kumardı. Oyuna dalmıştık ki, kooperatifin yanından bir ses yükseldi: "Hiç kıpırdamayın!.." Döndük baktık ki, müdürümüz Ali Doğan!.. Yanımıza doğru yaklaşırken tüm vücudumuz tir tir titriyordu. Geldi, önce köylüm Lütfi'nin ayağına basıp azıcık haşladı. Sonra bana döndü, ayağıma basmak için bakınca, ayağımda ayakkabı bulunmadığını gördü, şaşırıldı. "Senin ayakkabıların nerede?" dedi. Ben de "senet"im olmadığı için verilmediğini söyledim. Ayağım çıplaktı. Ali Doğan hemen cebinden kâğıt kalem çıkardı, bir şeyler yazdı. Kâğıdı bana uzatarak, "git, bunu Agâh Beye ver, sonra gel beni gör!" dedi. Doğruca Ambar Memuru Agâh Beyin yanına gidip kâğıdı uzattım. Bana "çorçıl" ayakkabı, çamaşır, elbise ve çorap verdi. Bunları giyinip kuşandıktan sonra gittim, 3 Numaralı binanın önünde direktörümüz Ali Doğan'ı buldum. Şöyle bakıp beni gözleriyle yukardan aşağıya süzdü ve "bak, ne güzel olmuşsun!" dedi. Ali Doğan Beyin bu sözünde, sesinin tonunda, giyinmiş olmamdan dolayı duyduğum sevinç beniyle paylaştığını anlatan bir özellik vardı. O, suçluları bazen döverdi. Ancak, bağışlayıcı yanı her zaman daha ağır basardı. Bu olay üzerine o gün sınıf öğretmenlerini toplamış, "senet yokluğundan dolayı öğrencilere giyecek vermemezlik edemezsiniz. Senedi olmayanları da hemen giyindirin!.." demiş.

- Teşekkür ederim.

- Tüm enstitülülere ve enstitülere gönül verenlere saygılarımı, sevgilerimi sunuyorum...

HASAN CİN

1931'de Cide'nin (Kastamonu) Şenpazar Bucuğında (şimdi ilçe) doğdu. 1938'de Güneytekke'de başladığı ilkokulun 4 ve 5. sınıflarını Kuztekke'de (Şenpazar) bitirdi (1943). O yıl girdiği Gölköy Enstitüsünü 1947'de tamamladı.

İlk görev yeri Cide Harmangeriş Köyü İlkokuludur. Sonra sırasıyla Çatalzeytin Paşalı, Cide Kumluca; Cide Merkez Cumhuriyet ilkokullarında çalışarak 1979'da emekli oldu.

Telefonu: (0366) 866 17 63

Adresi: Yayladudu Sok. 11,

Cide/Kastamonu

- Gölköy'e başvuruşunuz nasıl oldu?
- Gezici başöğretmenler vardı. Nasılsa bizi buldular ve çağırdılar. Şenpazar'da kahvede, "Ben Gölköy Enstitüsüne gitmek istiyorum" diye dilekçe yazdırdılar. Sınav da bu, başvuru da bu oldu. Sanıyorum okul kayıtlarını inceleyerek başarılı öğrencileri seçtiler.

- GÖlköy'e nasıl gittiniz?

- Kastamonu'ya bizi gece götürdüler. Gündüz de yürüdük ama, çoğunlukla geceye rastladı. Bunun nedenini de şöyle yorumluyorum: Enstitüden kaçışlar oluyordu. "Yolu öğrenip kaçamamışlar" diye bizi gece götürdüler. Bu konuda, bizleri götüren babalarımıza bir şey dendi mi, bilmiyoruz. Gece Daday'da, "Yalakderesi" denen yerde bir değirmen odasında yattık. "İki gün sekiz saatte Göl'e vardık" derdi babam...

- İlk vardığınızdaki ders programlarınızı anımsıyor musunuz?

- Gittiğimizde ders diye bir şey yoktu. Dersler kış mevsiminde inşaatın yapılamadığı zamanlarda olurdu. Çoğu zaman gece bile beton döktük. Ağır iş derslerindeydi. İnşaatçılar inşaatı yaparken, biz marangozlar çatıyı yerde yapar, kurardık. Her parçaya numara verirdik. İnşaat bitince üzerine taşır, numaralarına göre monte ederdik.

- Herkes her işi yapar mıydı?

- Herkes boyuna göre işler yapardı. Birinci sınıflar bir düdükle sıra edilir, kısa, orta ve uzun boylular ayrılırdı. Sonra kimi İnebolu semeriyle tuğla taşır, kimi harç karar, ötekiler de başka bir işte çalıştırılırdı. İlk yıldaki iş eğitimi böyleydi. İkinci sınıfta sanat bölümlerine ayrıldıktan sonra o "düdük" öyküsü bitiyordu.

- Hangi öğretmenin etkisi sizde kalıcı oldu?

- Sınıf Öğretmenimiz Özdemir Coşkun'er'in... Bir de Ruhi Esin'in. Bu kişiler gerçekten eğitimciydiler. Bazıları da eğitimden çok uzaktaydı. Bir de Aşık Veysel'den söz etmeliyim. O durumuyla bizleri çok etkiledi. Cemal adında bir arkadaşımız elektrik çarpmasından ölmüştü. Veysel, ona bir ağıt yazıp besteledi. Anımsayabildiğim kadarıyla, "Elektrik tuttu, koyvermedi kolumu, / Nazlı annem beklemesin yolumu" diye giderdi.

- Hasan Ali ve Hakkı Tonguç GÖlköy'e gelmişler. Neler yaptılar?

- Meydanda öğretmen ve öğrencilere birer konuşma yaptılar. Hasan Ali heybetli idi. Hakkı Tonguç ise sadeydi. Tonguç'un giydiği pantolon Devrekâni bezinden, öğrencilerin giydiği cinstendi. Enstitüleri kuranların özellikleri işte böyleydi.

FAİK CİVELEKOĞLU*)

1929'da Kastamonu'nun Yaka Köyünde doğdu. İlkokulun ilk üç sınıfını eğitmeye; 4 ve 5. sınıfı da Gökçöy'de okudu. 1944'te birinci sınıfa kaydedildi. Gökçöy'ü 1950'de bitirdi.

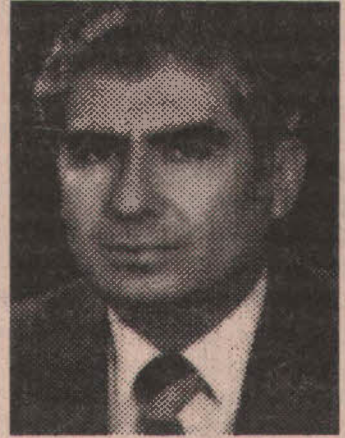
İlk görev yeri Azdavay'dır (Kastamonu). Sonra sırasıyla Kargı (şimdi Çorum) Pelitçik, Kastamonu Yaka, Çatalçam, Etyemez, Merkez Gazipaşa ve Kırkçeşme okullarında çalıştı. Zorunlu emeklilik kapsamında 1981'de emekli edildi.

TÖS ve TÖB-DER şubeleri kuruculuğu ve yöneticiliği yaptı. Kastamonu TÖS'ün yayın organı "Güneş" ile "Öğretmen" gazetelerinde yöneticilik ve yazarlık yaptı.

Telefonu: (0366) 214 82 43

Adresi: Cebrail Mah.

Simsar Sok.20, Kastamonu

İlkokulun ilk üç sınıfını kendi köyümde, bir han odasında, Eğitimci Ahmet Avan'da okudum.

Eğitmenimizin, "Eğitmen Kılavuzu" adında küçük bir kitabı vardı. O "sessiz olarak" okuduğunu sanırken, biz rahatlıkla duyardık. "Kitap açılacak... Resim incelenecek... Söyle, şöyle denecek... Şunlar yapılacak" gibi. Eğitimci demeden biz gerekeni yapardık. Eğitimci okulu bitirenlerin Göl'ün hazırlık sınıfına alınacağını duymuştuk. Öyle de oldu. Göl'ün hazırlık sınıfına girdim.

*) Bilgiler mektupla alındı.

Hazırlık bitince birinci sınıfa kaydoldum. İkinci sınıftayken bir gün Zonguldak İlinden, üstü açık bir kamyonla 15-20 kız geldi. Hayranlıkla bakmaya başladık. Arkadaşlardan birisi, "Faik bak, şu kız sana benziyor, onu sev!.." dedi. Artık bütün sınıf o kızı benim biliyor... Beraber top oynama fırsatı yaratıyorum. Adını da öğrendim: Emine Çılgın... Güzel ve temiz bir kız. Her yerde onu izliyor; gözlüyorum. Emine'nin bundan hiç mi hiç haberi yok. Tam iki yıl bu böyle sürdü. Bizim sınıftan Muharrem Kurt da Emine'ye bakmaya başlamış. Bu durumu öğrendim. Bir şey bahane ederek Muharrem'le dövüştük. Elimdeki pergelle elini kolunu kanattım. O da soba demirini kaptı, o sırada arkadaşlar ayırdılar.

Emine sınıfta kaldı ve bir daha okula gelmedi. Bu olanlardan Emine'nin hâlâ haberi yok. Muharrem'le yedeksubâyda aynı bölüğe düştük ve o zaman barıştık!

İleriki sınıflarda okulun futbol takımına girdim. Kaptan oldum. Masa tenisi ve voleybolu da çok seviyordum. Futbolda Cemal Öztürk de benden aşağı kalmazdı. Cemal'in dili hep dışarıdaydı... Dilini ısırdı mı, iki üç kişiyi çalimlayıp kalenin önüne inerdi.

Bir gün tüm öğrenciler öğle yemeğinde iken, biz Cemal'le 5 Numaralı binanın arkasında havaya top dikiyorduk. İnişinde de stop yapıyoruz... "Kim daha yükseğe çıkaracak?" diye iddia var. Bir ara benim teptiğim top, yatakhaneinin camını kırdı. Kimse de görmedi. Gidip, Marangoz Öğretmeni Mazhar Beyi buldum. "5 Numaralı yatakhaneinin camını kırdım. Ölçüsünü aldım, ödeyeceğim" dedim. Mazhar Bey, "doğru söylediğin için ödemen gerekmez, İsmail'le gidin, takın!" dedi. Bana birkaç çivi ile biraz macun verdi. Sonra bu yüce insanla yıllarca beraber oldum...

Yine son sınıf günleriydi... Müdür evinin karşısındaki yol kenarına fidan çukuru açıyoruz. Altı kişiyiz. Azıcık çalıştıktan sonra oturduk. Bir ara baktık ki, Müdür İsmail Safa Güner geliyor!.. Hiç istifimizi bozmadık, yanımıza yaklaşınca toparlandık. "Oturun!" dedi ve yanımıza, toprağın üzerine oturdu. "Beni görünce kalkıp çalışsaydınız, kızacaktım. Böyle yapmamakla iyi ettiniz. Ne zaman dinlenip, içinizden bir dürtü 'kalkın, çalışın!' derse, o zaman kalkarsınız!.." dedi. Az sonra kalktık ve zevkle çalışmaya başladık. İş eğitimine önem veren bu büyük insan, değerli eğitimci Güner ile yıllar sonra öğretmen örgütlerinde beraber olduk.

En çok beğendiğim öğretmenlere gelince. "Hemen hepsi" demeliyim... Ancak, hazırlık sınıfında Mediha Özaş, sonra Zübeyde Delibay, Fatma Karataş, Zühre Esin, Azmi Devrim, İsmail Safa Güner, Hasan Keskin... Bu öğretmenler öğrenciyi çok severlerdi. Okulda yetişen meyva ve sebzeyi biz tatmadan kendileri yemezlerdi. Başarımı daha çok Azmi Devrim'e borçluyumdur. "Oku, arkadaş okul.." dediği gözümün önünden gitmez!..

Ben, enstitünün iki devresini de yaşadım. 1946 sonrasının en belirgin

değişikliği programlarda oldu. İş kollarında dönüşümlü olarak çalışmaya başladık. Ancak, yaribuçuk bilgi ve beceri sahibi olabildik. Beraber ekip biçtiğimiz tarialar ekilmez oldu. Taşocağı ve tuğla harmanına gitmez olduk. Okulumuza sık sık milli eğitim bakanı ve ilköğretimin genel müdürü gelmez oldu. Öğretmen-öğrenci ilişkileri daha çok resmileşti. Üretici değil, tüketici olmaya başladık.

Okulu bitirdik, öğretmenlik yaptık, ama en iyisini... Öğretimle de kalmadık, sınıf dışına taşık. Dernek çalışmalarına Nuri Çelik Yazıcıoğlu'nun isteklendirmesiyle 1960'lı yıllarda başladım. "Kıdem ve başarısı nedeniyle merkeze alınan ilk öğretmen" oldum. İzcileri çalıştırdım. Öğretmenliğimin beğeni toplaması üzerine 1968 Program Taslağını uygulamak üzere Kırkçeşme Okuluna verildim. Gerek bu başarımla ve gerekse öğretmen arkadaşlarımla kurduğum dostluklar bu kez de göze batmaya başladı. Ancak, öğretmen arkadaşlarla kurduğumuz dostluk ve dayanışma sonucu birçok olaydan ceza almadan kurtuldum. Okulda "Minik Sepetçioğlu Ekibi" kurdum. Karayılan'ın oğlu Yılmaz ve Zurnacı Hasan Öztürk'ün katkıları ile Ankara'ya bile gittik. Sınıfımdan iki öğrencim Kastamonu ilinde şiir, kompozisyon ve masa tenisinde birinci oldu. Nermin Kaşıkçı da kompozisyonda Türkiye dördüncüsü oldu. 1981'de Eskişehir'de masa tenisinde Türkiye üçüncülüğünü aldık. Ne var ki, bunları yetiştiren ben, takdir alan hep başkaları oldu. Yardakçıların hallerine acı tebessümden başka ne yapılılabirdi?

Kendi kendimin dışında hiç "müdür" olmadım. "Vekâlet" bile vermediler! Ancak, halk beni hep müdür olarak tanıdı, sorunları olan önüme çıktı... Öğretmenlerin temsilciliğine gelince, durum hep değişik olurdu. Tayin komisyonu, il disiplin kurulu, ilçe seçim kurulu, eğitim şurası gibi yerlerde öğretmenlerce seçilen temsilci olarak görev yaptım.

Kastamonu öğretmen kuruluşlarının (sendika-dernek) "Öğretmen" ve "Güneş" gazetelerinde müdürlük; yerel gazetelerde de takma adla "fantazi" yazılar yazdım. Kastamonu Gazetesi sahibi Siyami Özel, benim yüzümden iki üç kez savcılığı boyladı.

Öğretmenler Derneği, TÖS, TÖB-DER'in yönetim kurullarının her kademesinde çalıştım ve her eylemine karıştım... Hayrettin Uysal, Fakir Baykurt, İsmail Safa Güner, Mustafa Üstündağ, Musa Uysal, Cemil Çakır, Burhan Birer, Avni Aytan, İsmet Yalçınkaya vb. eğitimcilerle beraber oldum. Hepsini en içten saygı ile anıyorum.

Kastamonu'da da Abdullah Baltacı, Nuri Çelik Yazıcıoğlu, Hasan Yücel, Turgut Kavraal, Osman Sarıkaya ve Mehmet Sazak'ın destekleri unutulmaz... Polis yıllarca beni, Mehmet Sazak sanarak izledi. Sazak Göl'de olduğu için, yazıları yerine ben ulaştırıyordum.

Kayseri Alemdar sinemasında az kalsın yanıyorduk. Her olayın ardından

beni "canlı" görenler (yakınlarım da içinde) şaşırıyorlardı. En azından içeri atılmayımdı.. Ağır cezada iki kez yargılandım ve aklandım. Sürülmekten, içeri atılmaktan, hatta ölümden hiç mi hiç korkmuyordum. Çoluk çocuk alışmışlardı artık... Ne güzel de gidiyorduk, başa çıkamayınca tuttular, "zorunlu olarak" emekli ettiler.

Emeklilik döneminde de enstitülü arkadaşlarla sıkı birlikteliğimiz sürdü. Birkaç yıl önce Kastamonu'da kuruluşlar arası voleybol karşılaşması düzenlenmişti. Eğitim Spor yenilmiş! Oysa Eğitim Sporda iyi oyuncular ve beden eğitimi öğretmenleri var. Bunların her biri de kendi başlarına liderler... "Benim dediğim, senin dediğin" deyince, sonuç yenilgi olacaktır. "Bu oyunu emekliler oynasa, sonuç böyle olmazdı" gibi sözler söylendi. Böylece, gençler ve beden eğitimi öğretmenlerinden kurulu Eğitim Spor'la emekliler arasında maç yapılmasına karar verildi. Gençler kendilerini "emin" gördükleri için bahse girdiler: Gençler yenerse biz bir kuzu; emekliler yenerse onlar iki kuzu yedireceklerdi.

Anlaşmamıza göre, herkes kendi oyununu oynayacak; yeni kurallara uyma zorunluluğu olmayacaktı. Hakem de beden eğitimi öğretmeni Mustafa Hancı'ydı.

Biz yaşlılar, dönemlerimizin en iyi; "çul top"la oynayan oyuncularını bulduk, takımı oluşturduk. Takım, Abdullah Börekçi'nin kaptanlığında Hakkı Kenan, İzzet Demirci, Selahattin Pelenkoğlu, Tevfik Taşçı ve ben...

Bizde oyun disiplini, görev anlayışı tamdı. Bir iki vurunca elimiz topa alıştı. Bizden tarafta hiç top kalmıyor, sayılar bizim oluyordu. Karşı taraf şaşırdı, birbirlerine düşmeye başladılar. Gençleri, set vermeden 3-0 yendik! Ne var ki, o gün bugündür bizim kuzular hâlâ duruyor. Biz yenseseydik, o akşam kuzu yenmişti. Aradaki "enstitü" farkı, oyunda bile böylece kendini göstermişti...

Enstitüyü, gençliğimizi, anılarımızı özlememek olanaksız. Ancak düşlerimizde görebiliyoruz. Çünkü, o okul yok artık. Öyle köyler yok. Her şey yozlaştı, dünya değişti. Çağ atladık, çamur atladık... Asfalt yollarda yürüyoruz. Geçmişe bakınca çok şeyin eksikliği acı acı sırıttıyor oysa...

Bir sonraki sayfada
söyleştığımız Osman
Çelenlioğlu (solda),
Murat Sinan'la (1949)

OSMAN ÇELENLİOĞLU

1933'te Eflani'de (Zonguldak) doğdu. İlkokulu Karacapınar Köyünde bitirdi. 1946'da girdiği Gölköy'ü 1950'de tamamladı.

Gerede (Bolu) Macarlar Köyünde göreve başladı ve orada 1 yıl kaldı. Sonra sırasıyla Safranbolu Haçlar Ebesi köyünde 3 yıl; Eflâni Gelicik köyünde 2 yıl ve Karacapınar Köyünde de 10 yıl kaldıktan sonra Eflani ilköğretin müdürlüğüne getirildi. Bu görevde 12 yıl kaldıktan sonra emekli oldu (1980).

1984'ten beri Fatih (İstanbul) belediye meclisi üyesidir. Burada hukuk işleri başkanlığı ve belediye başkanı yardımcılığı da yaptı.

Telefonu: (212) 532 01 26

Adresi: Balât, Mahkemealtı cad. 31/3, Fatih/İstanbul

- Gölköy'e nasıl gittiniz?

- Gölköy'den mezun çevre köylerde öğretmenler vardı. Onlara "Göl'den çıkma öğretmenler" derlerdi. Onlardan öğrendik. Her köyden bir öğretmen ve bir de sağlık memuru için iki öğrenci alınacağı köy odalarında konuşuldu. Bizim köyden kimse gitmemişti. Şubat ayıydı, kıştı. "Bu ayda gidilmez!" dediler. Annem hiç istemedi, "ben oğlumu Göl'e yollamam" diye feryat ediyordu. Ben ağladım, sızladım ve çok sevdiğimiz Emine Teyzeye yalvardım, o da annemi razı etti. Babamla at ile Safranbolu'ya yedi saatte vardık. Millî eğitim memurluğuna gittim ve Göl'e gitmek istediğimi söyledim. Nereden geldiğim soruldu ve bir defter açıp baktılar, "Karacapınar'da öğretmen yok, seni Göl'e yollayalım!" dediler. Kiminle gideceğim soruldu, "babamla" dedim. Babamı içeri aldılar ve "bu çocuğu Göl'e bırak!" dediler. Babam da "başüstüne!" dedi. Oradan çıkıp köye geldik ve sonra bir günde Daday'a, ertesi günü de Göl'e vardık.

- Atla mı?

- Atla.

- Sonra?

- Göl'e varınca babam sordu, 1 No'lu yapıya gitmemizi söylediler. Öğrencilerin hareketlerine ve kıyafetlerine bakıyorum, özeniyorum. Gittik, binanın önündeki direğe babam atı bağladı. Sonradan öğrendim ki, atı bağladığımız direk, bayrak direğiymiş! Bizi ikinci kata yolladılar. Orada Yardirektör Esin Bey'e başvurduğum. Bana, "ne işin var burada?" dedi, okumaya geldiğimi söyledim. Nerelisin?" dedi, "Eflâniliyim" dedim, köyümü

de söyledim. "Şimdiye kadar neredeydin?" dedi ama çıkardığı listeye de baktı. Sonra, "orada öğretmen yok. Sağlık memuru da yok. Fakat sen geç geldin. Şimdi git de seneye gel! dedi. Ben de "kar var, kış var, ben kalayım, gidemem, seneye kadar beklerim" dedim. "Olmaz!" dedi. Çıktım. Kapıda görevli, Daday'ın Akpınar köyünden, adının Ali olduğunu sonradan öğrendiğim öğrenci arkadaş durumumu sordu ve "müdüre git!" dedi. Alt kattaki Müdür Hilmi Bilginer'e başvurdum. O da baştan başlayarak sordu, telefonla konuştu ve "haydi git, öğrencisin!" dedi.

- Telefon vardı demek?

- Vardı. Daireden daireye telefon etti. Sevinerek indim, babama durumu müjdeledim. Yukarda tanıştığım Ali Ağabey, bana nereli olduğumu sordu ve "kooperatifte Ali Özdemir adında Eflânili bir arkadaş var, oraya git, o sana yardım eder!" dedi. Ben de Ali Özdemir'in yanına gittim. Özdemir kooperatifi kapattı, gittik, bana yatak; nevresim; çarşaf aldık ve 6 Numaradaki 1-B sınıfına geldik. Yatakhane orasıymış. Eflânili olduğum anlaşılınca öteki hemşerilerim de geldiler ve kaynaştık.

- İlk günleriniz nasıl geçti?

- Arkadaşlarla hep beraber yemeğe gidiyoruz, çalışmaya gidiyoruz, bahçede fidan çukuru açıyoruz, sabahları milli oyunlar var. Pek ders mers yok! Elbisem yok, numaram yok. Bir arkadaş öncülük yaptı bize, idare binasına gittik, "efendim, bizim elbisemiz yok, numaramız yok!" falan dedik. Eynimizde başımızda doğru dürüst bir şey de yoktu. O yaşa kadar da bir elbise giymek nasip olmamıştı. Ayakkabı da mümkün değildi. "Daha kaç gün oldu ki, elbise istiyorsunuz, numara istiyorsunuz, çıkın dışarı!" dediler.

- Kac gün oluyor geleli?

- 20 gün kadar.

- Sizin sınıf hep sonradan gelenlerden mi oluştu?

- Evet, hep sonradan geldik. Sonra bir aylık kadar olduktan sonra bize elbise de, numara da verdiler. Benim numaram 42 oldu. Recep adlı bir arkadaş da 100 numara verildi! Bu arkadaş İsmail Safa Güner zamanında başvurup, numarasını değiştirdiyse de "100 Numara" olarak kaldı.

- Numaralandıktan sonra düzene girdiniz mi?

- Ondan sonra bizi iki sınıfa ayırdılar ve iyi bir düzene girdik. Sınıf öğretmenimiz Zübeyde Delibay'dı. Akşam mütalaaları başladı. Yemekhanedeki yerimiz düzenli olarak gösterildi ve o tarihten sonra öğrenci olduğumuzu anladık.

- O yıl sınıfı geçebildiniz mi?

- Geçtik. İki ay kadar ders görmekle sınıf geçtik. Elbette sınav da olduk. İş de yaptık. Bahçe yapardık, su yolları yapardık, ağaç dikerdik, ineklere bakardık, arıcılığa bakardık, kum çekmeye giderdik. Sonra bizi

mesleklere ayırdılar, ben demirci oldum.

- Kumu nereden alırdınız?

- Şekerköprü tarafına giderdik. Herkes kuma gitmek isterdi. Nedeni de kamyona binmek! Çoğumuz o zamana kadar hiç kamyona binmemiştik. İzine bile yayan giderdik. Daday üzerinden Eflâni'ye 13 saatte varırdık. Bir gece tanıdık Dadaylı bir arkadaşta kalırdık. Kuma giderken, kamyonda şarkı türkü söylerdik.

- Kız arkadaşlarınıza nasıl davranıyordunuz?

- Kız arkadaşlarımız da bizim köylerimizden gelmişti. Yatakhaneleri ayırıydı. Dersanede ön tarafa otururlardı. Onların varlığının bize yararı olurdu. Şöyle ki, biz biribirimizle şaka ederken küfür edemezdik, kötü söyleyemezdik, utanırdık...

- Enstitüye su getirme işinde de çalışmışsınız...

- Hepimiz çalıştık. Kanal açılacak yeri sınıflara göre böldük. Herkes bir kazmacı bir kürekçi, payına düşen kanalı açtı ve böylece Gökçöy'e suyu getirdik. Öyle basınçlı bir suyu ki, en yüksek binamıza kadar kolayca çıkardı.

- Sizler yapı da yaptınız mı?

- Yapılarımızı da biz yaptık. Büyük sınıflar yapı işinde ustalaşmışlardı. Okulda birçok beceri öğrendik. Ben hiç unutamıyorum, ilköğretim müdürlüğüm zamanında öğretmen okulu mezunu bir öğretmenin "Eflâni İköğretim Müdürlüğüne" diye başladığı dilekçesinde, oturduğu sandalyenin çivilerinin çıktığını, muhtara söylemesine rağmen bir sonuç çıkmadığını, sandalyede oturamadığını yazdı. Yani eline bir çekiç alıp da çiviyi çakamayan öğretmenler yollandı bizim yerimize! Kendi içtiği sigaranın kül tablasını bile dökemeyen öğretmenler geldi. Köy enstitülü öğretmen cam kırılrsa camı takar, kapının kilidini değiştirir. Çocuğun çantası yırtılrsa, onu dikebilecek yetenekte yetiştirilirdi. Demircilik olsun, fidancılık olsun, hayvan bakımı olsun ne lâzımsa yapabılırdı. Ben öğretmen olduğum kendi köyümde tohumun verimli başaklardan derlenmesini öğrettim. Biz, zooteknik diye bir ders okuduk. Atlarda ruam hastalığının tehlikeli olduğunu bildiğim için görev yaptığım bölgelerde bu hastalığı önlemişimdir. Köy enstitülerinde komple bir insan yetiştiriliyordu. O dönemde kendi olanaklarıyla kalkınabilecek ülkelerden biriydi Türkiye. Daha sonra öğreniyoruz ki, Türkiye'den başka Japonya, Almanya ve İsrail de kalkınabilecek ülkeler arasındaymış. Bu sayılan ülkelerden yalnızca Türkiye hedefine ulaşamadı. Eğer köy enstitüleri uygulaması kesintiye uğramasaydı, İstanbul'a göç olayında böylesine kaos yaşanmazdı. Tarımın en iyisi, fidancılığın en iyisi, hayvancılığın en iyisi yapılacaktı. Tifo, tifüs aşuları zamanında yapılacaktı. Her köyde bir tarım memuru olacaktı. Anadolu'da geçimini sağlayan yurttaş, bu kalabalık; gürültülü; kirli şehirlerde ekmeğini aramayacaktı.

- Köy enstitüleri sizce neden kapatıldı?

- Politikacılar toplumu böldü!.. Köy ağası gibi, muhtar gibi nüfuslu-hatırlı kişilerin gittiği yerlere öğretmenin de gitmesi hazmedilemedi. "Bu filancanın oğlu, allah allah, bu geldi, bizim her işimize karışmaya başladı!" gibi bir hazımsızlık başladı. Politikacıların bize ters bakmasına bu hazımsızlık da eklenince, hedef köy enstitülerinin baltalanması oldu. Bizi çok kötü tanıttılar. Eğer politikacılar kendi çıkarları için köy enstitülerini baltalamasaydı, Türkiye bugünkü çıkmazlara girmeyecekti...

- Eflâni'de 12 yıl milli eğitim memurluğu yaptınız. Bu görevdeyken köy enstitülülüğünüzü belli edecek işler yaptınız mı?

- Ben, yalnız ilköğretim müdürü olarak oturup, öğretmenlerin getirdiği evrakları tastik eden; okul ihalelerini yapan bir memur olmaktan çıkmıştım. Köyden mahkemeye gelen yurttaş bile ilköğretim müdürlüğüne uğramadan köyüne dönmezdi. Ben halkı yola imrendirdim, kooperatifçiliğe imrendirdim, kavakçılığa imrendirdim, arıcılığa imrendirdim... Ben 12 yıllık zamanımda 46 okul yaptım. Bunun 22'si devletin ihalesiyle oldu, geriye kalan 26'sını da halkın katkısı ve halkın gücüyle gerçekleştirdim. Devlete büyük yardımcı olduk. Herkesin yüksek fiyatlarla yaptırdığı işi onda bir değerine yaptırdık. Köydeki taş yapanları, tuğla yapanları, kiremit yapanları toplayarak okul yaptırdım...

- Kooperatif çalışmalarından da söz ettiniz...

- EFKO'yu (Eflâni ve Çevresi Köyleri Üretim, Tüketim, Pazarlama Kooperatifi) kurduk. Önce Eflâni'deki canlı hayvanların beslenip pazarlanmasını düşündük. Fakat bu girişimimizi, bölgenin tacirlik yapan hatırlı kişileri engelledi. Sonra TARİŞ gibi kuruluşlarla anlaşarak halka ucuz tüketim malları pazarlamayı düşündük. Bu sefer de esnaf-tüccar sınıfı rahatsızlandı. En sonunda bölgemizdeki sütleri toplayarak peynir yaptık. EFKO bugün de ayakta..

- Siz emekli oldunuz ama yine çalışıyorsunuz. Fırıncılık işine nasıl girdiniz?

- Dört oğlum var. Okutuyordum. Para yetişmediğinden, çocuklar yazları fırınlarda çalıştılar. Fırıncılığı böyle öğrendik.

- Fırıncılıktaki durumunuz nedir?

- Şimdi İstanbul'da kendi mülkümüz olan üç tane ekmeğin fırını var. Ben fıırıncılıkta da iddialiyim. En temiz ekmeğin, en kaliteli ekmeğin ve gramajı eksik olmayan ekmeğin çıkarmak iddiasındayım!

- Bu konuda da kooperatif kurdunuz mu?

- Elbette. Fatih Ekmeğin Fabrikası ve Unlu Mamulleri Üretim ve Pazarlama kooperatifini kurdum. Bir yapı aldık. Bu kooperatif şimdi çalışıyor. Ayrıca İstanbul Fırıncılar Derneğinin ikinci başkanlığını yaptım. Bergama'da bir salça fabrikasını üretime geçirdim...

- İsterseniz, Gölköy üzerine bir anı ile bağlayalım...

- Dördüncü sınıftaydık. Edebiyat dersindeyiz. Zehra Öğretmen Fuzuli'den bir beyit okudu. Sonra Kâmil Arkadaşımızın dersi izlemediğini farkedince, "Kâmil, kalk bakalım, oku bu beyiti!" dedi. Kâmil de, "öğretmenim, ben Fuzuli'den, Şeyda'dan anlamam! Bana Türkçe anlat!" dedi. Öğretmen: "Karşı mı geliyorsun? Bu ne demek?" Bunun üzerine Mustafa Çalışkan Arkadaşımız da "efendim, doğru söylüyor, biz Türkçeyi mi öğreneceğiz, Fuzuli'yi mi? Ne biçim öğretmensiniz! Bize Türkçe öğretin, Türkçe konuşun" deyince ortalık karıştı. Öğretmen ağlar durumunda sınıfı terkedip gitti. Biz de dışarı çıktık. Biraz sonra geri dönünce, içerden Müdür İsmail Safa Güner'in sesi geliyordu. Müdürü çok saydığımız için içeri girmeye utanıyoruz. Sonunda birimiz kapıyı vurduk. Müdürün "gel!" sesinin ardından girdik. "Osman, Murat neredesiniz? Oturun bakalım!" dedi. Oturduk. Herkesin önünde bir kâğıt. Biz de çıkardık. "Yazın bakalım!" dedi: "Ayinesi iştir kişinin lâfa bakılmaz, / Şahsın gönlü rütbei aslı eserinde." Kâmil Dibek'i kaldırdı. Okuyamadığı gibi, manasını da veremedi. Sonunda kendisi okudu ve açıkladı. "İşte siz böyle saygısızsiniz!" dedi. Bizi iyice haşladı. Yemek saati de geçmiş, yemekler soğumuştur. Yiyip geldikten sonra sınıf öğretmenimiz Zübeyde Hanım geldi, "ne yaptınız çocuklar!" dedi. Çare olarak müdürden ve öğretmenlerden özür kararı aldık Üç kişi müdüre gittik. Ben de vardım. Affımızı istedik. Müdür, "olmaz öyle şey, insan kusur yapmadan düşünür. Siz öğretmen olacaksınız, bu toplumu yöneteceksiniz. Yaptığınız hareketin kusurlu olup olmadığını bilmeyeceksiniz. Af maf yok!" dedi. Zehra öğretmen de şöyle demiş: "Ben sizi affettim ama, müdür bana çok ağır konuştu. 'sen ne biçim öğretmensin!' falan dedi, müdür beni affetmez!.."

Teşekkür ederim.

- Bir de askerlik anısı anlatmak isterim.

- Buyurun.

- Sınıf arkadaşım Taşköprülü Yusuf Yılmaz ile 1958-59'da İstanbul Ayazağa'da yedeksubay Süvari Okulundaydık. Bu askerliği bizim kadar ciddiye alanını da görmedik. Biz, kalkınmanın zevkini tadabilecek şekilde yetiştirilmişti. Bize enstitüde böyle eğitim verilmişti. Kur'alar çekildi, Yusuf Yılmaz da, ben de Siverek'i çektik. Ben okul üçüncüsü olduğum için burada bırakıldım. Paşamız Cevat Kula, beni önce astsubayların takım komutanlığına; sonra da iâşe subaylığına verdi. Bu görevden terhis olup ayrılırken birlik kumandanım bana, "senin çalışmanı çok beğendim, sen hangi üniversiteden mezunsun?" diye sordu. Köy enstitüsü mezunu olduğumu söylemem üzerine de, "Allah allah!.. Ben bu köy enstitülülerinin memleket için zararlı bir akım olduklarını zannedirdim. Niye söylemedin şimdiye kadar? Sen gerçekten onlardan mısın?" dedi ve dikkatli dikkatli yüzüme baktı!..

ABDURRAHMAN ÇELİK*)

1949'da Gököy Enstitüsünü bitirdi.

Daday'ın (Kastamonu) Akılçalman Köyünde göreve başladı. 1958'de Tüfekçi Köyüne atandı. Ardından bu ilçenin Karacaagaç, Sorguncuk, Sarıçam, Sarpun ve Daday'ın Merkez İlçesinde çalıştı. 1979'da ilköğretim müdür yardımcılığından emekli oldu.

Adresi: Kelebek Mah.
Emekli İlkokul Müdürü,
Daday / Kastamonu

İlk girişimde birkaç gün okulda gezdim. Sonra şubemiz açıldı ve 1-C sınıfına alındım. Ben sınıf başkanı oldum ve başkanlığım dört yıl kadar sürdü. O günkü öğrencilerin birbirine bağlılığı ve saygınlığı gözümde uçar.

Okulun üçüncü sınıfındayken, yurttaşlık öğretmenimiz Can Bora, beni haksız olarak bütünlemeye bıraktı. Bütünleme sınavında tek başına beni sınava alarak sınıfta bıraktı. Bu yüzden sağlık kolu sınavlarına giremedim. Ama öğretmenler kurulunun "sınıfta kalanları kurtarma" toplantısında beni kurtardılar. Böylece sınıfı geçmiş oldum. Sınıf öğretmenimiz Kâzım Özses'ti.

Ben, anılardan çok fotoğraflarımla katkıda bulunmak istiyorum. Kolleksiyonumdan sunduğum fotoğrafları değerlendireceğinizi umarım.

*) Bilgiler mektupla alındı.

EMİN DİNÇ

1929'da Devrek'te (Zonguldak) doğdu. İlkokulu H. Çavuşoğlu Köyünde bitirdi. 1941'de girdiği Gölköy'ü 1947'de tamamladı.

15 Eylül 1947'de Devrek Oğuzhan Köyünde göreve başladı. Daha sonra sırasıyla Zonguldak Eceler ve 30 Ağustos İlkokulunda çalıştı ve bu okula müdür oldu. 1979'da Zonguldak Merkez İlkokulu müdürlüğüne atandı. Bu arada eğitim ön lisansını bitirdi ve emekli oldu (1979).

Telefonu: (0372) 257 54 20

Adresi: Bahçelievler

Mah. Elmas Sok. 24/6, Zonguldak

- Sizin de Gölköy'e gidişinizle başlayalım?

- Dedem profesördür. Babam da bir ara öğretmenlik yapmış. Öğretmenimiz de babamın yakın dostlarından. Göl'ü bize öğretmenimiz anlattı. İlkokulu bitirdiğimiz yıl öğretmenimiz bizi Devrek Maarif Memurluğuna götürdü. Sınav yaptılar. Yazılı değil, sözlü sorular soruldu. Öğretmenimiz kazandığımızı söyledi. Anam azık yaptı. Babamla beraber yola çıktık. Akşam sıraları sandalla 60 kuruşa ırmaktan Tefen'e geçtik. Çankırı'ya kadar trenle gittik. Ertesi günü posta arabası varmış. Babam beni bindirdi, geriyeye döndü. Otobüse 20 lira para verdik. Büyük paraydı. Araba gündüzleri kar yumuşayınca gidiyor, akşama doğru bir yerde kalıyordu. Buzlar erimeyince, Ilgaz'da Kale Handa iki gece yattık. Kastamonu'ya üç günde vardık. Şoför 20 lira almakta haklıymış. Kastamonu görününce "görümlük" olarak şapkamı aldılar. Okulun faytonuna rastladık. Böylece Göl'e ulaştım. Kayıdım yapıldı ve beni 2 No'lu binaya yerleştirdiler.

- Sonra da iş dersleri başladı...

- Bir yıllık çaylaklık devresinden sonra sevdiğim alan olan inşaata ayrıldım. Çalıştık, dideştik ve yetiştik. O inşaatları kireçle yaptık. Çimento çok az kullanıldı. Üç kürek kuma bir kürek kireç karıştırarak harç kardık. Halk yoksuldu, devlet yoksuldu. Yoksul devletin kalkınması için enstitüler kurulmuştu. Müdür, öğretmen ve öğrenci kardeş gibiydik. Taş yontmasını bize Avadis ve Motos adındaki iki Ermeni öğretmişti. Yonttuğumuz bu taşlarla enstitümöze kütüphane yaptık. Şimdi bu kütüphaneye minare ekleyerek mescite çevirmişler!..

- Zamanın çoğu inşaatlarda mı geçiyordu?

- Önceleri öyleydi. Sonradan kültür dersleri ağırlıklıydı. İnşaatlarda da çalışıyorduk. Hasan Ali ile Hakkı Tonguç okulumuza geldiler, tüm öğrencilerin ellerini sıktılar. O büyük adamlar işte bu incellikteydi.

- Öğretmen-öğrenci ilişkileri de incellikli miydi?

- Hemen hemen öyleydi. Şimdi anlıyorum ki, o okula Ali Doğan gibi bir müdür gerekliymiş. O okul, ilişkileriyle, işleriyle "bucak" kadar vardı. Ali Doğan'dan öğretmenler bile korkardı!.. Rüveyde Bilginer'in daha çok güzelliğine bakardık. Kadın hiç kimseye "bakıyorsunuz" diye kızmaz, en güzel şekilde dersini anlatırdı. İnşaatçı Yakup Canlier, çalışırken canını verirdi. Güzel de voleybol oynardı ve kibar bir adamdı. Okulu yoktan var edenlerin başında gelir. Müzikçi Bedri Akalın'ın büyüklüğünü öğretmen olunca anladım. Zengin bir müzik salonumuz vardı. Müzliği sevdirmişti. Ereğlili Aydın Şahin adındaki öğrenciyi Bedri Bey yetiştirdi. Okuldan çıkınca Vlyana'ya gitti, kemanist oldu. Sonra da veremden öldü. Öğretmenlerimiz özellikle son sınıfta çok şey verdiler. Seyfi Harmandal, eriklerin altında on beş gün, okul yönetimine ilişkin bilgiler verdi. Hepsi de bize özellikle öğrenmeyi öğrettiler. Öğrenmemiz yine de sürüyor...

ADİL GENCEL

1930'da Ulus'un (Bartın) Hasanören Köyünde doğdu. İlkokulu 1944'te Ulus'ta bitirdi ve o yıl Gökçöy'e girdi. 1948'de tamamladı.

Göreve Ulus Üçsaray Köyünde başladı. Sırasıyla Ulus Hasanören, Karahasan, A. Emirce okullarında çalıştıktan sonra 1963 Kasımında müfettişlik kursuna katıldı. 1964'te Sivas'ta ilköğretim müfettişliği görevine başladı. 1978'de emekli oldu.

1965'te Koyunhisar TÖS Şubesini açan Adil Gencil, bu şubenin başkanlığını yaptı. 12 Eylül sonrasında EĞİT-DER kurucusu ve başkanı oldu.

1955'te Yunus Nadi yarışmasına katıldı, yapıtı gazetede yayımlandı. Şimdilerde çeşitli yayın organlarında köşe yazıları yazıyor.

Telefonu: (0372) 268 31 72)

Adresi: Baştarla Mah. 1. Sok. 61-A, Zonguldak

- Gökçöy'ü nereden duydunuz?

- Babam eğitmedi. İlkokulun üçüncü sınıfından sonra beni Göl'e hazırlamaya başladı. İlkokuldan çıktığım yıl, gezici başöğretmen bana bir yazı yazdırdı. İnönü'nün bir demeci idi bu. Sınavmış meğer... Bir süre sonra da Göl'den çağrı geldi. 1944 Temmuzunun sıcak bir günü köyden çıktık. Elimde tahta bir bavul, sırtımda azık torbam vardı. İlk gün Eflâni'nin bir köyünde yattım. İkinci gün Daday'a vardım. Yürüyerek. Yolda rastlantılarla yol arkadaşlarım oldu. Daday'da on kuruşa bir handa yattım. Üçüncü gün şose yoldan rahatça yürüyerek Göl'e vardım. Babam kaba çizgileriyle anlattığı için Göl'ü görünce şaşırmadım. Kapısında "yardirektör" yazılı bir odaya götürdüler. Ruhi Esin Bey kaydımı yaptı. Ardından da asker postalları, çamaşır, birkaç havlu verildi. Okulu tanımam için iki gün de izin verdiler.

- Temmuzda okulda eğitim sürüyor muydu?

- Köy enstitülerinde tatil yoktu. Her sınıf, devrelerle izine giderdi. Böylece, enstitüdeki tüm işler aksamadan sürerdi. Beni de üçüncü gün iş alanına götürdüler.

- Köy enstitülerinde eğitim nasıldı?

- Köy enstitüleri klasik okulların çok ilerisinde, benzeri bulunmayan kurumlardı. Neredeyse "okul" bile denemezdi. Taşocaklarından tuğla harmanına, demircilikten marangozluğa, inşaatlara ve tüm çalışanların inşaatlara yansımaya kadar gözönüne alındığında başlıbaşına özellik gösteren, ilginç kurumlardı. Köy enstitüsüne giren öğrenci bir yıl genel bir meslek alanı olan inşaatlarda çalışırdı. İnşaatla kol gücüne dayalı işler yapardı. Önce "kum eleme"den başlanırdı. Yakup Canlıer Öğretmenin,

çaylakları kum elemeye yollayın!" sesleri kulağımda çınlar. Başımızda sta öğrencilerden birisi ve bir de gözlemci olurdu. Bu öğrenciler bizi hem önetir, hem de işi öğretirdi. Kum eleğinin yerleştirilmesi, eğimi, kürekle asıl kum atılacağı gibi şeyler bu usta öğrenciler tarafından gösterilirdi. İlk um eleyişimde, eleğin arka tarafında piriç tanesi gibi kumlar birikti. lepsi aynı büyüklükteydi. Çok hoşuma gitti... Sonra harç yapmaya geçtik. Bu kolay bir iş değildi. Kirecin suyunu kaçırmamak gerekiyordu. Çimento ek yoktu. İnşaata egemen olan kireçti. Kireci de kendimiz yakar, kendimiz üzerdik. Harç yapmanın yöntemleri, ustalığı öğretildi. Bize öğreten öğrenci neyin hangi oranda katılacağını bilir, biz katarken bakar, üreklerimizi sayardı. Bu alanda böylece ustalaştık. Biz bu işleri yaparken inşaatlar sürerdi. Sıra, hazırladığımız harcı, duvar ören usta öğrencilerin yağına taşıma işine gelirdi. Tuğla taşıma hizmeti de vardı. Taşıma işleri ok zordu. Hız gerektiriyordu. Usta öğrenci alışmış, tuğlayı aldığı gibi şap ap koyuveriyordu. İkinci kez uğraşmıyordu. Mekanikleşmiş bir ustalıktı. En zoru da, tuğlayı merdivenden ikinci kata çıkarmaktı. Yapının önemli ölümlerinde inşaat ağır ilerlerdi. Buralara dik merdivenlerden harç ıkardırdık. Çaylaklık dönemimiz böyle geçiyordu...

- Günün öteki yarısı kültür dersleriyle mi geçiyordu?

- Yo, hayırlı.. Bizde bir hafta iş, bir hafta ders vardı. Ara sıra dediğiniz ekinden olsa da, egemen olan bir haftalık sürelerdi. Sınıflar ve şubeler levreler halinde, dönerli olarak işe giderdi.

- İlk yılın sonunda demirciliğe ayrıldınız...

- Evet... Demircilikte de ilk iş körük çekmekti. Bu iş de kolay değildir. Körüğün ateşini kesmemek gerekir. Yanlış çekmek, körüğün kanatları arasına ateşli kömür getirir. Körük çekmeden sonra demir eğelemeye sıra gelirdi. Sonra çivi yapmaya... Önce, at arabalarının tekerleğinin dışına takılan çivileri yaptık. Kolay bir işti. Sonra da inşaatların çatı bağlantılarını yapan "V" biçiminde demirler yapardık. Ardından "U" demirleri... Daha sonra da civatalara somun yapmaya geçilirdi. Somuna yiv açma ile civataya yiv açma işini de öğrendik. Bir ilerki aşama da kaynak yapma. Kaynak, demirciliğin belkemiğidir. Ben onu öğrenemedim...

- Zor olduğu için mi öğrenemediniz?

- Tam kaynak yapmaya geçeceğim zaman, enstitüde bu ilke gevşedi. Hasan Ali ve Hakkı Tonguç görevlerinden alındılar. Programlar değişmeye başladı. Somunlar yalama oldu.. Böyle gerçek işlerin üzerinde durulmamaya başlandı. Maaşlı ustalar getirdiler. Bize de Seydilerli Kör Mustafa geldi...

- Biraz da kültür derslerine deşinelim...

- Önce eğitimbaşı olayından başlayayım: Eğitimbaşı kesinlikle yüksek öğrenimli, hatta Gazi Eğitim Enstitüsü çıkışlılardan olurdu. Programları

onlar yapardı. Göl'de Ruhi Esin, Mustafa Yaldır, Hasan Keskin, Şinasi Atanır bu işleri yaptılar. Kültür derslerimiz yeterliydi. Zayıf değildik. Eğer aramızda kültür dersleri açısından zayıf yetişenler olduysa bu, öğretmenlerimizden gelir. Çünkü öğretmenlerimizin büyük çoğunluğu ilkokul öğretmeni idi.

- Öğretmenlerinizi de değerlendirelim...

- Öğretmenlerimizin değerlendirilmesini, daha çok kendi öğretmenliğim döneminde yaptım. Meslek ve insanlık ilişkileri açısından değerlendirmeyi uygun bulurum. Disiplin yönleri sertti. İçinde bulunduğumuz yaşların psikolojisini değerlendirememelerinden dolayı rahatsızlığımız olurdu. Yine de büyük çoğunluğu sevecen yaklaşmışlardır.

- Dayak yediniz mi?

- Hayır, hiç dayak yemedim.

- Branşında yeterli olan öğretmenler kimlerdi?

- Tarih bilincini yerleştirme açısından Özdemir Coşkuner'i unutamam. Disiplinli ve sevecendi. Çok şeyler öğretti. Derslerini öykülerle desteklerdi. Bir de meslek dersleri öğretmenlerinden Hasan Keskin ve Şinasi Ataman kalıcı isimlerdi. İlkelerini benimsemişim açısından da Mustafa Yaldır bende iz bırakmıştır. Kısa bir dönem birlikte olmamıza karşın, İsmail Safa Güner'in hepsinin üstünde yeri vardır. İsmail Safa Öğretmenimizin sağlam yöntemleri vardı. İçindeki olduğu gibi aktarırdı. Her hafta yapılan "tenkit" toplantılarına demokratik havayı getiren odur. Gömleklerimizin çene altındaki son düğmesini de düğmelerdik. Bir gün bizi fırçaladı, "ne biçim öğrencisiniz siz? Gömleklerinizin yakalarını ceketinizin üzerine çıkarsanız!" dedi. Bir gün, iki yıl üst üste sınıfta kalan bir öğrencinin ağladığını görmüş. Geldi, ilgilendi. Dinledi. Kolundan tutup, sınav yapılan 6 No'lu binadaki dersaneye götürdü. Öğretmenleri de azıcık fırçaladı gibi geliyor bana. Çünkü yüksek sesle konuşuyordu. O arkadaşı yeniden sınava soktu ve kazandırdı. Safa Bey öğretmenleri adlarıyla çağırırdı.

- Şaziye Toran derslerinize geldi mi? Nasıldı?

- Evet, geldi. Heybetli görüntüsüyle sevimsiz bir kadındı. Oysa içi çok temizdi. Azarladığı olurdu. Özünde o da sevecendi.

- Öğretmenliğe başladığınızda yetersizlikleriniz oldu mu?

- Müdür yetkili öğretmen olarak gittiğimiz köylerde, yönetim işlerinde bazan oldu. O eksikliğimizi de zamanla tamamladık.

- Gököy'de okumaya özendirilir miydi?

- Bu konuda bende olumlu ya da olumsuz bir şey yok. Ben kütüphaneden yararlanmadım. Yalnız, beşinci sınıfa geçtiğimizde, okul kooperatifi kredili kitap vermeye başladı. O zaman çok okudum. Bu olayı başlatan da İsmail Safa Güner'di.

- Bize anlatacağınız ilginç anılarınız da olmalı...

- Anı çok... Önce okula ilk varışımından bir anı anlatayım: 1944 Temmuzunu sonlarıydı. Okulun çok geniş ekim alanları vardı. Ekin yoluyorduk. Üçüncü gün Tarımbaşı Mustafa Yaldır ile tarlaya gittik. Daday yoluna yakın bir tarla idi. Kızlar, akşamdan kendi aralarında bir düzenleme yapmış. Biçimi hızlandırmak için çaktırmadan orakları da getirmişler. Erkeklerle iddialaşıyorlar. Kızlar bir yanda, erkekler öteki yanda... Biz yoluyoruz, onlar biçiyorlar. Bir yandan türküler söyleniyor, bir yandan da alabildiğine ilerliyorlar. Biz geride kaldık. Arada iddia başladı. Bir iki kişi bu işi Mustafa Yaldır'a ilettiler. Yaldır Hoca kızları aldı, erkeklerin arasına bir iki dağıttı. Onlar oraklı olduklarından yine gidiyorlar ama, bizi çok geçemiyorlardı. Öğleye doğru bitirdik. Yürüyüş kolu olduk ve bildiğimiz marşları söyleyerek 1 No'lu yönetim binasının önüne geldik. İç daireler biçimini aldık. Bizim başımızdaki büyük sınıf öğrencisinin elinde bir diken halkası vardı. Çeşitli dikenlerden bir halka yapmışlar. Kimse dokunamıyor. Bir yandan da "direktörümüzü isteriz!" diye bağırıyoruz. Ali Doğan Bey kapıdan çıktı, gelmeye başladı. Elinde diken halka olan öğrenci de Ali Doğan'a doğru yürüyor... Bu, Anadolu töresine göre, ekinleri biçme işi bitince, o evin büyüğünden bir şey istemekmiş! Ali Doğan biraz daha yaklaştı ve durdu. "O diken benim boynuma geçireceksin herhaldel Sana bir tokat atarsam!.." diye konuşmaya başladı. Ancak, arkadaş aldırmadı ve ağır ağır yürümesini sürdürdü. Aralarında birkaç metre kaldı... Tam bu sırada müdür seslendi: "Ahçıbaşına söyleyin, akşama helva çıksın!.."

- Sanıyorum anlatacak başka anılarınız da var.

- Bir anımı daha anlatmak isterim. Okulda kereste bunalımı başladı. İnşaatlar durma noktasına geldi. Daday'ın Akılçalmaz Deposundan, at arabalarıyla Daday'a tomruk çekilecek. Öğrencilerden bir ekip oluşturuldu. Ben de seçildim. Başımızda Matematikçi Hayrullah Yalçın vardı. Gittik. Tomrukları kendi yöntemlerimizle göre yükledik. Yüklenince bağlanır, iki bağ arasına "sıki" yapılırdı. Bir yaş tomruk boşandı, bir arkadaşımıza çarptı. Orada hekim yok. Dağın başı. Ama çok bir şey yoktu, ucuz atlatıldı... Tomrukları Daday'da, eskiden yatılı olan bir okulun bahçesine istifledik. Biz de okulda yatıyoruz. Ahçımız bile öğrenci arkadaşlarımızdan. 17-18 yaşlarındayız. Okulun bir konferans salonu ve sahnesi vardı. Enstitüde hangi oyunları öğrendikse, akşamları yorgunluğun üzerine orada sergilerdik. Daday'ın gençleri de bizi seyretmeye gelirdi. Seyirci sıraları doluyordu. Gençler evlerinden, bizde olmayan yiyecekleri kaçırap getiriyorlardı. Daday gençliği ile birkaç günlük ama çok içten bağlar kurmuştuk. Tomrukları daha sonra okula getirdik. Hızarcı arkadaşlar biçtiler ve inşaat işleri sürdü...

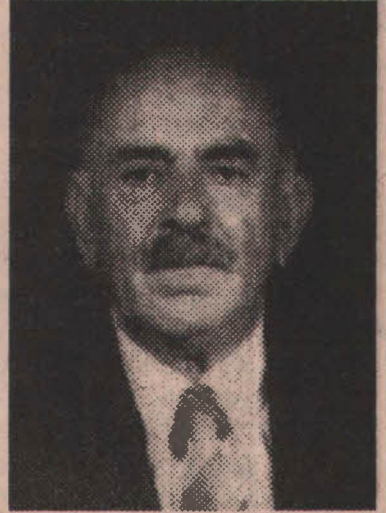
OSMAN IŞIK

1929, Cide (Kastamonu) Şenpazar doğumlu. İlkokula 1938'de Gneytekte Köyü eğitmenli okulunda başladı. 4 ve 5'i Kuztekte'de tamamladı. 1943'te girdiği Glky' 1948'de bitirdi.

Cide'nin Sarıkaya köyünde öğretmenliğe başladı. Sırasıyla Taşköprü'nn Halsaray; Cide'nin Grivle (Akbayır), Merkez Cumhuriyet ve Atatürk ilkokullarında çalışarak 1977'de emekli oldu.

Telefonu: (366) 866 22 45

Adresi: Sırakaya Köyü, Cide/Kastamonu

- Glky'e gidişiniz nasıl oldu?

- Biz üç kişi 15 Eylül 1943'te yaya olarak yola çıktık. Azdavay'ın Samancı köyünde yattık. Yalak Deresinden aşağı inerken bize bir adam yetişti. Adil Arkadaşımıza, "yahu, bir Şarkı söylesene!" dedi. Adil'in yanında anası var ve yalınayak yürüyor. Adam heybeŐinden bir çift çarık çıkardı ve Adil'in anasına verdi. İkinci gün Gl'e indik. Bizde uyuz vardı, revire aldılar. Yılbaşına kadar yattık. İzin alan Cemal ile beraber okuldan kaçtım, köye geldim. Köylüler benim için "baŐmuallim olmuş!" diye alay etmeye başladılar. Babam da "sana 30 tane koyun alıvereceğim, çobanlık et!" dedi. Koyun gütmek de zor iş... Bu kez de köyden kaçtım, okula gittim. Kaçak olduğum için o yıl sınıfta kaldım. Yine de yılmadım, çok kitap okudum.

- Okul kitaplığından da yararlandınız mı?

- Yararlandım. Sabah ve gece mütalaalarında okurduk. Yunan klasikleri bile vardı. Hasan Ali devrinde çevrilen kitaplar gelmişti. Öğrenci başına beş-altı kitap düşerdi.

- Okumayı özendiren öğretmen var mıydı? Hangi öğretmenler sizde kalıcı oldu?

- Okumayı çok seven Hilmi Bilginer'di. Koltuğumuzda bir kitapla gezerken gördüyse, çok iyi. Boş gezerken gördüyse yakalar, hesap sorardı. Evlerimizden gelen pâradan birer lira keser, okul kitaplığına kitap alırdı.

- Aşık Veysel öğretmeniniz olmuştur...

- Oldu. Çok kültürlü bir adamdı. Sazını da etkili çalardı. İçli, duygulu bir adamdı.

- Sizin döneminizde Hasan Ali ve Hakkı Tonguç görevlerinden alındılar. Bu olayla okulda ne gibi değişiklikler oldu?

- Mezunlara verilen at, inek, koyun, öküz, pulluk ve sanat dalı aletlerinin verilmesi kaldırıldı. Kültür dersleri, önceye göre biraz ağırlaştı. Öyle ki, şimdilerde yarışmalara konan soruları falan bilebiliyoruz!..

- Tonguç'un gelişyle ilgili bir anınız var mı?

- Ben, Hakkı Tonguç'la aynı masada yemek yedim. Göl'de kaldığı süre içinde yemeklerde öğrencilerin arasında oturdu. Oysa öğretmenler masası ayrıydı. Oraya gitmezdi. Bizim karavanamızdan yedi... Yemekte de okşayıcı sözler söylerdi...

ÖMER LÜTFİ İRDEM

1927'de Cide'nin (Kastamonu) Şenpazar Bucağında (şimdi ilçe) doğdu. Kuztekköy İlkokulunu 1942'de bitirdi. 1943'te girdiği Gökçöy'ü 1948'de bitirdi.

Sırasıyla Kargı'nın (şimdi Çorum) Uğtüz; Cide'nin Baltacı; Azdavay'ın Üyükviran; Cide'nin Konuklar, Tarakçı ve Merkez Cumhuriyet okullarında çalıştı. 1977'de emekli oldu.

Adresi: Yayladudu Sok. 13, Cide/Kastamonu

- Gökçöy'e nasıl başvurduunuz?

- Babam, Kastamonu Askerlik Şubesinde askerdti. Onun orada edindiği izlenimler üzerine Şenpazar'dan başvurudum. Maarif Memuru Tevfik Erkan bizi sınava aldı. Dilekçe yazdırdı. Öğretmenimiz dilekçe yazılacağını biliyormuş olmalı ki, bir hafta önce bize dilekçe yazmayı ve "enstitü" sözcüğünün nasıl yazılacağını öğretmişti. Öğretmen seçiyor, maarif memuru gözden geçiriyor... Kazandık ve evraklarımızı babalarımızın eline verdiler.

- Okula nasıl gittiniz?

- 14 Mart 1943'te üç öğrenci ve babalarımızla, çantalar; sırtımızda yola çıktık. Önden kar çığırını açmak için, yanına herkes birer tane de "yedek adam" aldı. Yedek adamların elinden yapışarak ve kara battıkça gömülerek ilerliyorduk. Daday'ın Saray denilen yerindeki hanına kadar vardık. Ertesi sabah bir daha yürümeye başladık. Çatalçeşme denilen dağları aştık. Yalak Deresinden aşağı indik. İkinci zamanı okula vardık. Müdür ve Ruhl Esin Bey bizi okula kayıt ettiler.

- Siz inşaatçıymışsınız. Neler yaptınız?

- Öncelikle duvar ördük. Sonra köşe taşlarını, pencere kenarı taşlarını yontarak yaptık. Harç kardık. Çimento torbasını taşıyamadık mı, İnşaat Öğretmeni Yakup Bey ensemize şaplatırdı. On altı yaşımızda elli kiloyu çekerdik.

- Kitaplarla aranız nasıldı?

- Okurdum... En çok Hilmi Bilginer hoşuma giderdi. Kitaplar arasında en beğendiğim de yine Hilmi Bilginer'in Fransızcadan çevirdiği "Fırsatı Yakalayınız" kitabıydı. O kitabı okumayan arkadaşımız yoktu. İnsana epeyce enerji verirdi. O kitabı okuduktan sonra uyku saatlerini bile ayarlamaya başladık. Bugün yine gece 11.00 deyince kapıları kilitler, lâmbaları söndürürüm.

- Öğretmenlerden sizde iz bırakanlar kimlerdir?

- Öncelikle Avni Özbenli... 26 Haziran 1993 buluşmasında elini öptüm. Her yönü iyiydi. Disiplinli, öğrenciye iyi niyetle yaklaşan, yeni eğitim görüşlerini özümsemiş biriydi...

ENİS KARAALP(*)

Zonguldak'ın Devrek ilçesine bağlı Eğerci-Durupınar Köyünde doğdu. Köyündeki üç yıllık eğitimli okuldan sonra, Dirgine Köyü Yatılı Bölge Okulunu bitirdi. 1946 Haziranında Gölköy'e girdi ve 1951'de bitirdi.

Çankırı'nın Fene Köyü ilkokulunda göreve başladı. Ardından Karabük Hisar, Devrek Halilbeyoğlu, Ereğli (Zonguldak) Ormanlı ve Akara Kızılcahamam Yetiştirme Yurdunda öğretmenliğini sürdürdü. 1964'te Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagoji Bölümünü bitirerek Konya İli ilköğretim müfettişliğine atandı. Sonra bu görevle Zonguldak'ta 15 yıl çalıştı. Sakarya ve İstanbul'da da ilköğretim müfettişi olarak çalıştıktan sonra 1985'te emekli oldu.

Şimdilerde Zonguldak'ta AÖF'nin büro yöneticiliğini sürdürüyor.

Adresi:

Terakki mah. Mimar Kemal Sok. Şen Apt. B Blok 61, Kat 5, Zonguldak

*) Bilgiler mektupla alındı.

Öğretmen olmayı çok istiyordum. 1946 Haziranında çamaşırlarımı ve ziğimi bavulumla doldurdum ve Gökçebey'den ilk kez bindiğim tren yolculuğuna başladım. Karabük'te külüstür bir otobüs buldum ve Araç üzerinden Kastamonu'ya, oradan da özel olarak tuttuğumuz faytonla Zöl'e ulaştım.

1 Numaralı binanın önünde faytondan indiğimde, alanda boz elbise ile top oynayan çocuklar, yandaki barakada çatal-kaşık yıkayan kız öğrenciler oldukça ilgimi çekti. O sırada nöbetçi öğrenci bizi aldı, 1 Numaralı binaya çıkardı. Eğitimbaşı Hilmi Bilginer evraklarımızı inceledi ve kaydımızı yaptı.

Büyük bir demire asılan ve yine demirle vurulan kampananın sesi ile rıttıyor, kalkıyor, toplanıyor, yemek yiyorduk.

Sınıf başkanı beni, elbise almak için Agâh Bey adındaki ambar nemuruna götürdü. Ölçü verdiğim halde, yazlık pantolon ve montkemerimin büyük gelişine kızdım ve istemeye istemeye giydim. Birinci hafta içinde 2 Numaralı binanın önündeki kireç kuyusuna kireç süzmek için su taşıttılar. Sanatbaşı Kerim Bey, "Çobuk, çobuk, çobuk olun, inşaatlara kireç lâzım!.." diye bağınyordu. Kendi kendime "inşaatlarda çalışmaya mı geldim, kaçayım mı yoksa?" diye düşünürken ders başladı ve rahatladım.

O yıl, enstitü öğretim programında değişiklik oldu. Önceleri her öğrenci, okulu bitirinceye kadar seçtiği sanat dalında çalışırdı. Bizde ise, bir sanat dalında uzmanlaşma olasılığı olmadı. Kültür dersleri dışında ve "üç ay inşaat, üç ay demircilik, üç ay marangozluk eğitimi" olarak dönüşümlü çalıştık. Okulun günlük yaşamında yoğun bir kültür programı uygulanmaya başlandı. Öğretmen kadroları çoğaldı.

Sabah etüdünden sonra yemek ve hoparlör müziği ile sınıf sınıf milli oyunlar oynanırdı. Sonra alanda toplanılır, öğrenci başkanı sınıf sayılarını nöbetçi öğretmene verirdi. Bu toplantıda konuşulacak bir konu varsa söylenilir, yoksa işlere, derslere gidilirdi. Enstitünün ziraat ve yemekhane emizlik işlerini yapacak hizmet sınıfları da vardı. Hafta sonu da sinema salonunda toplanılır, öğretmen ve öğrencilerin iyi-kötü yanları, davranışları değerlendirilirdi. Cumartesi-pazar günleri sosyal etkinliklere yer verilirdi. Faz tatilimiz şimdiki gibi dört ay değil, bir buçuk aydı. İş günü olarak düşünülürken, köy enstitülerinin beş yılı, şimdiki altı yıllık öğrenime denk düşmektedir.

1950'de Demokrat Parti iktidar olunca, enstitülerdeki kızları erkeklerden ayırmaya kalkıştı. Önceki CHP'nin yaptıkları çok iyi de olsa, bazı nedenlerle yıkıma uğratıldı. Aslında daha çok yıkımların yapıldığını öğretmen olunca daha iyi anladık. Yaparak, yaşayarak aldığımız eğitim, öğretmenliğimizdeki başarılarımızın nedeni oldu.

İsme: İnönü'nün Gökçöy'e gelişiyle ilgili bir anı anlatacağım: Tarih, 19 Nisan 1949. O gün öğretmenlerin sınıfları ile ilgilenmeleri, kılık kıyafet temizliği gözden kaçmıyordu.

Öğle saatinden sonra kampana çaldı. Şekerköprü yönünden okula doğru, öğretmenler başta olmak üzere sıra olduk. Bizim sınıf öğretmenimiz, titizliği ve görevine bağlılığı ile tanınan Hafize Atabek idi. Bir ara "tamam mısmız çocuklar?" dedi. Biz, "tamamız!" demeye kalmadan, arkadaki sırada duran öğretmenimizin emekli eşi, "hanım, ne telâşlanıyorsun, İnönü inanmazsa sayar!" deyiverdi. Bu sözler çok hoşumuza gitti ve sınıfça güldük.

Uzun bir beklemeden sonra İnönü, Okul Müdürü Safa Güner, Kastamonu valisi, kordiplomatlar bizlere baka baka önümüzden geçmeye başladılar. Müdürümüzün, İnönü'nün sorularına çok yüksek sesle yanıt vermesi dikkatimizi çekti. İnönü'nün kulağının ağır işittiğini o zaman anladık.

Bir süre sonra bizi 3 Numaralı binanın önünde topladılar. İnönü, topluluğun önünde bir sandalyeye oturdu ve bir şeyler yazdı. O arada kahve verildi. Kahveyi önce yaverinin tatması bize ilginç gelmişti. Cumhurbaşkanının isteği üzerine, erkek ve kız ekipleri ayrı ayrı milli oyunlar oynamaya başladılar. İnönü, "bunlar hep ayrı ayrı mı oynarlar?" dedi. Bunun üzerine kızlarla erkekler aynı halka içinde beraber Sepetçioğlu oynamaya başladılar. Sonra İnönü, yazdığı yazıyı okutmak için, kız öğrencilerden birini çağırırdı. Türkçesinin çok iyi olduğunu bildiğimiz Sevim Geniş adındaki bu öğrenci iyi okuyamadı. Okulca yüzümüz kızarak üzüldük. Sonra Murat Öztürk adındaki son sınıf öğrencisi yazıyı aldı, anlaşılır biçimde okumayı başardı. İnönü ilk öğrenciye, "benim yazımı herkes kolay kolay okuyamaz" diyerek gönlünü aldı. Köy enstitülerinin kuruluş yıldönümü nedeniyle İnönü'nün görüş ve düşüncelerini içeren bu yazı "Köy enstitülerinin kuruluş yıldönümünü Kastamonu Enstitüsünde kutlamakla bahtiyar oldum. Cumhuriyetin en kıymetli eserlerinden biri olan bu müessesede, köy enstitülerine memleketin bağlamış olduğu büyük ümitleri bir daha belirtmek isterim" diye başlıyordu (yazının tümü bir sonraki sayfada).

İnönü gittikten birkaç gün sonra müdürümüz tüm öğrencileri sinema salonunda topladı. İnönü'nün gelişini ve beyanatını nasıl bulduğumuzu sordu. Öğrenciler çeşitli duygularını dile getirdiler. Müdür İsmail Safa Güner, "asıl önemi"ne değinmediğimizi belirterek şöyle dedi:

"İnönü uzun zamandan beri enstitüler hakkında konuşmuyordu. Bize dargın gibiydi. Kurduğu bu kuruluşların, amacından saptırıldığı konusunda kendini inandıranların, enstitüleri anlayamayanlar olduğu

kanısındaydık. Enstitümöze gelmeleri ve bu olumlu beyanatları ile bu imaji silmiştir. Bu da çok olumlu bir gelişmedir..."

"Köy enstitülerinin kuruluş yıldönümünü Kastamonu Enstitüsünde kutlamakla bahtiyar oldum.

Cumhuriyetin en kıymetli eserlerinden biri olan bu müessesede, köy enstitülerine memleketin bağlamış olduğu büyük ümitleri bir daha belirtmek isterim.

Köylerimizde ilköğretimi büyük bir milli vazife olarak üzerine alacak öğretmenleri, az zamanda ve geniş sayıda yetiştirecek bir feyiz ocağı olarak bu enstitüler kurulmuştur.

Bunların kurucuları, içinde çalışan öğretmen ve idarecileri ve bu enstitülere öğrenci olarak yazılan köylü çocuklarımız, büyük bir milli davanın vatansever, fedakâr yolcuları olarak hizmete girmişlerdir. Şimdiye kadar olan tecrübelerimizde bu müesseseler her geçen gün bir derece daha tekâmül ederek kıymetini artırmaktadırlar.

Bu müesseselerden yetişen genç öğretmenler ve sağlık memurları,

aldıkları vazifede bir derece daha ilerleyerek hizmet imkânlarını artırmaktadırlar.

Devletin aldığı tedbirlere göre, köy enstitülerinde yetişen öğretmenler, köylerde ilköğretimin geniş ve temel kadrosunu teşkil edeceklerdir. Kendilerini büyük vatan hizmeti bekliyor.

Memleket onları yetiştirmek için mütemadiyen himayesini, dikkat ve yardımını artırıyor.

Köy enstitülerinde çalışan, köy enstitülerinden

mezun olan vatandaşlarıma yürekten sevgilerimi ve tebriklerimi bildirir ve gözümüzde çok kıymetli olan yüksek vazifelerinde muvaffak olmalarını yürekten dilerim.

Bu duygularım, köy enstitülerinin yıldönümünü bütün mensuplarına ve mezunlarına tebrikimin ifadesi ve seyahatim esnasında aldığım tebrik ve muhabbet ve telgraflarının cevabıdır."

İsmet İNÖNÜ

CAHİT KAYA

1931'de Bartın'da doğdu İlkokulu Cumayanı Yatılı Bölge Okulunda okudu. 1944'te Gölköy'e girdi ve 1948'de bitirdi.

• İlk görev yeri Çaycuma'nın (Zonguldak) Hacılar Köyü oldu. Bartın Kızılelma; Nefsigöçgün, Zonguldak Elvanpazarcık, Bartın Dallica köylerinde toplam 32 yıl çalıştıktan sonra 1981'de emekli oldu.

Öğretmenliğe başladığı günden beri öğretmen dernekleri TÖS, TÖB-DER, İLKSEN, EĞİT-DER gibi kuruluşlarda üye, yönetim kurulu üyesi ve başkan olarak çalıştı.

Telefonu: (0378) 227 23 94 ve 227 35 39)

Adresi: Köyortası Mah. Giresunluoğlu Sok. 10, Bartın

- Gölköy'e gidişinizden başlayalım.

- Bartın Maarif Memurluğunda, aday 8 kişiye birer dilekçe yazdırdılar. Yıl 1944. Temmuz ayı içinde bitirdiğimiz ilkokula gelen yazıda isteğimizin kabul edildiği ve Gölköy Enstitüsüne başvurmamız isteniyordu. 13 Temmuz 1944'te eşeğe iki bavul sararak yola çıktık. Üç gece Cide yolunda ve Cide'de hanlarda kaldık. Halkın yardımıyla sağlanan bir motorla İnebolu'ya hareket ettik. İkinci Dünya Savaşı yıllarında olduğumuz için, motorcumuz her an bir mayına çarpma kaygısı içindeydi. İnebolu'da Sübyan Çavuşun otelinde bir gece kaldık. Sabah ağaç kasalı bir kamyonu bindik ve Şekerköprü'de indik. Yürüyerek okula ulaştık. Nöbetçi öğrenciler bizi müdürlük binası olarak da kullanılan 1 Numaraya götürdüler. Ruhi Esin kayıtlarımızı yaptırdı. Birinci sınıflarla girdiğimiz sınavda biz de ikiye geçtik.

- 1944'teki Gölköy'ün bir resmini çizer misiniz?

- Müdürlük binası, kızlar yatakhane, dikiş ve dokuma atölyeleri, yemekhane ve mutfak, çamaşırılık, arılık, öğrenci kantini, demirhane, marangozhane 2 ve 3 numaralı binalar, müzik barakası, at ahırları, o zamana göre modern bir kümes vardı. Müdür ve öğretmen lojmanları ile

4 Numaralı binalar da bitmişti. 5 ve 6 numaralı binalar ile kantin, yemekhane, uygulama binaları, atölyeler, çamaşırılık, fırın ve kütüphane binaları bizim dönemimizde ve bizim emeklerimizle yapıldı. Elbiselerimiz, fotinlerimiz, kitaplarımız ve Hasanoğlan Köy Enstitüsü armalı defterlerimiz okul tarafından parasız verildi.

- İlk yıl ders ağırlıklı mıydı?

- Her ayın bir haftası kültür dersleri, bir haftası tuğla harmanı, bir haftası inşaatlarda yardımcı işler ve bir haftası da tarım ve hayvan bakımı olarak enstitü yetkililerince planlanırdı.

- Kültür dersleri böylesine az mıydı? Bu derslerin saatleri işe kaydırılır mıydı?

- "Dersi bırakıp işe gidelim" diye bir şey yoktu. Sabah 06'da kalkardık. O gün soğan mı çıkarılacak, buğday mı pişirilecek, patates mi toplanacak, bunları derslerin dışındaki zamanlarda yapardık. Sınıflardaki derslerimiz çok iyiydi, yeterliydi. Öğretmenlerimiz de yeterliydi. Bir ikisi dışında hepsi iyiydi...

- Ders programını her enstitü kendisi yaparmış. Gölköy'de ders programlarını Mehmet Tuğrul düzenliyormuş. Programda ağırlık sınıftan yana mı, işten yana mıydı? Yoksa dengeli miydi.

- Programda denge vardı. Herhangi bir yana ağırlık hissetmedik.

- İş derslerinde neler yapılıyordu?

- Yapım aşamasında bulunan enstitümüzün taşı taşocağından çıkarılırdı. Tuğla kesilir, kireç yakılır, keresteler hızarla biçilirdi. Ayrıca hayvan bakımı ve sanat dalında da çalışmalar vardı.

- Okulun tarım alanlarında da çalışıyordunuz. Tarım alanları büyük müydü?

- Şekerköprü'ye kadar olan binlerce dönümlük alan bizimdi. Şimdi göçmenlere dağıtmışlar, sanayi siteleri yapmışlar... O tarlalarda parmaklarımızın değmediği toprak hemen hemen kalmamıştır.

- Çifti öğrenciler sürüyor. 15-20 çift öküz; at var. Ekin ekiliyor. Buğdaydan başka neler ekilirdi?

- Mercimek, nohut, patates, soğan, biber, domates, kabak, bakla...

- Hasatı?

- Hasatını da biz yapardık. Bazılarını yolardık, bazılarını biçerdik. Bulan, orakla biçerdi. Sonra arabalarla getirir, dövenle sürerdik. Son zamanlarda bir harman makinesi alındı. Yine hasatı biz yapar, toplar, ağzına verirdik...

- Buğdayı değirmene de siz mi götürürdünüz?

- Elbette!.. Fırınımızda hamur yoğurulur, ekmek yapılır. Bunlar da bizim işimizdi.

- Enstitüde hangi hayvanlar besleniyordu?

- 30 kadar inek, 1.000'in üzerinde tavuk, 50 kovan arı, 3-4 çift öküz, 30'dan çok at... Öküz ve atlarla tarlaları sürerdik. Ayrıca atlarla faytonculuk yapar, Daday ve Kastamonu ulaşımını sağlardık. Öğrencinin yiyeceği de at arabalarıyla getirilirdi.

- Hayvanlara kimler bakardı?

- Bizim zamanımızda hayvanların sivil bakıcıları vardı. Hayvanlar hemen hemen bütün yıl kuru ot yerd. Hayvanlara öğrenciler de bakardı. Bakıcılar yatakhane yatmaz, ahırların yanbaşında yatarlardı. Akşamları hayvanların yemleri; suları verilir, tımarları yapılırdı. Modern bir kümes ve cins tavuklar vardı. Özel yapılmış gözlere yumurtlatılırlardı. Kümesin tabanına talaş atardık. Lütfiye Erkenci ile ben sanat derslerinde genellikle kümese veya arılara giderdik. Kümese gidince talaşı yakar, içersine yumurtayı atar, pişirirdikl..

- İnekler de cins miydi?

- Tam değil. Köylerdekilere daha iyiydi. Kırmaydı. Çok süt verirdi.

- Arıların balı?

- Bal, öğretmenlere satılırdı. Satış kooperatiften yapılır, dönersermayeye gelir sağlanırdı.

- Siz marangozluğa ayrılmışsınız. Neler yaptınız?

- Asma çatı, normal çatı, kapı, pencere, tavan ve döşeme işleri. Okulun gereksinimi olan her şey...

- Kovan?

- Kovan da yapardık. Atölye Başkanı Hüseyin Şahin'e teslim ederdik. Bunlar satılır mıydı, bilemiyorum. Okulun beş tonluk külüstür bir arabası vardı. Bu arabaya ilk kasayı yapan bizler olduk. "Çakmak" adında bir Rus ustaöğretici vardı. Sovyetlerden kaçmıştı. Artan kontraplaklardan ayakkabılarının altına "pençe" yapardı. Ama kesinlikle "artan" kontraplaklardan. "Baltacı, Katerina'ya ne yaptı?" diye sorardık. "Sizde akıl, kafadan taa yukarda. Uçkurdan başka bir şey düşünmüyorsunuz!" derdi. Külüstürün kasasını bu Rus'un yardımıyla yaptık. Çok akıllı, becerikli bir kişiydi. İlk kasa ve sürmeli camı birlikte yaptık. Böylece Gököy, biraz da olsa faytondan kurtuldu.

- Rus'tan başka yabancı kökenliler var mıydı?

- Macar, Rum ve Ermeni ustalar da vardı.

- 3'ten 4'e geçerken "bakalorya" adındaki bir sınavdan geçtiğinizi söylemişsiniz...

- Bu, orta kısmı bitirme sınavıydı. Sınav bütün derslerden yapılırdı. Belge verilmezdi. Ancak, sınavları veremeyenler bütünlemeye kalırdı. Sınıfta da kalınırdı. Çok ciddi bir sınavdı. Okuldan atılanlar olurdu..

- Kopya yüzünden bir kez bütünlemeye kalmışsınız...

- Dördüncü sınıftaydık. Sınıf öğretmenimiz İsmail Aytekin, 5 Numaralı

binada fizik sınavı yapıyor. Durumu kötü olanları kurtarma sınavı. Bizi dışarı çıkarmadan, sınava girenleri aynı derslik içinde bir yana aldılar. Vahit Tekinel de kurtarma sınavında ve bana yakın olan bir yerde oturuyor. Çok kolay bir soru soruldu ama yine de bilemiyor. Bana döndü. "1183, sen bilirsin!" diye yalvardı. Ben de bir parça kâğıda yazıp verdim. İsmail Aydemir görmüş! Geldi, yakaladı. O yıl bütünlemeye kaldım. Babam ve abim bana bağırıp çağırdılar. Vahit de okuldan atıldı. Şimdi (1993) Çatalzeytin belediye başkanıdır.

- Spordan da söz açsak?

- Hemen tüm spor dalları vardı. Başta Hasan Varsak Abimiz... O zaman trenden hızlı koşardı. Ne biçim koşucuydu.. Güreşçi Sefer Özcan... Sonra Gazi Türk... Bu kişiler sporda isim yapan Gölköylülüdür... Kastamonu okulları arasında hemen bütün birincilikleri toplardık.

- Müzikte, yerel türküler ağırlıklıymış...

- Hepsini çalar söylerdik. Oyunları oynardık. Aşık Veysel müzik öğretmenimiz oldu. Türkülerinin hepsini öğrenmiştik. Veysel, müzik dersi verirdi. Enstrüman çalmayı Bedri Akalın ve onun öncülüğünde yetişmiş abilerimiz öğretirdi.

- Kızların yaptığı işler nerelerde kullanılırdı.

- Diktikleri elbiseleri biz giyerdik. Dokudukları çarşafı da biz kullanırdık. Bunların bize hangi yollardan geldiğini bilmiyorum. Ancak, kızların okula çalıştıkları bir gerçektir. Kullanacağımız şeyleri üretirlerdi.

- Cumartesi toplantılarının öteki enstitülerdeki gibi olmadığı anlaşılıyor...

- Gölköy'de o gün yalnızca oyunlar oynanır, çalınır söylenirdi.

- Eleştiri, tartışma yok muydu?

- Eleştiri ve tartışmaya bizim okulumuz pek açık değildi..

- Size en yakın öğretmenler kimlerdi?

- İsmail Aydemir, Hasan Keskin, Özdemir Coşkuner, Hulusi Koçoğlu... Hemen hepsi de... Koçoğlu, dört basamaklı iki sayının çarpım sonuçlarını hemen söyleyebilirdi..

- En renkli öğretmen Mustafa Yaldır olmalı...

- Hal.. O başka, Yaldır, halk adamıydı. Bizlerle çift sürer, ekin biçer, harmanda döven sürer, her iş yapardı.

- Dayak yediniz mi?

- İki kez... Birini Özdemir Beyden, ötekini de Hüsnü Taner'den. Haketmişim...

- Ali Doğan'ı nasıl değerlendiriyorsunuz?

- Tam anlamıyla bürokrattı. Mesleğinin hakkını veren bir adamdı. Yapılacak bir iş amacına ulaşacaksa, Ali Doğan gibi kişilerin yönetiminde olması bir zorunluluktur...

- Ali Doğan Beyden sonra Hilmi Bilginer müdür olmuş. Yönetimdeki bu değişiklik öğrenci açısından olumlu muydu, yoksa olumsuz mu?

- Bilginer, "batar ama acıtmaz" cinstendi. Çok okurdu. Okuma açısından çok şeyler öğrendik. Ali Doğan'a göre daha iyi değildi. Oyun oynarken, top bir yere rastlarsa, topu alır, keserdi. Sinirliydi. Ali Doğan'da bu tür davranışlar yoktu. Müdür değişikliği ile "1946 değişimi" yaşandı. Her şey gevşedi. Tek olumlu gelişme, karnımızın doymaya başlaması oldu! Bu da savaşın bitmesindendi...

- Başka nelerde değişiklik oldu?

- Enstitüler kuruluş amacından saptırıldı. Köye giderken verilen araçlar geri alındı. İş derslerinin ağırlığı ve çalışmalar azaltıldı. Kültür derslerine ağırlık verildi. Sanat, hemen hemen bitme durumuna geldi. Yabancı dil kaldırıldı. Ama tarla sürme, ekin biçme, sebze yetiştirme yine sürdü.

- 1945'te Bakan Hasan Ali ve Hakkı Tonguç gelmişler...

- Hakkı Tonguç'un iki kez geldiğini anımsıyorum. Hasan Ali ile gelişlerinde bizi alanda topladılar. Ayrıntısını anımsayamayacağım konuşmalar yaptılar. Sonra milli oyunlar oynandı. Hasan Ali ve Hakkı Tonguç'u da oyuna aldık, beraber dört halka olarak horon teptik. Enstitülerin kurucuları baş tacımızdı. Ancak, Hakkı Tonguç ile Hasan Ali'nin değerini, öğretmen olduktan sonra daha iyi anladık.

- Ekibe gittiniz mi?

- Devrekâni'nin bir köyüne okul yapmaya gittik. 21 kişiydik. Okulu bir ayda bitirdik. İnşaat; demirci; ve marangoz ekipleri vardı. Malzemeler okuldan gelirdi. Muhtarın hazırlattığı odada yattık. Yiyeceklerimiz de enstitüden geldi. Temeli taştan, gövdeyi tuğladan, taban ve tavanı ağaçtan yaptık.

- Köyde öğretmen kimdi?

- O köyde henüz öğretmen yoktu. Bu şekilde, enstitü öğrencileri olarak, yılda yüze yakın köy okulu yapardık...

- Yapılan işlere istekle ve şarkı-türkü söyleyerek...

- Ya, ya!.. Tuğla örerken, demir bağlarken, çatının makaslarını hazırlarken şarkı-türkü söylerdik.

- Okumaya da değinelim...

- Kütüphanemiz çok zengindi. On bine yakın kitap vardı. Okurduk ama ezberlemezdik. Ezber yoktu... Enstitüden yetişen kişilerin % 95'i köycülüğü özümlemiş; sorunlarını bilen kişilerdi. Tam anlamıyla kendimizi halkımıza adamıştık. Okuyanlar yanında yazarlar da vardı. 1946 sonrasının gevşek tutumu, bu yetenekleri Türkiye geneline yayamadı. Bu arkadaşların hepsi, köyelerine gittikten sonra eridiler.

- Bir birayı bir ayda tamamlıyorsunuz. Bu nasıl oluyor?

- İsteyerek çalışırdık. "Angarya" gibi düşünmek yoktu. Zorlamayla

olsa, bir ayda bitmezdi. Zorlama ve hiç kimsenin baskısı olmadan yapılırdı.

- Bu istek nereden geliyor? Neden bıkkınlık yoktu?

- Biz, kendi işimizi yapıyorduk!.. İçimizdeki heves öyle. "Gideceğimiz köye faydalı olabilmek için bunları öğrenmemiz gerekiyor" diye düşünürdük. Sonra "şunu da yapalım, yatalım, şu binayı da bitirelim, sonra ders yapalım..." derdik. Kendi binamızı yapıyoruz...

- Bu yapılar 1944 depremi geçirdi. Yapılalı da elli yıl oldu. 26 Haziran (1993) buluşmasında inceledim, bir çatlak bile yok! Üstelik, çimentoyla değil, kireçle yapmışsınız. Neden bu denli sağlam bu yapılar?

- İsteyerek, inanarak yapıldığından... Müteahhit yapmadı... Bu kural genelde de geçerli. Bartın'da 1968'de deprem oldu, köylerde devletin yaptığı bir tek okul kalmadı. Köylünün ve enstitü ekibinin yaptığı okulların bir tekine bile bir şey olmadı!..

- 1946 değişiminden sonra Gököy'de bina yapıldı mı?

- Yapıldı. 1948'de okula daha müteahhit girmemişti.

- Enstitülere şimdi nasıl bakıyorsunuz?

- Türkiye'yi "Beyaz Zambaklar Ülkesi" yapacak bir anlayış, dört dörtlük şekilde yerleşmişti. Ne yazık ki, bunu Türk milletine çok gören siyasiler çıktı. "Her köye bir okul" hedeflenmişti. Bu hedefe 1955'e kadar ulaşılacaktı. 1946 yozlaşmasından sonra "hedef"i, "her mahalleye bir cami" şekline dönüştürdüler. Sonunda bugünlere geldik...

af

İnenü'nün yazdıklarını Sevim Güneş okuyor (19 Nisan 1949)

HÜSEYİN KEBELİ

1927'de Cide'nin (Kastamonu) Şenpazar Bucağında (şimdi ilçe) doğdu. İlkokula 1938'de Güneytekke Köyünde başlayarak, ilk üç sınıfı burada okudu. 4. ve 5. sınıfları da Kuztekke'de okudu. 1943'te girdiği Gölköy'ü 1948'de bitirdi.

Cide'nin Baltacı Köyünde başladığı öğretmenliğini, Harmangeriş, İstanbul Gaziosmanpaşa Cemal Gürsel ilkokullarında sürdürerek 1974'te emekli oldu.

Adresi: İnönü Cad. Yıldız Sok.
Yıldız Apt. 16/6, Erenköy / İstanbul

- Gölköy'ü nereden duydunuz?
- Gezici başöğretmenlerden duydum. Bizi belirlemişler. Bir kahveye çağırdılar ve bir dilekçe yazdırdılar. Bu dilekçe sınav mıydı, yoksa başvuru mıydı, bilemiyorum.
- Gölköy'e gidişinizi anlatır mısınız?
- Arkadaşlar ve babalarımızla beraber gittik. Ramazana çatmıştı. Eylülün 15'i... Sahurdan sonra yola çıktık. Babam beni yollamak istemiyordu. "Oğlum, sen zefil kalırsın, ben sana para yollayamam" diyordu. Ben de anama, "babam benim adam olmamı, ekmek sahibi olmamı istemiyor!" dedim. Neyse, babam yollamak zorunda kaldı. Kastamonu'ya iki günde vardık. Gezdik, ikinci suları okula geldik, kayıt olduk. Biz hamamdayken babamlar gitmişler. Babam bir daha okula gelmedi.

- Hemen işlere mi başladınız?

- Öyle oldu. İnşaatlarda çalıştık. Sonra demirciliğe ayrıldım. İnşaatların menteşelerini, bağlantı demirlerini atölyede biz yaptık. Çapa, soba gibi şeyleri de yaptık.

- Hangi öğretmeni çok severdiniz?

- Ben, Avni Özbenli'yi çok sevdim. Bizlere yemek yemeyi bile göstermiş, öğretmişti.

- 1946-47 öğretim yılında genel müdür ve bakan değişti. Bu değişim, uygulamalara nasıl yansdı?

- Bize verilmesi gereken at, araba ve dal aletleri verilmedi. Bahçe, inşaat ve tarım dersleri de azaldı. Kültür derslerinde artma oldu. Öğretmenlerde bir değişiklik olmadı. Belki bizim farkedemediğimiz program değişiklikleri de olmuştur.

- Aşık Veysel de öğretmeniniz oldu mu?

- Oldu. Bir kez sesimizle birlikte adımızı duydu mu, bir daha unutmazdı.

- Unutulmaz anılarınız vardır...

- Hasan Ali ile Hakkı Tonguç okula geldiklerinde, kızlarla erkeklerin ayrı ayrı yemekhaneye girmelerine kızdılar. Herkesin kendi sınıfıyla girmesini emrettiler. O gün uygulama başlatıldı. Ama ertesi gün kızlar yine bir araya toplanmaya başladılar.

- Kızlar ne yaparlardı?

- Kızlar atölyede bizim giysilerimizi dikerlerdi. Çoraplarımızı örerler, bizlere Amerikan bezinden pantolon yaparlardı.

- Bir anınızı anlatabilir misiniz?

- Hiç unutamadığım, yatakhaneye kar girmesidir. Yatakhaneler yeterli olmadığı için, atölyeler yatakhaneye çevrilmişti. Saçakların altından fırtınayla giren kar, üzerimize yağardı. Böyle bir ortamda uyanırdık. Bazan kuşlar bile girmiş olur, yatakhane uçuşurlardı. Kuş sesleri arasında uyanırdık...

MUHARREM KILIÇ

1927'de Zonguldak'ın Çaycuma İlçesinde doğdu. İlkokulu 1941'de Yukarı İhsaniye Köyünde bitirdi. İki yıl aradan sonra Gölköy'e girdi ve 1947'de bitirdi.

İlk görev yeri Yukarı İhsaniye Köyüdür. Sonra sırasıyla Çaycuma Merkez Sinan İlkokulu, Saltukova, Temenler, Hisarönü 27 Mayıs okullarında çalıştı. Çatalağzı Merkez İlkokulunda müdürlük yaptı ve ardından Zonguldak Merkez Bahçelievler İlkokulu müdürlü-ğünden 1981'de emekli oldu.

Eğit-Der Zonguldak Şubesi kuruculuğu ve başkanlığını yaptı. Gölköy enstitülülerin 26 Haziran 1993 toplantısının yapılmasını sağlayan-lardandır.

Telefonu: (0372) 257 44 86)

Adresi: Site, Işıkyönler Cad.
35/A, Zonguldak.

- Gölköy'ü nereden duydunuz?

- Duyuşum, öğretmenlerimin isteklendirmesi ve yönlendirmesiyle oldu. Ülke kalkınmasının da bu yolla olacağını belirtiyorlardı. Söylenilenleri benimsemiştim. Sonunda iki yıl gecikmeyle Göl'e başvurdum. Bu arada da Bartın Ortaokulunda iki yıl okudum. Bir şeyleri algılayacak yaştaydım. Bizi sınavsız aldılar. Aynı zamanda dayım olan öğretmenim, bütün işlemleri yaptı. O yıllar olanaksızlık yıllarıydı. Yaşam zordu. Ancak, bizler Göl'e gidebilmek için tüm zorlukları göze almıştık.

- Nasıl gittiniz?

- Çankırı'ya kadar trenle gittik. Cebimde 25 liram vardı. Çankırı'dan Kastamonu'ya ulaşmada bir hayli zorluk çektik. Haftada iki gün araba olduğu için, iki gün beklemek zorunda kaldık. Sonunda arabanın kalkacağı gün geldi. Kasası ahşap bir otobüs!.. Bindik ve 8 saatte Kastamonu'ya indik. Oradan da Göl'e. Önceden giden arkadaşlarımız bizi kucakladılar. Enstitü havasını hemen yaşamaya başladık. Ancak, birkaç ay sonra işin ağırlığından, tiksindir duruma geldik. Kaçmayı bile düşündük...

- İnşaatçı mıydınız?

- Evet... Aileden duvarcılığa yatkınlığım vardı. İnşaatla en zor iş köşe atılmaktı. Ben onu da iyi yapardım. Sonra sıva yapma, köşe taşı yontma... Orada gönye kullanmayı da öğrendim. İlk yaptığımız, 5 No'lu bina oldu. Aynı işleri şimdi yine yapabilirim. Enstitülerin amacı da böyle adam yetiştirmektir...

- Öğretmenlerinize geçelim...

- Öğretmenlerimizle ilişkiler, okuldaki demokrasinin özünü oluşturur. İlk açıldığında görev alan öğretmenler ve ustaöğreticiler genellikle yetenekli ya da bazı alanlarda özelliği olan insanlardı. Öğretmenlerin çoğu gerçekten demokrasiye inanıyordu ve idealisttiler. Kendilerini öğrenciye adanmış insanlardı. Gerek sınıflarda, gerekse çalışma alanlarında demokrasi kurallarına uyuluyordu. Müzikçimiz Bedri Akalın, alanında güçlü bir insandı. Okula müzik salonu kazandırdı. Çalışmaları orada yapmaya başladık. Öğretmenlerin tamamı benim gözümde büyük insanlardı. Matematikçi Tevfik Beyin öğrettiklerini şimdilerde bile anımsarım. Çok nitelikli ders yapıyordu. İlkokul öğretmeni olanlar bile özellikle seçilmiş yetenekli insanlardı.

- Anlattığınız demokrasi ilkelerine uygun davranışlara Ali Doğan da uyuyor muydu?

- Onun uyduğu pek söylenemez. Yapısında demokrasiyi özümsemişliği vardı. Buna karşın, uyduğu söylenemezdi. Çok öğrenci döverdi. Döverken de, arkadaşların ayaklarına basardı. Eğitimci değil, hukukçuydu... Eğitimi ileri boyutlarda kavramış olan Mustafa Yaldır'dı. Sınıfta ders anlatırken bir kez sigara yaktı, sonra özür diledi ve söndürdü. Daldırmış, nerede olduğunu unutmuştu. Kendisini o kadar derse verirdi...

- Okuma-yazmaya özendirildiniz mi?

- Okumaya isteklendirme, sözde değil, eylemde vardı. Yaparak, yaşayarak yönelttiler. Okumaya yönlendirenlerin başında Rüveyda Bilginer gelir. "Sibirya'yı tasvir edin" gibi ödevler verirdi. Böylece de okumaya yönlendirirdi. Çeviri klasikler vardı. Burada şunu vurgulamak gerek: Gököy bu konuda öteki enstitüler kadar başarılı sayılmaz!

- İlginç anılarınız olmalı...

- Müzik Öğretmeni Bedri Akalın'ın yanında bulunur, kendisine yardımcı olurum. Müzik salonunda çalışırdık. O dönemde püro içerdi. Pürosunu yakar, kül tablasına bırakır ve unuturdu. Püro kendiliğinden sönerdi. Yine bir gün pürosunu yakmış, kül tablasına bırakmış ve dışarıya çıkmış. İçeriye ben girdim ve püroyu gördüm. O zaman ben de sigara içiyordum. O püronun nasıl içildiğini merak ettim. Aldım ve içtim. Kısa bir süre sonra Bedri Bey geldi. Kül tablasına baktı, sonra bana döndü: "Püroyu içtin mi?" dedi. "İçtim!" dedim. O zamanki deyimle, "tebrik ederim, rahat söyleyebiliyorsun, benden çekinmiyorsun! Nasıl, iyi miydi?" dedi. Ben de,

"pek bir şey anlayamadım!" dedim. Bana döndü, "sigarayı içme, rakıyı iç!" dedi. Bir anımı daha anlatmak isterim. 1947'de müdür Hilmi Bilginer'di. Onun en büyük özelliği, gördüğünü unutmamasıydı. Bir gün Ankara'ya gideceğini duyduk. O zaman İngiliz kumaşları tutuluyor. İki arkadaş gittik, kendisiyle görüştük. Ben, "bir takım lâcivert kumaş istiyorum" dedim. Öteki arkadaş da açık yeşil istedi. Bilginer, "tamam! 2.80 yetiyor mu?" dedi. Bir takım elbisenin 2,80 cm'den çıktığını ilk kez ondan duydum. "Heralde yeter!" dedim. Ankara'dan dönüşte ikimizin de elbiselik kumaşlarını getirdi. Bizim için büyük bir olay olmuştu...

Enstitü öğrencileri İnönü'yü alkışlarla marşılıyor,
Önde İsmail Safa Güner (19 Nisan 1949).

SALİH KÖKLÜ

1931'de Araç'ta (Kastamonu) doğdu. İlkokulu 1945'te İhsangazi'de bitirdi. İki yıl aradan sonra 1947'de girdiği Gölköy Enstitüsünü 1952'de bitirdi.

Urfa Birecik Tarhan Köyünde göreve başladı. Sonra sırasıyla Taşköprü (Kastamonu) Erik, Araç Boğdam, Cide Terme; Çaykaşı, Kastamonu Sipahiler, Karabük Gazimustafakemal; Kayabaşı ve Feyziçakmak okullarında çalıştı. 1985'te emekli oldu.

Adresi: Yeni Mah. Özgür Sitesi, E Blok, Kat 3, Safranbolu/Zonguldak

Gölköy'e nasıl gittiniz?

- Babam marangoz olarak başka köylerde çalışıyordu. Ağabeyim de Göl'e gitmeme izin vermiyordu. Eniştemden yardım istedim. "Sabaha karşı kaç!" dedi. Yolu bilmediğimi söyleyince de, "çay boyundan git, bulursun!" dedi. Para olmadığı için, kolundaki saati verdi. Sabaha karşı katıra bindim, çay boyundan giderek Araç'ı buldum. Katırı hana bağlayıp okula gittim. Gezici Başöğretmen Hüseyin Bulut ile bir müfettiş ve maarif memuru sınav yapıyorlarmış. Hemen beni de sınava aldılar ve ön elemeyi kazandım. Beş lira para buldum, Kastamonu'ya indim. Bir handa yattım. Ertesi günü Göl'e ulaştım. Bir sınav da orada oldum. Karenin alanını ve çevresini sordular. Ezberden söyledim. Nereden bulduğumu sordular, "gânımdan buldum!" demişim. Hepsi de güldüler. Tabiat bilgisi ve Türkçeden de sınav yaptılar, onları da kazandım ve okula kaydoldum.

- Bize, öğretmenlerinizi değerlendirerek, ilk göreve başladığınızda güçlük çekip çekmediğinizi anlatır mısınız?

- Bende iz bırakanların başında Tarihçi Emin Güner gelir. Meslek dersleri öğretmenlerimiz Avni Özbenli ile Mustafa Yaldır idi. Son sınıfta çok uygulama yaptık. Eksiklerimiz, daha enstitüdeyken görülerek düzeltildi. Öğretmenliğimizin ilk günlerinde bile sıkıntı çekmedik. Yalnız, kaynak kitap bulabilme konusunda güçlüklerimiz oldu.

ŞABAN ÖZ

1936'da Kurşunlu'nun (Çankırı) Eskiahir Köyünde doğdu. İlkokulu köyünde okudu. 1947'de girdiği Gölköy Enstitüsünü 1952'de bitirdi.

Kurşunlu Eyüpözü'nde 3 yıl; Sumucak'ta 5 yıl, Çankırı İldızım'da 7 yıl; Çankırı Merkezde de 14 çalıştıktan sonra 1967'de İstanbul'a atandı. 1984'te emekli oldu.

Telefonu: (0212) 557 15 17

Adresi: Feritselimpaşa Cad. Yavuz Sok. 12, D 10, Bahçelievler/

- Gölköyü nasıl duydunuz, nasıl gittiniz?

- Benim ilkokul öğretmenim, Gölköy'ün ilk çıkışlılarından Ahmet Kaya'dır. Çok çalışkandı. Kulakları çınlasın! Okuldan dört öğrenciyi Gölköy'e yolladı.

- Kimlerdi bunlar?

- Ben, Mahmut Kaya, Ahmet Çelebi, Arif Öz ve bir de ortaokuldan ayrılan Hacı Öz'le beş kişi oluyoruz.

- Sınava girdiniz mi?

- Ahmet Kaya öğretmen bizi, ilçemiz olan Kurşunlu'ya götürdü. Gerekli işlemleri yaptırdı. Bir temmuz günü yola çıktık. Önce Ilgaz'a gittik. O devirde araç bulmak zordu. Ilgaz'ın Kaya Köyünde iki gün araç bekledik. Orada Halil Ağanın hanında yattık.

- Kurşunlu'da sınava girmediniz...

- Girmedik. Sınavı Gölköy'de olduk. Kolay bir sınavdı.

- Sizin devreler çok çalışmamıştır.

- Öncekilerin durumunu bilmem ama biz de çalıştık.

Daday Çayından kamyonla kum çekerdik. Belimize kadar suya girip, suyun içinden kamyonu kum doldururduk. Yaşımız da 12-13. Cüsseli müsseli de değiliz! Taşocağına bile gittik! Tam bir ay kaldık. Başımızda İbrahim Uz vardı. İki kişi bir-bir buçuk metre derinliğinde delik deliyoruz. Sekiz-on delik delince, onları fitilliyoruz, İbrahim Uz dinamitleri ateşliyor.

- Çadırda mı yatıyordunuz?

- Çadır da vardı ama açıkta da yatardık. Yaz günü.

- Dayak var mıydı?

- Tarih Öğretmeni Nazım Kurtiş döverdi. Bu derste baskı vardı. Çok korkardık.

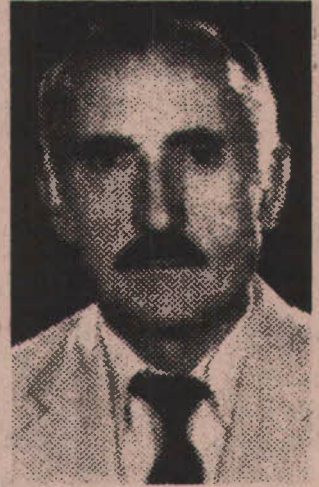
SATI ÖZEN(*)

1931'de Abana'nın (Kastamonu) Göynükler Köyünde doğdu. Köyündeki eğitimli okulda başladığı ilköğrenimini İstanbul'da sürdürdü 5. sınıfı da Abana Çayırçık Okulunda tamamladı. 1946'da girdiği Gölköy Enstitüsünü 1951'de bitirdi.

İlk görev yeri Cide'nin Sanay Köyüdür. Sonra sırasıyla Bozkurt Narba, Arza (Asarbaşı), Abana Merkez Atatürk ilkokullarında çalıştı. Öğretmen olarak Almanya'ya gitti ve üç buçuk yıl kaldıktan sonra Abana Merkezi döndü. Bir yıl da İstanbul Zeytinburnu Şemsettin Sami İlkokulunda çalıştıktan sonra 1979'da emekli oldu.

Adresi: Haliç Cad. Muftualı Mah. Mihrikerem Sok. 2/33,

Fatih/İstanbul

- Çocukluk yıllarından başlayalım?
- Ben ilkokula Göynükler'de başladım. Bizim devremizde köylerde öğretmenli okul yoktu. Olan okullar da eğitimliydi. Bizim Göynükler'de de eğitimli vardı.

- Ak Tahir'de mi okudunuz?

- Evet. Ak Tahir'de (Tahir Şen) okumaya başladım. O yıl benim gözüm ağrıdığından, babaannem beni İstanbul'a yolladı. Annem ve babam İstanbul'daydı.

*) Salim Yılmaz'ın Satı Özen ile yaptığı söyleşi, Nisan 1992 tarihli Abana Gazetesinde yayımlandı. Biz bu söyleşiden konumuza ilişkin bölümleri aldık.

- Okumayı İstanbul'da mı sürdürdünüz?

- Evet, Beni Filyokuşu'nda 54. İllkokula yazdırdılar. Yıl 1938.

- Atatürk'ün öldüğü yıl.

- Atatürk'ün öldüğünü iyice hatırlıyorum. Tabutu Galata Köprüsünden geçirilecekti. Annem, babam, ben ve komşular oraya gittik. Babamın omuzuna çıkararak töreni izledim.

- İllkokulu İstanbul'da mı bitirdiniz?

- Hayır. Ben 3. sınıftayken babamın ikinci askerliği çıktı (1940) ve beni okuldan alarak bir çıkırıkçının yanına çırak verdi. Nedeni yoksulluk elbette. Ama orada çok çalışmadım. Bir kayış yüzünden ustayla aram açıldı. Sonra bir tanıdığın kahvesinde çıraklık yaptım. O adam bana giysi, kitap-defter alıp beni okula yolladı, 4. sınıfı bitirdim. Babam askerden dönünce de köye geldim.

- Öyleyse ilkokulu burada (Abana) bitirdiniz.

- Köye geldim ama, Göynükler'de de, Kadıyusufta da eğitimli okul var. Sinciros'la Çayırıcık'ın ortak bir okulu vardı, o okula yazıldım. Her gün Göynükler'den Çayırıcık'a bir saatlik yolu gidip geldim. Öğretmenimiz, Gölköy Enstitüsünü bitiren Cemile Kara'ydı.

- Gölköy'ün kapıları açılıyor.

- Cemile Kara bana, "seni öğretmen okuluna yollayacağım, gider misin?" dedi. Ben de "giderim" dedim. İllkokulu bitirince, Cemile Öğretmenin yardımıyla başvuruyu yaptık. Gideceğim ama, yükümlülük belgesi (taahhüt senedi) isteniyor.

- Zor mu bu belgeyi yaptırmak?

- Babam İstanbul'da. İstanbul'a gidip, durumu babama anlattım. "Tamam, senet yapalım!" dedi babam. Tam o sırada yakın bir hemşehrimiz babama, "Ali!" diyor, "bizim toprağımızdan çömlek olmaz. İlerde bu çocuk sınıfta kalır, ya da kovulursa, sen evini köyünü satsan, bu üç bin lirayı ödeyemezsin!" Babam yine de "sen git, ben yollarım!" dedi...

- Nasıl gittiniz Gölköy'e?

- Buradan (Abana) İnebolu'ya yaya olarak gittik. Sanıyorum deniz azgındı. İnebolu'dan da araba bulmak kolay değil. Yük kamyonları var o zaman. Sonbahardı. Dağların soğuğu var. biliyorsun. Ben beş lira vererek şoför mahallinde gittim.

- Okula vardınız...

- Okula vardım. Müdür Hilmi Bilginer'di. Yükümlülük belgem gelmemiş. Oysa babam, bir battaniye ile senedi Gölköy'e postaladığını bildirmişti. Hilmi Bilginer, "taahhüt senedi olmayınca okula almam!" dedi, "çoğu söz veriyor, getirmiyor. Buradan kovulduktan sonra kanuni takibat yapamıyoruz!" Çaresizdim. Yoksulluk var. Para yok. Birden, bizim okula, Cemile Kara'yı denetime gelen müfettişi gördüm. Durumumu anlattım.

Berberer müdüre gittik, yine almadılar. Abana'ya dönmek zorunda kaldım. Gölköy'e ikinci gidişimde kaydımı yaptılar. Yıl 1946.

- Sizi hep Ziya Ateş-Ağabeyle beraber görürdük.

- Ziya Ateş'le beraber gittik. Aynı sınıftaydık. Sinan diye bir arkadaşımız da gitmek istedi ama, dayısı yollamadı.

- Okula başladınız...

- Okulda çalışma da vardı. Yapılar yapılıyordu. Kireç ocaklarına giderdik. Taşocaklarından taş çıkarırdık. Ne bileyim, çiftçilik, arıcılık, tavukçuluk işlerinde de çalıştık. Bir tür "iş eğitimi" verilerek, öğrenci geleceğe hazırlanıyordu. Buradan çıkan öğrenciler kendi köylerine gidecekler, burada öğrendikleri bilgileri köylülerine aşılayacaklar. Üretim artacak. Amaç, köylünün ekonomik yönden de kalkınmasına yardımcı olmak.

- "İş eğitimi" dediniz. Nasıldı bu eğitim?

- Bizim girdiğimizde bir hafta iş, bir hafta ders vardı. Tonguç ve Yücel'in ayrılmasından sonra (1946) program değişti. Dersler de, iş de aynı günlere alındı. Günün yarısı ders, yarısı da işte geçiyordu.

- Ne işi örneğin?

- Genellikle inşaat ve tarım. Kışın daha çok atölyelerde çalışırdık. Kışın sanat derslerini sınıfta da yapardık. Tarım da öyle.

- Örneğin yapıdasınız...

- İşbölümü yapıldı. Örneğin üç kişi harç yapıp taşıyacak, iki kişi tuğla taşıyacak, iki kişi de duvar örecekti...

- Başınızda usta olmadan mı?

- Son sınıflara doğru, öğrenciler kendi dallarında (inşaat, demirci, marangoz) birer usta oluyorlardı. elbette bu dalların öğretmenleri de var. Dahası, "kalfa" dediğimiz. Çankırılı bir İbrahim Usta vardı, öğretmen gibi yetkiliydi. Her yerde biterdi. İki yıl üstüste sınıfta kalmış, okulda "ustaöğretici" olarak alikonulmuştu.

- Hiç sınıfta kaldınız mı?

- Kalmadım. Babama "bizim toprağımızdan çömlek olmaz" diyerek yükümlülük belgesini vermemesini isteyen o adamın sözleri hep kulağıma küpe oldu. Yalnız üçüncü sınıfta müzik dersinden bütünlemeye kaldım. Nedeni de, müzik öğretmeninın tutumu yüzünden. Bir gün inici ve çıkıcı "gam" yaparken bana bağırdı: "Öküz boğazı gibi boğazını ne uzatıyorsun!" dedi. Ben de birkaç dersine girmedim. Sınıf başkanına da "çamaşır nöbetçisi de, bilmem nerde de, beni atlat!" dedim. "zayıf da verse, öğretmenler kurulu kararıyla geçerim" diye düşündüm. Kurulda öğretmen, "öteki dersler ders de, bu ders değil mi?" diye direktmiş. Öteki müzik öğretmenine durumu anlattım, "mandolinle iki tane şarkı öğren, geçersin, korkma!" dedi.

- Okulda mandolin, keman falan vardı, değil mi?

- Elbette var. Ama ben enstrüman çalmaya pek özenmemiştim. Daha çok spor yapardım. Futbol, voleybol oynardım. Okulun kalecisiydim.

- Sız Gököyü 1951'de bitirdiniz. Ağabeyim "Son Köy Enstitüsü" (Hayati Tahsin Yılmaz) de 1952'de bitirdi. O zaman çok parti devrine girdik. "Köy Enstitüsü" adını kaldırdılar. Eğitimde bir gerileme oldu mu?

- Ben şuna inanıyorum ki, köy enstitüleri kapanmasaydı, Türkiye bugün ekonomik alanda bir kat daha gelişmiş olacaktı. Köy enstitülerinden yalnız öğretmen değil, sağlıklı köy ebesi, köy teknisyeni, ne bileyim hayvan sağlık memuru gibi köy için gerekli elemanlar yetişecekti. Köye gerekli kişiler yetiştirilebilseydi, köylü daha çabuk uyanacak ve daha çabuk kalkınacaktı. Kalkınan köylü elbette bazı ağalara, tefecilere karşı çıkacaktı. Köylü kendi yolunu çizecekti. Ama köyden çıkarılanlar bunu istemedi. Köy enstitüleri siyasetçilerin kurbanı oldu.

- Sız yukarı sınıflardayken ben yeni gelmiştim. Ağabeyimin anlattığı gibi köy enstitülerinin yozlaşma dönemindeydik. Ben okula ısınmamıştım. Bayağı ezbercilik vardı bizim zamanımızda. Sız ne dersiniz?

- Ezbere dayalı derslere belki Ankara'daki, İstanbul'daki bir lise kadar yetişemiyorduk. Araç gereç eksikti. Ama "iş prensibi" içinde yetiştiriliyorduk. Yapararak öğreniyorduk. Bize birtakım sorumluluklar aşılanıyordu. Örneğin, atandığımız köylerdeki okulların damı-çatısı akardı, çıkıp kendim onarmaya çalışırdım. Kapının kilidi bozulunca, söküp onarırdım. İş prensibi içinde yetiştirilen bizler, köye gidince birtakım işleri kendimiz yapar, çevrelerimizdekilere de öğrettirdik.

- Almanya'ya da gittiniz.

- Evet, 1973'te Nürnberg'e bağlı Korbuk Kentine yollandım. Burada üç buçuk yıl kaldım. Beş yıl kalacaktık, Demirel'in Koolisyon Hükümeti bizi üç buçuk yılda geri döndürdü. Bizim yerimize "Selametçi"leri yolladılar. Sonradan, öğrencilerimden aldığım mektuplarda, bizim yerimize gidenlerin doğru dürüst ders yapmadığı, bol bol dinsel telkinlerde bulduklarını anlatılıyordu. Biz aldığımız görevi canla başla yapan, yaptığımız işin sorumluluğunu bilen kişilerdik. Bu yetenek bize okulda aşılanmıştı.

- Gököy'den söz ediyorsunuz...

- Ben Gököy Enstitüsünde okurken, ilkokul öğretmeni olan Hafize Atabek, bizim edebiyat derslerimize girerdi. Çok bilgili bir insandı. Okulda bize o kadar sorumluluk duygusu aşıladılar ki, anlatamam. Böyle kendini ulusuna adanmış öğretmenler göremiyorum ben şimdi. Bambaşka yetiştik biz...

- Almanya'da üç buçuk yıl kaldınız. Sizde bir değişiklik oldu mu?

- Oldu elbette. Çok oldu. Kuşkusuz görüş ufukum genişledi. Birtakım yeni bilgiler, yeni deneyimler edindim. Uygarıklıkta ileri gitmiş bir yeri

görmek, kişide birtakım olumlu duygular oluşturuyor.

- İsmail Hakkı Tonguç'un köy enstitülerini kurarken, en çok Alman eğitim sisteminden etkilendiği söyleniyor...

- Tonguç Almanya'ya gitmiş. Yalnız Almanya'ya değil, yanılmıyorsam Bulgaristan, Yugoslavya, Macaristan ve Avusturya'da da incelemeler yapmış. Etkilenmiş elbette. En çok Pestalozzi ve Kersschenstainer'den etkilenmiş. Bunlar üzerine kitapları da var. Ama oradakini olduğu gibi uygulamamış. Oradaki incelemelerini Türkiye koşullarında değerlendirmiş. Köy enstitüleri uygulamasıyla Tonguç, dünyanın sayılı eğitimcileri arasına giriyor.

- Son olarak diyecekleriniz var mı?

- Yine köy enstitülerine değineceğim: Ben diyorum ki, biz hep sorumluluk duygusu ile çalıştık. Hiç dalga geçmedik. Beş sınıfı birarada okuttuk. Hepsini de yetiştirdik. Şimdi bakıyorum ben, öğretmenlerde sorumluluk duygusu kalmamış. İstanbul'da görev yaparken iyice soğudum. Türü nedenlerle her gün 3-4 öğretmen okula gelmiyor. Nezleymiş, gripmiş falan... Ders zili çalar, sınıflara girmezler. Daha çay-sigara içilecek. Koridorlarda lak lak ederler. Kimi zaman on beş dakika geçer, derse girmezler. Sınıflarından gürültü gelir, doğru ders yapamazdık. İstanbul'un beş sınıflı (tek öğretmenli sınıflar), bizim beş sınıfı birden okutan öğretmenlerimiz kadar başarılı olamıyor! Bunları yaşayarak gördüm, köy enstitülerinin değerini daha iyi anladım. Bu durumları görünce, çok dayanamadım, emekliliğimi istedim. Idealist öğretmen kalmamış. Ben, yatağa düşmedikten sonra göreve gelmediğimi hatırlamıyorum!..

HAYRİ ÖZKAN

1932'de Zonguldak İlinin Devrek İlçesinde doğdu. Karabıslı Köyü İlkokulunu 1944'te bitirerek Gölköy'e girdi ve 1949'da tamamladı.

Devrek Yazıcıoğlu Köyünde başladığı öğretmenliğini Kışiroğlu Köyünde sürdürürken Gazi Eğitim müfettişlik kursuna katıldı. 1961'de Adana'da ilköğretim müfettişi olarak çalışmaya başladı. Bu arada Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagoji Bölümünü dışardan bitirdi (1964). Zonguldak'ta ilköğretim müfettişliği, teftiş kurulu başkanlığı görevlerinde bulundu. 1982'de "rotasyon"la Çorum'a atandı ve o yıl emekli oldu.

Telefonu: (0372) 257 36 70

Adresi: Bahçelievler, Yıldız Sok. C-1 Blok, 5, Zonguldak

- Önce, Gölköy'e gidiş öykünüzü dinleyelim?

- Bizim Göl'e gitmemizi öğretmenimiz istiyordu. Babam da aydın bir insandı. Beni babam götürdü. Trenle Çankırı'ya gittik. Bir süre araç bulamadık. Sonunda, Kastamonu'ya demir ve çimento götüren bir kamyon bulduk. Kamyoncu, çimentoların üzerine oturarak gitmemiz koşuluyla bizi götürebileceğini söyledi. Başka bir yol da yoktu. Yedi-sekiz arkadaş çimento torbalarının üzerine oturduk, sekiz saatte Kastamonu'ya indik. Faytonla Göl'e ulaştık. Oraya varınca, önceden giden arkadaşlarımız bize yardım ettiler.

- İş dersleri hemen mi başladı?

- Öyle oldu. Ben, istekle inşaata geçtim. Bu dalda zevkle yaptığım en önemli iş, "ekibe gitmek" oldu.

- Ekibe gitmeyi açalım?

- Ekiple önce İnebolu'ya, oradan da gemi ile Ereğli'ye geldik. Dibektaş Köyünde ilkokul yaptık. Enstitülerden köylere böyle ekipler giderdi. Aynı zamanda enstitüler arasında da böyle yardımlaşmalar olurdu. Biz Ereğli'ye 12 kişi geldik. Ekibimizde marangoz, demirci ve inşaat bölümlerinden arkadaşlar vardı. Ereğli kaymakamı bizim için köye çadır kurdu. Malzemeler hazırды. İnşaata başladık ve okulu kırk beş günde bitirdik. Geçen yıla kadar eğitim o binada sürdü.

- Bize anlatacağınız anınız da ekibe ilişkin olmalı...

- Hayır. Sporla ilgili bir anımı anlatmak istiyorum. Beden eğitimi öğretmenimiz sporcuları seçti. Ben de varım. Köy enstitüleri arası spor karşılaşmaları için İzmir Kızıllıçlı Köy Enstitüsüne gittik. O ara, 1948 Londra Olimpiyatları sonuçlanmıştı. Türk güreşçileri İzmir Havaalanına indiler. Biz de karşılamaya gittik. Akşam Kızıllıçlı'ya çağırılmışlar. İyi bir yemek şöleni oldu. Bizim sınıftan Gazi Türk orada Yaşar Doğu ile tartıştı. Gazi Türk, dalında birinci oldu. Ben de tek adımda birinci oldum. 6 metre 5 santim ile birinciliği Gölköy'e taşıdım. Yeni Asır Gazetesi karşılaşmalara geniş yer verdi. Kaybeden enstitülerin öğretmenlerinin ağlamalarını hiç unutamıyorum.

- Öğretmenleriniz konusunda neler söylersiniz?

- İlk üç yıl derslerimize, ilkokul öğretmenliğinden Gölköy'e alınan öğretmenler girdiler. Onlar da seçkin öğretmenlerdi. Anadan doğma öğretmen gibiydiler. 4 ve 5. sınıfta gelen öğretmenlerimizin hepsi de fakülte çıkışlıydılar. Bizi çok iyi yetiştirdiler. Okuldan çıkarken söylenen "öğretmen olarak gidiyorsunuz ama iyi bir öğretmenliğin yanında, iyi bir öğrenci olarak kalmanızı istiyoruz" sözlerini hiç unutamam. Anlamını çok sonra kavradım. İyi bir öğrenci oldum ve şimdilerde bile öğrenmeyi sürdürüyorum...

- Hakkı Tonguç'un ve İnönü'nün gelişlerinde orada olmalısınız...

- Hakkı Tonguç, İnönü ile beraber 1947'de geldi. 3 Numarada oturdular. İnönü bize de söylev çekti. "Köy enstitülerinin yıldönümünü Gölköy Enstitüsünde kutlamaktan bahtıyarım" diyordu...

MUSTAFA PEKER

1930'da Bartın'ın Çiftlik Köyünde doğdu. İlkokulu 1942'de köyünde bitirdi. 1946'da Gölköy Enstitüsüne girdi, 1951'de tamamladı.

Sırasıyla Abana (Kastamonu) Narba, Bartın Çiftlik, Zonguldak Karaelmas, Malatya Balıkdere, Bartın Çakraz, Karabük Merkez Cumhuriyet, Zonguldak İnağzı; Çaydan; 30 Ağustos, İstanbul Eyüp Silahtarağa; Fatih İskenderpaşa, Bartın Kızcağz, Zonguldak Türkeli ve Rüzgârlımeşe okullarında çalıştı. 1978'de emekli oldu.

Öğretmenliği döneminde TÖS yönetim kurulu üyeliği yaptı ve çok "sürgün" yedi. Emeklilik döneminde de EĞİT-DER Zonguldak Şubesi yönetim kurulu üyeliğinde bulundu.

Telefonu: (0372) 251 33 13

Adresi: Yenimahalle, Köyiçi Sok. 7-A, Zonguldak

- Gölköy'ü duyduğunuz, başvurunuz ve gidişiniz nasıl oldu?
- Dedem medrese eğitimi görmüş, ağabeyim de okumuştur. İlkokuldan sonra dört yıl gezdim. Dördüncü yıl, sevdiğim bir kızla evlendim. Evlendikten yirmi gün sonra babam bana, "seni Göl'e vereceğim" dedi. Bartın'a gittik, sınav yaptılar. Yirmi yıl öğretmenlik yapmak zorunda olduğumu da belirttiler. Kazandım. Valizimi aldım, Kokaksu'dan trene binip, Karabük'te indim. Kastamonu'ya gidecek araç bulamadım. Otelde tam bir hafta kaldım. Bir gün "Göl'ün demirci öğretmeni burada" dediler. Arayıp buldum. Enstitüye-demir almaya gelmiş. Kamyonun üzerinde gitmem koşuluyla beni aldı. Gece yarısından sonra okula vardık. Sabah kayıtlarımız yapıldı.

- Hemen işe mi başladınız?

- Aşağı yukarı öyle oldu. Ben en çok inşaatı seviyordum. Orada birkaç ay çalıştım. O arada enstitü programları değişti. Biz daha çok su kanallarında, lâğım çukurlarında, kuyularda çalıştık. Günün yarısı kültür dersi, yarısı da tarım ya da sanat dersliydi. Zamanımız tarlalarda, hayvan bakımında, çift sürmede, aşı aşılama da geçti. İnşaatlar kalkmış, öğrenciler "niteliksiz işçi" gibi yardımcı işlerde çalıştırılmaya başlanmıştı.

- Programlar değişince, öğretmenlerinizin tutumlarında bir değişiklik oldu mu?

- Olumlu yönde oldu. Bütün öğretmenlerimiz bizlere karşı kendilerini sorumlu hissederdiler. Matematikçi Hayri Yalçın'ı hiç unutmam. Üst sınıflara sorduğu soruları birinci sınıflara sorardı. Biz de o gün sınav olanların cevaplarını alır, çözerdik. Sınavın birinde sekiz kişi beş almıştı. Bu sekiz kişiyi de sözlüye kaldırarak, ortalamayı "zayıf" a düşürdü! Öteki öğretmenlerimizin tamamı olumluydular. Canla başla çalışırlardı.

- Başka bir anınızı anlatabilir misiniz?

- Tarımcı Şaban Bey'e "tam bir öğretmen" diyemezdik. Bize Ziraat'ten geldi. Bizlere de, Ziraat'teki işçilere kullandığı sözcükleri kullanırdı. Bir gün tarım dersinde parkta çalışıyorduk. Arkadaşın biri, kazma ile çalışırken bir çiçeği kesmiş. Kulağından tutup çekmeye başladı. Tam bu sırada, Müdür İsmail Safa Bey odasından görmüş. Müdürümüz çok değerli bir eğitimciydi. Pencereyi açıp bağırdı: "Şaban! Şaban! O kulağını tuttuğun hayvan mıdır, hayvan!.." Şaban Bey bozulmuştu!..

MEHMET SAZAK

1934'te Araç'ın (Kastamonu) Huruçören Köyünde doğdu. İlkokulu köyünde bitirdi. 1947'de girdiği Gölköy Enstitüsünü 1952'de tamamladı.

8 yıl ilkokul öğretmenliğinden sonra 1960'ta Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagoji Bölümüne girdi. Bu okulu bitirince (16.07.1962), Göl Öğretmen Okuluna meslek dersleri öğretmeni olarak atandı. Gölköy'deki görevi 25.12.1975'e dek sürdürdü (askerlik ve "sürgün" kesintilerini çıkarınca Gölköy'de toplam 9 yıl öğretmenlik yaptı). Zorunlu yer değiştirme (sürgün) olarak 1972-74'te Artvin Öğretmen Okulunda meslek dersleri öğretmenliği ve 1975-76'da Alucra Lisesinde resim öğretmenliği yaptı.

Daha sonra İstanbul Hasköy Lisesi resim öğretmenliği, Kastamonu Eğitim Enstitüsü müdürlüğü (ki, bu okulda kurşun yedi) ve son olarak İstanbul Bahçelievler Ortaokulu resim öğretmenliği yaptı. 1981'de emekli oldu.

1968'den, 12 Martçıların memur sendikalarını kapatıncaya dek öğretmen örgütlerinde çalıştı. TÖS Kastamonu Şubesinin başkanlığını yaptı. Daha sonra zaman zaman Kastamonu TÖB-DER başkanlığı yaptı.

Telefonu: (0212) 555 31 80

Adresi: Ali Rıza Kuzucu Sokak, Özyurt Sitesi, A Blok, D 12,
Bahçelievler/İstanbul

- Gölköy'ü nasıl duyduunuz. nasıl gittiniz?

- 1947'nin bir sonbahar günüydü. Arkadaşlarımla sığır güdüyorduk.

Handa oturduğu için, bize göre "kulağı delik" olan Aşağı Dıphanlı Hamdi Mutlu (Dıbiş), "Göl'e öğrenci alacaklarmış, Araç'a gidip başvuralım!" dedi. Ertesi gün Araç Milli Eğitim Memurluğuna vardık. Bir form-dilekçenin ilgili bölümüne, "Araç Huruçören Köyü İlkokulunu bitirdim, Göl Köy

Enstitüsüne girmek istiyorum" diye yazdırıp imzalattılar. İki gün sora günlerden cumaydı. Araç'ın da pazarı. O gün, başvuranların tümünü, üzeri açık-kasa bir yük kamyonuna bindirerek yolcu ettiler. Böylece o gün Göl'ü bulduk. Bugünkü sinema-toplantı salonu olan yer o zaman yatakhaneydi. "Burada yatacaksınız!" dediler. Aynı köyden dört kişiydik. Ranzaları bugünkü atölyelerin olduğu yerden; yatakları da 3 Numaralı yatakhaneden (bugünkü balkon) alarak getirdik. Akşam yatıp, ortalık sessizleşince "yat kampanası" çaldı. Ben bu kampanyayı Kastamonu'daki saatin sesi sandım! Bizim köylüler "tevatür" edip, "şeherde çan saat çaldı mıydı, her yerden duyulur!" derlerdi.

- Enstitüde sınava girdiniz mi?

- O yıl Araç'tan enstitüye çok başvuru olmuştu. Araçlılar için eleme sınavı yapmak gereğini duymuşlar. Pazartesi günü 2 Numaralı binada sözlü sınav başladı. Ayırtmanlar Matematik Öğretmeni Tevfik Bey, Türkçe öğretmenleri Rüveyde Bilginer, Hafize Atabek, Tabiat Bilgisi Öğretmeni Mehmet Yılmaz idiler. Dörder dörder sınava alınıyorduk. Tahta dörde bölünerek matematik işlemleri yaptırılıyor, sonra Türkçe ve tabiat bilgisi sınavı yapılıyordu.

- Ve sınavı kazandınız...

- Ben, boy ve beden olarak çok küçüktüm. Tüm derslerin sorularını iyi yanıtlamıştım. Herkesin çıkmasına karşın, ben içerdeydim. Öğretmenler, "bu çocuk çok küçük, bu okulda yapabilir mi?" gibilerden aralarında tartışmaya başladılar. "Böyle kalacak değil ya, büyür!" diyen de oldu. Sonra bana "çık!" dediler. Ertesi günü 1 No'lu yapının önünde toplandık. Kazananlar, onar kişilik gruplarla Hilmi Bilginer'in odasına yollanıyordu. Derken benim de adım okundu ve Müdür Hilmi Bilginer'in karşısına dizildik. Müdür en çok benimle ilgilendi: "Biz burada öğrencileri çalıştırırız. Kazmayı kaldırabilir misin? Küreği sallayabilir misin?" diye soruyordu. İki gün içinde müdüre "direktör" denileceğini öğrenmiştim. "Kaldırırım direktörüm!.." diyerek, okulun öğrencisi oldum.

- Sizin zamanınızda da öğrencilerin çalışması gündemde miydi?

- Biz İsmail Safa Güner'in öğrencileriydik. Okulda çalışma vardı. Okul bir şantiye gibiydi. Okula su getirilmesi, kanalizasyon yapımı, park yapımı, hamam yapımı, çamaşırhane yapımı bizim zamanımızda gerçekleştirildi. Sokakların ve çevrenin elektriklenmesi, ağaçlandırma, meyva ve sebze bahçelerindeki çalışmaları usta öğreticilerle beraber iş ve tarım derslerinde bizler gerçekleştirdik. Bir anımı anlatayım: 1949 yılıydı. Çamaşırhane binasının doğu tarafındaki büyük odaya 12 kabinlik tuvalet yapılması kararlaştırılmış. Sıvaların üzerine, kabin duvarlarının geleceği yerler işaretlenmiş. Hela taşı kalıbında, mozaikle dökülmüş bir taş var. İşin başında da Dadaylı İnşaat Kalfası Cemal Usta var. Biz altı kişi oraya

verildik. Usta işi tarif etti, biz yassı kalem ve madırğa yardımıyla, çizilmiş yerlerdeki sıvaları kaldırarak, kabin duvarlarının yerlerini hazırladık. Bu arada kalıptan hela taşı da çıkarıldı ve bir arkadaşımız onu zimparalamaya başladı. Bu işler yaklaşık bir saatte bitti. Müdürümüz İsmail Safa Güner, her iş yerine hemen hemen her gün uğradı. O gün de geldi. "Ustam, bugün ne yaptınız?" diye sordu. Usta da sıvaların açılıp, hela taşının çıkarıldığını anlattı. Müdür öfkeleni: "Usta! Bu çocuklar bu işi yarım saatte yaparlar! Ondan sonra duvar örmeleri gerekirdi. Bunları boş bırakmışsın! Aldığını hak etmediğin için utanmalısın! Günde 8 lira yövmiye alıyorsun!" dedi ve gitti. Ustayı teselli etmeye çalıştıksa da, o, işin ciddiyetini anlamıştı. Bir daha o ustayı okulda görmedik. Sonra Ermeni Avadis Usta geldi. O ise hem çok çalışır, hem de yanındakileri çalıştırarak iş üretirdi...

- Öğretmenlerinizle zaman zaman anlaşmazlığa düştüğünüz olur muydu?

- Olurdu. Bu konuyu bir örnekle anlatayım: 4-A sınıfındayım (1950-51) Sınıf öğretmenimiz Tayfur Hekimoğlu'ydu. Akşamları birinci "etüd"te serbest okuma yapılır, sınıf öğretmenleri de başımızda olurdu. Bu etütte okuma yapılırken, bir yandan da sınıf sorunlarının tartışıldığı oluyordu. Coğrafya Öğretmeni Aliye Acarsan konusunu birkaç kez gündeme getirdik. Acarsan, bizlerde bir olumsuzluk gördüğünde, "miskin!", "miskinler!" diye bizi azarlamak alışkanlığında idi. Bir gün Tayfur Bey bize, "bir daha Aliye Hanım size hakaret ederse, pencereden atın!" dedi. Yeni yetmelikte kişiler arasındaki dayanışma, gizliliğe saygı ve serüvene yakınlık her zamankinden ağır basıyor. Her an bir çılgınlık yapabiliydik. Sonra, öneri hangimizden geldiyse, Okul Müdürü Mustafa Yaldır'la bu konuyu görüşmeye karar verdik. Görüşme sonunda coğrafya öğretmenimiz Kâzım Özses oldu.

- Göl'de öğretmenliğiniz döneminde öğretmen-öğrenci ilişkileri nasıldı?

- İlk atandığımda ilişkiler hemen hemen tümüyle kopuktu. Benim öğrencilik yıllarıma hiç benzemiyordu. 1950'li yıllarda Demokrat Parti yönetimi, köy enstitülerini kötüleme ve köy enstitüsü çıkışlıları aşağılama kampanyası açmıştı. Öğretmenler politikacılar ve üst düzey yöneticilerden yıldı. Öğretmen ve öğrenciler, bu okullarda bulunmaktan utanıyor; sıkılıyor gibiydiler. Kimbilir, bu nedenle ilişkiler ve çalışmalar tekdüzeliğin ötesine geçememiştir. Öğretmenler kurallar koyuyor, öğrencilerin bu kurallara tartışmasız uyması isteniyordu. Kuralı çiğnemek öğrenciler için "kahramanlık", öğretmenler için de öğrenci dövmek "yiğitlik" oluyordu. Önceki yıllarda zaman zaman, ıçkı sofralarından kalkarak "öğrenci dövme seansları" düzenlendiği söyleniyordu. O dönemlerde yönetimdeki "despotluk" o boyutlara varmış ki, öğretmenlerin bile, okul

yöneticilerinin karşısında bacak bacak üstünde oturmaları bağışlanmaz bir "kusur" sayılmış ve bu tür davranışlar, öğrencilerde "lumpen" (bilinçsiz) davranışların yaygınlaşması sonucunu getirmiş. Ben, 1962'de göreve başlarken durum böyle idi.

- Bu havayı değiştirebildiniz mi?

- Biz, 12 kadar yeni öğretmen vardık ve 1961 Anayasasının getirdiği özgürlük anlayışını benimsemiştik. Klasik ve verimsiz öğretmen-öğrenci ilişkisinden duyduğumuz hoşnutsuzluğu kısa sürede dışa vurduk.

- Başarılı olabildiniz mi?

- Son sınıf öğrencilerini ikişer aylık sürelerle köy ilkokullarına staja yollardık. Önceki yıllarda hazırlanan staj programları bir "yasaklar dizisi" durumuna getirilmişti. Köy okullarındaki sınıf içi çalışmaların öğrenilmesi yanında, köylüyü daha iyi tanıma ve köylülerle iyi ilişkiler kurabilme alışkanlığını da amaçlıyordu bu stajlar. Bunları yapabilmek kolay olmadı. Okul yönetimiyle çelişkiye düştük. Öğrenciyi okula hapseden eski program yerine, onların köy kahvelerine gidebilmelerine; çarşamba günleri köylülere konuk olmalarına ve cumartesi günleri de köylüleri okulda konuk etmelerini sağlayan kurallar getirdik.

- Müdür değişikliği oldu da mı bunları uygulayabildiniz?

- 1962 Kasımında müdür de değişti. Yeni Müdür Kâmil Açan çok dürüst ve kendisiyle barışıklı. Kaprisleri yoktu. Bu dönemde öğretmen-öğrenci ilişkileri giderek düzeldi. Okulun işleyişine öğrenciler de katkıda bulunmaya başladılar. Her yıl, çeşitli eğitsel kolları da içeren öğrenci örgütü seçimleri yapılırdı. Bu seçimler, ülkenin büyük seçimleri gibi renkli ve heyecanlı geçerdi. Saptanan propoganda dönemlerinde gruplar, belirtilen yer ve saatlerde açık hava toplantıları, ayrılan yerlerde afişleme, okul hoparlöründen konuşmalar yapılırdı. Ahmet Muhtar'ın propoganda dönemlerindeki espirili konuşmaları hâlâ kulağımdadır.

- Bildiğiniz gibi köy enstitüleri 1946'da yozlaştırılmaya başlandı. Ama Müdür İsmail Safa Güner zamanında Gölköy, bu yozlaşmadan çok az etkilendi. Söyleşiye başlamadan siz, Gölköy'de 1960'larda da bir "köy enstitüsü ruhu" yaşadığını söylemişsiniz. Biraz önce anlattıklarınız mıdır "köy enstitüleri ruhu"?

- Hayır, hayır! Ama Müdür Kâmil Açan zamanında bu ortamın yaratıldığını söyleyebiliriz. 1967'de Gölköy'e yeni bir müdür atandı: Fikret Öztürk. Pulur Köy Enstitüsü çıkışlı olan Fikret Öztürk, Yüksek Köy Enstitüsüne girmiş, bu okul kapatılınca Yüksek Teknik Öğretmen Okulunu bitirmiş. İş içinde yetiştiği her davranışından belliydi. Hem iş yapmayı, hem de yaptırmayı bilirdi. Kararlarında cesurdu. Geçmiş yıllarda merkezden yollanan yatırım ve harcama ödenekleri, yüklenicilerin dişleri dibinde kaybolurken, bu kez gelen ödeneklerle, amaçlananın birkaç katı

iş gerçekleştirilmiştir. Bu dönemde "yüklenicilik" işini okul döner sermayesi üstlenmiştir. 6 tane öğretmen lojmanı; 3 beton köprü çok az bir parayla yapılmıştır. Ayrıca döner sermayenin marangoz ve demirci atölyeleri, okul gereksinimlerinden başka, piyasa için üretim yapar duruma getirilmiştir. Dikiş atölyesi kurularak, hem okul işleri yapılmış, hem de piyasaya iş yapılarak işletme para kazanmıştır.

- O dönemde okulun biraz olsun köy enstitüsü havası içine girdiğini söylüyorsunuz.

- Daha bitmedi... Okulun her mevsim yumurta ve et gereksinimini karşılayabilecek boyutta tavuk çiftliği ve kasaplara bağımlılıktan kurtulmak için besi ahır kurulmuştur. Burada, döner sermaye adına kasaplık hayvan alımı işlerini yürüten tarım şefi değerli öğretmenimiz Şaban Yıldırım'ı rahmetle anarım. Bilirkişi olarak katkıları nedeniyle Sağlık Memuru Ali Ünal'dı'ya saygılar sunarım. Bu dönemde sebze ve meyva bahçeleri de gereği gibi işlenmiş, taze olarak tüketilemeyenler turşu ve marmelat olarak hazırlanmış ve gereksinim fazlası piyasaya sürülmüştür. İnek ahır da gereği gibi çalıştırılmış, okulun süt gereksinimi sağlandığı gibi, yazları artan sütle peynir yapılmıştır. Doğrudan öğrencilerin ve öğretmenlerin çabasıyla Daday Ballıdağ'dan topraklı çam fidanları çıkarılarak okula taşınmış, hem okul çevresi, hem de komşu köylerin kıraç tepeleri ağaçlandırılmıştır. Yollar, alanlar yine imece duygusuyla ve öğrenci emeğiyle betonlanmış, yol kıyıları ve parklar çiçeklendirilmiştir. Dikkate değer bir gözlem de, okula yeni gelen öğrencilerin, birkaç gün içinde okula ayak uydurmaları, çiçeklere; çimlere; meyva ve sebzelere zarar vermemeleridir. Okulun günlük yaşamının, yılların birikimiyle kurumlaşmış olmasının da katkısı büyüktü. Bu dönemde derinliğine ve genişliğine okuma etkinliği, öğrenci sosyal kollarının etkin katılımıyla çevre ilçe ve illeri de içine alan tiyatro; müzik; folklor; spor gösterileri; her yıl Ankara'yı da içine alan resim-el işi sergileri açılarak kültürel etkinlik en üst düzeye çıkarılmıştır. Sözünü ettiğim dönem, 1967 ile 1975 yılları arasındadır, bu dönemde Gököy'de "köy enstitüsü ruhu" yaşatılmıştır. Bu dönemde okulumuza "Göl Demokratik Cumhuriyeti" denilmiştir.

- 26 Haziran 1993 toplantısı için Gököy'e gittiniz. Okulun genel durumu nasıldı?

- Okulumuzun bugünkü durumunu görünce hepimizin içi sızladı. Değil olanlara yeni bir şey katmak, olanların da çoğu yok edilmiş!..

SAİM ŞEN

1930'da Çaycuma'da (Zonguldak) doğdu. 1943'te Çaycuma Merkez Okulunu bitirerek Gölköy'e girdi ve 1948'de bitirdi.

Çaycuma İlçesinin Dereköseler, Uluğ, Kayıkçılar, Karamusa, Çayköy; Devrek'in Gerze; Kuruçayıle Merkez; Yenice'nin Hisar okullarında çalışarak 1979'da emekli oldu.

Adresi: Yeni Mah. Elmalı Sok. 21/1, Çaycuma/Zonguldak

- Efendim, siz Gölköy'ü nereden duydunuz ve nasıl gittiniz?

- İlkokuldan 1943'te çıktım. Çaycuma 700 nüfuslu bir kasabaydı.

Tüfekçi İsmail Ustanın yanında çırak olarak çalışmaya başladım. Başöğretmenimiz Neriman Yener'in Gölköy için çocuk topladığını konuştular. Bir gün baktım, ardında üç-dört çocukla Neriman Öğretmen dükkâna doğru geliyor. Körüğün arkasına kaçtım. Ustama beni sordu, o zaman çıktım. "Yavrum, Kastamonu'ya çocuk yolluyoruz, bu akşam gidecekler. Sen de gider misin?" dedi. Ben de sevinerek "olur" dedim. Merkez muhtarı yol paralarını verdi. Trenle Çankırı'ya, oradan da ahşap bir otobüsle Kastamonu'ya gittik. Ilgaz Dağında "Bokludere" denilen yerdeki uçurumlardan geçerken şoför bizi otobüsten indiriyordu. Sonunda Gölköy'e ulaştık. Bizim nüfus cüzdanımıza ve diplomalarımıza baktılar. "Bunlar şehir çocuğu, alamayız!" dediler. Bizimle giden köy kökenlileri hemen kayıt ettiler. Başladık ağlamaya... Yanımdaki Baki Arkadaşın dayısı Hulusi Koçoğlu Öğretmeni tanıyormuş. Baki, Dayısının mektubunu Koçoğlu'na verdi. Hulusi Koçoğlu, Osman Bozok ve başçavuşun yardımlarıyla kayıt olmayı başardık.

- "Başçavuş" kim?

- Başçavuş, öğrencilerin temsilcisi. Öğrenci başkanı. Öğrenci ile okul arasındaki iletişimi sağlıyor. Gelen öğrencilerle ilgileniyor ve kayıtlarını yaptırıyor. Günlük yemek onun emriyle çıkıyor. Başçavuşu okul yönetimi seçiyor. Dışardan gelen yiyecek ve içecekleri tek tek saptayarak teslim alıyor ve Apal Beye teslim ediyor. Listeyi de müdüre veriyor.

- İlk yıl inşaatlarda çalıştınız..

- Ben zaten inşaatçıydım. Alanım "yontma taş"tır. Bizdeki eğitim öğretim "iş ilkesi"ne dayanıyordu. Ziraat, inşaat, ev idaresi, zooteknik... hep uygulamalıydı. Arıhanelerimiz, kümeslerimiz, at ahırlarımız vardı. 50 kadar inek, 25-30 çift öküz, 50 kadar at ve 1.000'den çok tavuğumuz vardı. Başımızda da Yüksek Ziraat Muhendisi Mustafa Yaldir...

- Yine yapılarla dönelim...

- Şimdi "cami" olan "kütüphane" binamızın taşlarını iki yıl hiç durmadan, altı arkadaşım ile ben yonttum. Başımızda yontma taşçı Kastamonulu Cemal Usta vardı. Cemal Usta önce yontma taşçılığı anlattı, sonra yontturdu. İşlediğimiz granit taşlarıydı. Bu taşları Daday Çayının yanından yine öğrenciler çıkarırdı. Kırılma ve bölünme yöntemleri vardır. Taşın çizgileri izlenir. Gölköy'de ne kadar yontma taş kullanıldıysa, Cemal Ustanın öğrencilerinin elinden geçmiştir. Yakup Bey inşaatçıydı, taştan anlamazdı. Ayrıca temel de attık, duvar da ördük, sıva da yaptık... Üstelik, bizim temellerimizin hepsi kaymak kireçtendir. O devirde çimento nerede?.. Binalarda demir de yoktur. Kireç Daday'dan getirilir, 2 Numaralı binanın alt tarafındaki kuyulara süzülürdü.

- Ekibe de gittiniz mi?

- Gittim ya!.. 1945'te Hasanoğlan'a gittim. Yapılacak binanın kapı ve pencere kenarları yontma taştan olacakmış. 4 ve 5'lerde yontma taş bilen yokmuş, beni de o nedenle götürdüler. Kastamonu'dan giderken bizlere "Rozwelt" potinler; Devrekâni bezinden beyaz elbiseler verdiler. Pırıl pırılız... Hasanoğlan'da iki gecede temeli kazdık. Birincilik davası var. Bir gecede de temeli kaymak kireç ve taşlarla doldurduk. O arada başımdan ilginç bir olay geçti.

- Anlatır mısınız?

- Günlerden pazardı. İskender Arkadaşa söyleyerek Ankara'ya gittim. Ulus'ta geziyorum. Pazar yerinde bir kadınla bir erkek, ellerinde sepetlerle dikiliyordu. Kadın, sepetleri götüremiyordu. Benim başım açıktı, ceket de giymemiştım. Ayağımda da Rozweltler var... Erkek işaret ederek beni çağırırdı. "Şu sepetleri, şuradaki jipe kadar götürüverir misin?" dedi. "Hay hay!" dedim. O ara baktım, onun da ayağında Rozweltler var ve golf pantolon giymiş. 50 metre ötedeki jipe vardık, sepetleri yerleştirdik. Bayan, iki lira para vermeye kalktı. "Ne parası bu?" dedim. "Eee, taşıdın ya oğlum!" diye yanıtladı. "Ulan biz zaten bu milletin bagajıyız... Bir de sana mı bagajlık yapacağız!" dedim. Çok kızmışım. Adam birden diklendi, döndü, "ne demek istiyorsun delikanlı?" dedi. Ben de "zaten milletin hizmetçisiyiz, bir de sana mı hizmetçilik yapacağız, amca ya!" diye yanıtladım. "Sen yabancıya benziyorsun, bir okulda mı okuyorsun?" diye sordu. "Evet, Gölköylüyüm, Hasanoğlan Köy Enstitüsüne ekip olarak

geldik. Yontma taşta çalışıyorum, buraya da gezmeye geldim... Sen necisin?" dedim. "Ben Hasanoğlan Köy Enstitüsünde at ahırları avuşuyum, atla jipe, seni götüreceğim!" dedi. "Amca sen git. arkadaşlar elma-armut ismarladılar, onları alır, akşama gelirim" dedim. Parayı almadım. Jipe binip gittiler. Ben de akşam gittim...

- Sonra Hasanoğlan'da "at ahırları çavuşu" ile karşılaştınız mı?

- zdemir Coşkuner ğretmenimiz orada ekip şefimizdi. İskender bana, yoklama yapıldığını, "tuvalete gitti" dediğini söyledi. Oysa o adam Hasanoğlan'a varınca Gl ekibini kontrole gitmiş. Pazartesi oldu, iri yarı birisi, yanındakilerle inşaatları kontrol edip geliyor... Bir baktım ki, Ulus'ta rastladığım at ahırları avuşu!.. Başımı eğip, alçak sesle olanları İskender'e anlattım. O da korkmaya başladı. Çavuş geldi, "kolay gelsin çocuklar!" dedi. Hakkı Tonguç da aralarında imiş. Tonguç Gl'e gelmişti, o nedenle tanıdım. Taş yontmayı sürdürüyorum. Başımda dikildiler. Çok korktum. Bir şey demeden çekip gittiler... Salı günü oldu, İskender "zdemir Bey seni çağırıyor!" dedi. Gittim. "Pazar günü neredeydin?" dedi. O da otoriter bir öğretmendi. "Okuldaydım" dedim. steledi. Ben de İskender'e sormasını istedim. Sordu da. O da "okuldaydı" dedi. Bize döndü: "Yahu, Ankara'da birisi, birisiyle karşılaşmış, 'ben Gl ekibindenim, yontma taşta çalışıyorum' demiş" dedi. Ben yine inkr ettim.

- Kurtardınız mı?

- Kurtaramadığımı sandım!. Bir gün sonra zdemir Beyi ağırmışlar. O gün Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsünde teftiş varmış. Hasan Ali Yücel ve birkaç milletvekili gelmiş: Rauf İnan, İsmail Hakkı Tonguç'a, "ben biliyorum, bu ocuk korkuyor, isterseniz ben alıp getireyim" demiş. O zamana kadar bizim yapının duvarları çıkmıştı. Geldiler... zdemir Bey arkalarında put gibi... Birisi "kolay gelsin küçük!" dedi. şöyle bir baktım, ahır avuşu! "Bana mı söylüyorsun" dedim. "Evet, sen... İşini bırak da bizimle gel!" dedi. Gidiyoruz ama, zdemir Bey arkada dış gıcırtadıyor... Müdür odasının yanına varınca bana "bekle!" dediler ve hepsi içeri girdi. Bir süre sonra zdemir Bey ıktı. O hırslı tavrı değişmiş. Bana, "ne ile karşılaştıysan içerde gerçeği konuş!" dedi. Kapıyı tıklayarak içeri girdim. İçerde beş altı kiş var. Masanın başında oturan Rauf İnan'mış. Yani at ahırları avuşu!.. İsmail Hakkı Tonguç'la Hasan Ali Yücel de odadalar. Hakkı Tonguç nereli olduğumu sordu, söyledim. Ailemin durumunu sordu, anlattım. Odadakilerin hepsi de gülmeye başladı. Bende bent-beniz kalmadı... Hiç unutmam, Hakkı Tonguç kalktı, çakır çakır beni öptü!.. Hasan Ali'nin yanında oturanlar bana bir şeyler sordular. Bizim tarih-coğrafyamız çok güçlüydü, sorulanları doğru yanıtlamışım. Rauf İnan bana, "seni Yüksek Köy Enstitüsüne alalım" dedi. Onların (Hasanoğlan) edebiyatı, futbolları çok güçlüydü. Galatasaraylı Hasan Tekin ve Boncuk

Ömer Hasanoğlan'daydılar. Tarih-coğrafyaları zayıftı. Ben de "A" takımında futbol oynuyordum. Öneriyi kabul etmedim. Ben çıkınca yeneden Özdemir Beyi çağırdılar. Hasan Ali Yücel, Özdemir Bey'e, "demek Göl'de siz böyle adam yetiştiriyorsunuz!" demiş. Orada Özdemir Beye taktirname vermiş. Özdemir Bey çıkınca beni öpmeye başladı. Öpüyor, kokluyor, "ulan nasıl oldu bu iş!.." diyor, yine öpüyor... Zaman geçti, Göl'e geldik. Bir de ekip olarak birincilik getirdik. Ali Doğan Toran'a da bu iki olay nedeniyle "teşekkür" gelmiş.

- Öteki enstitüler arasında Gölköy'ün başka dereceleri de oldu mu?

- Efendim, köy enstitüleri arasında "küçük olimpiyatlar" denen spor karşılaşmaları olurdu. Bir kez Kızılçullu'ya; bir kez de Hasanoğlan'a gittik. Ben futbolda, voleybolda ve hentbolda katıldım. 1946'da Kızılçullu'da enstitüler arasında ikinci olduk!..

- Enstitünüzde kültür dersleri nasıldı?

- Şimdi bakın: Öğleye kadar işte, öğleden sonra dersteydik. 1943'te Göl'e gittiğinde, 6.000 liraya devletleştirilen 1 Numara ile, 2 ve 3 numaralı binalar ve yemekhane vardı. Düşünün ki, yatacak yeriniz yok, okuyacak dersaneniz yok!.. Okula başladıktan sonra A, B, C, D, E, F'ye kadar bina yaptık. Önce yemekhaneyi, yatakhaneyi yapmadan nerede ders yapacaksınız, nerede yatacaacaksınız?.. Hızlı bir şekilde bir yıl içinde üç bina yaptık. Bizden sonra gelenler rahat ettiler. Eğitim öğretime gelince... İlkokul öğretmenleri olan öğretmenlerimiz vardı. Ama o kadar güzel yetişmişler ki... Bize vermiş oldukları telkinin, o dersin, o idealin onda birini sonradan gelen üniversite çıkışlı öğretmenler veremediler. Örneğin Nazım Kurtiş tarih dersinde bizi uyuturdu! Oysa Özdemir Coşkuner ile Osman Bozok döneminde "şu öğretmen daha anlatsa!" diye bakardık. Toplumsal yapımızda, öteki enstitülere göre bazı eksiklerimiz varmıştır. Kültürel yapımızda asla!..

- Okumaya özendirme var mıydı?

- Türkçe öğretmenimiz ayda bir kitap özeti çıkarttırırdı. Rüveyde ve Zühre hanımlar da çok özendirdiler. Ayrıca edebiyat geceleri yapılırdı. Örneğin "Faliş Rıfki Gecesi" gibi... O yazarı tanıyoruz, yapıtlarından örnekler sunuyoruz. Neyi işliyor, ne demek istiyor, tartışıyoruz. Biz dördüncü sınıfta iken Hasanoğlan'dan öğrenciler geldi. Onları görünce, bizdeki edebiyat stili birdenbire değişiverdi. Onlar bizden çok ileriydiler. Öteki kültür derslerinde bizden geriydiler. Edebiyatta ileri olmaları, bizim için kamçı oldu.

- Siz de 1946 enstitü değişimini yaşadınız. Hasan Ali ve Hakkı Tonguç görevlerinden alındılar. Bu sırada duyumsadığınız ne gibi değişiklikler oldu?

- Ben dördüncü sınıfa geçmiştim ki, programlarda değişiklik oldu.

Uygulamalı iş derslerini kaldırdılar. Dört yıl inşaatlarda çalışmışım, uzmanı olmuşum, tuttular beni marangozluğa verdiler. Marangozluktakini de inşaata!.. Amaç, laçkalaştırmakmış! Başardılar da. Maaşlı ameje ve ustalar getirildi. Oysa bizler artık "usta" olmuştuk...

- Dayak yediniz mi?

- Yedim. 1944'te tuğla harmanına gidiyorduk. Bir usta ve bir de acemi sınıf giderdik. Ellişerden yüz kişi. Biz ameje (acemi) sınıfıyız. O gün hava soğuktu. 1 No'lu binanın önünde yoklama yapıldı. Çamaşırları torbama koydum, gocuğu giyip "kartal kanadı" yaptım... Ruhi Esin, usta öğrencilerin kontrolünü yaptıktan sonra bizim yanımıza geldi. "Sen!" dedi bana. Ben de "ben mi?" demişim. Çat çut, peşpeşe patlattı. Neden patlattığını da anlayamadım. "Ne demek kartal kanadı? Kimin karşısındasın sen?" diye bağırdı. Başka da, okul süresince dayak yemedim...

- Hakkı Tonguç Gölköy'e geldiğinde toplantı yapmış. Konuşmasında neler dediğini anımsıyor musunuz?

- Hiç unutmam... Yanında Kastamonu ve Çankırı milletvekilleri de vardı. Hasan Ali Beyle beraber geldiler. O yıllarda savaş nedeniyle yılda bir takım elbise veriyorlardı. İnşaatlarda ve öteki işlerde pantolon eskiyor, ayakkabı dayanmıyordu. Üçüncü sınıftaki abilerden Tahsin Altan, Hasan Yılmaz, Mehmet Nalbantoğlu falan ikinci bir elbise, hiç değilse pantolon verilmesini Hakkı Tonguç'tan isteyeceklerdi. Bu durumu önceden, Müdür Ali Doğan Beye iletiyorlar, o da, "bir diyeceğiniz var mı diye sorarsa, söyleyin!" diyor. Arabalar geldi. Önce Hakkı Tonguç indi. Bir de ne görelim?..

Hakkı Tonguç'un giydiği pantolon, arkası ve dizleri yamalıklı bir pantolon değil mi?.. Yıl 1943. Hakkı Tonguç'un bu durumu bizde şok etkisi yaptı. Almanlar o dönemde Trakya dolaylarındalar... Okul alanında toplantı yapıldı. Hakkı Tonguç konuşmaya başlayınca, sanki söylenmiş gibi, "evlatlar, bakın bana! Bu milletin, bu koşullarda sizlere ikinci bir elbise vermesine imkân ve ihtimal yok! Benim alamadığım elbiseyi sizlere nasıl vereceğiz? Ancak, Sayın Bakanım buradalar, sözü kendilerine veriyorum" dedi. Hasan Ali Yücel de konuşmasında, "sizlerle gurur duyuyorum Anadolu'nun çocukları! Ben gidiyorum! Bu vatan sizleri bekliyor, unutmayın! Taş gibi yatın, kuş gibi kalkın! Çalışın! Hedefe ulaşmak zorundasınız! Hedef, Türkiye'nin topyekün kalkınmasıdır! Bu da sizlerin ellerinde olacak. Yirmi enstitüdeki öğrenciye bir çift ayakkabı, bir takım elbise verirsek, bu, millete neye malolacak? Zamanla verilecektir!.." dedi. Biz de yamadık yamadık giydik... Kız arkadaşlarımız atölyede bu işleri yapıverirlerdi.

- 1946'daki değişiklikten söz etmiştik. "Laçkalaştırma" konusuna değinmiştiniz. İsmail Safa Güner'in Gölköy'e müdür olarak gelişiyle azıcık düzelme oldu mu?

- Gerçekten de öyle oldu. Enstitü büyük ölçüde rayına oturdu. İsmail Safa Beyin geldiğinde, Gölköy'de artık derslik sorunu kalmamıştı. Önce mutfakta alabildiğine değişme oldu. Ardından, toplumsal yapıda büyük bir ilerleme oldu. İsmail Safa Bey son sınıflara saçları serbest bıraktı. Yine son sınıfta birer çift iskarpin, birer takım elbise, ardından birer takım daha elbise verildi. Önceden otorite yüzde yüz idi. Safa Bey geldikten sonra otorite kültürel ve toplumsal yapıya doğru kaydı. Gölköy'de Kemalist düşünceden başka bir düşünce yoktu. Safa Beyin gelişinden sonra bu düşünce daha da arttı. Öğretmenlerimiz de yüzde yüz Atatürkçüydüler...

- Hasanoğlan'da ekte iken başınızdan geçen bir anınızı anlatınız. Bir anınızı daha istesek?..

- Okulun bağ-bahçesine su, Daday Çayından çevrilirdi. Yanımızdaki Ziraat Okulu da suyu o çaydan alırdı. Zaman zaman tartışmalar, hatta kavgalar olurdu. Ziraatlılar, bize akan suyu kendi fidanlıklarına çeviriverirlerdi... 1944'te, 1 Numaralı binada postacıydım. Başçavuş da Çaycūmalı bizim İbrahim Abi... Safranbolulu Hilmi Sertel ile Taşköprülü Necip Çalık geldiler. Ali Doğan çağırmış. Ali Doğan onlara, "gidin, Daday Çayından gelen suyu bize çevirin, orada bekleyin!" demiş. Gitmişler ve suyu bize çevirmişler ve oturmuşlar. Yarım saat sonra Ziraat Okulunun işçileri suyun kesildiğini görüyorlar. "Ulan bu gursun göbelleri (çocukları) yine bizim suyu kestiler, şunları bir benzetelim!" diyorlar ve beş altı kişi suyun başına geliyorlar ve orada bir dövüş başlıyor. Bizimkiler dövülmüşler. Hilmi kaçmış! Bir baktım yüzü gözü kan içinde. Ne olduğunu falan sordum, söylemeden hemen müdüre haber vermemi istedi. Müdürün odasına girip, "direktörüm, Hilmi suyun başından geldi, olay var" dedim. O sıra Hilmi de içeri girdi. "Necip'i oraya yatırdılar, ben kaçtım!" dedi. Ali Doğan Toran, "Sinoplu İskender, Gerzeli falanca çocuklar, Taşköprülü falancalar gelsinler!" dedi. Çağırdık. On beş kadar öğrenci birikti. Müdür, kazma-kürekleri ellerine verdi, "yürüyün ulan! Yalnız ölmeyin, öldürmeyin!.." dedi. Çocuklar gittiler. Su, enstitünün her şeyiydi. Bir yıllık sebze ve meyveyı orta yolun iki yanındaki sebzeliklerde kendimiz yetiştiriyorduk. Bu nedenle bütün okul yönetimi suyun başına yolladıkları çocukları ayakta beklemeye başladılar. İki saat sonra, Ziraat'ın işçilerinden üçünün bacıklarını falan yaralamışlar, omuzlarında getirdiler. Hepsinde yara bere vardı. Bizimkilerin elbiseleri yırtılmış, parçalanmıştı. Ali Doğan, Ziraat'ın işçilerine, "ulan kerhaneciler! Burada 1.400 öğrenci var! Bizim bahçelerimizi siz nasıl kurutacaksınız!.." diye bağıyordu. Sonra içeriye girdi, bir yere telefon etti. Bir saat sonra kastamonu'dan polis ve jandarmalar okula doldu. Suyun başından birkaç işçi de onlar yakalamış, getirdiler. Ali Doğan Bey ile orada bir zabıt tuttular ve işçilerin hepsini arabalara atıp götürdüler. O olaydan sonra Ziraat Okulu bir daha bizim suyumuzu kesmedi...

MUHARREM UZUN

1930'da İnebolu'da (Kastamonu) doğdu. Bozkurt Yatılı İlkokulunu bitirerek 1944'te Gölköy'e girdi ve 1948'de tamamladı.

İlk görev yeri Çaycuma İlçesinin (Zonguldak) Yakademirciler Köyüdür. Bu ilçenin Dağüstü köyünde de çalıştıktan sonra Merkez Barbaros İlkokuluna atandı ve buradan 1974'te emekli oldu.

Adresi: Çay Mah. Kurtoğlu Cad.
7, Çaycuma/ Zonguldak

- Gölköy'e gidişinizden başlayalım...

- Yakın çevremden daha önceden kazananlar vardı. Onlara, özellikle Pakize Uzun'a imrendim. Gölköy'e gidebilmek için epeyce uğraştım, başaramadım. Bu arada ortaokula da giderek üçüncü sınıfa geçtim. İşte bu sırada Göl'e gitmenin yolunu buldum. Özdemir Coşkuner'in baldızı ortaokulda öğretmenimizdi. Onun yardımı oldu. Ayrıca bir köy muhtarından "köyümüzde doğmuştur" diye "mazmata" aldık. Evrakları Gölköy'e yolladık. Bir süre sonra çağırdılar, gittim, okula başladım. Bu arada beni bir sınavdan geçirdiler ve ikinci sınıfa aldılar.

- Sizin vardığınız 1944 yılında Gököy'ün durumu nasıldı?

- 1, 2 ve 3 no'lu binalarla bir yemekhane binası vardı. Öteki binaların yapımı hızla sürüyordu. 5 ve 6 no'lu binaları da biz yaptık.

- Nerelerde çalıştınız?

- İlk yıl tuğla harmanında çalıştım. Tuğla, kiremit kestik. Eski tip kiremit... Toprak yetmedi, Taşköprü tarafında Kuruköy'e gittik ve orada da kestik. Hüseyin adında Abanalı bir öğretmenimiz vardı. "Kör Hüseyin" derdik...

- Marangozluk bölümünde neler yaptınız?

- Her tür ağaç işlerini yaptık. İnşaat bitmeden, ölçüleri bize verirlerdi. Biz bu ölçülere göre parçaları hazırlar, çatıyı yerde kurardık. İnşaat bitince de üzerine taşırdık. Rusya'dan kaçan bir öğretmen vardı. Makinelerin tamirini o yapardı.

- Hiç dayak yediniz mi?

- Bir kez ama güzel bir dayak yedim. Şimdiki sinemanın yeri boş bir alandı. Orada güzel bir top oynadık. Topa bir vurdum, gitti cama geldi. Şangur şurgur cam indi. Hilmi Bilginer görmüş. Beni döne döne dövdü. Haketmişim...

SABAHAT YAMAN (YILMAZ)

1933'te Taşköprü (Kastamonu) Merkezde doğdu. Muzafferettin Gazi Okulunda (Aşağı Mektep) okudu. İlkokulu 1946'da bitirdi.

1946'da Gölköy Enstitüsüne girdi, 1951'de Kızılçullu Köy Enstitüsünü bitirdi.

Kargı (şimdi Çorum) İlçesinin Pelitcik Köyünde 1 yıl; Azdavay'ın (Kastamonu) Sümenler Köyünde 2 yıl; Azdavay'ın Samancı Köyünde 2 yıl; Taşköprü'nün (Kastamonu) Bükkarşı Köyünde 2 yıl; Tosya (Kastamonu) Merkezde 6 yıl ve İstanbul'un çeşitli ilçelerinde de 17 yıl çalıştıktan sonra 1981'de emekli oldu.

Adresi: Fevziçakmak Cad. Kemer Sitesi, B2 Blok, D 11

Bahçelievler/ İstanbul

- Niçin Gölköy?

- Babama eğitimlik kursu teklif edilmiş, gitmemiş. Kendi okuyamadığından, beni okutmak istiyor. O zaman Taşköprü'de ortaokul da yok. Ebe okulu da öneriliyor. "Ya ebelik, ya öğretmenlik?" diyorlar, ben öğretmenliği seçiyorum. Komşuların Gölköy üzerine çirkin telkinlerine karşın, Gölköy'ü seçiyorum.

- Neydi bu çirkin telkinler?

- Orada evlendiriyorlarmış gibi söylentiler çıkmış...

- Nasıl gittiniz?

- Üstü kapalı bir "kaptıkaçtı" denen otomobille Kastamonu'ya vardık, oradan bir fayton arabası tutarak okula ulaştık.

- Okula vardınız...

- Okula varınca Taşköprülü ablalarımız beni buldular ve aralarına alıp kayıt yaptırdılar. Bana orayı tanıttılar. Bakıyorum büyük kızlar hükmediyor! Boz pantolon giymişler! Ceketleri uzun falan. Kız erkek ayrımı yok!..

- Taşköprü'de okuduğunuza göre, siz köy kızı değil miydiniz?

- Babam köylüydü ama Taşköprü'de oturuyorduk.

- İyi ama ben sizden bir yıl sonraım ve enstitüye girebilmek için ilkokulun son 20 gününü köyde okudum. Siz merkezde mi bitirdiniz?

- Evet. Bilmiyorum, nasıl olduysa beni merkezden aldılar. Ama ertesi yıl giden kardeşim Selahattin (Yaman) sizin gibi yaptı, diploması köyden dir!

- Sınav oldunuz mu.

- Ben sınava bile girmedim! Milli eğitim memurluğunda bir form doldurdum, bir iki cümle yazdırdılar, kekeme mekeme mi diye baktılar, topal mopal mı diye baktılar. O şekilde gittim ben. Zaten okulumuz da milli eğitim müdürlüğünün bitişiğindedi.

- Okuldaki ilk günleriniz?

- Bizi bir ekin tarlasına götürdüler. Yemekhane - erikler - öğretmen evleri arkasına gelen tarlaya. Sabah kahvaltısından sonra bütün okul sıra olduk, şarkılı türkülü ekin yolmaya gittik. "Sürer eker biçeriz..." falan. Ben ilk kez o işi yapacağım. Tarlada bizi sıraya dizdiler, başladık ekin yolmaya. Ben alışık olmadığım için, biraz çalışınca ellerim kıpkırmızı oldu. Kıpkızıl çıktı. Öğretmenler baktılar baktılar, "sen yapamayacaksın, çik!" dediler. Ötekiler uçuyor!.. Onlar köylü çocukları.

- Tarım saatlerinde ne yapardınız?

- Erkekler ne yaparsa! Barakaların arkasında kirizma bile kazdık! Küçük bir sera vardı. Nöbetçi olduğumuz zaman sebzeleri toplar, satardık.

- Kimlere?

- Öğretmenlere, usta öğreticilerine. Onların evlerine tabii. Yazardık hesaplarına. Döner sermayeye giderdi parası. Yoğurt yapılırdı, onu da küçük küçük kaplarla satardık.

- Sanat dersiniz?

- Muazzam dikiş dikerdik. Dikişi öğrenmeden önce sıra sıra oturur el işi yapardık. Düğme dikerdik, ilik açardık, el işi ne varsa yapardık. Bir de elbise tamiri yapardık. Eskiyen dizleri, yakaları, yırtıkları yapardık. Tamir ettirecekler, "idare"den kâğıt getirirlerdi.

- Kaç öğretmen vardı atelyede?

- Bizim atelyede bir öğretmen vardı. Dokuma atelyesi ayrıydı. Atelyelere bir kapıdan girilir, sonra ikiye ayrılırdı. Dokuma öğretmeni Musa İşildar'dı. Dikiş öğretmenleri de Rahmiye Dilaver ve Melahat Taner. Bir de Reşat Usta vardı. Kızların bir kısmı dokumaya; bir kısmı dikişe ayrılmıştı.

- Ne dokunurdu?

- Tezgâhlar vardı ama ne dokunurdu, bilemiyorum. Düz bez. Belki de imal edilen bir şey yoktu. Öğrenmek için yapılıyordu. Tezgâhlar motorsuzdu. Elle çalıştırılıyordu. Boyasını falan da yapıyorduk.

- Dikiş atelyesinde kaç dikiş makinesi vardı?

- Valla, iki sıra dikiş makinesi vardı. 5'erden 10 tane falan. Sınıflarımız yükseldikçe biz de makinelere geçerdik. Önce alışmak için boş çalıştırdık. Sonra sonra dikiş dikmeye başladık. Erkek çamaşırları, gömlek ve pantolon dikerdik. Biçkiyi usta yapardı. Bir de okuyamayıp, sanağa ayrılan kızlar vardı, biri dokumada, biri bizde, onlar da biçerdi.

- Kızlarınkini dikmez miydiniz?

- Dikmezdik! Herkes kendininkini dikerdi. Kız sanat okullarında olduğu gibi, bize metot da öğrettiler. Sonra nakış gösterdiler. Kanaviçe de işledik.

- Çamaşırlarınızı da kendiniz yıkarmışsınız.

- Çamaşır yıkamak zordu. Biliyorsunuz, erkeklerin çamaşırlarını çamaşırcı kadınlar yıkardı. Ama bize gelince, kendimiz yıkardık. İki kazan vardı. Bu iş çok zordu. Oduna, ocağa da bakardık. Çamaşır yıkanacak, saç temizlenecek diye cumartesi ve pazar günlerini sevmezdim.

- Cumartesi eğlencelerinde görev alır mıydınız?

- Alırdım. Bir oyun bile yazdım: Köylere elekçiler gelir, iğne iplik satarlar. Köye girince köpekler onlara sarar. Ben bu sahneyi canlandırdım. Çingenelerin hastalara iplik bağlamalarını falan temsil ettim. Kendim oynadım. Hikmet Bey bana dua etmesini ve iplik bağlamasını öğretti. Güzel bir oyun oldu.

- Sizin sınıf tüm okula mı temsil verdi?

- Evet, 4-B'deyiz. Yıl 1949. Sırtımda elek ve kalburlar, yanımda adam ve bir çocuk bir eve giriyorum. Adam Mehmet Kebapçı. Köpekler havlıyor. Kıyamet koptu! Seyirciler hep ayağa kalktı, "elekçiler bastı!" diye. Müzik öğretmeni Şeref Çayiroğlu ve Fatma Karataş yönetici durumunda. Ama heyecandan orlar da sahneye çıkmışlar. Hasta bir çocuk var. Ben hastayı güzelce bir okumaya başlayınca, benim adam hastanın babasını lâfa tutuyor ve bu arada bizim çocuk çevrede ne bulursa torbasına dolduruyor. 2. sahnede köyün öğretmeni geliyor ve bizleri kovalıyor. Hastanın babasına da "bağdan, ipten medet umuyorsunuz, doktora gidin!" diyor.

- 1950'de DP'nin gelmesiyle Kızılçullu'ya (İzmir) gittiniz. Nasıldı Kızılçullu'da yaşam?

- Kızılçullu'da yaşamımız daha iyiydi. Üç tane ana bina vardı, tüm okula yetiyordu. Orada da tarım vardı. Büyük bir çiftlik vardı. Uzakta bir zeytinlik vardı, zeytin toplardık. Malta eriği toplardık.

- Gököy'den kaç kız gittiniz?

- 56.

- Daha özgür müydünüz?

- Hafta sonlarında İzmir'e gidebiliyorduk. Bir bayramı da İzmir'de kutladık. Gölköy'de kızlar öğrenci başkanı olmazdı. Ben Kızılçullu'da öğrenci başkanı oldum. Radyoevine gidip konser verdik. Giyimlerimiz aynıydı. Siyah önlüklerimiz; beyaz yakalarımız vardı. Pantolon giymezdik. Kapalı spor salonumuz vardı, beden eğitiminde şort giyerdik.

- Bitirme sınavlarında kompozisyon sorusu neydi?

- Köylere gidip öğretmen olduğun zaman, ne gibi yenilikler getireceksin? Benim yazım birinci gelmişti. Çok beğenilmişti.

- Öğretmenlik yaşamınıza ilişkin ilginç bir anınızı anlatabilir misiniz?

- İlk yıl öğretmenliğimi anlatayım: Kargı'nın Pelitçik Köyüne atandım.

O yıl bir radyo aldım. Köyde başka radyo yok. Komşular bir akın etmeğe başladılar.. Her akşam geliyorlar. Biribirlerine dargın olanlar da geliyor. Köy nerdeyse tamamıyla birbirine dargın. O radyo yüzünden barıştılar. Gelmeden duramıyorlar. "Bu akşam biz geliyoruz" diye haber yolluyorlar. Öyle geliyorlar ki, sırtlarında bir çuval ekmekleri, keşkekleri, yoğurtları, bilmem neleri ile.. Kadın erkek karışık geliyorlar. Hayranlıkla dinliyorlar. "Bu kadar insan nasıl sığmış onun içine?" diyorlar. Köyde müthiş çıban var. Çocukların yüzleri, gözlerine kadar çıban. Köylü yazın çeltik tarlasında çalışıyor. Sivrisinekler mi ısırır, bilmem ki? Çoluk çocuk hep çıban. Kasabaya gitmek için de önce 45 dakika yol yürünecek ve posta arabası beklenecek. Yanıma iki öğrenci alarak yola çıktım. Arabaya binerken de "şu saatte gelin, beni bekleyin!" dedim. Gittim. Tek doktoru var o zaman Kargı'nın. Eczane yok. Doktora durumu anlattım. Çoluk çocuk herkesin sakat olduğunu söyledim. Karın ağrısı, baş ağrısı, diş ağrısı için ne varsa istedim. Doktor bir kutu ilaç ve okşijenli su verdi... Önce öğrencilerime verdim ilaçları, sonra da tüm köylüye. Mahalle mahalle haber yollayarak annelerin küçük çocukları getirmelerini istedim. Yanımda halamla kalırdım. Öğle paydoslarında bizim ev hastane gibiydi. Herbirinin bir derdi var. Sanki ben doktor. Ondan sonra hastalara da bakmaya başladım. Derecelerini ölçüp, nabızlarını tutabiliyordum. Verdiğim de aspirin, gripin... Hayvan doğurtmaya bile beni çağırıyorlardı...

- Demek ki, köylüyle çok iyi ilişki kurdunuz.

- Çok iyi ilişki kurduk. Savcı, kaymakam da arkamızdaydı. Muhtarı her görüşlerinde "öğretmen nasıl? Bir ihtiyacı var mı?" diye sorarlarmış. Geçmiş yıllarda okulun bahçesini ekip biçen muhtar da benimle iyi geçinmek zorunda kaldı! Bahçeyi de ben ektim.

AYHAN YILDIRIM

1932'de Bartın'ın Çiftlik Köyünde doğdu. İlkoktulu köyünde, 1947'de bitirdi. O yıl girdiği Gölköy'ü 1952'de tamamladı.

İlk görev yeri Çaycuma'nın (Zonguldak) Şeyhler Köyüdür. Ardından sırasıyla Ramazanoğlu; Çiftlik, Zonguldak Kapuz ilkokullarında çalıştı. 1985'te emekli oldu.

Çiftlik Köyü Kalkınma Derneği başkanlığı ve Ziraat odası başkanlığı yaptı.

Telefonu: (0372) 253 19 29

Adresi: Yeni Mah. Bağlı Köy İçi Sok. 5-A, Zonguldak

- Gölköy'e gidişiniz nasıl oldu?

- Benim ilkokul öğretmenim Ahmet Baklacı, Gölköy'ü 1944'te bitirmişti.

Abilerimiz daha önce gitmişler, orada okuyorlardı. Başta öğretmenimiz olmak üzere, epeyce kişi Göl'e gitmemiz için bizi isteklendirdi. Dilekçe verdik. 1946'da sınavsız almışlardı. 1947'de bizi sınava aldılar. 50' kadar arkadaş Bartın'da sınava girdik. Türkçe, dilbilgisi, tarih ve coğrafyadan sorular soruldu. Sınav iyi geçti. O zamanki Milli Eğitim Müdürü Nurettin Çakıroğlu, Amasra-Çakraz dolaylarında öğretmenlik yapmış. O tarafın çocuklarının kazanmasında yardımcı oldu. Bana "kazanamadın!" dedi. Babam köy muhtarıydı ve ileri görüşlü bir adamdı. Kolumdan tutarak PTT'ye götürdü. Kastamonu Gölköy Enstitüsü müdürlüğüne, "benim çocuğumu kazandırmadılar" diye telgraf çekti. İki gün sonra Göl'den, "bu çocuğu alacaksınız!" diye telgraf gelmiş!. Bu kez sınavı ilköğretim müfettişi yaptı, kazandım. O gün Kokaksu'dan trene bindim, Karabük'te indim. Gece otobüse binerek, sabahleyin Kastamonu'ya ulaştım.

- Karabük-Kastamonu yolu yeni mi açılmıştı?

- Sanırım... Bu yolda artık otobüs işliyordu. Kastamonu'dan Göl'e de otobüs varmış. Benim yolculuğum, abilerime göre oldukça "lüks" oldu.

- Siz inşaatlarda çalıştınız mı?

- 1947'de vardığımızda, Gölköy'de hemen hemen yerleşme işi tamamlanmıştı. Bir çamaşırılık binası yaptık. Ustalarımız artık öğrenciler değil, aylıklı ustalardı.

- Siz kollara ayrılmadınız mı?

- Hayır. Kol falan yoktu. İnşaat öğretmenleri, bizi "yardımcı işçi" olarak çalıştırırdı. Kum taşıma, bahçe belleme gibi işlerde çalıştık. Kültür derslerine ağırlık verildi. Yabancı dil kaldırılmıştı.

- Kültür dersleri ve öğretmenlerde de değişiklik olmalı...

- Epeyce değişmeler ve gelişmeler oldu. Öğretmenlerin çoğunluğu değişti. Öğrencilere yakınlık arttı. Önce, okul başkanı, öğretmenle beraber gezerdi. Labaratuvarlaşmaya başladık. Müzik, kimya, fizik derslerini labaratuvarında yapıyorduk. Müzik öğretmeni bile 20 dakika ders yapar, 20 dakika da günlük yaşamdan, toplumsal konulardan, öğretmenin işlevinden söz ederdi. Yemek nasıl yenir, bir bayanla nasıl konuşulur, nasıl dans edilir?.. gibi konuları konuşurdu. Okulun spor etkinlikleri de gelişti. Öğretmenlerimizi biz de severdik.

- Dayak yediniz mi?

- Bir kez yedim... Kastamonu'ya kar çok yağar, soğuk olur. İnşaat Öğretmeni Dilaver Bey önlem almamızı istedi. Marangoz bölümündeki arkadaşlar ateş yakmışlardı. Marangoz öğretmeni Mazhar Tuncel'di. 1 Numarada musluk donmuş, onu çözmeye gidiyorduk. Tuncel beni yakaladı. Nereye gittiğimizi söyledim. "Pirenin kıçında olsan bulurum, gel!" diye bağırırdı. Döndüm, gittim. İki tokat attı. Kaçtım, kurtuldum. Bunun dışında tokat yemedim...

1951-52'nin futbol takımı: Ayaktakiler: Hasan, Lütfi Acar, Halil, Hayati (Tahsin) Yılmaz (takım kaptanı), Beden Eğitimi Öğretmeni Ahmet Bağrıaçık, Sadettin, Murat ve Cevat. Oturanlar: Nihat, Bahri ve Nihat

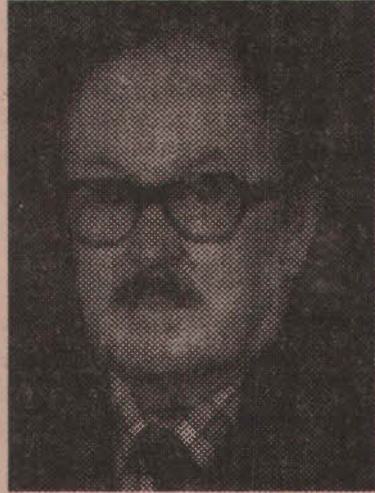
ALİ OSMAN YILMAZ

1933'te Çaycuma'nın (Zonguldak) Veli köyünde doğdu. İlkokulu köyünde okudu. 1947'de girdiği Gölköy Enstitüsünü 1952'de bitirdi.

Göreve Kars'ın Çıldır İlçesi, Yukarı Canbaz Köyünde başladı. Sonra sırasıyla. Kars Merkez Mecra, Çaycuma Göynükbalâ; Veli; Yolgeçen; Merkez Fatih ve Mimarsinan okullarında çalışarak 1983'te emekli oldu.

Telefonu: (0372) 615 18 77

Adresi: Pehlivanlar Mah. Hisar Cad. 19, Çaycuma/Zonguldak

- Gölköy'ü nereden duyduunuz?

- Öğretmenimiz İbrahim Gören yolladı. Gölköy'ü ve Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsünü bitiren Rasim Öztürk'ün gözetiminde on bir kişi Karabük üzerinden gittik.

- Sınava girmediniz mi?

- Sınavı Göl'de yaptılar. Kazandık ve okula başladık. Müdür Hilmi Bilginer'di. Rasim Öğretmen okulu bize tanıttı. "1-G Sınıfı" öğrencisi oldum.

- Hilmi Bilginer'den sonra da İsmail Safa Güner müdür olmuş. İki müdürün uygulamalarını karşılaştırır mısınız?

- Okula girdiğim ilk beş aylık dönemde Hilmi Bilginer müdüdü. Otoriter bir müdüdü. Öğrenciden çok öğretmenden yanaydı. İş prensibine göre çalışırdık. Bilginer döneminde, yemeklerde bize çeyrek ekmek verildiğini hatırlıyorum. Oysa büyük sınıflara yarım ekmek veriliyordu. İsmail Safa gelince, önce ekmekler ve yemek çeşitleri arttı. Derslerde de değişiklik oldu. Eğitim üzerinde daha çok durulmaya başlandı. Öğretmen sıkıntısı kalmadı. İsmail Safa Bey öğrenciyi koruyan, öğrenciden yana olan bir müdüdü. Her hafta öğrencilerle toplantı yapardı. Gerçek bir eğitimciydi. Diyelim ki temel kazıyoruz. Öğrenci çalışırken gelir, "çocuklar, ne yapıyorsunuz burada? Bu temel ne olacak?" derdi. Biz, bilmediğimizi söyleyince, inşaat öğretmenini çağırır, "olmaz! Bu çocuklar burada çalışıyorlar ama, amaçsız çalışıyorlar. Ne olacağını, neyin nesi için çalıştıklarını bilecekler ki, ona göre iyi yapsınlar!.." derdi. Gerçi, öğretmenlerimiz de değerliydi, ancak, İsmail Safa Bey öğretmenleri de değiştirdi. Daha önce bizlere sert davranan öğretmenler, Safa Bey geldikten sonra yumuşadılar, daha candan oldular.

- Şimdiye dek konuştuğum Safa Beyin öğrencilerinin hepsi de, kendisini "bir no'lu öğretmen ve gerçek bir eğitimci" olarak görüyorlar. Bu durum, öğrenci üzerine düşmesinden mi kaynaklanıyor?

- Her yönden... Ancak, dediğiniz de doğru. Öğrenci üzerine çok düşerdi. Bir örnek vereyim: Bir ara yatakhaneler de yeterli olmadı, lokale yataklar serildi, orada yattık. Bir süre sonra bende bir kulak sancısı başladı. Bağırıyorum... Sabah olunca Safa bey geldi, durumumu sordu. Anlattım. Beni okulun jipine bindirip, Kastamonu'ya hastaneye götürdü. Doktor muayene ederken Safa Bey başımda bekledi. Doktor ağzımı açtı, bademcik ameliyatı yapmaya başladı. Ben de "Doktor Bey, benim boğazım değil, kulağım ağrıyor!" diye bağırıyorum. Safa Bey beni hastaneye yatırdı. "Yavrum, senin ağrın boğazdağ geliyor!" diye açıklama yaptı. Gerçekten de öyle imiş!..

- Safa Bey döneminde okumaya özendirme de olmuş...

- Hem de çok oldu. Kütüphanede gazeteler, köy enstitüsü dergileri vardı. Bizim dönemimizde "Göl'ün Sesi" diye bir dergi çıkardık. İki-üç ay (sayı) sürdü.

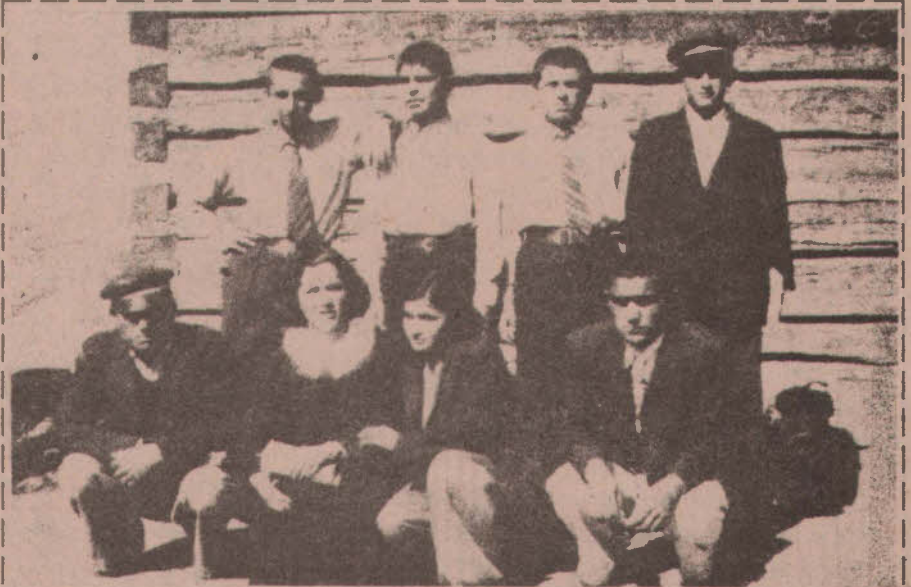
- Hiç dayak yediniz mi?

- Bir kez... Şöyle oldu: Marangoz Öğretmeni Kör Hüseyin, "git, ahırdan atları çıkart, arabaya koş da getir!" dedi. Ben, at koşmasını, araba koşmasını hiç görmemişim, bilmem. O kadar sert söylüyor ki, bilmediğimi anlatmaya cesaret edemedim. Gittim. Ahırda atlara bakan "Peder"e güveniyorum. Ama Peder'i de bulamadım. Atın yanına gidiyorum, kişniyor!..

Uğraşıyorum, yaklaşamıyorum. Epeyce zaman geçti. Kör Hüseyin çıkagelmesin mi?.. "Ne bekliyorsun burada!" diye bağırdı. Ben de, "atın yanına yaklaşamıyorum!" deyince, oradaki zinciri kapıldığı gibi arkamdan vurdu. Yere yıkıldım. Beni kaldırdı, bir de tokat attı... Başka dayak yemedim.

- Bir anınızı daha anlatabilir misiniz?

- Okuldan kaçma üzerine bir anımı anlatayım: Son sınıftaydık... "Hacer Buluş Kastamonu'da konser verecek" dediler. 70-80 öğrenci, okuldan kaçarak Kastamonu'ya gittik. Konsere girdik, oturduk. Hacer Buluş sahneye çıkmak üzere... Heyecan dorukta... Hacer Buluş çıktı çıkıyor derken, sahneye Eğitimbaşı Hasan Keskin çıkıverdi!.. "Gölköylüler şu kapıdan dışarı çıksın!" dedi. Nazım Altıntaş Arkadaş arkadan bir kapı buldu. 5-6 kişi. Hasan Keskin'in dediği kapıdan değil de, bu kapıdan çıkıp kaçtık! Gece yürüyerek okula gittik. Baktık ki, yatakhanelerde kontrol var, ben hemen ayakkabılarla yatağa atlayıp, gömüldüm. Yakayı kurtardık... Ertesi gün, kaçan öğrencilerden 60'ını bir-iki haftalık "tart"la uzaklaştırdılar. Enstitüde eğitim böylesine ciddiydi...

1950'nin 5-B sınıfından. Ayaktakiler: Hayati (Tahsin) Yılmaz, Lütfi Sağlar, Nazım Altıntaş, Nizamettin Çil. Oturanlar: Osman Gökçen, Hafize Altın, Behiye Başoğlu ve Emin korkmaz (26 Haziran 1993)

YUSUF YILMAZ

1928'de Taşköprü'nün (Kastamonu) Donalar Köyünde doğdu. 5 yıllık Taşköprü İsmet İnönü Köy Yatılı Okulunu bitirerek 1945'te Gölköy Enstitüsüne girdi ve 1950'de bitirdi.

Azdavay Sümenler Köyünde 4 yıl; Azdavay Samancı Köyünde 2 yıl; Taşköprü Bükkarşı Köyünde 2 yıl öğretmenlik yaptı ve askere gitti (1958). Asker dönüşü Tosya Merkez Sakarya Okulunda 5 yıl çalıştıktan sonra İstanbul'a gitti (1964). Bayrampaşa, Zeytinburnu ve Fatih ilçelerinde 14 yıl çalıştıktan sonra 1977'de emekli oldu.

Adresi: Fevziçakmak Cad. Kemer Sitesi, B2 Blok, 18/11
Bahçelievler/İstanbul

- Gölköy'e ne zaman gittiniz?
- 1945'te. Mutlaka okumak istiyordum ve en kestirme yol, Gölköy Enstitüsüne gitmekti. Orada eski olan Mustafa Kale arkadaşım bana yardım etti. Kayıdımı yaptırdı ve öğrenci oldum.
- Gölköy'e nasıl gittiniz?
- Atla. O zaman yol yoktu. Köylerde hiç yoktu. Hatta, Taşköprü ile Kastamonu arasında çok seyrek araba çalışıyordu. Ya yürüyerek, ya da atla yolculuk yapılırdı o dönemlerde.
- Gölköy'e atla mı gittiniz?
- Evet, atla.
- Yanınızda kim vardı?
- Ağabeyim vardı. Tek atla gittik, sıra ile bindik.

- Gölköy'e gitmeden sınav oldunuz mu?

- Taşköprü Milli Eğitim Müdürü Hasan Soyboğa, "gel bakalım evladım, seni bir imtihan edelim" diyerek, bana birtakım sorular sordu. Bir kâğıda yazı yazdırdı. Okudu, "güzel!" dedi. "Sen öğretmenliğe lâyıksın, sen okursun" falan dedi. Evraklarımızı tanzim etti. Köy muhtarından da "fakirdir" diye belge almıştım.

- Okulda ilk günler?

- 1-E sınıfına verdiler. Sonra bu şube değişti. Çeşitli şubelere geçtik ve ben 5-A'dan mezun oldum.

- İlk günlerinizde Gölköy'ü yadırgadınız mı?

- Pek fazla yadırgamadım. Gölköy'ün, köye benzer bir çalışma tarzı vardı. Bahçeler, meyva ağaçları, hayvanlar, tavuklar vardı. Arkadaşlar inşaatlarda çalışıyorlardı. Zaman içinde sorup öğreniyordum. Tüm binaların öğrencilerin yaptığını öğrendim. Tabii daha sonra ben de o işlerin içinde çalıştım ve bu çalışma temposuna alıştım.

- Nöbetler nasıldı?

- Sıra ile nöbet tutardık. İlk haftalık nöbetimde ben çamaşırhaneye düştüm. Çamaşırıcı kadınlar vardı. Yıkadıkları çamaşırları iplere asardık. Kuruyunca da sınıf başkanlarına teslim ederdik.

- Çamaşırlar birbirine karışmaz mıydı?

- Karışmazdı. Herkes çamaşırına numarasını işlerdi.

- Kimlerdi bu çamaşırıcı kadınlar?

- Çevre köylerden gelen, aylıkla çalışan kadınlardı.

- Sonraki nöbetlerinizde de mi çamaşırhanedeydiniz?

- Hayır. Değişik yerlere verilirdik. Örneğin hiç unutamam, İsmail Safa Güner'in müdür olduğu bir nöbetimde tuvalet temizliğine düştüm. Bunu da anlatayım mı?

- Anlatınız. Tuvalet temizliği üzerine İsmail Safa Güner'den siz de ders almış olacaksınız!

- Yaşamım boyunca unutamayacağım bir ders aldım: Bol su olmadığından, tuvaletler sık sık tıkanırdı. Yine tıkanıktı. Kovalar vardı. Variller de su doluydu. Ama arkadaşlar arasında "kazığı eline sen alacaksın, ben su dökeceğim!" tartışması çıktı ve bir türlü işe girişemedik. Biz bu tartışmayı yaparken, müdür İsmail Safa Güner, kapıda bizi seyrediyormuş! "Bırakın!" dedi, "çekilin! Bunu biz pislemiyoruz. Sizin arkadaşlarınız yapıyor!" falan dedi. "Ben temizleyeceğim, siz beni seyredin!" dedi. Aldı eline kazığı, kova ile suyu da hazırladı. Kazıkla karıştırdı ve o pislikleri güzelce temizledi. Sonra, "bir yerimde noksanlık oldu mu?" dedi. Bizim yüzümüz kızardı. Çok utandık ve ondan sonra o temizliği o hafta ve sonraki nöbetlerde içtenlikle, kendimizi vererek, hiç itişmeye kakışmaya girmeden yaptık! Bizim için çok büyük bir ders oldu.

İsmail Safa Beyin bu davranışı, mesleğim boyunca, yaşamım boyunca bana kılavuz oldu.

- Gököy size ne gibi beceriler kazandırdı?

- Okul bize matematik, fizik, kimya, tarih, coğrafya, meslek dersleri gibi dersler yanında birçok beceriler de verdi. Örneğin benim Gököy'den aldığım becerilerden bazıları şunlardır: Fotoğrafçılık öğrendim. Bir resim öğretmenimiz vardı, o öğretti. Agrandizörle büyütmesini falan öğrendik. Ben ömrüm boyunca fotoğraf makinesi kullandım. Şehre on iki saatlik köylerde bu hizmeti de yaptım. Çok zaman maliyetine fotoğraf çektim.

- "Agrandizör de vardı" dediniz. Benim de fotoğraf makinem vardı. Ben agrandizör olduğunu bilmiyorum. Sanıyorum karanlık odamızda elektrik bile yoktu.

- Bizim ilk girdiğimizde tam donanımlı bir karanlık oda vardı. Agrandizör de vardı. Ama sonradan bu oda yetmediğinden, enstitünün birçok yerinde derme çatma karanlık odalar yapıldı ve buralarda elektrik yoktu, o zaman "6x9"luk film kullanıldığından elektrik olmadan da "kontak-tap" (film boyutu baskı) yapılabilirdi.

- Başka neler öğrendiniz?

- Arıcılığı ben bu okulda öğrendim. Bir ilkel kovanın balını, arısını, peteklerini bir "dadan" veya "langostrod" tipi kovalara naklederdim. Ana arıyı, erkek arıyı, işçi arıyı ve bunlarla ilgili hastalıkları öğrendim. Ayrıca tavukçuluğu da orada öğrendim. Çalıştığım köylerde "rod" türü et tavuğu ve "ligorin" türü yumurta tavuğunun yaygınlaştırılmasına çalıştım.

- Başarabildiniz mi?

- Başardım ama, sık sık öteki türlerle karıştığından çok başarılı olamadım. Ama arıcılıkta çevreme çok yararlı oldum.

- İlyas Pınarbaşı'nı tanıyor musunuz?

- İlyas Çankırılıydı. Emekli olduktan sonra da arıcılık üzerine iş yaptı.

- Gököy'de hafta sonu toplantıları nasıl olurdu?

- Gököy'ün beğendiğim yönlerinden biri de hafta sonu toplantılarıydı. Bu toplantılarda tüm çalışan personel, öğretmen, öğrenci ve işgörenler açık açık; olumlu ve olumsuz yanlarıyla eleştirilirdi. Biz eleştirilerimizi çekinmeden yönetici düzeyine kadar yapardık. Onlardan bize karşı hiçbir kırgın davranış gelmezdi. Bunu hazmederlerdi. Bu nedenle bizim de onlara karşı saygımız artardı. Ben de öğretmenliğim boyunca çocuklarıma kendimi eleştirtmişimdir. Çocukları çocuklara eleştirtmişimdir. Çocuklar buna alıştılar, benim derste olmadığım zamanlarda bile, kendi aralarında bu eleştirileri yaptıklarını görürdüm.

- Öğrenciyken, köy okullarının yapımında çalıştınız mı?

- Çalıştık. Örneğin ben Devrekâni'nin bir köyünün okulunun yapımında çalıştım. Başımızda bir ustaöğreticimiz vardı. Bizim arkadaşlardan da

başarılı, becerili, usta durumuna yaklaşmış olanlar vardı. Bizi onların yanına kattılar. Yazın bir-bir buçuk ay bu okulun yapımında çalıştık. 5-10 grup vardı, her grup başka başka yerlerde okul yapardı. O zamanlar her yönüyle düşünülmüş bir eğitim seferberliği vardı. Bu, çok doğrudu, çok güzeldi. Avrupa 2. Dünya Savaşına; biz de "eğitim savaşı"na tutuşmuştuk! Türkiye'nin kalkınmasının ana temellerini atıyorduk. Başka çare de yoktu.

- Siz okul kooperatifinde de çalıştınız?-

- Okulumuzda iki çeşit kooperatif vardı: Biri kitap, defter, kalem, silgi gibi kırtasiye satıyordu; öteki de yiyecek maddeleri. Ben kırtasiye bölümünde bir yıl görev aldım.

- Defter kalem okuldan verilmez miydi?

- Verilirdi ama yine de alan olurdu.

- Kimlerdi bu kooperatiflerin üyesi?

- Küçük bir para ile herkes üye olabilirdi. Satış işinde çalışanlar seçimle gelirdi.

- Kızlar ne işi yapardı?

- Tarım dersleri de içinde kızlar daha çok dikişe dayalı çalışmalar yapardı.

- Terzihanede erkek öğrenci yok muydu?

- Yoktu. Usta erkek ve bayanlar vardı. Bunların da çoğu öğretmendi.

- Siz de tuğla kesip taş taşıdınız mı?

- Taşı, Daday yolundaki taşocağından çıkarırdık. Büyük demirlerle deler, dinamit yerleştirdik. Fitili biraz uzunca keser, kaçırdık. 5-10 yerde dinamitler patlar, taşlar yarıp yerinden oynardı. Oynayan taşları balyozlarla ve birtakım uzun demirlerle yerinden oynatır, kırar, parçalar, arabalara yığardık.

- Taşları delmede motor kullanır mıydınız?

- Hayır. Büyük, ağır, uzun demirler vardı. Küçük çaplı balyozla vurarak; demiri de olduğu yerde oynatarak kayayı oyardık.

- Bu taşlar ayrıca işlenir miydi?

- Bu taşlar kaba durumuyla yapılara konmazdı. Eli madırgalı, çekiçli bir sürü ustalaşmış öğrenci arkadaşlarımız vardı. Onlar bu taşları gönyesine göre yontarlar, yapıların duvar bölümlerine üstüste harçlayarak yığardık. Örneğin kütüphanemizi bu taşlardan yaptık.

- İsmail Safa Güner'den başka bir anınız var mı?

- İsmail Safa Güner meslek derslerimize girerdi. Bir gün sınıfa girdi, "çocuklar, biliyorum, içinizde sigara içenler var, ben de içiyorum. Bu sigarayı bırakmak için önce içenleri tesbit edeceğiz. Biribirimize karşılıklı söz verip, bu sigarayı bırakacağız. Bunun zararlarını bile bile yıllarca içiyoruz. Karar verdim, ben de bırakacağım. Ama hep beraber bırakacağız" dedi ve içenlerin parmak kaldırmalarını istedi. Ben, içenleri hep biliyordum

ama kimse parmağını kaldırmıyordu. Müdür yeniden parmak istiyor, yine kaldıran yok. Sonunda ben kaldırdım parmağımı. "Aferin Yusuf! Hani başka içenler?" dedi, "kaldırın bakalım!" Arkadaşlar yavaş yavaş parmaklarını kaldırmaya başladılar. Herkes belirlendi, karşılıklı konuşuldu, söz verildi ve o gün sigarayı bırakma kararı alındı. Müdür de içinde. Sigarayı bırakanlar oldu ama içmeyi sürdürenler de oldu. İsmail Safa Güner bu olayı anılarında yazar ve benim adıma da anar(*). Aradan 15-20 yıl geçti. Ankara'da, TÖYKQ'da (Türkiye Öğretmenler Yardımlaşma Koop.) çalışan müdürümüz İsmail Safa Güner'in yanına gittim. Bana sigara uzattı. "Ben kullanmam Hocam" dedim. "Yahu Yusuf, sen sigara içiyordun ya!" dedi, "parmak kaldırmıştın." "Hayır" dedim, "ben o zaman da içmiyordum, sadece arkadaşlarımın parmak kaldırmalarına önyak olmak istemiştim!"

- Hocam, çok ilginç anılarınız varmış ve enstitülerin ilk kuşakları gibi duygusallığınızı yitirmemişsiniz. Peki, yaşamdan beklediğinizi alabildiniz mi?

- Açıkça ve içtenlikle söylüyorum ki, biz 1950'de öğretmen olduğumuz zaman, köy çocuklarını okutma, onların içinden büyük insanlar çıkarma hayalleri içindeydik. Okulu bitirmek üzereyiz, yönetim bizden hangi illerde çalışmak istediğimizi soruyor. Ben, Kastamonu ve Sinop'u yazdım. Meslek yaşamımız boyunca hep Edirne'den Ağrı'ya kadar tüm insanların sorunları ve daha mutlu yaşamları için iyi duygularla iç içe yaşadık.

- Öğrencilerinizden "adam" olanlar çıktı mı?

- Sanıyorum sorunuzu anlıyorum. Öğrencilerimden kesinlikle okuyabilecek düzeydeki niceleri, olanaksızlıklar yüzünden okuyamadı. Bu durum bizleri derinden üzdü. Hani bir fidan diker, sular, gübreler, korursunuz ve birkaç yıl sonra da kırılmış-kurumuş olduğunu görürsünüz, işte böyle bir üzüntü bu. Yeniden fidan dikebilirsiniz. Ama okuma olanakları bulunmayan bu çocuklar için ne yapabilirsiniz? Çünkü zaman geçmiş olur. Sümenler Köyünden Bayram Aslan, Şevki Subaşı, Nedim Subaşı, Süleyman Subaşı, Osman Subaşı, Muhammet, Mustafa; Tosya'dan Münevver Bardak, Muammer Yamak ve niceleri... Şu Sümenler Okulu rüyalarım olur hep. Emekli olalı 17 yıl oluyor.. Rüyalarımda Sümenlere tayinim çıkar hep. İstanbul'a on cm. kar yağar, okullar üç gün tatil olur. Eğer oran bu ise, Sümenler'de üç ay tatil olması gerekir. Kar bir buçuk metredir. Yedi parça köyden öğrenci gelir. 700 metre in; 700 metre çıkıt Okula ulaş. Büyük çocuklar önde; küçükler arkada.. Büyük yavrular kar makinesi olur, çığırta aç aça okula gelirler. Kar inatla yağar, inatla yol açılır!.. Aylarca sürer bu! Siz bu durumda yatamazsınız yatağınızda. Çok erken kalkıp önce kendi sobanızı, sonra kor alıp, sınıfın sobasını

*) İsmail Safa Güner, Köy Enstitüleri Hatıraları, 1963, sayfa 123.

yakarsınız. Biraz sonra üşümüŝ; üstü başı ıslak çocuklar karŝınıza dikilecek! ıslak ıslak sıralara oturtamazsınız! Sıralar sobanın çevresine çekilerek, çamaşır kurutur gibi kurunularak ders yapılır. Bu köyde iki yıl Faik Civelek'le; iki yıl da hanımla (Sebahat Yaman) çalıştım.

- Besleniliyorlar mıydı bari?

- İki öğrencim vardı, okula aralıklarla gelirdi. Bunları ayağa kaldırıp nedenini sordum. O sıra Kara Şaban Amca sınıfa girdi. Çocuklar konuşmayınca, birer tokat attım. Şaban Amca yanıma gelip, beni dışarı çıkardı. Gün görmüş, Yemen'de savaşmış, yaralanmış, çile çekmiş, Arapların oyunlarını bilen bir gaziydi. Dedi ki: "Hocam, sen bu çocukları bilmezsin! Bunlar ailece açtır! Ben bunları çok iyi biliyorum, açlıktan gelemiyorlar!.." O kış köyde açlık söylentileri vardı. Bizim de unumuz bitmiş, 20-30 kilo un zor bulabilmiŝtik.

- Okuyan öğrenciniz hiç mi yok?

- Kadıköy (İstanbul), Bahariye Caddesinde Diş Doktoru İsmail Beker, Adana Yumurtalık'ta yargıç Murat Demirel, Azdavay (Kastamonu) İlköğretim Müdürü Bostancı, Akfil'de (İstanbul) çalışan mühendis Çiğdem İmrek, Dr. Mehmet Güler, Bayer'de (İstanbul) Muhasebe Müdürü Nafiz Bilgin, Beşiktaş'ta harita mühendisi Önder Çelik, mimar Bülent Binçöl, Emlak Bankası Genel Müdürlüğünde bankacı Filiz Demir, havacı olduğunu duyduğum Cengiz Soykaplan gibi öğrencilerimizin başarıları biraz avuntu kaynağımız oluyor.

- Demek ki, öğrencilerinizi izliyorsunuz?

- Şu anda emekliliğimi yaşarken bile bana en çok mutluluk veren, başarılı olacaklarına inandığım öğrencilerimin izlerini sürmektir. Ya, başarılı olup da ekonomik nedenlerden, geçit vermeyen sıra dağların; uzak yolların engellemeleri yüzünden okuyamayan değerler?.. İşte bunun üzüntüsü, ölene dek, içimizde bir ur gibi yaşayacak...

- Kastamonu'nun geri kalmışlığı üzerine de söyleyecekleriniz var sanıyorum?

- Askerliğimi 1958'de Siverek'te (Urfa) yaptım. Mardin, Diyarbakır, Urfa, Viranşehir, Ceylanpınar çevrelerini tanıdım. Topraklar alabildiğine düz. Su yok. Dicle, Fırat akar gider. İşte şimdi Atatürk Barajı ile 6-7 Adana Ovası buralarda doğacak. Ne büyük sevinç!.. Kastamonumuzun toprak yapısı tam tersi. Doya doya sulanabilecek toprak yok. Geçit vermeyen dağlar, dar geçitler... Benim Kastamonum, Sinop'um, Zonguldak'ım hep böyle kalacak! Gücü yetmez ki dağları eritse. Kastamonu, milli gelirden pay almada hep geride kalmış bir il. Toprak yüzölçümü oranına göre, Kurtuluş Savaşına en çok şehit veren il de bu ildir! Gene bu ilin cefakâr kadınları kağnılarla İnebolu'dan Çankırı'ya cephane taşımışlardır. Bu kahramanlıkları Kastamonu'daki Şerife Bacı anıtında yazıyor. Kastamonu

topraklarına yıllarca hep baltalık olarak bakılmıştır... İstanbul'da her ilçemizin en az bir derneği vardır. "Kastamonulular Derneği" olarak tek güç olmak varken, bu parçalanmışlık neden? Kızmadan, parçalanmadan, doğru olanı görüp yapmak, Kastamonulular yararına daha iyi olur kanısındayım. Bilime, tekniğe, güzel sanatlara yönelik gençler yetiştirme gereksinimi çok büyüktür... Bir bölgenin kalkınması tüm yurdun kalkınmasıyla ilişkilidir. Kalkınmanın ana temelinde eğitim yatar. Çocuğa ağaç diktirmeden, sulatmadan, dibini kazdırmadan ağaç sevgisini kazandıramayız. Gököy Enstitüsüne dört mevsim içinde yapılan çalışmalara kuşbakışı bakıldığında, ağaç diken, ağaç budayan, ağaç aşılaman, iç bahçede fidan diken, domates toplayan, yapı yapan, taş yontan, demir döven, kapı yapan, biçki; dikiş çalışmaları yapan, dersliklerde ders gören, mandolin; keman çalışmaları yapan, gruplar göze çarpacaktır. Bu çalışmalar eğitimin tam anlamıyla kendisidir. Çevre kirlenmesi, orman kıyımı, erozyon, çölleşme, nüfus artışı, işsizlik, açlık, çullu kentleşme, kapkaççılık, politika ve çıkar savaşlarını durduracak kadar uygarlaşmadı dünya insanları.

İnönü öğrenciler arasında (19 Nisan 1949)

KÖY ENSTİTÜSÜ GİRİŞLİ, ÖĞRETMEN OKULU ÇIKIŞLILAR

RAMİS ACAR

1933'te Araç'ın (Kastamonu) Çal Köyünde doğdu. 1945'te Pelitveren Köyü İlkokulunu bitirdi. 1946'da enstitünün hazırlık sınıfına kaydoldu 1947'de girdiği Gölköy Enstitüsünü 1954'te "öğretmen okulu" olarak tamamladı.

Araç Aşağı Güney Köyünde başladığı öğretmenliğini Dağyolu köyünde sürdürdü. Daha sonra Karabük Kurtuluş Okuluna atandı. Feyziçakmak ve Demir Çelik ilkokullarında da yönetici olarak çalıştı. 1989'da emekli oldu.

Telefonu: (0372) 433 18 18

Adresi: 100. Yıl Mah.

Öğretmenler Sitesi, 15. Blok, Karabük

- Gölköy'e başvurunuz nasıl oldu?

- İlkokulu bitirdiğim zaman, bizim köyden beş kişi Gölköy'de okuyordu.

Onlar köye geldikçe, elbiselerine imreniyordum. O zaman zaten okuyabileceğimiz iki okul vardı: Demir Çelik Çıracık Okulu ve Gölköy Enstitüsü... Doğaldır ki, Göl daha çekiciydi. Okulu bitirdiğim ilk iki yılında giremedim. Bir gün Araç'a inmişim. "Gezici Hüseyin Bulut, ilkokulda Göl için öğrenci yazıyor, git adını yazdır!" dediler. Bulut'u buldum. Bir kâğıda dediklerini "dilekçe" olarak yazdım. Daha sonra bir yazı ile sınava çağırıldılar. İlk kez o yıl sınav yapılıyordu. Babamla gittik. Araç'tan 140 kişi başvurmuştu. Ilgaz'dan gelenlerin kamyonu devrilmiş, çoğu geri dönmüş. Onları sınavsız aldılar. İnebolu ve Abanalılar da azdı, bu nedenle onlar da sınavsız alındılar. Göl'de üç gün üç gece konuk olduk, sonra sınav başladı. İçeriye dörder dörder aldılar. Tabiat bilgisi, Türkçe ve matematikten sordular.

- Neler sorulduğunu anımsıyor musunuz?

- Evet. Türkçeden bir parça okuttular. Özetleyerek anlattım. Matematikçi üçgenleri falan sordu. Tabiat bilgisinden Mehmet Yılmaz, "kemik yanar mı?" dedi. "Yanar" dedim. "Yanınca ne olur?" sorusuna "duman çıkar" demişim! Moralim bozuldu. Biraz bocaladım. Üç gün sonra 1 No'lu binanın önünde, Mustafa Yaldir kazananları okudu. Adım yoktu. Babamla müdüre gittik. Tabiat bilgisinden "3" aldığım için kazanamamışım. Ağlamaya başladım. Bu arada Yaldir Hoca, "evladım, biz bir hazırlık sınıfı açmak istiyoruz, o sınıfı açarsak seni çağırabiliriz!" dedi. Ağlayarak köye geldik. Babam bana davar alıverdi, bunları gütmeye başladım. Kasım ayının bir sabahı çarıkları giyerken, babamı bir komşu çağırdı, sarı bir zarf verdi. Sonra babam açtı, okudu, yanıma geldi. "Hadi hadi! Yine kurtardın!.. Seni Göl'den istiyorlar!" dedi. Hemen alıp ben de okudum. Hazırlık sınıfı açılmış ve beni çağırıyorlar. Cuma günü Araç'a indim. Hükümet tabibi olmadığından, Kastamonu'ya gittim, otel bulup yattım. Sabahleyin, aradığım yeri gösterdiler. Binanın kapısında "TC Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekâleti Kastamonu Hükümet Tabipliği" yazıyordu. Çıktım, bekledim. Kastamonu'daki "koca saat" 9'u çalınca doktor geldi ve raporu verdi. Dışarı çıkınca Araçlı arkadaşlara rastladım. Onlarla beraber, valiz sırtımda; lastikler elimde aşırı bir sıkıntı içinde yürüyerek Göl'e ulaştık. Kaydımızı yaptırdıktan sonra yatak-yorgan alıp, pansiyon binasına yerleştik. Hazırlıkta 80 kişi kadardık. Yeniden dördüncü sınıf dersleri okuduk. Beşinci sınıf derslerini de okuduktan sonra, enstitünün birinci sınıfına geçtik.

- O yıllarda enstitülerde yozlaşmaya yön tutmuş değişiklikler var. Sizde iş dersleri nasıldı?

- Bizim zamanımızda binalar tamamlanmıştı. Ağabeylerimizin yaptığı binalarda okuduk. Bir iki inşaatın sürdüğünü anımsıyorum. Onları da yüklenici (müteahhit) ya da taşoranlar yapıyordu. Bizi harç karma ve taşıma işlerinde kullandılar. Ermeni Avadis Ustanın yanında falan çalıştık. 1952'de göçmenler gelmişti. Onlar için, okulun yakınındaki evleri bizler yaptık. İyi-kötü yaptık işte! Tarım derslerinde bahçeye, sanat derslerinde de atölyeye giderdik.

- Öğretmenlerinizden kimler ve hangi yönleriyle belleğinizde canlanıyor?

- Biz şanslıyız... Çünkü müdürümüz İsmail Safa Güner'di. Hasan Keskin de iyi bir öğretmendi. Öğretmenlerimiz genellikle fakülte çıkışlıydılar, iyiydiler...

- Okumaya yönlendirirler miydi?

- Elbette... Kütüphanemizi şimdi cami yapmışlar!. Binlerce kitap vardı.

- Hakkı Tonguç'un kitapları da var mıydı?

- Vardı. Ben, o günlerde okudum. Mahmut Makal'ın "Bizim Köy"

yapıtını da o günlerde okudum. O okul bir üniversiteydi.

- O üniversitede kaç kez dayak yediniz?

- Ben, o okulda hiç dayak yemedim. Ancak, yatağımız bozuk olduğunda, ya da hoş olmayan bir davranışımızı gördüklerinde, "bir de yarın öğretmen olacaksınız" diyerek, başımıza kakarlardı. Bu da bize yeterdi.

- İnönü'nün Gölköy'e gelişini anımsarsınız...

- Günü gününe!.. 19 Nisan 1949... Bizler sıra olduk. İnönü, sıranın başına gelince arabadan indi. Kahverengi bir palto; kareli bir kaşkol; fotör; kilit pantolon ve körüklü çizme giymişti. Gülümseyerek ve söz atarak espiriler yaptı. İdare binasının önüne çıktı ve örme hasır koltuğa oturdu. Bir şeyler içti. Eline kâğıt kalem aldı, bir şeyler yazdı. Züheyla Öğretmen yazdıklarını okudu. Bir de bu yazdıklarını bir hafta derslerimizde işledik..

İnönü'den bir yıl sonra, 1950'de, Daday Ballıdağ Sanatoryumunun temelini atmak için Cumhurbaşkanı Celal Bayar geldi. Yine dizildik. Arabadan indi, ayran sunuldu, içmedi. Kalktı, bizlere "alahısmarladık gençler!" deyip gitti. Hepsi bu kadar...

- Köy enstitülerinden öğretmen okullarına geçişi de yaşadınız. Neler değişti?

- Dördüncü sınıfa kadar haftada dört saat tarım, dört saat marangozluk, dört saat de demircilik dersi vardı. 1946 sonrasında bunlar yarım günmüş. Öğretmen okullarına geçilirken, sanat dersleri iki saate indirildi. Beşinci sınıfta da tamamen kaldırıldı. Lise gibi oldu. Bizim şansımız, ilk dört yılda enstitü programını görmemiz oldu. Bu da bize yetti...

ALİ NURİ GÜNTEKİN*)

1933'te Çaycuma'nın (Zonguldak) Kahvecioğlu Köyünde doğdu. İlkokulu kendi köyünde 1948'de bitirdi. Ö yıl girdiği Gölköy'ü 1954'te tamamladı

İlk görev yeri Muş'tur. Sonra Çaycuma'ya atandı ve Barbaros İlkokulu müdürlüğünden 1985'te emekli oldu.

1965'te TÖS Çaycuma Şubesini kurdu. 12 Mart (1980) dek, bu şubenin başkanlığını yaptı. Şimdilerde (1993) belediye meclisi üyesi olan Güntekin, bir özel dersanenin de yöneticiliğini yapıyor.

Telefonu: (0372) 615 14 04

Adresi: Özel Murat Dersanesi Müdürü, Çaycuma/Zonguldak

İsmet İnönü ve Celal Bayar'ın Gölköy'e gelişlerini anlatacağım:

Yıl 1949. Kastamonu Gölköy Enstitüsünün birinci sınıf öğrencisiyim. Müdürümüz İsmail Safa Güner, küme başımız Hayri Kadir Güneş.

İsmail Safa Güner dinamik, atılgan, çalışkan ve üretken bir insandı. Konuşmaları çok heyecanlı ve coşturucuydu. Geniş bilgisi ve kültürü ile bizleri kolayca etkileyebiliyordu. Çok sevdiğim, çalışkan ve cesur bir eğitimciydi. TÖS zamanında onu daha yakından tanıma fırsatı bulmuştum. Birçok kere birlikteliğimiz oldu. Ölünceye kadar Atatürk düşüncesinden ve çağdaşlık savaşından ödün vermedi.

19 Nisan 1949 sabahı, sınıf öğretmenimiz Hayri Kadir Güneş heyecanla sınıfa girdi. Her zamanki halinden farklı görünüyordu. Bu haline bizler de meraklanmıştık. Hemen, heyecanlı bir şekilde, "çocuklar, İsmet Paşa geliyor, az sonra bütün okul paşayı karşılamaya çıkacağız!" dedi. Bu haber üzerine sınıfta bir dalgalanma oldu. Hepimiz meraktan, heyecandan uçuyorduk. İsmet Paşanın hayatını tarih kitaplarından Atatürk'le birlikte öğrenmiştik. İsmet İnönü bizim ikinci cumhurbaşkanımız ve yüce varlığımızdı.

Okulun kampanyası bütün hızıyla çalmaya başladı. Sınıflardan dışarı çıkarak bütün okul Şekerköprü yönünde yol boyu dizildik. Başımızdaki öğretmenler ne yapacağımızı, nasıl davranacağımızı anlatıyorlardı. Heyecandan ayakta zor duruyordum. Kalbim duracak gibi oluyordu. O

*) Bilgiler mektupla alındı.

güne gelinceye kadar, İsmet İnönü'yü yakından görebilmeyi hep hayal edip durmuştum. Birden araba ve siren sesleri duyuldu. Heyecanımız da doruk noktasına ulaşmıştı. Alkışlar arasında paşamız arabadan indi. İsmail Safa Güner, "hoş geldiniz paşam!" diyerek ellerini sıktı ve İnönü ile yüksek sesle konuşmaya başladı. Bizler de alkışlarımızla paşamıza "hoş geldin" derken, o da gülerek şapkası ile biz öğrencileri ve öğretmenleri selamlıyordu.

3 Numaralı idare binasının önüne gelindi. Orası "birifing" için hazırlanmıştı. Kendisine ayrılan ikram edildi. İsmail Safa Güner, okul hakkında bilgi veriyordu. Paşanın kulakları ağır duyduğu için, Safa Güner sürekli olarak yüksek sesle konuşuyordu. İnönü, okulun çok gelişmiş olmasından memnun oldu. Sevinci gözlerinden okunuyordu. O yıllarda Türkçe kitaplarında İnönü için yazılmış bir şiir vardı. Çok anlamlı ve çok heyecan verici bir şiirdi. Aklımda kaldığına göre iki mısrası şöyleydi: "Bir dağ başısın, ak saçın altında bulutlar, / Çizmenle çizilmiştir, aşılmaz bu hudutlar..." Bu şiiri bir kız öğrenciye okuttular. Bütün bunlar olurken, ben küçücük boyumla, o kalabalığın içinden geçerek, İnönü'nün bir iki metre yakınına kadar sokuldum. Ve onu öylesine yakından izledim ki, ellerinin üzerindeki damarları sayıyordum. Kız öğrenci de şiiri öylesine güzel okudu ki, İsmet Paşanın gözleri sulandı ve az sonra yorgun gözlerinden iki damla yaş şakağına doğru akıverdi. Mendilini çıkarıp gözlerini sildi. Kız öğrenciyi kucakladı, okşadı, sevdi.

İsmet Paşa, kurduğu müesseselerin meyvalarını gördükçe, mutluluğu yüzünden okunuyordu. Öğretmenlerin ve öğrencilerin isteklerini dinledi. Okulun hatıra defterine köy enstitüleri ile ilgili bir mesaj yazdı. Bu metin daha sonra okul müdürümüz İsmail Safa Güner tarafından teksir edilerek bütün öğrencilere dağıtıldı. O metni 44 yıldan beri arşivimde saklarım...

İnönü'nün gelişinden bir yıl sonra Celal Bayar, Azdavay'a geçerken okulumuza uğradı. Okulcak Bayar'ı da karşıladık. Diyebilirim ki, yüzümüze bile bakmadı! Okul idaresine, öğretmenlere ve biz öğrencilere hiç yüz vermedi. Yüzünde bir tebessüm göremedik. Yine 3 Numaralı idare binasının önünde brifing yapıldı. Hiçbir ikramı kabul etmedi. Okulun hatıra defteri kendisine verildiğinde, tesadüfen İsmet İnönü'nün yazısının bulunduğu sayfa önüne açıldı. Bir boş sayfaya yalnız "Celal Bayar" diye yazarak altını imza etti. Celal Bayar'ın bu davranışı hepimizi üzmüştü. Daday ve Azdavay dönüşü yine okulumuzun içinden geçti ama, hiç kimse yerinden kıınılamadı. Bayarın bu davranışı, köy enstitülerine karşı olduğunun açıkça belirtisiydi!..

CEMİL KARARMIŞ

1931'de Çaycuma'nın (Zonguldak) Karaahmetler Köyünde doğdu. İlkokulu Hacıkadın'da iki yılda bitirdi. 1947'de Gölköy'e girdi. 1951'de sürgün olarak Gönen Köy Enstitüsüne yollandı. Sürekli hastalığı nedeniyle okulu 1957'de bitirebildi.

Bartın Ulus Dereli, Devrek Yumruca; Keçiborlu; Gölköy; Aydoğmuş köylerinde çalıştı. 1984'te emekli oldu.

Adresi: İstasyon Cad. Yeni Mah. No 70/3, Çaycuma/Zonguldak

- Siz Gölköy'de az kalmışsınız. Sizden öğrenmemiz gereken bazı şeyler var. Bunların başında da öğretmenlerin değerlendirilmesi gelecek. Öğretmenleriniz sizlere yakınmış...

- Çok yakındılar... Hiç unutmam, Türkçecimiz Hafize Hanım (Atabek), "çocuklar! Ne kadar günahı varsa, Allah bana versin! Sakın yıkanmayın! Elbet su gelecek, her şey hallolacaktır. Fakat hastalığa yakalandınız mı, kurtulmanız zor olur!.." demişti. Bir bayan, bizimle konuşulamayacak sorunumuza değinmişti. Müdür İsmail Safa Bey de bizi çok korurdu. Geceleri yatakhaneleri dolaşır, üzeri açılanları örterdi. Battaniyenin iki yanını, kaymaması için ranzanın içine sokardı. Ayrıca nöbetçileri, nöbetçi öğretmenleri kontrol ederdi.

- Sizde çok ilginç anılar olduğunu duydum...

- Bence en ilginçini anlatayım: 1949'du... Aralığa doğruydu. Azdavay ile Gök köy arasındaki taşocaklarından birisindeyiz. Başımızda da Usta öğretici İbrahim Uz var. O da bize, dinamit koymak için taşlara açacağımız delik sayısını söyleyerek okula gitti. On beş yirmi arkadaşız. Kimimiz demir çubukları tutuyor, kimimiz balyozu vuruyor, kayayı deliyoruz. O devirde kompresör yok... Hava birdenbire bozdu ve yoğun bir kar yağmaya başladı. Dahası, kar bir buçuk metreye yükselip, yollar kapandı. Yiyeceğimiz de bitti. Ulaşım kesik. Umut yok... Arkadaşlarla oturup tartıştık. Sonunda karar aldık: Taşocağının önünden geçen çaydaki balıkları dinamitle tutmak... Başka çözüm yoktu... Çayda da balık çok mu çoktu...

Karşıda değirmen vardı. Değirmencinin, "taşları alıyorlar" diye okulla arası bozukmuş. Yardım etmek şöyle dursun, elinden gelse bize kurşun atacak!.. Kararı uyguladık. Dinamit attık ve çok balık çıktı. Balıkları kaçırmamak için, elbiseyle beraber suya girdim, topladım. Üşümek, hasta olmak aklımda değil. Sevinçten uçuyoruz!.. Balıkları kızartıp yemeğe başladık. Baktık ki tuz da yok, ekmek de!.. Tuzsuz-ekmeksiz yedik. Yanımızda yalnızca battaniyelerimiz var, yetmiyor. Bu nedenle geceleri de ateş yakıyoruz. Bir hafta orada kaldık ve yalnızca balık yedik. Sonunda karnım, başım, dizim, dişim ağrımaya başladı. Romatizmaya yakalanmışım. Bir hafta sonunda hava düzeldi ve okula gittik. Beni Kastamonu Devlet Hastanesine yolladılar. Doktor, "gelir-geçer" diye ilaç verdi. Ama iyileşemedim. Ağrı giderek sol kalçama geçti. Sonunda İstanbul'a, Ord. Prof. Dr. Akif Şakir'e yollamaya karar verdiler. Bu işin uzmanıymış. Gittik. Film çekti, "kemik erimesi" tanısı koydu. 60-70 kiloya çıkmam gecekirken, 48 kiloda kalmışım! Ameliyat olmam gerekiyormuş. Profesör Arap ülkelerinden birine gitmiş, iki yıl bekledim. 1950'de geldi ve ameliyat oldum. Bu nedenle tam beş yıl kaybettim. Pansumanlarım Göl'de yapıldı. İsmail Safa Güner gitmiş, enstitümüz iyice değişmeye yüz tutmuştu!..

* * *

İnşaatçı Mehmet Kumaş, yazılıda bana "sıfır" verdi. 45 öğrencinin 30'dan çoğu sıfır almıştı. Bana döndü: "hadi bunlarda kafa yok, sen dört yıldan beri boşuna devletin ekmeğini yiyorsun!.. Koç gibi olmuşsun be ešoğlu eşek!.. Sen niye sıfır aldın?" dedi. Usulca ayağa kalktım. "Karşı mı geliyorsun lan!.." diye ekledi. "Bana 'ešoğlu eşek' diyemezsin!" dedim. O da "görüşürüz!" dedi. Dersten sonra beni öğretmenler odasına çağırırdı. Oraya varınca, "ne demek istemiştin?" dedi. Ben de açıklamaya çalıştım. Bana bir tokat salladı, ben de dirsek çıkarttım. Duramadım, bir de kafa attım. Bağırırdı!.. Yukarıdan Müdür Yardımcısı Avni Özbenli ile Nihat Akyıl

indiler. Avni Bey öğretmene, "ne oluyor?" deyince, öğretmen, "bu, beni dövdü!" dedi. Avni Bey de, "ama ne amaçla sen bu çocuğu buraya getirdin?" dedi. Bana da, "sana bir şey yaptı mı?" diye sordu. Ben de olanları anlatarak, "yaramı patlattı!" dedim. Gömleğimi çıkarıp baktım ki, gerçekten de kanamış! Avni Bey Mehmet Kumaş'a, "bu çocuğun bu durumunu nasıl ödeyeceksin?" dedi. Bana da gözüyle "git!" yaptı. Soruşturma açıldı. Bütün arkadaşlarımla tanıklığına başvuruldu. Herkes "Cemil haklı!" demiş. Aradan birkaç gün geçti. Mehmet Kumaş'ın karısına bir aşk mektubu gelmiş, benim adım yazılıymış! Nihat Akyıl edebiyat dosyamı istedi ve mektuptaki yazı ile karşılaştırdı. "Ben bu işi çözemedim oğlum! Seni buradan kovarlar ama, nereye gitsen öğretmen olursun. Bundan eminim!" dedi.

- Aradan yıllar geçmiş! Tarafların çoğu da artık yaşamıyor. Mektubu siz mi yazmıştınız?

- Hayır! Yemin ederim!.. Devrekli Hidayet yazmış!..

- Sonra ne oldu?

- Dövme olayından değil de, bu mektup yüzünden önce geçici olarak uzaklaştırıldım. Ankara'daki abimin adresini verdim. Bavulumu aldım. idarenin önündeki merdivenlerden indim. Araba oradan kalkıyor... Avni Bey binanın üst katından bakıyor... Kırmızı ceketini üzerinde ve oldukça üzgün. Öğretmenlerden de bir tek Nihat Bey yanıma geldi, "merak etme oğlum, bunun ucunda ölüm yok ya!.." diyebildi. Gittim. On beş gün sonra pembe bir mektup geldi, "süresiz 'tart'ın bitmiştir, Gönen'e sürgünsün!.." deniyordu. Böylece Göl'den ayrıldım.

- Gölköy'le Gönen'deki yapıları karşılaştırır mısınız?

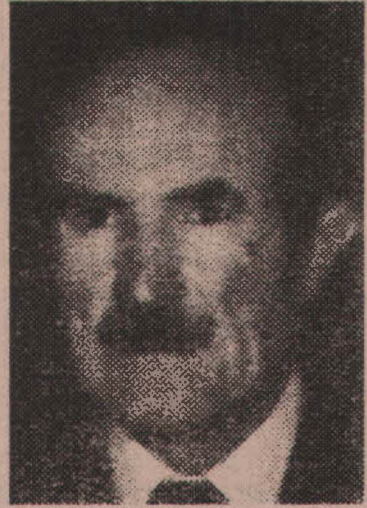
- Emek vererek meydana getirdiğimiz Gölköy'deki binalar daha görkemliydi. Kendi yarattığı emeği gören insanın gözleri yaşıyor, Gönen, Gölköy gibi ayrıntılı ve görkemli değildi. Binalar daha basitçe yapılmıştı. Oraya varınca, Gölköy'deki iş derslerinin önemini daha iyi anladım...

İHSAN UKRAY*)

1934'te Kastamonu'nun Sapaca köyünde doğdu. İlkokulu köyünde okudu (1948). Bir yıl boş geçtikten sonra 1949'da Gökçöy Enstitüsünün hazırlık sınıfına girdi. 1950'de Gökçöy Enstitüsü olarak başladığı okulu, 1956'da öğretmen okulu olarak bitirdi.

(Ukray'ın mektubunda, görev yaptığı yerlere ilişkin bilgi yok.)

Adresi: İnönü Mah. Bahçeli Öğretmen Evleri, 2. Sokak, 17 Kastamonu

Eğitmenli okulda iken ikinci sınıfa geçtiğim yıl, eğitmenimiz istifa ederek ayrıldı. İki yıl sonra Gökçöy Enstitüsü mezunu öğretmen geldi. Kalan sınıfları tamamlayıp ilkokulu bitirdim.

Köyümüzdeki öteki büyükler gibi ben de tarlalarda okuzla çift sürmek, ekin biçmek, domuz sürmek özentisi ile rançberlik yapmak istiyordum. Annem babam yalnızlıktan, yerlerimizi yarıya vermişlerdi.

Beklentilerim boş çıktı. Bir yıl boş durduktan sonra Göl'e gitmeye karar verdim. Babam razı, annemi ise karşıydı. Göl'de yapılan sınav sonucu, hazırlık sınıfından başlarnam uygun görüldü. Böylece, boş gezmeler de içinde dört yılım boşa gitti! Lise öğrencisi yaşında, hazırlığa girdim.

*) Bilgiler mektupla alındı.

Okula giriş için üç bin liralık kefalet gerekiyordu. Babamın kefaleti kabul edilmiyordu. Daha önce girip de ayrılan birinin yüzünden kimse kefil olmuyordu. "Yeminli" olduklarını söyleyip, atlatıyorlardı. Sonunda beni çok seven, geçim durumu da iyi olan bir komşu büyüğümüz kefil olmak zorunda kaldı. Başımda kalın kumaştan kasket, sırtımda lâcivert ceket ve kilotlu bez pantolonla tam bir "köy delikanlısı" idim. Benden yaşlı arkadaşlarımın da olduğunu görünce çok rahatladım. Ama köydeki arkadaşlarım, onlarla geçirdiğim günler bir türlü gözümün önünden gitmiyordu. Hazırlık sınıfındaki öğretmenim de, nedense beni çok seviyor ve derslerimi beğeniyordu. İşte onun ilgisi beni günden güne okula ısındırıyor, köydeki yaşantımı unutturuyordu. Yılbaşına kadar okuduğumuz dördüncü sınıf derslerinden sınav olduk. Başaramayan arkadaşlarımın ayrılırken ağlamalarını hiç unutamam.

Girdiğimde "enstitü" olan okul, yolun yarısına gelince "öğretmen okulu" oldu. Zaman uzaması burada da kendini gösterdi.

Şimdi anılarıma geçeceğim:

Okula başladığımız ilk günlerde sağlık kontrolümüz de okulda yapılıyordu. Öğrenci başkanı olan ağabeyle "revir" olduğunu çok sonra öğrendiğim bir yapının üst katına gittik. Öğrenci başkanının elinde, benim sağlık durumumun yazılacağı boş bir belge vardı. Öğrenci başkanı bir kapının ziline basınca, genç ve sağlıklı yerinde ama öfkeli bir kadın çıktı. Evinde dinlenmekte olduğundan, rahatı bozulmuş gibiydi. Beni kısaca ve istemeyerek süzdükten sonra, "yetti gayri bunlar, bitmedi gitti!.." deyip kâğıdı başkanın elinden aldı. İçeri girerken de, "ben yollarım!" dedi. Bu davranış beni iyice üzdü. Öğrenci Başkanı Ağabey de bozulmadı değil...

Yönetim yapısında nöbetçiydim. Biz nöbetçilerden başka bir de hizmetli vardı. Temizlik işleri dışında o da, çalışma odalarından çalan zile bakardı. Bazan arka arkaya, ayrı ayrı odaların zili de çalardı.

Müdür Yardımcısı Nihat Beyin zili çaldı. Hemen yürüyüp kapıyı açtım. Kapının kolu elimde, içeri girmeden emrini bekliyorum! Yanında öğretmenlerden Nail Bey de var. İkisi birden bana kısa bir süre baktılar. Sonra Nihat Bey, "bak oğlum, içeri gir ve kapıyı kapa. Ondan sonra da "buyurun?" del Şimdi dışarı çık, kapıyı aç, içeri gir ve dediğimi yap!" dedi.

Utana sıkıla dediğini yaptım. "Aferin oğlum, bak gördün mü, hemen öğrendin! Hangi odaya gidersen, böyle yapacaksın! Öyle, kapının kolu elinde, bizden emir beklemek ayıptır. Bunu bilmediğin için yapıyorsun. Bilsen yapmazsın!.." dedi.

Beşinci sınıftayız. Dersimiz eğitim psikolojisi. Öğretmenimiz de Ömer Faruk Oğuz.

Dersimizin konusu, "çocuklarda gelişim değişiklikleri." Her grup sözcüsü, konuları kâh yazdığı notlardan, kâh sözlü olarak anlatıyor. Anlatmadan önce de, yararlandığı kaynakları sıralıyor. Anlatılan konuların çok zaman "yararlanılan kaynaklar"dan olmadığını anlayan öğretmen, dersin sonunda eleştirisini yapıyor:

"Çok kaynak adı sıralamak, dersimizi amacına ulaştırmıyor. Bu kadar kaynak adını sıralamakla, anlatmak istediğiniz konunun dışına çıkıyorsunuz. Önce konuyu anlayın ve ona göre ilgili kaynaklardan yararlanın!.." gibi uyarılar yapıyor ve bizleri grup çalışmalarına alıştırmak istiyordu. Tüm olumsuz sonuçlarda bile bizleri kırmak istemiyordu. En çok kaynak sıralayan bir arkadaşımıza ilk öfkeli azarlamasını yapmıştı:

"Ben senin sıraladığın kaynakları bir bir okumuş kişiyim! Onlardan aldığın hiçbir bilgi yok. Beni uyutmak mı istiyorsun? Otur yerine!.." .

Benim konum da "çocukta duygusal gelişim"di. Ben de başlarken, yararlandığım kaynakları sıraladım. Ama sayısı üçü geçmiyordu. Anlattım. Anlatırken de, daha çok kendi geçirdiğim çocukluk davranışlarımdan ve gördüğüm öteki çocukların davranışlarından örnekler verdim. Hele, beşiklerimizin üst koluna takılan boncuk, halkalı şeker gibi araçları söylediğimde, memnun olduğunu yüzünden okuyordum. Ders bitip eleştiri başlayınca öğretmen:

"Teşekkür ederim oğlum! Alanını tam seçmişsin. Hele, kitaplar dışında, yaşamdan da örnekler vermen yok mu!.. İnsanlar kitap yazarken yaşamdan yararlanmıyorlar mı? En iyi kaynak yaşam değil midir? Aferin!.." dedi.

SON SÖZ

Her yönüyle "Türk buluşu" olmak özgünlüğü nedeniyle dünya eğitim literatürüne giren Tonguç Okullarından birini, Gölköy'ü okudunuz, Gölköylüleri dinlediniz.

Eksisiyle artısıyla öteki enstitülerden, öteki enstitülülerden (sanırız) pek fark görmediniz. Gerek yazılanlar ve gerekse söyleşileri okuduktan sonra bunun bir "son söz" olmayacağını biliyoruz. Enstitüler üzerine daha çok yazılacak, araştırılacak, konuşulacak... "Son söz" başlığı altında diyeceklerimiz, yeni denileceklerin; yazılacakların başlangıcı olacaktır.

Bu başlık altında değerlendirme yerine, 1940'lı yıllara gidelim: Gölköy'e bakalım, değerlendirmeyi de sizlere bırakalım.

1940-46 arası herhangi bir yılın herhangi bir günü (örneğin 4 Nisan 1943) Kastamonu ile Gölköy arasındaki Hacıorta Tepesine çıkalım. Dürbünü elimize alıp, "Bir Tonguç Okulu"na; Gölköy'e bakalım:

* * *

Tarih, 4 Nisan 1943. Saat 10.05... Hacıorta tepesindeyiz. Buradan Gölköy Enstitüsüne bakıyoruz.

Gözümüze ilkönce Şekerköprü'de çalışan öğrenciler takılıyor. Çadırlar boş. Öğrenciler tuğla kesiyor. Belli ki "tuğla harmanı" denilen yer burası. Öğrencilerin kimi su taşıyor, kimi çamur karıyor. kimi de tuğlaları fırına hazırlıyor.

Hemen alt yanındaki yamaçta beliren sürü de Gölköy'ünmüş. Koyunların başında yedi-sekiz öğrenci var. Onların hemen yanında da, enstitülü beş öğrenci inekleri otlatıyor.

Karşıda gördüğümüz tarlada enstitülü öğrenciler çift sürüyor. Beş çift öküz: on iki çift de katır var. Başlarında gördüğümüz öğretmen Mustafa Yaldır olmalı... Bu öğrenciler, haziran ve temmuz aylarında bu tarlalarda. ellerinde tırpan ya da orakla ektikleri ekinleri biçiyor olacaklar...

Bakın, bakın! At ve öküz arabalarıyla birkaç öğrenci taş getiriyor. Öğrendiğimize göre şu anda otuz kadar öğrenci Daday Çayının yanındaki taşocağında taş kırıyor.

Taş arabalarından sonra başka arabaların da geldiğini görüyoruz. Bunların yükü de kereste. Daday'dan geliyorlar... Bir başka öğrenci grubu da. Daday'ın Gökçebel ormanlarından ağaç kesip, tomrukları Daday'a çekiyormuş.

Yanımızdaki yoldan bir grup enstitülü öğrenci türkü söyleyerek geçiyor. Nereden geldiklerini sorduğumuzda, "Konya'dan!" diyorlar. Orada açılmakta olan İvriz Köy Enstitüsüne yapı yapmaya gitmişler de, işlerini bitirip döntüyorlarmış. Bu öğrencilerden üçü, ekip olarak okul yapmaya köylere de gitmişler. Onlardan öğrendiğimize göre, şu anda Hasanoglan'da da yapı yapan Gölköylü öğrenciler varmış.

Okula biraz daha yaklaşmak için bulunduğumuz tepeden inerken, bir grup askerin Devrekâni yönünden geldiklerini görüyoruz. "Bu da neyin nesi?" diye düşünürken, "askerlik kampı"nda yürüyerek İnebolu'ya gidip gelen Gölköy Enstitülüler olduğunu öğreniyoruz.

İşte okula yaklaştık!.. Öğrencilerin bir bölümünün seralarda sebze yetiştirme işiyle uğraştıkları görülüyor. Onların yakınında kurulan meyva fidanlığında da, başlarında öğretmenleri ile bir grup öğrenci fidanlara aşı yapıyor. Kimi öğrenciler de elmaları buduyor. Erken ekilen kabaklar yeryüzüne iki kulak çıkmış bile!..

Bir yapının yanında on kadar öğrenci kireç süzüyor. Bu kireci daha önce başka öğrenciler yakmış olmalı.

Aşağıdaki yolda tuğla taşıyan öğrenciler türkü söylüyor. İş, onlara ağır gelmiyor olmalı. Öğrencilerin ters yönünde bir fayton bize doğru geliyor.

Gölköy'ün hemen her yerinde yapım çalışmaları var. Yapılan yapıların tepelerinde öğrenciler arı gibi çalışıyor. Dürbünü gözümüze alıp o yöne baktığımızda, öğrencilerin duvar ördüğünü görüyoruz. Kimi öğrenciler de onlara tuğla ve harç taşıyor.

Bir yapının dibinde harç katan öğrenciler ve hemen onların yanında da kum eleyenler var. Onlardan birkaç metre yukarda da dört öğrenci taş yontuyor. Bir yapının yanında da yirmi kadar

öğrenci yerde çatı kuruyor.

Demircilik atölyesinden çıkan öğrencilerin ellerinde "U" demirleri var. Belli ki bunları yapılarda kullanacaklar. Dürbünü az yukarı çevirdiğimizde, elliye yakın arı kovanı görüyoruz. Üç öğrenci kovanların kimilerini açmış, bakım yapıyor. Bir öğrencinin maskesi yok. Kolları bile sıvalı. Bu, İlyas Pınarbaşı olmalı...

Bu arada fayton yaklaştı, içindeki öğrenci giysili adam bizi görünce faytonu durdurup indi ve kendini tanıttı: "Ben, Enstitü Müdürü Ali Doğan toran!..." Ali Doğan Toran'a gördüklerimizden anlayamadıklarımızı, algılayamadıklarımızı sorduk, o da anlattı...

Meğer göremediklerimiz de varmış!.. Kız öğrencilerin derslerde olmayan yarısı şu anda dikiş dikiyor; dokuma dokuyormuş. Küçük sınıftaki kızlar düğme dikmekle; ilik açmakla başlıyorlarmış işe. Öğleden sonra, şu anda gördüğümüz işlerde çalışan öğrenciler dersliklere girer; şu anda dersliklerde olanlar da işleri devralırlarmış!..

Akşam olunca da kızlar inekleri saçar, enstitünün gereksinimi olan süt elde edilirmiş. Öte yandan yumurta, meyva, sebze, bal... bile kendilerince üretiliyormuş. Enstitü kendi yağıyla kavruluyormuş...

Bakın, dersliklerdeki öğrenciler çıktılar bile! İstekiler de paydos etti. Bir alanda toplandılar. Ne de çok öğrenci varmış!.. Şimdi sıra sıra yemekheneye giriyorlar.

Saat oldu 12.45. Yine alanda toplandılar. Sonra şarkılarla türkülerle derslere işlere dağıldılar. Demek ki, sabah çalışanlar derse; derste olanlar işe gidiyor. İşe giden bir grup öğrencinin dillerindeki şarkıya kulak veriyoruz:

"Sürer eker biçeriz güvenip ötesine,
Milletin her kazancı milletin kesesine.
Toplandık baş çiftçinin, Atatürk'ün sesine,
Toprakla savaş için ziraat cephesine!

Biz ulusal varlığın temeliyiz, köküyüz,
Biz yurdun öz sahibi, efendisi köylüyüz!.."

Yanımızda bulunan bir Alman Gazeteci, gördüğü her şeyi özenle notladıktan sonra bize dönüyor: "Hani siz, 'bir okul

seyredeceğiz' demiştiniz?..”

Belli ki, okula benzetememiş. Anlatıyoruz. Bu okulun bir "Tonguç Okulu" olduğunu açıklıyoruz. Gözleri faltaşı gibi büyüyor, ses tonu kalınlaşıyor ve kendi diliyle, "ya! ya!.. Eine schönes Arbeitsschule! Schön! Sehr schön!.." diyor.

Biz şaşırıyor muyuz? Böyle bir okul duymadık, görmedik, okumadık... Adına "köy enstitüsü" denilen bu Tonguç Okulları, dünyada ilk kez uygulanan bir okul türü olmalı...

* * *

Türkiye'de 21 Tonguç Okulu (21 Gölköy) vardı. Öyküleştirdiğimiz özelliklerdeki bu okullar 1946'dan başlayarak yozlaştırılmasalardı, 1956'da Türkiye'de ilköğretim yüzde yüz gerçekleştirilmiş olacaktı.

Anlatılan yöntemle özgür, yapıcı, yaratıcı kişiler yetiştiren Tonguç Okullarından ilk çıkanların, köylerine gidince gösterdikleri çok yönlü başarı, çıkarıcı çevrelerce "tehlikeli" bulundu!.. Önce yozlaştırıldı, 1953'te de kapatıldı. Yerlerine, teokratik eğitim veren dinsel okullar açıldı.

Sonuçta, ne okuma yazma işini (1990'larda bile) yüzde yüz edebildik, ne de öğretmen yetiştirmeyi çözebildik. Enstitüleri bizden örnek alan ülkeler, eğitim alanında bize "fark" attılar. 1994 Türkiyesinde eğitimde arayışlar yine sürüyor. Yazık!.. Ormana attığı çakmağı, sokak lambasının altında arayanların kulakları çınlasın!..

Gölköy, şimdilerde "öğretmen lisesi" olarak sürmektedir. Gölköy'e, enstitülerin kuramsal temelcisi, Kastamonu Milletvekili İsmail Mahir Efendinin adının verilmesi, gecikmiş ama anlamlı bir karar olacaktır...

Enstitü modelini yaratanları: İsmail Mahir'i, Mustafa Kemal'i, Mustafa Necati'yi, Hasan Ali Yücel'i, İsmail Hakkı Tonguç'u... saygıyla anmayı; yaşayan enstitülülerimize saygı duymayı ödev olarak duyumsuyoruz. Anıları önünde saygı ile eğiliyoruz...

Barın-İstanbulNisan, 1994

49 YIL SONRA

Köy enstitüleri içinde, yarım yüzyıl sonra da olsa ilk örgütlenen Gököylüler oldu. Bu amaçla bir dernek kurma çalışmasına girişildi. Öte yandan, Arifiye Köy Enstitüsünden sonra, tüm bitirenlerini okullarında bir araya getirme girişimi de yine Gököylülerden geldi.

GÖLKÖYLÜLER DERNEĞİ

İstanbul'da yerleşik Gököy çıkışlılar, 1990'da, Emekli Öğretmenler Derneğinin Kızıltoprak'taki Öğretmenevi'nde bir araya gelmeye başladılar. Her ayın ilk pazar günü yapılagelen bu toplantılarda Gököylüler Derneği kurulması kararlaştırıldı.

Hamdi Akçaoğlu, Hüseyin Telli ve Mehmet Sazak'ın(*) başı çektiği girişim grubu, Gököylüler Derneğini kuruluş aşamasına getirdi. 1994'te gerçekleşemese bile, 1995'te Gököylüler bir dernek çatısı altında örgütlenmiş olacaklar.

GÖLKÖY'DE BULUŞMAYA DOĞRU

Gököy'den 1947 çıkışlı Zonguldaklı Muharrem Kılıç. 1952 çıkışlı Çaycupalı Ali Osman Yılmaz ve 1954 çıkışlı Ali Nuri Güntekin Çaycuma'da söyleşiyorlardı. Söyleşi sırasında, Gököylüleri bir araya getirme düşüncesini ortaya attılar.

GÖLKÖY MEZUNLARI HER AY TOPLANİYOR

Kastamonu Gököy Enstitüsü ve İlköğretmen Okulundan mezun olanlar, 4 Kasım 1990 günü İstanbul'da, hemşehrimiz Hamdi Akçaoğlu'nun organize ettiği toplantıda özlem giderip, okul anılarını yaşadılar.

Bundan böyle her ayın ilk pazarı toplanmaya karar verildi.

Toplantı tarihi ve yeri, Bizim Araç Gazetesinde ayrıca duyurulacaktır.

Bizim Araç Gazetesi
(8 Kasım 1990)

*) Gököylüler Derneği üzerine bilgi almak isteyenler, Hamdi Akçaoğlu ve Mehmet Sazak'tan bilgi alabilirler (telefonları ve adresleri, kendileri ile yapılan söyleşilerde).

İstenilen buluşma, önce Zonguldak İli genelinde denenmeliydi. Bu amaçla Zonguldak'taki Gököylüleri 20 Haziran 1992'de Çaycuma Ormanpiknik'te bir araya geldiler. Buluşmadaki canlılık ve özlem, kısa süre sonra (5 Eylül 1992'de) Bartın toplantısını doğurdu(**)

Bu kitabın yazarlarından Mehmet Saydur'un(***) da bulunduğu Bartın toplantısında, Gököy'de gerçekleştirilecek büyük buluşma tartışıldı, kararlar alındı. Bu amaçla oluşturulan "girişim grubu" (Muharrem Kılıç, Ali Osman Yılmaz, Halil Ceylan, Cahit Kaya ve Mehmet Saydur) 6 Nisan 1993'te Kastamonu'da buluştular. Gerekli yerlere başvurular yapıldı, valilikten izin alındı.

İl ve ilçelerdeki girişim gruplarının çalışmaları sonucu, 26 Haziran 1993 Gököy toplantısına hazırlık yapıldı. Bu amaçla duyurular hazırlandı, yazılar yazıldı.

Gököy buluşması girişim grubu: Halil Ceylan, Kâmil Açan, Faik Civelekoğlu, İhsan Ukray, ?, M. Ali Emirali, Abdullah Börekçi, Mehmet Saydur, Muharrem kılıç ve Cahit Kaya.

**) Ayrıntılı bilgi için bakınız: Saydur, Mehmet, Gököylüleri, Abana Gazetesi, Kasım 1992

***) Yazarımız Mehmet Saydur, Gököy'ün ikinci sınavını kazanamamış, bu nedenle o gün yaşamının önemli acılarından birini duymuştur. Kastamonu Kız Öğretmen Okulunu bitirerek öğretmen olmuş, yine de Gököylülerle iç içe dayanışmıştır. Gerek İstanbul'daki Gököylüler Derneği ve gerekse 1993 Gököy

26 HAZİRAN 1993, GÖLKÖY

Çağrılı konuk eğitimcilerden Turgut Kavraal ile Süleyman Üstün geldiler. 26 Haziran sabahı Kastamonu ve Gök köy ilginç bir gün yaşadı. Çıkışlarından yarım yüzyıl sonra bir araya gelen Tonguç Okulu öğrencilerinin bu buluşmasını, Gök köylülerin kulağı, sesi olan Abana Gazetesinin Temmuz 1993 sayısından izleyelim:

GÖLKÖY ÖĞRENİMLİLERİN BÜYÜK BULUŞMASI

Gök köy Enstitüsü kökenliler ilk kez olarak Kastamonu'da 26 Haziranda toplandı. Gündüz Gök köy'de başlayan kutlamalar, akşam

Havaalanında gece yarısına dek sürdürüldü. Bu toplantıyı ve saptayabildiğimiz konuşmaları özetleyeceğiz.

Gök köy'deki tören saat 12'de Ulusal Marşın söylenmesi ve Atatürk büstüne çelenk konulmasıyla başladı. Gök köy'e gelen Gök köylülerin sayısı 600'ü aşıyordu. Sunuculuğu Gök köy çıkışlı Ali Nuri Güntekin'in yaptığı bu açık hava toplantısının açış konuşmasını Hasan Emirlioğlu yaptı. Emirlioğlu konuşmasında bu toplantının düzenlenmesinde katkıları olan kişilere teşekkür etti.

Toplantının yapılması önerisini ortaya atan ve bu yolda çalışan Zonguldak Temsilcisi Muharrem Kılıç'a söz verildi.

Toplantının hazırlanma aşamalarını da anlatan Kılıç, emeklilikten sonra da eğitim görevlerinin sürdüğünü, topluma mesajlar vermek istediklerini,

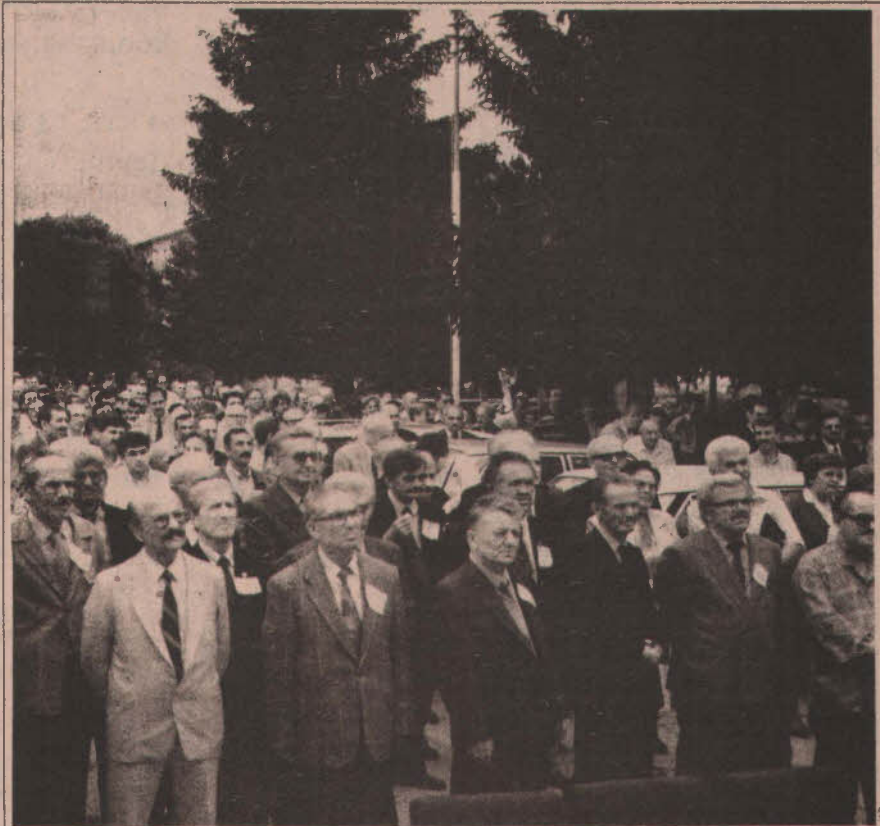
26 Haziran 1993, Gök köy

yokluklardan olanaklar çıkararak; "el-kol-emek"leriyle ve coşkuyla hizmet veren; halkla bütünleşen köy enstitülü ak saçlı öğretmenlerin elli yıl önceki coşkuyu yaşadığını, en büyük emanetleri olan köy enstitülerini dünyanın en özgün okulları olarak geleceğe taşıyacaklarını; beden ve ruh temizliğini dağarcıklarına yerleştirmiş kişiler yetiştirdiklerini vurguladı.

Sunucu Güntekin, öğretmenleri Avni Özbenli'nin aralarında olduğunu belirtince, kalabalıktan alkış sesleri yükseldi.

Kürsüye gelen Avni Özbenli, "dostlar!" diye başladığı konuşmasını şöyle sürdürdü:

"Yıl 93, yaş 73. Ömrün yarısı eder!" Buraya köy enstitülerinde okuyarak geldiğini, boz giysileri giydiğini; postalları çektiğini

Gölköylüler, 26 Haziran 1993 Gölköy buluşmasında

söyledi. Bir 17 Nisanda Bakan Hasan Ali Yücel ve İsmail Hakkı Tonguç'un, ellerinde fotoğraf makinesiyle geldiklerini, Ferit Oğuz Bayır'ın kendisini "biraz çıtkırıldım" olarak tanımladığını, Gökçöy'de ilk kez 1944-45 yıllarında çalıştığını, boş zamanlarını sazla değerlendirdiğini, Çevre Bakanlığı olmadan da enstitülerde "çevre temizliği" yapıldığını, "Halk Eğitimi Genel müdürlüğü" olmadan da halkı eğittiklerini, Hasanoglan Köy enstitüsü kurulunca buraya öğretmenlik bilgisi öğretmeni olarak atandığını, köylülerin

... Oysa, bana ayrılan altı aylık hastane ödeneğimi bile doldurmadan Milli Eğitim Bakanlığının sanatoryumundan taburcu edildiğim bir yana, öğretmenlikten de atılmışım.

Bir Hasan Ali- Kenan Öner davası çıkmıştı o günlerde. Öner, Milli Şefin bakanlıktan indirip Demokrat Partinin önüne, gagalamaları için attığı Hasan Ali Yücel'e "Komünist Bakan" demişti. Yücel de Öneri, hakareten mahkemeye vermişti o günlerde... Böylece de yaşamının en büyük yanlışını yapmıştı.

Halk Partisi yöneticileri de, Demokrat Parti de, bu partilere bağlı olan basın da davayı tersine çevirmeyi başarmıştı. Suçlu olan Öner değil, Yücel'di artık. Hasan Ali, kendisini savunmak zorunda kalmıştı kamuoyu karşısında!

Öner'in saldırıları, Hasan Ali'nin bakanlığı süresince solcuları koruması tezi üzerine kurulmuştu. Sabıkalı Rifat Ilgaz'ı bile almış, Sorgun'a atamıştı bu Yücel. Ben biraz toparlanıp kendime gelince, duruşmaların yapıldığı Ankara Asliye Ceza Mahkemesine bir dilekçe yazmış, işin doğrusunu bildirmiştim. Söylenenin tam tersi geçmişti başımdan. Hasan Ali zamanında görevden uzaklaştırılmış, Şemsettin Sırer zamanında Sorgun'a değil, Boğazlayan'a atanmışım. Gel gelelim mahkemeye, bu durumlarda başvurma yöntemlerine aykırı davranıp, kayıt pulu yapıştırmamışım mektubuma. Bu yüzden de uzun süre dosya dışı bırakılmıştı. Pul göndermem için uzun yazışmalar geçmişti mahkeme kalemiyle aramda. Hasan Ali'nin eline ancak dosyayı yayınlattığı sıralarda geçebilmişti...

Rifat Ilgaz

(Sarı Yazma, Çınar Yayınları, İstanbul, 1990), sayfa 30)

Not: Gökçöylüler toplantısına "onur konuğu" olarak çağrılı bulunanlardan Rifat Ilgaz, bu amaçla çıktığı yolculuğunda, Bartın'da düzenlenen imza-söyleşi sırasında hastalanarak geri döndü. Mehmet Saydur aracılığıyla Gökçöylülere içten selamlarını yollayan Ilgaz, izleyen günlerde (7 Temmuz 1993) aramızdan ayrıldı. Rifat Ilgaz'ı bir kez daha anarak, yukardaki alıntıyı sunmayı uygun bulduk.

KÖY ENSTİTÜLÜLERİN TOPLANTISI

Haber Merkezi - Kastamonu Gököy Köy Enstitüsü çıkışlı öğretmenler, 26 Haziran 1993 Cumartesi günü Gököy Öğretmen Okulunda toplanacaklar.

Yurdun dört bir yanından gelmesi beklenen öğretmenler, iki gün sürecek bir izlenleyle okul günlerini anacak, özlem giderecekler.

Ayrıca açikoturumlarda tanınmış enstitülü yazarlar konuşacak, söyleşiler; türküler ve halk oyunlarıyla izlenle sona erecek.

Cumhuriyet Gazetesi
(17 Haziran 1993)

evlerine pencereler açtığını, Çifteler Köy Enstitüsü müdürüyken, para gelmeden 200 bin liralık ihale yaptığını, enstitülerde hem öğrendiğini hem de öğrettiğini, askerden sonra iki yıl gezdirildiğini(!), o sırada Muzaffer Sarısözen'le radyoda çalıştığını, genel müdürün yanlışı anlayarak nereye atanmasını istediğini sorduğunda Gököy'ü isteyerek, ikinci kez buraya geldiğini, sonra ABD'ye yollandığını, müdür ve müfettiş olarak da verimli çalıştığını, öğretmenlere kılavuzluk yaptığını belirterek, "sazım olsa, bu coşkulu Gököylülere çalardım" dedi.

Sonra Milli eğitim müdürü M. Ayan söz aldı. Avni Özbenli'nin Gököy'de göreve başladığı yıllarda doğduğunu belirten Ayan, bu ulusun yaşlılarına saygı duyduğunu, bu toplantının düzenlenmesine yardımcı olduğunu, çalışmaların "devlete-millete hayırlı" olmasını diledi.

Sunucu, toplantıya hasta durumda gelen ve arabadan inemeyen ilk öğrenimlilerden (1944) Sait Gündoğdu'ya teşekkür etti, alkışlandı.

1970-74 yıllarının okul müdürü (sosyal bilgiler öğretmeni) Mehmet Aksoylu'nun telgrafı okundu, alkışlandı.

Toplantı, marşların söylenmesiyle tamamlandı. Öğle yemeğinden sonra okul gezilecek; akşam saat 17.30'da Havaalanında buluşulacaktı.

ÖĞLE YEMEĞİ VE OKULUN GEZİLMESİ

Saat 14 dolayında okulda öğle yemeği yenildi. Yemekten çıkanlar bölük bölük okulu gezdi.

Okulu gezen Gököylüleri ağlamaklı durumdaydı. Yaptıkları yapılardan kimileri yıkılmış, kalanlar da yıkıntıya dönüşmüştü. Camlar kırıktı. Sebze bahçeleri ve çiçekliklerdeki dikenler "adam boyu" ydu.

HAVAALANINDAKİ İZLENCE

Gölköy'den otobüs ve özel arabalarla ayrıldık. Akşam yatmaya kalacakların yerleri belirlendi. Çoğunluk Kastamonu Öğretmen Evinde kalacaktı. Göl Öğretmen Lisesi (Gölköy) Müdürü Mehmet Ali Çan da, okulda geceleme isteyenlere yataklarını açtı. Uzak yerlerden gelenlerin araçları vardı, yatmaya kalmadılar. Zonguldak ve Bartın'dan ilgi çoktu. 7 otobüs ve minibüs yaşlı enstitülülerin hizmetindeydi. Araçlarına Gölköy'e ve enstitülerine ilişkin pankartlar asmışlardı. Öteki yerlerden gelenlerin araçlarında da pankartlar vardı.

HAYATİ TAHSİN YILMAZ KİTAPLARINI İMZALİYOR

Havaalanındaki yemekli-içkili buluşma öncesinde Hayati Tahsin Yılmaz kitaplarını imzaladı. Son köy Enstitüsü ve Öğrenci Gözüyle Köy Enstitüleri kitapları büyük ilgi gördü.

YEMEKTE

İçkili yemek ve izlençe 20'ye doğru başladı. 400 kişilik salon almadı. Ek olarak bahçeden masa-sandalye getirildi.

Sunucu Ali Nuri Güntekin, bir konuşmayla izlenmeyi açtı. Güntekin konuşmasında, "enstitüler üzerine şimdiye dek cilt cilt kitaplar yazıldı. Köy enstitüleri model olarak dünyada benzeri olmayan yaratıcı kurumlardır. Köy enstitüleri, Atatürk devrim ve ilkelerinin alt dokusunu oluşturur. Kalkınmayı köyden başlatmak, köylünün demokrasiye katılmasını sağlamak, demokratik; laik bir düzen kurmak için aydın insanın yetişmesinde bu kuruluşlara gereksinim vardı" dedi.

Göl Öğretmen Lisesi Müdürü Mehmet Ali Çan söz aldı. Çan konuşmasında, kendilerinin de aynı yapılarda eğitimi sürdürdüklerini, Gölköy'den her dalda adam yetiştiğini, bu akşam aralarında bir de profesör bulunduğunu, her yıl Göl Öğretmen

Lisesinin tüm olanaklarını seferber etmeye hazır olduğunu söyledi.

NİYE?

Niye hemşerim, söyle niye?
 Bodrum'da, Boğaz'da yaşamak varken,
 Köprüden atlayıp ölmek niye?
 Kısadan köşeyi dönmek dururken,
 Kömür kuyusunda ölmek niye?
 Hele sen, Elif Bacı, hele sen,
 Uç çocuğunla niye attın kendini
 Fırat sularına?
 Onları Paris'te okutmak varken!
 Niye kardeşim, niye?
 Çöp dağının dibinde
 Gecekonudada yaşamak niye?
 Vanıköy'de yalı;
 Sarıyer'de villa dururken!
 Sen, erken emekli sal müdürüm!
 Acelen neydi sanki,
 Otoyol ihalesi dururken?..
 Ya sen vergi ödeyen patron!
 Neyine senin vergi vermek,
 Manukyan Teyzen varken?..
 "İşsizim" demen ayıp Mehmet'im,
 Yanıbaşındaki kocaman gemide
 Sökülecek aspes dururken!..
 Ya sen, elbiseyi ters-yüz ettiren
 Emekli öğretmen!
 "Dik başlı olma!" demediler mi sana,
 Yağdanlık olup dünyayı gezmek;
 Krediyi alıp köşeyi dönmek varken?..
 Hey hemşerim, hey!..
 Mezarın bile tapusuz olacak,
 Aynen gecekondu gibi.
 Yalnızca kara toprakta yatacaksın
 Renkli mermerler dururken!..

Abdullah YILMAZER(*)

*) Sağlık durumu nedeniyle Gölköy toplantısına katılamayan Yılmaz'ın bu şiirini, sınıfıtaş İ. İtifi Acar okudu.

Eyüp Arı, "Öğretmenim" şiirini okudu.

Konuklardan, Kepirtepe çıkışlı Süleyman Üstün söz aldı. Üstün konuşmasında "Kurtuluş Savaşı 3 yıl, 3 ay, 23 gün sürdü. Böylece 624 yıllık Osmanlı Devleti son buldu. Mustafa Kemal, İzmir'de bir gazetecinin, "savaş bitti, Paşam şimdi ne yapacaksınız?" sorusunu, "asıl savaş şimdi başlıyor. Ülkenin gerçekten kurtulması, kalkınmış bir Türkiye'yi yaratma işi şimdi başlıyor" demişti. Toplumun çağdaş yöne çekilmesi, yönlendirilmesi için insanımızın %80'ini oluşturan köylere dönmek gerekiyordu. Bu nedenle köy enstitüleri kuruldu" dedi.

Konuklardan Hasanoğlu Yüksek Köy Enstitüsü çıkışlı Turgut Kavraal söz aldı. Kavraal, aramızda köy enstitüsü öğrenimli olmayan gençlerin de bulunmasından mutluluk duyduğunu söyleyerek sözlerine başladı. Köy enstitüsü ilkesinin Kastamonu'da yeşerdiğini, İsmail Mahir Efendinin, İsmail Hakkı Tonguç gibi Kastamonu Öğretmen Okulunda öğrenime başladığını, İsmail Mahir Efendinin 14 Temmuz 1914'te Osmanlı Meclisi Mebusanında yaptığı konuşma ile, köy enstitülerinin adını vermeden ayrıntılarını çizdiğini, Kastamonunun, eğitimci yetiştirme özelliğini her zaman koruduğunu, şimdi de Mehmet Saydur'un Mahir Efendi konusunu enine boyuna araştırdığını söyledi.

Lütfi Acar, hastalığı nedeniyle toplantıya katılamayan Abdullah Yılmaz'ın "Niye" adlı şiirini okudu (bu şiiri dörtgen içinde öteki sayfalarda bulacaksınız).

İstanbul Temsilcisi Hamdi Akçaoğlu söz aldı. Akçaoğlu kısa konuşmasında, İstanbul'da "Gölköylüler Derneği"nin kurulma aşamasında olduğunu muştuladı.

Ankara Temsilcisi Mustafa Yanıkkaya, 49 yıl sonra buluşmanın, yörenin en tarihsel olaylarından biri olacağını, öğretmenliğe başladıktan 25 gün sonra Müdür Ali Doğan Toran'ın emriyle okula çağrılarak burada görevlendirildiğini, enstitüler kapatılmamış olsaydı bugün yirmi yıl daha ilerde olacağımızı, köy enstitülerinin ülkenin birer kır çiçeği olduklarını belirtti.

Gölköy Enstitüsü çıkışlı ve bu okulda enstitü sonrası uzun yıllar

görev yapan ve Gököylülerin simgesi durumundaki Mehmet Sazak söz aldı.

Sazak konuşmasında, böyle zamanlarda okullarından yararlanmanın "görev" değil, "hak" olduğunu, bu okulların şimdiki görevlilerine gereğinden çok teşekkür etmenin anlamsız olduğunu, bugünkü sunucuların yöneticilere "minnet" duygusu içinde olduklarını görerek üzüldüğünü, Galatasaray Lisesi, Abdurrahmanpaşa Lisesi gibi okulların kuruluş günlerine her yıl eski çıkışlıların çağrılı olduğunu, kendilerinin Gököy'ün şimdiki ve gelecekteki yöneticilerinden böyle bir davranış beklemediklerini belirttikten sonra sözü Hayati Tahsin Yılmaz'ın kitaplarına getirdi. Öğrenci Gözüyle Köy Enstitüleri ve Son Köy Enstitülü kitaplarını övdü. Son köy Enstitülü'nün Gököy'ü enine boyuna anlattığını

GELECEĞE DE ULAŞALIM

... Kemalist atılımları içinde ilk yozlaştırılan ve ortadan kaldırılan köy enstitüleri oldu. Kemalizm düşmanları hedefi kendilerince doğru saptamışlardı. Enstitüler bu denli korkulacak kadar ilerici kuruluşlardı.

Kemalizmin öteki kurumlarının da bir bir hedef seçilmesi ve enstitülü öğretmenlerimizin şu ya da bu şekilde emekli edilmeleriyle bugün bu noktalara gelindi. Bugün ekonomik, toplumsal, eğitimsel, yönetsel, kültürel açılardan içinde bulunduğumuz karanlık döneme yansıyan ışık, geçmişten; enstitü döneminden geliyor. Yine de, görmeye niyetli olmadığımızdan sırtımızı dönüyoruz.

Enstitüler yalnızca döneminin değil, bugünün de ilerici kurumlarıdır. Yalnızca Türkiye'nin değil, tüm dünya eğitiminin çağdaş uygulamalarıdır. O nedenle enstitülere ilişkin her tür bilgi, belge toplanmalı; değerlendirme için bugüne ve geleceğe sunulmalıdır.

Gököy'le ilgili şimdiye değin Sayın Hayati tahsin Yılmaz'ın "Son Köy Enstitülü" kitabı dışında pek bir kaynak yazılmadı. Bu açığı kapatmak için kolları sıvadık. Bu toplantıda "soru kâğıdı" dağıttık. Vereceğiniz yanıtlar Gököy Enstitüsüne ilişkin bir kitabın ortaya çıkmasını sağlayacaktır (...).

Böylesi bir toplantıyı düzenleyen ve katılan değerli öğretmenlerimize; Hakkı Tonguç'un ak saçlı delikanlılarına saygılarımı sunuyorum.

Mehmet SAYDUR

(26 Haziran 1993 Kastamonu toplantısında yaptığı konuşmadan)

belirtti ve Öğrenci Gözüyle Köy Enstitüleri'nden bir bölümce okudu.

KÖY ENSTİTÜLERİNDE AYDINLANMA

Bu topraklar üzerinde, dünya eğitim tarihine altınla yazılan bir Türk buluşu yaratılmıştır. Bizler, adı "köy enstitüsü" olan bu eğitim imecesinin bireyleriydik (...).

Sevinerek izliyoruz ki, köy enstitülerinin değeri, yıllar geçtikçe daha iyi anlaşılıyor. Şimdilerde bu sevgi imecesini köy enstitülü olmayanlar bile sürdürebiliyor.

Köy enstitüleri yalnızca bir eğitim imecesi değil, Türkiyemizin durağan yapısına bir sıçrama aşısıydı.

Sunucu arkadaşım beni bir yazar olarak tanıttı. Mehmet Sazak, Hamdi Akçaoğlu ve Mehmet Saydur arkadaşlarım da konuşmalarında kitaplarımdan söz ettiler. Teşekkür ederim (...).

Biz 1947'de enstitüye başladığımızda bu yozlaştırılmanın ayırında değildik. Köylerimize izinli gidince, "Tonguç'un uşakları!" diye bizi akıllarınca aşağıladıklarında kendimizi savunamazdık. Bugün kimimiz biraz bilinçlenmişsek, bu, okul sonrası ilişkilerimizin ürünüdür.

Bu ilk kitabımda ben yalnızca kendi dönemimi, arkadaşlarımdan da katkısıyla, duygusallıktan uzak olarak yazdım. Sayfalar arasına öteki yazarlardan alıntılar koyarak, bizden önceki dönemleri de sergilemeye çalıştım.

Gölköy'ün, Ali Doğan Toran'ın müdürlük yaptığı 1940-46 dönemi kitaplaşmadı. Bu dönem karanlıktır.

Ama ben, Çifteler Köy Enstitüsünün ilk kuşaklarını inceleme olanağı buldum (...). Ve gördüm ki, Çifteler Köy Enstitüsünde bir "aydınlanma süreci" yaşanmış! Köycül, insanlı, içten, coşkulu yazılar bunlar (...) Bu yazıları görünce, "acaba bizim enstitüde neden bu denli aydınlanma olmamış?" diye düşünmekten kendimi alamadım. Ama umutluyum (...).

Gölköy'de de bir "aydınlanma dönemi" yaşandığını sergilemeye çalışacağız...

(...) Arkadaşlarım, köy enstitüleri yaşasaydı, kuşkusuz bu bozuk sömürü düzeni böylesine palazlanmayacaktı. Köylerden kentlere inenlerin durumu böylesine sancılı olmayacaktı (...).

Hayati Tahsin YILMAZ

(26 Haziran 1993 Kastamonu toplantısında yaptığı bu konuşma, Abana Gazetesinin Ağustos 1993 sayısında yayımlandı)

Günümüz Türkiyesinde eğitimin alabildiğine yozlaştığını belirten Sazak, "daha dün Milli eğitim bakanlığı, Kur'an kurslarını bitirenlere ortaokul diploması vermeye kalktı. Eğitimin bilimsel ve laik bir çizgide sürdürülmesi, örgütlü mücadele edilmesi gerekir. Köy enstitüleri de, öğretmenlerin örgütsüz olduğu bir zamanda kapatıldı. Ağırlıklı bir kitle olmamız gerekir. Bunun yolu da sendikalaşmadan geçer. Daha çağdaş, daha bilimsel ve daha yaptırımcı gücü olan öğretmen olabilmemiz için sendikalı öğretmen olmalıyız. Başka çıkış yolu yoktur!" dedi.

Konuşmaların daha kısa tutulması önerisinden sonra Eğitimci Mehmet Saydur söz aldı (Saydur'un konuşmasından bölümleri dörtgen içinde veriyoruz).

Sunucu Güntekin, "çok yakından tanıdığım ve çalışmalarına saygı duyduğum Abana Gazetesi Sahibi Hayati Tahsin Yılmaz'ı kürsüye davet ediyorum" demesiyle, Hayati Tahsin Yılmaz kürsüye geldi (Yılmaz'ın konuşmasından bölümleri öteki sayfalarda dörtgen içinde veriyoruz).

Kastamonu İli ağırlıklı İhsan Ukray söz aldı. Halk kitaplığında çalıştığını, Gökçöy Enstitüsü ve Göl Öğretmen Lisesinde tüm görev alanların özgeçmişlerini çıkardığını, bugün de Gökçöy'ün genç müdürü Mehmet Ali Çan'ı tanıdığını, bu toplantı nedeniyle bugün ilk kez ağladığını söyledi.

Söz alan Muhittin Göksoy, öğretmenlerin örgütlenmesini savunan ateşli bir konuşma yaptı.

Çankırı temsilcisi, Gökçöy'lülerden parlamentoya giren Nuri Çelik Yazıcıoğlu'nun ateşli konuşması bol bol alkışlandı.

Gökçöy'ün ilk çıkışlarından Makbule Avcı, "lütfen oynayın!" diyerek, bir oyun havası söyledi.

AVNİ ÖZBENLİ ÇALIP SÖYLÜYOR

Daha sonra Avni Özbentli, öğrencisi Nuri Çelik Yazıcıoğlu ile çalip söyledi ve çok alkışlandılar.

ÖNCE DE ELEŞTİRİLER

Son olarak öneri eleştirilere geçildi. Gelecek yıllarda Kastamonu'da yeni bir buluşma; Gökçöy Albümü hazırlanması;

Hasanoğlan'da 21 köy enstitüsü olarak toplanılması önerildi.

Bunlar ve benzer önerilerin İstanbul'da dernekleşme çalışmalarını sürdüren Hamdi Akçaoğlu başkanlığındaki Gökköylülerin değerlendirmesine bırakıldı.

Toplantıya katılanların adresleri, girişte alınmıştı. Gelişmeler, edinilen bu adresler ya da Abana Gazetesi aracılığıyla duyurulacağı açıklandı.

Son köy enstitülülerden (1952 öğrenimli) 7'si
26 Haziran 1993'te Gökköy'de.

Ayaktakiler: Osman Argutçu, Mehmet Arıca,
Hamdi Akçaoğlu, Hayati (Tahsin) Yılmaz.

Oturanlar: Hüsnü Kethüdaoğlu, Hakkı Gökçen ve Osman Gökçen

KİTAPTA ADI GEÇENLERDEN BAŞKA ADRESLERİ SAPTANABİLEN GÖLKÖYLÜLER

- Acar, Bayram**, Yıldırım Mah. Zafer Cad. 64/7 Bayrampaşa/İstanbul
(Tel: 0212 - 538 67 76)
- Acar, bayram**, Marmara Güneş Emek sitesi, Eski Edirne Asfaltı, 152,
Küçükköy/İstanbul (Tel: 0212 - 564 40 61)
- Acar, Behcet**, İnönü Mah. Öğretmen sok. 5, Araç/Kastamonu (0366 - 362 17 98)
- Acar, H. Ahmet**, Yeşil Mah. Belediye cad. 20/A, Araç/Kastamonu
(Tel: 0366 - 362 10 66)
- Acar, İbrahim**, Yeşil Mah. Belediye cad. 22, Araç/Kastamonu
(Tel: 0366 - 362 12 17)
- Acar, Lütfi**, İslambey Cad. Argaç Sok. 6/1, Eyüp/İstanbul
(Tel: 0212 - 578 81 36)
- Acar, Rıfki**, Yeni Mah. Atatürk cad. 37, Araç/Kastamonu
(Tel: 0366 - 362 13 31)
- Acaroğlu, Fevzi**, Bey Mah. Daday/Kastamonu (Tel: 0366 - 616 11 51)
- Açar, Hasan**, Toprakyol, kızılây Bulv. Akdeniz Apt. 13/4,
Kartal/İstanbul
- Adatepe, Mehmet**, Osmangazi İlköğretim Okulu, Eyüp/İstanbul
(Tel: 0212 - 578 74 75)
- Ak, Burhan**, Bağışlar köyü, Daday/Kastamonu
- Ak, Orhan**, Öğretmen Evleri, Daday/Kastamonu
(Tel: 0366 - 616 18 74)
- Akbaş, Mehmet**, Hızırreis İlkokulu, Bağcılar /İstanbul
(Tel -Okul-: 0212- 575 87 44)
- Akdoğan, Mehmet**, Küçüksu, Çınarlı sok. 13, Anadoluhisarı/İstanbul
(Tel: 0216 - 332 20 96)
- Akduman, Ömer**, Cumhuriyet İlkokulu Öğr. Esenler/İstanbul
(Tel: 0212 - 568 72 38)
- Akkuş, Mehmet**, Rahmanlar, Aktı Sok. 12, Kartal/İstanbul
- Albayrak, Şevket**, Selamiali Ethemağa Sok. 11/4, Üsküdar/İstanbul
(Tel: 0216 - 342 73 03)
- Alcan, Rasim**, Ümraniye Cad. Namık Kemal Mah. Sait Bey sok. 10,
Ümraniye/İstanbul (Tel: 0216 - 328 06 53)
- Alpaslan, Mehmet**, Manas Sok. 2, Küçükyalı/İstanbul (Tel: 0216 - 367 62 97)

Altunel, Cemal, Zümrütevler Mah. Doğuşkent Sitesi, B/10 Blok, D 31,
Maltepe/İstanbul

Apaydın, Selahattin, Öğretmenevi, Müdür Yard. Beyoğlu/İstanbul
(Tel -iş-: 252 43 43)

Argutçu, Osman, Yeni Mah. Muzaffer Özbek Sok. 9/ A, Araç/Kastamonu
(Tel: 0366 - 362 15 64)

Arıca, Mehmet, Kayabaşı Mah. Barbaros Cad. 8/8, Karabük
(Tel: 372 - 412 62 76)

Arıcı, Cemal, Barış Mah. Yuvam sitesi, F Blok, 7, Safranbolu/Zonguldak
(Tel: 0372 - 712 15 16)

Arık, Nicati, Sadri Artunç Cad. Sedef Apt. Kat 3, Safranbolu/Zonguldak
(Tel: 0372 - 712 11 12)

Aslan, Kâmil, Öğretmenler Apt. D 14, Ayancık/Sinop (Tel: 0376 - 613 18 91)

Aslandağ, Ali, Cumhuriyet İlkokulu Öğr. Esenler/İstanbul
(Tel: 0212 - 568 72 38)

Ateş, Mehmet, Çapa Dersanesi kurucusu, Fındıkzade/İstanbul
(Tel: 0212 - 521 22 10 ve 531 00 49)

Ateş, Ziya, P.K. 4, Erbaa/Tokat

Aydın, Dursun, Osmançayırı Dağ Yolu, 5, Zonguldak

Aydın, Nevzat, Fevziçakmak İlkokulu Müdürü, Gaziosmanpaşa/İstanbul
(Tel: 0212 - 581 97 97)

Ayhan, Rıza, Kocadede Mah. Çarşamba Sok. 21/8, Fatih/İstanbul
(Tel: 0212 - 525 02 81)

Ayvacı, Yunus, İnönü mah. İsmail Mahir Bey Sok. 26, Araç/Kastamonu
(Tel: 0366 - 362 11 20)

Balçı, Mehmet, Örnek Mah. Kırkbir Sok. 8, Üsküdar/İstanbul
(Tel: 0216 - 324 47 37 ve 324 36 67)

Baltacı, Şahin, Atışalanı, İsmetpaşa İlkokulu Md. Yard. Bakırköy/İstanbul
(Tel: 0212 - 568 15 45)

Başat, Ahmet, Mecidiyeköy Mah. Büyükkuyu Sok. 37/6,
Ortaköy/İstanbul (Tel: 0212 - 260 62 14)

Başkaya, Akif, 44 Evler, 40, Safranbolu/Zonguldak (Tel: 0372 - 712 07 96)

Batur, Suat, Vefa Poyraz Lisesi, Edebiyat Öğretmeni, Küçükköy/İstanbul
(Tel -Dersane-: 0212 - 581 42 59)

Bayraktar, Metin, Yörük Köyü, Safranbolu/Zonguldak

Belen, Ekrem, Namıkpaşa Sok. Emek Apt. 8/18, Üsküdar/İstanbul
(Tel: 0216 - 342 62 05)

Biçici, İsa, Kırmastı Mah. Keserciler Sok. 16/4, Fatih/İstanbul

Bilgin, Şemsettin, Kavacık, Morel Sok. 50, Anadoluhisarı/İstanbul
(Tel: 0216 - 332 37 38)

Bilgüç, Halil, Gümüşçü Sok.10/2, Bostancı/İstanbul
(Tel: 0216 - 372 81 64)

Billur, Yunus, Telsiz Mah. 85. Sok. 4/3 Zeytinburnu/İstanbul

Bozkurt, Ahmet, Hürriyet Mah. Gül Sokak, 30/3 Güneşli/İstanbul

Bozkurt, Ahmet, Malta, Hafızpaşa Sok. 2/3, Fatih/İstanbul
(Tel: 0212 - 531 40 55)

- Bozkurt, Cemil**, Feralı Mah. Ova Sok. 20, Üsküdar/İstanbul
(Tel: 0216 - 328 86 92)
- Coşkun, İsmail**, Öğretmen Evleri, 21, Safranbolu/Zonguldak
(Tel: 0372 - 712 54 51)
- Çakır, Fahri**, Fatih İlkokulu Öğr. Esenler/İstanbul (Tel: 0212 - 569 10 34)
- Çakmak, Mehmet**, Demirciler Mah. Zübeyde Hanım Cad. 60, Bartın
(0378 - 227 35 04)
- Çalışkan, Mustafa**, İnkılap Mah. Muhtarı, Ümraniye/İstanbul
(Tel : 0216 - 329 15 04)
- Çelik, Nail**, Öğretmen Evleri, 32, Daday/Kastamonu (0366 - 616 13 73)
- Çetinel, Satı Ali**, Pazarcık Köyü, Ayancık/Sinop
- Çilbır, Hasan**, Maksut Köyü, Azdavay/Kastamonu (Tel: 0366 - 717 13 94)
- Çilbır, Sebahattin**, Cide Cad. 32, Azdavay/Kastamonu (Tel: 0366 - 717 13 94)
- Çiftçi, Mehmet**, Örencik Köyü, Daday/Kastamonu (Tel: 0366 - 616 23 20)
- Damgacı, İbrahim**, Deveciler Mah. Selçuk Sok. Öztürk Apt. 13, Kastamonu
(Tel: 0366 - 214 08 16)
- Demir, Mustafa**, Ferah Mah. Pınar Sok. 25, Üsküdar/İstanbul
(Tel: 0216 - 335 86 99)
- Demir, Niyazi**, Dr. Reşat Işık Cad. Kale Apt. 19/12, Moda/İstanbul
(Tel: 0216 - 337 30 37)
- Demir, Nuri**, Kanarya İlköğretim Okulu, Küçükçekmece/İstanbul
(Tel: 0212 - 559 71 56)
- Demirci, Ramazan**, Cumhuriyet İlkokulu Öğr. Esenler/İstanbul
(Tel: 0212 - 568 72 38)
- Demirel, Halit**, Cumhuriyet İlköğretim Okulu, cide/Kastamonu
- Dimici, Ahmet**, Güzide Hanım Sok. Yayla Apt. C Blok, 10/10,
Bahçelievler/İstanbul
- Düğmeci, Ercan**, Gaziahmetmuhtarpaşa İlkokulu,
Gaziosmanpaşa/İstanbul
- Dündar, Ali**, Çiftlik mah. 100. Yıl bulvarı, Akdeniz Apt. 233/17 Samsun
(Tel: 0362 - 233 20 55)
- Elimsa, Mehmet**, Hastane Cad. Çavuş sok.3, Azdavay/Kastamonu
(Tel: 0366 - 717 14 77)
- Emmacıgil, Mustafa**, Mimarsinan Mah. 22. Sokak, No 32/4,
Esenler/İstanbul (Tel: 0212 - 568 47 55)
- Erdoğan, Hasan**, Öğretmenevi, Bartın (Tel: 0378 - 227 47 02)
- Erdoğan, Hüseyin**, Yavuzselim Mah. 26. Sok. No 15, Bağcılar/İstanbul
- Erdoğan, Yunus**, Milli egemenlik cad. 1, Daday/Kastamonu
(Tel: 0366 - 616 12 47)
- Ergin, Emin-Şaziye**, Maltepe, Rıhtım cad. Buket Apt. 11/24
Kartal/İstanbul (Tel: 0216 - 352 31 17)
- Ersoy, Zühtü**, Validei Atik Mah. Çimili Camisi Sok. 23/16, Üsküdar/İstanbul
(Tel: 0216 - 341 32 38)
- Eş, Mehmet**, İstasyon Mah. 13, Kilimli/Zonguldak (Tel: 0372 - 265 12 46)
- Fırtına, Bekir**, Selimiye, Aman Sok. Melek Apt. 6/11, Üsküdar/İstanbul
(Tel: 0216 - 333 68 77)

- Gencel, İbrahim**, Esenkent, Kültür sitesi, A-10, Kartal/İstanbul
- Gökçen, Osman**, Öğretmen Evleri, A Blok, 5, Araç/Kastamonu
(Tel: 0366 - 36216 30)
- Gökmen, Hüseyin**, Kuyubaşı Sok. Karnapoğlu Apt. 28, D. 35,
Kadıköy/İstanbul (Tel: 0216 - 345 10 25)
- Göksoy, Muhittin** (Tel: 0216 - 373 76 83)
- Göktaş, Necati**, Bahçelievler, Sarmaşık Sok. 2/A, Zonguldak
(Tel: 0372 - 257 24 24)
- Gözüaçık, İzzet**, Kuyubaşı Sok. Karnapoğlu Apt. 28, D 34,
Kadıköy/İstanbul
- Gül, Abidin**, İnönü Mah. Kebelioğlu Sok. 5, Araç/Kastamonu
(Tel: 0366 - 362 18 35)
- Gül, Ali**, Emekli İlköğretim Md. Tosya/Kastamonu (Tel: 0366 - 133 48 82)
- Gül, Recai**, Ticaret Lisesi Öğr. Tosya/Kastamonu (Tel: 0366 - 313 47 41)
- Gümüüş, Selahattin**, İstanbul Ticaret Odası ilkokulu, Bakırköy/İstanbul
(Tel: 0212 - 568 15 37)
- Günbay, Ali**, Barbaros Mah. Mareşal Sok. 12/7, Üsküdar/İstanbul
(Tel: 0216 - 342 80 56)
- Güneş, Mehmet**, Emekli Öğretmen, Azdavay/Kastamonu
(Tel: 0366 - 717 12 04)
- Gürsoy, Abdullah**, Ekinözü Köyü, Araç/Kastamonu
- Güven, Selman**, Cengiz Topel Cad. 18, Ümraniye/İstanbul
(Tel: 0216 - 369 32 16)
- Kadem, Osman**, Bozacı Odaları Sok. 3/5, Cerrahpaşa/İstanbul
(Tel: 0212 - 586 43 87)
- Kalafat, Kemal** (0216 - 306 01 68)
- Kan, Prof. İsmet**, Uludağ Üniversitesi, Bursa
- Kara, Hüseyin**, Bahçelievler, Zambak sok.12, Zonguldak
- Karabayraktar, Süfyan**, İğdir Merkez Köyü, Araç/Kastamonu
(Tel: 0366 - 362 71 12)
- Karabayraktar, Süleyman**, Günaydın Cad. Çıtak Sok. 5, Şehremini/İstanbul
(Tel: 0212 - 585 95 19)
- Karagöz, Satı**, Başakçı sok.14, Küçükyalı/İstanbul (Tel: 0216 - 366 44 82)
- Karakaş, Osman**, Belediye Başkanı, Azdavay/Kastamonu
(Tel: 0366 - 717 11 04)
- Karanfil, Şaban**, Yenimahalle, Yıldız Sitesi, D Blok, 12,
Safranbolu/Zonguldak
- Kartal, Ahmet** (Tel: 0212 - 583 23 52)
- Kartal, Hasan**, Cevizlik Mah. Beyazzambak Sok. 13/15, Bakırköy/İstanbul
(Tel: 0212 - 543 04 72 ve 543 04 99)
- Keleş, Mehmet**, Rezzan Has Ortaokulu, Kartal/İstanbul (Tel: 0216 - 376 41 04)
- Kırıştı, İzzet**, Fatih İlkokulu Öğr. Esenler/İstanbul (Tel: 0212 - 569 10 34)
- Kızek, Burhan**, Vatan Mah. Şahin sok. 2/2, Bayrampaşa/İstanbul
(Tel: 0212 - 565 99 46)
- Koş, Bahri** (Tel: 0212 - 263 28 58)
- Köse, İsmail**, 50. Yıl Besim Kadırgan İlkokulu Öğr. Esenkent/İstanbul
(Tel: 0216 - 352 34 19)

- Kula, İhsan**, Çelik Yapı Koop. B Blok, Kadıköy/İstanbul (Tel: 0216 - 336 12 88)
- Kunduracı, Remzi**, Bahçelievler Mah. Milli Eğitim Loj. A Blok, D 2,
Zonguldak (Tel: 0372 - 257 24 83)
- Kuru, İsmail**, Ali Fatih Mah. Ağzılık Sok. 2/7 Kocamustafapaşa/İstanbul
- Kuruoğlu, Prof. Nuri**, 19 Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi,
Samsun (Tel: 0362 - 445 08 05 ve iş: 445 08 01)
- Kuzalındağ, Muammer**, Avcı Mah. Kantarcı Ali Sok. 23/10,
Edirnekapı/İstanbul (Tel: 0212 - 524 42 83)
- Metin, Mehmet**, Havaalanı Mah. Gökçay sok.18, Atışalanı/İstanbul
(Tel: 0212 - 568 66 24)
- Mutaf, Nazım**, M. İnkılap Mah. Bulgurlu Mescit Sok. Uğur Apt. 8/11,
Üsküdar/İstanbul (Tel: 0216 - 341 99 14)
- Okumuşoğlu, Prof. Nazmi Turan**, 19 Mayıs Üniversitesi,
Fizik Bölümü Başkanı, Samsun (Tel: 0362 - 457 60 68)
- Olgun, Nazmi** (Tel: 0212 - 598 17 62)
- Onur, Nevzat**, Atatürk Mah. Sütçü Cad. 61/10, Ümraniye/İstanbul (
Tel: 0216 - 335 47 04)
- Oral, Hilmi**, Öğretmenler Sitesi, C Blok, No 29, Avcılar/İstanbul
(Tel: 0212 - 591 62 22)
- Oral, Sebahattin**, Onur Sitesi, A/4 Blok, No 6, D 10, Karabük
(Tel: 0372 - 412 26 64)
- Ökten, Mesut** (Tel: 0212 - 229 08 10)
- Örnek, Ahmet**, Selanik Cad. Okul Sok. Cem Apt. 1/8, Cevizli/İstanbul
(Tel: 0216 - 399 12 90)
- Özbek, Av. Hüseyin**, Namık Kemal Cad. Abdullatifpaşa Sok. 8/4,
Aksaray/İstanbul (Tel: 0212 - 570 08 52 İş: 588 47 03)
- Özcan, Fahri** (Tel: 0216 - 324 01 16)
- Özcan, Lütfi**, Sanayi Mah. S. Selim Cad. Harman Sok. 5/8, 4.
Levent/İstanbul (Tel: 0212 - 268 14 98)
- Özdemir, Hasan**, İnönü Mah. Öğretmen Evleri, A Blok,10, Kastamonu
- Özdemir, Hüseyin**, Feriköy İlkokulu Md. Şişli/İstanbul
(Tel: 0212 - 247 52 41 ve 234 43 40)
- Özdemir, Mahir**, Öğretmenler Sitesi, Azdavay/Kastamonu (Tel: 0366 - 717 13
20)
- Özdemir, Selahattin**, Öğretmen evleri, 26, Daday/Kastamonu
(Tel: 0366 - 616 16 90)
- Özdemir, Yavuz**, 100. Yıl İlkokulu Md. Kilimli/Zonguldak
(Tel: 0372 - 265 03 16)
- Özdemirbaş, Mustafa**, Namık Kemal Mah. Özgür Sok. 9,
Ümraniye/İstanbul (Tel: 0216 - 335 16 37)
- Özden, Hikmet**, Neyyir Turhan İlkokulu Öğr. Esenler/İstanbul
(Tel: 0212 - 562 26 93)
- Özel, Baki, Topağaç**, Hacı Emin Efendi, 7/8, Nişantaşı/İstanbul
(Tel: 0212 - 246 84 72)
- Özeren, Ahmet-Mehmet**, Hızırbey Cad. Metin Sok. 13, Fikirtepe/İstanbul
(Tel: 0216 - 349 42 09)

- Özkan, İrfan**, Arabacı Bayazıt Mah. Muhallebici Çıkmazı, 15/2,
Kocamustafapaşa/İstanbul (Tel: 0212 - 585 87 84 ve 589 41 60)
- Özkan, Rifat**, Çay Mah. Karakol Sok. 23, Araç/Kastamonu
(Tel: 0366 - 362 19 97)
- Özkan, Kemal** (Tel: 0212 - 563 40 17)
- Özsoy, Rasim**, Merkez Mah. Atatürk Cad. Karanfil Sok. 4/8,
Güngören/İstanbul (Tel: 0212 - 553 45 81 ve 662 36 32)
- Öztürk, Kasım**, Fevziçakmak Lisesi Karşısı, Karadağ Apt. Karabük
(Tel: 0372 - 424 55 27)
- Öztürk, Şakir**, Anadolu Sitesi, Yıldız Sok. Yıldız Apt. A Blok, D 15,
Acıbadem/İstanbul (Tel: 0216 - 339 34 03)
- Öztürk, Zayit**, Atatürk İlköğretim Okulu, Azdavay/Kastamonu
- Savaş, Turhan**, Tekel Cad. Çağlayan Apt. 94/8, Kartal/İstanbul
(Tel: 0216 - 353 33 51)
- Salihoglu, S. Nadi**, Taşmekeç Sok. 41/5, Göztepe/İstanbul
- Salman, Ahmet**, Soğanağa Namık Sok. 16/5, Beyazıt/İstanbul
- Sancar, Hüseyin**, Ferah Mah. Pınar Sok. 23, Üsküdar/İstanbul
(Tel: 0216 - 335 81 87)
- Sarıca, Mustafa**, Pazarlan Mah. Miroğlu Sok. Divan Apt. 84/6,
Üsküdar/İstanbul (Tel: 0216 - 343 70 10)
- Savaş, Halis**, Neyyir Turhan İlkokulu, Esenler/İstanbul
- Saygın, Mehmet**, Kasaba mah. 13, Cide/Kastamonu (Tel: 0366 - 866 12 92)
- Serdar, Salim**, Kayışdağı Cad. Saadet Apt. 253 - 4/11,
Göztepe/İstanbul (Tel: 0216 - 386 01 12)
- Sertel, M. Hilmi**, Bağlar, Kavaklar Cami karşısı, 35, Safranbolu/Zonguldak
(Tel: 0372 - 725 14 66)
- Sulayıcı, Hilmi**, Merkez Mah. Hal Sok. Daday/Kastamonu
(Tel: 0366 - 616 18 56)
- Süren, Ali**, Cumhuriyet İlkokulu Öğr. Esenler/İstanbul (Tel: 0212 - 568 72 38)
- Şahin, Cemil**, İdealtepe, Öğretmenler Sok. 35, Küçükyalı/İstanbul
(Tel: (0216 - 366 12 40)
- Şahin, Dr. Hasan**, Kartaltepe, Terakki Cad. Esenova Apt. Bakırköy/İstanbul
(Tel: 0212 - 583 26 21 ve 583 59 08)
- Şahin, Şaban**, Cumhuriyet İlkokulu Md. Esenler/İstanbul
(Tel: 0212 - 568 72 38)
- Şakrak, Şükrü**, Namıkkemal Mah. 42. Sokak, No 2/2, Esenler/İstanbul
- Şanlı, Halil İbrahim**, Sütlükız Sok. 9, Anadoluhisarı/İstanbul
(Tel: 0216 - 332 48 35)
- Şeker, Mevlüt**, Panaroma Sok. Çayıroğlu Apt. 21/9, İdealtepe/İstanbul
(Tel: 0216 - 366 64 83)
- Şentürk, Cemal**, İstasyon Cad. Hüseyin Paşa Sok. Kaptan Apt.
A Blok, 32/5, Kızıltoprak/İstanbul (Tel: 0216 - 338 42 17)
- Şentürk, Selahattin**, İlköğretim Müfettişi, Zonguldak (Tel: 0372 -257 23 43)
- Şimşek, Necati**, Perçemli Sok. 5, Karaköy/İstanbul (Tel: 0212 - 360 41 49)
- Tarhan, Ali Osman**, Çuhadaroğlu sok. Çağlı Han 36/9, Kadıköy/İstanbul
(Tel: 0216 - 336 40 79 ve 358 52 81)

- Telli, Hüseyin**, Hakkı Manço Sok. 21/10, Kadıköy/İstanbul
(Tel: 0216 - 347 94 40)
- Temizkan, Saim** (Tel: 0212 - 231 30 82)
- Tıgılı, Nafiz**, Zeynepkâmil İlkokulu Md. Üsküdar/İstanbul
(Tel: 0216 - 333 11 25)
- Tomruk, Sabri**, Atatürk İlköğretim Okulu, Azdavay/Kastamonu
- Topalığlu, Bayram**, Osmangazi İlköğretim Okulu, Eyüp/İstanbul (Tel: 0212 - 578 74 75)
- Topçu, Sadık**, Büyüksaray Meydanı Cad. İskenderağa Camii Sok. 14/10, Şehremini/İstanbul
- Torunoğlu, Kâmil**, Esenkent, Eğitimciler sitesi, Fulya Apt. 6, Maltepe/İstanbul
- Tuna, Bedii**, Rezaizade Sok. 36/10, Kadıköy/İstanbul (Tel: 0216 - 345 85 81)
- Tuncay, Sabahat**, Etemefendi Cad. 1. Çıkılmaz Sok. 11/27, Erenköy/İstanbul
(Tel: 0216 - 358 15 18)
- Turgut, İbrahim**, Eğitimciler Sitesi, D Blok, 4, Safranbolu/Zonguldak
(Tel: 0372 - 725 35 92)
- Turhan, Salih** (Tel: 0212 - 0568 61 38)
- Uçar, Cemal** (Tel: 0216 - 353 06 10)
- Uçar, Cemal**, Kasaba Mah. Cide/Kastamonu (Tel: 0366 - 866 25 95)
- Uçar, Dursun**, Maltepe, Samanyolu sok. 15, Kartal/İstanbul
- Uğurlu, Av. Muharrem**, Emek İş Hanı, 8. Kat, No 805, Ankara
(Tel: 0312 - 418 67 43)
- Urusal, Hüseyin**, Merkez, Zafer Mah. Dalyan Sok. 6/2, Yenibosna/İstanbul
- Uslu, Muammer**, Hayrettinçavuş mah. Pırnal sok. 9/3, Üsküdar/İstanbul
(Tel: 0216 - 343 41 29)
- Uslu, Namsel**, Cumhuriyet Mah. Şube Karşısı, 3, Tosya/Kastamonu
(Tel: 0366 - 313 27 26)
- Usta, Hikmet**, İsmetpaşa Mah. Kıymet Sok. 16, Kat 3, D 5, Bayrampaşa /İstanbul (Tel: 0212 - 565 65 60)
- Uyanık, Muharrem**, Hasan Halife Mah. İkiz Kardeşler sok. 2/9, Fatih/İstanbul (Tel: 0212 - 531 71 14)
- Ünal, Bahattin**, Samancıoğlu Sok. Vural Apt.1, Bartın
(0378 - 227 42 63)
- Ünal, Erdoğan**, Soğanlı Cad. Birsal Sok. 3/3, Güngören/İstanbul
- Ünal, Ünner**, Çay Mah. Çavuş sok. 24, Araç/Kastamonu
(Tel: 0366 - 362 16 21 ve 362 16 22)
- Ünaldı, Mehmet**, Şirinevler İlkokulu Md. Şirinevler/İstanbul
(Tel: 0212 - 551 69 78)
- Üngüder, Ahmet**, İnönü İlköğretim Okulu, Ayancık/Sinop
(Tel: 0376 - 613 27 56)
- Ünver, Hamdi**, Öğretmen Evleri, 28, Safranbolu/Zonguldak
(Tel: 0372 - 722 54 51)
- Üstündağ, Beyzade**, Cumhuriyet İlkokulu Md. Yard. Esenler/İstanbul
(Tel: 0212 - 568 72 38)
- Yalman, Nusret**, Cumhuriyet İlköğretim Okulu, Cide/Kastamonu

- Yanık, Selahattin**, Öğretmen Evleri, 3/1, Daday/Kastamonu
- Yavaşca, Hasan**, Mollaşeref Mah. Uygur Sok. Uygur Apt. 30/4,
Aksaray/İstanbul (Tel: 0212 - 532 54 53)
- Yaylacı, Mehmet**, Şirinevler İlkokulu Öğr. Şirinevler/İstanbul
(Tel: 0212 - 555 40 04)
- Yazıcı, Cihat**, Hastane Cad. Çavuş sok. 3/A, Azdavay/Kastamonu
(0366 - 717 14 81)
- Yıldırım, Bayram**, Yeni Mah. Yalman Sitesi, Safranbolu/Zonguldak
(Tel: 0372 - 712 16 82)
- Yıldırım, Halil**, Göksu Mah. Kuyu sok. 37, Anadoluhisarı/İstanbul
(Tel: 0216 - 332 15 41)
- Yıldırım, Hasan**, Aksaray İlkokulu, Fatih/İstanbul (Tel: 0212 - 544 79 29)
- Yıldırım, Nuri** (Tel: 0212 - 168 31 61)
- Yıldırım, Şahin**, Şehir Kâhya Sok. Uğur Apt. 27/18, Kızıltoprak/İstanbul
- Yılmaz, Ahmet Muhtar**, Barbaros Hayrettin Paşa İlkokulu,
Gaziosmanpaşa/İstanbul
- Yılmaz, Ahmet**, Caddebostan, Mehtap sok. Ay Apt. 8/11,
Kadıköy/İstanbul (Tel: 0216 - 369 20 17)
- Yılmaz, İdris**, Küplüce Mah. Akasya Sok. 1, Beylerbeyi/İstanbul
(Tel: 0216 - 321 16 05)
- Yılmaz, Kemal**, Öğretmenler Sitesi, D Blok, D 32, Avcılar/İstanbul
(Tel: 0212 - 591 80 88)
- Yılmaz, Mehmet**, Kızılay Cad. Hilal Apt. 5/6, Pendik/İstanbul
(Tel: 0216 - 354 82 14)
- Yılmaz, Nail**, Çapa Dersanesi Matematik Öğr. Fındıkzade/İstanbul
(Tel: 0212 - 521 22 10)
- Yılmaz, Orhan**, Barbaros Hayrettin Paşa İlkokulu, Gaziosmanpaşa/İstanbul
- Yılmaz, Ömer**, Suadiye, Halimağa Sok. 1/9, Kadıköy/İstanbul
- Yılmaz, Abdullah**, Moda Cad. Neşe Sok. Bizim Apt. 5/10
Kadıköy/İstanbul (Tel: 0216 - 345 10 16)
- Yılmazoğlu, Necati**, Püre Mah. Kümbet Sok. 23, Kastamonu
(Tel: 0366 - 214 76 40)
- Yöntem, Emrullah**, Kemer Mah. Devran Sok. 11, Esenler/İstanbul
(Tel: 0212 - 568 72 38)
- Yücel, Nurettin**, Çeçen Sok. Kuru Apt. 17/3, Acıbadem/İstanbul
- Yüksel, Zühtü**, B.H. Paşa Mah. 1106. Sokak, No 11, Beşyüzevler/İstanbul
(Tel: 0212 - 537 83 67)
- Yürük, Recep**, Gazi mah. 1389. Sokak, No 27, Gaziosmanpaşa/İstanbul
(Tel -okul-: 0212 - 537 74 01)

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- Apaydın, Talip**, Köy Enstitüsü Yılları, Cem Yayınevi, İstanbul, 1978
- Balkır, Süleyman Edip**, Eski Bir Öğretmenin Anıları, Arı Kitabevi, İstanbul, 1968
- Balkır, Süleyman Edip**, Yeni Hızla Köye Doğru, Ülkü Basımevi, İstanbul, 1939
- Başaran, Mehmet**, Sebahattin Eyüboğlu ve Köy Enstitüleri, Cem Yayınevi, İstanbul, 1990
- Başgöz, İlhan**, Wilson, H. E., Türkiye Cumhuriyetinde Eğitim ve Atatürk, Dost Yayınları, Ankara, 1968
- Baykurt, Fakir**, Efendilik Savaşı, Bilgi Yayınevi, İstanbul, 1979
- Cimi, Mehmet**, Tonguç Baba, Akyüz Yayınları, İstanbul, 1990
- Ergin, Osman**, Türkiye Maarif Tarihi, Cilt 3, İstanbul, 1933-35
- Gedikoğlu, Şevket**, Evreleri, Getirdikleri ve Yankılarıyla Köy Enstitüleri, Ankara, 1971
- Güner, İsmail Safa**, Köy Enstitüleri Hatıraları, Ankara, 1963
- İnan, M. Rauf**, Mustafa Necati, T. İş Bankası Yayınları, Ankara, 1980
- İnan, M. Rauf**, Köy Enstitüleri ve Sonrası, Öğretmen Yayınları, Ankara, 1988
- Kastamonu Vilayet Salnamesi**, 1306-Hicri, Kastamonu, 1306
- Kaya, Y. Kemal**, İnsan Yetiştirme Düzenimiz, Ankara, 1981
- Köklügiller, Ahmet**, Tonguç Baba, Köyün Çocuğu Yayınları, İstanbul, 1981
- Makal, Mahmut**, Ağlatı, 17 Nisan Yayınları, Ankara, 1989
- Makal, Mahmut**, Köy Enstitüleri ve Ötesi, Çağdaş Yayınları, İstanbul, 1979
- Ozanoğlu, İhsan**, Kastamonu Kütüğü, İstanbul, 1952
- Semerci, Bekir**, Türkiye'de İlerici Atılımlar ve Köy Enstitüleri, İstanbul, 1989
- TC Ziraat ve Maarif Vekillikleri**, Köy Eğitimcileri İçin Birinci Yıl Öğretim Kılavuzu, İstanbul, 1939
- Tonguç, Engin**, Devrim Açısından Köy Enstitüleri, Ant Yayınları, 1970
- Tonguç, İsmail Hakkı**, Canlandırılacak Köy, Remzi Kitabevi, İstanbul,

GÖRKEM YAYINLARI

Mahmut Makal
FAUST'UN DEDIĞİ

Hayati Tahsin Yılmaz
BOLLUK ÜLKESİ İSVEÇ
(KALMADI)

Hayati Tahsin Yılmaz
YOKSULLUKTAN VARSILLIĞA -İSVEÇ-

Hayati Tahsin Yılmaz
SON KÖY ENSTİTÜLÜ

Seyfi Koryürek - Hayati Tahsin Yılmaz
ÖĞRENCİ GÖZÜYLE KÖY ENSTİTÜLERİ

Seyfi Koryürek
İLKOKULCU ÖĞRETMEN GÖZÜYLE
KÖY ENSTİTÜLERİ

HAYATİ TAHSİN YILMAZ

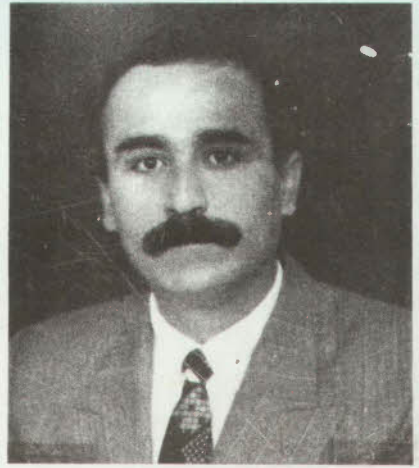
1933 Abana (Kastamonu) Yeşilyuva Köyü doğumlu. Gölköy'ü 1952'de bitirdi.

Bafra ve Çarşamba (Samsun) köylerinde 7; **Bozkurt ve Abana** (Kastamonu) köylerinde de 5 yıl çalıştıktan sonra, 1964'te yurtdışına çıktı. **İsviçre, Almanya ve Belçika**'da çalıştı, sonra **İsveç**'e yerleşti, oradan emekli oldu.

Yazın yaşamına şiirle başladı. İlk şiirleri, Gölköy'de öğrenciyken Kastamonu gazetelerinde çıktı. 1954'te **Serpinti** şiir kitabını yayımladı. 1960'da **Behçet Kemal Çağlar**, İstanbul Radyosunun bir "**Şiir Dünyamız**" izlencesinde Yılmaz'dan söz etti ve üç şiirini okudu.

Akşam Gazetesinde 18 yazılık "**Turist Gittim, İşçi Oldum**" dizisi (1966) ve **Varlık Dergisindeki** "**Bolluk Ülkesinden Notlar**" la İsveç üzerine günlükleri (1969-80) yayımlandı.

Yılmaz'ın, İsveç üzerine iki kitabı var: "**Bolluk Ülkesi İsveç**" ve "**Yoksulluktan Varsılığa İsveç**". 1970'ten beri **Abana Gazetesini** çıkaran Yılmaz'ın Gölköy'deki öğrencilik anılarını içeren "**Son Köy Enstitülü**" ve **Seyfi Koryürek**'le hazırladığı "**Öğrenci Gözüyle Köy Enstitüleri**" kitapları da var.

MEHMET SAYDUR

1958 Kastamonu Ortaköy'de doğdu. **Kastamonu Merkez Ortaokulu** ve **Kız İlköğretmen Okulunda** ortaöğrenimini tamamladı. **Kastamonu** ve **Rize**'de ilkökul öğretmenliği yaptı. **Gazi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümünü** 1985'te bitirdi. İlköğretim müfettişi olarak **İstanbul** ve **Zonguldak**'ta çalıştı. Şimdi bu görevle **Bartın**'dadır.

Saydur'un ilk yazısı **Kastamonu Gazetesinde** yayımlandı. İlk yankı da o günlerde geldi: **Rıfat Ilgaz** ile tanıştı ve onunla ölümüne dek giden çalışma arkadaşlığı ve yakın dostluk kurdu. Ilgaz'ın ilk şiirlerini ve **Hababam Sınıfı** gerçeğini gün yüzüne çıkardı.

On üç yıllık yayın yaşamında **Kastamonu, Cide Postası, Araç Sepetçioğlu, Abana, Bartın** gibi gazetelerle **Çağdaş Eğitim** ve **Öğretmen Dünyası** dergilerinde dört yüzden çok yazısı; onlarca araştırmaya ve söyleşiye çıktı. Saydur ayrıca, ilkökul düzeyinde altı kitaba imzasını koydu.

Saydur'un, elinizdeki bu kitabın ardından "**Rıfat Ilgaz'lı Günler**" ile ilkökul düzeyinde beş yeni kitabının geleceğini muştuluyoruz.